

VYCHOVATEL

list věnovaný zájmům

křesťanského školství.

Ročník IV.

Majitel a vydavatel:

Václav Kotrba.

Odpovědný redaktor:

Petr Kopal.

V Praze 1889.

Tiskem a nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny
(J. Zeman a spol.).

O B S A H.

	Str.
A přece poněmčují	255
Aforismy o vědách lékařských	215
Ať žije svoboda! (1789—1889)	375
Biblické charaktery	120, 151, 232
Boj o školu všudež	68
Boj proti mrtvým řečím na středních školách	331
Čeho duchovní správce v kázáních za nynější doby nezapomene	278
Co se mi zdálo?	73
Dopisy 27, 40, 60, 90, 111, 159, 172, 205, 237, 316, 364	364
Drobnosti (v každém čísle.)	
Feuilleton 76, 111, 235, 316, 333.	348
Františka Slámy: Obrana jazyka českého na školách obecných	105
Jak se má s dětmi zacházeti	264
Je dílo blahoslaveného Jana de la Salle u nás možné?	241
Kam s dětmi!	265
Katechetova popelka	197
Katechismus malých	259
Literatura 10, 28, 45, 77, 142, 205, 271, 379	379
List starší učitelky mladší družce	362
Máme záležitost školy obecné považovati za věc ztracenou	289
Modlitba ve škole	314
Mučení mládeže	169
Na sklonku roku	195
Naše školy odborné	180
Názory Plutarchovy o vychování dítek	56
Nejnovější školní předloha p. ministra Gautsche	135
Několik slov o katolické literatuře	305, 323, 341
Některé poznámky k novému zákonu katechetskému	228
Německý paedagog o rakouském školství	119, 293
Netýrejme děti druhým jazykem zemským	177
O Dobrovském	372
O cizích slovech	262
O mrtvých jazycích na našich gymnasiích	86, 102, 150
O školních bratrích	280
Oprava gymnasií	168
Otázka katechetická u nás a v Německu	275
Paedagogický nerozum	55
Pastoři — nevěrci v Německu	225
Pestré listy o moderním školství 1, 17, 49, 65, 81, 97, 113, 129, 145, 161	161
Poměr protestantů v Čechách k husitům, českým bratrům a Amosu Komenskému	139, 154, 181
Poznámky ku provádění nového zákona katechetského	33
Proč vychování školní mládeže za nynější doby tak špatně se daří?	137
Proti zákonu katechetickému	89
Psychologické črty	355

II

	Str.
Rozdíly mezi Církví evangelickou a římsko-katolickou	209
Soustava nedělních a svátečních perikop v potřebě katechetické	249, 269, 284 297, 310, 327, 345, 360
Stavby kůlové (nákolné) a jiné předvěké starožitnosti	295
Školní pořádek	193
Ukázka nového katechismu pro obecné školy 8, 25, 71, 108, 123, 156, 183, 202, 217, 223	
Ukřižuj Lichtensteina, propusť nám Kvíčalu	5
Ústavy pro choromyslné v Čechách a příčiny jejich přeplnění	212, 245
V jakém rozsahu mají se žáci obecních škol dějinám biblickým učit	230
Věřím v Boha, učitele	243
Více světla o zednářích	21, 38
Vládní předloha s osnovou zákona	36
Vraťme dítkám evandélium	273
Výstraha	257
Z milosti boží či z milosti lidu?	321, 353
Žena bez Boha	199
Židovská Vídeň	267

VYCHOVATEL.

List věnovaný zájmům křesťanského školství.

Vychází 15. a posledního dne každého měsíce. — Předplácí se čtvrtletně 50 kr., pro odběratele „Obrany víry“ 40 kr. v administraci Cyrillo-Methodějské knih-tiskárny v Ostrovní ulici číslo 1508—II. v Praze. — Jednotlivá čísla po 8 kr. Redakce na Vyšehradě č. 69.

Pestré listy o moderním školství.

Píše František Pohunek.

(Pokračování.)

Motto: „Musíme lháti jako ďábel, ne bázlivě,
ne jenom časem, nýbrž odvážně a stále.
Lžete, přátelé, lžete.“ (Voltaire.)

Dr. Pravoslav Trojan napsal ve své brožuře „ke svým voličům a krajanům atd.“ všeho uvázení hodné věty: „S opravdovou starostí pozoruji rozstupovati se národ ve dva nepřátelské tábory. To by nám scházelo, — aby k tolikerým neshodám, jež máme v Čechách i ve Vídni a v Pešti s národnými, politickými a státoprávními odpůrci překonávat, aby roztrpčovaly a rozdvajily nás také ještě náboženské neshody a spory! Krajané, rodáci moji milí! k tomu se nepropůjčujeme! Nám všem uvědomělým Čechům jde zajisté o zachování, povznesení a blaho celého národa; proto snažme se vždy v bratrské lásce se dorozuměti, snášeti a vespolek přátelsky si pomáhati! Naším heslem bylo a doufám dosud jest: „volnost, (také v přesvědčení), rovnost, bratrství.“ To předpokládá vespolečnou snášenlivost, laskavou šetrnost a úctu s náhledy a city při dobré, poctivé vůli na vzájem.“

Nesouhlasíme a žádný uvědomělý katolík nebude nikdy souhlasiti se vším, co ve své brožuře napsal Dr. Trojan, ale k těmto slovům rádi přisvědčujeme; bylo věru na čase, aby muž, jakým je Dr. Trojan, na ukonejšení rozbouřených myslí promluvil slovo vážné a připomenul, že jest třeba snášenlivosti a šetrnosti vespolečné, nebo právě ti, kteří hází ustavičně krásnými slovy „volnost,“ „svoboda svědomí“ a „snášenlivost,“ nejčastěji se proti obsahu slov těchto prohřešují, chtějí svobodu a volnost a snášenlivost jenom pro sebe a svoje náhledy a nechtíce jí popřáti jinému. A kdyby aspoň ještě hájili a zastávali svoje náhledy a svoje „přesvědčení“ zbraněmi čestnými a nebrali nerytířsky svoje útočiště k přerůzným úskokům, klamům a lžím, ku podezřívání, pomlouvání a na cti utrhaní!

Jaké nesprávnosti, očividné lži, pomluvy a podezřívání a jaké „ženialní“ nesmysly obsaženy jsou na př. jen v řeči Viktora Huga, již vydala nábožná redakce „Vyšehradu“ jako manifest proti škole náboženské! Kdyby člověk neznal z duševních plodů Viktora Huga pranic jiného než jen tuto řeč, musil by, není-li na hlavu padlý anebo vášní zcela zaslepený, nutně dospěti

k náhledu, že jest Hugo vášnivým nepřitelem církve, že jest lhářem a že odporuje, vášní jsa zaslepen, sobě samému, když jednak „hájí“ církev proti klerikálům, „žádá upřímně, rozhodně a vroucně náboženské vyučování, ale vyučování církve a nikoli jakési strany“ (!) a hned zas cituje proti církvi inkvisici, tak jak ji vybásnil, aby omluvil bídný svůj charakter a svou vlastizrádu; odpadlý kněz Llorente, vyčítá jí, že prý pronásledovala Harveye, poněvadž dokázal oběh krve, vrhla do žaláře Galilee, uvěznila Kolumba, proklela Pascala, Montaignea a Moliera, proklela i bibli a kázala ji vřaditi do seznamu knih zapovězených (str. 7—8). — Tak může mluvit jen šílená zášť, kteráž toho ani nepozoruje, že jest v odporu sama se sebou, a mluví takové lži, jakým se musí zasmáti každý trochu jen vtipnější katolický školáček. Církev proklela bibli a dala ji na index!!

• Kdo však zná ze spisů Viktora Huga něco více než jen „Chrám matky boží v Paříži“ a „Bídníky“, ¹⁾ ví, že byl Hugo jako pravý zednář takřka šíleným nepřitelem církve a všeho náboženství křesťanského, že se rouhal Bohu a štvál nejen jizlivě a zlomyslně, nýbrž i sprostácky proti kněžím, biskupům a řádům církevním (Viz naše „Volné listy“ I. str. 50—60), a přece měla nábožná redakce „Vyšehradu“ tolik smělosti, že v úvodu k řeči Hugově doslovně napsala: „Proti návrhu tomu (proti žádané svobodě vyučování) vystoupil slavný spisovatel Viktor Hugo a v památné řeči své, kteráž jest významnou událostí parlamentární (!) posvětil na hanebné kejkle strany klerikální, na její pravé cíle . . Viktor Hugo, o němž nikdo, kdo život jeho zná, kdo četl spisy jeho a obdivoval se těm vzorným kněžím, jež spisovatel mistrně a s nadšením vylíčil, nemůže říci, že by byl nepřitelem kněžstva nebo víry, poukázal k tomu, jaký rozdíl jest mezi katolickou církví a mezi klerikální stranou katolickou Lid náš raději věří prorokům cizím, než synům vlastního národa; nuže uvádíme hlas povolaneho a uznaného proroka, jenž poučí i naše čtenáře, že něco jiného jest věřiti, čemu Kristus učil a — poslouchati slepě, co velí Řím“. (str. 1—2.)

Viktor Hugo, jenž štvál sprostě proti jeptiškám a „rehabitoval veřejné nevěstky“ (vlastní jeho slova), jenž přirovnával kněze ku vším, biskupy nazýval idioty, vyzýval ku zavraždění panovníka, přimlouval se za Oberdanka a přál si býti ve sněmu poslancem zvoleným od vězňů a zločinců, jenž „zločince rehabilitoval“ (vlastní jeho slova) a Bohu se rouhal, nebyl dle redakce „Vyšehradu“ žádným „nepřitelem církve a kněží“, nýbrž „povoláním a uznaným prorokem“ a věděl mnohem lépe, co jest církev a jaké jest pravé učení Kristovo, nežli to ví církev sama!! ²⁾ Může-liž býti větší s pravdou nesrovnalosti a větší přetvářky?!

Hugo sice náboženství jedněmi dveřmi do školy pouštěl, ale druhými je vyháněl; „nechtěl,“ jak pravil v řeči své plně odporů a nedůsledností, „náboženství ze školy vyloučiti,“ ale

1. žádal, aby kněz, jenž by náboženství ve škole vyučoval nebyl podřízen svému biskupovi nýbrž jen státu a biskup aby neměl ani práva k vyučování náboženskému dozírati;

2. žádal, aby se učilo pouze náboženství praktickému čili morálce, neboť dovozoval, že prý pravým náboženstvím, před kterým klesáme na kolena, jest milosrdná sestra u lože umírajícího (již chtěl později od nemocných vyhnati), jest bratr řádu milosti boží vykupující otroky, jest Vincenc de Paula, jenž se ujímá nalezenců, jest biskup marseillský ve středu morem raněných, jest arcibiskup pařížský, jenž s úsměvem na rtech vstupuje mezi

¹⁾ Ve svých „Bídnících“ vylíčil ovšem Hugo biskupa dosti dobře, ale román tento pochází z prvních let spisovatelské jeho činnosti, kdy měl ještě trochu víry, a vydán jest jen proto tak pozdě, proto že ho Hugo přes 30 let choval v pultě, aby ho nemusil dáti nakladateli prvního svého románu, s nímž uzavřel smlouvu, že všechny romány, jež napíše v budoucích 30 letech, dá mu do nákladu.

²⁾ Má-li někdo chuť tato naše slova vyvrátiti, nechť to zkusí!

rozbouřené davy, aby vztýčil kříž nad stranami ve válce občanské se potírajícími, zapomínaje, že bez církve katolické a bez dogmat katolických muži a ženy ctností takových naprosto jsou nemožni a proto že nedím nevěra nebo rationalismus, nýbrž ani protestantismus nezplodil a nezplodí Vincence de Paula, milosrdné sestry anebo biskupy jakými byli Karel Borromejský, pařížskými barikádníky zastřelený d' Affre a celá řada jiných;

3. žádal, aby ani takto zkomolené náboženství nebylo ve spojení s předměty ostatními, „kněz aby se nepletl mezi učitele“ a dozor nad školou aby svěřen byl výhradně jen mužům, „kteří nemají žádný zájem svědomí nebo politiky odchylojící se od společného zájmu národního“ (ibid. str. 3.).

Tak Viktor Hugo, jenž sice žádal, „aby stupnice vzdělání byla nepřetržitou a srdce Francie aby stálo v bezprostředním spojení s mozkem“ (ibid.), jehož vlastní srdce však, jakmile počal mluvit o církvi a učení katolickém, obyčejně od mozku hodně daleko odkalupírovalo a prozrazovalo nejen velmi skrovnou vzdělanost čili kulturu, nýbrž i sprostotu.

Hugo má i u nás mnoho ctitelů a ve způsobu, jakým vedl boj proti škole náboženské, i značný počet následovníků, což se snadno může i tím vysvětliti, že bojoval proti škole náboženské zbraněmi sekty zednářské, s níž politický liberalismus jakožto vlastní její dítě za jeden táhne provaz a k jednomu pracuje cíli. Proto jsme i u nás slyšeli pronášeti proti škole náboženské se stejnou přetvářkou a stejnou sofistickou tytéž důvody, jakých ve Francii užíval Hugo. Jako Hugo volal, že „žádá upřímně, rozhodně a vroucně náboženské vyučování,“ tak volali i naši liberálové, že chtějí vyučování náboženské, že nechtějí vyhnat kněze ze školy, nýbrž že ho tam chtějí vehnat, jen panství nad školou že si nesmí chtít osobovati, atd.; to však mluvili za tím jen účelem, aby tím víc mohli tepati kněze i církev katolickou a lidem krátkozrakým, hloub nemyslícím aby mohli snáze zastříti oči lichou frasí: což nejsou naše školy náboženské? nevyučuje se tam náboženství? co chtějí tedy kněží? Panovati chtějí, a jak uapsal velký „přítel“ kněžstva, „vzorný křesťan“ a „věrný syn“ církve katolické Viktor Hugo a jak publikovala redakce „Vyšehradu“ v „Časové otázce,“ chtějí „zhasiti světlo, kteréž ne z Říma, ale přímo od Boha pochází, chtějí stlačit úroveň vzdělanosti, chtějí vlast zkrátiti zmenšením duchovní velikosti její, chtějí národ uspati,“ neboť jejich „ideal“ jako strany klerikální „záleží ve svrchovanosti sakristie, v kněžovládě, ve zrazené svobodě, v přemožené a spoutané vzdělanosti, v ničení kněh, v náhradě tisku kazatelnami, ve hlavách zatemnělých stínem mnišských kuten“ (Časová otázka str. 99!)

Takovýmto lidem se dozor ku škole za žádnou cenu svěřiti nesmí, neboť:

1. jsou v á z á n í slepou poslušností a tvoří kastu, kteráž má svou hlavu mimo půdu domácí.

Tať jest, pokud víme, jediná původní námitka proti škole náboženské a proti dozoru církevnímu, na kterou se zmohli naši čeští svobodomyšlní; aspoň jsme jí dosud nikdež jinde nenašli než jen v listech českých. Originální by tedy byla; jest však také důmyslna aneb jen poněkud pravdě podobna? Po našem zdání si na ni patent bráti nemusejí, zůstanet i bez patentu na vždy jejich majetkem; nebo kdo, prosím vás, chtěl by si osvojit takovou cizí myšlenku, na jakou by mu, jakmile by ji pronesl, každý mohl odvětit: jsi tak hloupý sám anebo máš za hloupého mne? Či to není znamením buď vlastní hlouposti a nevědomosti anebo předpokládáním hlouposti a nevědomosti u posluchačů, nazývá-li kdo kněze katolické „kastou“ v sebe uzavřenou a dále li z toho vyvozuje, že se jim proto, že jsou „kastou“, dozor ku škole svěřiti nesmí? Katolické kněžstvo, kteréž jest přísně vázano coelibátem a kteréž se samo ze sebe doplňovati a rozmnožovati nemůže, nýbrž musí nutně, aby mohlo trvati, přijímati v sebe členy z různých stavů a povolání, katolické kněžstvo, u něhož je právě nepřátely církve nenáviděný

jeho coelibát nejpevnější hrází proti kastovnictví, jest prý „kastou“, tedy takovou socialní nestvůrou, kde syn nesmí býti ničím jiným, nežli čím byl otec, kde se dcera nesmí vdáti za jiného, než za toho, kdo patří s otcem jejím k jednomu stavu a zaměstknání, takovým stavem, kterýž se musí doplňovati jenom sám ze sebe a do něhož nikdo, kdo podle svých rodičů náležel ku stavu jinému, za žádnou cenu přijat býti nesmí! Kdo by se tu nesmál, když ne hlouposti a nevědomosti, tedy zlomyslné, krátkozraké lži, jakouž chtí odpůrci školy náboženské a dozoru církevního klamati své posluchače? Kdož by se tu nesmál, když slyší, kterak kněze katolické nazývají „kastou“ právě ti, jež to nejvíce mrzí, že kněží kastou nejsou, nýbrž že původem svým zasahují do všech vrstev národa a hlavně do „lidu“, a kteří hlavně proto proti kněžskému horlí coelibátu, proto že vědí, že kněží ženatí záhy by sklesli, když ne na kastu v přísném slova smyslu, tedy jistě na něco kastě velmi podobného, čímž by se stali malomocnými a opovrženými jako — popové.

Že jsou kněží „kastou“, jest tudíž námitka zpozdilá a nicotná; o nic lepší není námitka druhá, kteráž jim vytýká, že jsou vázání neobmezenou, slepou poslušností a že tudíž nemají a míti nesmějí žádnou vlastní vůli. Kdyby mnozí z těch, kdož v boji proti škole náboženské a církevnímu k ní dozoru fuchtlovali touto směšnou zbraní, ve svém povolání a zaměstknání, tak byli volnými a nezávislými jako jest volným a nezávislým ve svém působení poslední kaplan, mohli by si gratulovati. Kněz ovšem slibuje při ordinaci biskupovi poslušnost, ale poslušnost pouze k a n o n i c k o u, poslušnost u věcech církevních, poslušnost v tom, co jest stanoveno předpisy, pravidly a zákony církevními, nikoli však poslušnost u věcech jiných. Je-li však již kaplan oproti svému biskupovi mnohem volnějším a nezávislejším nežli tak mnohý, jenž vytýká kněžím slepou poslušnost, oproti svému principálovi nebo šefovi, tím více farář, nebo toho nemůže, koná-li správně svoje povinnosti, proti jeho vůli biskup ani přesaditi. Kde jest tu jaká slepá poslušnost? Ano nejen nemusí kněz biskupa slepě poslouchati, on má právo, ba i povinnost neposlouchati, kdyby mu biskup poroučel něco, co jest proti kanonům, pravidlům a zákonům církevním, ano má právo a povinnost vypověděti biskupovi zcela poslušnost, když by se biskup stal haeretikem. Tolik by měli naši svobodomyšlní, kteří rádi zabíhají pro své idealy do dob husitských, přece věděti, že tenkráte celá svatovítská kapitola vypověděla poslušnost arcibiskupovi bludaři a že se jí za tuto „neposlušnost“ zvláštního dostalo vyznamenání a se slepou kněžskou poslušností měli by umlknouti, aby „nemluvili jako slepý o barvách“ a neprozrazovali zcela zbytečně nevědomost svou.

Řeholník ovšem slibuje poslušnost přísnější, poslušnost ustavičnou, ale ani tato poslušnost není slepou, proto že už napřed ví, v čem mu bude poslouchati, a není též neobmezenou, protože představený ve svých rozkazech vázán jest zákonem božím, zákony církevními a pravidly řádovými od církve schválenými, s kterýmiž musí každý člen řehole dobře býti seznámen, dřív než se mu dovolí skládání slibů slavných.

Ne, ne, pánové, církev nežádá žádné slepé poslušnosti, nýbrž jen poslušnost rozumnou (*rationabile obsequium*); jest však jedna velice rozšířená sekta, kteráž se nespokojuje s poslušností rozumnou, s poslušností obmezenou nýbrž žádá po svých členech poslušnost slepou a neobmezenou. Ale tak to již ve světě bývá, že „kdo v té peci sedá, jiného tam hledá.“ Či není to k smíchu, když u nás házel nesmyslnou frásí o slepé a neobmezené kněžské poslušnosti nejvíce ten, o němž se po Praze vypravuje, že prý jest zednářem tedy členem sekty, která skutečně na svých členech žádá poslušnost slepou a neobmezenou? Či není zásadou zednářskou bojovati proti „pověře“ a „despotismu“ čili po nezednářsku: proti veškeré pozitivní víře (zvláště pak proti katolicismu) a trůnům panovnickým všemi prostředky, násilím i lstí, ohněm i železem, jedem i dýkou? nevrázejí zednáři při svém povýšení na stupně

vyšší dýku do koruny královské a papežské za volání hesla: „prokleta buď tyranie, proklet buď podvod? Nepřisahají bratří stupně „Kadóš,“ že budou hájiti a zastávati svaté (sic!) zásady řádu zednářského i s nasazením vlastního života a všemi prostředky, nechť jsou jakékoli (par tous les moyens quels qu'ils soient) že budou bojovati proti pověře a fanatismu t. j. proti pozitivní víře a proti povinnostem, jež víra ta ukládá? (Taxil, Trojtečkoví bratří II. 296.) Nepřisahají, že budou ochotně vykonávati všechny rozkazy, jichž se jim dostane od jejich zednářské hierarchie? Nepřisahají, že se budou všemožně přičiňovati, aby v čas příhodný vlády a úřady, jež jsou v moci nezasvěcenců (nezednářů), obsazeny byly zednáři a jejich spojenci? (Taxil l. c. 275 300—301.) Nepřisahají členové „pruského řádu Noachidů“ (21. stupeň hierarchie zednářské), že tajemství stupně tohoto nikdy a nikomu nevyzradí? nepřisahají, že budou vždycky zevrubně vykonávati všechny rozkazy, jichž se jim následkem soudních nálezů dostane buď od této neb jiné zednářské „Kapituly“? Nepřisahají, že se podrobují všem předpisům zednářským i těm, jichž neznají? A tito lidé, kteří jsou se všech stran sevřeni přísahami, kteří přísahou i k tomu svolují, aby jim, kdyby snad prozradili některá zednářská tajemství, hrdlo bylo prokláno, jazyk vyříznut atd., tito lidé a liberální jejich spojenci odvažují se deklamovati o „slepé a neobmezené“ kněžské poslušnosti!! Sami jsouce otroky neznámých jim pohlavárů, sídlících i v zemi cizí a otroky frase, vydávají za otroky jiné!

Nechť jen tudíž přestanou deklamovati, jako deklamovali na jisté schůzi venkovské: „Kněz je jako voják, ten koná jen svou povinnost, co se mu předpíše, ač mnohý řádný muž by jinak jednal, jen že nesmí!“ nebo je-li pravdou, že každé porovnání trochu pokulhává, jest toto zcela chromé, proto že jedna jeho část odporuje druhé. Ačkoli totiž kněz koná svou povinnost věrně jako voják, jest přece mezi vojákem a knězem jak co do rozsahu povinností tak co do způsobu a rozsahu poslušnosti veliký rozdíl; a mimo to: od které doby jest ten, kdo nekoná věrně svých povinností, mužem řádným? neosvědčuje muž svou „řádnost“ právě horlivým a věrným konáním povinností svých? jak možno tedy tvrditi, že by „mnohý řádný kněz zcela jinak jednal,“ nežli káže jeho povinnost, kdyby jenom směl? Pro srdce vojínovo může ovšem vykonávání povinností stavu za jistých okolností býti dosti krutým, přece by však nebyl mužem řádným, kdyby jinak jednal, nežli káže jeho povinnost; pro kněze mohou ovšem někdy nastati okolnosti takové, které mu konání jeho povinností velmi ztrpčují, což se děje na př. když se jeho úmysly a snahy podezřívají, když se i nejlepším skutkům a snahám jeho a vůli jeho nejupřímnější podkládá zlý úmysl atd., nikdy však nemohou nastati pro něho okolnosti takové, které by mu konání povinností stavu, je-li knězem řádným, krutým činily nebo protivným, tak že by „jinak jednal, kdyby jenom směl“, poněvadž mu nikdo z představených jeho duchovních nesmí a také nikdy nebude nic poroučeti, co by se přičilo jeho svědomí, aneb co by uráželo oprávněné jeho city.

(Pokračování.)

Ukřižuj Liechtensteina, propust' nám Kvíčalu!

Ačkoliv život sněmů zemských každého roku netrvá déle nežli život jistého druhu mušek, tudíž i význam jeho velmi nepatrný jest: zahlučí se přece v něm často dosti hlasitě a to obyčejně tehdy, když začne rokovati se o rozpočtu školském!

Obecná škola je ode dávna bolestínem národův rakouských vůbec a slovanských zvláště. Mají-li konservativní Němci v Rakousku jednu příčinu stěžovati si do školství, mají Slované příčiny dvě. Oněm běží ve škole o výchovu náboženskou, těmto mimo to ještě o výchovu národní. S obou stran nalehá se na nutnou opravu školy Hasnerovské: s jedné přichází kníže

Liechtenstein a s druhé prof. Kvičala. Ačkoliv návrhy obou na pohled velmi se různí, vycházejí oba z téže příčiny, oba se doplňují.

Era liberální, pro niž ve Vídni mnozí dosud horují, měla za účel národy rakouské zgermanisovati a zcentralisovati. Germanisace nutně vyžaduje centralisaci, kteráž pouze nástrojem je oné. Po roce 48 měla centralisace prováděti se za pomoci jakéhos zbyrokratisovaného katolicismu, leč tu brzy se ukázalo, že ústrojí církve katolické spíše ke všemu jinému hodí se, nežli ku byrokratickému sešněrování národů. Sotva že tehdy konkordát s katolickou církví se uzavřel, ukázalo se ihned, že byrokracie a hierarchie ruku v ruce nepůjdou nikdy, a že vůbec ani jíti nemohou. Nastaly mezi oběma potyčky, biskupové nejvíce stěžovali si, že byrokracie dovoluje bez-trestně listům liberálním, jmenovitě italským, zlehčovati katolickou víru a byrokracie zase tím přísněji stíhala katolické kazatele — viz proces kněze J. Kleina — slovem shoda byrokracie a hierarchie sotva že konkordátem byla zpečetěna. rozbila se na dobro érou Šmerlingovou a Hasnerovským zákonem školním. Konkordát existoval již jen na papíře, jež po r. 1866. Beust sv. Stolicí jednostranně vypověděl.

Národové rakouští mohou celkem si gratulovati, že éra liberální církvi katolické jakousi tajnou válku vypověděla a církev sama může býti tomu povděčna, že byla sprostěna všech závazkův ku centralisující a germanisující byrokracii.

Era liberální trvá v Rakousku i pod firmou Taaffovou a vede i dále skrytý boj proti církvi a národnostem.

Nejnovější jmenování peerův do panské sněmovny je dokladem nejlepším, že stará šmerlingovská garda dosud žije, ba kojí se nadějí, že dnes nebo zítra opět vládní kormidlo do rukou dostane.

Jakých tu nadějí lex Liechtensteina a lex Kvičaly mají, lze snadno se domyslíti.

Svrchovaně bláhové je tu počínání Mladočechů, že oba ty zákony, čili návrhy od sebe trhají, ano že vládě navrhují: ukřižuj Liechtensteina, jen nám propusť Kvičalu. To ujištění můžeme mladočeským lvům dáti: bude-li ukřižován Liechtenstein, bude na kříž přibit i Kvičala, a bude-li propuštěn Liechtenstein, projde i Kvičala. A Čechové by vůbec s dobrou se potázali, kdyby Kvičalu se vším všudež zavěsili na Liechtensteina.

Nechť si Mladočeí zapamatují naše slova: škola v Rakousku nebude dotud národní, dokud nebude náboženskou. Schulverein neodzvoni se umíráčkem dříve, dokud nebude škole obecné navrácen ráz konfesionelní. Schulverein může své podvratné a kazimírské rejdy prováděti pouze ve škole bezkonfesionelní. Pak i přestanou české školy ve větších městech býti holubníky, z nichž volno jest dětem kdykoliv se jim zlíbí, do škol německých přebíhati.

Je to zvláštní úkaz, že ze škol německých děti německé do škol českých nepřebíhají, nýbrž že vždy děje se opačně.

My tuto ukázkou chceme na to, kterak zákonem Hasnerovským trpí nejen národnost, ale i náboženství, čili konfesionelnost mládeže.

Škola bezkonfesionelní v Rakousku měla se poznenáhla státi školou germanisační. Národ nábožensky zmrtvělý tím snáze se odnárodní. Poláci na Visle již dávno by byli odnárodněni, kdyby nebyli katoličtí.

Pravda je sice, že všudež na školách německých, tedy i šulvereinských vyučuje se náboženství, avšak jen pro dítky německé. Dítě české umírá tam nejen pro národ, ale i pro církev.

A věru divíme se velice, že se strany církevní již dávno nebyl podán protest proti tomu přebíhání mládeže ze škol českých do německých v zájmech nábožensko-mravné výchovy.

Jestliže matka vlast vším právem opírá se svrchovaně lehkomyšlnému přebíhání dětí českých do škol německých, má matka církev v tom zájmy o mnoho větší. Práli bychom si, aby ty děti české ve školách německých před duchovní vrchností vyzkoušeny byly, mnoho-li z náboženství vědí. Žasnuly by nad jejich náboženskou nevědomostí. Měli jsme již často příležitosti poznati tu nevědomost, když někteří rodiče seznavše svoji hříšnou pošetilost, děti své — obyčejně dívky — ze školy německé opět do české dali. Děvče také třináctileté ze školy německé z náboženství neumívá ani tolik, kolik dítě z třídy druhé. Zlo doby naší pozůstává nejvíce v nevědomosti náboženské, a právě proti tomu zlu v německých školách se strany církevní neozývají se hlasy dosti výstražné.

Nikoliv tedy svoboda rodičův, nýbrž jejich marnivost a vzdorovitost zasluhuje obmezení. Se zákonitou povinností školní těsně souvisí vyučování náboženské a národní.

Proto dítě do školy chodí, aby věrno zůstalo svému Bohu, vlasti a králi. Dítě odnárodňovat a odkřesťanit, nemůže býti účelem školy. Z těch fraucimórá, jež v německé škole špatně naučí se několika německým frázím a kromě toho ničemu jinému, nevyrostou nám žádné křesťanské matky.

My podle mnoholeté zkušenosti vlastní nemůžeme to libovolné přebíhání dítek ze škol českých do německých nazvati jinak, než z nemravňujícím. Učitel je bez toho zákonem Hasnerovským vyrván z ruky prut a zbyly mu již ty chabé, protože neúčinné kázeňské prostředky, k nimž zajisté patří i známkování. Nepřinese-li si dítě dosti lichotivou školní správu, vyhrožují rodiče učiteli, že dítě dají do školy německé.

— Nežli bych nechal dítě opakovati, raději je pošlu do školy německé, — tak vyhrožuje otec učiteli.

Kdyby učitel vícekrát nechal dítě po škole, má hned na míse od jeho maminky, že bude je posílati do školy německé. Mnozí rodičové i hrozby své vyplňují a dožijou se nejtrpčího zklamání — ovšem vždy jen pozdě. Zhoubné toho následky pozorují právě učitelé náboženství.

Katecheta ve škole německé, kdyby i uměl a chtěl, v obou jazycích náboženství vyučovati, nemůže. On s osnovou svojí nemůže býti hotov v jazyku jednom, neřku-li teprv ve dvou. A kdyby i časem dítěti českému pravdu některou náboženskou česky vysvětlovati se jal, rozruší si tím pozornost dítek nadobro. Začne-li katecheta ve škole mluvit jazykem neobvyklým, začnou děti po něm jednotlivá slova radebrechovati a věcem nejsvětějším se — smáti.

Dítě líné, dítě rozmazlené u slabých zaslepených a marnivých rodičů docílí snadno, že smí chodit do školy německé, aby učiti se nemusilo. A vskutku ve škole německé mnoho učiti se nemusí. Sedí tam jako buchta. Učitel jím se meškati nebude, on má svoji předepsanou osnovu, on vypřednáší si svoji věc, o další starati se nemusí. Zavítá-li časem do školy inspektor, dá-li otázku i některému dítěti českému a stojí-li toto před ním se sklopeným zrakem, postačí pouhé mrknutí učitele k vyrozumění inspektora, že je to *čechisches Kind*. A tu, jak to vůbec v Čechách chodí, přimhouří se oči obě, — tu sám sebou přestává všechen *Lehrziel* při návštěvě osmileté. A tak se stává, že ku př. v Praze vyjde na tisíce dětí ze škol německých, jež neumějí ani psáti, ani čísti, tím méně počítati a nejméně náboženství.

Na koho tu zodpovědnost za tu úžasnou nevědomost náboženskou padne, nechceme blíže naznačovati. Zde podali jsme důkaz dosti názorný, kterak lex knížete Liechtensteina úzce souvisí se zákonem prof. Kvíčaly a kterak by i se strany církve v zájmech církve k tomu působiti se mělo, aby oba zákony nejvyššího schválení došly.

Ukázka nového katechismu pro obecné školy.

Od venkovského faráře.

O Božích přikázáních.

Israelité vyšedše z Egypta přiblížili se 3. měsíce k hoře Sinai. Tu jim přikázal Bůh skrze Mojžíše, aby se ve 2 dnech posvětili, to jest, aby se všelikého hříchu vystříhali, tělo i roucho své očistili. I stalo se a všickni toužebně třetího dne očekávali. Třetího dne z rána počalo hřímati a blýskati, oblak hustý přikryl horu Sinai, zvuk trouby vždy víc a více zněl, tak že se hrozil veškeren lid, kterýž pod horou stál. Všecka hora se kouřila a trásla, dým hustý vystupoval z ní. Nyní vystoupil Mojžíš na horu, všecko utichlo a Bůh mluvil k němu takto:

1. V jednoho Boha budeš věřiti.
2. Nevezmeš jména Božího nadarmo.
3. Pomni, abys den sváteční světil.
4. Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl, a dobře ti bylo na zemi.
5. Nezabiješ.
6. Nesesmilníš.
7. Nepokradeš.
8. Nepromluvíš proti bližnímu svému křivého svědectví.
9. Nepožádáš manželky bližního svého.
10. Aniž požádáš statku jeho.

Těchto 10 přikázání dal Bůh později Mojžíšovi napsaná rukou svou na dvou kamenných deskách.

Bůh dal přikázání svá tak slavným způsobem:

1. aby lidu uctivost ku svým rozkazům vštípil;
2. aby lid k plnění jich více naklonil;
3. aby lidu moc svou zjevil.

I my máme těch 10 Božích přikázání zachovávatí:

1. protože jsou výkladem zákona přirozeného, který Bůh do srdcí našich vepsal;

2. protože je Ježíš Kristus sám též zachovával a zachovávatí přikázal. „Chceš-li vjíti do života ostříhej přikázání.“ Mat. 19, 17.

Přikázání Boží můžeme zachovávat, nebo Bůh nám k tomu potřebnou milost, dává a mimo to nic nemožného od nás neřádá.

Příklad věrných plnitelů zákona božího máme: na Danielu, na matce makkabejské; o Zachariáši a Alžbětě pak čteme: „Byli oba spravedliví před Bohem chodíce ve všech přikázáních a spravedlnostech Páně bez ouhony.“ Luk. 1, 6.

Věrným plnitelům přikázání svých slíbil Bůh hojně odměny: „Jestliže uposlechněš hlasu Hospodina Boha svého, abys činil a ostříhal všech přikázání jeho, přijdou na tebe všecka požehnání. Požehnaný ty v městě a požehnaný na poli. Požehnaný plod života tvého, i úroda země tvé, i plod hověd tvých, stáda skotů tvých a chlévové ovcí tvých. Požehnané stodoly tvé a požehnané ostatní věci tvé. Požehnaný budeš ty vcházeje i vycházeje.“ V. K. Mojž. 28, 1—6. Přestupníkům přikázání svých hrozil Bůh tresty:

Jestliže pak nebudeš chtít poslouchati hlasu Hospodina Boha svého, abys ostříhal a činil všecka přikázání jeho: přijdou na tebe všecka zlořečení tato a zachvátí tebe.

Zlořečený budeš v městě, zlořečený na poli. Zlořečená stodola tvá a zlořečené ostatní věci tvé, zlořečený

plod života tvého, i úroda země tvé, skoty volů tvých, i stáda ovcí tvých. Zlořečený budeš vcházeje a zlořečený vycházeje. V. K. Mojž. 28, 15—19.

První tři přikázání obsahují povinnosti k Bohu, ostatních 7 povinnosti k bližnímu a k nám samým.

Krátký obsah desatera přikázání Božích nalzáme ve dvou přikázáních lásky.

První přikázání lásky jest: „Milovati budeš Pána Boha svého nade všecko, z celého srdce svého, ze vši duše své, ze vši mysli své a ze vši síly své.“

Druhé přikázání lásky jest: „Milovati budeš bližního svého jako sebe samého.“

Znamenati dlužno, že každé přikázání něco poroučí a něco zapovídá.

První přikázání Boží: „V jednoho Boha budeš věřiti.“

První přikázání velí v Boha věřiti, v něj doufati, jej milovati.

První přikázání zapovídá všechny hříchy, které se protivují víře, naději a lásce.

Víře se protivuje: modlářství, nevěra a pověra, pochybování u víře, netečnost u víře, mrtvá víra, bludařství a odpadlictví.

Modlářstvím hřeší, kdo věcem stvořeným, neb rukou lidskou zhotoveným se klaní. (Židé na poušti.)

Nevěrou hřeší, kdo nevěří, že Bůh jest a co zjevil.

Pověrou hřeší, kdo jistým věcem vyšší moc přičítá, než po přirozenosti své aneb po vůli Boží mají.

Pochybováním u víře hřeší, kdo vědomě a úmyslně v pravdách sv. víry pochybuje.

Netečností u víře hřeší, kdo o náboženství Bohem zjevené nedbá, aneb kterékoliv náboženství za stejně dobré pokládá.

Mrtvou vírou hřeší, kdo ji dobrými skutky neosvědčuje.

Bludařstvím hřeší, kdo se zjevně a tvrdošijně přiznává k učení od církve zavrženému (k bludu).

Opadlictvím hřeší, kdo se víry křesťanské zjevně odříká.

O úctě andělů, svatých, sv. ostatků a obrazů svatých.

Úcta andělů, která se u katolických křesťanů zachovává, není proti prvnímu přikázání, nebo katoličtí křesťané se andělům neklaní, nýbrž oni je jen ctí a za ochranu vzývají.

Katoličtí křesťané ctí anděly pro jejich přednosti, kterými je Bůh obdařil a vzývají je proto, že jsou lidem k ochraně ustanoveni, že lidi milují, o jejich spásu péči mají, že za lidi u Boha prosí a lidskou modlitbu mu předkládají. „Jáť jsem Rafael, jeden ze 7 andělů, kteří donášejí modlitby svatých... když jsi se modlíval s pláčem jáť jsem obětoval modlitby tvé Pánu.“ Tob. 12, 12—14.

Katoličtí křesťané se neklaní svatým, nýbrž svaté také toliko ctí a za přímluvu žádají.

Katoličtí křesťané ctí svaté co věrné služebníky Boží a v nich ctí Boha samého, který s nimi i jim veliké věci učinil.

Katoličtí křesťané žádají svaté za přímluvu, proto že jsou přátelé Boží a skutečně za nás Boha prosí. Bůh sám velel Jobovým přátelům: „Jděte k služebníku mému Jobovi, Job pak služebník můj oddlití se bude za vás.“ 24, 8 a sv. Jakub praví: „mnoho zajiště můž se modlitba spravedlivého ustavičná.“ 5, 16.

Svatí skutečně za nás u Boha prosí, to poznáváme: 1. z II. k. Makab. kde čteme: „že prorok Jeremiáš již dávno zemřelý mnoho se modlí za lid a za všecko město svaté.“ 15, 14.

2. ze zjevení sv. Jana, kde čteme: „že 24 starců před trůnem Božím obětují modlitby věřících na zemi.“ 5, 8.

Katoličtí křesťané vzývají svaté, ne jakoby mohli sami pomoci, nýbrž toliko, aby pomahali svou přimluvou u Boha.

Katoličtí křesťané mají ostatky svatých v uctivosti:

1. poněvadž jsou to ostatky těch těl, v kterých svatí mučení a tak Bohu byli obětováni, aneb v kterých Bohu pokáním a jinými ctnostmi sloužili;
2. poněvadž Bůh tyto ostatky často zázračně oslavil;
3. poněvadž tyto ostatky při vzkříšení k věčné slávě povstanou.

Katoličtí křesťané mají obrazy svatých v uctivosti, poněvadž buď některou božskou osobu, neb matku Boží, neb anděla, neb některého svatého představují.

Tato pocta nevzdává se obrazu, nýbrž tomu, kdo se obrazem představuje.

Naději se protivuje: nedůvěra, důvěra převrácená, opovázlivé spolehání na Boha, zoufalství.

Nedůvěrou hřeší, kdo pochybuje, že Bůh může a chce pomoci (Mojžíš).

Důvěrou převrácenou hřeší, kdo v sebe aneb v lidskou pomoc více důvěřuje nežli v Boha (Goliáš).

Opovázlivým spoleháním na Boha hřeší, kdo bez pravé kajcnosti odpuštění hříchů od Boha očekává, aneb kdo se svévolně v nebezpečnosti vydává a při tom na pomoc Boží se spolehá.

Zoufalstvím hřeší, kdo se vzdává vší naděje a ani pomoc v soužení ani hříchův odpuštění od Boha neočekává (Jidáš).

Proti lásce k Bohu se prohřešuje:

1. kdo nespomíná, jak Bůh sám v sobě nejvyšší dobrý a k nám nejvyšší dobrotivý jest;
2. kdo více miluje tvory a věci pozemské než Pána Boha;
3. kdo se toho nevštmá, že hřichy svými Boha hněvá, lásky a milosti jeho se zbavuje;
4. kdo svévolně, úmyslně opovrhne Bohem, jeho dary, jeho učením, jeho přikázáním;
5. kdo nelibost svou k Bohu a k věcem božským na jevo dává.

Víru, naději a lásku máme často vzbuzovati, zvláště ale:

1. když sv. svátosti přijímáme;
2. když se u velikém pokušení hřichu aneb v nebezpečí života nacházíme.

LITERATURA.

Škola konfessionální. (Důvěrné listy bratru tří bodů.) Napsal Augustin Rohling, doktor filosofie a theologie, ř. v. professor při c. k. universitě Karla Ferdinanda v Praze. Věnováno vysoké říšské radě ve Vídni. (Autorisovaný překlad) V Praze. Nákladem Cyrillo-Methodějského knihtiskupectví (G. Francel.) 1889 Stran 54. Cena 15 kr.

Ze spisku toho vyjímáme: Žádají-li židé a protestanté školy, ve kterých se řídí učitel a vyučování náboženskými ideami jejich, neklademe jim překážky žádné, poněvadž nemáme se své strany žádné zodpovědnosti za jejich jednání a konání, nýbrž pro sebe máme jen povinnost a právo, žádati pro dívky katolické školy katolické. Tím méně však můžeme zde o protestantech a židech ledabyly jednat, protože zkušenost učí, že v zemích nekatolických proti škole konfessionální boje není. „Stará katolická víra“, praví dr. David Bedřich Strauss, „si odporuje“; „nova víra, kteráž vyšla od Luthera a spol. a ve „spolku protestantův“ nejvyššího květu dosáhla, odporuje sobě samé a proto také rozumu“ — jest tudíž „moderním ideám“ lóže zrovna tak nenebezpečná jako dnešní židov-

stvo, kteréž nejen na sjezdu rabínů v Lipsku r. 1869 a často tyto protikřesťanské ideje za své prohlásilo, nýbrž, jak ukazují Barruelovy „Dějiny Jakobinismu“ pro založení, zachování a řízení zednářského spolku svobodných myslitelů hraje v lůně křesťanských národův úlohu hlavní. Jediné obávanou mocí víry jest katolická církev, proto platí odpor proti konfessionální škole přede vším katolíkům, kdežto možno s positivismem protestantův, jenž pln odporů, navždy rovněž tak snadno a slavně hotovým býti jako Lessing se svým pastorem Goezem. Ujařmění katolíkům a jejich škol bylo by životem svobodného myslitelstva a ideí jeho, naše svoboda jest porážkou jejich; proto pravil br. Kardorff r. 1872 v Berlíně, aby potlačení katolíkům odporučil: „Dejte katolické církvi svobodu a ona dojde světa.“

Opakuje se tu příběh židů s Lazarem. Místo aby věřili Spasiteli, jenž tímto zázrakem, kterého neupírali, Synem Božím se prokázal, hleděli naopak vzkříšeného usmrtit, aby dále pohledem naň nebyli ve svých myšlénkách rušeni. Tak pravil jistý nevěrec ve Strassburku, kterému byla dána ku čtení kniha o uzdravení slepého Lasserrea skrze Pannu Marii Lourdskou, že této knihy nechce, poněvadž se obává, že by věc mohla býti pravdivou a — to že by jej „znepokojovalo“! Tak odmítl jistý lékařský učenec atheismu za Litavou a priori mou prosbu, aby četl čistě vědecké studie o uzdraveních v Lourdech, kteráž byla uveřejněna za posledních let a také již dříve ve knize „Annales de N. D. de Lourdes“ (Lourdes Imprimerie de la Grotte, L. Latapie, rue St. Pierre 8, H. — Pyr. France); žádal jsem, aby se vši přísností lékařské kritiky zkoumal tyto, „Etudes médicales“ a sepsal motivované dobrozdání o nich: — ale nechtěl se dáti „znepokojovati.“ Tak prohlásil prof Virchow, když mu ku prohlédnutí byl poslán můj spis o Louise Lateau (Paderborn u Sehöningha 1874) na sjezdu přírodopýtců a lékařů ve Vratislavi r. 1874, že se tu jedná o veliký zázrak, jestliže pravda, co pravím. Ale on dodal, že jsou zázraky nemožny a že to proto podvod. Když ale pak liberální, atheističtí medikové university brusselské vyšetřovali z rozkazu vlády případ tento a prohlásili ve svém „Rapport médical sur L. Lateau“ (Bruxelles chez Mucquardt 1878), že se má věc tak vskutku a vědecky jest nepochopitelnou, tu uznal professor Virchow za lepší aby — mlčel, ačkoliv jsem ho žádal, aby nyní svému slovu dostál; on neodpověděl, ačkoliv sotva věřiti jest, že by ho list byl nedošel.

Velmi zajímavá je stať o Voltairovi, z níž vyjímáme:

Uvažuji, co bych k tomu, co jsem byl již řekl, mohl ještě připojiti, a tu mi napadá Voltaire. Vykládáním o něm hodlám Vás dnes baviti, protože jistý známý můj učenec přivedl jej také ve spojení se školou. Učenec, jejž na myslím mám, jest přírodopýtec, muž milých způsobů, kterýž má tu řídkou ctnost, že dovoluje, aby proti jeho ideám rovněž tak prudce bojováno bylo, jak on jich hájí. Vážím si ho proto a modlím se často: Pane, neslyš všecko, co pan Mach k lidem mluví, neboť jej miluji velmi.

Před několika lety byl dr. Mach zvolen rektorem university a při banketu, který shromáždil na Příkopech v Praze professory všech fakult kolem nové hlavy škol, pronesla jeho Magnificence podle zprávy „Bohemie“ a jiných listů přípitek, kterýž jest všem Pražanům nezapomenutelným. „Důvěrou Vaší byv ve Vaše čelo postaven,“ pravil Mach, „vyzývám Vás, abyste povznesli číši na zdraví Jeho Veličenstva, našeho vznešeného císaře, protektora vědy; kéž vaše usilování o vědu vyhovuje vždy intencím Jeho Veličenstva a, abychom v tomto duchu působili, budeme upíratí zraků svých k osvědčeným vzorům, jakými jsou — Voltaire a Bedřich II!“

Universita, velectěný pane, jest sluncem země. Duch, jenž ovládá vysoké školy, určuje smýšlení vzdělané společnosti, která dává směr parlamentům a pro školu a život zákony dělá. Dobré zákony jsou beze vši pochybnosti jediné spolehlivým základem státu. Ale jiného základu pro lidstvo ve státě, společnosti a rodině nemůže položiti nikdo mimo onen, kterýž jest již položen a kterým jest Ježíš Kristus. To jest vyznáním křesťana, jenž následuje apoštola (I. Kor. 3, 11.) a proto školní zákonodárství, které vyučování na křesťanském názoru světa ne-

buduje, za prospěšné míti nemůže. Jestliže tudíž vystavuje se ve středu vyšší společnosti Voltaire za vzor, stojí za to, posvítiti si na tohoto moderního „patriarcha“ blíže, abychom poznali, jaký ten základ jest, který škole na místě Ježíše Krista dán býti má.

Voltaire narodil se 1694 v Paříži a zemřel tamže 30. května 1778. Šedesát let trubil na troubu mínění veřejného a největší části tohoto času použil k tomu, aby osočoval a snižoval svaté písmo. Tak se stal hlavou svobodných myslitelů své doby a obdivem nevěrců a atheistů století našeho. Tito učinili z něho jakýsi idol, poněvadž v něm spojovalo se všechno, co dřívější pokolení proti zjevení shromáždila. On byl zlým duchem 18. století, jež v něm žilo se všemi chybami a neřestmi svými a vidělo jej „velekněze kultu rozumového,“ vzchopovati se k rozhořčenému boji proti zjevení a bibli. Ale zřídka stává se člověk ze sebe samého tím, čím se stane. Vyučování v mládí rozhoduje o budoucnosti. Znamenité nadání dítěte, plné ducha a života, uvedeno brzy ve směr osudný. Nevěřec Gédoyne byl jeho prvním učitelem, kterýž dal tříletému chlapci již celé „Mosaidě“ z paměti se učiti, básni to, kteráž líčí Mojžíše jako podvodníka. Voltairův bratr, přepjatý Jansenista, naplnil jej ku zbožnosti ošklivostí. Jeho matka, která praničeho neučinila pro vychování synovo, zemřela 1701 před jeho vstoupením do koleje Jesuitův. Co tito hleděli napravit, zkazil Gédoyne zas o volných dnech a za prázdnin; obcoval s chlapcem vytrvale ve smyslu Mosaidy a uvedl jej ve spojení s nejspatnější společností pařížskou, se Sullym, Chaulieum, La Farem a Ninonou, jež byla rovněž tak bezbožnou jako nemravnou; živost a žádostivost mladíkova zalíbila se Ninoně tak, že mu dala 2000 franků na nákupení kněh. Žádný div, že Jesuita Le Jay předpověděl již žáku, že stane se jednou korouhví nevěry ve Francii.

Dospěv dvacátého roku, napsal Voltaire svou „Epištolu k Uranii“, dceři maršálka Aligrea, svobodné myslitelce a veřejné nevěstce. Rozmlouvá tu o křesťanství podle svého Pro a Proti, končí své Pro blasfemií, že, založil-li Kristus svou nauku na podvodu, jest štěstím, od něho podvedenu býti, kdežto to Proti končí větou: nejsem křesťanem, můj Bože, abych tě více miloval! Když byla tato Epištola 1732 tištěna a velké rozhořčení vyvolala, sáhl Voltaire ku prostředku, jehož upotřebil později často, dementoval se totiž jako autor a za autora jmenoval mrtvého.

R. 1726 odebral se Voltaire do Anglie, kdež jej obcování s deisty vychovalo na „otce filosofů“ jeho doby. Při jeho příchodu pohyboval mysleni právě Collins, jenž prohlašoval „svobodné myšlení“ za právo a povinnost a proctví St. Z. nazval jednoduchými allegoriemi, kteréž nemohou žádných důkazů poskytnouti. Brzy potom následovaly Woolstonovy brožurky proti zázrakům Spasitelovým, v nichž nespátrával skutky, nýbrž podobenství ve formě vypravovací. Voltaire byl tak unešen těmito a jinými věcmi, že prohlásil za své neštěstí, že se mezi těmito Angličany nenarodil. Nejvíce působil na něj Bolingbroke, který šířil svobodné myslitelství ve světě vznešeném. Prvním ovocem anglické cesty byly „Filosofické listy“ 1734, kteréž byly v Paříži spáleny rukou katovou a Voltairera přinutily k útěku do Cirey, kde žil 15 let u markýzky Chatelet. Oba se k sobě hodili. Cvičili se společně ve vyhlédávání námitek proti náboženství. Ráno při snídání četli kapitolu z bible a dělali pak k ní po svém způsobu poznámky; tyto nápady byly napsány pak na papír a 1776 vydána „la bible enfin expliquée“, stoka, „plná špíny a hloupostí“, v níž také ony poznámky objevily se znovu.

Po smrti markýzčiny 1750 odebral se Voltaire na dvůr svého knížecího přítele Bedřicha II. do Berlína. Zde objevil se 1752 „Zákon přirozenosti,“ který se přimlouvá za etablování „neodvislé mravouky“, kteráž ode všeho zjevení a ode všeliké soustavy o přirozenosti nejvyšší bytosti upouští. V Berlíně sepsal Voltaire také „Obhájení Bolingbroka“ a začal „Dictionnaire philosophique“, v němž pokračoval až do konce života a ježž všemi bezbožnostmi naplnil.

Po dobrých dvou letech stali se Bedřich a Voltaire již vzájemně nesnesitelnými. R. 1753 nadešlo odloučení. Pak vidíme Voltaira 1754 na šest neděl v klá-

šteře Dolm Calmeta, kde se přihlásil, „aby jako Pavel navštívil Antonia.“ V knihovně nalezl učené biblické komentáře Calmetovy. Ale kterak jich užil? Opsal si pečlivě všechny námitky, které ten velký biblista vyvrátil, aniž se o vyvrácení staral a z těchto poznámek sestavil pak později nová pojednání proti písmům svatým. Byla to dobrá válečná lešť, praví, zajíti mezi nepřátely své a mezi nimi střelbou proti nim se opatřiti. Ostatně naslouchal rozmlouvám Otců s tak pobožnou tváří, že myslil dobromyslný opat, že se chlubití může, že nejprvnějšího deistu Evropy obrátil.

R. 1758 stal se Voltaire pánem hradu ve Ferney. Tu dospěl jeho hněv proti zjevení svého vrcholu, zde psal většinu svých děl proti bibli. Jeho přátelé povzbuzovali jej, vlastní vášeň jej podněcovala. S léty jeho nenávisť proti všemu svatému vzrůstala; jsa 66 let stár, nenazýval Krista a křesťanství již více jejich jmény, nýbrž jen přídavným jménem „infámni“; se vztekem mezi křesťanskými odpadlíky bezpříkladným prohlásil se tento insolentní rouhač za osobního nepřitele Stvořitele světa! „Zničte toho infámního, to jest ten veliký bod“, píše Alembertovi; „má ošklivost před tímto infámním,“ píše hraběnce z Argentalu, „stává se jen větší a krásnější“ atd. atd. Má dost toho poslouchání, že dvanácte mužů křesťanství ve světě rozšířilo, on jim ukáže, že jeden stačí, aby je zničil! Ve 20 letech, psal 1758 Alembertovi, má Bůh dohráno! Dvacet let později skonal ten nešťastník, zoufalec, volaje: Jsem opuštěn od Boha i od lidí! Brzy vzýval, brzy rouhal se Bohu, kterého byl zneuctil! Volal brzy plačtivě, brzy tónem úzkostného svědomí, brzy v návalu svého vzteku: Ježíši Kriste! Ježíši Kriste! Říkal opět a opět, že ďábla vidí a volal pak: „On jest zde, on si jde pro mne“; „vidím jej, vidím peklo, ukryjtež jej přede mnou!“ Strašlivé podrobnosti této smrti byly vypravovány často; cf. Maynard, Voltaire, 2, 617 n., Allonville, mémoires secrets, Paris 1738—45, 2.71 n. Harel, Voltaire, Paris 1817 p. 123 (s udáním lékaře Voltairova: „zemřel, svůj výkal pohlcuje“ — v zouzalství vykonáváje, co nejlživějším překroucením slov Ezech. 4, 15. uvalil na pro roka (Dict. phil. art. Ezech. sv. 8, 553.)

Takový tedy jest ten člověk, kterýž má býti vzorem školy, ba souhvězdím škol vysokých!

A jsou snad díla, jež byl Voltaire zanechal, děly vědeckými? Vždyť jsou atheisté, které té neb oné lidské vědomosti dovedně učí; ignorujeme jejich pošetilosti v ohledu náboženském a užíváme podle potřeby jiných jejich prací, jestliže něco hledí z toho; přirozeně nesmíme však takovému pánům dáti do rukou nezkušenou, nevyzbrojenou mládež, kteráž neumí ještě rozeznávati zrní od plev pošetilosti ignorovati a jen věci dobrých si všimati. Prospěl však Voltaire vědě nějak? Posloužil fysice, medicíně nebo jiným odvětvím vědění? O věru, ne učinil z toho všeho ničeho! Za to jest těch 70 svazků, v nichž zjevení znešvaruje, plno lži, pošetilosti, nevědomosti! Upírá-li ku př. Mojžíšovi, jehož existence jest mu i nejistou, pentateuch, dokazuje, že židé učili (!) se čísti a psáti teprve v zajetí babylonském, kdežto 1500 let před Kr. nebylo ani písma ani náčiní psacího, nýbrž lidé mohli vrývati do velkých balvanů jen obrazy (hieroglyfy); tato tak často od jeho ctitelů opakovaná „moudrost“ dnes je zahanbuje; neboť jest znám na př. „Papyrus Prisse“, kterýž patří alespoň do doby Abrahamovy! Voltairovou zbraní není vědecká opravdovost, nýbrž satira. On nepojednává bibli jako badatel, nýbrž jako posměvač. On nediskutuje a nezkouší, nýbrž on paroduje a vysmívá se. On nevyhledává, nýbrž travestuje. Jeho účelem jest učiniti svatost směšnou a užívá k tomu prostředků fraškářů. Šarlatánovi bez talentu podaří se bez namahání znešvariti to nejvznešenější, to nejsvětější posměchu vydati. Zpotvoření, zfalšování, lež jsou zbraně jeho „Musíme lháti jako ďábel,“ napsal Voltaire 1736, „ne bázlivě, ne příležitostně, nýbrž drze a neustále.“

Nazývali Voltairea otcem filosofů. On však nebyl filosofem v pravém smyslu slova. On byl sofistou a vůdcem sofistů své doby. Nenalezáme u něho, praví se ve Schlegelových Dějinách literatury, žádné soustavy nevěry, ani soustavy zásad solidních, ani určitých filosofických náhledů, ani nějakého zvláštního způsobu filosofické pochybnosti. On pravil, že ve francouzském lidu vězí něco

z tygra a opice; můžeme tohoto slova užití o něm samém, tak velice bylo nemožno jeho duchu kousavému, aby o některém předmětu s patřičnou pozorností a slušnou opravdovostí jednal. Jeho obdivovatelé chválí jeho talent formy, jeho obratné péro, jeho brillantní líčení, vzlet, oheň přednášky. Nemáme ničeho proti tomu. Ale rozkošné obrazy vlastní fantasmie nejsou žádnými důkazy pro pravdu tvrzení. Kdo vyhledává na člověku jen to, co směšné, napsal Voltaire sám, nesoutěží s nikým, kdo v platnost uvádí svou důstojnost a svou čest. Nikdo před ním nemluvil o tom, co svato, s takovým cynismem jako on, jemu podobného nelze nalézt ani mezi pohanskými starověkými nepřáteli Kristovými. Či může snad sloh a „esprit,“ které jsou cynismu průvodčími, proměnit bahno ve vodu živoucí, nedostatek důkazů postaviti tvrzení na základy reální?

Tolik podáváme na ukázkou. Ujišťujeme čtenáře, že brožurku tuto od slovatného učence psanou neodložíte, dokud ji nedočtete. Zaslouhovala by býti rozšířena v každém domě. Jeť těžkým kladivem na nepřátele školy
n á b o ž e n s k é. Red.

D r o b n o s t i.

Ministr kultu (učený zloděj).

Jsou případy v soudní síni, — tak píše soudní referent N. L. — kdy na lavici obžalovaných, na místě, na němž objevují se druhy a pravidelné vyškolení zloději a nepolepšitelní darebáci, odpuzující již pouhým svým zevnějškem, zasedá člověk z tak zvaných lepších vrstev, člověk, jemuž od nejuťlejšího mládí byla věnována největší péče, kterýž byl účasten lepšího vychování a vzdělání, jež pěstouni jeho připravili na lepší dráhu životní a uvedli do společnosti a života, v němž mohl dospěti k vážným úkolům, k výnosnému úřadu a žádoucímu blahobytu. A přece všechna práce, všechna příprava byla marna, mladý muž stává se zločincem, před ním se otevírá osudná brána žaláře a vytoužená, nešťastnými rodiči vysněná budoucnost synova jest zničena, pochována. Společnost žalární dokoná vlivem svým jeho zkázu, spravedlivý trest naplní jej nenávistí ke společnosti, mravní síla jeho je zlomena, chuť k poctivé, neunavné práci vymizí a když odpykal za nekalé své skutky, vrací se do společnosti zkažen, neschopen již, aby počal znova. A málokdy mívá podobný zločinec tolik právního citu, aby uznal, že sám připravil si, co jej potkalo. Nikoli — lidé ho zkazili, domnívá se.

Před čtyřčlenným soudem, jemuž předsedal pan rada Alois Müller, objevil se podobný „lepší“ člověk.

Dvacetisedmiletý Franz Waneck je synem vrchního revidenta, který buď na synovo neštěstí zemřel předčasně, buď časně dost na štěstí vlastní, aby se nedočkal smutné kariery synovy.

Obžalovaný, mladý, štíhlý muž, zdravé, svěží barvy, předstupuje v černém oděvu a v rukavičkách. Plný jeho vous je pečlivě pěstěný, vlas bezvadně učešán. Waneck zakládá si patrně na svém zevnějšku. Dokonal dostatečná studia, provedl zkoušku ze státního účetnictví a pak jej odvedli. Démon, který v něm dřímá, svedl jej už na vojně k prvnímu zločinu. Waneck okradl meškaje v Bosně, důvěrného přítele, začež pykal dvouměsíčním žalářem. Vrátil se z vojny, nepochlubil se nikomu, jak dalece to tam přivedl, nikdo po tom nepátral, nemaje příčiny, a mladíkovi zdařilo se najíti místo u finanční prokuratury, kde se stal kancelistou s platem 45 zl. měsíčně. Při jeho mládí i při skvrně, která již lpěla na jeho životě, byl to počátek přímo skvělý a Waneck mohl děkovati osudu, že s ním tak milostivě naložil, než jádro jeho bylo zkaženo. Nevážil si místa, s něhož mohl dospěti výše, a dopustil se nových špatností. Nelze vytušiti příčinu, proč poklesl na sprostého zloděje. Neměl bídy, jeho výdělek náležel jemu, nestaral se o nikoho jiného,

mohl slušně vycházeti. Zdá se, že ho svedla k nemírným výdajům honba a dychtivost po zábavách, radovánkách, nočním hýření.

Waneck bydlil na Smíchově v domě „Austrie“, jejíž hostinský Fr. Kern pronajal dolejší místnosti zábavnému spolku „Hilaria.“ Waneck stal se členem tohoto spolku a zaujal tam brzy funkci vynikající. Byl tam jmenován „ministrem kultu“, jehož povinností bylo starati se o zábavy členů, připravovati je, sestavovati program jejich atd.

Vraceje se z úřadu po třetí hodině odpolední chodil do místnosti Kernovy na oběd. Tou dobou býval v místnosti málokdo a ve výčepu obyčejně stará tchyně Kernová která, jakmile přišel Waneck, chodila oznamovat věc do kuchyně, aby mu byl dán oběd. Tou dobou pozoroval hostinský, že se denní jeho tržba ve výčepu nápadně menší, a peníze ztrácely se patrně v dobách, kdy byl Waneck v místnostech zcela sám. Avšak nikomu nepřipadlo podezřívati mladého, elegantního muže, ministra kultu „Hilarie.“ A přece pátrání po jiném zloději a číhání na něj bylo a zůstávalo bezvýsledným. Konečně přece vyjasnilo se Kernovi. Meškal někdy u večer ve výčepu sám s jediným Waneckem, a když na chvíli odskočil, shledal po návratu svém, že mu ze zásuvky stolu ubyly peníze, 3—4 zl. Bylo patrné, že kradl pan „ministr kultu.“

Waneck však nepřestal na těchto pokusech.

Bydlel u pana Rudolfa Naske, který mu pronajal od svého bytu světnici, spojenou dveřmi s ostatními místnostmi. Pojednou v noci na 24. června ztratilo se p. Naskemu z tobolky 25 zl. a brzy potom v červenci, opět v noci, další 3 zlaté. Padlo podezření na Wancka, že svého domácího v noci navštívuje, neboť tam nikoho jiného nebylo. Naske neříkal nic, dal podnájemníku výpověď, ten se stěhoval, ale odnesl s sebou ještě asi za 8 zlatých vlněného jägrovského prádla, majetek to Naskův.

Waneck sprátelil se též s Vladimírem Š., malířem v Praze. Š. maloval panu O. jakýs obraz, a v prosinci dostal za něj peníze. Po zaplacení rozličných věcí měl malíř dne 20. prosince asi 26 zlatých, a v noci toho dne podnikli oba přátelé ještě ve společnosti jiných toulku Prahou. Pozdě zamířili ke „Šturmům“ na Uhelném trhu. Š. projevil obavu, aby mu tam někdo nevytáhl peníze, ale zatím zmizela mu z kabátu tobolka, než vešli do kavárny. Vytáhl mu jí patrně „přítel“ Waneck. Když Š. tobolku pohřešil, řekl Waneck, že ji nejspíše ztratil, a vyzýval Š., aby hledal.

„Ne, já nehledám nic!“ prohlásil Š., maje již podezření na W. „Hledej sám, chceš-li, a myslím, že ji do zítřka jistě „najdeš“, nechceš-li, abych učinil jiné opatření.“

Toto prohlášení účinkovalo a W. skutečně „vyrovnal“ se brzy potom s mladým S., zaslav mu 26 zl. dříve ještě, než byla věc udána.

Prohnaného elegantního zloděje nikdo neudal přímo, nýbrž zpráva o jeho eskamotážích podána byla příslušnému úřadu anonymními dopisy. Waneck vzat do vyšetřování, průběhem kteréhož dostatečně bylo odůvodněno podezření, že on jest pachatelem řečených krádeží. W. zapíral, avšak byl usvědčen nejen svědky, nýbrž i okolnostmi, za jakých krádeže provedeny a podobností všech krádeží, které prováděl na jedno kopyto.

Po dlouhém líčení závěrečném, uznán byl Waneck vinným opětovaným zločinem krádeže a odsouzen do těžkého žaláře na půldruhého roku, který mu zostřen a dosazen dvěma posty měsíčně.

Svléknu jej z černého oděvu, rukaviček, oholí mu pečlivě pěstěný plnovous, ostříhají vlasy a pak předvedou ho ke svatému Václavu. Jak ničemně, lehkomyšlně tu vlastní vinou pohřbena existence, budoucnost, celý život!

* * *

Obrázek ze školy. (Před Ježíškem!) Přišla jsem v obyčejnou hodinu do B . ské školy, bych vyučovala ženským ručním pracím. Tu zvláště dnes pozornost mou upoutala Aninka K . jindy velice pokojná dívka, dnes

však stále s ostatními šeptá, směje se a punčošku, na kteréž plete, nechává před sebou ležeti, stále jen ručkama ukazuje sousedce velikost nějaké věci. — Napomenula jsem ji, by pilně pracovala a stále nemluvila. Annička na mne pohledne, očka jí jen září. a prosí, zda by směla ke stolku, že by mi ráda něco řekla. Svolila jsem, by ke mně přišla. Šla ostýchavě, pohladila mou ruku a táže se: „Slečno, prosím Vás, těšíte se také tak na Ježíška jako já?“ „Ovšem že ano,“ pravím, „každý zbožný člověk těší se na příchod našeho Spasitele. — Nyní bych však ráda věděla, cos v lavici měla stále co kutiti a sousedce své ukazovati.“ Po této otázce zalily se jí očka slzami a zkroušeně povídá: „Slečno, když já se již nemohu dočkat, až bude 12 hodin.“ Táži se, proč? Annička na to mi vypráví, že tatínek šel do Prahy a povídal, že jde k Ježíškovi nám nakoupit cukrovinek a mně takhle (při tom učinila pohyb, by velikost naznačila) velikou pannu.“ Pravím: „Jen si jdi sednout a buď hodně pilna!“ Ona však zase znova vypravuje: „Ježíšek prý v Praze hodným dětkám dárky prodává, tatínek to říkal. Ach slečno, já mám tatínka moc a moc ráda.“

„To jest povinností každého dítěte, milovati a ctíti své rodiče,“ pravím na to. Annička již zase se usmívajíc šla si sednout

Musím podotknouti, že dům, kterýž patří rodičům Anniččiným hraničí se školou naší, tak že z nízkých okének přízemní školní světnice viděti jest, jde-li někdo do domu pana K.

Jest asi půl dvanácté, opravuji ostatním dívkám práce, a tu již zase hlásí se Annička, která chvíli pokojně byla pracovala. Na mou otázku, co si přeje, prosí sepjatýma ručkama, bude-li již brzy zvoniti poledne. — Upokojím ji, by jen hezky seděla a pletla; dím, že bude-li hodna, Ježíšek tím více tatínkovi pro ni dá.

Jdouc od ní nazpět k druhé řadě lavic, pohlédnu maně z okna a tu vidím, jak dva muži někoho přinášejí pořád blíž a blíže k domu p. K. Strašné tušení zmocnilo se mne, než i Annička pohledne do okna právě v okamžiku, kdy muži před našimi okny se zastavili. Bych pozornost její jinam odvrátila, bylo již pozdě.

Vzkřikla hrozně: „To nesou tatínka!“ a v okamžiku, než jsem leknutím promluvití mohla, byla ze dveří venku. — Právě zvonilo poledne. — —

Ubohé dítě, ubohá Anničko, dočkala jsi se tatínka, jen že již k tobě nebude mluvití slova laskavá, nepůjde ti více pro pannu k Ježíškovi.

Pana K. ranila na zpáteční cestě k domovu mrtvice; starostlivý otec v rukou třímá balík — dárky to, o nichž mi Annička vypravovala.

Nelkej, neplač tak hrozně, Anničko má hodná, Ježíšek, na nějž si se tak těšila, ten tě neopustí!

Č. U.

* * *

Hluchoněmí. Dle pečlivých výpočtů kanovníka Monfanga v Mohuči jest hluchoněmých na celém povrchu zemském asi 800.000. Z nich 63% jsou hluchými od narození, 37% teprve později sluch ztratili. V 397 ústavech pro hluchoněmé vyučuje nyní 2000 učitelů 24.473 nešťastných. Z těchto ústavů mají: Austrálie 2, Belgie 10, Bombay 1, Brasilie 1, Dánsko 4, Francie 67, Itálie 35, Japan 2, Kanada 7, Luxemburk 1, Mexiko 2, Německo 90, Nizozemí 3, Norvéžsko 8, Nový Seeland 1, Portugalsko 1, Rakousko 17, Rusko 10, Spojené Státy severoamerické 55, Španěly 7, Švédsko 17, Švýcarsy 11, Velká Británie a Irsko 46.

Obsah „Vychovatele“:

Pestré listy o moderním školství. (Píše František Pohunek. Pokračování.) — Ukřižu Liechtensteina, propust' nám Kvícalu. — Ukázka nového katechismu pro obecné školy. (Od venkovského faráře.) — LITERATURA: Škola konfessionální. (Důvěrné listy bratru tří bodů) — Drobnosti.

Majitel, vydavatel a nakladatel VÁCSLAV KOTRBA. — Odpovědný redaktor PETR KOPAL.

Tiskem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské (J. Zeman a spol. v Praze.

VYCHOVATEL.

List věnovaný zájmům křesťanského školství.

Vychází 15. a posledního dne každého měsíce. — Předplácí se čtvrtletně 50 kr., pro odběratele „Obrany víry“ 40 kr. v administraci Cyrillo-Methodějské knih-tiskárny v Ostrovní ulici číslo 1508—II. v Praze. — Jednotlivá čísla po 8 kr. Redakce na Vyšehradě č. 69.

Pestré listy o moderním školství.

Píše František Pohunek.

(Pokračování.)

2. Kněží nejsou více vlastenci a proto se jim spoludozor ku škole svěřiti nesmí; tak zní druhá námitka velice často opakovaná!

Smíme se ptáti, privilegovaní páni „vlastencové,“ proč že nejsou kněží katoličtí více vlastenci? — Uznáváme sice, že jest to poněkud smělé a od-vážlivé ptáti se lidí svobodomyšlných po příčinách a důvodech a ne-věřiti jim na slovo, ale přece bychom rádi věděli, proč že se nesmíme počítati více mezi vlastence.

„Proč? A vy se ještě ptáte? Což nevíte, že kdesi v severních Čechách porážejí sedláci ovocné stromy a dříví z nich prodávají do Němec? ¹⁾ Něco takového nemohlo by se žádnou měrou státi, kdybyste byli vlastenci.“

Aha, už rozumíme. Stará to písnička; zpívaliť ji už v pohanském Římě až do ochraptění. „Křesťané jsou nepřátely vlasti! Křesťané jsou na škodu obecnému dobru! Křesťané jsou nepřátely císaře!“ Tak a podobně ozývalo se to ve starém Římě. Proč? toho nikdo nevěděl, po tom se vůbec nikdo neptal, tím méně o tom mezi pohany někdo přemýšlel. Vždyť neuměl ani přísný jinak Tacitus o křesťanech říci něco jiného, než že slují křesťany a že prý jsou u lidu pro svoje zločiny v nenávisti (Annal. 15. 44). Když i takový vážný dějepisec, kde šlo o křesťany, tak lehkomyšlně a povrchně si vedl, co možno teprv očekávati od žalobníků ještě povrchnějších? Ti si teprve nedali práci, aby seznali učení křesťanské a život křesťanů, za to však křičeli tím horlivěji až do unavení: „Křesťany před lvy! Pryč s bez-božci!“ Tiber-li se rozvodnil a zaplavil město, hulákali pohané: „Křesťany před lvy!“ Nil-li nevystoupil a nesvlažil roviny, křičeli opět: „Křesťany před lvy!“ Nebylo-li dešťů, událo-li se kde zemětřesení, povstal-li hlad neb mor, křičeli rovněž: „Křesťany před lvy!“ A tak všecko všudy neštěstí, jakéž jen postihlo ten neb onen kraj nesmírné římské državy, přiřítáno jest na vrub křesťanům, ²⁾ proto že prý jsou odpůrci vlasti, nepřátely císaře, ne-mají smyslu pro obecné dobro a tak bez důkazů do nekonečna.

¹⁾ Tento důvod proti vlastenectví kněží přinesly před časem „N. L.“

²⁾ Tertullian, Apol. kap. 40

Křesťané se modlili za blaho císařovo a za blaho říše, křesťané se nikdy nesúčastnili pražádné vzpoury, křesťané umírali se zbraní v ruce jakožto obhájci hranic římské říše, křesťané konali všechny povinnosti věrných poddaných mnohem ochotněji a svědomitěji nežli pohané, křesťané i když nespravedlivě pro víru svou byli mučeni, prosívali Boha, aby císaři prodloužil život, dal mu věrné, spravedlivé rádce a říši římskou aby zachoval, a přes všechno to byli nazýváni od svých nepřátel — nepřátely císaře i říše!

A kdo byli ti, již tak nespravedlivé obviňování s takovou drzostí vrhali jim ve tvář? Byli to odchovanci oněch filosofických kosmopolitů či světoobčanů, kteří holdovali nevlastenecské zásadě, vlastní člověka že není jedna země, nýbrž celý svět a člověk moudrý že si ani z toho mnoho nedělá, kdyby zboreno neb zničeno bylo i rodné jeho město, proto že ví, že přišel jenom o hromadu dříví a kamení, jimž nesmí přičítati veliké ceny; byli to souvěkovci a odchovanci filosofa na trůnu, Marc Aurela, kterýž větu o bezvlastenecském světoobčanství až do omrzení často opakoval; byli to lidé bez víry a věrnosti, bez poctivosti a bez charakteru, lidé, kteří císaři, aby se mu zalichotili, připisovali důstojnost božskou, ale při tomto božství císařovu falešně přísahali; byli to lidé, kteří, jako na př. Cassius, Niger, Albinus atd., za blaho císařovo obětovali, při jeho genu přísahali, ale touže dobou cvičili se ve zbraní, aby mu mohli jedinou ranou hrdlo prokláti; byli to lidé, kteří císaři ve shromážděních provolávali: „Rozmnož z let našich tvá tobě Jupiter leta!“ ale mezi tím, co takto volali, rozhlíželi se po shromážděných. zdali by nenašli někde někoho, jenž by se jim za vraždu slaveného císaře hojnějšími dary mohl odměniti, nežli se jim tento odměnil za vraždu spáchanou na jeho předchůdci.³⁾ Tak vylíčil Septimius Tertullianus ty, kdož vinili první křesťany z nevlastenecství a na důkaz, že svatou pověděl pravdu, odvolával se veřejně na svědectví celého Říma.

Takovými tedy byli ti „dobří, římské vlastenci,“ kteří křesťany stále vinili z nevlastenectví. A kdo pak jsou ti, již nyní obviňují z nevlastenectví věrné katolíky a zvláště pak kněze?

Jsou to lidé bez vlasti, kteří, právě proto že už bez mála 2000 let žádné vlasti nemají, všude jsou doma; jsou to v myšlénkách těchto lidí žijící kosmopoliti či světoobčaní, jimž jsou země a národnost věcmi vedlejšími; jsou to bratři zednáři, u kterýchž toto světoobčanství nejvyššího dosahuje stupně a kteří právě proto že žádného vlastenectví v srdci nechovají, z nevlastenectví obviňují jiné, dle známého pravidla: nejhorlivějším udavačem bývá, kdo se nejvíce musí báti udání; dále jsou to liberálové, kteří v politice táhnou se zednáři, aniž by si toho byli vždycky vědomi, za jeden provaz a je podporují; jsou to konečně duševní ubožáci, kteří svou nevědomost hledí zakryti módními frasemi a kteří tudíž, jakmile kterou „osvětářskou“ frasi zachytí, stále ji přežvykují, aniž by ji strávili, aniž by se totiž hleděli přesvědčiti, zdali jest pravdivou nebo falešnou; jsou to lidé, kteří se víře muohdy smějí a ji považují za úděl „tmářů a zpátečníků,“ ale za to věří ve „světle“ svého rozumu všemu všudy slepě, co bylo tištěno v tom neb onom liberálním plátku; jsou to konečně lidé krátkozrací, kteří se domýšlejí, že ten jest vlastencem, kdo o vlastenectví hodně — deklamuje, lidé, kteří neumějí činiti rozdíl mezi vlastenectvím pouze dělaným a vlastenectvím pravým.

Kdo však zná trochu časy a lidi, přisvědčí zajisté slovům Smilesovým: „Veliká část toho, co za dnů našich sluje vlastenectvím, skládá se z pouhého *pokrytství* a úzkoprsosti jeví se v národních předsudcích a národní domýšlivosti a v národním záští! Toto (pokrytecké) vlastenectví nejeví se v skutcích, nýbrž v marné chloubě, v *křiklounství*, v posuňcích, v stálém přetřásání buď jen domnělých, neb už dávno minulých křivd a dávno nahraženého bezpráví. „*Takové vlastenectví jest snad největší kletbou, jež zemi kterou stihnouti může.*“ (Smiles, Charakter). Na zdar vlasti deklamovat, na zdar vlasti

³⁾ Tertullian I. c. kap. 35.

pít, kritizovat ty, kdož pro vlast a národ svědomitě pracují, volat na pomoc Husa a Žižku proti šlechtě a „ultramontanům“ atd. toť celé vlastenectví mnohých lidí u nás, jež staví na odív způsobem takovým, jako by beze jmen Husa, Žižky a Bílé hory Čech ani nemohl býti vlastencem! Čím by lidé takoví dali na jevo svoje vlastenectví, kdyby nebylo žalostné tragoedie „roz-machu husitského,“ jejíž páté jednání odehrálo se na Bílé hoře, těžko jest říci.

„Než jako může býti vlastenectví pouze pokrytecké, neušlechtilé, tak jest i vlastenectví pravé a ušlechtilé, kteréž sílí a povznáší zemi plodnou prací, kteréž vykonává svoje povinnosti věrně a mužně, vede život poctivý, střídmy a bezúhonný, hledí využití všech příležitostí k opravám a pokroku, vlastenectví zároveň, jež v úctě chová památku velkých mužů“ (Smiles *ibid.*). Ne v pouhých slovech spočívá láska k vlasti, nýbrž v bedlivé a svědomité péči o její blaho a její bezpečnost, v péči o dobrý v ní pořádek a pokoj, v ochotném napínání sil k jejímu zdatu a její slávě, v podporování umění, věd, průmyslu atd., v přinášení pro vlast obětí, v přísném šetření spravedlnosti (Cesare Cantù). Tyto ctnosti občanské podporuje a posvěcuje náboženství katolické; ono zrodivši se a vyrostši v oběti učí obětavosti příkázáními a radami svými a povzbuzuje ku konání skutků šlechtných a vysokomyslných. Ano náboženství katolické jest učitelkou a živitelkou ctností, kteréž dělají vzorného občana a obracejíc se ku všem údům společnosti a ukládajíc každému podle stavu jeho konání a pěstování ctností zvláštních, rozděljuje práva a povinnosti, povzbuzuje a posiluje srdce k lásce k bližnímu, z níž prýští láska k vlasti a všechny sem spadající ctnosti soukromé i obecné. Kdo poslouchá tohoto zákona lásky a poctivosti, jest nutně člověkem poctivým a člověk poctivý jest dobrým občanem; tak toho od něho žádá zákon, tak jeho poctivost. Šťastná země, kde vládnou zákony a zásady křesťanské, nebo tam jsou i dobří vlastenci!

Že jedině náboženství pevným a bezpečným jest základem státu, pevným a bezpečným základem spravedlnosti a pořádku a tudíž i blaha a bezpečnosti té které země, jest pravdou od věků uznávanou, pravdou uznanou i od mnohých nevěrců, rovněž tak jako uznanou jest pravdou, že každý, kdož jakkoli poškozuje, zlehčuje, v opovržení a posměch uvádí víru a náboženství, jest nejen nepřitelem víry a náboženství, nýbrž i nepřitelem a škůdcem vlasti. V této příčině smýšlejí jednotejně Plato, Aristoteles, Cicero, Xenophon, Polybius, Seneca, Tacitus, Plutarch, D'Alambert, Montesquieu, Voltaire, Rousseau, Robespierre, Washington, Macchiavelli, Hume, Burke, Victor Causin, Hegel, Taine atd. Tito poslední žádají ovšem jenom, aby lid měl víru, dávajíc na srozuměnou, že ti, kdož jsou nad lid „vyvýšeni,“ kdož patří, abychom cizí frase užili, k těm „vrchním desíti tisícům,“ víru míti nemusí, ale i tím, ač jsou pro svou osobu nepřátely náboženství, jasně ukazují, že jest náboženství pro stát i společnost nezbytně třeba.

Tak dí Plato, že jsou ti, kdož v žádné božstvo nevěří, třebas by ani, majíce jinak přirozenou dobrou povahu, nečinili právě nic zlého, již jedině pro svou nevěru nejen sobě samým, nýbrž i obecnému dobru na záhubu, tím více však tenkrát, když je jejich nevěra ku zlým skutkům pobádá, neboť náboženství, výborné zákony a dobré mravy jsou prý základy, na nichž musí spočívati stát (Plato *de leg.*); kdo pak náboženství podkopává, podkopává prý základy veškeré lidské společnosti (Plato, *ibid.* kn. 10.). Dle Plutarcha snáze jest vystavěti město ve vzduchu, než aby mohla povstati a udržeti se obec pospolitá bez víry v božství a to proto, že, jak Cicero vykládá, bez víry v Boha mizí věrnost, mizí právo a spravedlnost (*de nat. deor.*), bez spravedlnosti všecko pak jest nejisté (Cic.), všecko se rozpadá (Cic. *de rep.* I. 22.), klesá a hyne stát (Lelius v dialogu o Scipianovi Emilianovi), proto že v něm není možno bydleti (Arist. *Pol.* 3. 7.). Tak staří pohané!

Ano Římané měli pevně za to, že národ nevěrecký stává se nemravným, pro nemravnost chabým a jsa chabým a zmalátnělým, že nedovede nad svými

nepřátely vítěziti. Tak se vypravuje o Fabriciovi, vojevůdci římském, že když uslyšel, kterak se filosof Cineás u přítomnosti krále Pyrrha bohům posmíval, tato památná pronesl slova: „Kéž dají bohové, aby se řídili nepřátelé naši tímto učením. až s námi válku povedou!“ A dějepisec římský *Tacitus*, *vyličiv slavná vítězství a hrdinské skutky vojsk římských, dokládá významně: haec omnia evenere prius ante doctrinam deos contemnentem* — to všecko stalo se dříve, nežli povstalo u nás učení, jež bohy pohrdá; považoval strohý tento Říman a vážný dějepisec ochabnutí statečnosti a na to následující porážky vojsk římských za následek ochabnutí víry.

Jsou tudíž vlastenci ti, kdož náboženství a víru zlehčují? Jsou vlastenci ti, kdož horlí proti náboženským dogmatům a morálce náboženské a kdož chtějí, aby děti ve škole byly vychovány ne v duchu náboženském, nýbrž v duchu nezávislé a bezbožecké morálky, tak aby nebyly ani křesťany, ani židy, nýbrž jen lidmi t. j. lidmi bez víry a bez náboženství? jsou vlastenci ti, kdož berou člověku naději v život budoucí a jej chtějí obmeziti jenom na tuto hroudu pozemskou? Necht' mluví za nás filosof Hume; ten pak dí: „Lidé, kteří namáhají se, aby uzavřeli lidem vyhlídku v život budoucí, nejsou ani dobrými státníky ani dobrými občany.“

Kdo jest tedy vlastencem? Silvio Pellico odpovídá: „Jedině muž šlechtný, který zná, miluje a koná všechny své povinnosti . . . Tupí-li tedy kdo oltář, manželskou věrnost, šlechtnost, spravedlnost, volaje při tom: vlast, vlast! nevěř mu; tenť má jen pokryteckou lásku k vlasti a daremným jest občanem.“ Proto napomíná Viktor Cousin: „Milujete-li vlast a svobodu, strážte se toho, co obě zničilo. Daleko budiž od vás smutná ona filosofie, kteráž hlásá materialismus a bezbožectví, jako by byly novým učením určeným k tomu, by obrodili svět. Neobrozují, ale usmrcují.“ Proto praví i prospěchářský státník Macchiavelli: „Vladařové a státy, jež se chtějí zachovati neporušenými, musejí přede vším o to pečovati, aby neporušeným zachovali náboženství a aby mu vždycky osvědčovali úctu; neboť není jistějšího znamení, jež by svědčilo o úpadku země nad pohrdání zevnější bohoslužbou“ (*La mente di un uomo di stato* I. 12.)

Jsou tudíž vlastenci vlastenečtí naši mluvilo, kteříž se dělají, jako by měli na české vlastenectví výhradní privilej a kolkovaný patent, ale kteří zároveň zlehčují náboženství, zavádějí k nám nesmyslné theorie pantheistické, materialistické, pessimistické, jakož i theorii, dle níž silnější vždycky jest v právu a dle níž tudíž národ silnější úplně jest v právu, když potlačuje a pohlcuje národ počtem slabší, jak to nutně vyplývá z theorie Darwinovy? Plato odpovídá, že *takovíto* „vlastenci“ mají býti z vlasti vymrskáni, nevěrec Rousseau dí, že prý mají býti trestáni na hrdle a to nikoli jako bludaři, nýbrž jako škůdcové země.

Není to trest krutý, trest jaký může diktovati jenom náboženský fanatismus? Nevěrec D'Alambert odpovídá, že prý nikoli, proto že prý jest bezbožectví něčím státním tak škodlivým, že i člověk nejtolerantnější musí přiřknouti vrchnosti právo trestati ty, kdož se prohlašují veřejně za bezbožce (*Encyclop. Art. Atheisme*).

Necht' si tudíž odpůrcové každého náboženství pozitivního vůbec a katolického zvlášť mluví a píší cokoli, proto přece jest a zůstane pravdou, že „náboženství jest nejvyšším faktorem politickým, jediným základem státu“ (*E. Laboulaye*), i základem občanské společnosti, hojným pramenem všeho požehnání a pramenem útěchy v každém žití pospolitém“ (*Ed. Burke*), a že „nikoli bohatství a osvěta, nýbrž jen stateční a zbožní národové pojišťují státům budoucnost“ (*Freiherr von Stein*).

Kdyby tudíž kněží nic jiného nedělali, než jen pečovali o zachování víry otců, o zachování dobrých mravů a o štěpování pravé zbožnosti hned v útlá srdce dětská, již tím by prokazovali vlasti a národu služby veliké, již tím by přispívali k osvětě národa, k jeho bezpečnosti a k jeho blahu, proto že jest pravdou dějinami

zjištěnou, jak svědčí Xenophon, že „státy a národové nejpobožnější byli také vždycky nejmoudřejší a nejdelší měli trvání.“ Když však kněží čeští mimo tyto zvláštní povinnosti své ještě vždy horlivě pracovali a pracují dosud na národa roli dědičné, třebaš ne vždycky s hlukem a okázale, kdo je smí právem obviňovati z nevlastenectví? (Pokračování).

Více světla o zednářích.

Napsal M. W.

Chci tentokrát pozornost čtenářů našich obrátiti ku spisu, jehož důležitost jest takového významu, že — směle to mohu potvrditi — sotva některé důležitější dílo spatřilo dosud světlo světa. Spis ten jest tím významnější, an otvírá oči i těm, již dosud lhostejně pohlíželi ku řádění zednářů a jest výstrahou všem katolíkům, kteří, věduce teď, jak se brániti proti zlu, stále mohutnícímu, nemají a nebudou míti pro budoucnost žádné výmluvy, pakli v čas nedovedou se uchrániti před tajnými nástrahami neblahého rozvratu veškerého dosavadního řádu.

Míním zde spis, vyšlý r. 1885 v Paříži u Baltenweka ve dvou objemných svazcích: „Maçonnerie pratique, Cours d'enseignement supérieur de la Franc Maçonnerie, Rite écossais ancien et accepté, par le „Très-Puissant Souverain Grand Commandeur d' un des Suprêmes Conseils“ confédérés à Lausanne en 1875.“

Uvedení ve známost této knihy jest bez odporu tou největší ranou, která byla dopadla na zednářstvo od dob jeho vzniku. Jak dostala se do rukou „zrádce“, který ji uveřejnil, netřeba se šířiti. Krátce, ona byla publikována a odhaluje světu tajemství, jehož se sice až dosud tisícové domýšleli, jež však ani ten nejsmělejší člověk nikdy nedovedl a nemohl si ani představit v tak hrůzné podobě. Rouhání, pokoutní jednání, státu, společnosti, církvi i vzdělanosti stejně nebezpečné zásady, jimiž tento spis se zrovna hemží, — vše to daleko překonává i nejsmělejší očekávání.

Zde podává se nám nejúplnější sbírka všech ritualií, všech katechismů, všech tajných znamení a slov veškerých 33 stupňů starého přijatého skotského ritu. Zde uveřejněno jest celé množství tabulek, znázorňujících nejdůležitější tajemství boží, mezi nimi ovšem také vyobrazení ohavných a bezbožných věcí, jež by sotva kdo pokládal za možné. Zde obsažena jsou akta velkého kongressu, konaného od 6. do 22. září 1875 v Lausanne, ano i výtečné podobizny 19 nejproslulejších „Ill. . Fr. . Souverains Grands Inspecteurs Généraux,“ kteří tamže velké dílo sjednocení všech bratří ku společnému „zničujícímu boji jak proti království, tak proti katolicismu všemi možnými prostředky až do krajnosti, bez milosti, bez všelikého příměří“ (I. 367, 427) ne-li úplně prosadili, aspoň o značný stupeň v před posunuli. Dílo toto opírá se o úžasné množství spisů ze Severní, Střední i Jižní Ameriky a ze všech krajů Evropy, sdělaných v řeči francouzské, anglické, vlašské, španělské, portugalské a německé, které byly vesměs pro nezasvěcence nepřístupnými, jakož i o četné rukopisy ze světoznámého British musea, z tajných archivů řádových v Paříži a Edinburku, které nikomu vůbec přístupnými nejsou leč tomu muži, který „po 30 let nepřetržitě řídil práce všech stupňů v Americe, Anglii, Belgii, Španělsku, Francii, Holandsku, Itálii“ a který během této doby s obdivuhodnou pílí založil sbírku, o níž doufal, že bude všem „bratřím“ k užítku, která však mimo všeliké očekávání stala se užitečnou celému světu, ačkoliv v jiném smyslu.

Nemohu tvrditi, že by byl papež Lev XIII. měl před sebou toto epochální dílo při sepisování proslulé encykliky „humanum genus.“ Než mezi jeho výklady o podstatě a cílech bratří tří bodů a oněmi „Maçonnerie pratique“ nalézají se tak zevrubné shody, že aspoň nemůže býti nazváno lehkomyslnou domněnkou, na to pomýšleti. Na každý pád jest uveřejnění této knihy nejlepším kommeatářem a nejskvělejším ospravedlněním encykliky.

„Maçonnerie pratique“ byla sepsána beze vší domněnky, že by mohla kdy býti uveřejněna, jako rukověť pro nejdůvěrnější a nejvyšší použití v lůně samých loží. Není to ničím jiným, leč úplnou učebnicí pro tři a třicáté . . ., to jest, pro členy nejvyššího stupně, zvané: „Illustres souverains grands inspecteurs généraux,“ a pro náčelníky jich shromáždění („suprêmes conseils“), tedy pro „très puissants souverains grands commandeurs,“ vlastní to vůdce a řiditelé zedn. . . ., vůči nimž „velmistři“ a podobní hodnostáři jeví se na venek toliko jako nastrčené loutky, jako hromosvody a ochranné hráze. Spisovatel sám stojí mimo tyto „velmocenské suverenní velko-komtury.“ Odtud vysvětluje se přímost, s jakou v této knize se mluví o účelích zednářů. Ovšem zednářská rázovitost i zde, jako vždy a všude, jest zvláštního druhu. Tak i na kongressu Lausanském, kde samí „33 . . .“ mezi sebou a docela nebyli „kryti“, prohlásili, že nemají co jednati s politikou, nýbrž že chtějí toliko humanitu — lidskost fedrovati (II. 242, 261). Avšak jinak tomu jest, jsou-li mezi sebou a poučují se, i dodávají si zmužilosti o svých vlastních zámyslech. Tady mluví řečí tak srozumitelnou, až posluchači v uších zaléhá.

Tu praví se bez okolků: „Zednářství podniká tvář v tvář boj proti katolicismu i království“ (I. 189). Jich úmyslem jest: „spůsobem určitým, činícím každý návrat nemožným, zvrátiti kletý opak svobody, volnosti a bratrství, totiž monarchii, a proto také jedinou její oporu, katolicismus, vypleniti a zničiti.“ (I. 5.). „Zednářství jest bojem na život a na smrt proti zcela určitým nepřátelům. Všudež, kde tento boj s vyhlídkou na výsledek může vypuknouti, musí býti zednář pohotově a bojovati, — bojovati, až stihne jej buď smrt, aneb následuje vítězství“ (II. 200). Ono není „nic více, nic méně než revolucí v činnosti, neustálým spiknutím proti politickému a náboženskému despotismu“ (II. 222). Jedná se tudíž o to, „bez milosti i bez ustání bojovati proti každému násilí, ať občanskému, či vojenskému, nebo náboženskému“ (I. 426. 428. 430) a „prolomiti řetězy občanského, vojenského, náboženského a hospodářského despotismu.“ (I. 423).

Za tím účelem přísahá zednářstvo nesmiřitelnou nenávisť třem velikým „úkladným vrahům,“ „nepřátelům to, jimž jsme přísahali zničující válku bez milosti a ustání,“ totiž „zákonu, majetku, náboženství“ (II. 215 a násl.). Heslem zednářů jest: „Ani zákon, ani majetek, ani náboženství!“ „Z těch tří infámních nepřátel jest však náboženství tím, kterému naše smrtelné rány nejprv náležejí. Padlo-li náboženství, vzdá se nám zákon i majetek na milost i nemilost“ (II. 266). Obzvláště však „s vypleněním náboženství zvrátíme království, které toliko na něm spočívá.“ Vůči těmto třem úkladníkům jest zednář „stále ku pomstě připraven“ (II. 48). Proti těmto jest i ochoten, vzývati pana „Adonaie“ o pomstu, v níž spatřuje svou útěchu (I. 341 a násl.). Aby pak dosáhlo svého cíle, „praví zednářstvo s infámním Loyolou: Účel světí prostředky“ (I. 5) a „všecky prostředky jsou dobré“ (II. 42. 194, 221), „ať slovo, pero, bohatství, vyučování, rodina, společenské pásky, parlament, leť, násilí, jen když vedou k cíli.“ (II. 222).

Jest pochopitelné, že by bylo šíleností, vše to každému nově vstupujícímu hned od začátku tak obšírně vysvětlovati. Aby toho mohl jednou dosíci, musí takový „novic“ prodělati nejprv svou školu. Prvé než se mu zjeví „pravda“, anebo, jak se tomu říká, „gaosis“, a dříve než takový bývá přibrán k činnému spolupůsobení, musí nejprv podrobiti se přísným zkouškám a osvědčiti se jako „chápavý“ i spolehlivý člověk. Proto jest nižší, čili „symbolické, čili modré zednář . . . se svými třemi stupni uč (učňů), tov . . . (tovaryšů) a m . . . (mistrů). Jen skrovná část jich tuší na tomto stupni něco z toho, co hlouběji uvnitř a výše nahoře se děje. Největší díl jich zůstane také vězeti na tomto nižším stupni. Tito též odpřísáhnou každému, který se jich o zednářství dotazuje, že vše jest tak počestné a nevinné, ano dobromyslné a povznášející. A na jich svědectví věří pak pokojemilovný občan, že celé zedn. . . kromě dobrého jídla a pití není ničím více, leč snad troškem lid-

skosti a protekce. Avšak proč tážeme se těch, kteří nevědí ničeho, proč ne těch vědoucích a řídících? Či táže se někdo dítko po otci a ne spíše otce po dítěti?

Celé to značné množství „bratří“ není ničím, leč jistým počtem číslic bez vědomosti, bez vůle, bez ceny i pro samotného zasvěcence. Jest velice poučným, jak „33 . . .“ bagatelisují ony nezasvěcence mezi „spolubratry,“ byť i tito třímali žezlo a nosili korunu, jakož i jak pohrdlivě mluví o obřadní komedii, pomocí níž snaží se poněkud zajímavějším učiniti to „velké nic“, které pokládají za dobré jim „odhaliti.“ „V každé dílně třeba utvořiti jádro vlivu plných a, byť i ne přesvědčených, přec o to se zajímajících br . . . (bratří), pomocí nichž pak to, co se na venek musí státi, dává se vykonati, ať jsou to již br . . ., kteří sami k tomu se uvolí, že učiní to na svou vlastní zodpovědnost a bezpečnost, aneb ať jsou to, což ještě lépe, nezasvěcenci vůbec“ (II. 223 a násl.). Tomuto zvláštnímu účelu slouží velcí mužové. „Knížata a kněží měli často ten perfidní nápad, že mnohdy vedrali se do tábora nepřítelova a sami stali se zedn . . . — Aby pak pojistili si ochranu, anebo aspoň trpění velmocných pánů, připustili je náčelníci zednářů, aby brali podíl na pracích zednářských, o nichž jim ostatně jen tolik vysvětlení dali, pokud to považovali za dobré.“ Tak bylo zednářstvo „přeměněno v jakýsi dobročinný ústav“ a „panovníci měli za to, že vznešený jich účel mají ve svých rukou a dali si vysvětliti, že politika a náboženství zednářů jsou úplně neznámými pojmy“ (II. 222 a násl.). Tím však byli důkladně oklamáni a v klamu tom trvají po dnes. Témuž účelu: klamati, slouží též všechny ty zevní obřady, „tyto směšné hlouposti, které však pro řád tvoří ochranou střechu, v jejíž stínu a taji může zednářstvo kráčet za svým velkým cílem“ (II. 223).

Tak jedná řád s „bratřími.“ Platiti smějí vždy, mnohdy též jísti a píti. A jedná-li se o to, že se některý musí obětovati pro účele řádu a nenajde-li se žádný „nezasvěcenec“, jenž by se toho podjal, smí také kterýkoliv br . . . na se to vzíti. Avšak způsob, jakým se řád vůči tomuto zachovává, jest opravdu hodným pověření. V tomto případě totiž „zvolí a označí napřed br . . ., který má tvořiti oběť a dělati „smírného kozla,“ aby jeho obětování u veřejnosti nadělalo co nejvíce hluku a řád zůstal takto nevinným a neposkvřeným. Řád musí zůstati mimo všeliké podezření“ (II. 224).

Pakli však někdo z nich si myslí, že ví něčeho bližšího o řádu, ten byl šeredně sklamán. „Vznešené pravdy, které jsou majetkem br . . . zedn . . ., potřebují veliké zdržlivosti. Massám bývají tyto jen tehdy vyjeveny, pokud tyto dovedou je pochopiti a pokud i poučení samo může býti na prospěch vznešenému účelu zednářů (I. 398). „Proto také svá tajemství sdílí toliko stupňovitě a jenom svým nejmoudřejším přívržencům“ (I. 319). Ano „zednářství naučiti se znáti tak, jakým jest, beze všech závojų a obrazů“, toť teprve výhradním právem posledního 33 st . . . — Všem ostatním pak „nesdílí se nic bez opatrnosti a vše jen pod závojem obrazného znázornění (I. 314).

I mezi těmi, již bývají připouštěni k nejvyšším stupňům, jsou mnozí toliko jako čestní členové přijati. Může tedy někdo nalézati se v nejvyšších stupních a přec býti nezasvěceným a nevědomým. Ještě více to platí o nižších stupních. Třicátý stupeň „rytír Kadoš“ čítá na př. neméně než sedm tříd. Jak mnozí tedy mohou dostati se k tomuto stupni a jak málokterí mohou si získati tolik důvěry, že jim bývají odhaleny skutečné cíle! Zesnulý br . . . Leopold I., král Belgický, snížil se tak velice, že se dal učiniti rytířem Kadošem. A teď teprve jej vodili za nos a dvakráte jej podvedli. Rytíř Kadoš musí složiti strašnou přísahu, že „zásady řádové bude zachovávat, ať to stojí cokoliv, jeho credo že učiní svým credem, že bez průtahu, i s nasazením vlastního života, vykoná vše, cokoliv řád mu rozkáže, že zůstane řádu věren až do smrti a tajemství všechna zachová“ (I. 358) a přec ubožák není považován za tak spolehlivého a důvěry hodného, aby mu bylo sděleno, jaká jsou tajemství řádu a jaké jeho credo, na něž skládá přísahu

a pro něž jest hotov, život svůj dáti v šanc. Zdali to není hrdinnou obětí rozumu, pravou poslušností mrtvolý? —

Vzdor tomu však musíme přece v obou posledních stupních — třicátý třetí vyjímajíc — hledati největší část zasvěcených. Pravím největší část. Této stává ovšem ve všech stupních. „První a nejdůležitější povinností“ 33. stupně „jakožto rozeného presidenta dílen“ jest, vyhledati v každém stupni ty, pro něž práce jeví nejvíce přitažlivosti.“ Z tohoto pak „jádra horlivců“ tvoří v každé dílně tak zvané „comité d' instruction“ (II. 195). Toto komité jinak se reprezentuje než ostatní členové. Pro většinu pozůstávají ritualie se svými nicotnými, často i hnusnými obřady „dle písmen.“ „Avšak v comités d' instruction nemají ritualie zcela žádného významu. Neboť zde jsou pouze mužové činu, kteří jsou s to, účele samého dosíci a kteří proto nemají zapotřebí, aby zůstali vězeti na prostředcích.“ Pro ně jest zřízeno též „tajné vyučování,“ ovšemť že pokaždé jen se týkající pravých cílů toho onoho stupně, k němuž sami náležejí, které však „nikdy nesmí sáhati mimo kruh těchto comités d' instruction.“ (II. 203).

Vedle těchto komitétů dlužno hledati vlastní a skutečné zednáře v 18. stupni růžového kříže a v 30. stupni rytířů Kadoš. To jest jedna z nejdůležitějších pravd, v jejíž poznání podmíněno jest celé porozumění zed. . . — Jest to přiznání nesmírné důležitosti, jež „Maconnerie pratique“ tu skládá ve jménu „starého přijatého škotského ritu,“ tedy tak zvaných „aristokratických“ stupňů, že toliko pět „gnostických“ stupňů, totiž 1., 2., 3., 18., 30. jest „v pravdě zednářských.“ (II. 13.) První tři stupně, učed. . . , tov. . . , m. . . „začínají čisté gnostické učení, 18. st. . . růž. . . kř. . . rozvinuje je. 30. . . ryt. . . Kad. . . dává mu úplného provedení“ (I. 290). Následkem toho jest 30. stupeň, rytířů Kadoš, „nonplusultra čistého gnosticizmu, který činí pravé zednářství“ (I. 291). Z té příčiny praví i sama soustava vyšších stupňů, že „vládnoucí stupně,“ totiž 31., 32., 33. jsou „neužitečné,“ poněvač 30. stupněm již vše jest poskytnuto. Tím dá se též pochopiti druhý ze dvou „základních zákonů“ zednářství: „Nejsi-li s to rozumně předpokládati, že některý laik nebude se moci povznést k výši stupně rytířů Kadoš, střež se, přijati jej i do stupně učednického, neboť takový nebude nikdy pravým škotským zednářem“ (II. 202) a jak brzy uvidíme, také žádným pravým zednářem vůbec.

Abychom tedy mohli oceniti, co o těchto počestných protestech „modrého,“ čili „symbolického“ zednářstva, to jest nejnižších tří stupňů, proti „červenému“ zednářstvu s jeho „aristokratickými“ stupni dlužno souditi, třeba činiti rozdíl mezi podstatným a vedlejším dilem. Také dle soustavy vysokých stupňů jest toliko pět či vlastně jen dvě stupňů podstatných, růžový kříž a rytíř Kadoš, k nimž tvoří tři symbolické stupně: učně, tovaryše, mistra, přípravku. A tyto stupně nalézají se všude a ve všech soustavách stejnoměrně. A právě německé lože, které teď najednou počínají si nad míru krotce a střízlivě, mají dva podstatné stupně: růžový kříž a rytíř Kadoš. Velkolože Hamburská se svými 31 ložemi a 3366 br. . . , velkolože „u slunce“ v Bayreutu s 24 ložemi a 2017 br. . . , velká zemská lože saská v Drážďanech s 20 ložemi a 3692 br. . . , velkolože „u svornosti“ v Darmstadtu s 8 ložemi a 855 br. . . , a 64 loží, stojících pod příkazností velké národní mateřské lože „u tří světových koulí“ v Berlíně zachovávají starý přijatý škotský ritus. O těch tedy předem platí vše, co tuto bylo nahoře pověděno. Avšak také soustava Herodoma, kterou se řídí 19 loží velké zemské lože v Berlíně a svobodné (spojené) sdružení pěti neodvislých loží v Lipsku s 1371 br. . . a pro niž zvláště získáváno jest německé úřednictvo, jako pro nejnevinější soustavu, má jako 18. stupeň růžový kříž a jako 24. rytíře Kadoše, toliko pode jménem „velitel bílého a černého orla.“ Rovněž i soustava Royal Arch, již se řídí velkolože Pruská s 62 ložemi a 6102 br. . . , má růžový kříž jako 11. a rytíře Kadoše jako 27. stupeň, toliko pode jménem: „rytíř sv. Michaela.“ Zimendorfský anebo Janský

ritus, jímž se řídí 93 Janských loží velké zemské lože německé v Berlíně a 119 loží z pravomoci „tří světových koulí“ v Berlíně, má růžový kříž jako 5. stupeň pode jménem „škotští mistři“ a rytíře Kadoše jako 6. stupeň pode jménem: „učedníci sv. Jana.“ „Eklektický ritus“ posléze, jímž se řídí mateřská velkolože ve Frankfurtě se 14 ložemi a 2254 br. . ., má toliko zmíněných podstatných pět stupňů. Rovněž i „francouzský ritus“ pod správou Velkého Orientu ve Francii má 18. a 30. stupeň úplně stejnoměrný se starým přijatým škotským ritem.

Vlastním povoláním růžového kříže jest vyplenění křesťanské víry, a povoláním rytířů Kadošů jest zas zničení křesťanského mravu a vzdělanosti, krátce křesťanského života. První zastupuje proto hlavně zednářskou „gnosis“, aniž by tím vymezeno bylo působení na křesťanský řád světový, poslední pak především zastává zednářskou „praxis“, při níž však nesmí býti rozhodně zapomináno na „gnosis“.

(Dokončení.)

Ukázka nového katechismu pro obecné školy.

Od venkovského faráře.

(Pokračování.)

Druh é p ř í k á z a n í B o ž í: „*Nevezmeš jména Božího nadarmo.*“

Druh é p ř í k á z a n í B o ž í zapovídá, jména Božího nadarmo bráti, čili je zlehčovati.

Jméno Boží zlehčuje:

- 1, kdo je při malicherných věcech lehkomylně a neuctivě vyslovuje;
2. kdo uchvácen hněvem kleje, neb zlořečí a při tom jména Božího aneb jmen posvátných věcí zneužívá;
3. kdo o náboženství, o Bohu, o svatých potupně mluví čili se rouhá;
4. kdo se před lidmi za víru svou stydí anebo ji zjevně zapírá;
5. kdo neprávě Boha za svědka běže čili neprávě přísahá;
6. kdo sliby Bohu učiněné ruší.

Neprávě přísahá:

1. kdo něco nepravého vědomě přísahou stvrzuje, aneb přísahou slibuje, co splniti nechce.

Takovou přísahu jmenujeme křivou přísahu.

Křivá přísaha jest těžký čili smrtelný hřích:

1. protože se jí Bůh vševědoucí, nejsvětější a nejvyšš spravedlivý tupí;
2. protože se jí pravda a věrnost mezi lidmi ruší;
3. proto že se ní člověk Boha zřejmě odříká a spravedlivou pomstu na sebe volá.

Neprávě přísahá dále:

1. kdo se přísahou zavazuje, něco zlého učinit, aneb něco dobrého opustit. Taková přísaha neváže, ano, kdo by ji splnil, těžce by zhřešil. (Herodes.)

2. Kdo bez potřeby, při věci nepatrné, jen ze zlého zvyku přísahy užívá.

Slib jest přípověď, kterou se člověk dobrovolně a s rozvahou Bohu zavázal vykonati něco dobrého, ač k tomu povinen není.

Sliby činiti není nikdo povinen; kdo však slib učinil, ten povinen jest slib splniti, leč by mu to bylo docela nemožné.

Druh é p ř í k á z a n í B o ž í poroučí: jméno Boží světiti.

Jméno Boží světí:

1. kdo je uctivě vyslovuje a všecko ke cti a chvále Boží koná;
2. kdo víru svou před lidmi ochotně vyznává;

3. kdo řádnou přísahu skládá;
4. kdo sliby Bohu učiněné plní.

Řádná jest přísaha:

1. když se děje k rozkazu řádné vrchnosti;
2. když se jedná o věc důležitou a v sobě samé dobrou;
3. když jistě víme, nač přísaháme a jistě splniti můžeme, co přísahou slibujeme.

Třetí přikázání Boží. „*Pomni, abys den sváteční světil.*“

Třetí přikázání Boží poroučí: den sváteční světiti, to jest od všední práce odpočívati a pobožné skutky konati.

Pobožné skutky, které v den sváteční konati máme jsou: modliti se, do chrámu Páně jíti, tam buď na ranních neb odpoledních službách božích podíl bráti, sv. svátosti přijímati, užitečné knihy čísti, nemocné navštěvovati, jakož i hroby svých miláčků.

Den sváteční máme světiti:

1. Protože Bůh sám sedmého dne od stvoření odpočinul a jej zasnělil;
 2. protože Bůh den sváteční světiti přikázal;
 3. protože těm, kteří jej světlí odměny slíbil, těm pak, kteří jej nesvětlí tresty hrozil;
 4. protože toho duše zasluhuje, aby jsme aspoň jeden den v týhodnu o ni pečovali, kdy jsme již 6 dní pro tělo pracovali;
 5. protože se svěcením dne svátečního i víra Kristova veřejně vyznává.
- Křesťané světlí co den sváteční neděli na památku z mrtvých vstání Páně a seslání Ducha svatého.

Třetí přikázání Boží zapovídá v den sváteční všelikou služebnou práci bez potřebí a bez náležitého svolení, jakož i všecko jiné zaměstnání kterým se ten den zneuctívá aneb pro které jej vůbec světiti nelze.

Den sváteční se zneuctívá: zanedbáváním služeb Božích, neslušným chováním v chrámu Páně, nestřídmostí, rozpustilými hrami a každou prostopášností.

Čtvrté přikázání Boží „*Cti otce svého i matku, abys dlouho žil byl a dobře se ti vedlo na zemi.*“

Čtvrté přikázání Boží poroučí, aby děti rodiče své ctily, je milovaly, jich poslouchaly a za ně se modlily.

Děti ctí své rodiče, když o nich dobře smýšlejí, dobře mluví, slušně se k nim chovají a jich si váží.

Děti milují své rodiče, když se snaží jim vždy a ve všem radost dělati.

Děti poslouchají svých rodičů, když ve všem, co není proti zákonu božímu rozkazy jejich plní.

Děti modlí se za své rodiče, když Boha prosí, aby jim dal zdraví a své svaté požehnání; pakli jsou zemřelí, aby jim dal Bůh lehkého odpočínutí a slavného z mrtvých vstání.

Dětem, které čtvrté přikázání Boží zachovávají slíbeno jest, že budou dlouho žiti a dobře se míti na zemi, tím lépe pak v nebi.

Příklady dítek dobrých: Sem a Jafet, Isák, Josef egyptský, Rut, Tobiaš, zvlášť pak Pán Ježíš.

Čtvrté přikázání Boží zapovídá: rodiče nectíti, jimi pohrdati, k nim se hrubě chovati, jich nenáviděti, jim zlého přátí, je zarmucovati, jim hanbu dělati, v duchovních neb tělesných potřebách je opouštěti, jich neposlouchati, na ně zapomínati.

Děti, které 4. přikázání Boží nezachovávají mají k očekávání časné i věčné tresty. „Zlořečený, který nectí otce svého i matky své“ V. k. Mojž. 27, 16.

Příklad dětí zlých: Chám, synové Jakobovi, Absolon, synové Heli.

Rodiče jsou povinni:

1. Děti své milovati, o duševní a tělesné blaho jejich pečovati, čeho potřebují jim zaopatřiti, jim dle sil svých pomáhati;
2. je dle zásad sv. náboženství vychovávat, aby odrůstaly ke cti Boží, k blahu svému a ku zdaru církve i vlasti;
3. dobrý příklad jim dávati;
4. je opatrovati, aby nikým k zlému svedeny nebyly;
5. chyby a poklesky jejich s láskou a mírností trestati;
6. za ně se modliti a Bohu v ochranu je odporoučeti.

Čtvrté přikázání Boží netýká se jen dětí a rodičů, nýbrž i poddaných a všech duchovních i světských představených, jakož i všech osob, které pro svůj stav a věk úcty a vážnosti zasluhují.

Poddaní jsou povinni představeným svým dobrým i zlým to samé, co děti svým rodičům.

Představení pak jsou povinni:

1. o duševní a tělesné blaho svých poddaných pečovati;
2. v pravém náboženství a v mravním životě je slovem i příkladem svým utvrzovati;
3. spravedlivě s nimi nakládati;
4. před všelikým násilím a bezprávím je chrániti.

D O P I S Y.

(P. a. V.)

Kterak mládež u víře klesá.

Všestranně se naříká na postupné pustnutí mládeže u víře a následkem toho i ve mravech. Že tomu tak, dojísta nikdo mi neupře, zvláště ne ve městech továrních. Příčin k tomu zajisté mnoho a závažných. Že by však příčinu k zapomínání na Boha s míst povolanych dávali, o tom by si snad mnohý pochybovati dovolil. A přec tomu tak. Což není škol počet značný, kde „pro nedostatek kněží“ nevyučují katecheti zvláště ustanovení, nýbrž pouze učitelové světští a ti ještě z nucení za celých 10 zl. r. č., pravím deset celých zlatých r. č. za jednu hodinu ročně. Nechci tím nijak upíratí schopnost učitelům světským vyučovati dítky v I. a II. třídě biblické dějepřavě, avšak užitek, jaký z tobo dítky mají, jest dojísta pochybný. Užitek vypravování bibl. událostí jest ten, že dítky nepojímají vypravování to jako něco vyššího, nadpřirozeného, co člověka a zvláště mysl dětskou má uváděti do sfer jí více méně zcela neznámých, co jí má naučiti bázni a úctě k Bohu co nejvyššímu Pánu všech, ten, abych tak řekl pel, tu posvátnost a gloriolu učení o Bohu ničí učitel světský svým celodenním zaměstnáním s dítkami. Dítky poslouchají s radostí, pamatují a vypravují doma ty krásné pohádky o Pánu Ježíši. Pochybujete? toť úkaz zcela přirozený. Učitel, aby upoutal pozornost dítek, aby jim mnohé povinnosti a pravdy lehčeji označil, užívá příběhů, povídek a pohádek, z čehož ze všeho si dítky nejraději a též nej- snáze pamatují pohádky. Následek toho pak jest, že všecko co p. učitel vypravuje, jest pouhá pohádka, tedy nikoliv faktum, nýbrž věc pouze smýšlená. Může snad dotýčný učitel za to, že děti všecka jeho vypravování stejně vážně pojímají? toť přece nikdo nemůže tvrditi, či snad má učitel při vyučování náboženství jiným býti, než jest při jiných předmětech? toť holá nemožnost, poněvadž by jinak dělal pouhého komedianta a to přece při vážnosti stavu učitelského nikdo nemůže žádati, poněvadž by pak dítko instinktivně od podobného učitele co přetvařovače se odvrátilo, a všecku úcty a vážnosti před ním by ztratilo. Jak ale má dodati učitel vyššího vzletu, jak má dodati vypravování náboženskému nadpřirozeného rázu, když svou vlastní výchovou na školách nenabyl a nabyl-li co „intelligentní učitel“ ztratil všecku posvátnou bázeň k Bohu a jeho nařízením, jak má dáti dítkám to, o čem sám nemá pravého pojmu, jak jim má vštípití lásku, jak povinnost ku zcela zvláštní

pozornosti a pílí při náboženství, jak má učitel taký dětem na srdce vložiti svatou povinnost pamatovati sobě vypravované o Bohu a jeho příkázaních, když sám toto všecko má za věc zbytečnou a na nejvýše nutnou jen tak pro dobré oko a k vůli slušnosti. Rád bych věděl, kterak učitel má vyučovati náboženství, an k tomu jest okresní školní radou i proti své vůli vázán a to vázán za remuneraci 10 zl. ročních a k tomu mu tuto remuneraci ještě ani po třech letech nevyplatí! Za mimořádné předměty: němčinu, platí nejdéle po $\frac{1}{4}$ letě, za náboženství však ani po úplných $2\frac{1}{2}$ letech ne. To snad má býti pobídkou ku větší lásce k náboženství! Neví snad o tom všem naše vysoce důstojné konsistoře! snad, ale pochybuji, vždyť přece veřejně vyznal p. Kvíčala na zemském sněmu, že zlepší postavení učitelů, poněvadž uspoří zem z nevyplacených nebo zkrácených a zredukovaných remunerací za vyučování náboženství tuším asi 59 000, a který z velebných otců poslanců mu vzdal dík pro tuto nekonečnou jeho ochotu a lásku ku náboženské výchově! Die dennich listů aspoň ani jeden. Patrně by se to bylo přičilo pastorální opatrnosti a proto jen hezky sedere post fornacem et cum omnibus habere pacem, ano jen tak bude vzkvétati bohulibá nadějná mládež křesťanská, a dojde dojista svého věčného spasení, jsouc na tento způsob imputabilis propter iguorantiam invincibilem.

Ze Žlunic.

Illustrace k novému zákonu katechetickému.

Již přes 20 let buduje se v Rakousku na stavbě školy bezkonfessionelní; jakého vyznání byli ti mistři, kteří plán a rozpočet zhotovili, nechci připomínati, ale zdá se, že nejvíce při tom přihlíželo se k práci zednické. Stavba sice provedena, ale pořád jest nových oprav potřeba; brzo zde to zatýká, brzo tam podezdívka prasklá atd. Vláda provedla stavbu a provádí opravy potřebné ve své regii, a jaký úkol jest přiřknut při tom Církvi? — Trpká byla by odpověď a proto ponechávaje to na uváženou jiuým osobám podobným jen tolik, že ta „poslouchající církev“ při té stavbě musí nádeničit! Nyní pak následkem nového zákona katechetického ustanovují organové vládní k těmto dělníkům i dohlížitele či palítry. V úředním lístku hejtmanství Jičínského prohlášeno zajisté toto vynešení: „Všem správám škol! Ukládáme, aby v každém protokolu při měsíční poradě sepsaném poznamenaly, kolik hodin náboženství v každé třídě skutečně (vyučováno bylo a to ode dne 1. ledna r. 1889 počínajíc.)“

Taká to péče na dodržování pracovních hodin! Snad proto se tak děje, aby se některému katechetovi neukřivdilo. Když nový zákon katechetický byl projednáván, dal se jistý hodnostář církevní radostí tak unésti, že za povinnost uznával, jménem správy duchovní zaň vřelými slovy se poděkovati! Nuže vy pp. katechetové, koho pak nyní vyšlete co deputaci k p. hejtmanu J. s poděkováním za ustanovení onoho palířství na ochranu Vaší! Pospěšte si, aby se neřeklo, že jste nevděčni!

L I T E R A T U R A.

Katolická reformace a Marianská družina. (Pro studující jinochy.) — Spis z péra P. Josefa Svobody, kněze Tov. Jež v Praze.

Že epochálním dílem Jansenovým cesta proražena byla k bádání dějepisnému v novém směru, na novém základě, že mnohé lže a bludy dějepisné, zběhlé v hlavách protestantů věku XVI. a XVII. kolportované novověkými dějepisci nevěrci vyvráceny byly jím na dobro, kdož by mohl, jsa dějin poněkud znalý, pochybovati?

Janssen, dílem svým, „Geschichte des deutschen Volkes“ odhalil na základě pramenů veliký onen švindl dějepisný, na základě jehož dějiny reformace vzdě-

lány byly, on postavil v pravé světlo domnělé velikány této doby, takže se scvrkli na bídné pidimužiky, odhalil konečný cíl a účel jednání jejich při zakládání reformace a prostředky, jimiž se ho domáhali, a to vše na základě, ba slovy pramenů. Není divu, že mnozí pastorové evaněličtí čtouce bez předpojatosti dílo toto epochální, uhodili biblí (roz. protestantskou) o zem a s ošklivostí volali: „Ó, jak hanebně jsme byli oklamáni.“

Janssen dotýká se sice tu i tam mocnárství Rakouského vůbec a někde i Čech zvláště, ale jenom potud, pokud souvisí to s dějinami národa německého a ku porozumění dalšímu sloužití má. Co ale v té příčině uvádí, čeho se dotekl, citáty, které uvedl, jsou tak překvapující pro nás, že my, kteří jsme byli uvykli na dějiny naší vlasti vůbec — a na události počátku XVII. stol až do konce války třicetileté zvláště — jednostranně pohlížeti, nyní zcela jinak posuzovati nuceni jsme dějiny národa českého, než jak posud nám byly líčeny. —

Není divu, že vzniká mezi katolíky touha po podobném díle, které by podobným způsobem zcela přesně na základě a slovy pramenů vyličilo dějiny národa našeho.

A právě této touze aspoň poněkud vyhověl P. Josef Svoboda, kněz Tovaryšstva Ježíšova ve spisu katolická reformace a Marianská družina. —

Není to ovšem spis pojednávající obsírně o dějinách vlasti naší — dotýkánoť se jednotlivých událostí, pokud s účelem díla souvisí — jest to ale přece jenom znamenitý příspěvek historický ku spisům pozdějším.

Poslyšme jen, co praví v předmluvě ctěný spisovatel o pohnutce, která ho vedla ku sepsání díla dotčeného (str. 4.):

„Když jsem čítal všelijaké příhany, které dějepiscové protestantští aneb liberální tehdejší katolíkům učinili, a když jsem pozoroval, že tytéž výčitky z knihy do knihy přecházejí, mimoděk na mysl mi přišla pochybnost, je-li to také pravda, co se jim vyčítá? I nahlédl jsem do knih katolických starších i novějších, nahlédl též v archivech do listin původních: a s podivením se přesvědčil, že nám dějepiscové liberální mnohé události důležité umlčeli a zase jiné události jinak, než v pravdě se zběhly, podali. Na čase tedy jest katolíkům podati pravdu.“ (Str. 4.)

A spisovatel řídě se těmito slovy, vynasnažil se podati a dokázati pravdu: že katolíci čeští vidouce svrchované nebezpečení úplného vyhlazení náboženství katolického v Čechách, všichni bez rozdílu stavu za opatrné správy duchovenstva se seřadili a řekli sobě: „katolíci, braňme se!“ (Str. 3.)

Bránili se a za ochranu zvolili sobě nejsvětější Nebes Královnu, Marii Pannu. A že se ubránili, to děkovati mají po Bohu a po přímluvě P. Marie jen družinám Marianským. — Družinami Marianskými dostalo se katolíkům v Čechách sjednocení, organizace; — poslyšme jen, co praví spisovatel na str. 14.

Svou organizaci lišila se Marianská Družina od každého jiného bratrstva nábožného. Mělť sodalové svého starostu, svůj magistrát, svého pokladníka a jiné mnohé úřady.

Takové organizace před tím u katolíků českých nebývalo. — —

Nedíme, že tu v Čechách nebylo věrných a moudrých katolíků, ale díme, že tito výteční katolíci neměli za časů krále Vladislava, Ludvíka a potom i za Ferdinanda I. té rázné organizace, která všechny síly k jednomu společnému cíli vede, bývaliť výteční katolíci, ale každý bral se směrem svým a tudíž pořáde povolovali, ustupovali, kdežto bludaři a rozkolníci se zmahali. —

Tu pak Marianská Družina spojila katolické jinochy a muže v jeden celek, vytknula jeden společný směr, takže těch sedm a šedesát Marianských Družin v zemích koruny České, vysoká šlechta, professoři, žákové, katolíčtí advokáti a lékaři, měšťané, rolníci, tovaryši, ano i ti učedníci, jeden každý podle povolání svého v moudré organizaci se spojili a sobě řekli: „Katolíci, nedejme se!“

Vzplanuly boje a zápasy, boje na život a na smrt. Náčelníci protestantů za heslo si dali: zdvihneme válku proti katolíkům a v boji neustaneme, dokud jedna strana nepodlehne, buď my, buď katolíci. —

Proti tomu seřadili se výteční katolíci v Marianských družinách a tužilo je slovo, které byl statečný Zdeněk Lobkovic pronesl: „ať nás meče rozkolníků roz-

sekají, my necouváme;“ — „cadendum potius sub haeretico ferro, quam cedendum. (Str. 15.)

Toť asi trest první části spisu „katolické reformace.“ V devíti hlavách líčí spisovatel veškeré boje, které katolíci od sdružení svého podnikati musili až k slavnému a vítěznému zakončení jich, k bitvě na Bílé Hoře.

S dobrým povážením klade spisovatel počátek této reformace katolické k oné době, kdy nový katolický arcibiskup do Čech byl povolán a katolické studie a spolu s nimi Marianských sodálů družiny v Praze, Chomútově, Krumlově a Jindřichově Hradci zařízeny: tu se ponejprv katolíci osmělili v jeden velkolepý spolek spojití a s moudrostí mužně protestantům hrabivým a po větší moci ustavičně bažícím se postavili.

Spis ten má tudíž dvojí stránku: líčení uvědomění a spořádání mužů a jinochů katolických, a toto právě jest ve spisu zcela nové, důležité a doložme k tomu poučné a zvláště pro naši dobu se hodící; neb když tenkrát mohli katolíci spojenými silami a s uvědomělostí náboženskou na ony kruté doby věru podivuhodnou nepřátelům čeliti, proč by toho za našeho nedokázali věku?

Co se týče vyličení útoků nepřátel víry naší katolické, jak domácích tak cizinců a prudké setkání obou stran v Praze r. 1608, 1609, 1618, 1620 (tato druhá stránka díla), většina příběhů bude s dostatek známa ze spisů Gindelyho, z dějepisu národa německého od Dr. Jansseny, z Pamětí Slavatových, Historie České od Pavla Skály ze Zhoře, a i z některých statí od ctěného pana spisovatele v „Časopisu katolického duchovenstva“ již dříve uveřejněných.

Některé statí vypravování jsou tak zajímavé, že snad žádný neodloží knihy dříve, než by konce se dočetl. — Tak na příklad poukazujeme jenom k audienci mladého Martinice u papeže Klementa VIII., obrácení Viléma Slavaty, vyličené ze vlastních dopisů k otci, *) věrnost stavů českých a věrnost celého národa rodu Habsburskému vůbec a svému zákonitému králi zvláště při nespravedlivém vtrhnutí odbojníků do Čech roku 1608; statečnost katolických mužů zejména Zdeňka Lobkovice, když při jednání o majestát pronesl slova: „nepodpíšu;“ a pak řádění radikální vlády a falckých náčelníků od r. 1618—1620.

Po přečtení těchto statí ovšem jinak potom budeme souditi o bitvě Bělohorské, než liberálové nám přikazovali. — I o vnitřním životě náboženském katolíků mnoho nového a zajímavého dočetli jsme se, upozorňující zejména na stať o missiích, kdy, kde a s jakým výsledkem byly drženy; o působení katolických šlechtičen vzorným životem vynikajících na obnovu rodin. — Při tom má kniha mnoho velice dojemného, ku př. celé vypravování o zakladateli družiny Pražské Edmundu Kampianovi, o soudu a mučnické smrti jeho; sodál se svačebním prstenem (str. 7. a 8) první kvítka pro nebe; celá hlava šestá o vyhození místodržících z okna jednající (102—109.)

A při tom všem mluva jest veskrze mírná a klidná i tu, kde se od spisovatele líčí záhubné útoky zlovolných spiklenců proti katolické církvi a proti habsburské monarchii.

Vypravování veskrze střízlivým tonem řeči vyniká, vyjímaje snad konec, kde autor s patrným rozhorlením končí slovy říznými a ostrými: „není to pravda, že celý národ český k odboji proti víře katolické a proti zákonitému králi se přidal; není to pravda, že Anhalt, Thurn, Budovec atd. byli ti věrní synové vlasti. Než s rozhorlením tímto snad každý ze soudných čtenářů bude souhlasiti.

Z celého vypravování doznáváme, že spolek mužů a jinochů a marianské družiny byl spolek organisací vynikající; ale jaká to organisace byla, autor posud nevyličil.

Možná, že ponechal si až na druhý díl svého spisu, na jehož blízké vyjití všichni čtenářové prvního dílu zajisté žádostivě čekati budou.

*) Od některých dějepisců nekalým pohnutkám připisováno.

D r o b n o s t i .

Statistika sebevražd v Praze a okolí r. 1888. Roku 1888 skončilo v Praze a okolí život svůj sebevraždou celkem 78 osob (61 mužů, 9 žen a 8 děvčat). Z 61 mužů zastřelilo se 32, oběsilo 18, utonuli 4, otrávil se 2, probodli se 2, s oken skočili a zabili se 2 a 1 si podřezal tepny. Dle povolání svého skončilo život svůj sebevraždou 13 nádenníků, 12 vojáků (mezi nimi 1 důstojník), 7 neznámého povolání, 3 truhláři, 2 sklepníci, 2 soustružníci, 2 holiči, 2 barvíři, 2 cvočkáři, 2 malíři pokojů, 2 klempíři a dále 1 soukromník, obchodní agent, knihař, obchodní příručí, veřejný posluha, obchodní sluha, strážce nad vězni a hudebník. Nejstarší sebevrah čítal 67 a nejmladší **17 let**. — Ze 17 žen a dívek skončilo život svůj 6 utonutím, 6 se oběsilo, 3 se otrávily, 1 se zastřelila a 1 skočila s okna a zabila se. Dle povolání byly sebevražednice, a sice: 2 majitelky domů, 1 vdova po kupci, soukromnice, manželka malíře pokojů, chalupnice, vdova po správci, nádennice a žebračka. Z dívek skončily sebevraždou život svůj 4 služky, 1 dělnice, šička, tovární dělnice a školačka. Nejstarší sebevražednice čítala 74 a nejmladší **15 let**. Příčina sebevraždy nedala se v 51 případech s určitostí zjistiti, v 8 případech byla příčinou nešťastná láska, v 7 případech nezhojitelná nemoc, ve čtyřech případech nouze neb omrzelosť života, ve dvou případech uražená česť, v jednom případě špatné nakládání a v 1 případě strach před trestem. — Pokusů sebevražedných událo se t r celkem 59 a sice pokoušelo se o sebevraždu 29 mužů, 12 žen a 18 dívek. Z mužů tonulo 13, postřelili se 4, otrávil 4, věšeli se 3, podřezali si žíly 2, skočili s oken 2 a probodl se 1. Z žen a dívek se 14 otrávil a 11 tonulo. Dle povolání byli 3 nádenníci, 2 obchodní příručí, 2 obuvníci, dále 1 zlatník, tkadlec, řemenář, soustružník, kolář, řezník, jirchář, zahradník, sladovnický, studující, obchodní sluha, domovník, sklepník, stavitelský kreslič, hokynář a lakýrnický učeň, a z žen bylo 6 šiček, 4 služky, 3 nadennice, 2 tovární dělnice, dále 1 dcera řezníka, trafikantka, manželka úředníka, soukromnice, manželka slévače, posluhovačka a školačka. V 23 případech nedaly se pokusy sebevraždy zjistiti, při 21 případech byly příčinou rodinné neshody, v 9 případech nouze, v 8 případech nešťastná láska, ve 4 případech strach před trestem, ve 2 případech uražená česť a v 1 případě špatné nakládání a strach před odvodem k vojsku. — Hromadná sebevražda udála se jedna a sice ve Vinohradech, kde skončil sebevraždou obchodník s obilím Waldstein z Budějovic a jeho manželka. — Také vražda udála se letos jedna a sice loupežná na Žižkově, kde žena kočího Novotná uškrtila ženu kočího Dvořákovou.

* * *

Smutný konec konkursu za nejlepší německý spis pro mládež.

Jest známo, že veliký reformátor cislajtánského školství pan ministr G a u t s c h vypsál svého času tři tisícizlatové ceny za nejlepší spisy pro mládež. Práci sešlo se dost — celkem 91 — však komise rozhodčí neuznala ani jediný za taký, aby mu s dobrým vědomím dotčená cena mohla býti přiřknuta. Mezi zaslánými pracemi nalezájí prý se sice některé dosti pozoruhodné, však zúplna nevyhovuje prý ani jediná požadavkům konkursu. — Smutné to svědectví pro německé pány spisovatele a paedagogy v Rakousku. Nyní nezbude panu ministru nic jiného, než připustiti ke konkursu Němce vůbec; snad podaří se některému Prušákovi napsáti knihu, ze které mohla by německá mládež v Rakousku čerpati vlastenectví.

* * *

Slečně Fany Gregorové! „Americký Hlas“ píše na první stránce č. 743 ze dne 28. prosince 1888: „Velmi špatné světlo vrhá na americkou mládež následující případ: V Andale, Kans., zraněn byl učitel Thos. Mc. Connelly těžce jedním školákem. Když učitel chtěl na tabuli vykládati úlohu, nazval ho jeden z kluků lhářem. Když učitel proto káral onoho kluka, postavili se ostatní školáci učiteli na odpor a jeden z nich udeřil učitele železnou tyčí do hlavy. Smutný to obrázek z americké veřejné školy, kterou tak mnozí vynášejí na výsosť!

Ze školy. Při zkoušce: „Co jest telegraf?“

„Telegraf je veliká kočka, jejíž ocas je ve Vídni a hlava v Praze, tak že, když jí ve Vídni ocas zmáčkne — v Praze to mňoukne.“

* * *

„Jaká je země?“

„Země je jako sváteční piksla pana učitele našeho.“

* * *

Katecheta, chtěje znázorniti vděčnost, vykládá žákovi: „Já bych ti dal jablko — co pak bys dělal?“

„Já bych ho sněd!“

„Počkej; dal bych ti obrázek —“

„Já bych ho taky sněd!“

„I ty kluku, co pak jsi dnes ještě nejedl?“

* * *

Kurs pro děti kottavé zařízen byl v r. 1886 a v r. 1887 v Postupími. Trval tři měsíce. Týdenních hodin vyučovacích bylo 7—8. Při zkoušce okazalo se, že všechny děti vady své úplně byly sprostěny.

* * *

Ústav pro hluchoněmé v Chorvátsku. Zemská vláda potvrdila stanovny spolku pro vychovávání hluchoněmých dětí, tak že příštím školním rokem vstoupí ústav v život.

* * *

Lékařky. Ilustrovaný ang. časopis „Ladys Pictorial“ píše ve svém posledním čísle m. r.: V Newyorku provozuje nyní neméně než 150 lékařek praxi, v Brooklyně pak a jiných městech Spoj. Států více než jednou tolik. Některé z nich v Newyorku páčí své důchody na 2000 lib. ster. (1 l. st. 10 zl.); nejhledanější z nich páčí své příjmy až na 5000 lib. st. (50.000 zl. našich peněz).

* * *

Sazečky písma v Paříži i v jiných městech Francie, ač se sazeči namahají, aby je z tiskáren vytlačili, těší se stále větší oblíbě. Tak na př. v Lyoně, kdež nalezá se třináct tiskáren, zaměstnány jsou ženské síly v osmi z nich. V jiných městech Francie panuje podobný poměr.

* * *

Drobení ptákům. K vybidnutí prof. Liebe z Gery zřídili žáci a žačky škol obecných v Geře v městských sadech, u silnic a na polních cestách stálá místa ku krmení ptactva. K radosti malých dobrodinců slétají se tam denně nej-různější druhy ptáků.

Listárna administrace.

Na četné dotazy stran čísel 17 až 24 „Vychovatele“ II. ročníku uctivě odpovídáme, že ročníku II. „Vychovatele“ vyšlo pouze 16 čísel, z nichž poslední a první ročníku III. byla dvojité, bez titulního listu.

Obsah „Vychovatele“:

Pestré listy o moderním školství. (Píše František Pohunek. Pokračování.) — Více světla o zednářích. (M. W.) — Ukázka nového katechismu pro obecné školy. (Od venkovského faráře. Pokračování.) — DOPISY: Kterak mládež u víře klesá. (P. d. V.) — Ze Žlunic: Ilustrace k novému zákonu katechetickému. — LITERATURA: Katolická reformace a Mariánská družina — Drobnosti.

Majitel, vydavatel a nakladatel VÁCSLAV KOTRBA. --- Odpovědný redaktor PETR KOPAL.

Tiskem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské (J. Zeman a spol. v Praze,

VYCHOVATEL.

List věnovaný zájmům křesťanského školství.

Vychází 15. a posledního dne každého měsíce. — Předplácí se čtvrtletně 50 kr., pro odběratele „Obrany víry“ 40 kr. v administraci Cyrillo-Methodějské knihtiskárny v Ostrovní ulici číslo 1508—II. v Praze. — Jednotlivá čísla po 8 kr. Redakce na Vyšehradě č. 69.

Poznámky ku provádění nového zákona katechetského.

Dokud papež byl v skutečnosti souverainem, tenkrát po korunovací své projížděl městem Římem. U oblouku Titova musili ho očekávat přední mato-dori římských židů, a vrchní jejich rabín měl podati papeži pentateuch, načež papež řekl: zákon je dobrý, jen že ho neplníte, jak byste měli.

Podobně asi by se mohlo říci o novém zákonu katechetském. Zákon ten, pokud uznává, že nám katechetům v nynější době a za nynějších poměrů přísluší odměna za vyučování náboženství ve škole, potud je zajisté dobrý. Remunerace za vyučování nám náleží i dle církevního i dle světského práva.

Tridentinum ss. V. cap. 1. de ref. nařizuje, aby ve školách vykládalo se svaté písmo, tedy, aby se vyučovalo náboženství. Kde není možno míti zvlášt-ního lektora, tam měl býti ustanoven učitel, který měl za to býti placen, buď z fondu nějakého, aneb z benefícia, a když nebylo těch, měl jej platiti biskup sám.

Faráři samému sněm Tridentický nikde výslovně neukládá, kolik hodin ve škole ztráviti má. Sesse 5. a 24. v can. 2. a 4. de ref. mluví jen vše-obecně o vyučování osadníků.

Kdyby Tridentinum zasedalo dnes a vidělo, že v nynějších školách du-chovní správce je hodinami vázaným učitelem, ač mimo to má ještě odbývati křesťanská cvičení a kázání: jistě by zahrnuo katechetu v počet oněch uči-telů náboženství, jimž samo odměnu přičklo.

Namítá se, že dříve odměna se neplatívala, ač duchovenstvo správy duchovní ve školách náboženství vyučovalo, a že o nějaké odměně ani pro-vincialní sněm český se nezmiňuje.

Na to odpovídáme: Prov. sněm českých biskupů v roce 1860 v Tit. II. cap. 6 nařizuje duchovnímu správci, aby vícekrát v týdně do školy chodil, nepraví se však nikde, aby vícekrát chodil do každé třídy. Dále, kněz směl přijíti, kdy měl čas, nyní nesmí. Sněm ten již tenkrát, kdy bylo ducho-venstva více, uznával, že duchovenstvo nebude moci dostačiti svému úkolu a proto nabádá učitele, aby ve vyučování náboženství pomáhali a aby i vě-řící, mládež vyučovali. —

Dnes se poměry docela změnily. Abych užil podobenství Platonova, jest vychování a vyučování mládeže podobno vozu. K tomuto vozu byly připraveny síly tři: kněz, učitel a věřící. — Dnes učitel je odpřažen, věřící rovněž a všechna tíž uvalena jest na kněze. Ale nedosti na tom. Od roku 1860.

počet škol se zdvojnásobil. A ta kolikeronásobná tíže uvalena jest na sílu kněžstva, o které sám sněm církevní provincie české vyznal, že ani na jednonásobnou tíž sama nestačí.

To naši představení dobře uznávají a my kaplani dobře to cítíme, že dnes v namahavé duchovní správě kněz více se utrmácí za pět let, než druhdy za deset. Kdo ale se více namáhá, má více obdržeti. Namáhá pak se celý člověk, tedy i duše i tělo, proto odměnu má vzíti celý člověk, i duše i tělo. Katecheta vděčně přijímá remuneraci duchovní, kterou uštědřil Klement XII. učitelům náboženství, učiniv je konstitucí „Pastoralis officii“ účastny odpustků, katecheta se těší, že mu Bůh za větší jeho namáhání větší dá v nebesích odměnu, ale katecheta je člověk, který také při tom trmácí své časné tělo, své časné zdraví a proto čeká také časnou odměnu, a biskupové také časnou odměnu za nynější namahavé vyučování náboženství jednohlasně schvalují.

Remunerace ta je oprávněna i se stanoviska světského práva. Stát oddělil školu od církve, ale chce, aby se náboženství ve škole vyučovalo. Tu nejde prostě poroučeti těm, které od školy oddělil: přijď v tu a tu hodinu a budeš učití darmo. V zásadě hodinu určenou dodržovati musíš, a jen výmínečně a ve srozumění s učiteli můžeš si přeložiti svou hodinu na jinou, ale již zase napřed určenou. —

Až se budou psáti dějiny práva a zpytatel bude psáti o tomto úkazu, zastaví se a řekne: Toť něco podivného. Vyhnati někoho z pole a říci: to pole je mé — a zároveň nařizovati vyhnanému: ty musíš mi na poli tam a tam a tolik a tolik hodin darmo pracovati. Toť zajisté jest odruda otroctví, které se neopovážili ani italští karbonáři na kněžstvo uvaliti.

Proto jsme se všichni těšili na nový zákon, který měl odstraniti tuto ani božským, ani přirozeným právem neoprávněnou nesprávnost.

A zákon ten přišel a jest nám vítán potud, pokud uznává, že při nynějších okolnostech nám za naše namáhání ve škole přísluší odměna.

Ale k našemu zemskému zákonu v Čechách hledíc, panuje mezi duchovenstvem v duchovní správě dosud nejistota o tom, zdali dostane se mu odměny za všechny třídy — či jen od čtvrté třídy počínaje.

Dle § 7. alinea 3. má se dostati nám remunerace „za každou hodinu, ve které bylo vyučováno.“ — Dosud není mi známo žádné nařízení nějaké c. k. okr. šk. rady, která by první tři třídy z remunerace vylučovala: dle toho soudím, že bude u nás v Čechách vyplácena remunerace za všechny třídy. *)

Ale upřímně vyznávám, že pro nás duchovní je padesátikrejcarová remunerace hořkou pilulkou.

Proč? — Je to málo? —

Poměrně ano. Počítejme. Učitel učí týdně nejvýše 26 hodin. V těchto šest a dvaceti hodinách jsou předměty těžké a lehčí. Lehkých hodin, jako kreslení, psaní, tělocvik, čtení bez výkladu je alespoň 8.

Vyučuje pak se na venkově 46 týdnů. Prázdniny vánoční, velikonoční, zasvěcené svátky a jiné feriální dny činí dohromady jistě čtyry neděle. Tedy se, v theorii počítáno, má vyučovati 42 týdnů ročně; týden po 26 hodinách, činí 1092 hodin; počítejme hodinu po 50 kr. činí 546 zl. ročně. A hle! nový návrh zákona zní na roční služné učitelů ve výši 550 zl. počítaje za hodiny hodiny předmětů těžkých i lehkých. Vyučování katechetovo je poměrně nejtěžší a přece, jak jsme ukázali, taxiruje se poměrně níže, než učitelovo. Kde vyučuje učitel ve třídě první a má týdních hodin ještě méně, vystoupí poměrnost ještě zřejměji.

Namítati, že kněz má existenci svou jinak pojištěnou, kdežto učitel ze služného svého živ býti musí, je naprosto nelogické. Zde se necení stav

*) My o tom pochybujeme. Do filiálek dostane se katechetovi pouze cestného. Kdež pak by se té štědrosti u nás vzalo: platit katechetovi dvakrát: jednou za cestu do školy a podruhé za vyučování v ní!

a existence, zde se cení vyučování, ať již toto vyučování uděluje kněz se zajištěnou existencí, nebo bez ní.

Druhé pak bodnutí, které nám tento zákon způsobil, jest toto:

Proč jenom nám katechetům venkovským má měreno býti, abych tak řekl „od kusů“? Proč taková kontrola přísná má býti prováděna jen nad námi? Proč se neměří všem, kdož ve škole vyučují, stejnou měrou? —

Ale nejhlavnější výtka je prý ta: že dle úředních dat inspektorů neučilo se pravidelně ve filialních školách.

Rozvažujme! Vyučování náboženství ve filialních školách mělo se dít do třetí třídy zadarmo. Jen v nepohodách měli občané filialní školy dávat katechetovi povoz, anebo náhradu za to. Jaká ta náhrada byla a jak se vyplácela, o tom by se mohla sebrati pěkná data, která by byla překrásnou ilustrací a zároveň odpovědí na ta data páně inspektorů o nepravdělném docházení katechetů do filialních škol.

Vyučoval jsem již v sedmi filialních školách a ze dvou jsem nedostal ničeho, ač byly přes hodinu vzdálené, z jiných jsem dostával 25 zl. nebo 40 zl. a jen z jediné 50 zl. ročně. Nyní docházím do trojtřídní filiálky, hodinu vzdálené, začez dostávám — či pardon, dosud jsem nedostal, nýbrž teprve za minulý rok dostati mám — 46 zl. — Při svědomitém navštěvování školy té, dvakrát týdně, obdržím tedy za cestu tam, za tři hodiny namáhavého vyučování a za cestu zpět 54 kr. Tříhodinovou kondici s hodinovým docházením za 54 kr. by nikdo se neopovážil nabídnouti ani parvistovi. Ať se tedy páni u vesla nediví, že katechetové nespěchali s takovou ochotou do filialních škol, zvláště kde jich měli obstarávat více. Těžko se plní ten zákon, který sice velmi přísně nařizuje, ostře přitěžuje, ale o odměnu za práci se nestará.

Jestli nebylo by možno dle opaku zavrženého učení Febroniova ani Boha milovati, kdyby nebylo odměny na nebi, nýbrž jen trápení v pekle: tím spíše nebylo možno, aby venkovští katechetové byli zamilovali si zákon, který je sice bičoval a poháněl k nadlidskému namáhání, ale ničeho nesliboval, ani nepodával. — Proto si všichni katechetové do filialních škol nohy neuběhali, ač mnozí podryli svědomitým navštěvováním četných škol své zdraví. V mém sousedství živoří mladý kněz, na jehož bedra naloženo bylo množství tříd, ovšem bez remunerace; svědomitý ten kněz nadlidským namáháním zničil si zdraví a dnes zastrčen a zapomenut hyne bídou s 220 zl. roční pense! Taková odměna čeká na kaplana, který utýral se ve školách!

Jestliže tedy se praví, aby se učitelové náboženství poděkovali za to u těch, kteří povinnosti převzaté neplnili tak, jak je plniti měli, pak jest to dekuke naprosto pochybená. —

Vyložme to obrazně: Poněvadž koníci neskákali, když nedostávali ovsa, z toho následuje oprávněná obava, že nebudou také skákati, když se jim ovsa dostane, tedy nasypeme jim ex post ovsa tolik, kolik si ho vyskáčou.

To jest: Poněvadž katechetové nechodili do škol filialních zadarmo, nebo za malý příplatek na bōty a šaty, nebudou do filialek choditi ani tenkrát, když by se jim paušálně platilo, nýbrž dostanou jen tolik, mnoho-li si vychodí.

Dle mého prostého náhledu bylo by bývalo lépe neodsuzovati dřív, než se přesvědčení nabylo. Dejme tomu, že by se řeklo: za každou třídu v místě, ve kterém bude vyučovati náboženství, obdrží katecheta 50 zl. ročně; za každou třídu školy filialní, dle vzdálenosti o něco více. Svou čest, za všechny své spolubratry dávám v zástavu, že každý z nás by byl dobře rozvažoval, kolik tříd rádně může zastati, a že by jistě neuvázal se ve více, než dle sil svých snese, ale v seč bychom se uvázali, to bychom i bez takové kontroly svědomitě plnili. A i kdyby sebe přísnější provedla se kontrolla, jsem jist, že by nedopadla k necti duchovenstva.

Tisíckrát voláme: Bohužel, že nemáme spolek katechetický! Kdyby existoval, jsem přesvědčen, že by dnes forma věcí byla jiná. Ale takto jsme osamoceni a tisícerymi ohledy vázání; máme sice svobodu požalovati si jeden

druhému a někdy ozvati se ve veřejných listech, jinak ale o nás v jistém ohledu platí slova Fichteho: „Wir sind frei, aber mit gebundenen Händen.“

Řeklo se, že máme vikariatní porady, ale každý vidí, že vikariatní porady jednou za rok k přetřásání určených temat svolané, spolek katechetický nenahradí. Bylo slíbeno, že spolek ten bude pod nejvyššími auspiciemi zřízen a marně dosud čekáme.

Čekáme a jistě všichni čekáme od svých nejvyšších představených, že se nás, k této kontrole hledíc, zastanou, jinak by to, zvláště tam, kde škola je nepřitelem fary, vedlo k velikým zápletkům, které by úřady ani rozvazovati nestačily. —

Nejdůstojnější vrchnosti zajisté cestu naleznou, po které by nás vyvedly z toho nás ponížujícího údolí Kaudínského, abychom nemusili jíti pode jeho učitelské kontroly.

Smím-li svůj skromný náhled pronést, snad by to šlo takto:

Katecheta beztoho píše buď do třídní knihy školní, nebo někde do své zvláštní knihy na faře uložené, látku probranou. Snad by bylo dobře připojiti ke každému poznamenání látky v třídní knize den a hodinu, kdy látka probrána byla.

Na konci školního roku mohl by katecheta sám učiniti výtah frequentovaných hodin v každé třídě zvlášť a buď vikář sám, aneb od něho delegovaný zástupce mohl by srovnati tento výtah se zaznamenáním v třídní knize a výtah potvrditi. Když podpis a stvrzení kněze stačí na listinách úředních, kde se často jedná o statisíce, mohl by stačiti i zde. Tak bychom se vyhnuli výtce, že jsme *judices in nostra ipsorum causa*, že tedy jednoduché udání naše bez kontroly nebylo by právnické a měli bychom nad sebou kontrolu — když již jednou je usouzeno prováděti ji nad námi — přísnou sice a spravedlivou, ale nás důstojnou. —

Svým spolubratřím pak dím: „*Si quid novisti rectius istis, candidus imperti, si non, hic utere mecum.*“

Dr. Rud. Montanus.

Vládní předloha s osnovou zákona, *)

kterým se na základě zákona, daného dne 17. června 1888 zákona říšského č. 99, vydávají, ustanovení o tom, jakou odměnu platiti náleží za vyučování náboženství na veřejných školách obecných.

Zákon daný dne platný pro království České, kterým se na základě zákona, daného dne 17. června 1888, zák. říš. č. 99, vydávají ustanovení o tom, jakou odměnu platiti náleží za vyučování náboženství na veřejných školách obecných.

S přivolením sněmu Mého království Českého vidí se Mi naříditi takto:

§ 1. Zvláštní učitelé náboženství na veřejných školách obecných zřizují se buď s remuneracemi aneb se stálými příjmy. Zvláštní učitel náboženství může se stálými příjmy zřízen býti toliko tehdy, jestliže vyučování náboženství, které udělovati má, vyžaduje nejméně šestnáct hodin týdních.

§ 2. Zvláštní učitel náboženství zřízený se stálými příjmy, jest povinen, vyučovati až do dvaceti pěti hodin týdně. Exhorty počítají se do tohoto, jakož i do počtu hodin, uvedeného v § 1., vždy dvěma hodinami.

§ 3. Zvláštní učitel náboženství se stálými příjmy zřízen jest na určité škole; může mu však uloženo býti za povinnost, aby bezplatně převzal vy-

*) K naléhavému přání přinášíme zde zákon katechetský.

učování náboženství také na jiných veřejných školách obecných a to až do počtu týdenních hodin vyučovacích, jak uvedeno v § 2.

§ 4. Povinnost k vyučování a služební postavení zvláštních učitelů náboženství, kteří s remuneracemi zřízení jsou, ustanoveny budou od případu k případu dekretem zřizovacím.

§ 5. O systemisování místa zvláštního učitele náboženství, jakož i o tom, má-li zvláštní učitel náboženství zřízen býti s remunerací či se stálými příjmy, na kterých školách a v jakém počtu týdenních hodin na každé škole náboženství vyučovati má, rozhoduje, šetře ustanovení výše obsažených, zemský úřad školní, vyslechnuv okresní úřad školní a dorozuměv se s příslušným vrchním úřadem konfessionálním, při učitelích náboženství israelského pak s představenstvem příslušných israelských obcí náboženských.

§ 6. Stálé příjmy zvláštních učitelů náboženství upraveny jsou předpisy, které platí v příčině příjmů služebních učitelů světských na příslušné škole a v příčině přeložení učitelů těchto na odpočinek, jakož i zaopatření jejich pozůstalých. Co se týče výslužného, počítá se zvláštním učitelům náboženství, definitivně zřízeným, také doba služební, kterou strávili v postavení prozatímném, pakli doba ta pojí se bez přetržení k době služební, kterou ztrávili v postavení definitivním.

§ 7. Remunerace zvláštním učitelům náboženství, pak remunerace za vyučování náboženství, jež udělují učitelé ve správě duchovní a učitelé světské, jakož i náhrady cestovní, jichž poskytnouti náleží učiteli náboženství, když vyučuje náboženství mimo bydliště své, povoluje od případu k případu zemský úřad školní, vyslechnuv okresní úřad školní. Při tom budiž roční remunerace za jednu týdenní hodinu vyučovací vyměřena zvláštnímu učiteli náboženství $\frac{1}{25}$ platu učitelského příslušné obce školní, světskému učiteli však 10 zlatými ročně. Remunerace duchovenstva ve správě duchovní budiž poukázána ke konci každého roku školního a výpočtu jejímu položen buď za základ obnos 0·50 zl. za každou hodinu, ve které vyučováno bylo. Jakožto náhrada cestovní buď při takových školách přesporních, které nejméně 15 kilometru od řádného bydliště učitele náboženství vzdáleny jsou, dle poměrů místních povoleno 8 až 12 krejcarů za každý kilometr uražené cesty tam i zpět.

§ 8. Remunerace a náhrady cestovní, poskytnuté dle ustanovení výše obsažených, zapraveny buďtež, není-li tu zvláštních fondů, nadání, aniž jest nějaká osoba neb korporace povinna je zapraviti. z těch prostředkův, na kteréž příjmy služební světských učitelů poukázány jsou.

§ 9. Povinnosti, vzešlé na základě předpisů dosavadních veřejným činitelům konkurenčním v příčině zapravení stálých příjmů, remunerací a náhrad cestovních, o nichž zákon tento jedná, pomíjejí. O obnosech na odměnu za vyučování náboženství a na náhrady cestovní, které dosud ještě nebyly nahrazeny a jež dosud zálohou platily školní okresní pokladny na účet příslušníků vyznání okresu školního anebo jednotlivých obcí školních a fond zemský na účet příslušníků vyznání země, pokládati jest, že skutečně byly vydány.

§ 10. Zvláštní učitelé náboženství, kteří před platností tohoto zákona definitivně zřízeni byli, nesmějí zákonem tímto utrpěti nijakého zmenšení nynějších příjmů svých neb nároků, jež pro ně vzešly v příčině výslužného; povinnost jejich k vyučování může však změněna býti dle tohoto zákona. (§§. 2, 3 a 5.)

§ 11. Zákon tento nabude platnosti počátkem roku slunečního, po vyhlášení jeho následujícího. Mému ministrovi záležitostí duchovních a vyučování uloženo jest, aby zákon tento ve skutek uvedl.

Více světla o zednářích.

Napsal M. W.

(Dokončení.)

S přijetím do 18. stupně růžového kříže jest křesťanství u konce, pakli až dosud ještě se uchovalo. Příjmací ritual obsahuje nejuplnější a slavné odřeknutí se víry v božství Ježíše Krista. Učeno tomu bylo již při přijetí do druhého stupně, tovaryšů (I. 124). Teď však dokonce za podmínku jest kladeno. Jen ten přijat jest do růžového kříže, který „ztracené slovo“, to jest, správný výklad jeho, opět našel. Ztraceným slovem míní se JNRJ. Křesťanské rozluštění tohoto nápisu: „Jesus Nazarenus Rex Judaeorum“ jest ovšem pro zednáře nesprávným. „Ať již považujeme Ježíše za historickou anebo jen za smyšlenou (!?) osobnost, na každý pád jest on toliko lidským zosobněním, láskou, mírností a oddaností“ a „obrazem mravních ideí“ (I. 249). Proto také v různých ritech slovo to různým způsobem se řeší; nejobyčejnějším však jest: „Igne Natura Renovatur Integra“ (I. 249). To znamená: „Pode jhem křesťanství teď tak těžce zkoušená, zneuznávaná příroda se svými svatými „náruživostmi“ může toliko ohněm zednářské „gnosis“ (poznání) a „lásky“ býti obnovena a očištěna.“ Jinými slovy: „Emancipace lidstva vzejde gnostickou láskou a pravdou“ (II. 6).

Pravý růžový křížník jest s křesťanstvím hotov, většinou též s každou vírou v nějakého osobního Boha. Již ten, který pochopí obřad při přijetí do prvního stupně učedníků, což ovšem toliko stává se u členů zmíněného „comité d' instruction“, ne však u velikého davu „pojdajících a popíjejících zednářů“, ví, že „představa jakéhosi nadpřirozeného osobního Boha jest kněžským podvodem.“ Je li však v nižších stupních vždy ještě řeč o „velkém staviteli světa“, jest to jen „pouhá, bezvýznamná formule, která se shoduje se všemi představami, i s oněmi bezbožců.“ Konečně dávají si tím na venek ještě jakési zdání úcty a víry v Boha. Teprve v 30. stupni, kde jedná se o založení „všeobecného náboženství lidskosti“, jest také toto licoměrnictví u konce. Od té chvíle mluví se ke skutečným zasvěcencům, kteří, dospěvše k nevinnosti duše,“ to jest k „očistě ode všech předsudků a falešného vědění“ jsou s to, chápati věci „ze stanoviska filosofického a duchovního,“ ne více o „velkém staviteli světa,“ nýbrž toliko jen o „první příčině,“ ne více o „stvoření,“ nýbrž o „emanaci. nevíce o „nesmrtelnosti,“ nýbrž o „návratu duše do lůna první příčiny.“ (II. 171, 193, 220).

S odložením všech těch zastaralých předsudků jest také rytíř Kadoš připraven, státi se tím, čím býti má, totiž mužem zednářské činnosti, vyvoleným nástrojem ke skutečnému provedení plánů řádu. Již při přijetí leží meč a dýka skřížené na oltáři. Neboť „kde meč spravedlnosti nestačí, třeba se chopiti dýky Kadošovy, násilí, aby zednářský zákon mohl býti prosazen, který zní: „Boj králům, kněžím, katolíkům, všemi prostředky, nechť jsou jakékoliv.“ Na zdi jsou vyobrazeny jakožto okrasa „na černé půdě umrlčí hlavy, proniknuté dýkami na zuamení svrchovaného práva, které má Kadoš, aby zednářství dopomohl k vítězství, byť i za cenu života rebellů proti jeho učení.“ Na pravo umístěna jest královská koruna, na levo papežská tiara buď na pomníku, nebo na rakvi, aby tím dán byl výraz myšlence, že lid mnohdy nechává tyranii a despoty na živu v očekávání hodiny svého vítězství, že však jest úkolem zednářstva, by co nejdříve k uskutečnění toho dopomohlo. Kadoš vstoupí nohou nejprv na korunu královskou, poněvač „toliko svrchovanost lidu má právo k jeho holdování,“ pak na tiaru, poněvač uznává toliko „svobodné myšlení, poučení a přesvědčení“ (I. 363, 365). Tak jsou Kadošové mezi sebou navzájem co nejtěsněji spojeni proti „despotismu vládnoucích, potlačení privilegovaných a tyranii kněží, těmto infámním úkladníkům, proti svobodě lidstva, svobodě myšlení i svědomí“ (I. 366). Proti

těmto bojují „až na smrt, do krajnosti, bez příměří, bez milosti.“ Neboť oni stali se Kadoši jen proto, „aby do krajnosti potírali každou nespravedlivost, každé utiskování, ať již pochází od Boha, krále, nebo národa.“ A to, co hledají, jest „pomsta proti všem časným i duchovním tyranům.“ Proto přísahají ve čtyřech strašlivých přísahách mimo jiné: „nikdy, ani jde-li o zachránění vlastního života, nevyjednávati s despotismem, který zneužívá moci vládní k utiskování lidstva,“ „neštítiti se žádného namáhání a nížádných prostředků, aby přivedlo se potrestání každého utiskovatele a usurpatora,“ „i život obětovati, jedná-li se o zachránění některého Kadoše, který na bojišti dal se poznati,“ ano i „chopiti se zbraní, vyžaduje-li toho rozkaz právoplatných náčelníků,“ „s nasazením života zachrániti každého spolubratra ., který buď pro své náboženské přesvědčení, nebo politické názory, anebo pro své postavení v zednářstvu jest pronásledován,“ všemi prostředky usilovati o rozšíření svobodomyšlných ideí (I. 362).

Je-li tomu tak, pak má státní moc právo, každého rytíře Kadoše volati k zodpovídání ze zločinu velezrády a dostačí pouze jeho přiznání, že jest skutečným a zasvěceným Kadošem, aby na něm okamžitě byl vykonán trest, připadající na velezrádu. Opomine-li toho, nemůže si stěžovati, jestliže opětně se uskutečňají osudy Ludvíka XVI. a Gustava III., definitivně umluvené již r. 1785 na kongresu zednářském ve Frankfurtě nad Mohanem. Vždyť již odvažují se hlásati: „Francii z r. 1789 děkuje člověk za zvěstování svých práv. Francii z r. 1889 bude děkovati za uvázání se v držení svých práv! (I., 3.) Nu — uvidíme!

Není tedy divu, že společnost s takovými zásadami a konečnými cíly nemohla si zvoliti vhodnějšího hesla nad ono, jaké rytíř Kadoš nosí v radě zavěšené na prsou v podobě dvojitého orla s nápisem: „Nec proditor, nec proditus innocens feret.“ Každý zasvěcenec ví, že každá vrchnost musí se ho chopiti za hrdlo, jakmile by byl vyzrazen. V tomto vědomí jest všeho schopen. Zpátky více nemůže, — tak tedy ku předu! Odtud ty nekonečné, hrůzostrašné přísahy, aby se pojistil před zradou. Co je to za společnost, jež musí se střežiti takovými prostředky! Již učeň v prvním stupni přísahá, že si chce dáti spíše krk podříznouti, než aby něco zradil. A toto znamení podřezání krku tvoří též odznak stupně učednického. Tovaryš přísahá opět zachování tajemství pod trestem vyrvání srdce z těla. To jest také odznakem druhého stupně. Stupeň mistrovský má za odznak vytrhání vnitřností z těla, kterýžto trest pod přísahou chce na se vzíti, kdyby se měl stát zrádcem. A tak jde to stupňovitě vzhůru, vždy strašněji a hrůzněji. Kadoš skládá čtyři přísahy, mezi jinými také, což jest významné dosti, že nikdy ani slůvkem nepoví, kdo byl přítomen jeho přijetí do řádu. Onť ví, že již to jest zločinem, také jen přihlížeti k takovýmto věcem. Třicátý druhý stupeň skládá pět strašlivých přísah. Při přijetí do 33. stupně zasedne nový „osvícený bratr, suverenní velko-inspektor v „nejvyšší radě“ na pohovku pod kostru, která hrozí jej zardousiti. To má znamenati, že „v případě zrády z jeho strany i mrtví ze svých hrobů povstanou, aby jej ztrestali“ (II. 51.). Takto dá se snadno pochopiti, jak vážně pojmají zednáři mlčelivost.

Toliko nejbezohlednější hrůzovláda jest s to, udržeti podobnou společnost pohromadě. Rozumí se samo sebou, že vyhrožování a, kde toho třeba, i provedení tak strašných trestů slouží toliko účelu, aby zabráněno bylo před zradou a spolučlenové nerozlučně jeden ke druhému byli upoutáni. Aby to zostril, přísahá 31. stupeň výslovně, že nepovažuje to za účel, nýbrž toliko za prostředek. V tomto smyslu převzalo zednářstvo od Weishaupta a osvícenců čtyři stupně úkladných vrahů 9., 10., 11. a 21. do svého systému. 21. stupeň Noachitů tvoří doslova stálý soud. Jeho shromáždění má název: „velkokapitula.“ Předsedající sluje „lieutenant-commandeur.“ On jest všem neznámým, maskován a ve veliký plášť zahalen. Jest výslovně zakázáno, stopovati jeho kroky. Kterému stupni obyčejně náleží, dá se snadno uhadnouti. Rytíř Kadoš skládá „neodvolatelnou přísahu, že bez slitování ztrestá zrádce

řádu.“ Všichni členové velkokapituly nosí černou masku na obličej, pak meč a dýku. Z jich rozsudku není žádného odvolání. Tři Noachiti postačí k pronesení rozsudku. Každý člen přísahá, že sám podrobí se každému rozsudku a každý vykoná. Každý utiskovaný může se obrátiti k tomuto soudu. Chce-li však kdo zjednati si spravedlnost, naznačuje mu 9. stupeň, že každý jest k tomu zmocněn. Členové 10. stupně značí vlastní „vykonavatele“ rozsudku soudu. 11. stupeň znamená odměny, jež řád udílí svým „vykonavatelům rozsudků, aby odměnil jich horlivost.“ „V dnešní své podobě hlásají tyto stupně právo, jež máme, — vše zničit a smrti odevzdati, co přičí se říši všeobecného tvoření.“ (I, 390.)

To není mluveno bez jakékoliv opatrnosti. Avšak dostačí, aby vysvětlilo, jaký smysl to má, drží-li dvojitý orel ve shromáždění rytířů Kadošů meč ve spárech, nesoucí nápis: „Vítězství anebo smrt!“ (I, 297.) Na tato slova bývá 33 . . . ihned připamatován, když, maje provaz kol krku, hlásí se, aby zasvěcen byl do nejhlubších tajemství. Kostra s dýkou dí jemu opět: „Vítězství nebo smrt!“ A když mu byl „très-puissant souverain grand commandeur“ také poslední záměry řádu odhalil, končí v jedné z nejúchvatnějších scen, jaká kdy lidstvu byla znázorněna, slovy: „A nyní, bratří, opatřili jsme vás všemi zbraněmi pro souboj až na smrt, k němuž nás vyzývají nesčetné zločiny našich nepřátel . . . Jděte, bojujte dobrý boj . . . a vraťte se jen zpět buď jako vítězi, anebo mrtvi!“ (II, 227).

Není žádné pochybnosti: „Budoucnost zednářstva jest budoucností lidstva.“ (II. 194.) Et nunc reges intelligite! M. W.

D o p i s y.

Laskavostí v. d. p. V. Čermáka, faráře, dostal se nám do rukou starý missionářský katechismus, jež níže uveřejňujeme a o němž ctěný p. zasýlatel velmi dobře píše:

Dovolují si zde v příloze podati také katechismus a to starý missionářský, jehož jsem ve své dlouholeté duchovní praxi vícekrát, kde se mi praví nedoukové aneb holí nevědomci naskytli, se žádoucím prospěchem použil.

Můj † otec, kterýž r. 1850 ve věku 71 roků v Pánu zesnul, obdržel jako chlapec od † P. Chládky, Ex-Jesuity, kterýžto v mém rodišti, městě Březnici farářem byl, na památku několik výtisků, kteréžto jako drahou památku choval, a když jsem se knězem stal, mi je odevzdal, že jich snad někdy budu moci upotřebiti — což se i stalo. — Byl-li katechismusek (?) ten od P. Chládky složen, aneb zdali jej Jesuité při svých missionářských pracích, jichžto se také P. Chládek účastnil, v užívání měli, pověditi nevím. Za prohlédnutí každým způsobem stojí, a dle mého skromného náhledu dá se jím dle okolností větší prospěch docílit, nežli mnohými z těch obširných katechismů plných puntíků a sub-puntíků, tak že sám každý katecheta má co dělati, aby si všecko dobře zapamatoval — což teprv ta naše v učení a zvláště v memorování rozmazlená a roztržitá mládež.

Prosím, abyste si neráčil vzíti za obtíž, tuto nikoliv mou, ale starobylou práci prohlédnouti a případně i jinak pozornost jí věnovati.

V í r a. a)

Věřím, b) ó Bože! c) že jsi jediný, d) v trojí osobách, e) Bůh otec, Bůh syn, Bůh Duch svatý, zes synu Boží s nebe f) stoupil, a nás vykoupil, zes Bože odplatitel dobrého, g) a mstitel zlého, že má duše jest nesmrtelná, h) že bez tvé i) milosti nic dobrého k spasení činiti nemohu. Slovem věřím všecko, co svatá Církev věřiti poroučí, nechť jest to psáno neb ne k) a to

všecko věřím proto, 1) žes ty neskončená moudrost a neomylná pravda, nám to vyjevití ráčil.

- a) Víra jest dar Boží, a světlo, kterým člověk osvícen, věří všecko, co svatá Církev věřiti poroučí.
- b) Věřit jest, za pravdu držet, člověku nejisté, Bohu jisté; nejisté, že člověk může chybit a lhát, jisté, že Bůh nemůže ani chybit, ani lhát, jako neskončená moudrost, a neomylná pravda.
- c) Bůh, jest pouhý duch, a pán nejdokonalejší, od kterého všecko pochází. Duch jest, co nemá žádných dílů, a myslí. Duchové jsou nestvoření, a stvoření. Nestvořený jest Bůh. Stvoření, Andělé a duše lidské. Andělé jsou duchové stvoření, aby nebyli s tělem; lidští aby byli s tělem. Zlí duchové jsou stvoření dobří, ale zlí proto, že se nechtěli podrobiti vůli Božské. Pán jest ten, od kterého všecko pochází.
- d) Nemohou býti dva nejdokonalejší, ani stejní, ani nestejní, následovně ani 3 ani 4 a více.
- e) To vás učil Krystus Ježíš, řka: Jděte a křtěte, ve jménu Otce, Syna a Ducha svatého.
- f) Nemůže se to zapřít ani být nepovědomo, jako kdyby v jedné vsi za jednu noc někdo všecka malá pacholata zabil; to se stalo v Betlémě od Herodesa proto, že chtěl sklizeného mítí syna Božího, o kterém jemu, že se v Betlémě narodil, i mudrci i rabíni pravili.
- g) Kdyby Bůh nebyl odplatitel dobrého, a mstitel zlého, scházela by mu dokonalost, spravedlnost, a tak by nebyl nejdokonalejší.
- h) Nesmrtelná jest, která vždy zůstává. Každá duše, když se od těla oddělí, buď zlá neb dobrá se oddělí. Zlá vždycky zůstává, aby byla trestána na věky, protože Bůh jest odplatitel dobrého na věky.
- i) Milost Boží jest pomoc Božská, která rozum osvěcuje, a vůli naklání k dobrému, nenutí, sice by ani nebyl trest, ani odplata.
- k) Co není psáno, jest od Krista, jako co jest psáno, proto že svatý Jan pravil: Že není všecko psáno v této knize, sice by musila býti kniha jako celý svět. Kristus tehdyž to pravil Petrovi, Petr svému učedníkovi, ten biskupům Mohučským, ti biskupům Pražským, ti nám kněžím: my vám křesťanům.
- l) Víra má dvě pohnutky neb příčiny, neskončená moudrost a neomylná pravda.

Věřím v Boha otce 1. všemohoucího, 2. stvořitele, 3. nebe i země. 4. I v Jesu 5. Krista 6. syna 7. jeho jediného Pána 8. našeho. Jenž se počal 9. z Ducha svatého. Narodil se z Marie 10. panny. Trpěl pod Ponským Pilatem. Ukřižován, umřel i pohřben jest. Sstoupil 11. do pekel. Třetí den vstal z mrtvých. 12. Vstoupil na nebesa. 13. Sedí na pravici Boha otce všemohoucího. Odtud přijde, soudit bude živé 14. i mrtvé. Věřím 15. v Ducha svatého. Svatou Církev 16. obecnou. Svatých 17. obcování. Hříchův 18. odpuštění. Těla z mrtvých 19. vzkříšení, a život věčný. 20. Amen.

1. První Božská osoba.
2. Který všecko může, jen hřích ne, proto že nedokonalost, nejdokonalejší nemůže.
3. Stvořitel jest, který všecko učinil z ničehož.
4. Nejenom stvořitel co jest vidět, ale také co není vidět ani na nebi ani na zemi t. j. Andělé a duše lidské.
5. Jesus t. j. spasitel.
6. Kristus jest pomazaný. Pomázání byli proroci, králové a kněží. Kristus byl prorok mezi všemi; povědomo, co o Jerusalemě prorokoval. Byl král. Nepřátelé sami napsali: Ježíš Nazaretský král Židovský; byl kněz, jeho obět podnes konáme.
7. Syn, druhá Božská osoba.
8. Zvláště zase jmenujeme pána, že nás vykoupil. Ten jest pán lidu, který ho vybojoval.

9. Proto že se žádný jiný nepočal z Ducha sv.
10. Proto že se žádný nenarodil z panny, ale každý z ženy.
11. Duše Ježíše Krista sstoupila do pekel, ale ne sama, on byl s ní jako Bůh. Tělo bylo v hrobě, on s ním jako Bůh, který všudy býti může, proto neopustil tu duši ani v předpeklí, ani to tělo v hrobě. Proto že ta osoba, pro nás trpěla. Osobu Krista dělají tři věci: druhá Božská osoba, duše lidská, a tělo lidské. Osobu naší každého člověka dělají dvě věci, moje duše, a moje tělo.
12. Kristus vstal mocí svou, Lazar mocí Ježíše Krista.
13. Na pravici, proto že má přednost především lidmi. Bůh nemá žádnou pravici, ruku; a sedí, proto že bude soudit. Soudci patří sedět, obžalovanému stát.
14. Živí jsou dobří, a mrtví jsou zlí. Lépe jest nebýt živu, nejsmeli živi Bohu, a to upřímně proto, že v předsevzetí k svaté zpovědi (bez kterého svátost platna není) se vyjádřujeme: Raděj volím umřít, než tebe více urazit.
15. Třetí Božská osoba.
16. Církev jest shromáždění všech právě věřících, pod jednou viditelnou hlavou Papežem Římským, a neviditelnou Ježíšem Kristem. Protož když Papež umře, není naše Církev bez hlavy, protože zůstává neviditelná, Kristus, který své slovo drží: Já jsem s vámi až do skonání světa.
17. S v a t ý c h o b c o v á n í, neb společnost máme s těmi, kteří v nebi jsou, že jich prosíme, aby za nás orodovali. Mezi sebou, modlitby, svátosti a zásluhy. S těmi, kteří ani v nebi, ani v pekle, ani na zemi nejsou, že za ně prosíme, aby jim Bůh očištcových muk odlehčiti ráčil.
18. Odpuštění hříchův dostáváme skrze kněze k tomu zřízeného.
19. Nic nebude těžko, zase nás vzkřísit, protože Bůh, který nás postavil z ničeho, mocen jest všecky díly zase shromáždit, a postavit jak jsme byli.
20. Život věčný jest nebe, radost věčná, která se tak jmenuje, proto, že to živobytí jenom jest na čas: Nemoudrý tedy jest, který se stará, aby byl živ na čas, a nestará se, aby věčně. Tomu dobře rozumíme, a proto spravedlivě nám to Bůh vytýkati bude, jestliže jsme se starali více o živobytí časné, než věčné.

Naděje. α)

Doufám, β) ó Bože můj! že mně kajícímú γ) hříchy odpustíš, milost δ) tvou k činění vůle tvé udělíš, a království tvé ε) dáš. A to doufám proto, že všemohoucí můžeš, neskončeně milosrdný, chceš, a věrný v příslibení, dáš, cos slíbil dát.

- α) Naděje jest nadpřirozená ctnost, kterouž člověk obdařen, jistě od Boha očekává hříchův odpuštění, milost a nebe.
- β) Doufat, jest očekávat, od člověka nejisté, od Boha jisté. Nejisté, že člověk všecko nemůže dát, co chce dát, a jestliže příslibil, slovo může nadržet. Jisté, že Bůh všecko může dát, že chce dát, a co příslibil, to také splní.
- γ) Kající jest, který pokání činí. Pokání se jinače jmenuje zpověď. Zpověď konat jest:

I. Žádat za dar Ducha svatého: aby nás osvětil, abychom se mohli upamatovat, co jsme proti Bohu provinili. II. Upamatovat se na hříchy a počet jejich. III. Vzbudit lítost. Lituji (v mysli a v srdci musí být opravdově, mne to mrzí, mne to bolí) ó Bože můj! všech hříchův svých (protože kdyby někdo jen nad jedním hřichem lítost vzbudil, již zpověď nic není platná,) že jsem tebe neskončenou dobrotu samého v sobě urazil. IV. Předsevzetí. Činím silné předsevzetí (v mysli a v srdci musí býti opravdové, mám vůli upevněnou, že to více neudělám) že se chci polepšit, raděj umřít, než tebe

více urazit. V. Pak hříchy duchovnímu všecky hříchy vyzpovídat, a co uložil, vykonat.

δ) Katolík ví, že dostává milost skrze znamení, kterých Kristus ustanovil, 7. Svátost jest znamení viditelné, milosti neviditelné.

Znamení první. Obmejvání vodou. Obmejvání vodou dostává milost odpuštění prvopočátního hříchu, a jestli starý, také všech hříchů, pokudž vzbudí dokonalou lásku a lítost.

Znamení druhé. Mazání biskupa na čele křesťana. Milosti potvrzení ve víře.

Znamení třetí. Způsoby chleba a vína. Milosti obživení duše.

Znamení čtvrté. Skroušené hříchův vyznání a rozhřešení. Milosti odpuštění hříchův.

Znamení páté. Mazání od duchovního na všech smyslech nemocného. Milosti buď pozdravení neb posílení na cestu věčnosti.

Znamení šesté. Skládání rukou biskupa na hlavu duchovního. Milosti, aby mohl předpodstatnit chléb a víno v pravé a živé tělo Ježíše Krista, a řídit duše k spasení.

Znamení sedmé. Rukou podávání, smluv činění, a jeden druhému se odevzdání. Milosti, aby jednosvorně živi byli, tím jednosvorným životem, jeden druhému do nebe pomáhali, a jestliže Pánu Bohu se líbí, ke cti a chvále Boží dítky vychovali.

ε) Království Boží patří spravedlivému. Spravedlivý jest, který křesťanskou spravedlnost zachovává. Spravedlnost křesťanská jest, varovat se zlého, a přidržet se dobrého.

Zlé jest hřích. Hřích jest přestoupení přikázání Božího, jest smrtelný a všední. Smrtelný ve veliké věci a zasluhuje peklo, neb trest věčný. Všední ve věci malé, a zasluhuje trest časný neb očistec. Hřích prvopočátní jest, kterého Adam v ráji se dopustil, a my všickni v Adamovi zhřešili, proto všickni isme jej po něm zdělili.

Hříchové smrtelní jsou: 1. Sedmero hlavních hříchů. 2. Šestero hříchů proti Duchu svatému. 3. Čtvero hříchů do nebe volajících. 4. Devatero hřích hříchů.

I. Sedmero hlavních hříchů jest: 1. pýcha, 2. lakomství, 3. smilstvo, 4. závist, 5. obžerství, 6. huěv, 7. lenost.

II. Šestero hříchů proti Duchu svatému: 1. Zúmýslně na milosrdenství Božské hřešit. 2. Nad milosrdenstvím Božím zoufat. 3. Poznané křesťanské pravdě odpírat. 4. Bližnímu milosti Boží nepřát a závidět. 5. K spasitelnému napomenutí srdce zatvrzelé mít. 6. V životě nekažícím dokonce zúmýslně setrvat.

III. Čtvero hříchů do nebe volajících. 1. Zúmýslná vražda, 2. Němý neb Sodomský hřích. 3. Utiskování chudých lidí, vdov a sirotků. 4. Zadržování neb ujímání mzdy dělníkům.

IV. Devatero cizích hříchů. 1. Hřichu poradit. 2. Zlé činiti poroučet. 3. Zlého povolit. 4. K hřichu ponoukat. 5. Hřích pochválit. 6. Hřích tajit. 7. Hřichu netrestat. 8. Hříchů užívat. 9. A jich hájit.

Dobré jest ctnost: Ctnost jest zvyk v dobrém, a to jest ctnost nadpřirozená. Přirozená nezasluhuje v pravdě jména ctnosti, protože člověk svou přirozenou neb lidskou vlastností nemůže míti zvyk v dobrém bez milosti Boží, jakožto víc nakloněn k zlému: než k dobrému. Ctnosti jsou: Božské, hlavní, a kterými se máme Bohu líbit.

Božské ctnosti jsou, které přímo k Bohu směřují, totiž: Víra, naděje, láska. Člověk jest povinen ty tři Božské ctnosti vzbudit pod smrtelným hřichem: 1. Když k rozumu přijde. 2. Častěji za živa. 3. Když pokušení proti těm ctnostem ho přepadne. 4. V nebezpečení života.

Mravné ctnosti jsou ty, skrze které křesťan tak se řídí, že se Bohu líbí. Ony jsou 4. 1. Opatrnost, 2. střídmost, 3. spravedlnost, 4. síla.

Jiné ještě ctnosti jsou: 1. Pokora, 2. štědrota, 3. čistota, 4. láska, 5. střídmost, 6. trpělivost, 7. horlivost v dobrém.

Osmero blahoslavenství, která Kristus na hoře učil, jsou: 1. Blahoslavení chudí duchem, nebo jejich jest království nebeské. 2. Blahoslavení tiší, nebo oni zemí vládnouti budou. 3. Blahoslavení lkající, nebo oni zemí vládnouti budou. 4. Blahoslavení, kteří lačnější a žíznější po spravedlnosti, nebo oni nasyceni budou. 5. Blahoslavení milosrdní, nebo oni milosrdenství dojdou. 6. Blahoslavení čistého srdce, nebo oni Boha viděti budou. 7. Blahoslavení pokojní, nebo oni synové Boží slouti budou. 8. Blahoslavení, kteříž protivensství trpí pro spravedlnost, nebo jejich jest království nebeské.

Nejpřednější dobří skutkové jsou: 1. Modlit se, 2. postit se, 3. almužny dávat.

Tělesných skutků milosrdných jest 7. 1. Lačné krmit. 2. Žíznivé napájet. 3. Pocestné do domu přijímat. 4. Nahé odívat. 5. Nemocné navštěvovat. 6. Vězné vysvobozovat. 7. Mrtvé uctivě pochovávat.

Duchovních skutků milosrdných jest 7. 1. Hřešící trestati. 2. Neumělé učiti. 3. Chybujcím dobře raditi. 4. Zarmoucené těšiti. 5. Křivdy trpělivě snášeti. 6. Ublížujícím mile odpouštěti. 7. Za živé i za mrtvé se modliti.

Tři evangelické rady jsou: 1. Chudoba, 2. čistota, 3. dokonalé poslušensství.

1. Láska.

Miluji 2. tě ó Bože můj! z celého srdce 3. svého, z celé duše 4. své, ze vsí síly 5. své, nade všecko, a miluji tě proto, žes sám v sobě neskončená dobrota.

1. Jest ctnost nadpřirozená, kterou člověk obdařen, miluje Pána Boha svého, z celého srdce, z celé duše, ze vsí síly. Boha milovati proto, že nám dobře činí, není tak dokonalá láska, jako Boha milovati proto, že sám v sobě jest neskončená dobrota.

2. Jest mítí potěšení z poznání dokonalosti toho, co rád mám. Hovado nemůže milovati, proto že nemá dokonalosti. Člověk nemůže nic milovati jako Boha, protože na ničem nepoznává tolik dokonalosti, jako na Pánu Bohu, a pročež musí milovati Pána Boha nadevšecko. Bůh nemůže nic jiného milovati, kromě sebe samého, protože na ničem nepoznává tolik dokonalosti co sám v sobě, tedy co miluje, pro sebe miluje.

3. Z celého srdce, po ničem tak toužiti, jako po Bohu.

4. Nic tak chtítí jako Boha, a co jemu se líbí.

5. Duše i těla. Milovat sebe jest, sobě dobře chtítí, dobře přátí a dobře dělati, napřed duši, potom tělu, sice jest láska nepořádná, kdyby ten pořádek byl na opak.

Bližního milovat, kterého velí Bůh jako sebe samého, jest bližnímu dobře chtít, dobře přát, a dobře dělat, napřed duši potom tělu. Pána Boha milovat jest, dobře, aby byl odevšech poznán jak chce, a od žádného uražen. Dobře přátí i radovati se z toho, že Bůh jest to co jest, a dobře dělati jest, přikázání jeho zachovávatí. Protože svatý Jan praví: Kdo říká Bože! já tebe miluji, a přikázání nezachovává, lhář jest.

Přikázání Božských je deset, v každém se

z a p o v í d á

I. Abychom nic tak nectili jako Boha, a v ničem moc a naději neskládali jako v Bohu.

II. Abychom jméno Boží nebrali ke lži a k daremné věci.

III. Všecku hřmotnou práci, neb napnutí síly, těla ne duše.

p o r o u č í

Abychom v jednoho Boha věřili, a jemu patřící čest dávali. Věřiti jest lépe nežli rozumět.

Abychom jméno Boží, a sv. věci měli v uctivosti, proto že se nad nimi jméno Boží vzývá.

Abychom ten den strávili ke cti a chvále Boží.

IV. Abychom rodičům a představeným nic protivného nedělali. Totiž, ani zlé o nich nemyslili, ani nemluvili, ani nedělali.

V. Usmrtit, zabit, ranit.

VI. Všecko co jest hanba, nechť jest to v myšlení, v mluvení, v žádosti, neb v činění.

VII. Abychom žádnému žádným způsobem ujmu na jeho jmění nečinili.

VIII. Abychom o bližním křivě nesvědčili, a na cti neublížovali.

IX. X. Abychom ničeho zlého nebyli ani žádostivi.

Mimo těch 10 jsou ještě 5 přikázání církevní, které přikazují:

1. Abychom svátky světili, jako v 3. desateru. 2. Celou mši svatou nábožně slyšeli. 3. Zpověď. 4. Půst, který záleží v zdržení se od masitých pokrmů (leč jsou dovoleni) a jednou do sytosti se najísti, leč práce neb nemoc vylouvá. 5. Zapovězený čas k svatebnímu veselí.

Modlitba Páně.

Otče α) náš β) jenž jsi na γ) nebesích. Posvěť se 1. jméno tvé, přijď 2. nám království tvé. Buď 3. vůle tvá jako v nebi tak i na zemi; chléb náš 4. vezdejší dej nám dnes. Odpusť nám naše 5. viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům. A neuvoď 6. nás v pokušení. Ale zbav 7. nás od zlého. Amen.

α) Předmluva. Bůh nám dává živobytí a dědictví.

β) Náš jest všech, a za všechny se modlíme.

γ) Že poznáváme nejen tvůrce všeho, ale také dárce milosti.

1. Aby byl ode všech lidí poznán jak chce, a od žádného uražen.

2. Aby náboženství Kristovo všudy bylo zvelebeno, a v nás skrz víru, naději a lásku jeho se rozmnožilo.

3. Abychom ji plnili ve všem, a naši srovnávali jako svatí.

4. Prosíme milost a slovo Boží, svátost oltářní, a duše, těla potřeby.

5. Ze srdce, nejen zevnitř.

6. Abychom nesvolili.

7. Jen hřích jest zlý. Amen jest závěrka.

Zdravas Maria a t. d. řekl Archanděl Gabriel. Požehnanás ty a t. d. řekla Alžběta. Svatá Maria a t. d. doložila Církev svatá.

Poslední věci člověka jsou: Smrt, soud, peklo, nebe.

LITERATURA.

Luteránské kazatelství v 17. století.

Luteránská kazatelna. Příspěvky k dějinám náboženství, politiky a kultury v 17. století. Napsal J. Diefenbach. Mohuč, 1887. — Referuje *M. W.*

Poučný a kulturně-dějepisně zajímavý spis. On staví tak zvané „požehnaní reformace“ do nového světla a potvrzuje o 17. století docela to, co Janssen od druhého až po VI. svazek svých dějin německého lidu o století 16. a počátku 17. uvádí.

Spisovateli jedná se patrně o fakta, jež vyňal „z výhradně protestantských pramenů.“ Tyto prameny, jimiž jest protestantská literatura kazatelská, nejsou

sice potěšitelnými a povzbuzujícími, avšak Diefenbach dal si tolik práce a námahy, aby pole toto důkladně rozoral. Také odpůrcové, jak mám za to, musí jeho píli a jeho pečlivé seřazení neobyčejného bohatství látky spravedlivě uznati, jakož i všude, kdekoliv vsunul osobní „poznámky,“ musí dáti svědectví, že zachoval se důstojně a věcně.

Spis sám rozpadá se v pět oddílů, které jednají o 1. dogmatických, 2. mravoučných, 3. polemických, 4. politických a 5. „zvláštních“ kázáních.

Dogmatická kázání předvádí nám, kterak luteránští kazatelé dle vzorů svých předchůdců v 16. století řečmi náruživostí překypujícími přiosobovali si majetnictví „víry jediné oblažující,“ s úplným vyloučením do pekel zatracených „papeženců a kalvinistů“ a snažili se opíratí své sola fides-učení o poukazování na všeliké zázračné zjevy, které prý se udály, jakož i o lidská předpovědění.

Co prakticky z tohoto sola-fides-učení vyplývalo, totiž všeobecně cítěné, všemi kazateli nepokrytě přiznané zpustošení a zdivočení mravů, jest naznačeno v mravoučných kázáních. Jeden z kazatelů pojal to krátce v tato slova: „Po papežství následoval epikureismus;“ toto způsobilo v mravech takové „znekřesťanění,“ že v jedné „duchovní, chrámové, školní, manželské a domácí knize“ uvedeno jest neméně „než tři tisíce bodů,“ „pomocí nichž má se zreformovati dnešní znekřesťanění.“

Aby však strašné zdivočení mravů vyrovnali jiným obrazem „z doby papeženské,“ líčili kazatelé domněle strašné zdivočení u víře za papežství. Oni překonávají se na vzájem, jak z třetího oddílu: polemických kázání vysvitá, těmi nejodpornějšími i nejpošetilejšími obžalobami „proti papežencům a prokletému římskému Antikristu.“ Z růžence chtěl jeden z kazatelů dokázati, že papeženci v ývají 140 bůžků; a netoliko svatým nýbrž i písňalám u varhan, praví zase jiný, od některých papeženců bývá vzdávána pocta a ony jsou vzývány. Třetí opět se posmíval, že papeženci nemají čtyři, nýbrž pět, šest, anebo dokonce sedm evangelií atd. V pátém svazku svých dějin uvedl Janssen nevypravitelné sprostoty a nestoudnosti, které byl básník Fischart o mši svaté roztrousil po lidu protestantském; k tomu uvádí Diefenbach důkaz, že kazatelé rozhodně tytéž nestoudnosti přednášívají též na kazatelně a pro tyto výpady sklízeli bohatou odměnu se strany svých soudruhů. Sami protestanti musí, zdá se mi aspoň, býti naplněni studem a hanbou nad takovými výstřelky bezmezné nenávisti „sluhů čistého evangelia.“ Kristus nás sice učil, abychom se modlili i za nepřátely, tvrdil jeden z oněch „sluhů slova,“ avšak za papežence dlužno právě tak málo se modliti jako za Turky, neboť obojí jsou „zarytými nepřátely Boha;“ oni jsou západními, tito opět východními Antikristy. Takovéto polemické, často několik hodin trvající, v kázání obsažené výlevy hněvu a zlosti byly hojně prošpikovány učenými citáty z cizích, lidu nesrozumitelných řečí, a kazatelé, kteří nechtěli se stotožniti s tímto způsobem kázání, nepožívali žádné vážnosti. Se svým kázáním na zkoušku, oznámil kdysi kazatel Dätius svému učiteli, prý na dobro propadl, neboť bylo mu ve zlé bráno, že nic hebrejského, řeckého a latinského před lidem do kázání nevpletl, dále že nezatratil žádné kacírství a že kázání jeho netrvalo déle než hodinu.

„Lidu,“ nařikal si r. 1562. dobromyslný pastor Hartmut Eisel, „tak velice se znechutil, zprotivil a přežil čistý pokrm evangelia, že jej — vyjímajíc několik zbožných babiček a panen — lze jen tenkrát ještě dostati do kostela, když se mu vypráví něco hodně zvláštního o zázračných znameních a řídkých zjevech na nebi a na zemi, o krvavém dešti, nestvůrách, kouzelnících a čarodějnicích, posedlých ďáblem a tomu podobných pikantnostech, tu napne uši a naslouchá, avšak asi tak, jako by poslouchal pohádku o zakletém princí, aneb o Bumbříčkovi; pak z toho, co zde slyšel, dělá si žerty a brousí vtip při sklenici piva; nejbližší neděle přijde sice opět do chrámu, ale zase jen, aby něco sluchu jeho lahodícího slyšel, a když kazatel nedovede choutce jeho vyhověti, tu řkou krátce: ten náš kněz ničemu nerozumí, již se vykázal, — a brzy jest chrám prázden a opuštěn.“

Jen z té smutné pravdy dá se vysvětliti, jak to bylo možno, že kazatelé ve svých kazatelských přednáškách vypravěli tak neuvěřitelně mnoho zázračných historek a bájek všeho druhu. Tu dověděl se na příklad lid: v Anglii byly nalezeny kobylky se slovem „trest“ na jednom a „Boží“ na druhém křídle. Aneb: „V horách Nekarských dali se tohoto roku viděti neznámí opeřenci; ačkoli bylo do nich střeleno, přec jen peří z nich se sypalo, jež ostatní ptáci zachycovali a v zobáčích pryč odnášeli.“ A nebo: „Ve Wurzenu se roku 1616. proměnil jakýsi pokrm šestkrát v krev.“ A neb: „Mechtildis, dcera vévody Brabantského, způsobem zázračným a neuvěřitelným porodila najednou 1514 dětí právě na Hod Boží velikonoční; Markéta, hraběnka Holštýnská, porodila najednou tolik dětí, kolik jest dní v roce,“ atd. K méně strašlivým sice, avšak nicméně znamenitým divům náležely ony, jež kazatel Konrád Göbel r. 1634 vychválil jakožto „Augsburské zázraky,“ na příklad: „Když byli Jesuiti dostali do svých rukou světoznámou knihovnu u sv. Anny, která patřila městu, zůstala tato přece neporušenou a úplnou.“ Dále: „Když byli evangelíci upadli v ruce nepřátel, nebyly domy zpustošeny, sklady vyloupeny, skříně a bedny vyprázdněny, ani na avangelicích násilí spácháno.“ Nemenším bylo divem božské prozřetelnosti, že „Bůh krmil Augsburské obyvatelstvo, podobně jako kdysi Izrael křepelkami“ a že „v den volby evangelické rady nikoliv obvyklé vrány, nýbrž holubice obletovaly radnici.“

Vedle těchto „zázračných kázání“ figuruje v pátém oddílu toho spisu celý výběr nad míru poutavých „zvláštních“ výkonů řečnických. Mezi těmito jsou zvláště ty pozoruhodny, které spisovatel trefně označil za anthropologické a přírodovědecké. Jakýsi kazatel popisuje drastickým způsobem náladu a stav ženy, k porodu pracující, tisícere její úzkosti a strachy: „ohledy slušnosti nedovolují, obraz načrtnutý reprodukovati;“ jiný zase vydal „Cordial těhotných paní,“ „dvě poučných a útěchyplných kázání,“ atd. Také jedno kázání obšírně pojednává o „hubičkách.“ Mimo to jest několik kázání o očích, o zubech, o vlasech lidských atd., na příklad o „vzniku, druhu, podobě a přirozených nehodách vlasů,“ „o pravém používání lidského vlasu“ atd. Také „posvícenský koláč“ měl čest těšiti se zvláštnímu pojednání na kazatelně, rovněž jako „Martinská husa.“ Jakýs kazatel rozjímá o této: „1. za živa, 2. po smrti.“ Z její života líčí ctnosti a hříchy její; po smrti působí ještě na nás oblažujícím způsobem svými játry, droby, sádlem, masem a posléze i brkem. Kázání „o sněhu“ rozpadá se ve čtyry díly: 1. množství, 2. jakost, 3. podivuhodnost, 4. užitečnost sněhu. Saský dvorní kazatel Jenisch vydal kromě kázání o ohni, počasí, žních a nemocech, též trojí kázání o dobytku. Jiný opět kazatel vykládal svým osadníkům „o božském pluku myší,“ „co má se souditi o množství myší, proč se má tak souditi a co znamenají pro budoucnost;“ znalecky podával zprávu „o zvláště konstruovaných myších v Sasku,“ „některé měly přišpičatělé uši, jiné měly kulaté otvory v uších, některé neměly pražádných ocásků, čímž Bůh chtěl naznačiti ty tresty, které byl v témže a následujícím roce seslal“. Velice charakteristickým jest též kázání „o novém potoce. Bedesda“ v Horní Lužici, „o zdravotní studni se zázračnou vodou.“

Všechna toho druhu kázání mohla sice znamenitě sloužiti k pobavení, avšak se slovem Božím a křesťanským poučováním z místa posvátného nemají pranic společného. Hlavní thema „které všem kazatelům hluboce tkvělo ve všech kostech,“ tvořily neustále „zázraky,“ které „od vzniku sv. evangelia mocným slovem Lutrovým denně v přehojné míře se dály“. A jako ve všech živlech, „podobně zračily se divy i na slunci a pomocí slunce.“ Tak na příklad „v době selské války bylo slunce po celý měsíc tak malé jako klubko;“ u Schorndorfu bylo lze pojednou spatřiti, jak se slunce a celé nebe s ním otevřelo; od smrti Gustava Adolfa u Lützeny zahalilo se slunce na znamení svého smutku až do roku 1633. „smutečním závojem“ ku všeobecnému „truchlivému pohledu“ atd.

Zmíněné „divy“ přivádí nás ještě ke stručnému poukázání na „politická kázání,“ na které Diefenbach upozorňuje čtenáře ve čtvrtém oddílu svého spisu. Jsou to v pravdě smutná kázání, zvláště pokud se týkají zvěčnění a oslavy ci-

zího dobyvatele Gustava Adolfa. Kazatelé velebí tohoto cizince jako „našeho nejslavnějšího krále,“ „našeho reka,“ jako ochránce a spasitele, jako zachránitele německé svobody. Co pravil švédský král: „Tito lidé mne velebí jako Boha,“ ukázalo se teprve v pravém světle po jeho smrti. „Kazatelé věnují mu,“ jak příklady jest dokázáno, „jako staří Římané svým králům a císařům poctu, kterou možno nazvati zbožňováním.“ Také švédský kancléř Oxenstjerna došel zvěcnění na kazatelně; bylo se za něho modleno jako za „našeho nejmilostivějšího pána, jemuž Bůh račiž propůjčiti jedno vítězství za druhým.“ Zcela oprávněnou jest při tom otázka Diefenbachova: „Kdo že to byl, jenž příslušníkům německé říše vyškrtl z modlicích kněh jméno legitimního císaře a na místě jeho dosadil cizího státníka?“ — Jeden z kazatelů oznámil svým posluchačům, že „Gustav Adolf měl božská vidění a zjevení,“ mezi jinými že viděl „světla“, z čehož následuje, že „šířením války do Francie, Španěl, Italie, atd, mělo býti rozšiřováno světlo evangelia po všech těchto zemích.“ Tak mluvil uprostřed hrůz třicetileté války! Oni protestanti, kteří měli dosti náhledů i vlastenectví, aby „krále švédského neuznávali za přítele“, byli na kazatelně zasypáni nadávkami, „poněvač králi zabráňovali v jeho posvátném podniku, poněvač více měli zřetele a ohledu k odpůrcům,“ jimiž byli míněni legitimní císař a věrně oddaná mu knížata — „než k tomuto předrabému reku Gustavu Adolfovi, kterého jim Bůh prostřednictvím tak mnohých zázračných činů doporučil.“ Avšak smrt krále bude teď pomstěna! K pomstě rozníceni, nedají si našinci — rozuměj: Švédové — dříve pokoje, dokud nepobijí všech nepřátel“ atd.

Avšak „našinci“, — to jest: Švédové — nemučili, nevraždili, neolupovali toliko „nepřátel“, totiž katolíků, nýbrž také „evangelických bratří“ a od těch dob nastoupilo u kazatelů trapné vystřízlivění. Zvláště pak působil známý „švédský nápoj“ nejvš ochlazujícím způsobem. Teď mohlo se slyšeti, z kazatelen: „Jak bylo zacházeno s křesťany obou vyznání, kteří bývali k zemi sráženi a svázáni a jim byl do krku vléván tak zvaný „švédský nápoj,“ sestávající z hnojůvky, moče, louhu, a jiné odporné vody, — to věru trapno poslouchati a ještě trapněji na to se dívati.“ „Mnohý kazatel“, bědoval jiný spolubratr, byl od svých souvěrců „bitím, bodáním, střelením“ tyranským způsobem „častován,“ „jiní opět byli do ohně položeni a upečeni.“ Třetí kazatel opět apostrofoval takto spřízněné souvěrce: „Žádný mouřenín, žádný Turek, ani Tatar nepočínal si u křesťanů tak loupeživě, zákeřnický a paličsky jako tito naši křesťané. Chceš-li býti evangelickým křesťanem, musí víra tvá osvědčovati se láskou, ne však loupěním, vražděním a pálením.“ „Peklo vás vidí a vztahuje po vás svých spárů a dostihne vás uprostřed vražd a lupů. Jestliže zde pomocí svých okovů, provazů, mučidel, skřipců, dýk, švédských nápojů činíte dítky smrti, stanete se i vy dítkami smrti v horoucím pekle,“ atd.

Teď byli Švédové na kazatelně vyhlašováni za „nepřátely vlasti,“ proklínáno „cizácké to jho,“ avšak bylo již příliš pozdě. Německo nemohlo osudu svému více ujíti. „Nepřátelé říše“ položili mu nohu na šíji a nedali si dříve pokoje, až se docela zakrvácelo.

Z tohoto náčrtku seznali dojistá naši čtenáři, že Diefenbachův spis obsahuje neobyčejně mnoho poučných věcí a v ohledu kulturně-historickém že jest v nejvyšší míře důležitým a zajímavým.

Obsah „Vychovatele“:

Poznámky ku provádění nového zákona katechetského. (Dr. Rud. Montanus.)
— Vládní předloha s osnovou zákona. — Více světla o zednářích. (M. W.) —
DOPISY: Starý missionářský katechismus. — LITERATURA: Luteránské kazatelství 17. století.

Majitel, vydavatel a nakladatel VÁCLAV KOTRBA. --- Odpovědný redaktor PETR KOPAL.

Tiskem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské (J. Zeman a spol. v Praze.

VYCHOVATEL.

List věnovaný zájmům křesťanského školství.

Vychází 15. a posledního dne každého měsíce. — Předplácí se čtvrtletně 50 kr., pro odběratele „Obrany víry“ 40 kr. v administraci Cyrillo-Methodějské knihtiskárny v Ostrovní ulici číslo 1508—II. v Praze. — Jednotlivá čísla po 8 kr. Redakce na Vyšehradě č. 69.

Pestré listy o moderním školství.

Píše František Pohunek.

(Pokračování.)

Sotva že jsme napsali v článku předešlém, že kněze katolické nikdo nemůže právem vinit z nevlastenectví, již nám hřmělo do uší hrdly sterými: Kdo šilhá po Římu, kdo vázán jest poslušností římskému papeži, kterýž sídlí v zemi cizí a kterýž i bez země zůstává monarchou souverénním, ten nikdy nemůže býti rádným vlastencem!

Tato námitka vymyšlená schválně za tím jen účelem bratry zednáři, aby věrní katolíci a zvláště pak kněží mohli býti podezříváni, osočováni a obviňováni z nevlastenectví, ne-li docela ze zeměrády, jest velmi rozšířena a slouží za heslo ku štvání a popuzování zvláště proti kněžím. Byvši nesčíslněkrát opakována našla konečně víru i u mnohých lidí vážnějších. K nám českým kněžím volá na př. i básník jinak střízlivý a rozvázný:

„Zde vaše vlast a ne tam za Alpami,
zde bratří vaši — velká rodina,
zde doma jste a ne tam za horami,
zde vaší práci bije hodina,
ba těžké práci, pomáhejte při ní,
mír sejte v lidu, konec svárů nyní:
vždyť zde jste doma, ne tam za Alpami.“

(Jaroslav Tichý: „V bouři a klidu“ str. 49.)

Uznáváme rádi básníkovo vlastenecké smýšlení a dobrou jeho vůli vzbudit i v jiných vlastenecké city, smýšlení a snahy, ale napomenutí, jež v této příčině věnoval kněžím, jest úplně zbytečné, nemístné a neopravněné, nebo kdyby nám měl ukázati exemplár — nikoli smyšlený, ale skutečný, živoucí exemplár — českého kněze, jenž by potřeboval napomenutí: „zde tvoje vlast a ne tam za Alpami,“ musil by si nohy uběhati a ještě by ho nikdež nenalezl.

Ne ti, jimž se spílá ultramontanů, nýbrž zcela jiní lidé zapomínají na povinnosti, jakéž mají k vlasti. A k lidem těm patří? Předně všichni vůbec spisovatelé, z jejichž děl vane cizácký duch, proto že duch cizácký umoruje ducha domácího; za druhé k nim patří básníci a belletristé, jejichž náboženským i básnickým idealem jest humanismus, proto že humanismus jest nejen

nevěreckým, nýbrž i taky vždy nevlasteneckým; za třetí k nim patří „paedagogové“, kteří chtějí „z křesťanů dělati lidi“ čili kteří chtějí, aby děti byly vychovávány ne v duchu náboženském, aby z nich byli řádní křesťané a řádní občané a tudíž i řádní, dokonalí lidé, nýbrž nanejvýš jen v duchu jakési bezbožecké morálky, aby z nich byli toliko — lidé, nebo budou-li jejich chovanci toliko lidmi a ničím více, bude jim i vlast věcí vedlejší; konečně k nim patří i většina těch, kteří stojíce mimo půdu křesťanskou užívají za heslo krásných oněch slov, jež světu přineslo teprv křesťanství: volnost, rovnost, bratrství, protože smysl slov těch překrucují a volností zovou nikoli pravou křesťanskou svobodu, nýbrž bezuzdnost a nevázanost zvlášť v ohledu mravním, rovností nikoli rovnost před Bohem a zákonem, rovnost co do lidské důstojnosti, nýbrž úplné nivellisování lidské společnosti a odstranění všechných všudy rozdílů, růzností a zvláštností, ať se zakládají na víře, národnosti, rodu či vzdělání a vědomostech, bratrstvím pak konečně nikoli pravou křesťanskou lásku, která nás učí ve všech lidech uznávati dítky Otce jednoho, jenž jest v nebesích, a pro něho všechny bratrsky milovati, nýbrž nevlastenecké světoobčanství, jež chce odstraniti všechny všudy hranice, jakéž jsou mezi jednotlivými říšemi a národy, a založiti jednu jedinou světovou republiku s vrchní správou zednářskou čili určitěji: zednářsko-židovskou.

Že jim nekřivdíme a že ani dost málo nepřeháníme, vysvitne snad z toho, připomenem-li, že snaha povýšiti na jedině světa náboženství bezbožecký humanismus snahou jest zednářů, tak jako jest dále snahou jejich vymýtití ze školy všecko náboženství pozitivní a místo něho zavéstí neodvislou, bezbožeckou či občanskou morálku, tak aby z dětí nevyrůstali více křesťané a tudíž i řádní občané a lidé, nýbrž jenom občané a lidé, kteří by nedoufali nebe teprv po smrti, nýbrž kteří by je hledali už na zemi — v mravouce zednářské, o níž br. .: Pollack takto píše: „Die reine, wahre Ethika hat sich längst über jene düstere Sittenlehre erhoben, welche alle sinnlichen Genüsse verdammt und dem Menschen Pflichten vorschreibt, zu welchen ihn sein Schöpfer nicht bestimmt hat. Was sich in uns regt, ist Natur etc. . . . Wir sind bestimmt in diesem Leben nicht nur die Kräfte des Verstandes und des Willens zu verbessern, sondern auch das Gefühl durch sinnliche Erkenntnis, und die dunklen Triebe der Seele durch das sinnliche Vergnügen zu höherer Vollkommenheit zu bringen“ (Pachtler, Götze der Hum. 294.)¹⁾. Že pak jsou konečně fráse o volnosti, rovnosti a bratrství v tom smyslu, jak jsme je svrchlu vyložili, toliko bezbožeckým a nevlasteneckým humanismem, přeneseným do politiky a heslem zednářským, nemusíme ani připomínati.

Humanistické náboženství, humanistické vychování mládeže a humanistická politika jsou tudíž snahou a cílem zednářů a kdo tyto zásady v tom neb onom oboru fedruje a v platnost uvádí, podporuje a fedruje bratry zednáře. A jsou zednáři vlastenci? Necht' mluví sami, aby se nezdálo, že jim křivdíme. „Zednářstvo,“ praví br. .: Lucius, „spojuje všechny lidi, jež duchem svým proniklo, v jednu velikou obec bratrskou und verbannt den von der Glaubensverschiedenheit, in gleichen von den Staatsgesellschaften in Hinsicht auf „V a t e r l a n d“, Regierungsform, Stand, Rang herrührenden Fractionsgeist“ (Br. .: F. S. Lucius, Alte und neue Bundesgrüsse, viz: (Pachtler l. c. 743.). „Právě proto že chce rád náš osvoboditi (osvoboditi od jha zákona božího), co jest v člověku v pravdě lidského (i jeho chtěje), zavrhuje každý rozdíl vlasti, stavu nebo důstojenství, církve nebo vyznání náboženského a uznává ve všech a za všech okolností jenom člověka“ (br. .: A. S. Carpentier Altling r. 1872. Pachtler l. c. 206.). Podobně žádá i br. .: Math. Corens (Baubütte 1874.) vymanění se z předsudků stavu, náboženství a národní pospoli-

¹⁾ Jiní zednáři píší v této příčině ještě tisíckrát hůř a neobaleněji, tak že možno plným právem říci, že jádrem veškeré humanistické věro- a mravouky jest to, co pověděl jistý český básník ohyzdnými verši: kdysi vtělil se bůh v čistý mramor řecký a pozděj — v tělo ženy, týtž a jeden, vždy tak nabízel člověku svůj eden!

tosti (Volksgemeinschaft), nebo ač prý je to povznášející vědomí, cítí-li se kdo býti členem velkého, šlechtného národa, přec prý jest ještě něco vyššího totiž „das Bewusstsein, dass über alle politischen Grenzen hinaus die Menschen ein Band der Brüderlichkeit umschlingt, dass sie bewusst oder unbewusst alle miteinander an einem grossen Baue arbeiten“ (Pachtler. l. c. 548—549.). Tento svazek bratrství čili tato „láska světoobčanská povznáší prý nás“, jak dí Allg. Handb. der Freimaurerei B. 2. S. 202., „nad předsudky národa a ukazuje nám hranici, kde vlastenectví přestává býti etností“ (Pachtler l. c. 546.).

Jakým právem tudíž smějí bratří zednáři, jakým právem smějí, kdož k zednářům patří aneb jsou aspoň skrz na skrz prosáklí jejich zásadami, obviňovati kněze katolické z nevlastenectví? Jakým právem smějí, díme ještě jednou, obviňovati kněze katolické z nevlastenectví lidé, kteří neznají nic vyššího a vznešenějšího nad bezbožecký humanismus, jež fedrují v básních, filosofii, paedagogice i politice, a kteří se řídí zásadami spolku, jemuž jest humanismus alfa i omega veškeré moudrosti, spolku který zároveň o sobě vyznává, že jest jeho úkolem pěstovati a podporovati světoobčanství, a který ložím přímo zapovídá „sich bei vaterländischen oder staatsbürgerlichen Bestrebungen zu betheiligen“ (ibid.)? Chtějí snad dokázati, že jest dosud pravdou staré přísloví: Kdo v té peci sedá, jiného tam hledá?

Ale jak pak můžeš něco podobného o zednářích napsati? Vždyť víme přece, že zednáři národnost vysoko cení a že mluví nadšeně o vlastenectví! Ano, pruští zednáři dělali se vždycky velkými národovci a velkými vlastenci, ale jenom za tím účelem, aby se domohli většího vlivu a větší přízně. Od delší pak doby znamenati jest mezi zednáři zvláště v Evropě ruch druhu zvláštěního; ač jsou jim totiž vlast a národnost věcmi posledními, pracují horlivě ve „vlastenectví“ a nacionalismu, žádají všude vychování „národní“, což naši svobodomyšlní paedagové slepě a horlivě po nich papouškují, ba ženou nationalismus a „vlastenectví“ až do krajností. Odkud a proč tak veliká změna v jejich se chování? Odřekli se snad světoobčanství? Ó nikoli! Žádají-li vychování „národní“, jest to v ústech jejich pouhá fráse, kteráž má zakryti vlastní jejich záměry a sloužiti za zbraň proti církvi, jako by tato jsouc katolickou a nikoli pouze národní jako různé sekty, nemohla mládež vychovávat v duchu toho neb onoho národa, v skutku však mají bratří zednáři na zřeteli vždycky jen vychovávání v duchu zednářském čili, což jedno jest, vychovávání v duchu bezbožeckého humanismu. Stavějí-li se bratří zednáři v popředí ruchu národnostného, ačkoli jsou „řádem“ internacionálním, činí tak jen proto, aby se tím větší domohli moci. Že jest tomu tak, doznává výslovně i velmistr zednářský br. Bluntschli, jenž má u zednářů vážnost takovou, že jej chtěli povýšiti na generála všech německých loží; mluvil v loži curijské r. 1873. doslovně takto: „Dieser Drang nationaler Organisation ist der Geist, der gegenwärtig die Maurerei durchzieht. Weshalb das? Was hat das für einen Sinn? fragen wir; denn wenn die Maurerei doch Nichts mit dem Vaterlande zu schaffen hat, warum denn dieselbe in nationale Formen kleiden? . . . der gute Kern dieser Bewegung ist des Bedürfnis nach grösserer Festigkeit (t. j. z nationalismu tropí si lože smích, ale užívá ho jako protředku agitačního, by snáze dospěla ku svému cíli), um so eine bessere Verwerthung der Kraft des Maurerbundes zu erzielen . . . das Gefühl der Pflicht ist es, das die Maurer jeder Nation eger zusammenzieht. Die internationale Bedeutung der Maurerei wird dadurch nicht geschwächt, wohl aber ihre Thatkraft, ihre Wirksamkeit gesteigert und gehoben“. (Freim. Z. 11. Apr. 1874.; Pachtler l. c. 660—661.)

A tito lidé a jejich spojenci, liberálové,²⁾ odvažují se obviňovati kněze katolické z nevlastenectví? Kde napsal kdy který katolický kněz neb vůbec

²⁾ Že jest liberalismus spojencem zednářským, jest těm, kdož mají oči k vidění a uši k slyšení, velmi dobře známo. Již r. 1845 pravil br. .: Grisar v zednářské loži v Ant-

„ultramontán“ něco podobného? My jsme ve spisech „ultramontánských“ nikdy nenašli nic podobného, ale toho jsme se tam dočetli na místech bezčetných, že jest to povinností vlast milovati a ku blahu jejímu dle sil svých a schopností napomáhati, o čemž, dá-li Bůh, promluvíme jindy obšírně.

Velkým a ohnivým „ultramontánem“ hledícím do Říma byl zajisté apoštol národů sv. Pavel; ale tento ženíalní a neunavný „ultramontánský agitátor“, jak by jej asi nazvali nynější liberálové, vyhledává všude, kamkoli přijde, nejdříve svoje krajany a rodáky, aby jim hlásal evangelium a pak teprve obrací se k pohanům, ano ve svém vlasteneckém smýšlení, ve své lásce ku svým soukmenovcům, ku svým bratřím, jak je nazývá, jde tak daleko, že by sám chtěl býti zavrženým od Krista, kdyby tím mohl získati pro Krista a jeho království židy, svoje krajany a soukmenovce; píšeť totiž: „žádal jsem zavrženým býti od Krista pro své bratři, kteříž jsou moji příbuzní podle těla, kteříž jsou Israelští“ (Řím. 9, 3—4.).

Jest si možno mysliti větší lásky a obětavosti ku svým krajanům, větší lásky k vlasti, než jakou má ten, jenž pro sebe žádá věčné hoře a věčné neštěstí, jen aby pojistil blaho a štěstí krajanům svým a vlasti své? Toť zajisté více jest než pro vlast umříti!

Velikým a horlivým „ultramontánem“ byl též sv. Augustin, neboť ve všech bojích, jež podnikal s nepřátely víry, stále hleděl k Římu a rozhodčí výrok papežův měl v očích jeho váhu takovou, jakou má u každého „neomyláka“, neboť vyznával: Roma locuta, causa finita! ale hluboký tento filosof, právě proto že byl „ultramontánem“, miloval a učil milovati vlast a mezi křesťanské povinnosti, mezi ctnosti, jimiž má křesťan vynikati, počítal i povinnost žíti pro vlast, ku dobru a prospěchu vlasti. (Civ. Dei 19, 1. 2.).

„Ultramontánem“, jehož spisy se právě v době nynější opět pilně studují a k studiu doporučují, byl i sv. Tomáš Aquinský; tedy dle zednářů a jejich spojenců taky člověk bez vlasti a bez lásky k vlasti. Ale důmyslný tento filosof a hluboký učenec, jenž svou neúprosnou logikou již před staletími na padrt rozbil, co si mnozí liberální „velikáni“ nyní teprv vymyslili aneb ze starého rumu vyhrabali a s čím se ženou jako s něčím z brusu novým na církev a její učení, píše o vlasti a našich k ní povinnostech ve smyslu tom, že nikdo nemůže nazván býti dobrým, kdo nepřispívá dle sil svých a schopností k obecnému dobru, že všickni musíme žíti ctnostně nejenom pro sebe samotné, nýbrž i proto, že jest tím podmíněno blaho obecné, pro vlast že nám nesmí žádná oběť býti příliš těžkou, pro vlast že musíme obětovati, když jest toho třeba, nejen svůj majetek, nýbrž i život (Summa; viz Weiss, Apol. I. 2. vyd. str. 506.).

Horlivým a bojovným „ultramontánem“ byl i nedávno zemřelý biskup Duparloup; jak však smýšlel o vlasti a našich k ní povinnostech, toho stůjete zde aspoň tyto doklady: „Mám za to, že jest to svatou povinností vychovatelskou, aby se mládeži při vychovávání vštěpovala láska k vlasti, úcta k její zákonům, horlivost pro zájmy její a obětavost pro její slávu! Vychovávání má dětem vštěpovati lásku k vlasti, úctu k rodičům, horlivost k práci, upřímnou zbožnost“ (De l'Éducation I. 431).

„Vlast svou musíme nejenom tenkrát ctíti a milovati, když se nám v ní dostává vyznamenání, důvěry neb aspoň nestranné spravedlnosti, nýbrž vždy i tenkrát, když bychom byli v opovržení aneb kdybychom se stali obětí nespravedlnosti; neboť konečně jest to přec jen vlast, kteráž odchovala naše dětství, zachovala život náš a kteráž pečuje o naše potřeby“ (citov. u Lérique, Die Ideale etc. 143.)

Tak „ultramontáni“ o lásce k vlasti všichni bez výjimky. Ano zbožná mysl „ultramontánská“ kladla ty, již padli v boji za vlast, na stejný stupeň

verpách: „liberalismem musíme býti my (zednáři); my budem jeho myšlénkou, jeho duší, jeho životem, zkrátka zcela jím samým“ (Pachtler I. c 693.).

s mučenníky pro víru, vlastizrada však byla v „temném“ středověku, tedy v době vlády „ultramontanismu“, považována za zločin horší, než jakého se dopustil Jidáš (Píseň o Rolandovi 6103). I Dante odsoudil zcela v souhlasu s tehdejšími názory „ultramontánskými“ ty, kdož vlast svou zradili, do nejhlubšího pekla mezi ty, kdož spáchali zradu na Bohu a od víry odpadli.

Jak veliký jest i v příčině této rozdíl mezi „ultramontány“ a bratřími zednáři! Kdyby katolíci tak bídácky smýšleli o vlasti a národnosti jako zednáři a s nimi spojení neb aspoň spříznění nevěrečtí literární velikáni, zasloužili by nejenom přezdívky „ultramontánů“ a nevlastenců, nýbrž i vlastizrádců! O vlastizrádných piklech bratří zednářů, o nevlastenectví „humanistických“ literárních veličin se však mlčí. Proč? Proto že dobré čtyři pětiny žurnalistiky nachází se v rukou židovských a zednářských a v rukou liberálů od zednářů podporovaných. A lidé tito přece nebudou žalovati sami na sebe a na věrné svoje spojence!?

Nahlédněme tudíž my do „vlasteneckého“ svědomí těchto lidiček a za tou příčinou nechme před sebou v duchu defilovat nejdříve zednářské literární velikány.

Zednář Göthe pověděl v rozmluvě s Ludenem: „Trpkou bolest pocítil jsem často při vzpomínce na národ německý, který jest v jednotlivcích tak úcty hodný, v celku však tak bídny. Porovnávání národa německého s národy jinými vzbuzuje ve mně trpké pocity, přes něž hledím na každý způsob překlouznouti, a ve vědě a umění našel jsem křídla, s jejichž pomocí nad věci podobné možno jest se povznést, neboť vědy a umění náleží světu a hráze národnosti před nimi mizí; ale útěcha, jakou poskytují, jest přece jenom útěchou mrzutou a nenahradí hrdého vědomí býti členem velkého, váženého a silného národa“ (Viz: *Lerique* l. c. 59—60.). V recenzi díla Sonnenfelsova „Über die Liebe zum Vaterlande“ mluvil Göthe ještě jasněji, neboť tam káral ustavičné nářky nad nedostatkem německého vlastenectví, jež nazval „citem“, jakýž v Německu nemohou a nechtějí míti (Janssen, *Zeit-u. Lebensbilder* 224.). Jako ministr výmarský odváděl Göthe sice rekruty, ale když se jednalo o spolek k ochraně zemí německých proti Napoleonovi, nechal mladého svého knížete jednati samotného, sám se zatím věnoval úplně „lásce“, psal necudné svoje „Wahlverwandschaften“, o nichž napsal protestantský dějepisec Leo, že na vždy zůstanou „ein Schandfleck der deutschen Literatur“. Když Německu hrozila již již katastrofa, nedbal toho Göthe, nevzpomněl ni slovem neštěstí vlasti, neboť jeho vlastní nepřitelem, jak dí o něm posměšně Francouz Caro, nebyl dle jeho náhledu Napoleon, nýbrž — Newton³⁾, jehož optiku chtěl zvrátiti. Po nešťastné bitvě u Jeny uvítal Göthe Napoleona ve Výmaru co nejzdvořileji, plazil se před ním, lichotil mu otrocky, přijal ochotně od něho řád a pak studoval s přítelem Kneblem „nauku o kostech,“ proto že prý je teď, když jsou všude mrtvol celé hromady, doba k tomu nejprůhodnější (Knebel v dopisu k Jean Paulovi)!! „Vlastenec“ Göthe neměl tudíž jiné starosti, než aby s kostmi těch, kdož padli v boji na obranu vlasti, — vědecké dělal experimenty!! Řádu Napoleonova vážil si tak, že ho stále nosil a nebyl by ho odložil ani po bitvě u Lipska, kdyby ho byl k tomu nedonutil hrabě Colloredo, — „ein echter Euragé gegen die Franzosen,“ jak jej zove Steinová —, jenž u něho ložiroval. Takovým vlastencem byl zednář Göthe, jehož náboženstvím byl humanismus.

Herder nebyl valně lepším, neboť napsal o sobě, že jest „leider“ čili „mit Respect zu sagen“ Němcem; pro vlast, stát a národnost neměl jako zednář a „humanista“ žádného smyslu a mezi všemi hrdými považoval ty, kdož jsou hrdi na svou národnost, za největší blázny (Janssen l. c. 224.).

³⁾ „Au milieu du bouleversement de l'Allemagne, pendant que sa patrie est en feu, à l'heure suprême de la bataille de Géna, Goethe ne rêve que chambre obscure, microscope solaire, prismes, lentilles. L'ennemi de la patrie n'est pour lui Napoléon, c'est Newton“ (E. Caro, *La philosophie de Goethe.*)

Mnohem hůře smýšlel v příčině této br. . . Lessing. Píše totiž: „Nejpolebnější, po čem bych toužil, jest dle mého náhledu, chvála horlivého vlastence (ku Gleinovi 16. pros. 1777). . . „O lásce k vlasti nemám pojmu; vidít se mi býti na nejvyšš jakousi heroickou slabostí, již milerád postrádám“ (Janssen l. c.). . . Pro čest milé vlasti své bych ani pérem netrh' und wenn sie auch in diesem Stücke auf immer einzig und allein von meiner Feder abhängen sollte“ (List k bratru Karlovi).

O Schopenhauerovi, nesnesitelném mrzoutu, bázlivci a nedůvěřivci, nebudem raději ani mluvit, proto že bychom musili říci, že národem německým pro nesmírnou hloupost jeho opovrhoval a že se styděl za to, že jest Němcem.“

Jako Göthe, Herder, Lessing a Schopenhauer smýšleli a psali v té příčině i Hegel, Hölderlin, z počátku i Fichte, Forstr přešel k Francouzům a Karolina, známá též pod jménem „dámy kulturní,“ naříkala a bědovala: „leider sind wir nich weggenommen worden!“ A to bylo v době, kdy „ultramontán“ Leopold Stolberg poslal do boje na obranu vlasti čtyři syny a dva zetě, kdy katolický básník Körner slovem i mečem válčil proti vetřelcům a na oltář vlasti položil mladý život svůj, kdy „ultramontánští“ Tyrolané na svou pěst podnikli boj proti Francouzům a ze země své pryč je vyhnali!

Kdybychom nevlastenectví a pohrdání vlastním národem nacházeli pouze u nevěrných německých literátů žijících v době, kdy stál Napoleon na výši své slávy a kdy národ německý rozdroben byl na četné státy a státičky mohli bychom domýšleti se, že snad to byla francouzská horečka, jež se tenkrát zmocnila Němců a tím více jimi lomcovala, čím byli vzdálenější od tak zvaných „kruhů ultramontánských. Ale totéž nevlastenectví, totéž pohrdání vlastním národem shledáváme i u nevěreckých literátů francouských. Tak píše Rousseau, že prý jest lépe žítí ve vyhnanství nežli ve vlasti a Fourier mluví o národu francouzském, možno-li ještě opovrživěji a urážlivěji nežli Hölderlin a Schopenhauer o národu německém. A byl vlastencem Viktor Hugo? Naši žurnalisté a literáti nám chtějí namluvit, že prý byl Hugo velkým vlastencem; zvláště Vrchlický jej i v příčině této nad míru chválí a píše o něm: „Miloval Francii . . . Miloval Paříž vášnivě, že to bylo posměchem lidem střízlivým a opatrným!“ (Básnické profily franc.) Ano, lidem střízlivým, lidem kteří nepozbyli zdravého rozumu, bylo Hugovo vlastenectví k smíchu, proto že za jeho vlasteneckými fanfarami skrývalo se čiré sobectví a opatrní zednáři smáli se též, vidouce, že Hugo, ač hlásá čiročirý kosmopolitismus špatně jen přioděný cetkami vlastenectví, považován jest za velkého vlastence. Tímto svým „vlastenectvím“(!) zazářil Hugo obzvláště jasně za doby světové pařížské výstavy, tušíme roku 1867. Psal Hugo tenkrát asi v tento smysl: Úkaz to velebný, srdečný a hrozný, viděti národ, jenž se rozptyluje jako pára a ztrácí se v bratrství! S Bohem. Francie! jsi příliš velikou, než abys byla toliko vlastí. Člověk se odlučuje od své matky, stane-li se z ní bohohyně. Ještě maličko, a ty (Francie) zanikneš v transfiguraci. Jsi tak velikou, že tě, hle, už více nebude. Nebudeš více Francii, nýbrž Lidstvem; nebudeš více národem, nýbrž Všudy přítomností (ubikvitou). Jsi určena k tomu, abys se celá veskrz rozplynula v záři a nic velebnějšího není v tuto dobu než viditelné setření tvých hranic . . . S Bohem národe! Zdráv buď člověk! ⁴⁾

⁴⁾ „Phénomène magnifique, cordial et formidable, que cette volatilisation d'un peuple qui s'évapore en fraternité! O France, adieu! tu es trop grande pour n'être qu'une patrie. On se sépare de sa mère, qui devient déesse. Encore un peu de temps, et tu t'évanouiras dans la transfiguration. Tu es si grande, que voilà que tu ne vas plus être. Tu ne seras plus France, tu seras Humanité; tu ne seras plus nation, tu seras Ubiquité. Tu es destinée à te dissoudre tout entière en rayonnement, et rien n'est auguste à cette heure com l'effacement visible de ta frontière. . . . Adieu, Peuple! Salut, Homme!“

Paedagogický nerozum.

Nerozumem velikým jest vyučování němčině v obecných školách pražských, jež považujeme a prohlašujeme za týrání nejen mládeže, ale i učitele. Kdyby alespoň týráním tím něčeho se získalo, víme však z pozorování mnohých, že má neblahý vliv i na pilnost žáků.

Obyčejně ustanovují se hodiny pro němčinu až naposled, což i naskrz v pořádku jest. Náboženství, počítání, mluvnice, řeč mateřská atd. je důležitější nežli derdiedasování. Kdo kdy ve škole působil, ví dobře, jak to s pozorností dětí vypadá od 10 anebo do konce od 11. hodiny. Proto každý učitel snaží se na tyto hodiny ustanoviti si předměty více méně mechanické. Ubohé dítě má toho sezení ve škole dopoledne dvě hodiny dost a dost, co je nad to, činí je nepozorným. Ono sebou stále vrtí a učitele vyrušuje a bezděčně — škádlí.

K politování je učitel náboženství, musí-li vyučovati předmětu tolik těžkému v některé třídě teprv od desíti, anebo od 11. Je to tortura pro něho i žáky. Pozornost dětí bývá tu nadobro ztracena, protože je přepnuta. A tak jest i s němčinou. Kterak pro Bůh má si dítě unavené pamatovati nová slovíčka, anebo mluvnická pravidla! Posadme dospělého do lavice a přinutme ho poslouchati den jak den čtyřhodinové kázání! Největší sedilové ve sněmovnách jsou třetí a čtvrtou hodinu sněmování utýraní a kdyby na konec někdo mluvil třeba jazykem andělským, neposlouchají ho. Jdou si raději do buffetu, anebo na chodbu na procházku, kdež očekávají povel ku hlasování. Dítě však je ku lavici přivázáno. Ono nesmí při učení se bavit, nesmí o řečníku dělati si kratochvilné poznámky, nesmí přerušovati řečníka výkřiky: oho, bravo a pod. Vyplatilo by se mu to zle.

Víme z mnohých příležitostí, že dítě jsouc poslední hodiny kterýmkoli předmětem mučeno, na tentýž zanevívá, ba pojímá proti němu zášť. A právě ta samospasitelná němčina v posledních hodinách dítěti se na dobro zprotivuje. Proto voláme: pryč s němčinou ze školy obecné, jež je na děti pravým duchamoreem! Paedagogové věku příštího budou se diviti, kterak možná bylo u nás mládež nejmenší týrati učením dvou jazyků najednou. Budou se diviti, kterak vůbec možná bylo, na tu mládež tolik různých předmětů naloziti a nad to ještě, aby pod tou tíží sklesla, jí cizí jazyk přiložiti.

Kdož ve školních radách zasedají, pozastavují se nad tím, že mládež špatně se učí té druhé zemské řeči. Pravda, svatá pravda jest, že mládež v té řeči dělá špatné, prašpatné prospěchy a pravda ta nejlepším je důkazem, že mládež je tou řečí přetížena. Kdyby ty bídné prospěchy v němčině daly se pouze o některých školách, anebo učitelích dokázati, pak by se říci mohlo: ti a ti učitelé mají špatnou metodu, nedají si práci: že ale mládež v němčině všude špatně prospívá, jest jasným dokladem, že tento předmět do obecné školy nsprosto nepatří. Všickni učitelové neučí přece špatně a jestliže i nejvýtečnější učitelové na obecných školách v němčině učit nedovedou, proč tedy učitele a žáky tím předmětem týrati? Po našem zdání, bylo by nejlíp, němčinu do odborných škol odkázati.

Jest málo v Čechách lidí, kteří by celou němčinu potřebovali a je jich ještě méně, kteří by celou znali. Převalná část lidí potřebuje jí jen kus anebo kousek. Obuvník ve větším městě se smíšeným obyvatelstvem potřebuje němčiny [tolik, aby věděl co je leder, ober- a unter-leder, co je brantsol, absatz, kramflek a aby pouhému Němci tolik vyrozuměti dovedl, jaké mu má ušiti boty, z jaké kůže, jak vysoké, atd.

Krejčí potřebuje též jen kousek němčiny a s ním stejně každý jiný řemeslník. Něco více jí potřebuje kupec, anebo obchodník v konfekci. U města „Paříže“ je třeba též větší kus němčiny, sem je třeba i hodný kus frančiny, angličiny a ruštiny. Nikde však nepotřebují tolik němčiny, aby mohli čísti Göthea, Schillera, anebo Hegla v originale.

Tomu kousku němčiny pro ten který odbor živnosti naučí se učeňník v pokračovací škole. Třeba jen vyučování podle toho zařídit. Dříve však by se musily napsati stručné návody, čili trychtýře na němčinu pro každý odbor živnosti zvlášť?

Podle toho trychtýře musil by obuvník naučiti se své odborné němčině za 10 hodin, o nic více by nepotřeboval ani krejčí, hodinář, zlatník a pod. Takové trychtýře měly by napsati se i pro francčinu, angličtinu, ruštinu a italčinu.

Tyto trychtýře na vlejvání všech světových řečí do hlavy mohl by míti každý kupecký mládenec anebo sklepník po ruce, aby v prázdných chvílkách mohl si opakovaním paměť oživit. 400—500 slov, anebo mluvnických obrátů může snadno mladík, anebo mladý muž pamatovati si z každé řeči. K čemu tedy hned na obecné škole mládež němčinou týrati? Když chlapec, anebo děvče ze školy vyjde a některý odbor živnosti si vyvolí, však oni pak uznají-li nutnost té které řeči, potom s tím větší pílí, rozumem a pamětí patřičný k us té řeči si osvojí. Za pár hodin se jí naučí lépe, nežli ve škole za celá leta.

Konečně směšné bývá: v těch kterých insertech znalost obou zemských jazyků na žadatelích požadovati. Mnoho-li pak ku př. té němčiny potřebuje děvče v trafice, ve výčepu, anebo v boudě na sódu, leč by tam musilo zároveň bavit se s mladými pány k vůli kšeftu? Avšak v případech takových dostačí úplně ten volapüek, jež dobře znají i služky u kašen v zábavě s vojáky od Debrecína a od Majlantu.

Názory Plutarchovy o vychování dítek.

Vybral a časovými poznámkami opatřil Dr. Rud. Montanus.

Samuel Smiles vypravuje v „Karakteru“ na str. 47., že jistá matka tázala se duchovního, kdy má začíti vychovávat dítě své, již čtyřleté. I řekl jí duchovní: Milá paní, jestliže jste dosud nezačala, ztratila jste čtyry léta.

Plutarch za to má, že by mělo vychování dítěte začíti ještě dříve, než s jeho narozením, že by totiž mělo začíti již před jeho početím. Toto mínění Plutarchovo není tak paradoxní, jak se na první pohled zdá, uvážíme-li že povaha a přirozenost rodičů, hned v početí v dítě působí. Proto s velikým zalíbením vypravuje v třetí kapitole svého pojednání „o vychování dítek“ o Diogenovi mudrci, který spatřiv pošetilého mladíka, zvolal: „člověče, tebe jistě otec tvůj v opilství zplodil!“ Že pak se Plutarch nemýlí, tomu nasvědčuje celá lidská zkušenost i z fyziologie, i z ethiky i z paedagogiky čerpaná. Náklonnosti rodičů v zárodcích dítky dědí. I napomíná Plutarch jinochy, aby, sami jsouce šlechetní a bezúhonní, brali si za manželky dívky statného těla a bezúhonné duše a chválí Lakedemonské, kteří potrestali krále Archidama za to, že si vzal maličkou ženu, dokládajíce, že zamýšlí zploditi ne krále, nýbrž králíčky.

Vychování samo pak se tenkrátě daří, když u dítěte toto trojí se nachází: přirozené nadání, řádné vzdělávání tohoto nadání a ustálení poznaného dobra ve zvyk. Tento třetí požadavek podává Plutarch slovní hříčkou, v naší řeči nepřeložitelnou, totiž ἡσως, má přejíti v εἶσως.

Tento trojí požadavek jen u nemnohých v plné míře se nachází, jako u Pythagory, Sokrata, Platona.

Přirozené nadání přirovnává Plutarch poli, v něž učitel sítě zasívá. Člověk bohatého nadání snáze se vzdělává a vzdělá, jako žírné pole spíše dobrou bylinu vydá, ačkoliv v zanedbávané dobré půdě i pleveli dobře se daří. Naproti tomu i špatnější pole vzděláváním se dá zlepšiti, že hojného užitku přináší; tak i člověk slabšího nadání, vzdělává li se, vysokého dostoupiti může stupně vzdělanosti.

Učení samo podává návod, jak si člověk počínati má, stanoví zásady, jichž šetřiti dlužno. Ale znalost theorie není ještě dobrou praxí, nýbrž co theorie podala, to praxe prováděti má. Proto musí býti utvrzeno to, co učení chovanci podalo.

Utvrzení pak stane se tenkrát, když zásady v učení podané, přešly ve zvyk. Angličan Stuart Blackie ve svém „Sebevychování“ pěkně podal na str. 63. tuto myšlénku řka: „Jako jste se naučili choděním chodit a šermováním šermovat, můžete se naučiti šlechtnému žití, jen šlechtným jednáním.“ Blackie souhlasí s Plutarchem, který dokazoval, že možno jest všemu se naučiti, ano i ctnosti, což někteří filosofové popírali, ano, že zvykem i přirozená náklonnost se přemáhá. I železo dotýkáním se otře a tak i železná náklonnost zvykem se přemůže. Násilím ohnuto bylo dřevo v loukoť, ale jednou ohnuté sotva se narovnatí dá. Tak zvítězí zvyk nad přírodou. — Aby Lakedemské o tom přesvědčil, vzal Lykurg dvě od téže feny vržené štíňata. Jedno vycvičil v honícího psa, druhé nechával ležeti v pohodlí u plné mísy. Když pak jednou Lakedemonští se sešli, vstoupil mezi ně s těmito slovy: Ukážu vám, muži Lakedemonští, co vychování a zvyk způsobí. I dal přivésti oba psy a postavil před ně mísu plnou mlasků a živého zajíce. Oba psi se rozběhli, první za zajícem, druhý k plné míse. Lykurg pak vyložil přítomným příčinu, dosah a význam tohoto úkazu.

Proto mnoho na tom záleží, komu jest dítě v prvních dobách svého života svěřeno, poněvadž hned z počátku dává se charakteru dítěte určitý směr.

Samuel Smiles, nadšený Plutarchův ctitel, řekl totéž jinými slovy: „Povaha dítěte jest jádro charakteru muže; všechno vychování pozdější jest jen nahrnování, tvar krystalu zůstává týž.“ Proto napomíná Plato, aby duše dítěte hned v mládí byla varována před pošetilostmi.

V kapitole páté žádá Plutarch rozhodně, aby vychovatelé dítěte, a především ti, kteří je mluvití učí, mluvili čistou, ryzou řečí, dovoláváje se přísloví: kdo s chromým chodí, snadno naučí se kulhati. Co tím chtěl říci, Komenský ve svém infortorium šíře a jasně vykládá.

Když pak dítě dospělo určitého věku — Plutarch nepraví, kolikátého roku — má otec vyhledati pro ně svědomitého paedagoga. Za paedagogy bráni byli v tehdejších dobách otroci. I žehrá Plutarch na ty otce, kteří nejschopnější otroky zaměstnávají v hospodářství, v obchodu, na lodích, vychování dítek svých však svěřují otroku, který k ničemu řádnému se nehodí, leda k jídlu a pití. Ne ničemu za vychovatele dítek voliti slušno, nýbrž takového, jakým byl Phoenix Achillovi, jak o tom Homer v Iliadě devátém zpěvu vypravuje. Dí pak dále: Učitel musí býti bezúhonného života, čistých mravů a vzácné zkušenosti. Svěřil by někdo sebe lékaři, o kterém ví, že je nezkušený a lehkomyšlný dost, aby ho o život připravil? Odstrčil by někdo zkušeného kormidelníka a vzal si nezkušeného? Přísám Zeus a všichni bohové! trefné slovo promluvil Sokrates, řka: Kde bych jen mohl, vystoupil bych na návrší měst, a volal bych: Athéňané, kam spějete? honíte se za bohatstvím a o své děti, jimž to bohatství zanecháte, tak málo se staráte. — Tak mluví Plutarch, dle Phokiona dokládaje, takoví otcové, že jsou oněm lidem podobni, kteří pečují velmi o střevíc, nohy však zanedbávají.

V následujících kapitolách líčí následky dobrého a špatného vychování.

V kapitole desáté pak vypravuje šíře, čemu se vyučovati má. Dle přesvědčení Plutarchova jest střed, kolem kterého se všechno vychování otáčí, a cíl, k němuž směřuje — filosofie. Proto důtklivě radí, aby vychovatel tuto hlavně pěstoval. „Ona nás učí poznávati, co jest krásného a co ošklivého, po čem máme toužiti a čeho se varovati, ona nás nabádá báti se bohů, ctíti rodiče, vážiti si starců, poslouchati zákonů a představených, a co vrchol všeho jest nezpyšněti v štěstí a neklesati v neštěstí, a krotiti vášně své.“

Zastavme se u těchto slov Plutarchových. Jest z nich viděti, že Plutarch neholdoval filosofii atheistické, nýbrž theistické. On znal sice jeunom pro-

roky pohanů, jak svatí otcové nazývají Sokrata, Platona a Aristotela, kteřížto mužové jen tušili pravdu a Plutarch chce, aby i tento záblesk pravdy, v jejich filosofických soustavách se mihající, svítil vychovancům na cestu života. Což kdyby byl poznal pravdu celou, — a divím se, že živ jsa v prvním století po Kristu jí nepoznal, (ve svých spisech aspoň nikde nečiní zmínku o křesťanství), tu jistě by byl neváhal místo pohanské filosofie za střed a cíl všeho vychování postaviti náboženství Kristovo, jako to učinil náš Komenský, zvoliv si za své heslo paedagogické: Kristus světlo naše! Co podávala tenkrát nejjistě a po drobtech filosofie Sokratova, to podává nyní jistě a v plné míře naše katolické náboženství, (které jest jediné jistou a pravou filosofií). Chcete věděti správné a jisté rozluštění metafysických a ethických záhad? Pak vezměte maličkou a nepatrnou na pohled knížku, která má titul „katolický katechismus“ a tam se dozvíte v jednoduchých a jasných slovech jistoty úplně. —

Kdo to řekl? — já? — nikoliv, ač s tím z celé duše souhlasím, Rousseau, spisovatel utopistického i od Herbarta odsouzeného Émila — Jean Jaques Rousseau, ten to řekl.

A tenkrát pravdu pověděl, poněvadž pravá filosofie a pravé náboženství jest jedno a totéž.

Musím dokázati tuto thesi, aby se nezdálo, že mluvím, jen jako do větru máčbaje, a dokážu, byť jen krátce, abych čtenáře příliš daleko nezavedl od thematu svrchu položeného.

Pravda jest jen jedna, a to je Bůh. Tak sv. Thomas Aquinský I. quest. 15. cap. 5. Všechna pravda jen z Boha pochází. Tak dí v quest. 16. 5 cap. ad 3. — Pravda náboženská i pravda filosofická jest paprsek jednoho a téhož světla — Boha. A

„Hvězda hvězdu nezastíní,
pravda pravdu neponíží“,

praví náš básník Jablonský v 58. básni Moudrosti Otcovské, forma ovšem může býti jiná, ne však pravda. Proto řekl sv. Tomáš Aq. I. quest. 16. 6. „omnes res sunt verae una veritate, scilicet Dei, sicut principio effectivo et exemplari, sed multis formaliter. Právem tedy zavrhl sušem lateránský V. v r. 1512. učení, že má se činiti rozdíl mezi pravdou theologickou a pravdou filosofickou, což veliký papež Pius IX. opět a opět potvrdil.

Sv. Augustin v kap. 5. de vera relig. učí, a pevně věří, že filosofie a náboženství jedno jsou a křesťanský Sallust — Lactantius — vyznává, že „náboženství bez filosofie není náboženství a filosofie bez náboženství, že není filosofii.“ Což tedy divu, že Malebranche ve své šesté a poslední rozmluvě metafysické až žasne nad souhlasem pravé filosofie s pravým náboženstvím, což si správně vysvětluje tím, „že i filosofie i náboženství vycházejí od téhož nejvyššího, všeobsahujícího rozumu Božího, který se snížil, aby nás učinil ještě rozumnější“. Pravá filosofie a pravé náboženství jest tedy jedno a totéž. Filosofie Sokratova byla jako zlatá ruda, ve které sice něco zlaté pravdy bylo, ale mnoho země. Náboženství Kristovo jest zlato ryzí, osvobozující člověka ode všeho zemitého, náboženství Kristovo, vymaňující člověka z pout tělesnosti, odhaluje mu, abych se sv. Augustinem mluvím „verum, veritate verum, id est Deum.“ Proto jsme výše řekli, že náboženství Kristovo jest jediné jistou a pravou filosofií, a dogmata katolické víry jsou kriteriem pravdy všech filosofických soustav, které lidé vymyslili.

Jestli tedy Plutarch za střed vychování klade filosofii geniů pohan-
ských, která byla sama v sobě nestatečná, aby člověku všechno podala co se na ní žádá, čím spíše má a musí býti středem všeho vychování křesťansko-
katolické mládeže náboženství Kristovo, které v plné míře chová všechny
prostředky učiniti člověka dokonalým. A kdyby Plutarch dnes byl živ a naše
svaté náboženství znal, byl by nejhornlivějším zastancem školy náboženské,
poněvadž co druhdy snažila se podati filosofie, to dnes s jistotou podává ná-
boženství. Šero ustoupilo a zăsvítila pravda.

Jako Plutarch, tak všichni geniové starověku vychování mládeže na základech theistické filosofie požadují; teprve naše doba vymyslela chimaeru, která se jmenuje bezkonfessionální škola. — Obyčejně se říká, že beznáboženská škola je odraz školy pohanické. V zásadě bych tomu nepřisvědčil, ale jinak soudím.

Znám někoho, který naplněn jest smrtelnou nenávisť proti Bohu, a je muž Milton hned v prvním zpěvu ztraceného ráje hrozná slova v ústa klade: „čím dál od Něho (Boha), tím líp“ — jest to Satan.

Nedivím se a nezazlívám pohanům, že klesli, a že hluboko klesli, vždyť byli ve tmách! Hvězdy slunce nenahradí a i při svitu hvězd člověk lehce zbloudí a padne, ale když nám slunce pravdy Kristovy již dva tisíce let svítí a my ve světle choditi můžeme: přece vyhledávati tmu, toť jest zločin. Víím to, že přirozenost člověka je abnormální, že je porušená, ale zkažena není tak, aby sama od sebe nenáviděla a zavrhovala Boha a Jeho náboženství. Toho je schopen jenom satan a proto kdekoliv a kdykoliv a v čemkoliv klade se odpor Bohu a Jeho náboženství, tam je satan a jeho ponuknutí toho původem.

Fysika praví: Poslední příčina každého výjevu nazývá se síla. Kato-lická víra může říci: Poslední příčina každého odporu proti Bohu nazývá se satan. V pohanství zplodil modly — omnes dii gentium daemonia — dnes, vida, že se mu Evropa a Amerika v modlách klaněti nebude, zplodil freimau-ry a freimauři zplodili bezkonfessionální školu. To jest kniha rodu beznáboženské školy.

Sv. Otec Lev XIII. věděl dobře co činí, když poručil, aby po každé mši sv. říkala se modlitba, obsahující prosbu, aby Satanovu řádění skrze freimau-ry Bůh přítrž učinil.

Rozepsal bych se ještě dále, ale vidím, že jsem již příliš daleko zabo-čil od svého thematu. Nad to, náš učenec P o h u n e k, na tomto poli za dvacet jiných pracuje a platí. —

Vraťme se opět k Plutarchovi.

V kapitole 11. mluví Plutarch o cvičení těla, aby toto dosáhlo ohebnosti a síly, kteréžto cvičení hlavně záležitosti má ve cvičení vojenském a ve zbrani. Nesmí však nikdy prováděno býti až k úplné unavenosti, poněvadž dle slov Platonových, spaní a unavenost jsou nepřátelé učení.

Nesmíme mlčením opomenouti domněnku Plutarchovu, podle které zá-sadný činí rozdíl mezi dětmi svobodných a dětmi otroků, maje za to, že děti svobodných v podstatě jsou lepší. Ostatně staří Němci tentýž náhled měli, pokládajíce otroky za opovržené, dle Wergeltu stejně s dobyt看m ce-něné. „Známka zajisté rodu vážena vždy nade všecky jiné přednosti a cnosti: jakož pak i podnes německá zdvořilost neumí člověku činiti podstatnější la-hody, nežli když ho nazývá „blahorodým“, nebo dokonce „vysoce urozeným“. Viz P a l a c k ý dějiny I. 1. str. 188.

Proto také Plutarch v 12. kapitole o trestech mluvě, otroky bití za slušné uznává, svobodné však nikoliv. Děti svobodných prý se bitím odstra-ňují od namahání, jednak pro tu bolest, kterou cítí, jednak pro bití samo, které se na děti svobodných občanů nesluší. Pochvala a pohana prý u nich více zmůže, než tělesný trest.

V čem vězí chyba a převrácenost tohoto náhledu Plutarchova, každý čtenář ihned nahlíží.

V kapitole 13. varuje Plutarch před přílišným nakládáním učiva dětem, Přetěžováním ztratí dítky chuť k učení. Jako rostlině mírné zalévání svědčí, přílišné pak ji umořuje, až zahyne: tak i duši přiměřená míra práce prospívá, upřílišeným namaháním však duše zakrsává. Strídejž se mírná práce a mírný odpočinek, který jest kořením práce.

Naši moderní paedagogové nedbají této moudré zásady, uvazujíce dítě ku mnohahodinnému namahání ve škole. Náš K o m e n s k ý však úplně s Plu-tarchem souhlasí, an ve své didaktice na str. 91. radí, co nejméně hodin za

den k učení obraceti, přes čtyry jistě ne — a za trápení mládeže pokládá, dítě šest hodin denně ve škole mořiti a ještě třeba privátně k učení hnáti.

Velikou váhu klade Plutarch na cvičení paměti, již jmenuje pokladnicí všeho vyučování. Bájesloví učinilo Mnemosyne matkou Mus, chtějíc tím naznačiti, že ku zdárnému vyučování hlavně cvičení paměti přispívá. Proto budiž cvičení paměti podstatnou částkou vychování, poněvadž paměť skrze upomínku rozhodně působí v lidské jednání, ukazujíc budoucnosti, jak v podobném případě jednala minulost.

V kap. 14. uvádí příklady některé Kdo je popudlivý, aby si vzpomněl na Sokrata, jenž tiše se díval Aristofonově veselohře „Oblaka“, v nichž byl tupen. Kdo je prchlý v hněvu, aby si vzpomněl na Platona, jenž pohněván drzostí jednoho ze svých otroků, řekl svému sestřenci Speusippovi: vezmi jej a potrestej ho sám, já se zlobím. Kdo je náhlého jazyka, aby si vzpomněl na Sotada, nebo Theokrita, kteří trpce pykali za svou prostořekost.

Tak paměť, množstvím příkladů obohacena, povede nás k dobru, ukazujíc nám ve vzorech a příkladech, co činiti a čeho se varovati máme, jakožto kněží bohů a světloňosi moudrosti. V originalu stojí: ὡςπερ θεῶν ἱεροφάνται καὶ δαδούχοι τῆς σοφίας ὄντες — opět nový to důkaz zbožné mysli Plutarchovy.

V kapitole 16. domlouvá Plutarch těm otcům, kteří dětem sice učitele opatřují, ale, jakmile děti dospějí v mladíky — tyto samy sobě bez dohledu nadávají, ač by tím více na ně dohlížeti se mělo a ukazuje dále, jak si otcové k dospívajícím synům hledíc, počínati mají.

Není-li možno ukrotiti jejich pobouřenou smyslnost, radí Plutarch je oženiti, ne však s bohatší nevěstou, než jsou sami. Kdo prý si bohatší vezme nevěstu, než sám jest, přestane pomalu býti mužem své ženy, ale stane se otrokem jejího věna.

V 20. a poslední kapitole napomíná rodiče a vychovatele, aby sami byli bezúhonní, jinak, kárajíce na dětech chybu, již sami holdují, kárali by sami sebe. Konče pak pojednání své o vychování, pochybuje Plutarch, že by někdo všech od něho uvedených pokynutí a rád šetřil, ale veliký užitek i tomu slihuje z toho míti, kdo alespoň většinu jich zachovávatí bude.

Přemnohé z uvedených zásad Plutarchových až podnes v paedagogice platí. Křesťanského paedagoga pak nejvíce zajímá, že stavě paedagogiku svou na základě theistické filosofie, bázeň bohů na první místo klade.

Klassický to zajisté svědek-pohan pro školu náboženskou.

D o p i s y.

Kdo má přece pravdu?

Z diecése Pražské p. dopisovateli z diecése Hradecké.

V 40. čís. „Čecha“ ze dne 18. února t. r. jest zajímavý dopis z diecése Hradecké, týkající se také katechetského zákona, který mně zalíbení působil, že mi to nedá, abych péro nechal ležet a proto píšu také dopis, abych si trochu ulehčil. Pan dopisovatel dává nám, jak mně se zdá, na srozuměnou, abychom se o to provádění zákona katechetského tak příliš nestarali, nevidí v tom nic zlého a ničeho se nebojí, leč anděla strážného, který hodiny i cesty do školy dobře počítá. Podle dopisu nemohu věřit, že by p. dopisovatel ve všem spoléhal na anděla strážného a na jeho knihy, sice by se svou horlivostí katechetskou sám v „Čechu“ na odiv nestavěl a pomyslíl by si, že anděl strážný mu to do knihy zapíše, že celých 14 let vždy ve všední dny do školy chodil a jen o prázdninách cestoval: neboť z dopisu čtu, že na něčem jiném p. pisateli nezáleží. Nač tedy vychalovat nám sebe sama a prozrazovat nedbalého souseda, když činnost svou od anděla strážného

zapsána jest. Jsme kněží těchto pravd sv. náboženství znalí a posilujeme se jimi též ve své horlivosti, než v pravdách těch činíme si ranní meditaci; zde v „Čechu“ se nevede spor o nebeské odměně za vyučování, ale o hmotné odměně či remuneraci, kteréž se domáhati právem můžeme, aniž bychom proto musili ztratiti odplatu nebeskou.

Zdá se mi, že p. dopisovatel jest trochu scrupulosní, neboť píše, že se toho počítání hodin od světských neb duchovních vrchností nebojí, ale že se jen bojí počítání toho vyššího ducha, jeho knih, které mají neomylnou věrohodnost. Já ho však těším, aby se ani toho vyššího ducha nebál, neboť při jeho svrchu v dopisu uvedené svědomitosti jistě bez důležitosti, ve svědomí závazné příčiny vyučování nezanedbá a bude-li příčinou zanedbání služba křesťanské služby k bližnímu z oboru pastorálního, tu jistě anděl strážný ho omluví a do knihy ničeho zlého nenapíše; vždyť jest ten anděl služebník toho Pána, který jest nejmoudřejší a ví, co člověk, dílo rukou Jeho, zastati může. Pana pisatele, ani jiní tolik si stěžují, v provádění zákona katechetského, nic nebolí, nic důstojnosti jeho neponižuje, což dle mého soudu nasvědčuje, že kněz jest pokorný a chválím ho za to; než ať mi dovolí podotknouti, že my brojitelé také snad ještě nehřešíme, jsouce sobě vědomi ze studia theologiae moralis, že pokora nevyklučuje veram sui ipsius aestimationem, ano bylo by někdy chybou, kdyby kněz verae sui ipsius aestimationis nedbal. Nejvíce ale mne na p. pisatele mrzí, že v době našeho boje ještě sám přičiňuje data o nedbalosti svého p. souseda, jako by dosti na tom nebylo, že páni inspektoři často neprávem tuto výtku nám v tvář metají. Lépe zajisté by byl činil, kdyby v té době panu sousedu, s nímž dobrý přítel byl, inter se et ipsum solum correctionem fraternam býval udělil. Proto můžeme my kněží, kteří tak pokorně o této otázce nepíšeme, býti svatí kněží, žádáme-li remuneraci, proto můžeme býti pokorní kněží, vážíme-li sebe samých a chceme-li remuneraci cestou nás důstojnou, proto můžeme býti apoštolští kněží, domáháme-li se časné odměny za svou práci. Ať si přečte p. pisatel pěkný, strážlivě psaný článek v č. 3. „Vychovatele“: „Poznámky ku provádění nového zákona katechetského“ od Dr. Rud. Montana, kdež se doví, že naše požadavky oprávněuje i církevní právo i právo světské. Panu pisateli jest lhostejno, ať počítá mu z úřadů pozemských jeho vyučování kdokoli a necítí tím svou důstojnost poníženu, ale většina nás soudí, že za své evangelické učení, ať se uděluje kdekoli, světským pánům odpovědni nejsme, vždyť náš mistr, katecheta všech katechetů, Pán Ježíš, také nic nepověděl Annášovi zvědavému o svém vyučování a raději za to potupný políček od orgánu Annášova vytrpěl. Co se pak týká té svěcené hlavy, která není vždy v slovech a skutcích dokonalá, podotýkám, že snad přece, dokonalejší a k vyučování schopnější jest než každá nesvěcená hlava učitelská. V této stránce jsme zase my na osadě naší rigorosnější nad p. pisatele. My nejsme tak svědomití kněží a přece radou moudrého p. faráře nechceme vyučování svěřit nesvěceným hlavám, ač o nich nic zlého neslyšíme a velikou obtíž s filiálními školami snášíme. Nejpodivnější však jest mi a snad všem, že p. pisatel nemůže pochopit, proč slyšet ten nářek, že ten neb onen nemůže vyučování náboženství zastat.

Myslí snad, že ti naříkající cestují místo vyučování, kdežto by si to měli ponechat až na prázdniny. To měl zase asi jen jisté individuum na mušce a ubližuje celku. Kdyby nebyl se již potil 14 let na vinici Páně, méně bych se tomu divil. Zase asi zapomněl, že se při takovémto úsudku nesmí řídit jen svou osadou a svými okolnostmi a že si nepředložil známý verš: Quis, quid, ubi etc. Neměl jistě příležitosti působit na osadách lidnatosti nejbohatších, ale jest asi ve stádcí 2—4 tisíc duší; jinak by toto psátí nemohl. Ať jenom jde na osadu 9—10 tisíc duší, kde bez systemisovaného katechety obstarává farní duchovenstvo domácí i filiální školy a bude jinak myslit a také potom jinak psát; kdyby třeba jen o prázdninách cestoval, ručím mu za to, že nebude každý všední den ve škole a při tom přece

zkusí někdy tolik, že na pár neděl ulehne, jako mnozí z nás. Měl by se jít podívat, jak to vyhlíží na takových osadách po mši sv. v sakristii, na hřbitově, v kanceláři, u zpovědnice a spatře to, udělal by v mysli své před Bohem platnou konkluzi: „Dnes do školy jít nemohu ač jít jsem chtěl.“ Znam osady největší a zase proti nim nejmenší z vlastní zkušenosti. Na malých osadách naleznu mimo advent a půst kostel skoro prázdný aneb navštívený lidem mé služby nežádající, že někdy se až knězi četným funkcím navyklému stýská. A někdy jest i osada, že filialních škol nemá, ač má VI. třídní místní. Jest tu přece dosti hodin k vyučování naděleno a přece si u sebe myslím: „Lenochem bys byl, kdybys zde do školy nechodil.“ Tu bych se třeba také nebál vrchností světských ani duchovních, ani bych nestál o tu remuneraci, ale bál bych se též anděla strážného. Tedy jenom nesuďme z jednotlivých nám příznivých případů s určitostí na celek; to jest při těchto našich debatách pro a proti zákonu katechetskému ta nejhlavnější logická chyba, která nás v náhledech tak různí a rozštěpuje. Čest budiž onomu v 41. čís. „Čecha pochválenému p. vikáři, který napsal článek: „Mají faráře v kapsle!“ Myslím o něm, že to hodný pán, a že vzdor tomu, že ten článek napsal, také se Boha i anděla strážného a knihy jeho bojí. S p. pisatelem volím stejný konec: „Pravdu si mluvmе a dobří spoln buďme!“

(P. d. V.)

Je-li pražská fakulta theologická česká či více německá?

V poslední době ozývají se často hlasové, že jest už na čase, by se v české Praze pro české bohoslovce zřídila česká fakulta bohovědecká, jak ji mají jejich kollegové právníci, medicí a filosofové. Dosud dělají nám jen naději. Ve Vídni, jako vždy slibují, a v Praze se radují! Kdyby fakulta ta nebyla ni česká ni německá a byla latinskou, což ovšem pro praxi bylo by tu i tam s obtížemi, snesli bychom to snad, ale s tím, že jest německou, a že to do světa roznášejí sami její professorové, nesouhlasíme, to jest nesnesitelné, a nás Čechy urážlivo! Všimněme si jen, jak jsou obsazena professorská místa. **Není** v nich ani dle jména jedinkého Čecha!! Díváme-li se do seznamu diecesálního z tohoto roku 1889. na pány profesory, zdá se nám, že jsme někde v Berlíně nebo ve Würzburce, tak znějí ta jména jedno vedle druhého! Čti na stránce 29 jmenovaného katalogu a uvidíš: A. ordinarii c. r. Professores: Reinwart, Schindler, Rohling, Frind, Springl, atd. Dp. Dr. Horák, Doubrava a Sýkora řádnými profesory nejsou, nýbrž mimořádnými, a výpomocnými!! Je-li fakulta bohovědecká v Praze českou či německou, poznáš mimo to z působení pánů profesorů. Mimo Dra. Schindlera není ni jedinkého, který by byl něco českého uveřejnil. Německy proto píší neb aspoň psali již všichni. Jejich konverzace jest německá; mimo pana Dra. Schneedorfera a snad také Schindlera nevysvětlují po česku nic svým posluchačům, ano dobrá polovice — Rohling, Springl, Frind, etc. — neumí z nich českého slovíčka! Že pánové ti považují fakultu za německou a nikoli za českou, viděti z podpisů, který svému jménu před učeným světem v cizině přidávají. Tak na příklad podepsal se pan Dr. Rohling v latinském časopise „Divus Tomas,“ jenž vychází ve Vlaších v Florencii v letošním ročníku vol. III. pg. 556. takto: Dr. Aug. Rohling, S. Th. Prof. in Germanico Athenaeo Pragensi. Tak! In Germanico Athenaeo Pragensi!

Podobně podepsal se také jinde na jiném spisku! Nenutí to, bychom už jednou důrazně spravedlivou žádost svou opakovali? Nenutí to, by, kterým náleží starati se o obsazování professorských míst na theologické fakultě, také aspoň tolik Čechů vzali kolik Němců? Ano, jsou li páni profesori pro bohoslovce a není-li na opak, pak ze 7 řádných profesorů mělo by býti 6 Čechův a 1 Němec a nikoli jak nyní samý Němec a ni jeden

jedinký Čech! Letos jest na theologické fakultě Pražské 151 bohoslovců a z těch jest asi 130 Čechů a snad 20 Němců; těch 20 Němců dělá německou fakultu a těch 130 Čechů neplatí nic? Bolno skutečně, že v Čechách v městě Praze, kterou národ pokládá matkou svou — čeští synové připravují se ke kněžství mezi Čechy, nemají české učení ni učitelův. Upozorňujeme na tu vadu, aby se stala náprava, aspoň až se budou obsazovati professorská místa!

Dr. B. N.

D r o b n o s t i.

Výnosem vysokého c. k. ministeria záležitostí duchovních a vyučování ze dne 22. září r. 1888 č. 17141 bude při ústavě pro hluchoněmé v Praze zařízen kurs pro učitele škol měšťanských s vyučovací řečí českou za tím účelem, aby učitelé, zvláště oni, kteří po čas svých paedagogických studií příležitosti neměli způsob vyučování hluchoněmých poznati, s tímto důležitým odvětvím vyučování se seznámili a dítky hluchoněmé, dokud do ústavů pro ně zřízených přijaty nejsou, ve školách obecných přiměřeně zaměstnávati a užitečné jim předpravy poskytovat mohli. Doba kursu, jehož se učitelé i učitelky současně zúčastniti mohou, vyměřena jest na tři neděle. Kurs počne dle usnešení veasl. zemské školní rady dne 17. května a potrvá až včetně do 7. června b. r. Žádosti, doložené potřebnými přílohami, zaslány buďtež prostřednictvím c. k. okr. šk. rady, která potřebnou dovolenou udílí, do 15. dubna b. r. ředitelství ústavu pro hluchoněmé v Praze, Karlovo náměstí č. p. 502—II. Podobný kurs s vyučovací řečí německou jest ustanoven na čas od 24. dubna do 14. května b. r., k němuž se přihlásiti třeba do konce března. Věstník vládní z r. 1886, část VIII. č. 31.

*

Ztracený život. Před čtyřčlenný soud, tak začínají N. L. svůj soudní referat ze dne 15. února, předstupuje mladý, 26letý muž prostřední, slabší postavy. Pobledlost tváře přechází na čele v úplnou bělost bez lesku, čelo samo šíří se již daleko k temeni. Nepravidelný, nespořádaný život vyhryzl mu ve vlasech nad spánky široké, hluboké záseky a také uprostřed řídne a odumírá vlas, jindy hustý, bohatý. To je památka pustých probdělých nocí, o nichž svědčí i matné, kalné oči. Obličej, který jindy mohl býti nazván hezkým, jeví patrné stopy častého, kratšího delšího žalařování a vyzírá do světa s jistou beznadějnou odevzdaností, která vám zřetelně praví: „všecko marno — každé napomenutí, každé pokárání, jakýkoli trest; čáka na polepšení dávno zmizela.“

Ano, zdá se, že již všechno marno a že žalář je posledním prostředkem k polepšení. Ovšem pravda, že dosavadní žalář není prostředkem polepšovacím, nýbrž pouhým trestem za přečiny a zločiny. Sílu k polepšení, k návratu v poctivý život musí míti káranec v sobě. Nemá-li jí, ztracen jest.

A Jaroslav Baše, zdá se, je takovým ztraceným člověkem. O vychování a vzdělání jeho pečlivě bylo postaráno. Pochází z dobré měšťanské rodiny v Opočně a dán byl na studia do Hradce Králové. Absoloval šest reálků s dobrým prospěchem — tu zemřel otec jeho. Devatenáctiletý mladík chtěl se věnovati vojenskému stavu a žádal, aby byl přijat do kadetní školy. Žádost jeho přišla pozdě, student byl odmítnut. Smrtí otcovou přerušeny byly další studie, i vybral si mladý Jaroslav za životní povolání strojnictví. Ale v tomto zaměstnání nenašel obliby. Bylo mu snad obtížným, nepohodlným, snad již tkvěl v něm zárodek k pustému, zahálčivému životu. Podíl otcovský — 1000 zl. — brzy ztráven po malých částkách. Baše žil z hotového a o výdělek se nestaral. Z mladíka druhdy nadějného stal se za krátko světoběžník, který pro tuláctví častěji byl zavřen a domů postrkem posílán. Vždy se znova vydával na toulku, aby byl znova zavřen. Z tuláka pokročil na zloděje a dvakráte neb třikráte po-

trestán jest pro krádež. Pak zavřen na čtrnáct dní pro přestupek podvodu, konečně pro zločin podvodu na osm měsíců do žaláře, z něhož vyšel v červenci loňského roku. Hledal prý práci, ale krátké lhůty, které trávil pod střechami dílen a továren, svědčí, že neměl chuti a vytrvalosti ku práci skutečné. Čtrnáct dní, tři, čtyři neděle vydržel na místě — nikdy déle.

Dne 22. prosince opět se octl před soudem, tentokrát před okresním smíchovským. Byl zase obviněn z podvodu, jež spáchal vylákáním stříbrných hodin. Za to prisouzen mu byl měsíc vězení.

Při vyhlášení rozsudku stalo se malé nedopatření. C. k. auskultant, který ho soudil, opomenul vysloviti úvodní slova při rozsudku, totiž: Jménem Jeho Veličenstva císaře.

Tato okolnost byla příčinou, že Jaroslav Baše se dal následujícího dne předvésti a tázal se, je-li rozsudek platný, když ona slova vyrčena nebyla. Když mu bylo odpověděno, že rozsudek platný jest, učinil Baše jisté vyjádření a tu upozornil jej c. k. auskultant, že tímto vyjádřením dopouští se urážky Veličenstva.

„Já chci, aby to bylo napsáno do protokolu,“ stál Baše na svém.

V úřadovně na všechny přítomné činilo to dojem, že Baše činí tak úmyslně, aby byl zaopatřen na delší dobu ve věznici novoměstské. Dle přání jeho napsán výrok jeho do protokolu — a následkem toho octl se Baše včera před čtyřčlenným senátem soudu zemského pro urážku Veličenstva.

„Zdá se, že vám běželo o to, abyste se dostal ze Smíchova sem do novoměstské radnice“, tázal se ho předseda. „Tam se vám nelíbilo, zde se vám to zdá býti lepší?“

To popíral obžalovaný. „Nikoli, proto jsem to neučinil. Je sice na Smíchově zima a veliká nečistota, že tam skoro nelze vydržet, ale mně nešlo o to, abych byl tady ubytován. Já skutečně považoval rozsudek za neplatný.“

Neobyčejně smutné bylo vysvětlení mravu, kterého se mu dostalo od úřadu obce domovské. Bylo psáno slovy téměř tklivými a vyličovalo, jakých zármutků a bolestí působil Baše rodině své. Před krátkým časem i matka jeho zemřela Chování synovo zajisté jí věku nepřidalo.

Baše, kterýž vše doznal, uznán byl vinným a odsouzen do těžkého žaláře na čas třinácti měsíců s dvacetišesti posty.

Dostal se dále než sám očekával — přijde ke svatému Václavu, kam přichází, kdo dostal více než rok. —

Prohlásil, že trest přijímá, a s tupou resignací vycházel ze soudní síně. Tak putuje ze žaláře do žaláře. Tak zahodil vše vychování domácí, školské vzdělání, celý život. Jsou šťastní rodičové jeho, že dřímou sen mrtvých.

Obsah „Vychovatele“:

Pestré listy o moderním školství. (Píše František Pohunek. Pokračování.) — Paedagogický nerozum. (K.) — Názory Plutarchovy o vychování dítek. (Vybral a časovými poznámkami opatřil Dr. Rud. Montanus.) — DOPISY: Kdo má přece pravdu? (Z diecése Pražské panu dopisovateli z diecése Hradecké.) —

Je-li pražská fakulta theologická česká či více německá? — Drobnosti.

Majitel, vydavatel a nakladatel VÁCLAV KOTRBA. — Odpovědný redaktor PETR KOPAL.

Tiskem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské (J. Zeman a spol.) v Praze.

VYCHOVATEL.

List věnovaný zájmům křesťanského školství.

Vychází 15. a posledního dne každého měsíce. — Předplácí se čtvrtletně 50 kr., pro odběratele „Obrany víry“ 40 kr. v administraci Cyrillo-Methodějské knih-tiskárny v Ostrovní ulici číslo 1508—II. v Praze. — Jednotlivá čísla po 8 kr. Redakce na Vyšehradě č. 69.

Pestré listy o moderním školství.

Píše František Pohunek.

(Pokračování.)

Hugo se nazýval velmi rád prorokem, prorokem jej zovou i někteří naši literáti; ano, ano, Hugo byl prorokem, prorokem velikým, smí-li se pro-roctvím nazývati fantastické blouznění a snění, v němž není logiky. Tak chce ve svrchu uvedeném citátu Hugo vlastně předpovídati velikost a slávu Francie a předpovídá, zaslepen jsa cele ideami zednářskými, nejen její sply-nutí se všemi říšemi ostatními a její přeměnu ve světovou říši „bratrství“ a „lidskosti,“ nýbrž i úplné její zaniknutí a rozplynutí se v záři paprsků a ze všeho toho se ještě raduje! Je-li něco takového výlevem pravého, na-dšeného vlastenectví, jakéž se Hugovi připisuje, o tom pochybujem ve-lice velmi.

Tisíckrát však hůře nežli Viktor Hugo smýšlel a jednal v příčině této Voltaire se svými četnými přátely, kteříž nacházeli ochotného přijetí zvláště v Berlíně a v Petrohradě: nebo jak tito lidé a nad ně nade všechny mistr jejich Voltaire o vlasti své mluvili a smýšleli, to již nebyla pouhá k vlasti netečnost, ani pouhé pohrdání vlastí, nýbrž čiročirá země- a vlasti-zráda! Tak psal Voltaire již r. 1738 v měsíci červnu Bedřichovi II., že doufá nyní brzy už býti vysvobozenou od jezuitů a kněžourů, jelikož „má za to, že Bedřich přijde a zbraněmi pruskými ve jménu Německa Cham-pagne i zámek Cirey od bigotního Francouzka odtrhne“ (Viz: Kreiten, Voltaire 272).

Po bitvě u Rossbachu (1757.), kdež byli Francouzi od Bedřicha II. hanebně poraženi, radoval se Voltaire a psal Bedřichovi následovně: „Sire, nyní jste v Paříži; tať jest, jak mám za to, hlavním Vaším městem“ . . . „Já to zde (ve Francii) déle už nevydržím; Váš magnet mne příliš k sobě přitahuje, kdežto magnet Francie mne odpuzuje“ . . . „Vyslanec Vašeho Ve-ličenstva (v Paříži) může nyní říci: Všichni Francouzové jsou teď Pru-šáky“ . . . „Ó Paříži, můžeš-li, buď hodna svého vítěze, ježž uvítáš mezi zděmi svými.“

I ve verších jej vybízel, aby se zmocnil Paříže, blahopřál mu k jeho vítězství nad králem francouzským atd. Ku konci jedné z těchto svých, „zed-nářsko-vlasteneckých“ básní, pěl na př. takto: „Vašeho ducha a Vaší válečné

horlivosti budou si Francouzové velmi vážit, a tak mítí budete radost dvojí: nad námi zvítěziti a nám se zalíbíti.“ *)

Co by as říkali bratří zednáři, kdyby se kde některý katolický kněz podobně byl zachoval k rodné zemi své jako br. . . Voltaire, anebo jenom jako br. . . Viktor Hugo, br. . . Göthe, br. . . Lessing? Máme pevně za to, že by naň kde který židovský, zeduářský a „liberální“ žurnalista při každé vhodné i nevhodné příležitosti sypal spousty nadávek a opovržení, nevěrečtí básníci, že by ho odsoudili, ač v peklo nevěří, do pekla nejhoršího a kolikrát a kolikrát by se to všecko opakovalo, nedá se vůbec ani pomyslit. A jak chovají se ku jmenovaným svrchu veličinám, jež se tak chladně, tak bídne, ano až tak zrádně chovaly k své vlasti? Omlouvají je, ba více ještě, pomníky jim staví a zbožňují je!

Německé „bratry“, kteří neměli pro lásku k vlasti žádného smyslu, omlouvá Gottschall slovy zajisté paměti hodnými; praví totiž, že prý jest to zpozdilé tak velkým charakterům (byl-li charakterem Göthe, pak jest charakterem každý člověk na světě!) pro tuto lhostejnost, s jakouž se chovali k rodné své zemi v době, kdy jí hrozilo a skutečně zastihlo velké neštěstí, činiti výtku; neboť tato jejich lhostejnost byla prý pouze: „die letzte Consequenz einer selbstgenügsamen Bildung, welche in ihrer Abgeschlossenheit zur schönsten unsterblichen Blüthe reifte, aber sich mit vollem Bewusstsein der Menge gegenüberstellte und in den nationalen Kämpfen ihrer Zeit einen der grossen Geister unwürdigen Massenspektakel erblickte“ (Deutsche Nationalit. des 19. Jhrh.; Weiss l. c. 530.) Jiní literární historikové, kteří neumějí tak „dovedně“ (!) dělati z černého bílé jako Gottschall, o „vlastenectví“ Göthově, Herderově atd. „významně“ mlčí.

Jak byl oslavován kosmopolita a zednář Hugo, jak před jeho rakví klečeli na kolenou a pěli chvalozpěvy nejenom zednáři francouzští a jejich spojenci liberálové, nýbrž i většina žurnalistů i literátů českých, jest dosud v živé paměti. Vlastizrádci Voltairovi, o němž, když se mu dostalo v Paříži apotheosy, vším právem napsal hrabě de Maistre: „dnes korunovala Paříž člověka, jež by i Sodoma byla ukamenovala, a jenž by zasloužil pomník postavený rukou katovou“, dostalo se pomníku postaveného s velikou slávou nejen hned krátce po jeho smrti, nýbrž i pomníku „zasvěceného“ ještě i roku 1870., dostává se chvály a slávy a velebení v básních i prose nejen ve Francii a Italii, nýbrž i u nás. Na důkaz slov našich stůž zde z přečetných jiných projevů jen báseň Caniniho a to hlavně proto, že byla věnována Viktoru Hugovi a že jest přeložena i do češtiny. Zníť pak následovně:

Buď pozdrav tobě, duchu svrchovaný,
kdo z hlíny stvořen vyrovná se tobě?
Ty's práva triumf za cíl zvolil sobě
a pravdě v světě otevřel jsi brány.
Od kněží, králů dštily na tě rány
tu ve zjevné, tu v utajené zlobě . . .
A bojoval jsi statně. S plesem díků
tě věky, národy vše hlučné slaví,
ty nezdolný a slavný bojovníku!
Tvé dílo z granitu je i tvá sláva atd.

(Vrchl. Poesie ital. 115).

*) „Héros du nord! Je savais bien,
Que vous aviez vu les derrières
Du Roi très-chrétien,
A qui vous taillez des croupières.“

„Votre esprit, votre ardeur guerrière
Des Français se feront chérir;
Vous avez le double plaisir
De nous vaincre et de nous plaire.“
(Prophéties etc., Pachtler, Götze 724.)

Nevěrci, vlastizrádci, lháři, podvodníku, otrokáři, nepříteli všeho vzdělaní lidu, atd. atd. dostává se cti a chvály hlásané nadšeně slovy vyhanými, staví se pomníky! A kdo že jsou ti, jejichž miláčkem jest člověk charakteru tak bídného, jakým byl Voltaire? „Vlastenečtí“ (!) zednáři, tedy titíž lidé, kteří ustavičně kněze katolické obviňují a podezřívají z nevlastenectví. V době, kdy ve Francii zuřila válka se všemi svými hrůzami a kdy se Francouzům dostalo ne jedné, nýbrž více porážek podobných oné, jakouž utrpěli druhdy u Rossbachu, z níž měl tak velikou radost Voltaire, sešli se „bratři“ (14. srpna 1870.) a za jejich assistance „posvětil“ br. . . Jindřich Chevreau jakožto tehdejší ministr vnitra aspoň provisorně sochu Voltairovu.

Členy komitétu, jenž měl na starosti postavení sochy muži o vlast tak „zasloužilému“ (!), byli jen zednáři a vysocí zednářští hodnostáři, jako na př. Julius Favre, bývalý ministr; Garnier-Pagès, ministr fin.; Emil. Girardin, Gueroult, Havin, Peyrat, Plée, Terré hlavní redaktori a řiditelé listů zednářských; Littré, Michelet, Quinet, Renan, Sainte-Beuve, Jul. Simon, býv. min. a konečně: zednářský velmistr, tvůrce a předseda „židovské alliance“, advokát a býv. ministr žid Cremieux (Viz: Pachtler, Götze 724—725), týž Cremieux, jenž o sesazení franc. krále Ludvíka Filipa, jehož rádcem býval, v zednářské loži „Alsace-Lorraine“ r. 1873. takto vypravoval: „Král se zatvrdil proti duchu národnímu; my (zednáři) jsme ho svrhli, a ten, jenž k vám mluví, zavřel za sesazeným vladařem dvířka u vozu, kterýž jej odvezl do vyhnanství.“ (Chaine d'union 1873 str. 46; Geheim. d. Freim. 79.).

Rozkošná to věru ilustrace ku „vlastenectví“ bratří zednářů! — Tisíckrát horší jest však ještě to, že zásady a jednání nejen pouze nevlastenectvé, nýbrž přímo vlasti nepřátelské náleží k paragrafům zednářských statut, na něž každý zednář musí přísahati. Mají zednáři mimo četné jiné znamení a znaky i taky znamení, jimiž „bratr“ „bratra“ vyzývá ku pomoci („Noth- oder Hilfszeichen“) a každý zednář má přísnou povinnost, k níž se zavazuje slavnou přísahou, ihned přispěti ku pomoci „bratru“, jenž toto znamení učiní, nechť je to kdy a kde chce. Že povinnost tato víže br. . . zednáře i ve válce proti nepříteli říše a že mu má býti mnohem světější nežli přísaha, již slibil věrnost svému panovníku, tím se zednáři nikterak netají. Tak píše na př. vicevelmistr Velkého Orientu francouzského br. . . Bouilly: „Nečinite rozdílů ani mezi národem a národem, ani mezi uniformami; vizte jen „bratry“ a buďte pamětlivi přísah svých!“ a dále dokládá: „Moc svazků bratrských jest mezi zednáři tak velká a silná, že zachovává působivost svou i u těch bratří, jež rozdvojily zájmy vlastenecké“ („le Globe“ tom. IV. p. 4; Taxil II. 549.). Podobných předpisů musejí dbáti i námořníci, jsou-li zednáři. Důkazem toho jest třetí a čtvrtý článek dekretu, kterýž vydala nejvyšší rada ritu škotského, schvalujíc usnesení centrální lože francouzské. Články tyto mají platnost až dosud a zní následovně: „Každý kapitán, jenž jest zednářem, má právo v čas nebezpečí na stožárech svých vztýčiti vlajku zednářskou. Vlajka tato musí býti čtyrohá a na bílé půdě musí míti jako znamení, kterýmž se vyzývá ku pomoci, v barvě modré: dvě pozdvižené sepjaté ruce a nad nimi kříž (3.). Vlajka tato chrání veškeré mužstvo lodní a zavazuje vůbec všechny bratry, kteří ji zpozorují, aby lodi té přispěli ku pomoci; při tomto znamení zůstatí nečinným, bylo by zradou na zednářské cti a zednářském bratrství“ (4).

Leč tu snad někdo namítne ku obraně zednářů, že znamení toto nemá platnosti pro případ bitvy námořní, nýbrž pro jiné možné případy, v nichž „bratr“ potřebuje pomoci „bratra.“ Tak? Což nejsou pro loďstvo jistá znamení uznaná právem mezinárodním, jež námořníkům ukládají povinnost, aby lodi té, jež znamení ta dává, přispěli ku pomoci? Potřebují-li zednářští kapitáni, by lodi obrožené v době mimoválečné přispěli ku pomoci kromě znamení právem uznaných zvláštních ještě znamení, pak jsou bídáky, kteří nejsou hodni jména člověka. Musíme tudíž nutně míti za to, že výše vzpomenuté vztýčení vlajky zednářské platí zvlášť pro případ války námořní.

Zednářský kormidelník, kapitán, admirál ustáti musejí od boje, jakmile spatří na lodi nepřátelské zednářskou vlajku a musejí „bratru,“ jež tímto znamením o pomoc žádá, spěchati ku pomoci; pro vlajku zednářskou musejí zraditi vlajku své země, musí se spolčiti s nepřítelem. (Taxil II. 554—555). A tímto zrádcovstvím páchaným na vlasti se „bratří“ zednáři ještě chlubi! Tak mluvil ve francouzském Velkém Orientu o slavnosti slunovratu řečník „Velkého kollegia ritů“ br. . . Lefebre doslovně takto. „ . . . I na bojištích bylo již viděti, kterak bojující, kteří se již navzájem chtěli vražditi na dané znamení v boji ustáli. I neúprosné zákony vojenské musily se skloniti před mocí zednářskou; a to jest snad důkazem nejpádnějším o nesmírné moci zednářstva. Ano, válka pustoší města i státy, válka jest ničením; ani králové, ani pevnosti, ani velicí vojevůdcové nemohou zabrániti jejímu pustošení: A hle, prosté a jednoduché zednářské znamení, pouhý jen emblem zastavuje toto pustošení, nepatrné slovo přerušuje řezbu. Ba, co jest ještě podivuhodnější, na toto znamení bylo viděti, kterak bojující odhodili zbraně, dali si polibek pokoje a v okamžiku, pamětlivi jsouce zednářských přísah svých, z nepřátel se stali přátely a bratry“ (Taxil. I. c. 550.).

Podobně se praví i v „Allgem. Handbuch der Freimaurerei: „Toto znamení (jímž zednář zednáře prosí za pomoc) působilo často velmi blahodárně za dob válečných, neboť odzbrojilo i nepřátele nejurputnější, tak že uposlechli hlasu lidskosti a navzájem se chránili, na místo aby se vraždili . . . Toto znamení osvědčilo se zvláště ve válkách století nynějšího velmi blahodárně a přineslo často nenadálou pomoc“ (Taxil I. c. 556. pozn.). Ne jinak se píše i ve spise vydaném vysokým zednářským hodnostářem „Die Gegenwart und Zukunft der Freimaurerei in Deutschland“, kdež možno čísti na str. 33. následovně: „Poslední války proti Francii jsou dosti bohaty na takové příklady, kde útočník nepřátelský zbraně své složil, kde důstojník zadržel vlastní mužstvo své, aby zachránil v uniformě nepřátelské poznaného bratra“ (Taxil I. c.). A tito lidé, kteří bez ostychu hlásají a páší zradu na své vlasti, odvažují se obviňovati katolické kněze a vůbec všechny věrné katolíky z nevlastenectví!!

Že to nejsou pouze plané, holé frase, jimiž zednáři velebí svou moc, nýbrž čirá pravda, dosvědčují dějiny, o čemž příště. (Pokračování.)

Boj o školu všudež.

Divadlo zvláštní — boje, zvané kulturní všudež po světě nepřestávají sice, ale ochabují. Nepřátelé církve nahlízejí, že zjevný boj proti Církvi přináší jim nejen málo úspěchu, ale i málo slávy; zatroubili tedy na celé čáře k ústupu, ústupu však jen zdánlivému. Boj co do podstaty zuří tentýž, jenom že se změněnou taktikou. Nahlídli totiž, že v kulturním boji vybrali si nevhodné postavení a že bašty Církve, kteréž buď podkopati, anebo rozstříletí chtěli, příliš pevné a velmi dobře jsou hájeny: koncentrovali se tudíž na zad na svou starou baštu — školu —, kterouž znova opevňují a odkud občas útoky podnikají.

Počínají si teď více obranně, nežli útočně. Uznali, že pro ně bude výhodnějším, nechají-li útočiti na sebe, než aby útočili oni. Teď výhradně vede se boj o školu mezi Církví a státem.

Chceme li dobře posouditi námahy strany katolicky-konservativní na říšské radě o konfessionální školu, musíme zároveň ohled bráti na boje více méně stejné v jiných zemích, především ve Francii, v Německu, zvláště ale v Prusku.

Že to u nás s tím bojem nijakž nechce jíti ku zdárnému konci, toho příčiny vězí hloub, nežli by se komu zdáti mohlo. Bedlivější stopovatel

kulturních dějin evropských doby novější musí bezděčně pozastaviti a tázati se: proč dnes zároveň ve Francii, v Německu i Rakousku bojuje se o konfesionelní ráz školy? A musí dáti si odpověď: zde jest jakási tajná moc, jakési tajné komando, jež boj ten řídí.

O Itálii nemluvíme, jelikož tam školství vezmēs je v rukou podvratných živlů, kteříž snad co nejdříve povalí i trůn. Tam vlastně o boji nelze ani býti řeči, jelikož se v parlamentě italském dosud nenalézají tolik katolických mužů, kteří by tolik odvahy měli a zvláštní katolickou stranu založili. Tam tedy má vláda naskrz volné ruce.

Jinak jest ve Francii, kdež strana katolická, byť i dosud v menšině byla, přece vždy více nabývá půdy a jak se všechno podobá, v nastávajícím finančním krachu a z téhož vycházející monarchii, konečně snad i většiny se dodělá. Zde republika boji o školu dala úřední název: zlaikování školy. Zde jak známo, Církev jsouc nesmírnou obětavostí katolíků podporována, zařídila si školy v rukou školních bratří a sester, jimž učitelové světšší ani zdaleka nemohli soutěž držeti. Školy světské čili vládní zůstávaly prázdné, kdežto školy Církev vždy více se plnily. Proto vláda republikánská umínila si, školy církevní násilně zlaikovati. Vláda vyhodila peníze přímo báječné na zlaikování těch škol, leč s úspěchem velmi skrovným. Čím větší bylo násilí vlády, tím větší byla obětovnost katolíků a školních bratří a sester. Vláda užívala prostředků nejmaličernějších, i sebe menších formálních chybiček při zařizování řeholních škol, sebe menší opomenutí nějakého puntičkářského předpisu školního za dostatečnou příčinu ku zlaikování té které školy, t. j. k vyhnání školních bratří nebo sester. Ohromný soudní aparát pracoval bez přestání ve stíhání řeholních učitelů při provádění školní kázně. Dosti malá žaloba některého mazlíka dostala k senačnímu procesu, jež noviny po svém způsobu na největší zločiny rozpínaly, ba i naše N. L. nezřídka přinášely pikantní historky o hrozných neplechách, jež prý se tam v řeholních školách pášou. Vždyť prý kdesi jeden farář jednoho chlapce pro nic za nic rozkuchal, pak mu ruce a nohy usekal a snad? — sám si ho i k obědu upekl.

Dnes může se říci, že republikánská Francie od r. 1871. obětovala miliardy na zlaikování škol a přece se jí to nepodařilo, díky statečným skupům a značnému počtu katolických mužů v parlamentě.

Zcela jinak počíná si v boji o školu Prusko. Zde školství mnoho podobností má se školstvím naším, z té prosté příčiny, že to naše pouhým je padělkem školství pruského. A jako vždycky padělek horší bývá svého vzoru, tak i školství Pruské dnes může se honositi, že o mnoho je konfesionelnější, nežli naše, notabene, protestantsky-konfesionelnější. Kdyby školství u nás tou měrou bylo katolicky-konfesionelní, jakou v Prusku je protestantsky-konfesionelní, mohli bychom býti spokojeni, pak bychom návrhu Liechtensteinova nepotřebovali.

O letošním zasedání podal slavný Windhorst svůj návrh o dozoru na školství, čelící hlavně k tomu, aby školy všudež byly konfesionelní, aby tedy na školách katolických učitelem i dozorcem byl katolík, a na školách protestantských zase protestant. Známo, že návrhem svým propadl. Kromě Poláků a Dánů nehlasoval se středem nikdo více — až na jednoho protestantského konservativce. Dvorní kazatel Stöcker rozhodně proti němu se postavil. Z toho je vidět, že protestanti v Prusku za žádnou cenu nechtí konfesionelní paritu.

Windhorst ostatně ani nelichotil si, že by svým návrhem pronikl, jemu zatím stačilo, když katoličtí řečníci před světem strhli z Pruska pokryteckou roušku předstíravé parity. Ukázalo se, že kulturní boj v Prusku na oko je sice ukončen, že ale za to tím prudčeji vzplanul ve školství. V Římě teprv nyní poznávají, jakou to svrchovaně pokryteckou hru provádí

Bismark s katolíky. Ukázalo se, že protestantští pastoři skoro všudež na školách jsou nejen lokálními, ale i okresními inspektory, a opáčně, že na školách katolických vláda Pruská v případech toliko nejdřívějších za inspektory dosazuje katolické kněze; ve školách pak konfesionelně smíšených a byť i většina dítek katolických sebe větší byla, z pravidla bývá vždy protestant. Inspektory na školách katolických jsou fořti, (!) správcové, kupci a pod.

Na mnohých katolických školách středních jsou profesori protestanti a aby vláda ukázala svoji paritu, přesazuje profesory katolické též na gymnasia protestantská, (sic.) — ovšem že má přitom taktiku tu: horlivého katolíka žákům vezmu a pošlu ho na ústav protestantský jako beránka mezi vlky; za to ale dám na ústav katolický protestanta, který pilný bude mítí pozor na působení učitelů katolických.

Nejhrubšího bezpráví dopouští se vláda pruská na ubohých Polácích. Poslanci polští dojemnými slovy vyličovali tu taktiku pruské vlády, že polským kněžím na mnoze ani nedovoluje vyučovati náboženství ve škole a že místo nich musí vyučovati učitel, ovšem německy.

Pověstná „Ansiedelungskommission“ ukazuje se tu ve svém pravém světle, že je t. ústavem pro poněmčování a pro poprotestantování Poláků. Až dosud v polských obcích byly školy skoro vesměs katolické. Jakmile teď ze západu na východ přestěhuje se Němec — (parcelované polské statky prodávají se výhradně protestantským Němcům) a má-li dítky, vystaví se pro ně ihned protestantská škola, do níž pak známými prostředky donucují se děti polské. Školy takové dostávají od vlády z peněz zemských podpory značné, kdežto podpory školám polským pod nicotnými záminkami se odjímají. Vláda pruská, ukončivši jakž takž kulturní boj, vrhla se jako dravec tím litěji na katolické školství. Její inspektoři pilný dávají pozor na každého katolického učitele. Zpozorují-li na některém, že by plnil věrně povinnosti náboženské a ovšem i žáky k nim přidržoval, honem jej z domova vytrhnu a přesadí někde na Porýnsko, nebo do Hohenzollerska třeba 1000 kilometrů daleko.

Poslanec Latocha hřměl ministru Gosslerovi do duše, jakých ukrutností dopouští se na učitelských rodinách. Mnohý prý učitel ožení se v místě, kdež od rodičů své nevěsty nedostal sice mnoho na penězích, ale dostává jiné výhody a mnohá přilepšení v přírodninách. Kromě této podpory hmotné, má i podpory mravní tím způsobem, že jest mezi svými a že rodina jeho s rodným místem mnohými svazky příbuzenstva, známostí, přízní atd. je srostlá. A nyní prý pan ministr rodinu učitelskou náhle vytrhne jako strom z rodné půdy a přesadí do ciziny, na jehož místě zase jiný strom vytrhne a vsadí na místo uprázdněné rodiny.

Tím prý p. ministr učinil dvě rodiny najednou nešťastné. Učitel z Požňanska nemůže dobře působiti kdesi v Hanoversku, jím jsou i potrestáni občané a opáčně, tím hůře musí působiti učitel protestant a Němec v Požňansku mezi lidem jemu neznámým. A tato moderní tyranie provádí se za tím nemravným účelem, aby některá vesnička v Polsku se poněmčila a poprotestantila.

A ministr Gossler? Kroutil se a vymlouval, že prý to všecko je velmi těžké, že se nedá všecko přes koleno lámat, slovem odpovídal: mluvte vy si zde co chcete, já budu si dělati co já chci — t. j. co můj pán a velitel kníže Bismark poručí. Tak vypadá ten mír mezi Církví a Pruskem. A u nás? — Jen dočkejme času jako husa klasu.

I u nás uslyšíme jistého pana odpovídati asi stejně: mluvte vy si atd. —

My máme předtuchu tu, že to ku škole konfesionelní nedojde, proč? — Proto že to zednáři nedovolí.

Kdo je všecko ve Vídni zednářem? Těžká odpověď.

Ukázka nového katechismu pro obecné školy.

Od venkovského faráře.

(Dokončení.)

Páté přikázání Boží. „*Nezabiješ.*“

Páté přikázání Boží zapovídá: sebe neb bližního zabít; sobě neb bližnímu na těle škodit.

Sobě škodíme na těle: samovraždou, svévolným poraněním, lakomstvím, smilstvem, obžerstvím, hněvem a zlostí.

Bližnímu škodíme na těle: zúmyslnou vraždou, zúmyslným poraněním, ukládáním těžké, lidskou sílu přesahující práce, podáním nezdravých pokrmů neb nápojů, jakož i sváděním k smilstvu a obžerství, drážděním k hněvu a zlosti.

Páté přikázání Boží poroučí: svědomitě pečovati o život a zdraví své i bližního svého.

O svůj život a své zdraví pečujeme:

1. střídmostí v jídle a pití;
2. čistotou těla a obydlí;
3. mírou v práci a odpočínutí;
4. krocením všech náruživostí.

O život a zdraví bližního pečujeme, když s ním v pokoji a svornosti žijeme, když jemu skutky tělesného milosrdenství prokazujeme.

Páté přikázání Boží zapovídá i zvířata bez příčiny zabíjeti, neb je zúmyslně týrati.

Šesté přikázání Boží. „*Nesesmilníš.*“

Šesté přikázání Boží zapovídá: smiluiti.

Smiluiti jest: mysliti, žádati, mluvit neb činiti věci, za které se křesťan styděti má sám před sebou, před svým bližním a tím více před Pánem Bohem.

Věci, za které se křesťan styděti má nazýváme smilnými, neb nečistými a proto 6. přikázání Boží zapovídá: nečisté myšlenky, žádosti, řeči, skutky i spůsoby a vše co k nečistotě svádí.

K nečistotě čili k smilstvu svádí: zahálka, nestřídmost v jídle a pití, nestydatost v oděvu, příliš volné obcování s osobami ženskými, tanec, všetečnost očí, čtení nemravných kněh.

Strašlivé následky smilstva jsou:

1. zapomenutí na Boha;
2. zaslepenost rozumu a zatvrzelost vůle;
3. nekřesťanský život, často i odpadlictví;
4. ohyzdné, jakož i záhubné nemoce.

Před smilstvem varuje nás sv. Pavel: „žádný smilník aneb nečistý nemá dědictví v království Kristově a Božím“ k Efes. 5, 5.

Pro hřích smilstva trestal Bůh lid potopou světa za časů Noe; obyvatelé Sodomy a Gomorrhý pak sírou a ohněm.

Šesté přikázání Boží poroučí: čistotu v myšlénkách, v žádostech, v řečích, v skutcích i spůsobech.

Ježíš Kristus slibuje těm, kteří tuto čistotu zachovávají, veliké odměny „Blahoslavení čistého srdce, oni Boha viděti.“ Mat. 5, 8.

Čistota, nevinnost jest ta nejkrásnější ozdoba každého křesťana, každé křestanky. „O jak krásné jest čistostné plémě, nesmrtelná jest památka jeho, neboť i u Boha známé jest i u lidí. Kůha moudrosti 4, 1—2.

Chce-li křesťan čistotu, nevinnost zachovati, musí se :

1. varovati se zlých společníků a zlých příležitostí;
2. ostříhati pilně svých očí.
3. pamatovati na Boha všudypřítomného, vševidoucího a nejsvětějšího;
4. prositi Boha: „srdce čisté stvoř ve mně, Pane;“
5. častěji a hodně přijímati sv. svátosti;
6. následovati příklad nejčistší Panny Marie, sv. Josefa, sv. Aloisia a jiných paniců a panen;
7. postiti se, mrtviti tělo své a činiti co Bůh chce, ne však co tělo žádá. —

„Hříchu rozkoš zdá se býti medem,
nevěř! záhubným ti bude jedem.
Odznak čistoty, nevinnosti jest bílé lilium.

S e d m é p ř i k á z a n í B o ž í. „*Nepokradeš.*“

Sedmé přikázání Boží zapovídá; krásti, vůbec pak sobě neb bližnímu na statku škoditi.

Sobě na statku škodí lenoch a marnotratník, nebo oběma statku nepřibývá, nýbrž ubývá, jak to dosvědčuje přísloví: „m l a d í l e ž á c i , s t a ř í ž e b r á c i“ a příběh o marnotratném synu.

Bližnímu se škodí na statku: krádeží, podvodem, zadržováním cizího statku a mzdy, lichvou, lehkovážným děláním dluhů a jakýmkoliv porušením statku bližního.

Krádeže se dopouští, kdo bližnímu bez jeho vědomí a proti jeho vůli něco bere.

Krádež spáchaná násilím nazývá se loupež.

Krádež na místě posvátném spáchaná nazývá se svatokrádež.

Na krádeži podílu berou ti, kteří zlodějům radí, pomahají, nástroje zhotovují neb půjčují; kteří je hlídají, kradené věci ukrývají neb kupují; nebo kdyby nebylo takových pomocníků, nebylo by také zlodějů.

Podvodu se dopouští, kdo dává menší míru a váhu než patří; kdo špatné zboží za dobré prodává; kdo nepravé listiny vyhotovuje, meze uvořává aneb mezníky přesazuje.

Zadržování cizího statku se dopouští, kdo nalezenou aneb k opatrování svěřenou věc vlastníku nenavrátí.

Zadržování mzdy se dopouští, kdo dělníkům v patřičnou dobu umluvenou mzdu nevyplatí.

Lichvy se dopouští, kdo bližnímu na velké úroky půjčuje.

Lehkovážného dělání dluhů se dopouští, kdo lehkovážné dluhy dělá, ačkoliv napřed ví, že je nebude moci zaplatiti.

Bližního statek porušuje, kdo bližního budovy, pole, luka, lesy poškozují, stromky kazí, dobytek hladem aneb těžkou prací moří.

Sedmé přikázání Boží poroučí: pilně pracovati, moudře hospodařiti a šetřiti; bližnímu, což jeho jest, nechávati, dávati, učiněnou škodu nahraditi, odcizenou věc navrátiti.

O s m é p ř i k á z a n í B o ž í. „*Nepromluviš proti bližnímu svému křivého svědectví.*“

Osmé přikázání Boží zapovídá: proti bližnímu svému křivě svědčiti, jakož i jinak bližnímu neb sobě samému na cti a dobrém jménu škoditi.

Bližnímu na cti a dobrém jménu se škodí: křivým svědectvím, křivou žalobou, pomluvou, utrhačstvím, křivým podezříváním, opovážlivým posuzováním, sočením, tupením, přežalováním a nadáváním.

Křivého svědectví se dopouští, kdo před soudem proti bližnímu nepravou věc osvědčuje.

Křivé žaloby se dopouští, kdo bližního viní ze zlého, kteréhož neučinil aneb jinak, než se to skutečně stalo.

Pomluvy se dopouští, kdo o bližním smyšlené chyby roznáší aneb skutečně chyby jeho přehání.

Utrhačství se dopouští, kdo dobré vlastnosti bližního popírá aneb tajné chyby jeho na veřejnost vynáší.

Křivého podezřívání se dopouští, kdo bez podstatné příčiny o bližním zlého se domýšlí.

Opovážlivého posuzování se dopouští, kdo na veškeré činy bližního svého bedlivý pozor dává a je rád na zlou stránku vykládá.

Sočení se dopouští, kdo bližnímu donáší, co zlého proti němu slyšel aneb zlomyslně štvě, aby různice spůsobil.

Tupení se dopouští, kdo zlovlně bližního zlehčuje.

Přezdíváním se dopouští, kdo bližnímu jména dává, jakých nemá a nezaslужuje.

Nadávání se dopouští, kdo bližnímu špatná, hanlivá jména dává.

Sobě křesťan na cti a dobrém jménu škodí: lží, přetvařováním, pokrytstvím, nepořádným životem, a neplněním povinností stavu svého.

Lže se dopouští, kdo zúmyslně nepravdu povídá, aby bližního oklamal. Otec lži jest ďábel.

Přetvařování se dopouští, kdo jinak smýšlí, jinak jedná.

Pokrytství se dopouští, kdo se tváří jako zbožný a šlechetný, zatím ale není.

Osmé přikázání Boží poroučí, abychom k bližnímu pravdomluvnými a upřímnými byli, čest a dobré jméno jeho šetřili i hájili.

Osmé přikázání dále poroučí, abychom sobě cti dobývali a dobytou zachovávali; toho docílíme neúhonným spořádaným životem a věrným plněním povinností stavu svého.

D e v á t é p ř i k á z a n í B o ž í. „Nepožádáš manželky bližního svého.“

D e s á t é p ř i k á z a n í B o ž í. „Nepožádáš ani statku jeho.“

Deváté a desáté přikázání Boží zapovídají všechny nezřízené žádosti po tom, co bližnímu přináleží.

Deváté a desáté přikázání Boží poroučí: čistotu srdce, potlačování zlých žádostí hned v zárodku a přizeň dle přísloví: „přej, bude ti přáno.“

Bůh i naše žádosti svému zákonu podrobil, aby nám ukázal:

1. že jest Pánem srdcí našich a že mu nic není skrytého, co se v těch srdcích děje;

2. že jest jeho zákon mnohem dokonalejší než zákony lidské, které mohou jen naše činy řídit, ne však naše myšlení a žádosti;

3. že jest třeba hříchu hned na počátku odpírati, nemá-li se ujmouti aneb má-li se vykořeniti. „Jeden každý bývá pokoušen jsa od své žádostí zachvácen a přilouzen. Potom žádost, když počne, porodí hřích, hřích pak, když jest vykonaný zplozuje smrt.“
Jak. 1, 14. 15.

C o s e m i z d á l o? *)

Napsal F. Š.

I viděl jsem soudní síň. Ale nebyla to soudní síň, jako bývají podobné — bylo to divadlo. A na jevišti zřízen byl trůn předsednický, a před ním stůl — a místo pro žalobce a obžalovaného. Ve hledišti pak místa pro assessory soudní.

*) Viz lokálku ve vinohradském „Vyšehradu“, nadepsanou Tintili-Vantili. — Plátek tento učitelstvo na venkově velmi fedruje.

A síň se plnila. I viděl jsem vstupovati na trůn postavu pyšnou, takto zahalenou, ale před zasvěcenými miláčky vždy krásou a spanilostí zářící — a jméno její: „Věda“ přijmím „Neodvislá.“ Měla také štít, a ten měl různý znak zvenčí, a různý na straně vnitřní: zvenčí slunce „osvěty,“ ono září přes kříž a zastíňuje Krista, uvnitř černou tmou a přes ni nápis: „Ignoramus“ — „Nevíme nic.“ Ale tu vnitřní stranu kryje — málo komu se pochlubí: „Nevíme přece nic!“

A vcházelí assessoři. Některé bych jménem mohl jmenovati, ale schválně toho neučiním. Jsou většinou vousatí, vysokých čel, důmysl září jim z očí — a pýcha zdvihá hlavu. A jeden druhému říká „pane kollego“ — a všickni navzájem se považují za bojovníky osvěty, za praporečníky pokroku lidu, za stav eminentně-intelligentní. Vykládají v domech, jimžto školy říkají, první rok: „Toto jest a, toto b, a $2 \times 2 = 4$, druhý rok jiné a jiné věci — šestý rok pak, které řeky tekou do Tichého oceánu, které ostrovy kolem Afriky patří kterému státu atd.

A vchází žalobce. Je mužik nevelký, každému říká: „Kamaráde, bratře! Jen těch klerikálů kdyby nebylo!“ Ale dává si za to zaplatiti, nevím již kolik čtvrtletně. V posledním čase přijal místo otevřeného hledí masku masopustní a heslo „Tintili Vantili.“ Takhle kde ostává, nezdálo se mi, ale ve snách jsem viděl jeho hlas vylétati tištěný zpod Vyšehradské skály.

A za ním vlekou — koho? Neznáte ho? Vidáte ho nad Vyšehradskou skálou v domě Božím, ozdobeného mitrou a berlou pastýřskou. Ale tuto vlekou jej svázaného řetězy „logických“ závěrů mladočeských, popraskaného křivonosými zastanci „našich národních heroův,“ pokrytého blátem, kterým „Tintil-Vantili“ stříká po každém, kdo nevěří, že Hus byl člověk nejsvětější a papežové od jakživa ancikristi. Za tímto člověkem obžalovaným před „Vědou“ přijmím „Neodvislou“ vezou jeho spisy — a vedou v triumfu hlavního svědka — klobouky dolů, páni assessoři — mistra Jana Husa. Jak vypadal? Já ho neviděl? Tolik kadidla kouřili kolem něho, tolik prachu vzbouřili svým potleskem a voláním: „Sláva Husovi, ať žije svatý mučedník Kostnický.“

Proto jsem ho neviděl.

Konečně umkli — ale oblaky kadidla naplnily soudní síň.

I započal soud. A vstala „Věda“ přijmím „Neodvislá“ řkouc:

„Nechat předstoupí žalobce a líčí svou při.“

A povstal muž s heslem „Tintili-Vantili,“ řka:

„Tento muž zde — (a shromáždění volalo: „Hanba mu!“ —) tento muž zde byzdí našeho heróa, mistra Jana svaté paměti. Povídal a napsal, že prý revise Husova processu by dopadla zase tak, jako proces sám, že by ho znova odsoudili, z církve vyvrhli a upálili! Tímto slovem, které vydává za úsudek vědy náboženské, tímto slovem dotknul se cti našeho drahého, milého, nezapomenutelného mučedníka za pravdu boží, které — (a kdosi ze zástupu — zdálo se mi jako by Vašatý to byl býval — poznamenal: „za pravdu boží, které nevěříme takhle nic — ale nešť!“) — které se zastával. A tohohle člověka mají klerikálové za kapacitu ve vědě náboženské!“

„Hanba jim!“ — volalo množství.

A povstala „Věda Neodvislá,“ řkouc: „Co odpovídáš, nešťastníče, k těmto obžalobám, s kterými všecko shromáždění souhlasí?“

A bylo mi na div sluchu, že pan doktor Lenz odpovídal. Bez masky, neukrýváje se útokům skrytého „Tintili-Vantili“ a jiných velikánů — protivníků, povstal a mluvil, řka:

„Byl jsem mládeneček neumělý, ale zápal vlastenecký zmocnil se záhy srdce mého. Kolem mne byla tma — byl chlad, ale srdce moje tušilo, že tomu vždy tak ve vlasti nebývalo, a že tomu tak nadlouho býti nemůže. A pomalu jsem dospíval — a z minulosti hvězda za hvězdou se mi ukazovala: poznával jsem slávu Čechův dávnou a naděje hrála srdce mé, že i budoucí běhy beze slávy nebudou. A jedna postava tajemnou se mi zdála: Mistr Jan Hus! Byl mučedník? Hlásal pravdu? Hlásal-li pravdu, kterak budu moci

sloužití Bohu v církvi, kterou zavrhoval? Povídali, že prý jeho spisy a slova zkroutili, a tak ho odsoudili. Je tomu tak? A postava Kostnická neodpovídala. I shledával jsem její slova, nikoli ve spisech jeho protivníkův, ale jeho vlastní spisy jsem si opatřoval, nelituje času, nelituje útrat, abych měl jasno. A bedlivě jsem četl ty spisy a srovnával a přemýšlel i sám i s jinými uvažuje, abych pravý jeho smysl vystihl. A po dlouhé a bedlivé práci jako muž poctivý jsem snesl výsledky té píle — a nemohu za to, že ty výsledky vás neuspokojí. Nalezl jsem, že se uchyloval od učení církve, že tu církev v základech podvracel — a tedy sám veřejně a slavně synem jejím býti odepřel. Mluvil-li tedy, že církev býti chce poslušen, myslil buďto církev svou, podle svého utvořenou (a takové nebylo) anebo hleděl odkladův. Dál a dále přemýšlel jsem o těch záhadách, a shledal jsem, že velice pravdě se podobá, že mistr tento tužil . . .“

Ale shromáždění domluvit mu nedadouc, volalo:

„Utrhačství! Bídne utrhačství! A to je muž vědy? Hanba!“ Ať žije „Hus!“

„Ať žije zastance jeho statečný: „Tintili Vantili!“

A zvláště jeden hlasitým zvoláním ostatní přehlušil:

„Prosím o slovo!“

A povstal. Vous plný vroubil jeho líce, okuláry zlaté měl na nose a v kapse fraku svého měl sešitek skript: „o praktické filosofii — dílek zvláště zajímavý „o pornosofii.“

A povstav, promluvil:

„Kdo může ještě dnes, na konec 19. století mluvit o církvi pravé a nepravé? O náboženství pravém a nepravém? Dnes platí praktická filosofie: „Užívej — kde čeho se dá: vína a všeho! Ale tolik je jisto: Hus byl bojovník u nás první za svobodu a svědomí, proti otroctví jeho v katolicismu, byl bojovník osvěty proti tmářství, ducha a rozumu proti bezhlavosti, vědy proti víře! A proto, ačkoli ani Husův systém se mi nelíbí, a vůbec žádné náboženství, ani církev, a moje náboženství jest tuhle v těch papírech — přece volám: „Ať žije Hus! a Lenze upalte!“

A muž s heslem „Tintili Vantili“ postav, volal:

„Hus je jednou náš, a my ho nedáme! My ho budeme brániti svými hrdly a statky, svou ctí a pěstí proti komukoli, a nejvíce proti klerikálům!“

(A Vašatý — jestli to byl on — poznamenal: Ale jen pěkně za maskou, aby náš lid nepozoroval, kdo to je — sice mandátek by mohl býti fuč!“)

A znova pozdvihl se Lenz a chtěl se hájiti.

A povstalo všecko shromáždění s Kaifášem v čele — či ouha! — všickni assessoři s „Neodvislou Vědou“ a „praktickým filosofem“ v čele volajíce:

„Nemluvit! Hanba mu! Upalte ho! Ven s ním! Beztoho nepatří mezi nás, eminentně inteligentní!“

A najednou spatřil jsem mistra Jana! Kouř kadidla plazil se po zemi, kouř prachu zdvihal se kol něho, a hněv zářil mu z očí: a sepjav ruce k nebi volal:

„Pane a Spasiteli můj! Chraň mne a moji pověst před těmihle přátely a obhajci mými. Tctě můj největší trest, když vidím, kdo se to všecko hlásí ke mně! Toho jsem se přece nenadál, že tato chasa bude mne vydávati za svého, bude mnou zakrývati svoji prázdnotu všeho lepšího, opravdového snažení a práce! Pane a spasiteli můj, odpusť jim: Mluví — nepřemýšlejíce, ale zabraň, aby ještě tolik let po mé smrti nedali mi pokoje. Chraň mne, prosím, chraň mne před mými „přáteli“. S těmi, koho mají za mé protivníky — s těmi se již dohodnu snáze!“

A sen — a všecko zmizelo. Jen vypůjčený od jednoho eminentně inteligentního vzdělavatele mládeže „Vyšehrad“ (možná, že je zaň ještě dlužen) — ležel na zemi u postele.

F E U I L L E T O N.

Co mi povídal Martinko-Klingáš?

Šel jsem na placenou procházku, tak asi tři kilometry. Vody po cestách plno — místy také ještě zrádná závěj — zrádná proto, že pod ní se kryla voda. Počítám: „Za tuhle cestu bude málo 12 kr. od jednoho kilo“ — „metru“ jsem nedořekl — a hup! jsem v závěji.

A co to? Vyskočil tu přede mnou, kde se vzal tu se vzal, jakýsi mužiček. Podal mi ruku — a šťastně mne vytáhl.

„Doufám, že se smím beze strachu představit, a vás až ke křížku vyprovodit?“

„O prosím, prosím, bude mne velice těšit!“

„Jsem Martinko-Klingáš, byly u vás křtiny — totiž ne u vás, ale v hospodě. Přichytil jsem se tam bohatého Dobeše, který pil samé víno. Šel jsem pospolu s ním — ale tady v té závěji mi utekl. Jsem velice povděčen, že jsem vám tu mohl pomoci.“

„Dovolte, důstojnosti! Vy ráčíte do školy do Bučiny? To máte kriminální cestu! Nu co škodí! Aspoň nebude čárka — a po roce nějakých pár šoufků více!“

Hledím na ďáblisko jako vyjevený! Ono to všechno ví!

„Račte se diviti, kterak to vím? O snadno! Chodím po světě, abych se trochu pobavil — je mi dlouhá — dlouhá chvíle“ — a dal se do zívání — a zival. . .

„Proto chodím po světě, ba i noviny čtu! A tu jsem se dočetl, že pánům katechetům přilepšili, aby mohli snáze věnovati se k tomu úřadu. Měl bych se zlobiti na ty pány! Vždyť, budeteli dobře cvičiti ty děti — pak nám ubude pro peklo obyvatel nových, a nám tam bude tím delší chvíle“ — a zase zival.

„Dovolte!“ osmělil jsem se říci, „snad vás taky nenapálilo to pěkné znění zákona! Vždyť přece jako zkušená, světem honěná bytosť víte, co a jak! Byl bych se zabral do nějakého nesmyslu. Kdož také hnedle by dovedl mluvit s takovýmhle ďábliskem, když je plno zdvořilosti, úsluh, poklon. Na toho přece nepůjdu hnedle se slovy: „Apage, maledicte damnate!“ Ale ďáblisko hned pokračovalo:

„To bylo žertem! Ale já vám povím upřímně svoje mínění. Tenhle zákon i s tím provedením je jenom článek v pevném řetěze, kterým vás všechny chtějí přitáhnouti v objetí jisté paní, které se říká „Omnipotentia status!“ Či nikoli? Slyšte, důstojnosti! Vy píšete matriky — máte posud prst od inkoustu — a proto víte, jak se člověk narodí, že již si ho ta paní poznačí jako svého občana. Potom je kandidátem očkování, státním abecedářem, státním žákem státního gymnasia, státním akademickým občanem a posluchačem státní fakulty té neb oné. Myslíte, že s vámi jinak? O nikoli! Dobře tomu rozumím. Na čem závisí, kolik přijmou do semináře theologů? Na matur. vysvědčení a jiných dokumentech kolkovaných — a na tom, kolik vláda štípendií nebo míst v tom semináři povolila nebo platí. Na čem závisí, bude-li ten theolog vysvěcen? Prohlídne ho lékař, aby se zjistilo, zdali nebude tak brzy potřebovati pense od státní vlády. Na čem závisí, abyste se směl státi farářem? Nebude-li proti vám co míti — orgán státní vlády. . . Co, nebylo by lépe psáti místo „biskupský“ vikář — státní vikář? místo jednoduchého: farář — „státní farář?“

Od koho dostáváte víc ediktů, rozkazů, vyrozumění atd. od své konsistoře nebo od orgánů státní vlády?

A tak to máte se vším! Josef II. vás sešněroval poprvé, potom už ani z vás nikdo nemyslí, že bude lépe — až přece začalo býti. Ale „Omnipotentia status“ vás nepustila! — a nepustí! Zdálo se vám anno 1. modernae

scholae, že by to šlo, abyste i v této věci zřídili svůj coelibát a nebyli násilně kopulováni s tou „Omnipotencí“ — ale co se stalo? Vy to víte dobře, jako já. Tenkrát by byl národ býval s vámi a ne proti vám, jako leckde nyní jest. Tenkrát i ti „intelligentní“ a „eminentně intelligentní“ byli by vám pomohli. Po druhé jste si oddechli anno 1. Taaffe — ale zase jste to zaspali. Agitace vám schází, odpusťte, důstojnosti agitace, abyste trochu posílali ten svůj lid v tom vědomí, že má býti buď katolík upřímný také při volbách a vůbec v životě veřejném — anebo že má zřejmě prohlásiti — „Nechci býti katolíkem!“ Tenkrát jste mohli ještě rozhodněji míti slovo ve své delegaci. . . A jak to dopadlo dále? „Historia congruae“ — věru, rád bych ji pro legraci sám sepsal a svým kollegům věnoval! Tu jste již docela ukázali, že plavete s proudem! Kdo vás vedl! Kde bylo jednotné operace? Kde a kdo hájil právo vašich církevních vůdců, že oni především mají do toho mluvíti. — Každý jste jednali zvláště — a každému paní „Omnipotentia“ vykazala roční příjem, aby jako její choť důstojně žil. A nyní — od repetic totéž. Plavete s proudem, plavete bez zastávky do přístavu manželstva s „omnipotencí“ — přes všechny paragrafy základní a nezakladní o tom, že církev spravuje své věci atd. . . Ale nechme toho!

A ještě něco, důstojnosti! Račte minutku počkati! Máte teprve $\frac{3}{4}$ na jednu — přijdete v čas! Nerad bych až ke křížku s vámi. Jako ve všem, tak i v tomto novém zákoně znáti směr vaší plavby. Proud strhal ty slaboučké hráze všelikých vašich petic — a přes ně vás nese dál a dále. Prvé vám směly dávatí obce příležitosti do školy! A nyní? Jen si jděte jednati za 70—80 kr., kde dostanete, někoho, aby vás vezl do Bučiny touhle — nejkratší — cestou a tam na vás dvě hodiny čekal! O chytrosti lidská! Tahle vás donutí, abyste se více pohybovali ve volné přírodě a velebiti Tvůrce a pak své dobrodince! Či vám opatří paní „Omnipotentia“ sama takové kočárky? Jen chodte pěkně pěšky! To máte druhou věc. A nejlepší máte to, že budete pěkně až za rok placeni od skutečné práce! Jako všickni páni úředníci — či ne? Snad mají (při těch slovech se ušklíbal ďáblík, až milo) ti páni taky jen plat podle toho, kolik archů popsali, kolik taškářů zavřeli etc. — anebo jiní podle toho, kolikrát dvě nebo i tři třídy dohromady spojili, jako dělají v letě, anebo jiné, (aby také femininum genus bylo zastoupeno) kolik punčoch, kolik metrů kraječků s dětmi upletly? Tak tedy, kolik hodin, tolik platu — za rok bez úroků. Ještě dobře, že aspoň některým pánům z vašeho stavu se to přece líbí! Poroučím se!“

Vysekl zobáčkou poklonu — a šel k Těchoměři, kde měli veselost. Kříži se zdaleka vyhnul.

Ten den jsem učil velmi rozržitě. Ale co škodí! Cesta vykonána, snad také zapsána a započítána — a snad za ni za rok dostanu 70—80 kr.

Ale v noci jsem nemohl spáti — Asmodi a jeho revolučionářská řeč mi bouřily krev. Škoda, že jsem ho poslouchal — toho lháře. Měl jsem ho přece hnáti: Apage Asmodi! Nebouři nás!

Fr.

LITERATURA.

Vojt. Pakosta: Komediant. Záb. Večerní 1888. č. 5.

Obsah povídky této jest celkem jednoduchý: Konrád osiřel — dostal macechu, ta jej týrala. I utekl — a dal se ke komediantům. Tu se vyučil výborně tomu umění „provazolezeckému“ a stal se mezi komedianty jakýmsi umělcem první třídy. První jeho přítelka na světě, Evička z bohatého statku, naň nezapomněla nikdy, ba náklonnost její dětská vzrostla v lásku. Zatím umřel její otec, matka se znova provdala za podnikavého, ale neopatrného Řihu, a tento, když se zadlužil, chtěl milou Evičku donutiti k sňatku s bohatým, ale poloblblým Josou Melichárkovým. Evička však nebyla z poddajných. Již dříve obdržela zprávy

o svém Konradovi, a nyní zrovna v čas přijeli do sousedního města komedianti — s milým Konrádem. Umluvila se s ním o útěku — ale otčím se toho dopátral, Konráda jako sběha vojenského prozradil a dal ihned zatknouti, a svatba s Josou se mu taky povedla. Evička byla manželka věrná — ale na svou první a jedinou lásku nezapomněla. Nové všelijaké zkoušky přitrhly — až posléze popožár veliký, ve kterém Konrád zachránil jak Evičku tak Josu umírajícího — poučil jeho krajany, že i komediant může býti člověk šlechetný, a konečně dopomohl mu k sňatku s Evičkou, Josy zbavenou. Toť krátce obsah.

Sceny ze začátku komediantského života připomínají poněkud Tylovo: Český jazyk moje škoda. Přes to však postavy skoro všechny v této povídce jsou dobře kresleny. Zvláště vychytralý Melichárek se svým Josou — špekulant Říha, náhončí Klimeš. Venkovské obyčeje podány jsou na mnohých místech této knížky poutavě a pravdivě. Jen tam, kde jeviště se ztrácí s komed. společností v cizích krajinách, nebo kde nastávají obraty děje, ztrácí se ta realist. určitost kresby, a člověk maně si připomíná, že podobná místa se opakují ve mnohých povídkách. Několik tiskových chyb korektorovi proklouzlo; na str. 32. omluva spisovatelova mohla se vypustiti.

Povídka tato svým rozsahem (čítá 227 stran), základní myšlénkou a mnohým zdravým jádrem mravného naučení řadí se mezi lepší práce večerních zábav. Dospělému čtenáři dobře se hodí. Pro děti psána není — a také dobrý knihovník jim jí nepůjčí — hlavně pro ty dobrodružné scény komediantské a pokus útěku rodičům, jakého se dopouští Evička.

* * *

P. J. Šafaříka a F. Palackého sebrané básně s obsírným úvodem o básnické jejich činnosti a hojnými poznámkami vyjdou jako číslo II. „Novočeského archivu literárního“ v březnu t. r., a cena jejich bude asi 2 zl. Spis ten obsahuje vesměs věci zcela nové, totiž nikomu nebo málokomu nyní známé a velice zajímavé vůbec i vzhledem k Šafaříkovi a Palackému zvláště.

*

Jak znamenitým učencem byl by padělatel rukopisu Královédvorského a Zelenohorského. Na uváženou věřícím i nevěřícím v pravost napsal Dr. Frant. Bačkovský. Nákladem spisovatelovým. Cena 25 kr. Spisek tento podává nové věci, které namanuly se spisovateli po vydání jeho spisu „Rukopis Královédvorský a Zelenohorský ve světle pravděpodobném“, vyšlého jako číslo I „Novočeského archivu literárního.“ Na skladě jest v každém knihkupectví.

D r o b n o s t i.

Casus practicus: X kaplan, ve škole okresu X. v království sv. Václavském žák 10letému, který při vyučování několikerého pokárání nedbal, vypráskal konečně na jisté části těla. Otec onoho žáka žaloval nyní ve spojení s dozorcem šk., kaplana katechetu na základě §. 496. tr. z., a sl. c. k. okr. soud přijal žalobu, a byl by provedl skutečně přese všecko protestování ustanovené líčení pod titulem „přestupku proti bezpečnosti cti“: kdyby byl zmíněný otec nebyl přistoupil k narovnání, dle něhož kaplan obviněný zaplatil 1 zl., kteroužto částku žalující otec za kolky a napsání žaloby byl vydal. V protokolu soudním skutečně napsáno býti musilo dle vůle p. soud. adjunkta jakožto soudce: „že upouští žalující od žaloby své „proti bezpečnosti cti“ ač záležitost v žalobě vylíčena.

Katecheto i učiteli báti se musíš nyní vlastních slov svých (nebo dle §. 496 i pro kárné slovo můžeš pohnán býti před soud,) zvláště pak v úctě posvátné chovej metlu, ne dítě, ale ty se metly boj! Tať zvláště s kamarádkou svou známou rákoskou ať vždy vstříc tobě hlásá: „Noli me tangere!“ — jinak můžeš býti žalován, a případně odsouzen pro přestupek „proti bezpečnosti cti!“

* * *

Byzantinismus. O tom podává doklad přímo klasický „Čas. kat. duch.“ v sešitu . . .

Dotaz. Před nedávným časem zemřel na osadě H. duchovní správce. Událost to ovšem dosti častá. Když pak tělesná jeho schránka ku poslednímu odpočinku v hrob byla uložena a vel. duhovenstvem posledně svěcenou vodou vykropena, podán jest aspergill přítomné paní patronce a také domácí hospodyně; tyto dámy vykropující aspergillum rakev, měly snad úkon vel. duhovenstva doplniti?

Prosím, není tu čára překročena? co soudí jus a pastorálka o aspergillu v ruce ženské? neruší tato úslužnost kněžského úřadu důstojnost? *F. B.*

Odpověď. Kdo se drží předpisů ritualu, nemůže nikdy pochybiti takovou extravagancí, o níž v dotazu se zpráva podává. Ritual římský zcela krátce a určitě nařizuje, co se má státi, jakmile bezduché tělo do hrobu bylo dolů spuštěno: „*Sacerdos aqua benedicta aspergat, deinde incenset corpus defuncti et tumulum.*“ Kropení aspergilem jest benedikce, kterou konati není oprávněn ani jahan, tím méně jiný klerik, a tím méně laik či nekněz, nýbrž jedině kněz církvi zřízený, a nikdo jiný. Můžeme tedy o neobyčejném případě výš zmíněném jen říci dle známého pořekadla: „*Admirandum, sed non imitandum.*“

K tomu dodáváme: Tak se též vychovává křesťanský lid, ale — v pohoršení, že dojemný pohřební výkon kat. Církve činí se směšným.

* * *

Ovoce nemístného čtení románů mládeží. V Berlínském jednom učebním ústavu, který jen od synů zámožnějších rodičů navštěvován jest, učinil učitel téhož ústavu překvapující nález. Překvapil totiž jednoho žáka S., an v spisích p. učitele na první pohled podezřelých se probíral. Vzav listiny do rukou, uzřel ku svému ustrnutí, že to jsou účty dílem saldované, dílem nedoplačené, znějící svou čerstvou dodávkou na 9 loveckých ručnic, 9 revolverů, 9 loveckých tesáků, tentýž počet dýk, brašen, potřebného řemení, loveckých klobouků, vest a t. d. Učitelovo podezření vzrůstalo ještě více, když všechny tyto dodávky zněly na jméno hochy, před ním stojícího, který měnil patrně barvu v obličeji. I zavedl na místě vyšetřování s tímto žákem, který po krátkém otálení, na učitelovy výhrůžky se přiznal. On a ještě osm jiných žáků umluvili se, vydati se na cestu do Sedmihradských hor, kde by na způsob „loupežníků se živili a usadili“. Již v nejbližších dnech bylo odcestování ujednáno. Všechny zbraně a ostatní věci mladým loupežníkům potřebné, byly již připraveny. V celku zněly účty a vydání na 900 mark, a ještě 2917 marek choval u sebe lapený v údce zamyšlené bandy. Celé jmění bylo od „členů“ loupežné tlupy rodičům ukradeno. Jakmile učitel tu věc vyšetřil, nemeškal to rodičům ihned oznámiti. V zahradě rodičů syna S. v altánku byly nalezeny ukryté dotčené zásoby. Dodavatelé potřeb pro mladou loupežnickou tlupu jsou bez zdráhání ochotni všechny věci nazpět přijmouti — ovšem ze snadno pochopitelných příčin. — Konečně byla celá tlupa nadějných loupežníků náležitě potrestána, tak že jim sotva kdy zase podobné dobrodružství napadne.

* *

Rieger a Králové. O tom přináší delší dopis Hl. N., z něhož vyjímáme: V ohledu politickém jest p. Ant. Král, učitel v Žižkově mužem, jenž na oko rád přispůsobuje se poměrům; v nitru svém však nikdy nezapřel svého bratra, dostatečně známého učitele na škole u sv. Petra v Praze. Žižkovského p. Krále charakterisuje nejlépe, že když v Žižkově proti podvratnému klubu založena byla „Jednota voličů“, p. Král dal se zvoliti za předsedu, ačkoliv s tendencemi Jednoty ani nemůže souhlasiti. Při volbě prostředků, jimiž žižkovský p. Král hledí dosáhnouti cíle, není zrovna nejprísnejším. Bratr jeho před lety zasadil všechny páky, aby předsedou Ústřední Matice školské nebyl zvolen dr. Rieger. Psal bratrovi do Žižkova, by v tamním odboru v tom smyslu agitoval. Žižkovský p. Král dal u obecního úřadu napsati asi 90 legitimačních lístků pro své stoupence, z nichž jen 10 bylo skutečnými členy Matice, a s touto družinou táhl do Prahy.

Jemu samému při odevzdávání lístků stala se ta nehoda, že místo volebního lístku odevzdal — dopis svého bratra, v němž ho vyzýval ku zmíněné agitaci! Skrutátoři přečetše jej, byli obsahem jeho nemálo překvapeni. Když přišli na p. Krále, nastalo tableau — při němž tajný agitátor za Staročecha se vydávající padl do mdlob!

(Zasláno).

Družstvu „Vlast“ i jeho časopisu daří se stále lépe, rovněž i knihovní fond utěšeně roste, tak že beze vší obavy ano s největší důvěrou může spolek tento přistoupiti k další činnosti. Z té příčiny podávám veřejnosti, hlavně členstvu družstva a především katolickým spisovatelům vůbec na uváženou „Řád fondu pro katolické spisovatele“ a prosím je, by se o něm buď veřejně v katolických listech, buď v soukromných dopisech vyslovili, po případě změny v něm navrhli a zároveň určili, čím by sami k účelu tak důležitému přispěli.

Až budu míti po ruce dostatečného materiálu, předložím to vše výboru k definitivnímu vyřízení.

Řád fondu pro katolické spisovatele.

§ 1. Úkolem fondu tohoto jest podporovati nuzné aneb nemocné neb stáří k práci neschopné katolické spisovatele, udíleti stipendia na cesty, sloužící k odbornému vzdělání, podporovati nadějně síly z našeho tábora ze všech oborů vědy, vůbec snažiti se, by katolická strana zastoupena byla ve všech oborech vědy muži vynikajícími, odborně vzdělanými a, kde jim hmotných prostředků schází, od nás také zasluženě podporovanými.

§ 2. Prostředky k tomu jsou: pravidelná roční dotace družstva „Vlast“, pravidelné příspěvky členů fondu tohoto, odkazy a dary.

§ 2. Kdo chce býti účasten dobrodiní v § 1. poskytovaného, aneb kdo chce býti pouze členem fondu tohoto, na podporu nereflektuje, musí a) buď složiti ve čtyřech letech 100 zl., b) aneb platiti ročně 2 zl. r. m. Avšak katolickým spisovatelům nemocným aneb nevinně do nouze upadlým může se poskytovat podpora i tehdy, kdyby vůbec ničím k fondu tomuto nebyli přispěli.

§ 4. Fond tento spravuje výbor družstva a provádí paragrafy tohoto řádu, podáváje při každé řádné valné hromadě zprávu o své činnosti.

§ 5. Valná hromada určuje, co z peněz přijatých sloužiti má za kapitál základní a co za jmění vydajné.

Pozn. 1. Valná hromada přenesla pro tento rok na výbor právo, tvořiti řády pro jednotlivé odbory spolkové činnosti, jichž nutnosť za dobré uzná, i může výbor o řádu tomto právoplatně rozhodovati.

2. Jakmile výbor návrh tento definitivně vyřídí, složím ihned k tomuto účelu 100 zl.

V Žižkově u Prahy, Komenského náměstí č. 505, dne 22. února r. 1889.

Tomáš Škrdle.

Obsah „Vychovatele“:

Pestré listy o moderním školství. (Píše František Pohunek. Pokračování.) — Boj o školu všudež. (K.) — Ukázka nového katechismu pro obecné koly. (Od venkovského faráře. Dokončení.) — Co se mi zdálo? (Napsal F. Š.) — FEUILLETON: Co mi povídal Martinko-Klingáš? (Fr.) — LITERATURA: Vojt. Pakosta: Komediant. „Zábavy Večerní“ 1888, č. 5. — Drobnosti.

Majitel, vydavatel a nakladatel VÁCSLAV KOTRBA. — Odpovědný redaktor PETR KOPAL.

VYCHOVATEL.

List věnovaný zájmům křesťanského školství.

Vychází 15. a posledního dne každého měsíce. — Předplácí se čtvrtletně 50 kr., pro odběratele „Obrany víry“ 40 kr. v administraci Cyrillo-Methodějské knih-tiskárny v Ostrovní ulici číslo 1508—II. v Praze. — Jednotlivá čísla po 8 kr. Redakce na Vyšehradě č. 69.

Pestré listy o moderním školství.

Píše František Pohunek.

(Pokračování.)

Dějiny jsou plny případů, praví Leo Taxil, dosvědčujících, že zednáři na vlastní zradu páchali.

V Rakousku na př. byl řád zednářů vládou zakázán, trval však i přes zákaz potajmu dále, jak svědčí vysoký zednářský hodnostář dr. Lewys ve svých „dějinách zednářstva v Rakousku.“

Za panování Marie Terezie, a to hlavně v době válek slezských a války sedmileté, pracovaly zednářské lože vídeňské, jak svědčí též Lewys, pod vedením zednářské lože berlínské, kteráž byla s pracemi loží vídeňských úplně spokojena. A jak by taky nebyla? Vždyť byl ve Vídni i vysoký státní hodnostář, jenž měl ustavičný přístup ku dvoru a jenž byl zasvěcen do všech vládních tajemství, nejenom členem spolku zednářského vládou přísně zakázaného, nýbrž i členem zednářského komitétu, jenž dodával r. 1756. píci a mouku pro vojsko krále pruského, jak svědčí tento sám“ (Geheimnisse der Freimaurerei, Paderbon S. 65.). Bedřich II. byl totiž zednáři podporován a sám též zednářem až do roku 1770., kdy pro zradu, jíž se dopustil jistý general, z lože vystoupil a o zednářích napsal: „Geometrové (t. j. zednáři) budou vládnouti světem; knížata by je buď měli dáti zavřít do blázinců, anebo by jim měli svěřiti vládu nad zeměmi, jež chtějí potrestati“ (Eckert, die Frage der Anerkennung des Freimaurerordens str. 105.)

Od těch dob se stal poměr mezi Bedřichem a bratry zednáři velice chladným a kdyby byl tento dřívější zednářský miláček žil jenom ještě o málo roků déle, byl by mohl viděti na vlastní oči, s jakou vroucí láskou lnou němečtí zednáři k francouzské republice a jaké služby na škodu vlasti své poskytují Francouzům!

„Proč jsou usnesení vídeňského kabinetu,“ tak ptá se r. 1796. vydaný spis zednářský, „vídeňské rady vojenské atd. dříve v rukou nepřátel, nežli dospěla ve městě císařském k úplné zralosti? — Proto že jsou ve Vídni, jak se vypravuje, ve všech dikasteriích bratří zednáři; totéž víme i o Mnichově a Stuttgartě. — Francouzové mají válečné plány rakouské v Paříži dříve, nežli byly ve Vídni úplně dohotoveny. Jistý velký dvůr, ano i dvory menší vědí o čem rokují ve Vídni ministři, dvorní hodnostáři atd. (Jesuitenorden u. Freimaurerorden von Domcapitular Thissen str. 15; Geheimnisse str. 65.).

Tak bylo již roku 1796; v letech pak 1805 a 1809, kdy Francouzové vtrhli až do Vídně, utvořeny jsou nové styky přátelské a přátelská spojení mezi „bratry“ vídeňskými a „bratry“ francouzskými; zvláště r. 1809, kdy Francouzi meškali ve Vídni plných sedm měsíců, založena jest ve Vídni nová „veliká národní lože rakouská,“ kteráž byla v stálém přátelském spojení s „velikým pařížským Orientem“ (Dr. Lewys, Gesch. d. Fr. in Oesterr. str. 44.).

Když pak r. 1810 císař Napoleon za manželku pojal arcivévodkyni Marii Ludovíku a když mezi oběma dvory císařskými přátelský nastal poměr, nepodléhala korespondence poštovní mezi Francií a Rakouskem tak přísnému dozoru; i zůstalo tudíž vídeňské policii úplně neznámo, že si vídeňská lože zednářská čile dopisuje s „Velikým pařížským Orientem“ (Dr. Lewys l. c.).

Na tomto „Velikém pařížském Orientu“ bylo dle seznamu z r. 1812., jak svědčí br. Lindner ve svém „Mac-Benac str. 19., tenkráté závislých ne méně než 1089 zednářských loží a kapitol, k nimž patřily i francouzské lože vojenské, jichž bylo už r. 1809 devět a šedesát. Těmto vojenským ložím zednářským byly jakožto ložím řádoým přístupny všechny sesterské lože zednářské, ať se nacházely v té neb oné zemi, na čemž císaři Napoleonovi, jak se samo sebou rozumí, velmi záleželo; tito „bratří“ francouzští bývali prý často velmi dotěraví a podplatili prý velmi mnoho „bratří,“ a to často ku škodě jejich vlasti“ (viz: Lindner l. c.).

Napoleon I. a většina jeho důstojníků, jakož i většina důstojníků pruských byli totiž zednáři a celý řád zednářský, jehož přičiněním byla hlavně zosnována veliká francouzská revoluce, byl až do roku 1809 spojencem císaře Napoleona, tak jako byl dříve spojencem Bedřicha II., krále pruského.

Tím se vysvětlují veliké a rychlé válečné úspěchy Napoleonovy hlavně ve válce, již vedl proti Prusku, kdež byl tenkráté zednářský Provincial-Grossmeister br. von Haugwitz ministrem a vévoda brunšvický, v jehož rodu byly nejvyšší hodnosti zednářské tak říka dědičnými, nejvyšším ve vojště velitelem. Haugwitz uzavřel s Napoleonem hanebný mír a odtrhl Prusko od jeho spojenců Rakouska a Ruska, čímž mu hrozně uškodil.

Poslyšme, co píše v příčině této advokát Eckert, jenž byl proto, že rejdy a pikle bratří zednářů „nešetrně“ odkrýval, tajemným způsobem zavražděn. „Co se dalo předvídati,“ píše Eckert doslovně (Magazin, Heft 3. str. 47 a n.), „přišlo.“ Urážka stíhala urážku a Prusko musilo skoro úplně osamocené chopiti se zbraně. Jenom Sasko stálo po jeho boku. 1. října r. 1806 podal pruský vyslanec hrabě Knobbelsdorf pruské ultimatum a 6. října oznámil Napoleon armádě své začátek války proti Prusku, kdež se stal opětně vrchním velitelem vévoda brunšvický. Tento dal si namluviti, že Napoleon, jenž dle zkušenosti rychle přecházel k útoku, ve válce s Prusy tak neučiní, nýbrž se toliko ve Francku postaví k obraně. I měl tudíž za to, že může vtrhnouti do Francka z Erfurtu po třech silnicích přes les Duryňský. Marně jej mnozí upozorňovali, že by pak zůstaly beze vsí ochrany Hof se všemi skladišti a silnice vedoucí přes Hof do Lipska, Drážďan atd. Pruské vojsko se postavilo tudíž u města Erfurtu a Napoleon vnikal po nestřežené silnici přes Dvorec (Hof) vždy dále do Němec.

Předvoj pruský byl napaden levým křídlem francouzským u města Salfeldu, dříve než měli prustí vojevůdci nejmenší zprávu o tom, že nepřítel se blíží. Již 12. října obešli Francouzi levé křídlo pruské a vpadli mu do zad, čímž získali Naumburg se všemi skladišti, ale teprve 15. října vzpomněli si v pruském hlavním stanu, že by se měli pro ochranu Naumburgu tak důležité průsmyky u Kösenu vojensky obsaditi. Tyto však už byly obsazeny Francouzi. Prusové se jich chtěli zmocniti a teprve nyní zpozorovali, že mají před sebou nepřátelskou armádu.

A jako u Kösenu tak i u Jeny. I zde zůstaly strmé výšiny neobsazeny; Napoleon k nim dal za doby noční proraziti cestu a obsadil je děly; druhého dne ráno, když pruský vojevůdce v Kapellendorfu ještě klidně spal, začala

bitva; když jej vzbudili, nechtěl tomu věřit, že by měl před sebou Napoleona se silnou armádou; nežli však byl hotov s úpravou vlasů a s úpravou vousu, byl generál Tauenzin Napoleonem poražen a s Dornbergu sehnán. Konečně přišel generál Püchel se zálohou pozdě; ale ani on neměl tušení o síle vojska nepřátelského, pustil se s ním v boj a byl poražen. Nikdo mi nechod s opotřebovaným, nejapným výkladem: Tito generálové náleželi ku staré zdlouhavé škole, ku škole copařské, aneb abych užil velice běžného, zednářům a jejich tiskovým orgánům velice milého výrazu, „jene Generale gehörten dem Stande der Krautjunker an“, . . . nebo tito generálové byly odchovanci ze školy Bedřicha II., jehož vlastností nebyla zdlouhavost; ale nikoli v zdlouhavosti, nikoli ve vojenské neschopnosti vojevůdců, kdyby se na ni vůbec mohlo myslet, ba ani v bitvách prohraných nespočívá moment rozhodující o tom, zdali zde byla spáchána zrada čili nikoli; tento moment zde spočívá v pravdě, že prušti a rakouští vojevůdceové oné doby, zvláště ale prušti, prohrávali bitvy následkem zcela falešných zpráv o tom, kde jest nepřítel a jaká jest asi válečná jeho síla, jakož i následkem falešných zpráv o tom, co se událo na poli válečném. První otázkou i nejneschopnějšího vojevůdce bylo a jest vždycky: „Kde jest nepřítel?“ Může býti sice vojevůdce klamán chytrými manévry odpůrcovými, tak že hned nepozná, kde že jest hlavní nepřátelský voj a kde jsou jeho voje vedlejší, ale to vše se může pouze státi na dobu krátkou a při větší vzdálenosti, nebo armáda připravená k boji není žádným prchajícím stínem, jenž by mohl přelétnouti přes vzdálené krajiny, aniž by si ho odpůrcovy hlídky a vyzvědači dost málo povšimli. Mimo to byla v tomto případě královská rodina vojevůdci na blízku a kdo by mohl pochybovati, že hleděla dozvěděti se, kde jest nepřítel a jak se pohybuje? že žádala spolehlivé zprávy? vojsko německé nebylo též v zemi nepřátelské a musilo zajisté o vpádu Francouzů od přátelského lidu a úřednictva rychlé a spolehlivé dostávat zprávy. Ale to jest ještě nepochopitelnější, jak mohli po bitvě u Salfeldu, jak mohli ještě po obejití obou křídel vojskem nepřátelským, k čemuž třeba bylo více dnů času, ve hlavním stanu nevěděti o tom, že jest nepřítel už zde a že už slavil vítězství? Což nepřiběhli žádní prchající? nedošly žádné zprávy? jak daleko jest z Jeny do Naumburku? jak jest to možno, že ve hlavním stanu, kde bylo lze slyšet i ve spaní děla hřmějící u města Naumburku, tak dlouho nevěděli o tom, co se událo? To nedá se vysvětliti jinak, než že zde byli klamáni zprávami falešnými a zamlčováním událostí skutečných. Tomu-li tak jest, pak zde musila býti činnou mocnost, od níž vycházelo toto falšování a potlačování zpráv a již na tom taky záleželo, aby se tak dalo. Tato mocnost musila míti svoje pomocníky v nejbližším okolí velitelově a v úradech nejdůležitějších, aby nemilé zprávy potlačila a falešné podporovala. Napoleon touto mocností býti nemohl, nebo za peníze by se byla většina vysoce postavených osobností nevydala v nebezpečí nečestné smrti a veřejné hanby; touto mocností mohla býti pouze společnost spiklenců, kteráž vládla mocně ve všech stavech nad četnými přívrženci, ovládajíc jejich zájmy a jejich vůli a zachovávajíc tajemství až do hrobu!

Ještě téhož dne, kdy byla svedena bitva u Jeny, vzdala se pevnost Erfurt, jež měla k obraně 6 generálů a 14.000 vojska, vzdala se bez boje, bez výstřelu.

V Halle stál ještě vévoda würtensberský s armádou staženou ze západního a jižního Pruska. Král tudíž poručil, aby se všechny oddíly armádní stáhly k Magdeburku. Hrabě Kalkreuth pak obdržel rozkaz, aby svoje poražené vojsko převedl přes Labe a kníže Hohenlohe převzal vrchní velení.

Ale ani vévoda würtensberský neměl v blízkém Halle o nepříteli ni tušení a o tom, že byla pruská armáda už poražena, nevěděl teprv nic. Rád bych věděl, zač as v Halle považovali mocné děl hřmání u Jeny a Naumburku. Já mám aspoň za to, že pruským vítězům — ani tehdejším — nebyla nesrozumitelnou výmluvná řeč děl; a kdo by se nemusil pozastaviti nad tím, že odnikud, kde byly jednotlivé oddíly vojska přepadeny a poraženy, ani je-

diný muž nepřišel k centru nebo k záloze, aby o porážce přinesl zprávu? V Halle shledal nepřítel mosty neporušeny a neobsazeny, vtrhl bez odporu do města, kdež zajal 5000 vojáků, 740 důstojníků a ukořistil 34 děl. Většina vojska ucouvla rychle k Magdeburku, ale velitel této pevnosti odepřel pruskému vrchnímu generálu střelivo i potraviny; tento musil tudíž zbytky svého vojska převést přes Odru, kdež byl od nepřítele brzy napaden. Silnice na pravém břehu řeky Uckry byly ještě volny, ale oberšt Massenbach, horlivý zednář, jenž se právě vracel od velitele nepřátelského, k němuž byl vyslán s poselstvím, ujišťoval svatě, že jest pruské vojsko se všech stran sevřeno, vrchní velitel tudíž kapituloval, mužstvo bylo zajato a reptalo hlasitě na hanebnou zrádu. —

Magdeburg, jenž byl střelivem i potravinami co nejhojněji zásoben a v němž bylo posádkou 20 generálů, 800 důstojníků, 20000 mužstva pěšího, 400 jezdců, 2000 dělostřelců s 800 děly, tento Magdeburg, jenž byl vůbec považován za nedobytný, bránil se sotva celých 14 dní a již jej vydal generál Kleist Neyovi, maršálu francouzskému, jehož veškerá síla válečná sestávala pouze z 10.000 mužů a něco málo lehkých polních děl. —

Štětín, jenž měl k obraně 6000 vojska, 160 děl a byl vším potřebným hojně zásoben, vzdal se dříve, nežli naň nepřítel vystřelil. —

Küstrin samou přírodou výborně chráněný zásobený hojně střelivem i potravinami vzdal se rovněž tak říka bez výstřelu, ač měl k obraně mužů 4000 a nepřítel k útoku mužů sotva 1500 a ani jediné oblehací dělo! —

V Hameln bylo posádkou 6 generálů, 9000 pěších a dělostřelců, jedna setnina dělostřelectva jízdného a 300 jezdců; zásoby mohly dobře stačiti pro 10.000 mužů na 6 měsíců. 19. října dorazil k pevnosti francouzský generál Savary s dvěma hollandskými a s dvěma lehkými pluky francouzskými a dne 20. téhož měsíce kapituloval pruský velitel, ač měl proti nepříteli vojska přesilu. Prostí vojínové a poddůstojníci, rozhořčení jsouce nad patrnou zradou, bouřili se, stříleli celou noc po svých důstojnících a za tohoto hluku, hlomozu a zmatku vtáhli Francouzové do pevnosti. —

Pevnost Svídnice (Schweidnitz), kdež bylo k obraně 7000 mužů, 240 děl a všeho druhu zásob v hojnosti, vzdala se nepříteli, sotva že na ni útočil tři dni. Bedřich II. ji obléhal druhdy celých 14 dní a když se jí zmocnil, vynaložil sumy nesmírné na její opevnění a tato tak říka nedobytná pevnost, nesnesla nyní ani tří denní nepřátelské bombardování!!

Tak píše Eckert a přičiňuje k těmto a ještě jiným podobným událostem historickým tuto úvahu: „Tak se zdálo pruské důstojnictvo poskytovatí udivenému světu pojednou buď obraz bezpříkladné zbabělosti anebo bezpříkladné neschopnosti. Jak se to stalo, že právě pruské vojsko do tak hanebného dostalo se odporu se svými nedávnými tak slavnými dějinami? Mělo toto vojsko za důstojníky skutečně jen lidi zbabělé a neschopné? — či byli jenom takovíto lidé pečlivě napřed vyhledáváni, aby byli vůdci pruského vojska a obhájci pruských pevností? A od koho a za jakým účelem mohla se díti vlastizrádná tato volba? Rakušané bojovali tenkrát statečně a čestně, třeba ne vždy se zdarem; důstojníci prustí ztratili i česť. Příčinou toho nebyla však ani neschopnost, ani zbabělost. Neschopnost, kteráž se zde kryje s pojmem nevědomosti a neznalosti umění válečného, nevysvětlí nám nikterak tak příliš rychlé kapitulování pruských pevností, proto že se vzdaly obyčejně dříve, než na ně nepřítel počal útočiti; o neschopnosti mohla by však býti řeč teprv tenkrát, když by přes úsilivnou obranu podlehl vojsku nepoměrně slabšímu. Zbývala by tudíž jenom zbabělost. Ta však není údělem vojína pruského, jenž vždycky a všude osvědčoval statečnost a starou slávu svou stkvěle zpět dobyl. Ani zbabělost nemohla tudíž býti příčinou bezpříkladné hanby vojů německých; i musil tudíž v dobrém jádru vojska pruského vřezti červ, jenž v jeho těle způsobil nákazu, kteráž stejnorodému červu zevnějšímu byla patrnou a skrze níž vnikal do jeho ústrojí.

Jiný výklad jest tu naprosto nemožný. Od dob velikého Bedřicha II. bylo to tak řka tichou podmínkou, že chce-li kdo býti v Prusku důstojníkem, musí se státi napřed zednářem. Rodina královská řád zednářský protěžovala. V rodině vévodů brunšvických, jejíž členové zaujímali obyčejně nejvyšší důstojnosti vojenské, byli též takořka dědičné nejvyšší hodnosti všech systemů zednářských, k zednářům patřilo i bez mála veškeré pruské důstojnictvo, a tak se stalo, že mělo nad sebou povinnost dvojí: povinnost k vlasti spravované monarchicky a povinnost k bezvlastenecké světové říši zednářské. Ovšem jest pravda, že i ve vojsku francouzském bylo tenkrát mnoho zednářů, ale tito nepřišli do žádné kolise se svými povinnostmi, proto že tenkrát celý řád zednářský věrným byl spojencem císaře Francouzského; ale jinak tomu bylo tenkrát u důstojníků pruských, což dokazuje nejpatrněji „zrada mohučská,“ kdež němečtí zednáři vojsku francouzskému otevřeli brány (Viz: Eckert l. c.; Geheimnisse der Freimaurerei Paderborn 1884, vyd. 5., str. 67—74; Taxil II. 551.) a pak i ta okolnost, že žádný ze všech těch lehkomyšlných kapitulantů nebyl potahován k zodpovídání!

Tímto proviňováním se proti povinnostem vojenským, tímto zrádcovstvím páchaným na vlasti a na svých vojenských soudruzích se bratří zednáři ještě chlubí. Tak píší na př. „Annales Maçonniques des Pays-Bas“ sv. II. str. 52—56. vzhledem ku bitvě u Watterloo: „Dne 18. června poznal belgický důstojník v prudké seči jízdecké jednoho z „bratří“, jenž s ním druhdy patřival ku společné loži zednářské. Sotva že se z toho zaradoval, že jest od něho dosti daleko a že se s ním nebude musiti potýkati, byl „bratr“ tento pojednou obklopen a těžce poraněn. Belgický důstojník zapomněl nyní na všecko ostatní, proklestil si k němu rychle cestu a vysvobodil jej, vydav se takto sám v nebezpečí, že bude považován za zrádce.“

„Téhož dne eskortovali dva mladí angličtí důstojníci velký počet zajatých, jejichž důstojníci dali se poznati jako zednáři. Pamětliví jsouce zednářských svých přísah chtěli brániti důstojníci angličtí tyto zajaté proti svým vlastním spojencům; i nastal prudký boj mezi vítězi, jemuž teprve pruský generál rozkazem svým konec učinil.“

K tomu podotýká Amand Neut právem, že takovéto události mohou způsobiti největší zmatky, ano že mohou po případě i působiti rozhodně na výsledek bitvy; nejsouť ničím jiným nežli zradou. Přes to přese vše vyhlašují je „Annály zednářské“ za příklady hodné následování, když takto píší: „*Takové události dělají čest zednářstvu* (str. 49); „*bratří, kteří takto jednali, konali jen svou povinnost, poslouchajice přede všim jiným svým přísah zednářských; jednali šlechetně dle mravouky řádu*“ (Viz: Taxil II. 552.). Rozkošná to věru mravouka, kteráž poroučí jednati proti přísaze vojenské a páchati zradu na vojenských svých soudruzích a na vlasti k vůli br. . . !!

Podobných příkladů, kterak zednáři, pamatujice na přísahy svoje zednářské, jednali proti přísaze své vojenské, nepřitele podporovali a vlast svou zrazovali, mohli bychom uvésti velké ještě množství *)

A tito lidé, dle jejichž názorů jest láska k vlasti slabostí, světoobčanství však nezbytnou ctností, — tito lidé, před jejichž přísahami musí se skloniti i přísné zákony vojenské, tito lidé, dle jejichž mravouky dovoleno jest páchati zradu na vlasti, rušiti věrnost, již přísahou slíbili svému panovníku, kdykoliv toho žádá prospěch „řádu“ a prospěch „bratří,“ tito lidé chtějí ovládati i obecné školství a z části skutečně ovládají, tito lidé obviňují stále morálku křesťanskou z nemravnosti, kněze katolické z nevlastenectví a na schůzích veřejných mluvívají tak, jako by byli jedinými lidu spasiteli, jako by měli vlastenectví v pachtu a jako by každý, kdo nesmýšlí právě tak, jako smýšlí oni, byl lidu i vlasti škůdcem a nepřitelem!! Není to smělost, není to drzost, není to zároveň komediantství?

*) Viz na př. Taxil II. 552—554; Pachtler: Der stille Krieg gegen Thron und Altar str. 185—213; Eckert: Magazin, sv. 3., str. 40—178 a sv. 4, str. 159—180.

Kdo by ještě pochyboval o starém křesťanském axiomatu, že kdo není věrným Bohu, není též věrným svému panovníku, není věrným vlasti, ten študuj dějiny bratří zednářů; a kdo chceš vlast zničit, kdo ji chceš utopit a pochovati v světové zednářské republice, podporuj jenom zednářské snahy vzhledem ku školství, osočuj křesťanské náboženství, kteréž poroučí vlast milovati a pro ni nešetřiti žádných obětí, nechtěj dle názoru křesťanského vychovávat z dětí křesťany a věrné Čechy, nýbrž dle receptu zednářského toliko lidi, vštěpuj do nich zednářské světoobčanství třeba i pod rouškou vlastenectví a dojdeš brzy k cíli. Nevěříš-li nám, uvěříš snad Hálkovi, který takto píše:

„Jest celý vesmír naše vlast; —
to v mládež zatloukáme klínem,
až ve vesmíru zmizí vlast
a vesmír do rance si svinem.“

(Pokračování.)

O mrtvých jazycích na našich gymnasiích.

Píše prof. přírodních věd A. T.

Především třeba mi omluviti se, že jako přírodozpytec odvažuji se psáti o předmětu stojícím mimo můj obor. Proto i rád nechám si v duchu líbiti od mých ctěných kollegů jakožto klas. filologů výtku, že u věci té jsem pouhým laikem, ačkoliv na ústavě našem mnohých mám příležitostí k pozorování, v jaké míře každý z toho množství předmětů, jež se do hlav našich mladíků vecpávají, na vývoj povahy a vloh působívá, — schválně užil jsem této formy časoslovné, jelikož povahu duše na určité míry měřiti ani vážiti nelze.

Především žádám vysoce ctěné řiditele našeho středního školství, a to zvláště p. ministra vyučování za prominutí, že zde opovažuji se, jak se říká: „aus der Schule schwatzen,“ totiž věci přetřásati, jež do dneška úzkostlivě skrývají se v konferenčních knihách a řiditelských referátech na horu.

Musíte především věděti, že my ubozí červíčkové, chci říci professoři, máme o mnoho méně práva, aneb alespoň příležitosti (1), mínění své bez ostychu a ohledu na bohy vyšší, z nichž jeden v osobě p. rady předsedá konferencím, vyjadřovati, nežli kterýkoliv vesnický podučitel. Naše gymnasiální řízení je tou měrou zešněrováno a tuhému centralismu podrobena, že my professoři vlastně jsme pouhými automaty. Sedíme o konferencích s největší nechtí, p. řiditel bývá ukrutně nekonečným mentorem a běda tomu, kdoby nějak dal znáti, že by se zde nudil! Mohla by ho ta nuda státi jednu kvinkvenálku.

Proto každý hledí si žárlivě svého, aby si blahosklonný pohled na hoře udržel, a mlátí do hlav mladíků svůj předmět, jak může, bez ohledu na to, zdaž to ty děti zmohou neb nezможou, jmenovitě teď, když s hůry dán pokyn, aby ten proletář z gymnasií prostředky povědomými se vyháněl.

My odborníci, kteříž předměty svými zasahujeme hluboko do praktického života, musíme mnoho trpěti od klasických filologů, kteří nám odnímají času nejvíce. Latina a řečtina odnímají z týdeňního počtu hodin skoro polovinu a jsou to přece jen mrtvé řeči, jež dnes jsou nezbytny toliko odborníkům a pokud latiny se tkne, jedině kněžím.

Nuže položme ruku na srdce, my, kteříž jsme klasickou filologii na gymnasiích studovali, a tažme se, mnoho-li jsme z obou ještě podrželi? Zejména z řečtiny? Milerád souhlasím se slavným obdivovatelem řečtiny, jenž pravil, že *je nejkrásnější řeč, která kdy ze rtů lidských plynula*, avšak přidávám k tomu, že tato nejkrásnější řeč, je též nejtěžší k naučení, k naučení v tom rozumu, aby ducha jejího pronikl, aby ji v celé leposti obsáhl. Jak

ale daleko lze mladíku za 6leté studium (od tercie) na gymnasiu v řeči té pokročiti? Nuzně jen vbičuje do sebe pravidla mluvnická s bezpočetnými výjimkami, nuzně jen pochyťí pravidla slohová, — obyčejně pro syntax zapomíná na gramatiku — pak započne se čtením několika klassiků z těch tisíců. Kousek Herodota, kousek Homéra, kousek Platona, několik kousků ještě z jiných, načež mladík přeskákav při maturitní „staple cheese“ šťastně všechny překážky, praštil všemi slovníky a mluvnicemi, a rozprodav všechny klasiky sýrařům, odchází na universitu, kdež snaží se všechny trýzně klasické filologie zapomenouti i s tím balastem slov a mluvnických a jiných pravidel. Nechce-li právě věnovati se řecké filologii, ví, že do smrti nejdelsí celý ten balast řečtiny potřebovati nebude. Snad ale přece. Vždyť prý celý lékařský volapük založen je hlavně na řečtině a do jisté míry i na latině! Risum tenete amici! Řečtina nejslavnějších lékařských autorit jiná je nežli řečtina Platona, Sophokla, Xenofonta anebo Demosthéna.

Aby akademický mladík mohl porozuměti volapüku lékařských celeberit, musí učiti se řečtině z brusu nové, a byť ne nové, ale během tisíciletí zpotvořené a k tomu přece není třeba mořiti se na gymnasiu celých 6 let řečtině Platona, anebo Perikla.

Právníci potřebují řečtiny co nejméně. Zbývají kromě filologů jen kněží.

V seminářích čtou se částečně evandělia a epístoly v řeckém originálu. Aby ale kněz dnes mohl čísti přečetné spisy řeckých sv. otců v originálu, kteří jedině mohou nazvati se dědici klasické řečtiny, k tomu zkrátka naprosto nemá času. Kněz dle mého přesvědčení je rád, je-li sběhlý v písmech svatých a svatých otcův v dobrém českém převodu k účelům homiletickým. Ostatní pak duchovní správa nutí ho obíratí se kromě těch odborných studií církevních vědami moderními a to především přírodopisem, socialismem a některými řečmi živými. Tážu se, co nám všem, zvaným studovaným, z té řečtiny pro život zbylo? Sem a tam nějaký klasický citát, několik hexametrů z Homéra pramalinké zlomky z mluvnice a — dost. Celá naše řečtina z let gymnasiálních, co nám v životním povolání zbyla, vešla by se na zrnko hrachu. A co jsme se namořili, co nabuleuovali! Kolikráte jsme v duchu — jako mladíci — klnuli tomu řeckému tyranovi, co nás trápil a mučil těmi accenty, aoristy I. a II., co mozky naše svíral do skřipců nepravidelných skloňování a prsty do ochrnutí mořil skandováním Homerových hexametrů. S brůzou jen na ta řečtinou ztracená léta vzpomínám, z nichž mi zbylo trochu klassického prachu a popele, ale velmi mnoho trapných upomínek na ten nevyhladitelný, klassický cop. —

Ty klassické, ale již mrtvé řeči, podobají se veliké pevnosti o trojích hradbách. První hradební čáru tvoří skloňování, druhou, o mnoho vyšší a strmější, konjugování a třetí nejnedobytnější syntax. První hradební kruh mládež přeskáče snadno za pomoci své neumořitelné paměti. Hůře jde již dobývání druhé hradební linie, již tvoří konjugace. Tu gymnasiální šiky vykazují již mnoho zraněných a marodérů, jimž nechce se již odvažovati se na ty nekonečné řebříky konjugac, aoristů a přerůzných forem. Ve třetí a čtvrté třídě nižšího gymnasia ubývá žáků vždy více a musí se říci, že skoro vyhradně z neúspěchu v klassické řečtině, anebo i v obou mrtvých řečích.

A těch, jimž podaří se ztěci i třetí baštu, bývá sotva polovička, ba jen třetí díl. Co tu ztraceno existencí, co tu vyhozeno kapitálu od rodičů možně nastrádaného! Ty mrtvé řeči jsou obyčejně kamenem úrazu více jak 50% studentů.

Nuže připatřme blíže na tu odměnu, již dostává se těm, kteříž po mnohých bojích a často i po mnohých strádáních ocitili se na akropoli klassické řečtiny. Její zbožňovatelé horují o prazvláštních pocitech, jež prý se zmahají mladíka, když může procházeti se v akademii řeckých filosofů, obcovati s Aischylem, Sofoklem, Thukydidem, Platonem, Demosthenem atd. Podívejme se blíže na tu kořist, již mladík si z klassických luhů řeckých na universitu odnáší. Prohlédněme si inventář. Nalezáme v něm jeden zpěv z Homéra,

jeden výjev ze Sofokla, malé vypravováníčko z Herodota; episodku z Anabasis Xenofonta, malinkou rozmluvu z Platona, kousek řeči z Demosthena. A z těchto koustíčků má si mladík učiniti pojem o velikánech: Homeru, Sofoklu, Platonu, Demosthenu atd? Je to asi tak. Někdo by ukázal žáčkovi malý lesíček někde v poli a pak by mu řekl: nyní si představ takových lesíčků vedle sebe hodně mnoho a víš co je prales. Anebo: zde máš Botič a Vltavu. Přimysli si k tomu mnoho Botičů a Vltav a máš pojem o Okeánu. Žákům ukáže se jedna malá a ne vždycky nejlepší část budovy, ale nikdy pohled na celou architektonickou stavbu. Co prospěje mladíku jeden výjev z řeckého dramatu, neposkytne-li se mu celá jeho podivuhodná stavba? Zdaž může mladík za těch 6 let, co na gymnasiu s řečtinou se zabýval (a bylo to šest dlouhých let!) o sobě říci, že ví, co řecká literatura je? Zaměstnávejme jej šest let s kteroukoliv literaturou moderní, ovšem při lepší metodě, zdaž bychom vším právem nevyžadovali na žáku stručný přehled celé literatury?

A jaké kusé jsou ty vědomosti žáků po šesti letech! Ze všech žáků, co jich po maturitě z gymnasia odchází, není ani jednoho, jenž by některého řeckého autora mohl zběžně čísti, a sotva jeden z tisíce chápe se ještě autora, aby si v něm počel. A řeckého autora lze tehdy opravdu požívat, rozumí li se mu dobře. A kolika z nich se dobře bez komentářů porozumí?

Anebo je v tom snad nějaký požitek, musí-li mladík po šestiletém studiu řečtiny při kterém koliv autoru sahati ještě ku slovníkům a komentářům a při tom ještě hlavu svoji trýzniti nad záhadným rozumem některého těžšího místa, což pochází z toho, že my jsme skoro 3000 let vzdáleni od způsobu života, myšlení, zvyků náboženství a pod. národů klassických. Proč mnohem snáze chápe se kterýkoliv autor moderní? Protože s ním žijeme ve stejném ovzduší křesťanské civilisace.

Ano krásná, nedostižná je řeč řecká, avšak co stojí práce, nežli vnikne se do její hlubin, aby podrobnější jednotlivosti mohly býti spatřeny. Jak dlouho třeba jí se zabývat, aby se poznala její ohebnost, rozmanitost a ty jemné odstíny jednotlivých forem a slov. U přirovnání s latinou je řečtina každou měrou krásnější, ale za to i složitější. Když pak mladík nalézá se na nejkrásnější cestě, vniknouti do ducha řeckého klassicismu, tu řekne se mu: sufficit, postačí ku tvému klassickému vzdělání, zůstavuje se ti na vůli, v něm samostatně pokračovati. A co učiní mladík? Vyjma jedině to, když vyvolí si klassickou filologii za chlebové studium, prodá nejdřív řecký slovník, mluvnicki byl již dávno roztrhal, pak prodá i všechny autory a snaží se celý ten poklad klassický co nejdříve zapomenouti, což statečně provádí na universitě, kdež snaží se životem více méně bujným odškoditi se za všecka strádání a sekatury na gymnasiu.

My rakouští Slované mohli bychom s drem Mattušem zvolati: na gymnasiích učí se mládež dvoum mrtvým zemským jazykům, avšak dvoum živým jazykům přiučiti se pro život, to prý nejde.

Zahrnujeme svůj konečný úsudek v tom: factum je, že na gymnasiích žáci za 6 let naučí se řečtině prabídně. Výsledek tohoto vyučování daleko se nevyrovná času a práci na ně vynaloženým a nestojí za velikou škodu, jakou v povaze mládeže zanechává, jelikož je dokázáno, že řečtina při vší své kráse u mnohých mladíků způsobila hnus ke všemu dalšímu studiu.

Co z toho následuje? Pryč s řečtinou z gymnasií, anebo nechť se jí vykáže místo někde v koutku, aby příležitostně jí zabývat se mohli ti mladíci, kteříž věnovati se chtějí professuře. Pro kandidáty kněžství mohli by se zříditi zvláštní přípravy pro klassické řeči. A i tu bude muset činiti se rozdíl mezi kandidátem, jenž bude chtít věnovati se duchovní správě a tím, jenž bude míti úmysl věnovati se bohoslovecké professuře. Co platna dnes knězi v duchovní správě všecka řečtina, již se byl na gymnasiu tolik namořil. Ty pohanské charaktery hodí se mu pramálo na kazatelnu, leda jen co příklady odstrašující.

Kněz takový mohl by se slušně od řečtiny dispensovati a za to jinému blahocinnějšímu studiu, ku př. přírodovědě k obraně víry proti Darwinismu se věnovati. A příští professor bohosloví bude zajisté méně se mořiti gramatikou a syntaxí a za to tím více čísti písma sv. v originalu a pak zvláště sv. Otce, jejichž klassická mluva takměř vyrovnává se nejlepším vzorům pohanským. Tím by theologie mnohem více získala. Neboť nelze upříti, že na gymnasiích právě klassická filologie mávává záhubný vliv na víru i povahu mladíků, o čem pojednám šíře při latině.

Katolická církev, ačkoliv pohostinně přijala klassicismus a jej takořka za řadry svými vypěstovala, zakusila od něho vděku jen hadího, což se i při reformaci ukázalo.

Církev zajisté bude povděčna tomu, když bude jí lze kandidáty kněžství klassicky vzdělávati ve svých seminářích.

Vím, že nad touto opovázlivostí bude ruce spínati mnohý starý copář, avšak nic naplat, duch nové doby apodikticky velí: nechte mrtvé pochovávat mrtvé. Vědy výzkumné pokrokem svým až úžasným zatlačují klassicismus. Vědy moderní doposud nepřestávají k vůli internacionálnímu porozumění, z mrtvé řečtiny vypůjčovati si telefony, telegramy a telegrafy, avšak nikomu nenapadne po etymologickém složení slov takých pátrati. Chlapci dobře vědí, co je telefon bez řečtiny. A těm copářům, co myslí, že bez řečtiny nelze dojíti spasení, odpovídám: „Nejslavnější badatel řeckých starozitností dr. Schliemann původně byl kupeckým mládencem a přiučil se řečtině vlastní pilností teprv později. Možná, že kdyby byl řecké klasiky studoval na některé německé universitě, nebyl by nikdy stal se tím, čím nyní je.

Schliemann, tento samouk, z počátku nalezal odpor u všech klasických copářů, jak mile však dodělal se na troskách Ilionu výsledků nejskvělejších, tu copáři volky nevolky obrátili. *Fait accompli*.

Proti zákonu katechetickému.

Leží přede mnou výměr jedné c. k. okr. školní rady na všechny správy škol, jak se má provádět nový zákon katechetický. Ve výměru tom se tvrdí, že nezbytně třeba by každý p. katecheta ve třídní knize ve sloupcích pro nauku náboženskou vyhrazených při každé hodině vyučování napsal datum. Nařízení toto nesrovnává se s účelem třídní knihy, která jest co týdeník určena tomu, aby se tam zapisovala látka za týden probraná; také nám není známo, že by ten který učitel ve třídní knize zaznamenával datum, na kterém tomu neb onomu předmětu vyučoval. Proč se má něco podobného katechetovi naříditi, a to proti zřejmému účeli třídní knihy? Patrně z toho, má-li se kněz kontrolovat, jest dovoleno i proti platným nařízením vyšších stolic jednat.

A nyní následuje nejkrásnější odstavec: „Po ukončení každého roku školního ku požádání důst. duchovní správy pan správce školy podle zápisu ve třídní knize zjistí, kolik bylo skutečně vyučováno hodin náboženství, za něž odměna poukázati se má, a podá nám o tom zprávu, abychom povolení od velesl. c. k. zemské školní rady vymohli.“ Dle toho má kněz výkaz hodit, v nichž se vyučovalo, cestou správy školy podati, a dokud tato nezadá zprávu o výkazu předloženém, dotud nemá naděje na výplatu. Jak malé věrohodnosti má výkaz duchovního, který přece potvrzuje a vystavuje listiny, jež bez jeho podpisu platnosti nemají.

Z toho mála dovedete posoudit ty výhody nového zákona katechetického. Toho nadělení jsme mohli býti ušetřeni. A vymlouvají-li se naši poslanci, že byli nuceni přijati zákon ten, jak jej vláda předložila, jinak že by nebyl schválen, mohu směle říci, že mohli čas ztrávený s úradou toho zákona,

věnovati věcem jiným a my bychom čekali ještě nějaký čas; když jsme již čekali šestnáct let, byli bychom ještě čekali několik let anebo i déle, aspoň bychom zůstali ušetřeli té příhany, která se nám kontrolou činí. Ale kdyby se mělo mluvíti upřímně, muselo by se říci, že se pracovalo na zákoně tomto příliš rychle, a než veřejnost jen poněkud s osnovou zákona se seznámila, a k diskusi její přikročila, byl zákon projednán. Jsme opět o jednu zkušenost bohatší.

V příčině vyučování náboženství v přespolečných školách nemohu utajiti své podivení nad tím, že se ustavičně mluví jen o kilometrech a náhradě za uražení jich, a že si nebylo dosud povšimnuto §. 3. zákona ze dne 17. června 1888. č. 99. ř. ř., v kterém se zajišťují katechetovi přiměřené p o v o z y v první řadě. Poněvadž náhrada kilometrová jest tak nepatrná, že si katecheta za ni příležitost v čas potřebný nezjedná, bude nejlépe, pakli každý žádati bude dodávání příležitosti in natura, které přece zákon říšský zabezpečuje. Tím bude moci každý spíše vyhověti požadavkům naň kladeným, získá mnoho času, jež bude moci lépe upotřebiti, nežli k chození a šlapání bláta, k čemuž nepotřeboval dvanáct let studovati, a zachová si zdraví ku další nyní v duchovní správě tak potřebné práci.

A co snad ušlou náhradou za cesty méně přijme, to ušetří na obuvi a šatě a i na nezbytném vydání na občerstvení.

Jsem každému v duchovní správě pracujícímu knězi tou radou, aby žádal do filialních škol příležitosti in natura. Alespoň nám zákon říšský výhodu tu podává, a my nepotřebujeme se pak hádat, kolik kilometrů jest do školy, a zdali nám patří náhrada za kilometr 8 aneb 12 kr. To myslím po všem bylo by to nejmoudřejší, a těšil bych se, kdyby se nyní tato možnost hodně na přetřes dostala, a mnoho následovníků získala. Výhody zajisté by se dostavily a myslím i brzká změna zákona nynějšího, který takto prováděn byl by nepohodlný také školním úřadům. Kdo umí lépe pověditi, pověz — abychom se poučili. —

D o p i s y.

Redakci došel z přátelské, l a i c k é strany dopis obsahu toho:

Dr. Grégr ve své plácanině při rokování o rozpočtu ministerstva vyučování napadl duchovenstvo, pravě, že jest nepřitelem věcného vzdělání lidu — a tedy i prací ručních v obecných školách. Račtež laskavě p. Dru Grégrovi pověditi, co bezpochyby neví — kdo totiž 10 let před zavedením nynějších škol. zákonů horlil pro rozdělení obec. škol v chlapčí a dívčí, jakož i pro zavedení ručních prací do těchto — aby nepřikládal za zásluhu straně liberální to, co jí nepatří — ale tomu zpátečnickému kněžstvu.

K tomu účelu příkládám III. sv. Musejníka z r. 1858. *B. M.*

Stať z musejníka toho zní:

Učitelky dívek při farních školách.

Na všech stranách se ozývají hlasy o přeplnění škol farních; c. k. úřadové zřizují druhé školní světnice a vymáhají platy podučitelské. Kandidátů se ale nedostává na nová i na stará uprázdněná místa. Roční příjem 100, 120 až do 150 zl., obyčejně ze zvýšeného platu školního nuzně vymožený, není příliš mocným lákadlem. Schopnější podučitelé a vychovanci učitelští odcházejí nezřídka i za meze české, kdež jim kyne bohatější dotace; anebo se přezkoušetí dávají pro vyšší stupeň na lépe nadané hlavní školy. K přecházení takovému jsou kromě materialných ještě jiné pohnutky. Jedni se pokládají za méně zběhlé ve varhanictví, zpěvu a hudbě, než aby si troufali dosáhnouti svým časem samostatného a výnosnějšího místa farního učitelství, spojeného se službou chorální. Druzí počítají že příprava pro hlavní školy mnohem méně přičinlivosti žádá, než mnoholeté cvičení a zdokonalování se v hudebních věcech. Jiní pocítují velikých nesnází při českém vyučování,

ježto vyšli ze škol hlavních a realních pouze německých, a v těch odvykli své vlastní mateřštině a správnému jejímu mluvení způsobu se přiučiti nemohli. Mnozí posléze i na učitelském ústavě k methodickému umění pouze německy byli vedeni; do vzorných českých škol neměli ani přístupu, ježto kromě Prahy paedagogia naše nejsou s hlavními školami českými spojena. Za těmi příčinami projevuje se stále rostoucí nedostatek schopných kandidátů na uprázdněná místa podučitelská, zvláště při farních školách českých. Odkud pomoci? Vydatnější dotace podučitelské přivábily by bezpochyby více kandidátů. A až bude zákonem zaručené právo národní řeči naší na hlavních a reálních školách a na ústavech paedagogických skutečně provedeno, naši vychovanci učitelští také se s českými školáky správněji smluví.

K osazení uprázdněných míst do druhých světnic vedla by ale dle našeho zdání ještě jiná cesta. Mínilme oddělení děvčat do zřízené druhé světnice a odevzdání jich svobodné, schopné, zachovalé učitelce, která by jich v předmětech školních a v nejpotřebnějších švadlenských pracích cvičiti dovedla. Za takové učitelky hodily by se přede všemi dobře cvičené učitelské dcery. Těm i jiným rovně uschopněným pannám přišly by skrovné dotace podučitelské vděk a spíše by jim postačily, než na více potřeb uvyklým mládencům. Ze zkušenosti víme, že ochuravělí staří učitelové venkovští při vyučování velmi prospěšně používají pomoci dospělých dcer svých, které svou častou přítomností ve škole methodě vyučovací od otců svých prakticky se byly přiučily. Příští upravená příprava učitelek dívčích nesměla by býti mnoholetá a tak útratná, jaková jest nynějších učitelských vychovanců: postačilo by, kdyby kandidátky dvě nebo tři léta v domácí škole při vyučování bývaly a kdyby pak jen asi půl roku navštěvovaly městskou pravidelně zřízenou dívčí školu, v které se vyučuje jazykem mateřským; při čemž by se k methodice asi tak vedly, jako před desíti lety čekanci učitelští. Ku cvičení maloměstských a vesních děvčat není potřebí známostí celého umělého a při vši důkladnosti marného mluvnického aparátu, kromě pravopisu: největší váha by se klásti měla na známost věcí a prací, s kterými se ženské v domácnosti obírají. Panuje sice na mnoha místech u sprostého lidu mínění, jakoby děvčata nepotřebovala školního cvičení. Takové mínění má svůj původ ve skutečné a známé nepraktičnosti našich škol z ohledu vychovávání dívek. Mínění to pomine, až bude škola dívčí životu podobnější. Děvčata potřebují vůbec jako budoucí pomocnice svých matek při živnosti domácí, i jakož chůvy a služky svého zvláštního navedení. Nepodá-li jim ho škola, kdež mohou ho jinde nabyti? Za tou příčinou měla by míti děvčata svůj zvláštní slabikář a svou zvláštní čítanku, které by mimo nábožné a mravné čtení zavíraly věcné vědomosti děvčatům nejpotřebnější. Bude-li čítanka pro ně tak složena, aby byla téměř beze všeho výkladu srozumitelná, udomácní se všude, anobrž budou se z ní učiti i dospělé dcery a snad i hospodyně. Mnoho se tím v životě domácím napraví, zdokonalí a ušlechtí. Oddělením chlapců od děvčat získá nepochybně mravní kázeň mladeže vůbec; dívky přiučí se potřebným švadlenským pracím, a navyknou brzy pilnosti a pracovitosti. Spatřovali bychom je budoucně i na neblahých pastvištích zaměstnané, u př. pletením punčoch. Rodičům praktické takové cvičení muselo by přijíti vděk. Vyučující učitelské dcery nabyly by svým časem skrovného věna pro své budoucí opatření. Učitelové sami by pak povzbuzeni byli k větší bedlivosti nad vychováním svých dcer a vyhlídka na jejich snažší opatření byla by jim vždy milou útěchou.

Tyto myšlenky projevil spisovatel tohoto článku v početné poradě učitelské v Týně Vltavském dne 25. května b. r., a všech 58 údů porady porady schválilo jednohlasně návrh ten ku zřizování dívčího oddělení při farních školách. I v jiných soukromných rozmluvách našli souhlasného uznání. Ježto ale uvedení návrhu toho v skutek není v moci spisovatelové: podává jednoduché tyto rysy k veřejnému uvážení s úmyslem, aby zdravěji a všestranněji byly uváženy; potom: Kdo může, nechť pomůže! *Karel Vinařický.*

Z Východních Čech.

Nový zákon katechetský jest pln pokošení pro katechety vůbec, pro kněžstvo a církev zvlášť; jest to, abych řekl, persekuce katechetů v duchovní správě postavených. Či více již nyní zasluhovati bude víry ta která učitelka industrialní, ten který pod- a učitel (snad i liberální) než v službách církve, vlasti a státu sestarálý farář a vikář? či již nic nebudou platiti farní pečete a hodnostářů podpisy?

Než sudme dále: Učitel, industrielní učitelka dostávají určitý plat na rok a ne jako my katecheti od hodiny; nikdo se jich neptá na konci roku kolik hodin vynechali a neučili, plat se jim nezmeuší ať i na hodiny jim k učení vyměřené připadá svátek, ať stůňou, či ať někam za nutnou záležitostí odjedou — a tím neučí. Jinak se máš ty ubohý katecheto! Běda tobě, budeš-li zaměstnán příliš v duchovní správě! na to abys jen jeden den se opovážil býti nemocen a nemohl jíti do školy, aneb dokonce abys měl za nutnou záležitostí kamsi se vzdáliti, to bys pochodil! Ve stundenpassu bys měl „okénko“ prázdné s poznámkou „neučil“ a dle některých okresních školních rad dostalo by se Ti ještě pokárání.

Však zákonem tím přicházíme do směšných extrémů. Ve škole bývá prázdnno ve všechny zasvěcené svátky roku školního, tedy: V den sv. Václava, Dušiček, Všech svatých, ve svátky mariánské, svátky vánoční, velikonoční, svatodušní, nový rok, sv. tří Králů, hromnic, sv. Jana Nep., dny křížové, na nebe vstoupení Páně, Božího Těla, Sv. Petra a Pavla, na venkově v pondělí po pouti a po posvícení a v jiné ještě nahodilé dny — v ty dny ovšem mládež školy nenavštěvuje a katechetovi, poněvadž v ty dny neučí, vlastně učiti nemůže, se z platu ztrhne. Ale táži se: učí také ucitel v ty dny? Neučí. Strhuje se mu proto z platu? Nestrhuje; on má prázdniny, a já myslím, že prázdniny platí také pro katechetu a tedy že jest nespravedливо katechetovi v ty dny z platu strhovati zaslouženou odměnu.

Bývá prázdnno v den narozenin a jmenin Jeho Veličenstva — tu se také neučí a katecheta, kaplan buď sám fungiruje neb assistuje při slavné mši sv. náboženství učiti mu možno není. Má se mu proto zmenšovati remunerace?

Teď posledně za příčinou úmrtí nejjasnějšího korunního prince Rudolfa po dva dny se neučilo — mohli jsme my, ač jsme volno měli, náboženství vyučovati? Dobře z toho ze všeho vidíme, jak se nám měří dvojím loktem. Dle toho má se kněz hůře, než ten který dělník. Nechť si nikdo nemyslí, že pisatel má na starosti jen remuneraci — 50 kr. za hodinu se ani nedá zaplatiti to duchamorné namahání, skalopevná trpělivost a to celé namahání, vlastní remuneraci musí míti v srdci totiž spokojené svědomí, že pracuje z rozkazu Kristova, vlastní remuneraci má obdržeti až jednou v nebesích dle žalmu: jako hvězdy třpytiti se budou ti, kteří ku spravedlnosti vyučují mnohé.“ — Proto přec ale člověk zůstává člověkem a má své potřeby, jež zmenšiti má i ta malá remunerace ze škol. —

Bohužel jen, že máme velice málo zastanců a přívrženců a že ke všemu musíme býti my katechetové-kaplani těmi kovářskými kleštěmi, a máme vytahovati sami kaštany z ohně.

Doufejme že se časové změni a že se nás naši nejd. páni biskupové zastanou — aby se v té věci s námi alespoň „po právu a spravedlnosti“ jednalo. Více ani nechceme.

—a—

Z jihu českého.

Nedůstojný a nečestný jest výměr v dalším provádění zakona katechetského ohledně remunerace na obecných školách. Toť by ani člověk neuvěřil, kdyby nestálo černé na bílém, že zvláštní výkaz dle počtu hodin má býti zpracován, že jej okresní školní rada prozkoumá a zemské školní radě předloží, aby ta uráčila nějaký ten pakatýlek poukázati, což jinými slovy řečeno: katecheto pod dozorem svého učitele přednášej a uč, a já ti do tvého

„Stundenpassu“ napíšu tu hodinku, abys ku konci roku také za své přičinění nějaký ten pakatýlek dostal, jen ale za ty hodiny (60 minut) dobře spočítané a potvrzené.

Tázu se celé veřejnosti, zasluhuje li duchovní, aby od kteréhokoliv učitele byl kontrolován a posuzován u předmětu náboženství a u vyučování jemu? Vždyť co do vzdělání a vážnosti dosud u lidu zdravého žádný řídící neb učitel, tím méně industriálka nemůže se stavět na roveň poslednímu horskému kaplanu. A pod dozorem jejich má nyní duchovní vyučovati sv. náboženství a na jejich vysokomyslné potvrzení nějakou tu odměnu nepatrnou očekávati?

Jak se to srovnává na př. s industriálkou učitelkou? ta je docela svobodná slečna — dáma; bere 80% služného co učitel a žádný nedívá se, jak učí plést punčochy, kdy začne a kdy skončí? Což teprv když se taková industriální holka vdá a stane se industriální dámou. Tu „páni“ tam nahoře hned vykážou šestinedělí, celé prázdniny, pak kdykoliv budou zuby bolet — stále prázdno. Tu žádný nepočítá hodiny, žádný řídící do jejího vyučování se neplete, ani kdy bude počítati, že nevyučovala, začneli o půl hodiny později anebo ukončí-li o 1/2 hod. dříve.

Přijde-li ku konci roku p. inspektor, sebere industriálka všechny bryndáčky, punčošky, poviany, všecko to háčkování a pletení a p. inspektor laskavě pohledne na industriálku a potom na stůl pokrytý těmi tretkami. Pronese několik laskavých pochvalných slov o pílí a přičinění s děvčaty, pak následuje na to pochvalný dekret a pokoj ode všech na celý Boží rok. Ubohý katecheto, jak ty při tvém vznešeném a nejužitečnějším předmětu jsi pozorován, jak tobě se vše odměňuje, váží a vypočítává. Věru je duchovní u té školní byrokracie považován za něco inferiorního, za něco již přežilého a málo povšimnutí hodného, a to tím více bude, když budeme my duchovní stále mlčeti, sebe zapíratí, abychom tu a tam o žádného nezavadili. Je nám duchovním potřebí, abychom i my ze sna ospalosti se probudili, k vznešenému povolání veřejně a neohroženě se hlásili, aniž bychom se kým odstrašiti dali — tím méně od liberálního štabu školní byrokracie.

Sněmy a říšská rada neustále se zabývají se stavem učitelským, jako by již jiných lidí v říši ani nebylo. Čti noviny, pořád jen o učitelích a o žádném jiném; jim se věnuje všeliká pozornost, neustálé nadlepšování, jen aby co nejvíce dosáhli, pokud liberální patronové jejich všemožné o to se zasahují a moc v rukou dosud mají.

Kolik poslanců katolických a jak dalece se zastali kněžstva při upravnování pověstné kongruy, jak špetky nyní při zákonu katechetském a konečně na ty remunerace nezbudou jen odpadky, které smeteme, až dá-li Pán Bůh na konec roku, a ty ještě budou váženy, měřeny a co nejužkostlivěji spočítány.

Jeden duchovní správce z jihu českého.

D r o b n o s t i.

Výroční zpráva spolku sv. Františka Saleského pro dospělé chudé a k práci neschopné hluchoněmé v Praze za rok 1888.

Výkaz jmění ku podpoře chudých z pražského ústavu vystouplých hluchoněmých, aby řemeslu neb umění se vyučili. — Od ledna 1888 až do prosince 1888.

Příjem na hotovosti: 1. Koncem prosince 1887 pozůstal zbytek 1076 zl. 3 kr., v cenných papírech 5300 zl. — 2. Roční příspěvky čestných údů 40 zl. — 3. Dary dobrodinců 10 zl. — 4. Úroky (kup) ze stát. půjčky (ve stříbrě a pap, 222 zl 60 kr. — 5. Úroky z kapitálů v české spořitelně uložených 20 zl. 17 kr. — 6. Rozličné příjmy 3 zl. 89 kr. — Úhrnem příjmů 1372 zl. 69 kr., v cen. pap. 5300 zl.

Vydání: 1. Podpory hluchoněmým učenníkům 95 zl. 60 kr. — 2. Rozličná vydání 1 zl. 90 kr. Úhrnem vydání 97 zl. 50 kr. — Odečte-li se 97 zl. 50 kr., zbude čistého jmění 1275 zl. 19 kr., v cen. pap. 5300 zl.

Souhrnný výkaz: 1. Jmění v české spořitelně uložené 1227 zl. 35 kr. — 2. Koncem prosince 1888 zbylo v pokladně 47 zl. 84 kr. — 3. 3 kusy st. půjčky (ve stříbře) à 1000 zl. v cen. pap. 3000 zl. — 4. 22 kusů st. půjčky (ve stříbře) à 100 zl. v cen. pap. 2200 zl. — 5. 2 kusy st. půjčky (ve stříbře) à 50 zl., v cen. pap. 100 zl. Úhrnem 1275 zl. 19 kr., v cen. pap. 5300 zl. — Účet pokladnice prozkoumán a stvrzen. V Praze, v lednu 1889.

Ze spolku hluchoněmých sv. Františka Saleského: Václav Jan Wilczek, předseda. Ignác Reisser, místopředseda. Karel Eichmann, pokladník. Vilém Arnstein, zapisovatel. Bohumil Vondrovitz, I. revisor. Jindřich Andersch, II. revisor. Josef Wien, pořadatel.

Kancelář spolku hluchoněmých svatého Františka Saleského jest v Slupech č. 1483—II., 2. posch., kamž všechny dopisy, dotazy a peněžité zásilky činěny buďtež. — Spolek přijímá ochotně od hluchoněmých jejich důležité úpisy, spořitelní knížky a cenné věci a uschovává je v ohnivzdorné kase, vydáváje uklada-
telům za ně přijímací list.

* * *

Knihovna britického musea v Londýně. Knihovna tato čítá 3,000.000 tiskopisův. Každého roku zvyšuje se číslice ta nově zakoupenými spisy o 80.000 svazků. Od roku 1884 tiskne se katalog této bibliotéky; katalog ten už nyní obsahuje 138 svazků a přece jest v něm teprv pouze 600.000 nápisů knih mu-
sejních otištěno.

* * *

Útulky pro katolickou mládež v Anglii. Emissaři protestantští v Anglii jako vlci hltaví pátrají po dítkách rodičů katolických, lákajíce jich do svých útulen („Homes“), aby je tam dle zásad protestantských vychovávali. Lživé sliby agentů protestantských bohužel mnohé rodiče katolické k tomu přiměly, že dítky své do ústavů jinověreckých odevzdali podepsavše při tom listinu, kteroužto se všelikého dozoru na tyto dítky své vzdávají. Ještě snadnější práci mívají agenti při dítkách z manželství smíšeného; dítky ty, zvláště umřel-li manžel katolický, hromadně strkají se do útulen protestantských. Sirotci, pak dítky při zebření dopadené dány byvše do útulen bez rozmýšlení naznačeny jsou jako protestantské, byť pocházely z rodičů katolických

Leč i katolíci angličtí přicházejí poznánáhla k poznání svých povinností. Diecése Salfrodská tvoří takřka střed průmyslu; biskup dr. Vaughan pojal úmysl, postarati se o zachránění dítek katolických a dílo se mu skvěle zdařilo. Celkem bylo již 9430 katolických dítek zachráněno od převedení k protestantismu. Vedle ústředního výboru stává v diecési ještě 24 výborův okresních, které asi 600 členů čítají: všickni s příkladnou obětavostí věnují se úkolu svému.

Roční příjem spolku činil 5651 liber šterlinků (56510 zlatých ve stříbře). Z toho utvořen fond 3000 liber št., z něhož platí se nájemné a daně; ze zbytku 2651 liber byly veškery ostatní výlohy zapraveny.

* * *

Šejdiřka, býv. industrialní učitelka (Zločin podvodu. Před soudem čtyřčlenným.) — Malá, kostnatá, vyzáblá osoba jest 32letá Františka Dellišova — každý by jí hádal o deset roků více — a žilky v ní není dobré.

Bývala industrialní učitelkou, ale cestu poctivého života dávno opustila a dle všeho nikdy více se na ni nevrátí. Před soudem nestojí poprvé.

Byla odsouzena již dvakráte pro podvod a pro krádež několikrát. Posledně dostala patnáct měsíců, dne 8. července 1887, a trest vypršel jí 8. října loňského roku. Avšak sotva že vyšla na svobodu, počala páchat nové podvody. Právu ovšem neušla a včera učiněna na delší čas neškodnou.

Koncem října anebo počátkem listopadu navštívila manželku hostinského a krupařku Annu Hánkovou v Praze, s níž si vyžádala tajnou rozmluvu. Když Hánková vyšla z krámu, svěřila se jí Dellišová, že je hospodyní na faře v obci K. a že má s panem farářem chlapečka, kteréhož prý musí dáti někam na opatrování. Z „tajné církevní kasy“ pro takové ubohé sirotečky bere prý na svého

měsíčně desítku, k čemuž prý sama přidá pětku. Chce prý, aby její poupě bylo v dobrých rukách a tu prý má důvěru k ní, k paní Háňkové.

Paní H. nejen lichotila tato důvěra, ale také jí vyhovovala odměna, i byla ochotna převzít úřad pěstounky a popřála Dellišové u sebe nocleh, o nějž byla žádala. Ráno, předstírajíc Dellišová, že pojedje pro dítě do Ouval, vylákala z Háňkové půjčku 5 zl. Krom toho vypůjčila si šátek na děcko, „aby prý mu nebylo zima“, pro sebe šátek kapesní a pár punčoch. „Tlačí mne botky!“ stěžovala si. Vše stálo za 10 zl. 20 kr. Ač se měla s dítětem navrátiti ještě toho dne, nespátřila jí Háňková vícekrát — až včera u soudu.

Stejným způsobem poctila návštěvou hajného Františka Vondráčka ve Světicích, kterého balamutila, že je tetičkou pana správce Wernera z Rataj. Po byla u něho od 13. do 28. ledna, jedla, co jí dali a poroučela si jen dobré atd. Bude prý se vdávati za hajného Pácala ve Velenkách, pak prý Vondráčkovi vše vynahradí. Chudák Vondráček vařil a pekl, co sehnal, a počítá si škodu na 8 zl., krom čehož vydal 4 zlaté za povoz, jímž nechal podvodnici dovézt do Velenek k „ženichu“ Pácalovi.

Vondráčkovi namluvila, že má synáčka s panem hrabětem „Aloisem Kinšským“, který má veliké panství a její ženichu prý dá krásné místo, nejspíše fořtovnu. Pak zmizela — a Vondráček dlouho čekal na její návrat. Nedočká se ho tak brzy. Podobných podvodů spáchala ještě více.

Pro všechny tyto podvody pohnána byla Dellišová včera před čtyřčlenný soud, jemuž předsedal rada p. ryt. Janáč. Po výslechu svědků uznána byla vinnou a odsouzena do těžkého žaláře na dva roky, načež může býti dána pod policejní dohled. Odpočine si věčná ta „nevěsta“ a odpočine si i její — jazyk. Ženština tak drzá a hubatá nebyla již dávno před soudem.

* * *

Kronika školská. Z Rakouska dosud ozývají se výkřiky do Německa o potlačování protestantů, kteréž jsou asi stejně pravdivy, jako výkřiky o potlačování Němců. Kde k vůli třem, nebo pěti protestantským dítkám nesmí 150 katolických dítek modliti se hlasitě „Zdravas Maria“, tam ovšem spíše mohlo by se mluvíti o potlačování katolíků ve státě katolickém. Nedávno rokovalo se v pruské sněmovně o rozpočtu ministra kultu. A tu řečníci polští a ze středu celé hromady stížností uvádějí, na hrubé porušování parity naproti školám katolickým. Nejen že, jak jsme v čísle předešlém ukázali, že ze škol katolických učitelé katoličtí libovolně se přesazují do škol protestantských, a naproti tomu protestanti do škol katolických: nýbrž dítky katolické na mnoze přiučí se choditi do škol protestantských i tam, kde školy katolické stává. Děje se to obyčejně pro němčinu. Má-li dítě polské náhodou jméno německé, je považováno eo ipso za německé. Děti katolické donucují se, býti přítomny vyučování náboženství protestantskému, kdež i slýchá často píseň:

Steure des Papstes und Türken Mord.

* * *

Svoboda závětí v Prusku. V Děčíně neustadtském odporučili jistí bezdětní manželé stavební místo katolické obci ku zřízení nemocnice a opatrovny. Odkaz ten byl od obce s díky přijat a stanovy nového ústavu byly již od konsistoře schváleny. Bylo ještě třeba povolení zeměpanského, jež ale přímo bylo odřeknuto. Stalo by se to u nás v Rakousku protestantům?

*

Co všecko v Prusku podléhá trestu? V Gelsenkirchenu vystavil kupec jeden — antisemita — düsseldorfského malíře Gehrtsa kopii známého obrazu: Jüdische Schnorrer — ve výkladní skříni. Scházelo se zde dosti zvědavých, kteří všelijakými poznámkami ty židovské nosy doprovázeli. To dopalovalo tamního purkmistra, jenž kupce udal pro páchání hrubé neplechty. Kupec před soudem hájil se tím, že všecky humoristické listy podobné obrazy přinášejí, jež ve výkladních skříních pozornost obecního stejnou měrou vzbuzují. Nic platno, kupec byl odsouzen k pokutě 30 marků. Státní zástupce navrhol pouze 20.

Díky vídeňských kooperatorů a katechetů. V neděli dne 17. března odevzdala deputace vídeňských kooperatorů a katechetů říšskému poslanci dru. Luegrovi adresu díky za to, že se jich horlivě zastal při udělení práva volebního do zastupitelstva městského, jehož dříve nemívali.

Dr. Lueger na to odpoledne ve veřejném shromáždění vyslovil radost z toho, že se mu podařilo starou nespravedlivost napravit. Shromáždění na to provolalo bouřlivou slávu: *N a š i m k n ě ž í m*, což se ještě častěji opakovalo. — Jen aby z toho všeho nevyšlo něco, co velikou podobnost má — *s n o s e m* A hned v témdnu na to byl jeden vídeňský kaplan valnou většinou volen do městského zastupitelstva a sice P. Klačko, kapl. při votivním chrámu. Naposled je tentýž ke všemu — Čech. Jaký to hrozný úpadek Vídně!

* * *

Americký lidumil. Z Nového Yorku se oznamuje: Jakub J. Tome, velice zámožný občan v Port Depositu v státu Massachusetts, oznámil veřejně, že chce zříditi jistý počet průmyslových škol pro hochy a dívky a pro počátek složil 500.000 dolarů; k témuž účelu uložil další tři miliony dolarů. Do škol těchto budou dle přání dobrodincova přijímány děti, jež záhy osiřely a jsou úplně samy na sebe odkázány. V ústavu dostanou bezplatně stravu, oblek a byt a budou si moci zvoliti svobodně své povolání. Zakladatel Tome býval sám kdysi chudým sirotkem a vlastní přičinlivostí vyšinul se na milionáře.

* * *

Pruská kultura v Poznaňsku. Kurýr Poz. vyličuje výjev, jenž udál se v jedné německé škole, do níž přinuceny jsou polské děti choditi. Zde učitel — kněží polští do takových škol nemají přístupu — vykládal žákům německý katechismus. Jedno dítě vytáhlo si z brašničky katechismus polský. Sotva že učitel knížku tu uzřel, uchvátil ji a vsí silou jí o zem praštil. Nastalo u všech dítek zděšení veliké, jelikož Polák katechismus pokládá za knihu svatou, jako písmo sv.

* * *

V Bytnově (Beuthen) v horním Slezsku byl odsouzen na tři léta těžkého žaláře učitel z kraje tarnovického pro zločin násilí na děvčatech spáchané a sice v 22 případech.

* * *

Starokatolík inspektorem škol katolických. O paritě v Prusku křiklavě svědčí dopis, psaný z východního Pruska berl. Germanii, v němž jmenuje se inspektorem kat. škol v jednom kraji starokatolík. Tímto se vysvětluje, proč katolický střed teď tolik důrazně žádá, aby nejen vyučování, ale i dozor na školách byl přísně konfesionelní.

Obsah „Vychovatele“:

Pestré listy o moderním školství. (Píše František Pohunek. Pokračování.) — O mrtvých jazycích na našich gymnasiích. (Píše prof. přírodních věd A. T.) — Proti zákonu katechetickému. — Dopisy: Z Východních Čech. (—a—) — Z jihu českého. — Drobnosti.

Majitel, vydavatel a nakladatel VÁCSLAV KOTRBA. --- Odpovědný redaktor PETR KOPAL.

VYCHOVATEL.

List věnovaný zájmům křesťanského školství.

Vychází 15. a posledního dne každého měsíce. — Předplácí se čtvrtletně 50 kr., pro odběratele „Obrany víry“ 40 kr. v administraci Cyrillo-Methodějské knihtiskárny v Ostrovní ulici číslo 1508—II. v Praze. — Jednotlivá čísla po 8 kr. Redakce na Vyšehradě č. 69.

Pozvání ku předplacení na II. čtvrtletí „VYCHOVATELE“.

P. T. odběratele našeho listu dovolujeme si tímto uctivě zváti k obnovení předplatného a spolu žádati, aby nám předplatné, pokud za předešlé čtvrtletí anebo z roků předešlých dluhují, laskavě zasláno bylo, an jinak nuceni budeme, zaslání listu zastaviti.

Vydavatelstvo.

Pestré listy o moderním školství.

Píše František Pohunek.

(Pokračování.)

Kněžská „panovačnost“ a zednářsko-židovské panství.

V statích předchozích ukázali jsme, že ti, kdož ustavičně podezřívají kněze katolické z nevlastenectví, sami bývají nejen nevlastenci, nýbrž i vlastní své škůdci a zrádci, majíce na paměti jen prospěch svůj vlastní a prospěch „řádu,“ k němuž náleží, fráse pak o kněžském bezvlastenectví že si vymýšlejí a házejí mezi lehkověrný lid za tím jen účelem, aby zakryli svoje vlastizrádné úmysly a rejdy. Nejinak jest tomu i s výčitkou o kněžské „panovačnosti,“ pro niž prý se nesmí svěřiti církvi ani dost malý dozor nad školou.

„Klerikální strana chce vychovávat sakristií a vládnouti zpovědnicí,“ volal Viktor Hugo upřímný „přítel“ (!) církve a kněžstva, a po něm opakoval redaktor Ervin Špindler a redaktor „Vyšehradu,“ jenž vydal řeč Hugovu v brožuru nazvané „Časová otázka;“ „církve chce panovati v rodinách i obcích,“ volají bezčetní papouškové věrně podle hesla vydaného stranou, kteráž nejen chce vším všudy vládnouti, nýbrž skutečně už panuje v mnohých rodinách, obcích i státech.

Kdykoli čítáme nebo slyšíme nesmyslné a zlomyslné fráse o té kněžské panovačnosti, vždy nám připadá na mysl pověst o loupežníku, který setkav se na širé poušti s dvěma poutníky, kteří již dlouho svorně spolu cestovali

a se přátelsky podporovali, jednomu z nich, u něhož veliký tušil poklad, zlomyslně našeptal, aby svému soudruhu nedůvěřoval, proto že prý ho chce na poušti okrásti a učiniti nevolníkem svým; když však je rozdvojit, oloupil oba a oba učinil svými otroky. Tomuto loupežníku podobá se velice řád bratří zednářů. „Nevěřte kněžím,“ tak volá ustavičně; „chtějí vás sevřítí v středověká pouta, chtějí vás zotročiti a ovládati tak, byste se bez jejich dovolení ani hnouti nemohli atd.,“ a masy lidu, hlavně pak houfy polovzdělanců, jež čerta o tom vědí, že „v temném“ středověku mnohem větší byla svoboda, nežli jest nyní, kdy se člověk bez svolení toho neb onoho úřadu takorčka ani hnouti nemůže, jež ani času ani vůle nemají přemýšletí o tom, zdali pravda jest, co se jim vypravuje o té „hrozně“ kněžovládě, poprávají sluchu svůdným těmto hlasům a odvracejí se s povržením nejen od kněží, nýbrž i od církve a její učení.

V čem však záleží ta kněžská „panovačnosť“? Vyjmeme-li tu a tam některého panáčka, jenž jest snad poněkud domýšlivý, proto však přece práždné vlády neprovozuje, nýbrž spíše protivným se stává, záleží veškerá kněžská panovačnosť jediné v tom, že chtějí přivéstí k platnosti v životě soukromém, rodinném, společenském ne náhledy, domněnky a výmysly vlastní, nýbrž svatou a nezvratnou pravdu hláсанou Kristem, při čemž jsou bedlivě pozorováni a mimo to ještě skoro ustavičně podezříváni a osočováni.

Známe však sektu, kteráž jediná ve světě celém podivuhodné a vými-
nečné zaujímá postavení a to jest sekta bratří zednářů. Církev a všechny její nauky a instituce, každé slovo papežovo, každé skoro hnutí toho kterého katolického biskupa atd. přetrásají se a posuzují, překrucují a odsuzují v nesčetných novinách; poměry společenské, zřízení vládní a zákonodárství všech říší na světě jsou stálým předmětem novinářské diskusse; ba v době nejnovější zmáhá se u jistého druhu novinářstva čím dál tím víc nespůsob bráti na přetřes i poměry a záležitosti čistě osobní a tahati na trh veřejnosti i nejdiskretnější poměry rodinné; zkrátka o všem všudy rozepisují se různé listy denní: ale o zednářích, velké jejich moci a snahách podvratných mlčí jako hrob, ti jsou v očích jejich jedinou na světě společností, již nechají v pokoji, již se ani slovem nedotýkají, a kdežto jistého druhu novináři známé svoje nosy do všeho strkají, i za klausuru do cel klášterních, zachovávají vzhledem k zednářům úzkostlivou šetrnosť.

Již tato okolnosť zřejmým jest důkazem o nesmírné moci zednářstva; již jen tato okolnosť dosvědčuje jasně, že má zednářstvo velice mocný, ba rozhodný vliv na všecko všudy mimokatolické časopisectvo, nebo jediné tím dá se vysvětliti, proč se o zednářstvu nikdež nepíše a proč když se píše, děje se to vždy jen v duchu bratří zednářů a na prospěch jejich a to ještě tak, že se o nich zřejmě obyčejně žádné nečiní zmínky, že se zatajuje jejich jméno.

Mohou tudíž zednáři o sobě tvrditi, že chodí mezi svými odpůrci zahalení jsouce trojnásobnou nocí, že vidí jejich chyby, jejich slabosti a t. d. a všeho že mohou využítkovati ve prospěch svůj vlastní. „Jen když dosáhne účele svého, pak jest to lhostejno pod jakou rouškou se to děje, a jakási rouška jest vždycky potřebna; neboť v skrytosti spočívá velká část naší síly. Proto jest třeba, abychom se vždycky skrývali pod jménem jiné společnosti (Neueste Arbeiten des Spartakus und Philo S. 156.). Tak zní jedna část zednářské instrukce pro tak zvaný „Regentengrad;“ jinde pak se dít v téže instrukci: „Skrytosť jest věcí nejpotebnejší, proto nemá řád nikdy veřejně vystupovati ani v zemi takové, kde má tolik moci, že by tak mohl bez bázně učiniti; nýbrž prefekt musí uměti chytrým způsobem dle poměrů místních každému svému úmyslu jiný dátí nátěr a v jinou vždy roušku zahaliti řád. Proti společnosti takto skryté nemůže nikdo s výsledkem pracovati“ (Taxil: Trojteč. bratří II. 537.).

V této „skrytosti“ a pak v tajemství, do jakéhož se zednáři zahalují, spočívá opravdu největší jejich síla. Vším právem tudíž pověděl br. . . .

Ficke: „Wir (zednáři) haben Elemente der Macht, mit denen sich Ungeheures ausrichten liesse, wenn wir sie benutzen wollten. Ein ungeheueres Element der Macht liegt in der Ausbreitung der Logen über das ganze Erdenrund, in dem Zusammenhang der Bruderkreise, in dem allgegenwärtigen Geheimnis, das uns schützt gegen die profane Welt.“

Jako však v přísném zachovávání tajemství řádových spočívá hlavní síla zednářstva, rovněž tak jest jisto, že by moc zednářstva byla zlomena a v době krátké zničena, kdyby všickni lidé a hlavně ti, kdož mají v rukou moc, znali tajemství, cíle a snahy zednářských zasvěcenců. To doznávají zednáři sami; tak pravil na př. br. . . Defrenne v brusselské loži zvané: „Du Travail“: „Trvání našeho řádu zednářského závisí od přísného zachovávání našich tajemství“ (A. Neut: La Franc. Maçonnerie soumise II. p. 127. Pachtler: Götze 396.)

Ale na štěstí bratří zednářů se tato tajemství předně přísně zachovávají, za druhé pak obsahují věci tak hrozné, že i když se časem mezi zednáři vyskytne „zrádce“ a jejich zámysly, rejdy a pikle před nezasvěcenci odkrývá, obyčejně málo nachází víry, proto že největší částí čtenářů nechce nikterak jíti do hlavy, že by mohli býti na světě lidé, kteří by měli zásady a snahy tak ďábelské, v kterémžto náhledu je ještě utvrzují listy stojící pod vlivem zednářským, kteréž takového zednářského „zrádce“ buď činí směšným aneb jej vyhlašují za podvodníka, kterýž chce čtenářům pověsiti na nos notného bulíka. My sami jsme patřili po delší dobu k takovýmto čtenářům a první spis o „bratřích,“ jenž se nám dostal do ruky, odhodili jsme s touto poznámkou: „Autor této knihy chce buď naháněti lidem strachu, anebo si z nich chce dělati blázny.“

Za okolností takových není ovšem divu, že moc zednářstva ustavičně roste a že v mnohých zemích nabyla už síly takové, že si zednářstvo samo už troufá jíti na veřejnost s mnohými věcmi, o nichž ještě do nedávna zachovávalo přísné tajemství. Již ve stati předchozí připomněli jsme, kterak si to sami „bratři“ libují a jsou na to hrdi, že se před jejich znakem zednářským musejí skláněti i přísné zákony vojenské. Zde připojujeme, že i tím se chlubí bratří zednáři, jak mocně zasahují do politiky. Tak se píše na př. liberální „Chronique“ z r. 1885. v dopise z Antverp: „Vím, že vládní orgány udivením vykřiknou, ale proč pak bychom jednou pro vždy nedoznali, že má zednářstvo na vývin politiky veliký vliv? Třebas nebylo jeho míchání se do politiky přímé a bezprostřední, přec se pojednává v ložích o formulích, rozmlouvá o systémech, zkoumá se, zdali snad ten neb onen system není ukvapeným a největší část našich státníků prodělala v loži svůj rok zkušební a tam nabyla politického svého vzdělání. Klerikálové mají velmi dobrou organizaci: církve. Domnívají se snad, že jest zednářstvo tak hloupé a zpozdilé, aby se radilo o věcech nadsmyslných aby se zabývalo jenom humanitou a psychologií, politiky pak aby si nevšímalo?“ (Kist, Schooskinder 216.)

Ó nikoli, klerikálové nejsou tak hloupí, aby se domnívali o bratřích zednářích, že ve svých ložích rozmlouvají pouze o povětrnosti, pěstují humanitu a studují pilně psychologii, nýbrž znají „bratry“ jak tito sami v rozličných cirkulářích nejednou již doznali, velice dobře a proto též vědí, že se v ložích zednářských vedou debaty nikoli o počasí a povětrnosti v boží přírodě, nýbrž že se tam pilně uvažuje situace politická často i ministři dosazují a sesazují atd., protože se přečetné a velký vliv mající listy zednářské dovedou již o to postarati, aby se skutečně provedlo, na čem se lože v principu usnesly.

Tak jest vůbec známo, že ve Francii každé ministerstvo, chce-li se udržeti, musí býti za dobré zvláště se zednářsko-židovským listem „Journal des Débats“ a že mu musí vypláceti ročně velkou podporu (Viz: Les juifs rois de l'Epoque od Toussenta, La France juive od Drumonta atd.) a že každý ministr, který odepřel tuto podporu a nechtěl tancovati dle píšťalky listu tohoto, svržen byl v době krátké.

Byli sice ministři, kteří hleděli vymaniti se z poručníkování „Journalu des Débats“ a všelikou podporu rozhodně mu odepřeli; tak učinil na př. ministr Villèle; ale moc denníku zednářského osvědčila se býti mnohem větší než moc ministrova. Villèle byl svržen a ministerstvo Martignacovo, chtělo li se udržeti, musilo vyplatiti Journalu des Débats nejenom „subvenci“ za běžící rok, nýbrž i „subvenci“ za prošlá tři léta, již Villèle zůstal „dlužen“ (1). I Thiers měl úmysl zbaviti se despotismu zmíněného listu, ale jediný fulminantní článek zvrátil jeho plán a přiměl jej k tomu, že prosil kajicně za odpuštění a uzavřel mír s kasírem listu. Guizot a Duchâlet vykonávali všechny rozkazy mocného žurnálu a co vykonati a provésti nemohli, alespoň vykonati příslibili. Montalivet byl víc než servilním, všechna uprázdněná místa úřednická obsazoval výhradně přátely „Débats“ a vládu v ministerstvu záležitostí vnitřních přenechal jim úplně. Redaktoři listu tohoto byli vychovateli královských princů a přátely dvora královského, dokud totiž plnil dvůr rozkazy jejich žurnálů; dále jejich oddanost k dynastii nešla. Nechtěl-li král poslouchati, musil jíti a pan Cremieux, předseda židovské aliance a velmistr všech loží francouzských, byl tak laskav, že jej vyprovodil až ku kočáru, jenž se víc do Francie vrátiti nesměl, a zavřel za ním dvířka (viz Vychov. str. 67.) Redaktoři Débats mají přístup všude a možno je najíti ve všech úřadech a ve všech učených společnostech, francouzské pak konsuláty obsazují se skoro výhradně jenom členy jejich redakce. Buglic sice nařídil, aby se konsuláty reservovaly pro chovance ústavu „Ecole des Consuls,“ ale zůstalo všechno při starém, tak že pravou školou, v níž se vychovávají budoucí konsulové, jest „Journal des Débats.“ List tento má konsuly v Bagdadu, v Alexandrii, v Jerusalémě atd., zkrátka rozhoduje o osudech národa (Tous-senet l. c.; Dr. S. Brunner: Hau-u. Bausteine V. 193—194.).

A kdo dopomohl bratřím zednářům vedle přičinění jejich vlastního k tak veliké moci? Židé a židovská žurnalistika. A kdo pak nabyl prostřednictvím řádu zednářského největšího vlivu a největší moci, moci takové, jaká jest i zednářům, pokud nejsou židy, nepohodlnou? Synové národa vyvoleného.

Na rabínské konferenci konané v Krakově r. 1840 vystoupil bankéř a milionář Mojžiš Montefiore a předložil shromážděným rabínům hotový už plán, jak by se dalo veškeré novinářstvo získati pro služby židovské a jim pomohlo ovládati duchy. Mezi jiným pravil doslovně takto: „Marné zakládáte společenstva, banky a věci podobné; nebo dokud nám tisk není k službám, abychom svět omámili a oklamali, nesvedeme nic a panství naše zůstane pouhým vrtochem (Viz: „Die Eroberung der Welt durch die Juden“ von Osman Bey a „Evang. Luther. Kirchenzeitung“ z r. 1880 str. 571 a 572.). Mojžiš Montefiore a Isák Adolf Cremieux, židovský advokát v Paříži, založili pak „Alliance israélite universelle,“ mezinárodní to židovský spolek, vládnoucí nesmírným kapitálem, jenž dle stanov chrání a podporuje příslušníky národa israelského, zakládá školy židovské, podporuje židovské časopisectvo, pečuje o jeho rozšíření, přede vším pak toho dbá, aby se židovským žurnalistům a pak vůbec židovským spisovatelům dostávalo víc než obyčejné odměny za práci jejich.

Že Montefiore dobře počítal, ukázalo se snad mnohem ještě dříve, nežli se sami rabíni nadáli. Předseda „židovské aliance“ a zednář Cremieux, jenž byl jakožto zednářský velmistr již r. 1832. ve Francii ministrem, stal se za pomoci peněžníků Pařížských r. 1848. ne sice ještě ministrem kultu, ale spravedlnosti.

Židé totiž počali houfně vstupovati do loží zednářských, získali si přízeň četných časopisů, brzy mnohé z nich ovládali docela, zakládali časopisy vlastní, táhli se zednáři a liberály za jeden provaz, vždy však byli pamětlivi prospěchu židovstva, kterémuž aby lépe mohli sloužiti, zakládali lože výhradně židovské, do nichž nemá přístupu ani zednář nejzasvěcenější, a kteréž jsou velmi čteně rozšířeny v Evropě i v Americe.

Rozblédneme-li se po liberálním časopisectvu doby nynější, jemuž tisí-
cové mnohem více věří nežli svatému evangeliu, shledáváme, že stojí skoro
výhradně ve službách spolků, společností a ústavů peněžních a ve službách
zednářských, anebo že jsou obchodem soukromým. Kdo však v těchto
listech vycházejících ve městech hlavních a zásobujících látkou, „rozumem
a moudrostí“ ty všechny nesčetné plátky liberální vycházející ve městech
a městečkách po širém venkově, hlavní vede slovo, viděti ze seznamu libe-
rálních listů Berlínských a Vídeňských, jež tuto věrně a bez poznámky opi-
sujeme z knihy vydané Leopoldem Kistem r. 1886. u Kirchheima v Mohučí-
nejíž název jest: Die drei Schooskinder des Zeitgeistes — Wissenschaft, Schule
und Loge.

Roku 1880. měly tyto berlínské liberální listy židovské redaktory:
1. Bank- u. Handels-Zeitung (R. Dr. Massner); 2. Berliner Zeitung (R. Dr.
Kohut); 3. Berliner Börsencourier (R. G. und H. Davidsohn); 4. Allgemeine
Börsenzeitung (R. Holländer); 5. Berliner Bürger-Zeitung; 6. Die Gegenwart;
7. Gerichts-Zeitung; 8. Kladderadatsch; 9. National-Zeitung; 10. Deutsche
Rundschau; 11. Deutsches Montagsblatt; 12. Berliner Tagesblatt; 13. Tribune;
14. Ulk; 15. Wespen; 16. Deutsche Hausfrauenzeitung; 17. Volkszeitung;
18. Der Frauen-Anwalt; 19. „Parole,“ Zeitung des deutschen Kriegerbundes
(Red. J. Bloch); 20. Berliner Theater-Anzeiger (Kist. l. c. str. 245—246.)¹⁾

Z listů vídeňských redigovaných židy uvádí Kist tyto:

1. „Neue freie Presse,“ Red. Dr. Benedikt a majitel novinářské družstvo
akciové sestávající z bohatých židů, kteří r. 1873. k získání a nadání novi-
nářského tohoto obchodu upsali 15 millionů zl. v 75 000 akciích. 2. „Die
Presse,“ (majetek Länderbanky); 3. „Extrablatt,“ (majetek Länderbanky);
4. „Tagblatt“ (Eigenthum der Steyermühl-Aktien-Gesellschaft); 5. „Vorstadt-
zeitung (majitel týž); 6. Fremdenblatt (maj. Elbemühle-Aktien-Gesellschaft);
7. „Wiener Allgemeine Zeitung;“ 8. „Morgenpost;“ 9. „Deutsche Woche-
schrift“ (Kist. l. c. 244.).

Jakou mají židovsko-liberální listy moc a jak jsou „nezištny“ o tom
podává Kist tento obrázek: Když byla r. 1871. ve Vídni založena „Raten-
und Rentenbank“ platila 54 časopisům za odporučené a reklamu 33.285 zl.,
z čehož obdržely: Presse 2500, Neue fr. Presse 2500, Tagblatt 2500, Frem-
denblatt 1500, Vorstadtzeitung 1200, Tagespresse 1200 atd. (Kist l. c. 245.).
Nedávno pak přinesl „Deutsches Volksblatt“ jiný, mnohem ještě „lepší“
obrázek o té veliké poctivosti a nezištnosti liberálních listů vídeňských.
Když vydala Anglobanka turecké losy, píše „D. Volksblatt,“ zaplatila 73
vid. časopisům za mlčení a odporučené velikou sumu, z níž obdržel „Tagblatt“
32.000 zl., „Neue fr. Presse“ a „Presse“ 25.000 zl., „Vorstadtzeitung“ 16000,
atd. — Poznámky k tomu není snad třeba.

Uvážíme-li zcela objektivně všechny tyto úkazy, nabudeme aspoň jakéhoš
o tom tušení, co se as děje v úkrytu, odkudž vybíhají a kam se zas sbíhají
různé ty nitky, kteréž ovládají vlády i společnost, a snad dáme za pravdu
D'Israelimu, jenž takto pověděl: „Světlem vládnou zcela jiní lidé, než jak
mají za to ti, kdož nevidí za kulisy.“ Lidí těchto, „jenž D'Israeli výslovně
jmenuje, jest ve všech ložích plno a mají tam slovo rozhodné, rozhodují
tudíž i v politice a to často ku zlosti křtěných pánů „bratří“.

Rozhorlen nad touto velikou mocí nekřtěných členů lože napsal jistý
zednář: „Moc, jakéž se domohl Juda pomocí zednářů, stojí v zenithu. Jest
rovněž tak mocná proti trůnu, jako proti oltáři. Ačkoli jsou židé z jistých
loží vyloučení, jsou přece ve všech ložích. V Londýně jsou dvě lože úplně
židovské, kteréž drží v rukou všechny nitky revolučních živlů, kteréž jsou
v ložích, v nichž jsou rození křesťané. Hlavu lože tvoří Juda, křesťan-
ské lože jsou pouhými loutkami, jimiž vládne Juda, aniž by o tom obyčejně

¹⁾ Jména redaktorů jsme tu u většiny zúmysla vynechali a vynecháváme i u listů
vídeňských; máme je však v zásobě.

věděly. Dirigující lože zednářská sestávající ze samých židů jest i v Římě a lože ta jest zároveň jedním z nejvyšších revolučních tribunálů, kterýž neznámými pohlaváry ostatní lože ovládá. V Lipsku jest tajná lože židovská o valném trhu výročním (zur Messzeit) permanentně otevřena; žádný křesťan tam nemá přístupu. V Hamburku a Frankfurtě dovolen jest přístup do židovských loží jenom tajným komisarům (zednářským); poslední sluje: „Absalon zu den drei Brandnesseln.“ Již toto jméno ji dosti označuje. Kéž by panovníci pochopili, že lože jenom k tomu pracuje, aby nadchla národy duchem revolučním ve prospěch židovstva, kéž by pochopili slovo Burkeovo: „Přijde doba, kdy budou knížata musít býti tyrany, proto že se jejich poddaní stali odbůjci (rebely) z principu!“ (Histor. polit. Blätter 1862; Mond. 5. listop. 1862; Dr. Brunner l. c. 195.)

Není to za těchto okolností zlomyslným posměchem, když židovsko-liberální listy a naši drazí radikálové mluví o kněžské panovačnosti a kněžovládě? Není to důkazem úplné slepoty, když naše žurnály svobodomyšlné v otázce školské za jeden táhnou provaz s „Neue freie Presse“ a její pochvalným uznáním se vychloubají, otiskující je písmem proloženým? Není to důkazem nezměrné hlouposti a krátkozrakosti, když i dělníci, jako se stalo na schůzi v Karlíně, tancují dle píšťalky zednářsko-židovsko-liberální a bouchají do klerikálů? Kdo se z toho raduje? kdo má z toho prospěch? Národ český nikoli a čeští dělníci teprv ne. Kdo tedy?

Těm kdož se „bojí“ té hrozné kněžské panovačnosti a „kruté“ kněžovlády, kdož vtlokají zásady pohansko-zednářského humanismu o neobmezené lidské svobodě, o nezávislé morálce, o ráji na zemi . . i v mysle lidu pracujícího a kdož mu hledí vyrvatí viru v život budoucí atd., všem těm ku konci alespoň krátce připomínáme události pařížské z roku 1871., aby věděli, komu vlastně slouží. Lidé odchovaní v zásadách humanismu, lidé bez víry v Boha a věčnost dostali vrch, drancovali napořád, bořili a pálili vzácné památky, řádili mnohem hůř nežli nejkrutější nepřátelé, volali: „Smrt kněžím“ zavraždili dne 24., 26. a 27. května pařížského arcibiskupa Darboya, generální vikáře Surata, faráře u sv. Magdaleny Deguerry-ho, missionáře Allarda, faráře Bécourta, pět jezuitů, sedm jiných kněží a jednoho seminaristu²⁾, ale před palácem Rothschildovým provolávali hřímavé: Sláva!

Přes to přese vše budou však listy zednářsko-židovské i dále psáti o panovačnosti kněží katolických, o kněžovládě a jejich „hrůzách“ (!) a naši „svobodomyšlní“, osvícení „vlastenci“ budou to věrně po nich papouškovati, neboť slepci nejhoršími jsou ti, kdož nechtí viděti.

O mrtvých jazycích na našich gymnasiích.

Píše prof. přírodních věd A. T.

(Pokračování.)

Přicházím k latině. Leč tu jakási úzkost svírá mi srdce a duch jakýsi hřmí mi do uší: nešťastný smrtelníku, ty opovažuješ se rukou drzou sahati po latině! Toť rouhání — morte piandum. — Hřmí mi dále do uší vyjádření jeho excellencí p. ministra vyučování: on že řečím klassickým ublížiti nedá — a konečně slyším tisíceré hlasy latinářů, kteří by snad raději království božího se zřekli, nežli latiny. Předě všim mám zde co činiti s katolickými kněžími jež do pole proti latině na gymnasiích sebrati míním.

Katolická Církev událostmi světodějnými, či lépe řízením božím byla vedena do Říma. Všecky okolnosti vedly ji k tomu, že zvolila si latinu za

²⁾ Viz: Pařížská komuna od Abbé Lamazana; J. Brázda: Pohroma principu mravnosti Padař. str. 135.

řeč bohoslužebnou a za řeč v našem rozumu úřední. Církev musila s římskými cesary podstoupiti třistaletý boj za svoji existenci a zároveň bojovati s římskými filozofy a řečníky za existenci, abych řekl vědeckou. Obojí bylo nutné a nezbytné: boj proti hmotě a duchu. A Církev boj ten podstoupila vítězně.

Nastalo pak stěhování národů, kteříž starý Řím s tváře země smetli a z trosek starého vyrostl nový křesťanský Řím, nový Jerusalem. A s Římem starým pohřbena byla stará pohanská latina. Církev převzala sice inventář latinských slov, latinské syntaxe, avšak ona je duchem novým oživila. Zdá se mi, jakoby k. p. teď po některém tiskaři bezbožeckém převzal všecken typografický inventář tiskař horlivě katolický, jakým k. p. byl Herder ve Frýburku. Typy byly by tytéž, ale jiný duch v nich.

Vezměme dnes spisy Ciceronovy, Senekovy a jiných filozofů starořímských a porovnejme je se spisy filozofů křesťanských, jakým byl Tertullian, Cyprian, Jeronym a mnoho jiných, nade všechny ale Augustin, tento veleduch všech věků, jaký to nesmírný rozdíl! Porovnejme nejlepší spisy a řeči Ciceronovy se spisy sv. Augustina a kdo přistupen je pravdě, anebo kdo pravdu poněkud cítit dovede, ten musí bezděčně říci: Cicero naproti Augustinovi je krásorečnický mluvka, sentence jeho naproti geniálním myšlénkám tohoto vypadají jako plevy proti zlatému zrnú pravdy boží. Augustin ovšem nepsal latinou Ciceronovou a věru nebyl by Augustinem, kdyby byl myšlénky své oblékal v titěrné pentličky, kraječky a vyšívané zástěrky latiny ciceroniánské. V latině Augustinově najde pedantský latinář slova a obraty, za něž by sextanovi dnes dal pětku na vysvědčení, ale vsázím se, že by tentýž latinář dnes zatroleně se zapotil, kdyby měl latinu Augustinovu správně překládati.

Jako křesťanství přetvořovalo pohanské chrámy — pokud je barbaři nesbořili, — na křesťanské a jako mnohé staro-pohanské zvyky předělalo ve křesťanské, tak i celou soustavu klassické latiny přebudovalo v latinu církevní, kterouž ovšem naši klassičtí nedoukové na gymnasiích pohrdají, která ale co do obsahu, vzletu myšlének, pravdy a velebnosti starou, mrtvou latinu převyšuje o to, oč převyšují alpy těch sedm vršků římských.

Katolická Církev vypěstovala si svoji latinu, nikoliv latinu Cicerona, Virgilovu a Horacovu, na řeč světovou, s kterouž latinou já zde nemám co činiti, nýbrž jediné a výhradně s latinou zvanou klassickou, která za pomoci katolických klášterů a pohostinstvím papežů na konec věku 15. slavila jakési znovuzrození, jež ale Církvi byla by dojistá stala se osudnou, kdyby tato právě nebyla založena na skále Petrově.

K tomu důsledku jsem po mnohých letech dospěl, že ty dvě latiny: latina klassická s latinou Církeve sestersky obstáti nemohou, jelikož podstata latiny klassické je pohanská, je násilnictví, je otroctví, je to hrozné římské právo, jež za pomoci reformace ve hnusné nevolnictví uvedlo národy evropské a s touto latinou nemá a nemůže Církev katolická míti nic co činiti a proto i jí je na prsto lhostejné, přednáší-li se dosud na gymnasiích, aneb nepřednáší.

Ostatně mohl bych snadno dokázati, že ta klassická latina dnes v ústech profesorů, kteříž málo kdy znají ještě katechismus a obyčejně pravdu křesťanskou ze sebe více méně vyhostili, na žáky působí neblaze. Tím vzděláním zvaným humanitním na gymnasiích páše se švindl. Pokud bývali zde ještě professori staří, plni víry, dotud bývala na gymnasiích pravá humaniora, jejich křesťanský duch zaplašoval ducha pohanského, ale teď ta humaniora na gymnasiích klesla v čiré pohanství, — caveant consules!

Dobře ještě, že mládež naše na gymnasiích nemá tolik času, aby hloub vnikala do ducha pohanského klassických charakterů! Té mládeži klade se za vzor zlatý věk Augustův. A kdo byl Augustus, jež Vergil a Horac bohem činili? Tentýž Augustus ku svému vozu připráhl Musy a ruce své obmýval vodou z Hippokreny, tentýž Augustus, jenž byl katem svého lidu a křivopřísežníkem. Lichotníci udělali z něho otce umění a věd. Horac toho zbabělce, jenž u Philippi zahodil svůj štít, udělal boha, a ten božský Vergil,

jenž pegasa svého dřel, aby mu hodně nanosil zlata, nemohl dosti sebrati slávy, aby ji hodil na hlavu chlípnému vrahu Augustovi, jenž vlasti své přinášel otroctví a básníkům házel peníze.

Morálka starých klassiků je morálka výsledků, faits accomplis, morálka rozkoše, morálka epikureismu. Řečnictví starých co je? Je to řečnictví plnohubé chvály a skepticizmu. Porovnejme řeči největších řečníků Athén a Říma a celkový z nich dojem bude asi ten, že mluvili o mnoho krásněji, nežli naši advokáti, že ale co do obsahu mluvili zrovna jako naši advokáti — jen aby koho chtěli — vysekali, ku kterémuž účelu nebyl jim žádný prostředek dosti špatný, ani ten, když před soudci obnažili ňadra pověstné nevěstky. Pro morálku, morálku takovou, jež nejen z úst krásně zněla, ale i jejich životem — jak to u klassiků křesťanských z 3. 4. a 5. věku shledáváme, — se osvědčovala, nesmíme mládež naši posýlati ani do Athén, ale ani do Říma. Božského Horace známe jako oslavovatele nevolnictví a některé ódy jeho *) nebudeme nikdy za četbu doporučovati mladíkům, zrovna jako ne metamorfosy Ovidovy, oplývající cizoložstvím olympických bohů. Najdeme ovšem v Horaciově mnohé krásné sentence, jež mnoho krásněji zní nežli se následují. Horac káže morálku výsledků, morálku úspěchů; leč takové morálce může mládež naše naučiti se třeba u Rotšilda, anebo kteréhokoliv bursiána, anebo dvorního rady, aniž by se musila osm plných let mořiti latinou. Demosthenes bral úplatky a v jedné řeči hájil opak toho, co v jiné řeči do nebe vynášel. Nám se však mluvka oděný římskou togou mnohem více zamlouvá, nežli mluvka ve fraku a cilindru. Kdo tolik trpělivosti měl a přečetl fádního Livia, anebo i pikantního Plutarcha, sezná, že i jejich velikášové jsou pouze lidmi, podobnými těm, jež dnes na trzích anebo ve sněmovnách poznáváme a již obyčejně mívají na sobě více skvrn, nežli obyčejní lidé! Často starší ve vši své přísnosti jeví se jako bezcitný lakomec a špína, Brutus, tento bojovník za svobodu, konečně ukáže se jako skeptik ovládaný lakotou a bezcitností k lidu. Cicero byl marnivým slabochem. Dějiny novější poskytují nám mnoho mužů, již daleko předčí staré hrdiny Themistokla, Scipiony a Grachy. Sentence Senekovy, jenž odchoval tyrana, vzbuzují odpor. Zdá se, že ti staří filosofové byli obyčejnými epikurejci, kteří pro ctnost, svobodu a právo jen tak dlouho horlili, dokud je některý velmož nestrčil do své livreje.

Krásně se blouzní o humanismu, krásně se o něm poslouchá a čte, ale ovoce jeho jest velmi trpké. Ať pomínu ohavností klassicky vzdělaných římských tyranů, mohl bych odvolati se na odchovance humanistů za časů Luthra. Tito humanisti, kteří dávali si jména řeckých a římských reků, svým krasořečnictvím nejen že způsobili velikou revoluci nábožensky sociální, ale oni též odchovali nepověstnější lupiče církevního jmění a nejhorší utiskovatele lidu. Těmi lupiči a utiskovateli, kteří vlast svoji zrazovali Francouzům a Turkům, byla německá knížata.

A o dvě stě let později, před francouzskou revolucí, opět se rozlézal klassický humanismus a to ve Francii a s ním nejhorší skepticizmus. Tehdy francouzští revolucionáři farizejsky následovali Řeky a Římany a dávali si jména starých hrdin. Oni způsobem nemotorným nápodobili klassické řečníky a jejich tajný úmysl byl: sbořit trůny i oltáře, čehož částečně a na chvíli dosáhli. Vůbec s těmi vzory někdejšího řečnictví jest věc velmi choulostivá. Francouzští revolucionáři nápodobovali řečnictví starých Řeků a při tom vraždili krále a kněze; a angličtí Puritáni nápodobili bohonadšené řeči proroků a při tom odpravili legitimního krále, uřezávali uši kněžím anglikánským a čtvrtili kněze katolické. Zkažení lidé, chtějí li stávající politický, anebo sociální řád podvrátiti, musejí k oklamání lidu oblékati se buď v togu Římana, anebo v řízu proroka. A tu ochotně vyznávám, že kdo chce býti revolucionářem na kterém koliv poli, potřebuje buď nátěru klassického, anebo

*) Viz k. p. Carmen ad Pyrrham, ad Lidiam, ad Taliarchum, de Glycera, ad Venerem a mnohé jiné. Pozn. spis.

masky prorocké, musí tvář svoji zakryti buď maskou Bruta, Timoleona, anebo Gideóna a Jeroboáma. Bez této masky by lidé ti ocitli se brzy v blázinci anebo v káznici.

Vytýká se sice Církví katolické, že do svých svatyň přijala filosofii Aristotelovu, leč výtká tato právě dokazuje její universalnost. Filosofie Aristotelova je filosofii člověčenstva a cokoliv čistě lidského jest, cokoliv chová v sobě zárodek dobra a cokoliv na půdě pohanské byť jen slabě pučelo, to Církev nezdupala, ani třtinu nalomenou nedolomila. Církev mateřsky do své náruče přijala každé i sebe nepatrnější kvítka, jež květ svůj ke slunci božské pravdy obracelo, ale Církev nikdy nepřijala co na půdě pohanské se zvrhlo, tedy nikdy filosofii epikureismu, anebo skepticizmu, filosofii tyranství a otroctví, jež vyvinula se ze státu pohanského.

Proto lze u Církvě již ode sněmu Tridentského znamenati snahu, své kněze odchovávatí zvláště na prosto odděleně nejen ode styku s třemi ostatními fakultami na vysokých školách, ale i odděleně od gymnasia. Již v letech padesátých tohoto věku pomýšlelo se na to, zakládati gymnasia s osnovou naskrz křesťanskou. Řecká a latinská chrestomatie měla býti upravena z autorů křesťanských, kteříž ještě v osobních stycích bývali s autory pohanskými. Jak jsem svrchu byl vylíčil, má Církev svoji latinu, která sice co do formy nemůže měřiti se se vzory klassickými, leč tento nedostatek pouze zdánlivý bohatě nahraňuje obsahem svých klassikův.

Přestaňmež již jednou sebe samých obelhávati, že kdo neučil se alespoň osm roků latině a šest řečtině, nenaučí se ve své mateřčině klassicky správně psáti. Dnes ve Francii, Anglii, snad i v Německu, Švédsku a Dánsku a snad jednou i v Čechách ženy píší krásněji, bez vzdělání klassického, nežli mužové. Sloh označuje člověka, nikoliv leta, jež ztrávil při řeckých, anebo latinských autorech. Nejklassičtěji vzdělaní učenci píší obyčejně slohem překrouceným, affektovaným.

Františka Slámy: Obrana jazyka českého na školách obecných.

(K poučení Dra Ed. Grégra, kterak kněží z té staré křesťanské školy hájili přirozených práv jazyka českého.)

Vyňato z časopisu Musea král. českého, ročník 51.

R. 1835 krajský úřad kraje Pracheňského chtěl se o to pokoušeti, aby se vyučování německé uvedlo též do českých škol obecných, pročež v příčině té vyzval úřady vikářské, aby se úředně vyjádřily. Vyzvání to patrně směřovalo k poněmčení škol českých. Až k jakým úřadům se dostalo a jaký mělo účinek, nelze říci, avšak z onoho zámyslu úřadu krajského patrně sešlo, neboť nebylo dále o něm co slyšeti, i možno se domýšleti, že rázná slova Fr. Slámy nemálo k tomu přispěla.

Osvědčení faráře chraštického stranu toho, má-li se vyučování německé uvéstí do škol českých.

Velebný úřade vikářský!

Otázka, kteráž k vyzvání veleslavného úřadu krajského v Písku danému dne 11. května 1835 předložena byla posledním ctěným posláním vikariátním, aby se k ní odpovědělo, totižto, sluší-li do našich českých škol uvéstí vyučování německé, dle znění svého nese se sice jen k smyslu následujícímu:

Radno-li vyučování v jazyku českém, obmezené bez toho jen na školy obecné, vytláčiti také z posledních těchto přítulkův a místo něho dáti vyučovati všemu jen po německu?“

Otázku nížepsaný pokládá za otázku životní pro národ náš a přisvědčení jí za nejnespravedlivější výrok smrti na národ český, za velezrádu proti

trůnu jak proti vlasti, v největším díle Čech, pokud se totiž mluví česky, za zjevné podkopání náboženství u nás panujícího, za těžké prohřešení se proti školní mládeži české, za zjevnou neznalost skutečných poměrův školských a vlastního účelu vyučování mládeže, za způsob rozšiřování němčourství důstojný Juliána odpadlíka, za poskvrnění lidskosti století našeho a obzvláště poctivosti německé, tak často vychvalované.

Jestli to otázka životní pro celý národ český; neboť každý národ toliko potud žije co národ, pokud kvete jazyk jeho, kterýž hasne, i národ domírá. Odtud onen pud téměř bezděčný u každého národa, aby jazyk svůj zachoval, oživoval a vším možným způsobem rozšiřoval, právě jako u jednotlivce jeví se pud sebezachování. Proto přisvědčení otázce totožno jest s podepsáním výroku smrti pro celý národ. Neboť vytlačí-li se vyučování české též ze škol obecných a zahnízdí-li se místo něho německé, ujme se jazyku českému ještě i ten zbyteček potravy veřejné, jež mu až dosud nadrobovalo nejmaceššější skrblictví německého školařství, pročež nejdále ve dvou pokoleních musel by jazyk český unyti smrtí nejhroznějšího způsobu, totižto hladem. Přisvědčení otázce oné tudíž skutečným jest výrokem smrti pro Čechy jakožto národ, avšak zároveň výrokem nejnespravedlivějším, jež si možno pomysleti. Ruka-li se chvěje soudce svědomitého, když odsuzuje třebaš jediného zločince, jenž usvědčen ze zločinův, propadl na hrdle, jakž mohla by zůstatí bez pohnutí při odsuzování národa celého, aby na příště vymazán byl z řady národův, aby nejdražší a největší zvláštnost svou zahrabal do zapomenutí věčného, aby ducha svého národního podle metempsychosy nejnepřirozenější ještě za živa vtěsnal v roucho cizí. A na toto vše dalo by se ještě pomýšleti při soudci, jehož srdce nepřipouští slitování, a při národě, jehož zvrhlost a nepravosti nepřipouštějí domnění že se polepší.

Jaká však musela by býti drzosť zatvrzelá, kteráž by národ český zvláště za posledních dvou století mohla vinití zločinem nějakým, zasluhujícím ne smrti, nýbrž jen potrestání? Abychom nerozrývali znova dosud ještě nezacelelených ran starých za krále a vlast, vzpomeňme si jen na poslední srážky krvavé mezi Francouzskem a rodem císařským. Kterýž mnedle národ u velikém spolku státův rakouských tehdaž na oltář vlasti společně snášel poměrně větší oběti na hrdlech a statcích, než Češi? A když za let právě minulých, závrať revoluční rozburácela vichřicí všecky národy kolem rozsáhlého spolku státův rakouských, ba když i v některých ze státův těchto duch vzpoury vyvolal známky nespokojenosti, ano i výstupy krvavé, nestály-liž Čechy i v tomto hrůzném obratu tiše, spanile, klidně a šlechetně na způsob genia strážného po boku vznešeného panovníka svého v neskalené věrnosti a oddanosti dětinné? Nebyli-liž to ponejvíce synové země České, jichžto se až i v dalekých krajinách cizích užilo na udušení té závratí revoluční, ano kteříž až dosud za týmž účelem pohotovu stojí v zemích vzdálených? A cožpak Čech i v té době, kdež se zdá, jakoby nebe a země byly se spojily na bičování člověka, věrně a ochotně rukou potem oznojenou, nepřináší daní panovníkovi, dávek vrchnostem církevní i světské, každému pak představenému poslušností, úctu a zaň i modlitbu? A za to v odměnu posvátnost jeho nejpřednější a největší — jazyk jeho, jazyk to vystrojený přednostmi tak bohatými, podpořovaný tolikerými památkami dějepisnými, má se mu zmrzačiti, za ničemnými záminkami odlouditi a místo něho vnutiti jazyk jiný, jenž v něm roznécovati musí toliko upomínky pronásledování krvavých. A to všecko toliko na to, aby se povedla špekulace na několik zlatých vydáním předpisův vídeňských v jazyku českém!

Přisvědčení otázce oné byloby ale též velezradou druhu těžkého proti Jeho Veličenstvu a proti vlasti. Proti Jeho Veličenstvu, poněvadž by jej to muselo připraviti o nejdražší poklad panovníka, o lásku miliónův poddaných, kteréžto panovník dobrý přece nikdy tak nepotřebuje, jako při dosednutí na trůn; proti vlasti, poněvadž by to mohlo způsobiti nevole a nepokoje, ježto se sice snadno dají probuditi, usmířiti ale těžko, a jichž obratu, trvání a

konce dohlédnouti nelze; proti J. Veličenstvu, poněvadž by to slávu jeho zatemniti muselo při současných i budoucích, kdyby se ublížilo právům, nejvyšším národa věrného, šlechtného a velikého; proti vlasti, poněvadž by se v deskách dějin poskvrnila hanbou bezpříkladnou, kdyby sama hlasu svého propůjčovala, ba již jen kdyby neodmítala důstojností náležitou zámyslu takového, aby byla oloupena o majetek takový; proti Jeho Veličenstvu, poněvadž kdyby němčina výhradně panovala v Čechách a v ostatních zemích spolku státův rakouských, brzy a to snad hned prvního dne vlády té výhradní musel by se sřítiti pilíř základní trůnu zděděného, opírající se o různost jazykovou národův těch, o řevnivost odtud vynikající, pojistiti si lásku trůnu, a o nedůvěru vzájemnou. Všecky ty vyjevy krvavé, jež od několika let v Evropě západní, jižní a severní pro stejnost jazykovou národův těch rychlostí sběsilou se šířily, rouhajíce se všem stavidlům vladním, také i ve vlasti naší započaly by smutný svůj rej v týž den, co by jenom jeden jazyk dosáhl vlády na tolik, aby se mohl domnívati, že se již nemá co všímati ostatních. Naskytuje-li se již nyní častěji, než si toho jest co přát, příležitost, že slýcháme zásady stejně nebezpečné trůnu i náboženství panujícímu, nevykládá jich z obyvatelův Čech než německy mluvící anebo obou jazykův znalý, kdežto pouhý Čech smyslu jich ani netuší. Makavý to důkaz, čerpaný ze zkušenosti denní, jak snadno se i Čech nakaziti může, jakmile jej jazyk německý upraví pro jed demagogův cizích, důkaz to, že kdyby jazyk český sám panoval v zemi této, bylo by to pevnější a vyšší ohradou proti rozmanitým z ciziny nájezdům, než vystavení zdi čínské.

Že náhlým uvedením vyučování německého podkopalo a snížilo by se náboženství, v zemi této panující, a že muselo by míti v zápětí nejrychlejší, nejnepřirozenější přetvoření kazatelny české v německou nebo alespoň osamělost její, až příliš leží na bledni, a lhostejností náboženskou, úžasně se rozšiřující v našich venkovských městech českých, německými školami hlavními oblažených, až příliš na oči se staví; ostatně to níže psaný na jiných místech obecnstvu příliš důkladně dokázal, i nemusí déle při tom prodlévat. Již nyní, kdež gymnasia se školami hlavními uzavřeny jsou jazyku českému, vidíme, kterak kazatelny naše co rok níže upadají. Mladý kněz, ve studiích mnoholetých všemu vyučený, čeho v budoucím povolání svém zhola nepotřebuje nebo jen málo, výhradně vycvičený v myšlení německém, jen se strachem vstupuje na kazatelnu, a poněvadž zásoba češtiny jeho strávena jest až na nepatrné zbytky, tedy v barbarské, zmrzačené řeči, plné germanismův a výrazův libovolně utvořených beze všeho tvaru mluvnického, způsobem nedůstojným posluchačstva, posvátnosti místa i slova božího, odříkává svou věc prostou smyslu i požehnání, že až za velikou zásluhu lidu našemu sluší přičítati, jak trpělivě tomu naslouchá. Ašak kněz není tím vinen, ani lid český, jenž daněmi přispívá na kazatele dobré. Spadát celé břímě odpovědnosti na školství německé a na podporovatele jeho, když odchylují se z cesty práva a přírody.

Rovněž nepotřebuje důkazův, že dotyčné uvedení jazyka německého do škol místo českého bylo by nejtěžším prohřešením proti mládeži naší. Kdo v příčině té zcela jasně chce prozírat, obrátí otázku na mládež německou, totiž to, prospívalo-li by jí více, kdyby se jí udílelo vyučování české mimo německého. Vždyť pak vyučování není nic jiného, než ducha učné obohacovati pojmy, anebo přiznáváme-li se k sokratice, vlohy, držimající v člověku budit, k samočinnosti přiváděti a učiti myslet. To však přece nemůže se díti, než jazykem vychovanci známým. Hledá-li kdo na to doklady, najde jich v německých školách hlavních po venkovských městech českých, kdež přece do škol se chodí s pilností nedostižitelnou na vsi. Děti ryze českých rodičův teprv ve 4. 5. 6 roce, co do školy chodí, začínají porozumívati výkladu německému; mezitím ale za let dřívějšího ve škole čumění uvykly roztržitosti a nepozornosti při vyučování a tím opět největší díl výkladův pro ně jest ztracen tak, že ze škol vystupují na ducha chudší, než žáci naši, kteříž to-

liko v zimě chodí na vyučování české. Vyučování německé chtějí přenést též do škol českých, nebylo by nic jiného, než školní mládež českou do škol nutiti, aby se tam vycepovala, ostatně ale postrádala vší nauky, čehož zajisté nelze si pomysliti bez prohřešení se proti ní.

I jakýž pak jest účel všeho vyučování školního? Bez odporu, aby se žáci vzdělali na lidi co možná nejhodnější a nejšťastnější a tudíž také na způsobilé členy církve a státu. Možno-li ale dosíci účelu toho, když se němčina považuje za poslední cíl vyučování školského? Nesnižuje-li se pak tím každý předmět na pouhý prostředek, nepovažuje-li se za bídný žebřík, aby se mohlo utrhnouti zlaté jablko znalosti jazyka německého? Ano i posvátné náboženství Ježíšovo, pronikavé jeho učení o lásce k Bohu a k člověku, jasné jeho názory o prozřetelnosti božské, uchvacující jeho předpisy o zapírání sama sebe, povznášející jeho předpovědi o životě posmrtném, jeho božství, v rouše slov lidských až po tento okamžik viditelně a slyšitelně mezi lidmi se procházející — nač se ho užívá? Snad na rozmnožování zbožnosti a ctnosti, moudrosti křesťanské a poklidu duševního, na nevysychatelný pramen útěchy a oddanosti v nehodách? I to — to! Zakoušit i ono osudu předmětův ostatních; vinou vychovatelův ze školařství německého stalo se — sice mne polévají — mrzkým prostředkem na příučení se jazyku německému. Učení to svaté a božské, jež Bůh vtěleným slovem (λόγος) v záři parakleta svatého z pokladův nebeských na zemi seslal lidem k nazírání bezprostřednímu, kteréž líce své zvláště maličkým s takovou blažeností přivraceti jest žádostivo, musí na to zřítí, kterak záhaleno v žvast nesrozumitelný před tolikem tisíc mládeže české staví se na podnož oltáře onoho, na němž, aby se mu klaněno, vystaven jest jazyk Herula Ariminia.

Toliko němčourování, Juliana odpadlíka hodné, mohlo by si toho přátí s krvavou urážkou humánního našeho ducha časového, chtějícího ctíti všeliké právo lidské a národní, rovněž i s nesmírnou potupou poctivosti německé vysoce vychvalované. Vždyť pak Němcům pokutovati jest ještě za tisícileté zločiny, jichž se dopouštěli na kmenech slovanských. Nevinná krev slovanská, jako voda prolévaná panovačností hříšnou; bezvinné na svobodě zrozené ruce pouty otrockými rozedrané; miliony jazykův slovanských zmrzačených pro tuto řeč — ohavnosti tyto všecky a mnohé jiné na Slovanech spáchané vypínají se před očima soudce všehomíra dosud nepokutované. Potřeba-liž číslo jich a břímě ještě rozhojňovati na tiché a nekrvavé sice ale tím jistěji k cíli vedoucí cestě Juliána odpadlíka odnětím vyučování českého? Kdož medle po všem tom, co v příčině té rozhlásil německý prorok lidskosti, Herder, chtěl by rozříhati železo, aby se jménu německému vpálilo známě ještě hlubší?

Nížepsaný tudíž, opíraje se o důvody vyložené i nechťeje se dopustiti zločinův svrchupsaných, k otázce stranu uvedení vyučování německého, jak položena jest, slov jednoho z největších mužův věkův starého nemůže uvéstí než ve zvuku následujícím: „Atheňané! rada Themistoklova nejškodlivější jest a zároveň nejnespravedlivější.“

Ukázka nového katechismu pro obecné školy.

Od venkovského faráře.

O přikázáních církevních.

Mimo deset přikázání Božích máme ještě pět přikázání církevních.

Ježíš Kristus dal církvi své moc přikázání dávatí, a církev dle nahlých potřeb přikázání rozličná skutečně dala. Skut. ap. 15, 41.

Katolíci jsou povinni přikázání církevní zachovávatí:

1. proto že již 4. přikázání Boží poroučí poslouchati duchovní i světské představené;

2. protože Ježíš Kristus sám církve poslouchati poručil řka: „Kdo Vás slyší, mne slyší“ Luk. 10, 16. a „kdo ani církve neuposlechne, budiž tobě jako pohan a publikán“ Mat. 18, 17.

Církevních přikázání máme pět a ty jsou:

1. Svátky zasvěcené světiti.
2. V zasvěcený svátek nábožně celou mši slyšeti.
3. Čtyřiceti denní půst, čtvero suchých dnů a jiné ustanovené posty zachovávat.
4. Nejméně jednou v roce zřízenému knězi se zpovídati a při čase velikonočním nejsvětější svátost oltární přijímati.
5. V zapovězený čas svatebního veselí nedržeti.

První přikázání církevní: „Zasvěcené svátky světiti.“

První přikázání poroučí svátky zasvěcené tak světiti, jako neděle.

Mimo neděle ustanovila církev svatá ještě jiné svátky, bychom jimi na jistá tajemství sv. víry byli upamatováni, aneb k ctnostnému životu povzbuzeni.

Tyto církví ustanovené svátky jsou:

1. Svátky Páně.
2. Svátky Panny Marie.
3. a jiných svatých.

Svátky Páně jsou: narození Páně, obřezání Páně, zjevení Páně, Jména Ježíš, z mrtvých vstání Páně, na nebe vstoupení Páně, seslání Ducha svatého a Božího Těla.

Svátky Panny Marie jsou: Neposkrvněné početí, očistování, zvěstování, navštívení, na nebevzetí, narození, jména Panny Marie a slavnost růžencová.

Svátky svatých jsou: sv. Štěpána, sv. Jana Nepomuckého, sv. ap. Petra a Pavla, sv. andělů strážných, sv. Václava a všech svatých s památkou za duše v očistci.

V zasvěcené svátky Páně máme rozjímati o svatých tajemství, která v těch dnech slavíme.

V zasvěcené svátky Panny Marie a Svatých máme:

1. rozjímati o milostech, kterých Bůh Panně Marii a svatým obzvláště udělil a takových též milostí sobě vyprošovati;
2. uvažovati ctnosti svatých a dle jejich příkladu se řídit;
3. hledati u Boha ve svých a bližního potřebách pomoc skrze jejich přímlovu.

Souhrn všech slavností jednoho roku nazývá se rok církevní, kterýž se dělí na dobu vánoční, velikonoční a svatodušní.

Druhé přikázání církevní: „V zasvěcený svátek celé mši svaté pobožně přítomen býti.“

Druhé přikázání poroučí celé mši sv. pobožně přítomen býti, leč by v tom bránila nemoc, opatrování dítek a domu.

Křesťan, který se dle tohoto přikázání nemůže zachovati, má aspoň domácně pobožnost svou konati, neb na odpoledních službách Božích podílu bráti.

Křesťan má celé mši sv. od počátku až do konce přítomen býti a nemá žádnou hlavní částku vinou svou obmeškati.

Hlavní částky mše svaté jsou: evangelium, obětování, pozdvihování a přijímání.

Křesťan jest mši sv. pobožně přítomen, když se vroucně modlí a tak řka společně s knězem tu oběť Bohu přináší.

K celé mši sv. náleží též kázání.

Křesťan má kázání poslouchati:

1. protože se jím slovo Boží hlásá a vysvětluje;
2. protože snadno zapomíná, čemu se z mládí naučil a tehdy potřeba káže připomínati si články víry a pravidla mravů;

3. protože každý člověk ob čas potřebuje napomenutí a povzbuzení k dobrému.

Křesťan, který chce z kázání užitek mít, musí je slyšeti pozorně, s ohledem na své duševní potřeby a s pevným předsevzetím dle něho život svůj uspořádati.

K náležitému svěcení neděl a svátkův patří též: přijímání svátosti pokání a nejsvětější svátosti oltářní, účast na odpoledních službách Božích; pro mládež škoie odrostlou křesťanské cvičení.

Třetí příkazání církvevní: „*Ustanovené posty zachovávatí.*“

Třetí příkazání poroučí ustanovené posty zachovávatí.

Posty, které zvlášt zachovávatí máme, jsou:

1. Čtyřicetidenní půst, na památku postu Pána Ježíše a zároveň co vhodnou přípravu k slavnosti velikonoční.

2. Čtvero suchých dnů v každém čtvrtletí, 1. abychom Bohu děkovali za všecka v té době dosažená dobrodiní; 2. abychom z hříchů v té době spáchaných se káli; 3. abychom Boha prosili, by na vinici svou horlivé dělníky poslati ráčil.

3. Posty svatvečerní, připadající na den před většimi slavnostmi, co přípravou k hodnému jich slavení.

4. V každý pátek v roce.

Dle způsobu, jakým se postiti máme, rozeznávají se:

1. Dnové zdržlivosti, v kterých se všem katolíkům od 7 let staří, zapovídá požívati masitých pokrmů;

2. dnové ujmy, v kterých všickni katolíci od 21. roku toliko jednou za den dosyta najísti se mají;

3. dnové zdržlivosti a spolu ujmy, v kterých katolíci nemají masitých pokrmů požívati a k tomu jen jednou za den dosyta se najísti.

Církev svatá ustanovila posty:

1. protože Bůh sám je schválil a Ježíš Kristus svým příkladem odporučil;

2. protože křesťan postem kajicnosti napomáhá, své zlé žádosti krotí a k ctnosti snáze dospívá.

Církev svatá osvobozuje od zachovávání postů těch, kteří z podstatných příčin za to žádají.

Postiti se máme rádi, abychom nejen poslušnost k církevnímu tomu zákonu osvědčili, ale též užitek, kterých k zachovávání postu poskytuje, dosáhli.

Půst uložil Bůh již Adamovi a Evě v ráji; postem odvrátili Ninivitští tresty Boží od sebe; Esther postila se; ústy proroka Joela volal Hospodin: „*obratte se ke mně postem, pláčem a kvílením*“ 2, 12.

Čtvrté příkazání církvevní: „*Nejméně jednou v roce zřízenému knězi se zpovídati a při čase velikonočním nejsvětější svátost oltářní přijímatí.*“

Čtvrté příkazání poroučí všem katolíkům nejméně jednou v roce zřízenému knězi se zpovídati a při čase velikonočním nejsvětější svátost oltářní přijímatí.

Církev svatá proto tak poroučí:

1. poněvadž uznává toho nevyhnutelnou potřebu pro křesťana, nejméně jednou skrze svátost pokání smířiti se s Bohem;

2. poněvadž Ježíš Kristus v čase velikonočním obě ty svátosti ustanovil;

3. poněvadž v ten čas umřel i z mrtvých vstal, a proto i my hříchu zemřítí a k novému, svatému životu povstati máme.

Horliví katolíci přijímají častěji do roka tyto svátosti; zvlášt ale v adventě a o své jmeniny.

F E U I L L E T O N.

In medio virtus, čili „Zlatá střední cesta.“

(Výborná rada veleslav. c. k. zem. šk. radě.)

Když tedy těm zatroleným pánům páterům se nelíbí, aby jejich práce ve škole měřena byla dle počtu hodin a na druhé straně ti páni tam „nahore“ mermomocí paušálně remuneraci povolití nechtí, tož udělá veleslavná c. k. zemská škol. rada nejlépe, když to vezmou akkordem.

Bez toho nyní vše práce dávají se akkordně; akkordem dostává se práce trhanům na dráze, na akkord přijímá palír stavbu, tesař krov, malíř pokoje; od kusu platí se ve všech továrnách, od kusu či na akkord vyměřuje se sekáčům plat na louce, na poli, v lese atd. — proč by medle nemohli také tutti quanti katecheti placeni býti akkordem. Když již cesta těch kněžských běhounů měřiti se má a odměňovati dle kilometrův, tu zajisté juž daleko do toho není, aby se plat katechetů měřil as následovně:

Od „Adama a Evy,“ poněvadž jest to ou a ona tedy všim práveni	2 zl. — kr.
Od „potopy světa“, poněvadž přšelo 40 dní a 40 nocí dohromady	— zl. 80 kr.
čili lépe, poněvadž přšela jen voda	— zl. — kr.
Od „stavění věže babylonské“ budou zajisté páni páteři skromnější než pan Eiffel v Paříži a budou jen žádati, co obyčejný palír za hodinu žádá, tedy	. 1 zl. — kr.
Od „Abraháma“ bez Isáka	. — zl. 50 kr.
Od „Abraháma“ s Isákem	1 zl. — kr.
Od „Josefa Egyptského“, jenž byl od bratří prodán	. 20 zl. — kr.
Od „Mojžíše“, jenž sepsal pět knih (pentateuch) .	5 zl. — kr.
Od „Davida“, jenž vzal si na Goliáše kaménků .	5 zl. — kr.
a t. d., a t. d.	

Partie z katechismu možno platiti následovně akkordem:

Od „Apošt. vyznání víry	12 zl. — kr.
Od „sedmera svátostí“	7 zl. — kr.
Od „desatera božích přikázání“	. 10 zl. — kr.
Od „patera církevních	5 zl. — kr.
Od „sedmera hříchův hlavních“	7 zl. — kr.
a t. d., a t. d.	

Jsem jist, že by touto methodou upokojeni byli obě strany.

Páni páteři a vůbec katecheti by se přičinili, aby co možno nejvíce práce podělali a tak žádnou hodinu nezanedbali — a páni ze zemské škol. rady by věděli zač platí.

Není to výborná rada?

I ovšem! Škoda té hlavy, v níž se zrodila, ta by měla dostati od konsistoře nejmíň, — vždyť už mlčím.

X. Y. Z.

D o p i s y.

Dopis z Příbramska od jednoho mechem kaplanským zarostlého katechety.

Vím, že je to marno psáti a zase jen psáti, ale nemáme nic jiného jen toho „Čecháčka“ a tento list, jenž zájmy naše pěstí a hájí. I má někdy „Vychovatel“ věci k prasknutí; zdali smíchem či zlostí — suď každý sám.

Bývá to obojí k smíchu i k pláči Chcete-li zasmějte se, nebo zaplaťte nad mojí příhodou.

Dostanu tu kdys v březnu z 22. února datovaný poukaz, že mi v c. k. úřadě má býti vyplaceno 80 zl. remunerace za vyučování náboženství po dvou

letech školních 87 a 88. Našinec se zaraduje, jako by vyhrál terno, a běží jako jelen v kilometrových botách na slav. úřad, v duchu přepočítá si, kam s tolika penězi jako ta selka s krajáčem mléka. Tu máš! — Nejsou, už je vybrali. Ještě přede mnou byl můj spolubratr tak šťasten, že s ním zároveň městský tajemník nesl daně, a že mu z ruky do ruky zaplatili. Kilometrák už přišel pozdě.

Tedy na prvního. — Zas nic! Nejsou, až vzkážeme.

Zatím jdu tu kdys do kostela a holčina jakás z města nese mi platební rozkaz na 63 kr., abych zaplatil z příjmů 80 zl.

Já řku; vždyť jsem ještě nic nedostal, ale papír měl pefél: zaplať a nemukej; ve 30 dnech dostaneš exekuci! — — —

Dnes totiž třetího jsem přec dostal svůj za dvě leta nastřádaný kapitálek a to mám jen veliké protekci co děkovati, možno, že bych skutečně nemaje odjinud groše byl i s mými kilometry (juchtovými kanony) upadl do exekuce.

Je to sice hezké, že se o nás katechety tam ti páni na hoře (neb dole — to je jedno) starají, abychom své peníze hned neutráceli, nýbrž jich nechali hodně uležet, že jich pak více najednou; ale to bychom také mohli udělati my ve spořitelně, a odtamtud bychom dostali ještě úroky.

Kde za ty běreme náhrady?

Inu ovšem, my kněži jsme svobodni a nemáme ženy a děti na krku, a proto pro nás jiný loket.

Nový zákon, jímž jsme na šichtáře degradováni, a nikoliv za nádenníky, nýbrž za hodinníky považováni, z naší důstojnosti sebere hezkou porci, že ani velebníček z nás nezbude, který titul by rádi rabíni po nás zdělili. Budeme prositi Boha všemohoucího, aby sám pomohl.

D r o b n o s t i .

Vyučování náboženství bez výkonů náboženských. Ministerním nařízením musilo se na školách pro hospodářství, pěstování ovoce a vína v Mariboru vyučovati též náboženství. Učitel náboženství oznámil před čtrnácti dny sv. zповěď pro všechny žáky, naproti tomu ředitel školy oznámil vlastním telegramem u zemského výboru vymohl si, aby téhož dne žáci nebyli přítomni. Následkem toho učitel náboženství úřad svůj složil.

* * *

Jak v Americe poznávají, které děti nechodí do školy. Školní inspektor jednoho amerického města, aby zjistil, kolik je v jistém okrese školou povinných dětí — neboť rodičové je po delší dobu zapírali — najal flašinetáře s dvěma opičkami a poslal ho ulicemi. Jedva flašinetář začal hrát a opičky hopcovat, shrnuly se ze všech stran houfy dětí. Školní inspektor vběhl mezi ně a zapsal si jejich jména i adresy.

Obsah „Vychovatele“:

Pestré listy o moderním školství. (Píše František Pohunek. Pokračování.) — O mrtvých jazycích na našich gymnasiích. (Píše prof. přírodních věd A. T.) — Františka Slámy: Obrana jazyka českého na školách obecných. — Ukázka nového katechismu pro obecné školy. (Od venkovského faráře.) — FEUILLETON: In medio virtus, čili „Zlatá střední cesta.“ (X. Y. Z.) — DOPISY: Z Příbramska. Drobnosti.

Majitel, vydavatel a nakladatel VÁCSLAV KOTRBA. — Odpovědný redaktor PETR KOPAL.

Tiskem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské (J. Zeman a spol.) v Praze.

VYCHOVATEL.

List věnovaný zájmům křesťanského školství.

Vychází 15. a posledního dne každého měsíce. — Předplácí se čtvrtletně 50 kr., pro odběratele „Obrany víry“ 40 kr. v administraci Cyrillo-Methodějské knihtiskárny v Ostrovní ulici číslo 1508—II. v Praze. — Jednotlivá čísla po 8 kr. Redakce na Vyšehradě č. 69.

Pestré listy o moderním školství.

Píše František Pohunek.

(Pokračování.)

Kněží jsou „tmáři a zpátečníci, nepřátelé pokroku a vzdělání lidu,“ proto se nesmí svěřiti církvi spoludozor ku škole.

Milý „Vychovateli!“ — Jenom s úzkostí, bázni a strachem běreme dnes péro do ruky, a kdybychom se již byli nepustili tak daleko, že na cestu zpáteční nemůžeme ani pomýšleti, věř, že by si snad nespátril už od nás ni jedné řádky; nebo považ jen, není-li to trestu hodná smělost a lehkomyšlná opovážlivost, když se prostý kaplan, „tmář a zpátečník“, čili, jak říkávají němečtí odchovanci z ciziny do Rakouska importovaného „velikého paedagoga“ Dr. Dittesa, člověk, který jest poslední mezi „tlustými housenkami“ (dicke Raupen) a „ptactvem, kteréž se bojí světla“ (lichtscheues Gevögel) ¹⁾, postaviti chce s otevřeným hledím a s očima nezvyklýma na „světlo“ trochu blíže k mužům paedagogům, jakovými jsou na př. p. Hůlka, řídící učitel z Pavlíkova, a slavná redakce „Vyšehradu,“ aby se podíval, z čeho že jest sestrojena ta jejich pochodeň, jíž chtějí šířiti v Čechách osvětu, a jaké dává světlo.

Kdybychom nepatřili k „nepřátelům osvěty,“ tu bychom se ovšem nebáli pranic, třebas bychom psali tak nelogicky jak moderní filosof anebo tvrdili takové patrné nesprávnosti, jaké tvrdil nedávno klasický filolog, když bral v ochranu Dr. Lindnera, který popíral: nesmrtelnost duše, podstatný rozdíl mezi člověkem a zvířetem, svobodu vůle a kterýž nechtěl ničeho věděti o křesťanské mravouce, nýbrž byl jakožto zarytý Herbartovec, horlivým zastancem morálky nezávislé a v paedagogice nechtěl tudíž hleděti než jen k vývoji přirozenému, tak jak jej hlásá „filosofický“ moderní přírodopyt; zmíněný filolog však o něm napsal, že prý nebyl žádným nevěrcem, a že dobře působil jak svými přednáškami, tak svými spisy! Prosit! Papír to snesl a třebas tomu byl nikdo nevěřil, přec se proti tomu nikdo neozval. Tak ale nemůže a nesmí psáti „tmář,“ nebo tomu se hledí na prsty a každý výrok jeho bedlivě se zkouší. Buď si však již jak buď, když jsme začali, budem pokračovati.

¹⁾ Názvy tyto nejsou sice příliš pěkné, ale „osvícení“ vzdělavatelé útlé mládeže mohou si takový luxus dovoliti, aby ad oculos demonstrovali veliký svůj „Bildung“, vkus a jemnocit. — Bude-li třeba, budeme moci poskytnouti z této rozkošné květomluvy radikálních paedagogů ukázky delší a obsírnější.

Redakce „Vyšehradu“ vydala proti „klerikální škole“ řeč Viktora Huga, v níž se tvrdí, že prý svoboda vyučování, jakou žádá církev, „jest svoboda neučiti se ničemu“ (str. 8.), strana klerikální že prý chce „tvůrčí sílu mysli lidské obrátiti v kámen,“ chce „zhasiti světlo, kteréž od Boha pochází,“ chce „zabrániti pokroku“ (str. 11.); dále pak vydala táž redakce proti návrhu Liechtensteinovu „Upřímné slovo prostého křesťana k rodičům českým,“ jež „za ni“ (!) podepsal „Český sedlák od Blaníka,“ a ve kterémž takto rozumuje: „Chtějí prý nám uleviti, chtějí snížití návštěvu školní na šest let. A po těch šest let má se dítě učiti jenom trochu čísti a počítati a jméno své podepsati . . . Nemá býti tedy škola místem, kde vzdělání se udílí, má býti jen ovčincem jediným! Věřím, ale to právě je naše největší neštěstí, že z nás po dvě stě let vychovávali jen ovce a ne lidi . . . Chtějí z nás učiniti stádo nevědomců, které nepřemýšlí, nerozvažuje, ale všemu věří, ke všemu hlavami kývá . . . zaháletí je pohodlnější než učiti se, zrovna jako věřiti je snadnější, než přesvědčiti se přemýšlením. Tak vidíme, že to s tím zmenšením výše vzdělanosti, která prý je příčinou nemravnosti, nejde! (str. 15.) Proto, ačkoliv dobří jsme křesťané a chceme děti své po křesťansku vychovávatí, nechceme ani slyšeti o „konfesionelní škole“ (str. 16.). — Tak redakce „Vyšehradu“ v „Časové otázce.“²⁾

V témž smyslu řečnil řídící učitel pan Hůlka na schůzi delegátů konané v Praze a shromáždění pp. učitelové volali mu: „výborně!“ I on totiž toužil s rozhorlením na to, že prý se církev nechce smířiti s moderním pokrokem, že prý chce, aby se vyučovalo po celém světě bez ohledu na povahu a zvláštnosti různých národů dle jedné šablony a to prý jest „církevní centralisace;“ dále pak pravil tento paedagog, že prý heslem církve jest: „věř, ať jest to pravda nebo ne,“ proto prý nechce církev vzdělání rozumu a proto prý se jí nesmí též svěřiti spoludozor ku škole, nebo „kněžský dozor,“ tak pravil rozhorleně paedagog Hůlka, „šířil by zase nevědomost a ta jest nejdražší věcí v zemi,“ jak napsal Adam Smith.

My p. Hůlky i těch, kdož jeho řeči tleskali, upřímně litujeme a jen jako mimochodem podotýkáme, že by ani jemu, ani slavné redakci výše jmenované trochu více světla, trochu více rozhledu, trochu více reálného pokroku, trochu více vědomostí anebo trochu více upřímnosti a méně přetvářky nikterak nemohlo škoditi. Domýšlel-li se jmenovaný řečník, že nás „klerikály“ uvedeným citátem z Adama Smitha k zemi porazí, zmýlil se velice. Kdyby byl židovským aneb liberálním továrníkem, nedivili bychom se, že posuzuje vzdělanost a dovednost člověka podle toho, mnoho-li se z nich dá pro velkokapitál vytlouci; ale když jako paedagog posuzuje vědomosti podle principu manšestrovského, který je považuje za pouhé z boží, s nímž kapitál vede obchody, čili podle principu, dle něhož dělník reprezentuje, ne pro sebe, nýbrž pro továrníka tím větší výdělek, čím jest dovednější, jest to velmi smutné.³⁾ Kde tu zůstává člověk a jeho lidská důstojnost?

²⁾ Nevíme, jak by asi pochodil smyšlený tento „český sedlák“, kdyby přišel mezi skutečné sedláky od Blaníka a takto k nim mluvil; možná, že by některý čipernější z nich potutelně mrknul na svoje soudruhy, že by se postavil k němu hezky blízko, podíval se mu upřeně do očí a pak mu řekl: Človče, odkud pak jste, že nás považujete za takové hlupáky, kteří by mohli věřiti tomu, co nám tu povídáte? Vy že jste dobrý křesťan? Vy že jste sedlák? Vy jste, abych vám to upřímně řekl, asi jeden z těch, kteří vzpomínají na sedláky teprve tenkrát, když jich potřebují. Není to též od vás ani šlechetné, ani hezké, když se chabě schováváte za jméno sedláka od Blaníka, když jste vlastně, jak možno poznati z té části vaší řeči, kde mluvíte o faráři a „jemnostpanné kuchařince,“ o posluhování při farních hostinách atd. (ibid. str. 14.), nějaký hodně radikální učitel, jenž se nechová mírně jako „ovce“, ale trká jako „beran!“

³⁾ Že citát uvedený p. Hůlkou jiného smyslu nemá a že Smithovi nikterak nekřivdíme, tvrdíce, že se národohospodářský jeho systém hodí výborně a taky jen výhradně pro velkokapitalisty, lakomce a lichváře, dotvrdí snad tyto doklady: „Der Wucher und alle unmoralischen Auswüchse des Handels sind durch die egoistischen Principien der Smith'schen Lehre gleichsam legalisirt,“ praví Hildebrand (Nationalökonomie der Gegen-

Citátem ze Smitha si řečník tudíž jenom škodil, protože patrně nerozuměl jeho smyslu; chtěl-li však říci zmíněným citátem, že jest nevědomost věcí nejhorší pro jednotlivce i pro národy, odpovídáme slovy pohauského filozofa Platona, kterýž takto napsal: „Nevědomost není ani věcí nejhorší, aniž se jí musíme nejvíce báti; jeť ještě něco mnohem horšího nežli nevědomost a to jsou špatně strávené vědomosti“ (Cit. u Kista: Schoosskinder 5).

Že však jest nevědomost pro jednotlivce i pro národy zlem velmi velikým, toho náhledu byla církev vždycky a všemi silami k tomu pracovala, aby zaplašila tmy a mráčky nevědomosti; i toho náhledu byla církev vždycky, že „vzdělání prospívá ku zvýšení mravnosti a ku zmenšení zločinů, od vzdělání mládeže že závisí většinou zdar a blaho země“ (C. Cantù) a proto kamkoli vkročila noha katolického missionáře, tam byla co nejdříve zřízena škola a tak se to děje nepřetržitě až na doby naše. Že by církev aneb její služebníci byli kdy tvrdili, že „je vzdělanost příčinou nemravnosti,“ jak nechává slavná redakce „Vyšehradu“ mluvit svého sedláka, jest sprostá lež a na cti utrhaní; toho však nevyvrátí ani deset redakcí sebe svobodomyšlnějších a radikálnějších, že pouhé nahromadění jistého množství vědomostí není ještě vzdělaností, k té že jest třeba nevyhnutelně vedle vycvičení rozumu a obroušení jazyka i zušlechtění srdce, tohoto pak zušlechtění srdce že není lze docílit bez náboženství, bez víry v Boha a život budoucí. Zdáli se kterému nevěrci, že jest to možno, jest to pouhý klam, proto že připisuje samému sobě a svým zásadám, zač má děkovati buď zásadám křesťanským, v nichž byl vychován, anebo aspoň křesťanskému ovzduší, jímž jest obklopen a na něž chtějí nechtějí musí bráti ohled. Že však — nikoli skutečná vzdělanost nýbrž osvojení si jistých zručností a vědomostí, vycvičení a vzbroušení rozumu, což se neprávem nazývá nyní rádo vzděláním, samo o sobě k mravnosti nepřispívá a nikdy nedokáže, co v této příčině dokáží víra a náboženství i u lidí méně vzdělaných, toho jsou nezvratným důkazem dějiny, které vypravují, že když se na př. Atheny a Řím a též jiné státy povznesly nejvýše v umění, básnictví a vědách vážných, tenkrát v nich také největší vládla nemravnost a připravila jim brzkou záhubu, z čehož mnozí — ne ultramontáni, ale nevěrečtí filozofové snažili se dokázati, že čím více se zmahá kultura, tím více se též zmahati musí nemravnost a proto tvrdili, že se člověčenstvo, chce-li mravným býti, buď musí vrátiti k prvotnému stavu nevědomosti, anebo že musí svoje dosavadní pojmy o mravnosti dle náhledů moderních „poopravit.“ Nevěrečtí tito filozofové totiž přehlédli, že zmínění národové dříve bývali mnohem mravnější ne proto, že byli na nižším stupni vzdělanosti, nýbrž proto, že dříve bylo náboženství jejich čistší a pravdivější a větší se u nich těšilo vážnosti, později však že v mravnosti poklesli ne proto, že byli mnohem vzdělanější, nýbrž jen proto, že jejich náboženství bylo porušeno a náboženská jejich víra že valně poklesla, z čehož nejen ultramontáni, nýbrž všichni moudří a rozvášní lidé právem soudí, že vědomosti samy o sobě mravnost nezvyšují a neudržují, jak tvrdí zase jiného extremu filozofové, jimž se věsí na šosy liberální paedagové, nýbrž že musejí v této příčině nutně býti podporovány vírou a náboženstvím!

Tak napsal na př. „Hamburger Correspondent,“ tedy žádný list ultramontanní, ve článku, jež přičinil ku statistickým datům hraběte d'Hausson-

wart und Zukunft); slavný Roscher zove metodu Smithovu „blosse Abstraction einer völlig demoralisirten Wirklichkeit. (Zur Geschichte der engl. Volkswirtschaft); R. S. Zacharia zove ji opět „eine Methodenlehre der Habsucht und des Geizes.“ Co pověděl Smith ve zvučných frázích, pověděl Ricardo bez frase takto: „Der Arbeiter ist lediglich ein Mittel zum Zweck der Kapitalvermehrung und ein möglichst grosser Kapitalgewinn ist der massgebende Zweck alles menschlichen Zusammenlebens“ (Grundgesetze der Volkswirtschaft, přel. Baumstark; viz Hohoff. Revol. str 320—322). Čím dovednější dělník, tím jest pro továrníka „lacinějším“, proto že má z něho větší zisk, čím však špatnější pracovní síly, tím poměrně „dražší“, proto že nemohou valně přispívati k rozmnožení kapitálu!

villa, doslovně takto: Die Lehre von der Heilkraft der Bildung lässt uns mithin vollständig im Stich; eine andere Lehre aber drängt sich mit unwiderstehlicher Gewalt auf. Die letzten Jahre französischer Geschichte sind nicht nur Zeugen zunehmender Verbreitung der Volksbildung in Frankreich, sondern zugleich Zeugen der Ausschliessung der Religion aus der Volksschule und dem Volksleben des französischen Staates gewesen. Die Frage ob zwischen der Entkirchlichung Frankreichs und der Zunahme von Verbrechen und Vergehen in diesem Lande ein Zusammenhang bestehe, liegt mithin so nahe, dass kein Denker dieselbe abzuweisen im Stande sein wird. Vermöchte die Zunahme der intellectuellen Bildung und Civilisation als solche die Sitten zu verbessern, so müssten mindestens diejenigen Verbrechen und Vergehen, die mit politischen und socialen Gegensätzen nichts zu thun haben, in der Abnahme begriffen sein. Gerade von den Sittenverbrechen und den Angriffen auf Leben und Gesundheit der Mitmenschen erfahren wir aber, dass sie in der Periode zunehmender Bildung immer zahlreicher geworden sind, ja dass die Zahl der ersteren sich verdreifacht die Zahl der höchst gebildeten Verbrecher sich verdoppelt hat.“ (Viz: St. aus M. L. 1887. str. 252—253).

Jelikož tedy bez náboženství mravnost nikterak nemůže prospívati, ba ani obstatí, a jelikož tam, kde klesá mravnost, klesá a hyne i taky blahobyť,⁴⁾ ba národ sám a jelikož naopak nikdy ještě nezahynul národ v pravdě zbožný a mravně statečný,⁵⁾ uznají snad i svobodomyšlní naši pedagogové, že to není ani vlastenecké, ani paedagogické, brojí-li kdo proti škole náboženské, zovou-li ji posměšně a zároveň hloupě školou klerikální a hledí-li ji nesoudnému lidu vylíčiti barvami hodně křiklavými jako ústav, jenž chce zraziti pokrok a šířiti tmu. Chtějí-li však Hůlka a redakce „Vyšehradu“ horliti vážně a opravdově proti víře, „kteráž věří všemu, ať jest to pravda nebo ne,“ proti snižování míry vzdělanosti a chtějí-li upřímně vzdělání pro všechny: měli se obrátiti se svými výtkami někam zcela jinam nežli proti církvi katolické, jejíž papežové první ve světě pronесли heslo, že vzdělání jest pro všechny bez rozdílu stavu a národnosti, zakládali a úsilovně podporovali všeho druhu školy a si vůbec zjednali o vzdělání lidstva zásluh takových, jakých si liberální paedagogové co svět světem bude nikdy nezjednají.

S výtkou o slepé víře, o zabraňování pokroku, o dušení rozumu a zkracování práv jeho, o snížení míry vzdělanosti měli se jmenovaní paedagogičtí světloňošové obrátiti na zcela jinou adresu; jelikož však, jak se zdá, adresy té neznají, připisují neprávem církvi katolické, c o p a t ř í p r á v e m L u t h e r o v i a V o l t a i r o v i a jiným ještě.

Redakce „Vyšehradu“ přirovnává Liechtensteina k francouzskému ministru vyučování Falloux-ovi z doby druhé republiky, když byl presidentem Ludvík Bonaparte a dí, že jako tento francouzský „Falloux, jezovitský to dusitel národní osvěty,“ jenž „chtěl míti lid tupý, nevzdělaný, za to však nábožný a mravný,“ tak že by i „naš rakouský Falloux viděl rád veškeré obyvatelstvo tak nábožné a na tom stupni vzdělanosti, jaké je na př. v Tyrolsku“ (Časová otázka str. 1.). Když slavná redakce pospíchala pro zbraně proti škole náboženské, kteréž se bojí jako čert kříže, až do Francie, nebude snad na škodu, když jí připomenem jiného ministra vyučování, tisíckrát horšího nepřítele vzdělání, než jakým byl Falloux, protože Falloux chtěl jediné školy nevěrecké a beznáboženské postavití opět na přirozený jejich základ,

⁴⁾ Tak dí na př. Roscher, jenž jest v oboru národohospodářském uznanou autoritou: „Das reichste Volk muss verarmen, wenn es sittlich verfällt.“ (System der Volkswirtschaft).

⁵⁾ Zur Beruhigung des menschlichen Freiheitsgeföhles darf kühn versichert werden, dass noch kein religiös und sittlich tüchtiges Volk, so lange es die höchsten Güter bewahrte, verfallen ist. (Týž; viz: Hettinger, Apol. II. 3. 378. 444.).

na základ náboženský, onen pak ministr, na kterého redakce podivnou náhodou úplně zapomněla „odstranil skutečně vyučování lidu,“ jak svědčí o něm s pochvalou Voltaire; myslíme La Chalotaisa. Ale ovšem, tento ministr vyhnal ze škol jezuity, školy jejich zavřel a sužoval všelijak i školské bratry a to je něco jiného! Co na tom, že zůstalo tisíce a tisíce dětí beze všeho všudy vyučování, jen když nechodily do školy k jezuitům!

Tehdejší nevěrci, v první řadě Voltaire, si vzdělání lidu vůbec nepřáli. Ano Voltaire, kterého vychvalují nevěrci a liberálové jako neohroženého hlásatele pravdy a šířitele osvěty, byl nejenom člověkem skrz na skrz prolhaným, nýbrž i nepřitelem vzdělání lidu, na nějž, ačkoli z něho pocházel též sám a šlechtictví si jen lživě osvojil, nazýváje se místo Arouet, Arouet z Voltairů čili krátce Voltaire, pohlízel jenom s opovržením jako na „populace“ „canaile“ atd. „Lid zůstane vždycky hloupým a barbarským; jsou to volové, kteří potřebují jho, bič a seno,“ psal Voltaire doslovně a La Chalotaisovi děkoval za to, že „odstranil vyučování lidu,“ žádal ho, aby po jezuitech zrušil i společnost školských bratří a aby mu je poslal do Ferney před pluh jako tahouny (28. února 1763). „Lid musí býti veden, nikoli vyučován, toho není hoden“ (k Damilavillovi 19. března 1766.): „Jest nezbytně třeba, aby byli nevědomí chudšasové. Kdybyste tak jako já musil orati a zemi vzdělávati, smýšlel byste brzy rovněž tak jako já; jak mile počne lid přemýšleti, vše jest ztraceno“ (k témuž 1. dubna 1766.). Ano, dle Voltaira, ač byl zarytým nepřitelem církve, neměl lid míti žádného podílu ani „na vymanění se z jha této inf. . . „Nikdy nebylo (od filosofů) žádáno, aby se ševci a děvečky vzdělávali a osvěcovali; to jest věc apoštolů (k Diderotovi 25. září 1762.). „Nejde o to, abychom svým lakajům zabránili, aby nechodili na mši a na kázání“ (k D'Alambertovi 9. ledna 1765); nevěřící lokaje nechtěl však míti proto, aby prý ho buď neokradli nebo nezabili, jak doznává jinde sám. „Chátra (la canaille) — a tou myslil vůbec lid — jest a zůstane vždycky táž! ale všichni honnêtes gens od jednoho konce Evropy ku druhému počínají mysliti (9. března 1770). „Filosofie nebude nikdy pro lid. Chátra nyní nejší rovná se na vlas chátře, kteráž žila před 4000 lety (31. července 1775.). „Budeme míti brzy nové nebe a novou zemi, pro slušné lidi totiž (honnêtes gens); nebo pro chátru jest nejhloupější nebe a nejhloupější země právě tím, čeho potřebuje.“ (Viz: Hohoff, Revol. 509—510; Kreiten, Voltaire 449—450.)

Voltaire znal tudíž, jak dí i David Strauss, jen dvě třídy lidí: chátru a „lidi slušné“ a mezi těmi jest dle jeho náhledu nepřekročitelná propašť, tak že jenom jedni z nich povoláni jsou ku světlu osvěty, druzí pak jsou na vždy odsouzeni ku stálé noci a hlouposti (Strauss, Voltaire str. 331.).

Kdyby tak byl napsal některý mnich katolický anebo kněz něco podobného, to by bylo křiku na tmářství a zpátečnictví, na dušení osvěty atd., ale Voltairovi, skutečnému dusiteli národní osvěty a nepříteli vzdělání lidu staví osvětáři — pomníky!

Tolik o Voltairovi. Co pak se týče „slepé víry,“ „věř ať je to pravda nebo ne,“ zanedbávání cvičení rozumu, podporování tmářství, tu připomínáme, že napomíná již apoštol: „nejmilejší, nevěřte každému duchu, ale zkoušejte duchy, jsou-li z Boha,“ čím jistě odporoučí přemýšlení, soud a tudíž řádné cvičení rozumu, a církev katolická, církev to apoštolská, že nemůže jinak smýšleti, než smýšlel apoštol. Proto napsal již filosof Augustin, že víra nemůže nikterak škoditi poznání našemu rozumovému, spíše že nás pobádá, abychom se snažili spatřiti světlem rozumu to, čeho jsme věrou již dostihli.

Že pak se církev žádného vzdělání rozumového, žádného filosofického rozumování, děje-li se vážně a s opravdovou snahou poznati pravdu, nikterak nebojí, nýbrž si ho přeje, prohlásili papežové bezpočtukráte. Tak dí na př. papež Pius IX., jež tu zúmýsla citujeme, proto že byl i v příčině této nejvíc osočován: „Vera ac sana philosophia nobilissimum suum locum habet, cum

ejusdem philosophiae sit, veritatem diligenter inquirere, humanamque rationem recte ac sedulo excollere, illustrare, ejusque cognitionis objectum ac per multas veritates percipere, bene intelligere promovere“ atd. Úkolem filosofie jest tedy dle tohoto pomlouvaného papeže: hledati pilně pravdu, rozum právě a pilně cvičiti, vzdělávati a osvěcovati atd.

Tak papež „neomylák“ a s ním všichni „neomyláci.“ A jak se choval k rozumu a jeho právům „apoštol a papež“ (tituly tyto si dával sám) protestantismu Martin Luther? Budeme citovati německy, abychom tím sprostáctvím nehyzdili jazyk český. „Willst du,“ píše Luther, „Christi Wort hören, welches lautet: „das ist mein Leib,“ so musst den Esel Vernunft in den Stall ziehen. Denn, ihr Herren, dahin gehet der Teufel allein um, dass die römischen Pfaffen Gottes Willen und Werk messen mit der Vernunft. Alles in der Schrift nach der Vernunft ist erlogen“ (u Walcha 9. 2308). — Slyšíte, p. Hůlko? Luther praví, že to páchne čertovinou, když kněží katoličtí nevěří slepě a bez rozumu, nýbrž chtějí míti víru rozumnou a „rozumem svým měří vůli boží“. Jinde zove rozum „des Teufels Braut, die höchste H . . . , die der Teufel hat“ (Sämmtl. W. 16. 142.). O Karlstadtovi, který mu vytýkal, že učení jeho nesouhlasí s rozumem, psal Luther posměšně: „Hinfür lehrt er uns, was Frau Hulde, die natürliche Vernunft, zu diesen Sachen sagt, gerade als wüssten wir nicht, dass die Vernunft des Teufels H . . . ist und nichts kann, denn lästern und schänden alles, was Gott redt und thut (Altenb. Ausg. III. 78.). „Die Vernunft ist mit ihrem Treiben ärger als alle Sünde (l. c. VIII. 511.). „Darum siehe, dass du die Vernunft im Zaum haltest und folgest nicht ihren schönen Gedanken. Wirf ihr einen Drek in's Angesicht, dass sie hässlich werde“ (l. c. VIII. 512.). Aristotela a vůbec všecku filosofii nemohl Luther ani cítiti a nazval ji přímo „uměním ďábelským,“ jak svědčí mimo jiné i Erasmus Rotterdamský, řka: „Nenazval Luther všecku filosofii aristotelovskou uměním ďábelským? Nenapsal týž Luther, že všecky vědy, praktické i spekulativní patří do pekla a všecky rozumové studie že jsou bludy a hříchy? Neblásal Tarel všude veřejně, že všecky vědy lidské vynálezem jsou ďáblovým? Já jsem tvrdil jednou, že kdekoli vládne luteranismus, tam že hynou vědy“ atd. (Epistola ad fratres Germ. inf.; viz: Briefe aus Hamburg str. 342, 906, 907.).

Nemohlo býti jinak, vždyť Luther nazýval university, o něž měli papežové péči největší a jež obdařili četnými výsadami, „Molochtempel“, „Mördergruben“ atd. „Aus diesen Mordgruben,“ napsal r. 1521, „gehen herfür die Heuschrecken (Apoc. 9.), welche die ganze Welt an allen Orten, beide geistlich und weltlich, regieren, dass auch der Teufel von Anbeginn der Welt zur Unterdrückung des Glaubens und Evangelii in aller Welt nichts Kräftigeres hätte erdenken können, denn die hohen Schulen.“ Jinde zdobí se, že nejlepší mladíci oddávají se studiím na universitách a v kázání vícekrát tištěném píše doslovně: „Die hohen Schulen wären werth, dass man sie alle zu Pulver machet; nichts Höllischer und Teufflischer ist auf Erden gekommen von Anbeginn der Welt, wird auch nicht kommen“ (Sämmtl. W. 7. 63.) I mírný jinak Melancton píše (1521), že prý nebylo vynalezeno nic zhoubnějšího a bezbožnějšího nežli university, ne papežové ale ďábel sám že jest jejich původcem, Wiclef že prý poznal nejdříve, že jsou university školami ďáblovými, kdo chce slouti filosofem, není prý křesťanem (Janssen, Aus dem deutsch Universitätsleben str. 1—2. Dr. Paulsen, Gesch. des gelehrten Unterrichts 135—136.).

Jaké smutné následky musily míti pro veškeré školství tyto náhledy, jest na bíledni. Ale i v tomto všeobecném úpadku, i v této době křížáckého tažení „reformatorského“ proti vědám a uměním držela církev Římská vysoko prapor osvěty a vzdělanosti, pečovala všemi silami o vzdělání mládeže, v kterémžto oboru získali si zásluh nehynoucích v tehdejší době „zvláště dusitelé národní osvěty,“ jak je nazývá redakce „Vyšehradu“, totiž jezuité; jejich školy vynikaly tak, že k nim dávali na vychování syny své i — protestanté

ku veliké zlosti protestantských kazatelů, kteří se jim co do píle a dovednosti ve vyučování nikterak nemožli vyrovnati a v hněvu svém jim a vůbec všechněm „tmářům a papežencům“ vydali svědectví co nejkrásnější, takto o nich píše: „Der Papst und seine Bauchknechte sehen, dass an den Schulen alles gelegen ist. Darum ist der Teufel so argiistig in ihnen, hält diese Secte allein darauf, dass sie gute Schulen anrichten und halten, dazu sie auch Kunst genug haben, auch mehr Fleiss und Arbeit daran legen, den leider nunmehr bei uns geschieht“ (Janssen l. c. 16.).

Podobných ukázek mohli bychom podati a časem snad podáme ještě mnohem více. Tyto však snad prozatím postačí úplně, aby se pp. liberální paedagogové, dřív než počnou mluvit a do „tmářů“ sekati, trochu poohlédli, je-li všude úplně bezpečno a jisto, aby nestavěli zbytečně na odiv buď slabé stránky vědomostí svých, nebo slabé stránky svého charakteru, aneb konečně obé najednou.

(Pokračování.)

Německý paedagog o rakouském školství. *)

Ředitel Hauffe z Pruska, jenž rakouské učitelské ústavy navštívil, lituje, že chovanci a chovanky v rakouských ústavech (kde jim říkají kandidáti a kandidátky) o vezdejší potřeby sami se musí starati. A bohužel, pravdivě připomíná, že zaopatření jejich zejména ve větších městech, jako v Solnohradě, nebo do konce v Praze, není asi skvělé, protože se stavu učitelskému věnuje mnoho mladých lidí, kteří vezdejšími statky tuze skrovně oplývají.

V téže stati ukazuje referent na nekofessionalnost rak. ústavů. Určitý pořádek náboženských cvičení shledal prý jen v Salcburku. Nápadným bylo mu, že jistý professor náboženství pokládal za potřebné omluviti se hostu, že před hodinou náboženskou se modlí.(!)

Vychování náboženské za takových poměrů jest prý tedy jenom věcí náboženského vyučování. Ústav, nejsa kofessionalní, nemůže chovance k nábož. obřadům nutiti. To může jen církev vzhledem na chovance k ní patřící, nebo ústav v dorozumění se společností církevní tam, kde převaha je katolíků. Proto prý bezkofessionalnost ústavů učitelských ještě více na váhu padá, než u veřejných škol obecných.

Delší pojednání věnuje ředitel Hauffe učitelům ústavů. Píše o potřebné jejich klassifikaci a připomíná, že jen učitelé náboženství jsou z pravidla osoby duchovní. Vyvrací tvrzení jistého vídeňského spisku, že „nováčekové v učitelování se řadí obyčejně do kategorie vzdělavatelů učitelstva“ slovy: „Všichni tito mužové vynikají, pokud jsem měl příležitost poznati jich, velikým nadáním, důkladnou vzdělaností a znamenitým taktem učitelským. Není tomu tedy tak, že by síly, jichž nejméně možno potřebovati na středních školách, byly překládány na ústavy učitelské, nýbrž naopak, učitelé tito bývají od úřadů veřejně a pečlivě vybírání. Nesetkal jsem se ani s jediným professorem, jenž by byl na mne činil dojem prostřednosti nebo nepostačitelnosti. A při tom vystupují při vyučování i v obcování společenském s neobyčejnou laskavostí, kterou vůbec Rakušané nad obyvatele sev. Německa vynikají.“

Knih učebných neshledal referent veliký výběr. Ve všech téměř ústavech našel tytéž knihy. Jednak dociluje se tím jednotného vzdělání, ale i nahodilé chyby nebo nedostatky se tím zobecňují. Ukazuje i na to, že se vyučování na texty učebné těsně váže a tedy vše, co kniha obsahuje, osvojeno býti má.

„A nemohu jinak, leč hned zde k tomu ukázati,“ píše, „že se mi látka učebná, kterou jsem tam shledal, příliš obšírnou zdála a že při tom mnoho

*) Z „časopisu učitelek,“ o němž tuto chvalně se musíme vysloviti, že zdárně i zdatně si počíná, a že redakce jeho pilně si hledí stránky náboženské, což zajisté list jen může jen doporučovati.
Red.

jednotlivostí za důležité se uvádělo, které konečně ničím jiným nejsou, než zbytečným obtěžováním paměti.“

Po těchto poznámkách přistupuje k vyučování samému.

a) O theoretickém vyučování. Spisovatel přišel na ústavy právě před ukončením školního roku. Proto slyšel prý více zkoušení, nežli vyučování pravidelného. Shledal, že hlavní zřetel se klade na vyučovací jazyk a počty. Diví se, že náboženské látky v rak. ústavech mnoho váhy nemají. Těm jsou týdně jen dvě hodiny vyměřeny.

Při zkoušení pozoroval, že jen jednotliví žáci pracovali o určených otázkách, někdy i před tabulí, kdežto ostatní čtvrt i půl hodiny zaháleli. Také shledal, že méně nadaní přílišně hledají útočiště v memorování.

Přihodilo se prý, že jeden kandidát, maje odpověděti otázku z paedagogiky, zabředl do věcí, které s otázkou nijak nesouvisely. Byv od profesora napomenut, odpověděl: „Já to umím, jenom až do toho přijdu.“ A tak se i stalo. Přišel do toho a uměl to. V písemných pracech viděl hospitant velkou nerovnost.

Některé práce vynikají lehkostí slohu, elegancí, jiné chudostí ano i gramatickými chybami. Ale tato nerovnost byla mu nápadnou nejvíc v Čechách a vysvětluje ji tím, že i Čechové do ústavů německých mají přístup, umějí li poněkud německy.

Vyučování paedagogice hosta neuspokojilo. Zdá prý se mu, jakoby toto vyučování samo o sobě za cíl se považovalo a tedy osvojení látky v knihách učebných hlavní věcí býti mělo.

„Paedagogika jest především praktická věda. Pryč s logickými větami, nevědí-li chovanci nic jiného s nimi, leč svoji paměť obtěžovati!

K čemu jest psychologie, není-li v ustavičném spojení s vychováváním a vyučováním?

K čemu mají se žáci učiti zásadám vyučovacím, když jich hned přímou nepotřebují a nebudou moci potřebovati?“

A že jich opravdu takovou měrou hned v ústavu užiti nemohou, jako seminaristé pruští, vysvětluje hned v následujícím odstavci.

B i b l i c k é c h a r a k t e r y .

Píše dr. th. J P.

Za svého mnoholetého professorování na gymnasiu měl jsem a mám příležitosti mnoho k pozorování, kterak na mladíka působí povahy historické. —

Měl bych především promluvit zde o trapném stavu, v jakém na středních školách nalezá se učitel, čili t. zv. professor náboženství. Z Německa a podle vzoru Německa rozlila se na naše ústavy pravá spousta učebnic náboženství, z nichž gymnasiastům do hlavy cpe se sice věcí mnoho učených, ale pramálo katechismu, kterýž skoro ve všech více méně se předpokládá. Kdo však ví, jaký material k nám z obecných škol přichází, ví též, že u takové mládeže často nesmí předpokládati se pranic. Chraň mne Bůh, jako bych tím chtěl činiti ctěným sv. kollegům na školách obecných nějaké výtky. Vyučoval jsem sám po několik let na obecné škole ve větším městě a přesvědčil se, že až do třídy III. obecné školy děti učí se náboženství dobře a že počínaje odtud ti klackové — pardon: „milé dívky“ zase všecko zapomínají, tak že našinec přijímaje žáka do I. třídy gymnasiální, při zkoušce přijímací musí býti spokojen, ví-li ještě žák ze VI. třídy obecné, kolik je Pánů Bohů, načež se s ním na střední škole začne to vyšší, čili to učené náboženství. Věru *difficile, satyram non scribere*. Facit bývá, že maturitanti vychází z gymnasia na vysoké školy a pro samou učenost nedo-

vede, — kdyby mu Pán Bůh všechny hříchy odpustil, — odříkat sedmero hlavních hříchů. Tomu též přísluší přičítati tu úžasnou nevědomost náboženskou našich vzdělaných tříd. A kde není náboženských vědomostí, tak nemůže býti náboženské u v ě d o m ě l o s t i. Dle mého náhledu, jež ostatně redaktor tohoto listu již před lety v Past. Duch. vyslovil, bylo by nejlíp, na všech školách středních přidržeti se soustavy katechetické, t. j. místo všech učených systémů, vykládati katechismus způsobem apologetickým, aby žáci vždy v paměti podrželi katechismus.

Vedle toho by se učitel náboženství na vyšším gymnasiu nemálo zavděčil nejen církvi, ale i svým žákům, kdyby příležitostně dotýkal se i pověstných lží historických, čili nehistorických. Člověk musí ku př. žasnouti nad pyramidální nevědomostí mnohých redaktorů, čte-li ku př. v Národních Listech, viz jejich číslo velikonoční, ještě báchorku, vedle níž prý kdysi na stolci papežském zasedala žena.

Pravou popelkou na gymnasiích je ale dějeprava. Ovšem, tvrdí-li mnozí paedagogové, že tato nehodí se již ani do školy obecné, pak by prohřešil se katecheta na gymnasiu proti vši osvětě, kdyby žákům vykládal ještě něco z dějeprawy. A přece neváhám tvrditi, že charaktery biblické mají do sebe velikou, u nás dosud pramálo čerpanou paedagogickou cenu.

Divně mne dojímá vždy, slýchám-li své ctěné kollegy, — klasické filology — vykládati žákům charaktery pohanských hrdin a hrdinek, jmenovitě u těchto zdržívá se mnohý se zálibou. Přehlížíme-li v duchu celou tu řadu hrdinných Řekyň a Římanek, nenajdu z nich ani jediné povahy ženské, jež by jen z daleka měřiti se mohla — ať nedím s matkou makabejskou, kteráž svým hrdinstvím zasahuje přímo do éry křesťanské, — ale pouze s hrdinnou Juditou. Byť i tato nejevila se nám ve svatozáři světice, přesahuje její hrdinnost hrdinství všech Řekyň a Římanek, co jich celá jejich ohromná literatura jmenuje.

Anebo která řecko-římská kráska směla by se měřiti s divulepou postavou Estery? A přece — snad právě proto — nelíčil její život žádný Sofokles anebo Aeschynes, ani Horác, ani Plutarch.

Prosté ženy židovské, jak líčeny jsou prostince, daleko předčují poëtické ženy Horaciovy. Významné jest, že největší bídnic, kterou nám líčí písmo sv., Jezabel nebyla židovka, nýbrž pohanka. Slovem, právě charaktery žen biblických daleko vynikají nad všechny ženy pohanské — proč? — Protože pohanství nemohlo nikdy vytvořiti charakteru takové, jakých vytvořil starý zákon, v němž zákon nový podle Augustina se skrýval. Postavení ženy židovské zákonem Mojžíšovým bylo mnoho výhodnější, nežli ženy pohanské.

V následujícím chci se pokusiti o vylíčení charakterů biblických. Započnu dříve s některými ženskými dosud málo povšimnutými.

Při nynějším rozdělení škol na pohlaví, udá se učiteli náboženství často příležitost, zabývati se povahami biblických žen.

Nechť laskavý čtenář považuje toto více jako novinářskou causerii a nikoliv jako vzor, nebo příklad. Jestliže moji klassičtí kollegové na Antigonách, Klitaimnestrách a pod. nalezají tolik věcí zajímavých, a je jaksi za vzory vši ženskosti žákům vychvalují, proč bychom ostýchali se ukazovati na vzory lepší?

Přežel, že my učitelé náboženství ostýcháme se, často za vzor klásti žákyním světice, jež nejkrásnějšími jsou hvězdami na nebi církevním — snad proto, že to jsou světice? Nynější pokolení ženské hoví až přes příliš těm tisícovým nicotám, jež doba naše vynalezá skoro každodenně a jež činí z nich slabé, časem i bídne ženy a ještě bídnejší matky, jež kletbou jsou rodin. My až příliš zapomínáme na ty vznešené vzory matek a žen ze zákona starého i nového. Kazatelé naši zhusta kráčejí zde ve starých, vyjezděných kolejích a stávají se — jednotvárnými. Většina z nich nemá ovšem času, koleje nové raziti. Zavěšujme níže naše překrásné vzory pravé ženskosti, tolik nízko, aby je každý prostým okem mohl zřítí. Neukazujme na ně jako

na hvězdy nedosažitelné a nedívejme se na ně teleskopem kazatelským, nýbrž pošiňme jejich obrazy hodně blízko a pokud možná, předložme na počátku jejich svatozář stranou, než bychom život jejich domácí a veřejný vylíčili a ukázali, že skutky jejich jsou nejen následování hodné, ale i dostižitelné. Svatozář mnohé posluchače odstrašuje, nuže předvádějme je bez ní. O obrazích biblických žen platí německé: tiefer hängen. Ne příliš vysoko, ale ne ani příliš blízko. Příliš v y s o k o: povahu ženskou idealisuje, příliš n í z k o: ji zevšedňuje, stírá z ní pravou ženskost a dělá z ní sprostačku, jimžto třeba vyhybati se všudež — tedy i v bibli.

Povahu ženy vůbec líčí písmo sv. hned na prvních listech svých několika slovy trefněji a pravdivěji, nežli všechny knihy filosofů a básníků.

„Kost z kostí mých a tělo z těla mého! — Z muže ji stvořil Bůh a pro muže, — zde vězí všecko tajemství pohlavní lásky. Nestvořil ji jako Adama zvlášť z hlíny, nýbrž teprv z kosti a těla jeho. Dokud svět státi bude, dotud pohlaví obé k sobě lnouti bude, dotud oči muže s potěšením spočívati budou na postavě ženy a pohled její bude jej okouzlovati a lákati k dobrému i zlému. Na tom ničeho nezmění ani pessimismus filosofů, ani nenavist ženy se strany vyžilců. Nechť ženu nazývají andělem anebo ďáblem, v srdci muže k andělu i ďáblu vždy pláti bude tajemství plný žár, ježž ovládnouti nedovedla žádná moudrost lidská, nýbrž jedině božská. Když nejmoudřejší smrtelník stal se hříčkou žen, tu směšna jest hrdinnost jistého druhu mužů vůči kouzlu, vycházejícímu ze ženy, tu nejlepším ochrancem je — útěk v rozumu asketickém. Kouzlo to nespočívá tak v její tělesné leposti, jako spíše v celé podstatě ženy.

Povahu ženy vůbec líčí písmo sv. prostými slovy: viděla žena, že by strom dobrý byl k jídlu a očím pěkný a na pohled rozkošný; i vzala z ovoce jeho a jedla: a dala muži svému, kterýž také jedl. — Ona viděla pouze a to vidění postačilo, aby uznala, že dobrý je k jídlu; on se její očím líbil, byl na pohled rozkošný a to dostačilo aby vzala a jedla.

Co očím ženy se líbí, co na pohled je rozkošné, to u ní rozhoduje. Povaze její přičí se: dlouho o předmětu hloubati, pro et contra chladně rozvažovati. Oko je soudcem, oko jest veřejí do duše ženy.

Zde naznačen je směr, jakým má se bráti vychovatel mládeže ženské. Velice by chyboval vychovatelský pedant, jenž by mládeži ženské vykládal důvody rozumové ctnosti nějaké anebo hříchu. Postačí věc postaviti do přiměřeného světla, aby se zalíbila. Postačí říci: ctnost jest krásná, zdobí člověka, duše ženy vycítuje pak sama, že ctnost je i užitečná, přináší zisk atd.

Již v tom je veliká pravda ukryta, že řeč svoji nazýváme řečí materskou. Zajisté v řeči lidské přemnoho je materského, ženského. Proč medle říkáme, to je hezké, anebo není hezké? Proč správněji neříkáme: to je dobré, ctnostné, moudré, rozumné anebo pod.? Proč ve přívlastku „h e z k é“ zahrnujeme pojmy: dobré, ctnostné, moudré atd.? Protože člověka učí mluvit matka žena. A dokud ženy učiti budou člověka řeči, dotud slůvkem: hezké vyjadřovati se budou všechny dobré vlastnosti čehokoliv na světě.

Dítě dlouho neví co je dobré, moudré a pod. ale ví dobře, co je hezké a má za to, že co je hezké, je i dobré.

Bůh sám dal jakousi výstrahu prvním rodičům, když nazval ono dřevo věděním, a nikoliv pouze viděním dobrého a zlého. Žena ale pouze viděla, že by strom byl dobrý, protože očím byl pěkný a ne rozkošný. Ten osudný rozpor mezi: viděním a věděním! Autorita vidění rozhodla nad autoritu vědění. Vidění a vědění — v těchto dvou slovech vyznačují se dějiny člověčenstva, všechny jeho útrapy, jež počátek vzaly v ráji. Jaký to osudný omyl, že pramáti Eva vidění vzala za vědění! Odvěký svůdník staví úspěch svůj vždy na vidění. Tímto viděním neodvážil se přímo na Adama, nýbrž na Evu. A čeho na Adamu sám si netroufal, to dokonal prostřednictvím svedené ženy.

Ukázka nového katechismu pro obecné školy.

Od venkovského faráře.

(Pokračování.)

Páté přikázání církevní: „V zapovězený čas svatebního veselí nadržeti.“

Páté přikázání zapovídá, od první neděle adventní až do zjevení Páně, pak od popeleční středy až do neděle provodní, svatební i všeliké jiné veřejné a hlučné veselí držeti.

Zapovídá v ty doby takové veselosti, protože jsou to doby kajicnosti, s kterouž se hlučné veselí neshoduje.

V každém přikázání se něco poroučí a něco zapovídá.

Křesťan, který činí, co se v přikázáních poroučí, jedná dobře.

Křesťan, který činí, co se v přikázáních zapovídá, aneb nečiní, co se poroučí, hřeší.

Dobré jest, co se zákonem Božím se srovnává; hřích jest, co se se zákonem Božím nesrovnává, nýbrž jemu odporuje.

Ctnosti a dobré skutky srovnávají se se zákonem Božím; hříchové pak odporují zákonu Božímu.

Pátý díl: O ctnostech a dobrých skutecích.

Ctnost jest pevný úmysl a vytrvalé přičinění, s pomocí Boží stále plniti, co Bůh poroučí.

Křesťan dospěje k ctnosti milostí Boží a vlastním přičiněním.

„Milostí Boží jsem, co jsem, a milost jeho ve mně marná nebyla.“ I. Kor. 15, 10.

Chce-li však křesťan k ctnosti dospěti, tak musí s milostí Boží spolupůsobiti; on musí:

1. činiti všechno, co Bůh poroučí;

2. činiti všechno protože to Bůh poroučí;

3. činiti to stále, t. j. nesmí se dáti odstrašiti žádnými překážkami a obtížemi.

I ctnostný křesťan může časem pochybiti neb klesnouti; avšak proto ještě nepřestává býti ctnostným, jen když chybu svou neb poklesek svůj hned želí, jej napraviti a v ctnosti pokračovati hledí.

„Sedmkrát padá spravedlivý a povstává, ale bezbožní padají ve zlém.“ Přísl. 24, 16.

Ctnost má veliké ceny, neboť:

1. jen ona zaručuje křesťanu zalíbení Boží a život věčný;

2. jen ona shoduje se s důstojností křesťanskou;

3. jen ní získá si každý úctu a lásku svých bližních.

Ctnost sama v sobě jest toliko jedna, ať se však osvědčuje plněním rozličných povinností, mluvíme proto též o rozličných ctnostech a rozeznáváme:

1. ctnosti božské;

2. ctnosti mravné.

Božské ctnosti jsou tři: víra, naděje a láska.

Nazýváme je božské ctnosti, protože Bůh sám jest předmětem jejich a pohnutkou k nim.

Tyto tři božské ctnosti nazýváme vlité, protože jsou zvláštní nadpřirozený dar, kteréhož nám Bůh již na křtu svatém uděluje.

Křesťan jest povinen tyto 3 božské ctnosti vzbuzovati:

1. hned jak k užívání rozumu přijde;

2. u příležitosti přijímání sv. svátosti;

3. v čas těžkého pokušení proti těmto ctnostem;

4. o všechny neděle postní, dle zvláštního nařízení;

5. v nebezpečnosti života a na lůžku smrtelném.

Mravné cnosti jsou ty, které ustanovují, jak se chovati máme sami k sobě a k bližnímu.

Jsouť pak:

1. čtvero základních cností;
2. sedmero hlavních cností;
3. osmero blahoslavenství.

Čtvero základních cností jest: opatrnost, střídmost, spravedlnost, statečnost.

Opatrnost jest cnost, kterouž křesťan své spasení vždy před očima má a k dosažení jeho nejvhodnějších prostředků užívá. — Podobenství o 10 pannách.

„Buďte opatrní jako hadové a sprostní jako holubice.“ Mat. 10, 16.

Střídmost jest cnost, kterouž křesťan vezdejších věcí tak užívá, aby na duši škody neutrpěl a tělesné žádosti své krotí.

„Co platno člověku, kdyby všecken svět získal, ale na duši své škody trpěl.“ Mat. 16, 26.

Spravedlnost jest cnost, kterouž křesťan svědomitě plní, čím Bohu i bližnímu povinen.

„Dávejtež, co jest císařovo, císaři; a co jest Božího, Bohu.“ Mat. 22, 21.

Statečnost jest cnost, kterouž křesťan své povinnosti stále koná a žádnou překážkou a obtíž odstrašiti se nedá. — Matka mak. —

„Bratři, posilněte se v Pánu, abyste mohli státí proti úkladům ďábelským“ k Efes. 6, 10. 11.

Sedmero hlavních cností jest; pokora, štědrota, čistota, příznivost, střídmost v jídle a v pití, mírnost, horlivost.

Pokora jest cnost, kterouž křesťan na své křehkosti a vady stále pamatuje a toliko Bohu připisuje, co dobrého na sobě shledává. — Panna Marie, publikán. —

„Učte se ode mne, tichý jsem a pokorný srdcem.“ Mat. 11, 29.

Štědrota jest cnost, kterouž křesťan ze svého majetku nuzného rád podporuje. — Starý Tobiáš. —

„Dávejte a bude vám dáno.“ Luk. 6, 38.

Čistota jest cnost, kterouž se křesťan všeho bedlivě varuje, co by stydlivosti jeho na újmu býti mohlo. — Josef egypt., Susana. —

„Kterí pak Kristovi jsou, tiť ukřižovali tělo své shříchy a žádostmi.“ Gal. 5, 24.

Příznivost jest cnost, kterouž se křesťan z blaha svého bližního upřímně raduje a pokud možno, k blahu tomu napomáhá.

— David a Jonathas. —

„Radujte se s radujícími a plačte s plačícími.“ Řím. 12, 15.

Střídmost v jídle a pití jest cnost, kterouž křesťan pokrmu a nápoje jen v slušné míře užívá, ano i rád si něco odpírá.

— David a tři mládenci. —

„Jako ve dne poctivě choďte ne v hodování a opilství.“ Řím. 13, 13.

Mírnost jest cnost, kterouž křesťan i spravedlivý hněv v sobě potlačuje a na pomstu nepomýšlí. — David a Saul. —

„Mírnost vaše známa buď všem lidem: Pán blízko jest.“ Filip. 4, 5.

Horlivost jest cnost, kterouž křesťan všechny své povinnosti směřující ku cti a slávě Boží a ku spáse duše rád a věrně plní.

— Sv. Štěpán. —

„V pečování buďtež neleniví, Duchem vroucí, Pánu sloužící.“ Řím. 12, 11.

Osmero cností, kterým Ježíš Kristus věčnou blaženost zaslíbil, a které proto osmero blahoslavenství nazýváme, jsou :

Blahoslavení chudí duchem; nebo jejich jest království nebeské.

Blahoslavení tiší; neboť oni zemí vládnouti budou.

Blahoslavení lkající; neboť oni potěšeni budou.

Blahoslavení, kteří lačnější a žíznější po spravedlnosti; neboť oni nasyceni budou.

Blahoslavení milosrdní; nebo oni milosrdenství dojdou.

Blahoslavení čistého srdce; nebo oni Boha viděti budou.

Blahoslavení pokojní; nebo oni synové Boží slouti budou.

Blahoslavení, kteří protiventství trpí pro spravedlnost; nebo jejich jest království nebeské.

Křesťan má ve všelikých cnostech prospívati a v dobrém stále pokračovati, aby dospěl k dokonalosti křesťanské.

„Kdo spravedlivý jest, ospravedlniž se ještě; a svatý posvětiž se ještě.“ Zjev. 22, 11.

Vzor vši dokonalosti jest Ježíš Kristus.

Křesťanská dokonalost záleží u věrné snaze následovati Ježíše Krista, pokud to s milostí Boží člověku možno.

„Kristus vám pozůstavil příklad, abyste následovali šlepestěji jeho. I. Petr 2, 21.

Křesťan má po dokonalosti toužiti:

1. protože Ježíš Kristus všem přikázal: „Buďte dokonalí, jako i Otec váš v nebesích dokonalý jest;“ Mat. 5, 48.

2. protože naše odplata v nebesích tím hodnější bude, čím dokonalejší byl život náš na zemi;

3. protože kdo v dobrém nepokračuje, snadno ochabuje.

K dokonalosti křesťanské napomáhá:

1. vroucí modlitba a stálé bdění;

2. vzbuzování dobrého úmyslu při veškerém jednání;

3. časté přijímání svatých svátostí.

Mimoriádné prostředky k dokonalosti křesťanské jsou tři evangelické rady, totiž: 1. dobrovolná chudoba, 1. ustavičné panictví, 3. dokonalá poslušnost k duchovnímu představenému.

Nazýváme je evangelické rady, protože je Ježíš Kristus ve svém evangeliu jednotlivým osobám radil.

Tyto evangelické rady zachovávati jest toliko ten povinen, kdo se k tomu platným slibem zavázal.

O dobrých skutcích.

Dobré skutky jsou takové, které se zákonem Božím se srovnávají a a jimiž u Boha zvláštější zásluhy dojíti můžeme.

Dobří skutkové jsou ku spasení potřební; nebo: „víra bez skutků jest mrtvá“ Jak. 2, 26.

Dobří skutkové jsou záslužní, neboť nimi zasluhujeme sobě posvěcující milosti Boží, časnou i věčnou odplatu.

Dobré záslužné skutky může křesťan jen s pomocí Boží konati.

„Bůh zajisté jest, který působí v nás chtění i vykonání podle dobré vůle své.“ Filip. 2, 13.

Mají-li však dobří skutkové záslužnými býti, musíme je vykonati:

1. v stavu milosti Boží;

2. z pouhé lásky k Bohu a k bližnímu;

3. zcela dobrovolně.

Dobří skutkové jsou tím záslužnější, čím ochotněji se konali a čím větší překážky se jim v cestu kladly.

Nejpřednější dobří skutkové jsou; modlitba, půst a almužna. Modlitbou míníme všechny způsoby pobožnosti, jimiž Boha oslavujeme a svatě ctíme.

Postem míníme netoliko ujmu v jídle a pití, ale i ochotné zdržování se dovolených rozkoší.

Almužnou míníme všechny skutky tělesného i duchovního milosrdenství.

Skutky tělesného milosrdenství jsou: 1. lačné krmiti, 2. žíznivé napájet, 3. pocestné do domu přijímati, 4. nahé odívati, 5. nemocné navštěvovati, 6. vězně vysvobozovati, 7. mrtvé uctivě pochovávat.

Skutky duchovního milosrdenství jsou: 1. hřešící napomínati, 2. neumělé učiti, 3. pochybujícím dobře raditi, 4. zarmoucené těšiti, 5. křivdy trpělivě snášeti, 6. ubližujícím odpouštět, 7. za živé i za mrtvé se modliti.

O h ř í š í c h.

Hřích jest vědomé a svévolné přestoupení zákona Božího.

Hřích jest sám v sobě ohavný, protože se jím jeví vzpoura proti Bohu, Stvořiteli, Spasiteli a Posvětiteli našemu.

Hřích jest to největší, jediné a skutečné zlé, anť jest příčinou všeliké záhuby lidské.

Rozeznáváme:

1. hřích dědičný a hříchy osobní;
2. hříchy, jichž se křesťan vinen stává dopuštěním se zlého — myšlením, žádostmi, řečí a skutky —; aneb obmeškáním dobrého, které konati měl a mohl;
3. vlastní hříchy, jichž se křesťan sám dopouští, a cizí, které jeho vinou od bližního spáchány byly;
4. těžké či smrtelné a lehké či všední hříchy.

Těžký hřích jest těžké provinění proti zákonu božímu, sluje pak smrtelný; protože:

1. zničuje v duši posvěcující milost.
2. uvaluje na člověka hněv Boží a věčnou smrt.

D r o b n o s t i.

K provádění zákona katechetského Na hejtmanství jednom v jihovýchodních Čechách rozeslali letos po novém roce duchovním správám cirkulář, že „po rozumu“ toho dotyčného zákona zastavují všechny platy za vyučování náboženství, a že na konec školního roku má duchovní správa poslati na sl. hejtmanství seznam hodin, podle tříd rozdělených, ve kterých se po ten rok celý vyučovalo, načež vykázána bude po stvrzení dotyčného návrhu okr. šk. rady remunerace. Item, že se stavují náhrady cestovného z jakéhokoli pramene placené, a že i tu vykázáti se bude, kolik bylo cest, a především v čas zadati žádost, aby vůbec cestovné pro tu či onu venkovskou školu bylo povoleno. Žádosti ovšem byly vzaty k vědomosti a odpověděno k nim, že „na konec šk. roku“ podle místních okolností se udělají návrhy k zemské školní, a ta že ty remunerace vykáže, tedy „na konec šk. roku aby se poslala přihláška s výkazem těch cest. (O potvrzení těch výkazů v „našich“ hejtm. výnosech se strany správy školní nic nestálo, snad by to byli teprve ex post vyžadovali bez vašeho vědomí na těch sl. správách.)

A ejhle: Před květnou nedělí přišlo jiné avízo! Že prý, aby se ty „žádosti“ poslaly hnedle, jestliže „vůbec duchovní správa nějaké náhrady žádá.“ No tak! Je to znamení nějakého větru „na horách“ se točícího — nebo ty první edikty byly „mejluňk?“

Bojovná ryba. V řekách jihovýchodní Asie, nejvíce v Siamě, žije křeček anebo kohout mezi rybami; Siachesové cvičí si je k souboji, jako Španěli své kohouty. Vsadí dva soupeře do skleněných mis, aby na sebe viděli.

Již zde začínají se na sebe durdit a na sebe skákat. Když se hodně rozdráždili, pak je k sobě pustí. Obyvatelstvo dívá se na rybí souboj s tou zvědavostí, s jakou Španělové hledí na zápas s býkem. Dělají se též po evropsku značné sázky, která z obou vyhraje. Je prý na ně zvláštní podívaná. Dokud ryba je klidna, přiléhají ploutve těsně na tělo, barva její je matná. Jakmile ale uzří svého soupeře, anebo jen sebe samu v zrcadle, již se jí ploutve ježí, a tělo najednou ozáří se v lesklých kovových barvách. Ztratí se z očí, nabývá opět staré neúhledné barvy. Kdo chce takové souboje ryb v Siamě veřejně provozovati, musí k tomu od vlády míti povolení, za něž značná se platí daň.

Šestiletá návštěva školy. Ve Švýcarsku udál se nedávno případ na poli školního zákonodárství velmi závažný. Nově vypracovaný návrh v příčině prodloužení návštěvy školní ze 6 let na 8 roků byl ve všech skoro kantonech (až na kanton Curyšský a Winterthurský) vůlí lidu zamítnut. Jmenovitě byl to lid venkovský, jenž ze stanoviska svého následkem národohospodářských nepoměrů a hlavně pod dojmem posledních neúrodných let rozhodně a jednomyslně opřel se požadavku na rozšíření trvání povinnosti školní návštěvy na 8 roků, vzdor všemožnému úsilí liberálních listů a spolků, kteří zimničním chvatem pracovali na provedení a přijetí zákona v příčině delší návštěvy školy.

O pruské rovnoprávnosti ve škole podivně svědčí i toto: V protestantském městečku Pasewalku v Pomořansku jest již na 28. rok privátní katolická škola, jež r. 1866 čítala 28 žáků. Katol. farář Krätzig u vlády žádal, buď aby podle parity zákonem vyrčené, škola prohlášena byla za veřejnou, anebo aby na její udržování něčím přispěl. Obojí bylo zamítnuto z té příčiny, že 28 dětí k něčemu takovému neoprávnuje. R. 1869. tatáž žádost byla opakována vyšším církevním úřadem s výsledkem stejným. R. 1888. vzrostl počet katol. dítek na 40 a žádost tatáž byla již po čtvrté opakována — opět s negativním výsledkem. — Asi hodinu cesty od Pasewalku je katolická osada Viereck. Zde je škola se 100 dítek. Žádalo se o druhého učitele. Marně. V téže osadě jest 7 dítek protestantských, jež ani všechny sem nejsou příslušny: Od školy katolické jest škola protestantská pouze 1/4 hod vzdálena, do níž těch 7 prot. dětí velmi pohodlně mohlo choditi. To však hrdým protestantům se nelíbilo. Oni chtěli z příčin dobře povědomých míti svoji školu vedle školy katolické. Počítali velmi chytře na dítky ze smíšených manželství. Nejdříve ucházeli se o podporu u spolku Gustava Adolfa. Katol. farář proti nové prot. škole protestoval ve jménu míru konfesionelního odkazuje dítky protestantské na nedalekou školu protestantskou. Protest tento byl ale vládou zamítnut. Přes všecko psaní vláda se ustanovila, že pro sedm dítek protestantských letos 1. dubna má býti otevřena škola protestantská s právem veřejnosti. Kéž bychom my katolíci v Rakousku těšili se takové paritě, jaké se těší protestanti v Prusku, kdež je katolíků více než třetina, kdežto u nás evandělíků je pouze hrstka.

Jakou kulturu šíří Prusko v Africe, lze poznati podle vývozu zboží do černého dílu světa. Dozorci protestantských missií v západ. Africe — Zahn — sestavil statistická data o vývozu zboží z Hamburku. R. 1884. vyvezlo se z Hamburku 535.501 metrických centů (Doppel-Zentner) různého zboží, mezi nímž 351.290 m. c. líhovin — tedy 65,6% všeho vývozu

R. 1885: 561.041 m. c.; z toho 330.868 m. c. líhovin = 59,9%.

R. 1886: 476.686 m. c.; z toho 250.144 m. c. líhovin = 52,4%.

R. 1887: 421.912 m. c., z toho 238.558 m. c. líhovin = 56,5%.

Tentýž dozorce Zahn pravil, že Afrika je pro Europeana zemí náramně drahou, jelikož své potraviny musí z větší části bráti z Evropy. Vína, piva, dříví, uhlí, látek na oděv Afrika nemá. Může se říci, že za pět let, co Prusko v západní Africe se usadilo, vyvezlo tam prušácké kultury v podobě líhovin 1 1/2 milionu m. centů.

Školní dívky ve Vídni přicházejí opilé do školy. Vídeňská školní rada uveřejňuje velice trapnou zprávu, že totiž mnozí rodiče dávají svým dítkám k snídání místo jiné potraviny líhové nápoje, a následkem toho že mnohé dívky přicházejí do školy podnapilé.

* * *

Děti na trůnu vykazují se světové dějiny v každé kapitole. Také nyní genealogický almanach vyazuje ve svém seznamu dva podobné krále — děti. Na nejstarším trůně světa — španělském — i na nejmladším — srbském — sedí nyní děti. Hoch Alfons XIII. jest nyní tři a půl roku stár, kdežto Alexandru srbskému jest nyní 13 let. Patnácte roků bude vládnouti Alfons XIII. pod poručnictvím, Alexandr I. pak plně čtyry roky. Děti na trůně jsou skorem vždy vynikající zjevy v listech světových dějin a jestliže jim bylo souzeno, aby dospěly v muže, vynikly málo kdy v dobrém smyslu. Velmi málo hochů těch dočkalo se vysokého věku, neboť skoro všichni žili velmi rychle. Již šedý starověk má podobné vladaře; zanechali vesměs špatnou pověst, jako Kajus Kaligula, nesmyslný násilník, jenž v 13. roce stal se dědicem koruny Tiberiovy a skončil bídě v 17. roce. Podobným panovníkem byl i Nero, jenž v 15. roce dostal se na trůn a císař Heliogabalus, jenž pretoriany byl vyzdvižen na štít a po čtyřech letech byl jimi zavražděn. V středověku vyrůstali hoši ozdobení královskou neb císařskou korunou divoce, Merovingové, Karolingové, Kapetovci, Hohenstaufové, Frankové a Sasové podávají v té věci hojně materiálu. Ludvík Pobožný, třetí syn Karla Velikého a císařovny Hildegardy, byl jako tříletý hoch korunován na krále Akvitánie, jeho bratranec Ludvík III. byl v 7. roce dosazen na trůn burgundský a v téměř věku vstoupil syn Arnulfův, Ludvík dítě, na německý trůn. O 25 let později vidíme podobné divadlo ve Francii. Ludvík Zámorský vstoupil v 15. roce na trůn francouzský, byl korunován a zemřel v 32. roce. V 11. roce byl korunován syn nepravého Konráda, Jindřich III.; zemřel v 39. roce a Jindřich IV. dostal v Cáchách korunu Karla Velikého již ve 4. roce věku svého.

Rovněž takového stáří byl syn Bedřicha Barbarossy, Jindřich VI., jenž ačkoliv dosáhl toliko 32 let svého věku, přece aspoň dle jména panoval 28 let. V 9. roce byl Jindřich VII. německým králem a Otto Veliký vstoupil na trůn v 14. roce; Otto III. byl na císaře korunován již v 3. roce. Ludvíkovi Svatému francouzskému bylo 12 let, když v listopadu 1226. pod poručnictvím své matky Blanky Kastilské následoval po svém otci Ludvíku Lvu. Karel VI., zvaný později Šílený, byl stár 11 let, když s korunou francouzskou převzal také jako dědictví válku s Angličany Jindřichovi VI. anglickému bylo toliko rok, když byl v Remeši korunován; za něho vzplanul v Anglii boj mezi červenou a bílou růží. V nové době vstoupil v 16. roce na trůn španělský Karel V. a za tři roky na to stal se panovníkem dvou světů, západní a východní polovice. Ludvík XIII. dostal se na trůn v 9., Ludvík XIV. v 5. roce. Panoval nejdéle ze všech panovníků staré i nové doby. Oba vládli ku škodě a hanbě země. Také na trůně chalífů v Cařihradě sedělo mnohé dítě. Achmed I vstoupil na trůn r. 1603. v 13. roce věku svého. Podobně mladí dostali se na trůn Murad (r. 1623) a Mahmud IV., oblehatel Vídně, jenž stal se sultánem v 8. roce. Avšak ani jediný z nich neskončil přirozenou smrtí. Osman II. byl zardousen svou tělesnou stráží, ostatní pak zhyli jedem.

U. N.

Obsah „Vychovatele“:

Pestré listy o moderním školství. (Píše František Pohunek. Pokračování.) — Německý paedagog o rakouském školství. — Biblické charaktery. (Píše dr. th. J. P.) — Ukázka nového katechismu pro obecné školy. (Od venkovského faráře.) (Pokračování.) — Drobnosti.

Majitel, vydavatel a nakladatel VÁCLAV KOTRBA. --- Odpovědný redaktor PETR KOPAL.

Tiskem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské (J. Zeman a spol.) v Praze.

VYCHOVATEL.

List věnovaný zájmům křesťanského školství.

Vychází 15. a posledního dne každého měsíce. — Předplácí se čtvrtletně 50 kr., pro odběratele „Obrany víry“ 40 kr. v administraci Cyrillo-Methodějské knihtiskárny v Ostrovní ulici číslo 1508—II. v Praze. — Jednotlivá čísla po 8 kr. Redakce na Vyšehradě č. 69.

Pestré listy o moderním školství.

Píše František Pohunek.

(Pokračování.)

Vyjmeme-li tisk židovský a tisk zednářský, nebylo učiněno v posledních asi dvaceti letech na církev katolickou, její dogmata a vůbec na celé křesťanské náboženství se žádné strany tolik útoků, co jich v této příčině bylo učiněno od „liberálních“ a radikálních pp. učitelů; vyjmem-li tisk židovský a tisk zednářský nebylo též odnikud katolickým kněžím snášeti tolik obviňování a podezřívání, jako by byli nepřátely osvěty a vzdělání lidu, nepřátely pokroku a veškeré vědy, co jim jich bylo v příčině této snášeti v posledních asi dvaceti letech od lidí mezi vědci posledních, od liberálních a radikálních pp. učitelů.

Že nepřepínáme, aniž jim imputujem cos falešného, dosvědčí nám každý, kdo si u nás v Čechách jen poněkud všimal různých těch řečí mluvených na sjezdech a schůzích učitelských; že pak v říši německé a v zemích císařství rakouského obydlených Němci liberální pp. učitelé vedli si podobně, nade všecky pak že vynikali u příčině této liberální a radikální učitelé vídenští a mezi těmito opět hlavně židé, protestanté a rodilí Prusáci, toho doklady nad jiné klasickými a nezvratnými jsou knihy dvě, z nichž první má název: „Die liberalen Lehrer der modernen Schule nach ihrem eigenen Bekenntniss und Geständniss“ (von G. Osthoff, 2. Aufl., stran 219.) druhá pak se jmenuje: „Der Schlachtengewinner Dittes und sein Generalstab oder Ein Jammerbild österreichischer Schulzustände“ von Franz Stauracz, Wien 1889, stran 251. Obě tyto knihy, z nichž zvláště poslední všem paedagogům a přátelům školství, kněžím i nekněžím, ku bedlivému přečtení a uvážení co nejvřeleji doporučujeme, obě, pravíme, tu velkou mají přednost, že líčí tyto pány vlastními jejich slovy a že se tudíž proti jejich vývodům ničeho nedá namítat.

A přec si hrají liberální pp. učitelé, jakmile se kdo ozve proti zásadám jimi hlásaným a proti jejich výtkám činěným kněžím, na uraženou nevinnost a nařikají, že prý jsou od kněží nevině napadáni, podezříváni a osočováni!

Jsou sice dosud mezi učiteli četní mužové ctihodní, vzdělaní, zkušení a dovední paedagogové, kterýmž leží opravdu na srdci zdar školy a prospěch mládeže a kteří nesouhlasí s protikřesťanskými a bezbožeckými zásadami svých radikálních kollegů ani s jejich nepřátelstvím proti kněžím katolickým, ale přes to přese vše vedou v kruzích učitelských skoro všude hlavní slovo učitelé většinou — u porovnání s mnohými kollegy — méně vzdělaní, ale

víc „liberální“ a radikální. Proč to tak je, vykládá svědek v této příčině nad jiné nestrannější, když takto píše: „Frechheit und Aufdringlichkeit bilden die Leiter, mittelst welcher sie sich emporzarbeiten trachten; etwas Ordentliches und Gediegenes haben sie nicht gelernt. Sie werden von vielen gefürchtet, von wenigen vielleicht als wahre Allerweltskerle bewundert, von den meisten aber hoffentlich verachtet.“ Tak napsaly ve svém ročníku XVI. na str. 22. „Freie paed. Blätter,“ tedy list, jenž jest takřka zuřivým nepřitelem církve a vůbec všeho, co jest katolické (Stauracz l. c. 183.).

Tento štulec, jehož se dostalo radikálním pp. učitelům od listu, jež rediguje ve Vídni protestant a Prušák Jessen, od listu, jenž píše velmi jedovatě proti „klerikálům“ a „ultramontánům“, jest zajisté pro ně velmi nemilým a pobádá k soustrasti s těmi, jichž se týče. My však se přiznáváme, že bychom měli s radikálními a „liberálními“ pp. učiteli i bez tohoto „fajnového“ štulce soustrast co možná nejupřímnější. Proč? povíme hned.

Po dvacet již let věří liberální a radikální pp. učitelé slepě zednářům a tisku židovskému a zpívají s nimi unisono písničku, že prý jest to největším činem věku našeho, že škola byla vyrvána klerikálům, kteříž chtějí spoutati ducha lidského středověkým dogmatismem, kteří se vzpírají každému pokroku, kteří chtějí snížití míru vzdělanosti, kteří chtějí šířiti temnotu a hloupost, — po dvacet již let hlásají pilně zásady zednářské, že dogma křesťanské nepatří do školy, že morálka křesťanská má býti nahrazena morálkou občanskou, morálkou nezávislou, že konfessionalitou trpí prospěch školy, chlubí se, že jsou zednáři ¹⁾ a volají na pomoc arcizeduáře a „státníka“ Bluntschli-ho, jehož slova namířená proti klerikálům a ultramontánům přednáší za ně Dr. Podlipný s nesmírným pathosem a za „bouřlivého souhlasu“ gallerií i v zastupitelstvu královské naší Prahy: „Pokud sahá moc ultramontanismu, zatemňuje se duch národa, překáží se obecnímu vzdělání lidu (citujeme věrně dle N. L.), kazí se vzdělání vyšších tříd duchovním cvičením, stěžuje se každý hospodářský pokrok, poutá se zdokonalování průmyslových a technických živností, seje se do rodin nepokoj a nedůvěra, buď se nadýmají duše duchovní pýchou neb se kruší úzkostlivou starostí, podlamuje a pokoruje se sebedůvěra národa a jednotlivců, potlačuje se každé svobodné hnutí ducha, ujařmuje se věda nejnedůstojnějším způsobem, zmalomyslní se stát, zbahňuje se a rdousí moderní život. Každé vítězství strany ultramontánní znamená porážku vývinu lidské kultury a osvěty... lid chudne a hlupne a stát klesá“: a teď, ach nastojte a politujte! po tolikerych vydatých službách prokázaných radikálními pp. učiteli bratřím zednářům, přijde arcizednář a bezbožec Bluntschli, týž Bluntschli, jehož se s takovým pathosem dovolával Dr. Podlipný a spustí ve svém „Allgemeines Staatsrecht“ (Buch IX. Cap. 9.) následovně: „Učitelové bývají v seminářích (v Německu jsou totiž všude učitelské semináře) přecpávání vědomostmi, jichž ve škole obecné potřebovati ani nemohou, ani nemají. Dadurch wird ein gelehrter Dünkel in ihnen gereizt und zugleich der ungestillte Durst nach höherem Wissen, das nicht in die Volksschule gehört. Diese verliert so, worauf Alles ankommt, die Einfachheit und ihre moralische Gesundheit und geräth in einen überreizten Zustand. Viele Lehrer werden unzufrieden mit ihrer naturgemäss niederen und beschränkten, wenn auch noch so nöthigen und ehrbaren Berufsthätigkeit. Manche werden sogar verleitet, sich für die Schöpfer einer neuen Cultur zu halten und als Begründer einer neuen Gesellschaft. Es ist eine hochwichtige Erfahrung, dass in verschiedenen europäischen Staaten ein grosser Theil der neu aufgeschossenen Schullehrer gegen die Kirche und den Staat zuweilen öffentlich, mehr noch im Stillen feindlich gewirkt und eine verneinende und revolutionäre Stimmung in den unteren Volksschichten verbreitet hat und hie und da zu einem

¹⁾ Bude-li třeba, podáme doklady pro každou větu.

engverbundenen Hilfscorps der Anarchie und Auflösung geworden ist. Diese Erfahrung sollte der moderne Staat nicht leichtsinnig geringschätzen, denn der Boden, auf dem er steht, wird unbemerkt überall untergraben und Unkraut gesäet, das, wenn es aufgegangen ist, schwer wieder ausgerottet werden kann“ (viz: Stauracz l. c. 182.).

Toť jest zajisté hořká pilulka, tím hořčí a trpší, proto že ji podal na důkaz „vděčnosti“ radikálním pp. učitelům zapřísáhlý nepřítel všeho, co jest katolické, a velmistr řádu, jemuž oni svým zjevným nepřátelstvím proti církvi katolické vedle tisku židovského a liberálního nejplatnější prokázali služby. Není to opětůný makavý důkaz, že nevděk světem vládne?

Na tom však ještě není dosti. Po dvacet let horují liberální pp. učitelé pro „moderní vědu“ čili přímo řečeno pro nevěrecké, ničím nedokázané, a nedokázatelné hypotese, jsou všude odpůrci mravouky křesťanské vyplývající z křesťanských dogmat a přívrženci nejen mravouky nezávislé, ve smyslu kant-herbartovském, nýbrž i mravouky, jakouž ve smyslu darwinistického přirozeného vývoje zbudoval Herbert Spencer, v Rakousku hlásá „filosof“ Carneri a jakouž u nás do paedagogiky uvedl Dr. Lindner, vytýkají církvi, že prý se nechce smířiti s duchem času a s moderním pokrokem (viz řeč Hůlkovu), s novými ideami, jež se všude domáhají vrchu, a vyznávají, že prý jest proto mezi kněžími a učiteli „nepřeklenutelná propašť“. Tak hlásal na sjezdu „dolnorakouského zemského spolku učitelského“ konaném v Mistelbachu 5. října 1885 učitel Karel Huber za souhlasu všech přítomných učitelů doslovně toto: „Přejeme si společného působení s kněžími; to však jest nemožno za panujících nyní okolností. Učitel učí počátkům vědy moderní, kněz však vyučuje středověké školastice; učitel učí boji o život, kněz však učí požívati slasti nebeských. Eine unüberbrückbare Kluft liegt zwischen den Anschauungen dieser zwei menschenerziehenden Faktoren. Wir können nicht zurück, wir müssen die Wissenschaft lehren, wie sie die Cultur gibt“ (Stauracz l. c. 160.). Tak liberální a radikální pp. učitelé, kteří si nejvíce zakládají na „moderním“ přírodopytu; tu však přijde — žádný „jezovitský dusitel osvěty,“ — nýbrž plnokrevný filosofický, moderní přírodopytce Du Bois-Reymond, zvolá zoufale: ignoramus et ignorabimus a před samým nosem zavře jim dvířka ku krásné vyhlídce, jakou slibovala „moderní věda!“ Nemohou-li zpět, jak pravil Huber, mohou tam státi až do soudného dne, pravá věda však bude pevným krokem kráčet přes ně dál.

Po Du Bois-Reymondovi vystoupil na řečníště na jiném opět místě a sice na shromáždění přírodopytců odbývaném předloni ve Wiesbadenu jiný nevěrec, Dr. Virchov totiž, jenž napsal kdysi, že prý secíroval už velmi mnoho mrtvol, ale v žádné že nenašel duši, a tento Virchov, jenž veřejně vyznal, že není žádným Darwinovým nepřítelem, nýbrž ctitelem, pocuchal ve své učené přednášce veškeru nauku darwinistickou o přirozeném vývoji velice velmi nemilosrdně, řka, že jest zbudována na pouhých domněnkách, že není pranicím dokázána, že spočívá cele na praemissách, z nichž mnohé odporují zjištěným pravdám vědeckým, že v ní hraje větší úlohu fantasie, než skutečná věda atd., proto prý nemůže býti jejím přívržencem, aspoň dotud ne, dokud pro ni nebude dostatečných důkazů, nebo prý bylo již mnoho teorií, jež si získaly přátely a přívržence, ale byly prý opět vyvráceny pozdějším vědeckým bádáním a tak prý se povede i transformistům s jejich teorií, kteráž odvozuje rodokmen člověka od opice!

To jest krutá rána pro přívržence „moderní“ vědy! Co si počnou teď se svým Brehmem, doporučeným pro knihovny školní, jenž jest vyšpikován „vědeckými“ báchorkami ze života zvířat a založen cele na darwinismu? co si počnou teď s paedagogikami zbudovanými na základě nauky o vývoji přirozeném? A mimo to: jak pak mohl potkat učené tyto Tomáše tak velký malheur, že přijali za pravdu, co pravda není? Nám se všecko zdá, že se sami rádi řídí heslem: „věřiti jest snadnější nežli přesvědčiti se přemýšlením a proto věř, ať jest to psáno nebo ne, ať, tomu rozumíš nebo ne,“ jen když

to, čemu věříš, namířeno jest proti „školastice“ a „rozkoším nebeským,“ jimž dle nich „nevědecky“ učí kněží. Kdo z nich přesvědčil se anebo aspoň suazil se přesvědčiti se, zdali to, co se podává jako výzkum nové vědy a co odporuje tisíciletým tradicím a dosavadním názorům vědeckým, skutečně jest pravda? kdo z nich pochopil a porozuměl, jak se dle darwinistického přirozeného vývoje z látky neorganické stává organická, z mrtvého živé, z nerostů rostlina, z rostliny zvíře a ze zvířete jistého druhu jak vzniká člověk? Jest proto někde jediný jen doklad? našel již někdo někde nějakou bylinu neb nějaké zvíře, kteréž by byly jaksi pojídlem anebo mostem tvořícím přechod od jednoho druhu rostlin neb zvířat k druhu jinému? či jest jen možno pomysli si, že by všechny tyto tvary přechodní, jichž by přece bylo musilo býti nesmírné množství, všechny byly zmizely úplně beze stopy? A s touto „vědou“ (1), s tímto „duchem času,“ jenž bře pokrm svůj z takovéto „vědy“ (1), že by se měla smířiti církev? Církev, kteráž má dvoutisíciletou zkušenost, církev, kteráž odchovala tak veliké množství hlubokých myslitelů? tato církev že by se měla smířiti s „moderní vědou,“ která, pokud se týče přírody a jejího vývoje, cele jest zbudována na nesmyslném rozumování: nechceme-li připustiti osobního Boha, všech věcí stvořitele, — a toho níkterak připustiti nechceme —, musíme věřiti, že jest hmota věčná, svět že jest věčný, zákony přírodní že jsou též věčné a nezměnitelné, všecko ve světě že se vyvinulo zcela přirozeně postupem času jedno z druhého atd., tak musíme věřiti, „ať jest to pravda nebo ne“ —, nebo jinak bychom musili nutně uznati Boha a to nechceme? A mimo to: ta „moderní věda“ jest skoro v každém století jiná ano i v témž století odporuje často sama sobě, učíc na př. že lidské pokolení nemůže pocházeti od jedněch rodičů, proto že prý jsou si jednotlivá lidská plemena příliš nepodobna a hned na to opět, že se všecko všudy, rostlinstvo i živočišstvo vyvinulo z jedné jediné prabuňky; rovněž i „duch času“ vane v každém století z některé jiné strany — a církev katolická že by se měla smířovati stále s „moderním pokrokem“ a s „moderní vědou“? církev katolická, že by měla stále měniti své zásady a pravdy, jež hlásá, podle „ducha času“? Církev, pravíme, hlasatelka a strážkyně pravdy, že by se měla řídit domněnkami — třeba vědeckými —, kteréž vznikají a zanikají jako bubliny? Toho zajisté nebude nikdy, nebo pravda neustoupí zlobě, bludu, ani lži. A o ty tu jde; nebo mezi skutečnými výsledky vědy a mezi vírou není žádných sporů a žádných protiv.

Ačkoli však shledáváme u „liberálních“ pp. učitelů — hlavně mladších — velikou předpojatost proti křesťanství, proti církvi katolické a kněžím katolickým, přec je z velké části omlouváme a díme směle, že větší zodpovědnost nežli na ně na jiné spadá faktory.

Ve přednáškách paedagogických slyší chváliti J. J. Rousseau a Diesterwega, Fröbela atd., ale o vychovatelích křesťanských slyšívají obyčejně málo, o katolických pak pravidelně pranic aneb skoro nic. Ano bývaly prý i zkušební komise, před nimiž prý se zle vedlo kandidátu, jenž neznal dopodrobna vychovatelských zásad Rousseau-ových a jich nechválil, třeba byl jinak zmíněnou disciplinu velmi dobře znal atd. Nevěrec Rousseau, nevěrec Fröbel, ²⁾ Diesterweg ³⁾, nepřítel náboženských dogmat, to jsou, abstrahujem-li od

²⁾ Fröbel na př. píše: „Für den Menschen gibt es und kann und soll es nichts Höheres geben, als den Menschen selbst... er ist sein eigener Gott... Des Menschen Ziel darf nur sein jetziges Leben sein, denn von einem andern wissen wir nichts... Der Mensch ist sich selbst Zweck... Gesetz ist für den Menschen nur das, was er sich selbst gegeben... und frei ist nur derjenige Mensch, welcher bloss seinen eigenen Gesetzen gehorcht. Bevor daher das menschliche Geschlecht vollkommen frei werden kann, muss erst der Glaube an einen persönlichen herrschenden Gott aus seinem Bewusstsein entschunden sein.“ (Bestimmung des Menschen).

³⁾ Diesterweg píše: „Meine Meinung concentrirt sich in der Ansicht, dass wir erst dann zu dem rechten Religionsunterrichte in den Volksschulen gelangen, wenn wir den kirchlich-konfessionellen Unterricht aus denselben entfernen und in ihnen den Kern aller Religion, das unter allem Wechsel der Meinungen Bleibende im Christenthume festhalten“ (Päd. Jahrb. 1866. str. 99.).

Pestalozziho, vnešené ty vzory, jež se staví před oči nastávajícímu učiteli, by se dle nich řídil. O darwinistickém „Životě zvířat“ zednáře Brehma odporučeném pro školy a školní knihovny jsme se už zmínili.

O knihách dějepisných, jakéž se dávají kandidátům a kandidátkám stavu učitelského na mnoze do rukou jakožto učebnice, raději ani nemluvíme, nebo by nás to vedlo daleko; vždyť jsou i v dějepise pro školy obecné a školy měšťanské, jež nese jméno Gindelyho, četné nesprávnosti a vedle těchto velmi četné věty, kteréž snad nejsou ani tak zle míněny, ale kteréž, tak jak jsou podány, buď jsou dvojsmyslny a každý si do nich může vložit, co se mu líbí, buď přímo vybízejí ku nesprávnému pojmání a posuzování jednání církve a církevních řádů.⁴⁾ Leč o těchto učebnicích psátí nebudem, nebo kdybychom chtěli zaznamenati, vyvracet i opravovat všechny ty lži, bludy a nesprávnosti, jež jsou v knihách těchto nahromaděny, nestačil by nám ani celý ročník „Vychovatele,“ nemáme též k tomu času ani chuti, jenom jako „kuriosum“ připomeneme, že v knize dějepisné, již napsal Dr. Hannak, ředitel ústavu učitelského, a již ministerstvo vyučování schválilo jakožto učebnici pro ústavy učitelů a učitelek, vedle velmi četných nesprávností a vedle patrné předpojatosti proti všemu, co jest křesťanské a katolické, i tohoto nesmyslu možno jest se dočísti a to o křesťanství šířícím se rychle v pohanském Římě: „Der Kaiser duldet die neue Secte, die zuerst als ein Leichenbestattungs-Verrein auftrat“ (viz: Stauracz l. c. 90)! — Nezasloužil by učený tento muž a důstojný nástupce Dittesův, aby ho udělali čestným funebrákem u nějakého pohřebního ústavu anebo čestným „Leichen-Ansagrem“ u některého bratrstva? A tento muž vychovává nastávající učitele, není sám, jež takto smýšlí, takových jest nyní v podobném postavení počet velmi značný a v tom právě spočívá největší zlo.

Jakého smýšlení učitelé mohou vycházeti z ústavů, kdež jest buď ředitelem nebo professorem n. př. muž, kterýž takto smýšlí a píše: „Die Begründung der neuen allgemeinen, von jeder clerikalen Abhängigkeit emancipirten Volksschule ist die grösste Geistesthat unseres Jahrhunderts“... „Proběhneme-li ve stavu rozmyšlení rozličné možnosti voliti to neb ono, zdá se nám sice, jako by to záleželo na nás, rozhodnouti se pro jednu z rozličných možností rovněž tak dobře jako pro druhou; ale zdá se to jen, protože necítíme vnitřního nutkání“... „Es wird viel Zeit und Geld kosten, um die Ecoles normales aus dem schmählichen Zustande emporzuheben, in den sie unter clericaler Führung gerathen sind“⁵⁾... „Účel u nich (t. j. u jezuitů), jak známo, posvěcuje prostředky“⁶⁾. Jezuitské vychovávání jest zjištěné ve smyslu samovlády řádu... jest mechanické dressirování ducha. vychováváním pokrytců. udušením čistě lidských citů... „Um früh den blutigen Ernst zu sehen und zu schmecken, wurden sie (Jesuitenzöglinge) zu Hinrichtungen der Ketzler mitgenommen! Hass gegen die Ketzler wurde ihnen auf jegliche Weise eingeflößt“... „Der bluthrothe Reflex der Inquisition zittert noch am Horizonte der Zeit wie Scheiterhaufengluth“ etc. Tak psal ředitel paedagogia a školní rada Dr. Gustav Lindner! Jiný ředitel paedagogia

⁴⁾ Tak píše na př. v dějepise pro školy měšťanské: „Leopold III., Frömmigkeit und Freigebigkeit gegen die Klöster erwarben ihm den Beinamen des Heiligen,“ což zní skoro tak, jako by církev „dělala svaté“ ze zistnosti. (Více viz: Stauracz l. c. 118). Jinde opět píše Gindely: „Das Unterrichtswesen der Jesuiten machte keine Fortschritte. Diejenigen Staaten, in denen das Unterrichtswesen hauptsächlich in ihren Händen war, wie z. B. Oesterreich, Polen, Spanien, blieben auf diese Weise hinter dem Aufschwunge zurück, der sich in wissenschaftlicher Beziehung im 18. Jahrhundert in England und Deutschland vorbereitete.“ To je věru rozkošné! Jak pak mohu zůstatí pozadu za něčím, co ještě není? — Jinak, jak známo, soudil o jezuitech jako učitelích Bedřich II., král pruský.

⁵⁾ Tak napsal doslovně po belgickém zednáři; my však ukážeme, že se školy zednářské právě v Belgii nikterak nemohou měřiti se školami „klerikálními,“ jak uznávají zednáři sami.

⁶⁾ Proč se nepřihlásil o cenu 1000 tolarů, kterou již † P. Roh jménem svého řádu veřejně s kazatelnou slíbil tomu, kdo dokáže, že tak jezuité někdy učili? Ale ohřívát staré lži jest ovšem snadnější, nežli — dokázat.

jenž opět platil a platí dosud za autoritu „paedagogickou“ u většiny německých učitelů v Rakousku, protestant Dittes, veliký nepřítel církve a kněží a všeho křesťanství, psal mezi jiným na př. takto: „Jaké jest poslední určení člověka, toho nevíme; pro výchování člověka na tom též nezáleží...“ „Dass weder die sittliche Güte eines Menschen Verdienst, noch die sittliche Schlechtigkeit eines Menschen Schuld sein könne, beide vielmehr ein Schicksal sind, bedarf für den Unbefangenen keiner weiteren Erörterung“ . . . „Der Rechtschaffene kann im Glauben an eine höhere Welt das Ideal der Sittlichkeit finden; dem Trägen, Tugendstolzen, Selbstsüchtigen, Lasterhaften kann die Frömmigkeit als Ruhekitzel, . . . als Deckmantel der Unsittlichkeit dienen“ . . . „Ne z katechismů a knih symbolických (Bekennnisschriften) má bráti škola obecná svou náboženskou látku vzdělávací, nýbrž aus religiösen Quellenschriften . . . Nemá též vychováváti katolíky, luterány, kalvinisty, židy atd., nýbrž lidi, kteří prosti jsouce ducha sektářského z pravdy a dobra všude se radují, nechť je najdou kdekoli. Národové západní mají po ruce jakožto pomníky náboženského vývoje lidstva přede vším spisy biblické. Z těch by se mělo to nejlepší sestaviti v náboženské učebnici, pro niž by se nesmělo čerpati výhradně jenom z pramenů židovských a křesťanských, spíše by musila obsahovati to nejkrásnější aus allen weltlichen Religionsurkunden, tedy i výbor ze Zendavesty, z Ved brahmínské a buddhistické literatury, výroky Confuciovy, místa z koranu atd. Tent by byl živý poklad nejušlechtlejší látky vzdělávací, spolu i výmluvný pomník náboženského kulturního vývoje lidstva a tedy i pomůcka k uvedení do kulturních dějin“ (pro děti ve škole obecné!!) . . . „Učitel jest paedagogem, kněz theologem. Mezi racionelní paedagogikou a konfessní theologií jsou nevyrovnatelné difference“ . . . „Musíme to vysloviti zřejmě (že jsou totiž difference), neboť jest to zpozdilé počínání nebo znamenání duševní a mravní ochablosti, chce-li kdo vyrovnati nesmířitelné protivy. Za poměrů církevních a paedagogických, jaké nyní v celku jsou, nemůže horlivý a vyznání svému věrný „správce duchovní“ společně pracovati s paedagogicky vzdělaným a svědomitým (sic!!) učitelem, aniž by se, buď přímo nebo nepřímo potýkali. Jako nemůže kněz zapřítí svého světového názoru při vyučování náboženství, tak nemůže též učitel, je-li přímým charakterem, při vyučování mluvnickém, zeměpisném a přírodovědeckém zapřítí svého stanoviska náboženského. Dem Lehrer sind Anknüpfungspunkte für den Religionsunterricht in viel reicherem Maasse gegeben als dem Geistlichen.“

Dále pak dovozuje Dr. Dittes, že by měli náboženství na školách obecných vyučovati učitelé bez všelikého kněžského dozoru, dokud prý ale stojí náboženství pod diktaturou kněžskou, nemělo prý by se mu ve škole vůbec vyučovati.

Tak musterpaedagog Dr. Dittes, bývalý ředitel ústavu učitelského, školní rada, zkušební komisař atd., s nímž souhlasí na sta paedagogů; tak Dr. Dittes, o němž napsal ředitel A. Hein, že v ohledu praktickém nevynikal nad niveau učitele rázu starého, že musil často prositi o radu professory svého ústavu, ano i od žáků že prý se musil nechat opravovati, proto že prý matematika a geometrie, přírodopis a přírodopyt, jakož i vědy geografické byly mu většinou cizími. (Viz: Stauracz l. c. 34). Jací učitelé mohou vycházeti z ústavu, kde působí jenom jediný takový Dittes? a což pak když je Dittesův na ústavě více?

S jakým výsledkem může pracovati ve škole kněz, kde působí učitel ducha Dittesova nebo Lindnerova? Co pomůže i částečná oprava školských zákonů, když tam zůstane učitel s takovými zásadami? A neprohlásili na sjezdu v Opavě 1884 učitelé veřejně: „Das Gesetz kann man beschneiden, aber der Geist ist sacrosanct, er kann nicht paragraphisirt werden?“ Neprohlásili, že žádati školu konfessní, urážkou jest přirozených práv? A pak se ještě ptají nevinně, jsou-li oprávněny výtky činěné učitelům (dí chytře „učitelům,“ aby se kryli za učitele řádné a svědomité) a dávají si vysvědčení, že

dobřími jsou křesťany, ovšem že prý žádnými pobožnostkáři, jak o sobě hlásali učitelé (lib.) čeští na rozličných schůzích a jak o německých tvrdila „Volkschule“ řkouc: „Dittes a veškeré rakouské učitelstvo dokázali stokrát, že smýšlejí křesťansky, že pěstují náboženství. Kdo se odvažuje tvrditi opak toho, lže a na cti utrhá!“ (Stauracz 180).

Tak, tušíme, nemluví a nejednají ani opravdoví vědátoři ani skuteční šířitelé osvěty. (Pokračování.)

Nejnovější školní předloha p. ministra Gautsche.

Zvláštní to náhoda: skoro v den dvacetiletého jubilea školních zákonů, jež Pius IX. odsoudil co „abobinamiles“, vydal p. ministr kultu a vyučování novou novelu školní, jež očekáváním byla všech upřímných katolíků a jež je důkladně zklamala.

V jednu neděli slavilo se ono jubileum a již v sobotu před tím předložil p. ministr domu lordů tu dávno očekávanou školu konfesíonelní, jakoby svým přátelům na levici říci chtěl: nelekejte a nermutte se příliš, vždyť já vám neublížím. Nejnovější dítko mého ducha není ani za mák horší, nežli předešlé. Je to kost z kosti a krev z krve školy bezkonfesíonelní s tím nepatrným rozdílem, že jsem je opentlil několika konfesíonelními pentličkami. Připatřte jen na to dítko blíže a uvidíte, že jsem vlastně jen obarvil tu vaši starou školu z roku 1869.

Teď na jaře domy se všudež bílí. Klerikálové přejí si na škole temnější ton barvy. Vyhovělo se jim, avšak fundus instructus školy Hasnerovské jest tentýž.

Ten jest náš úsudek o nejnovější předloze pana ministra.

Do školy křesťanské jest u nás cesta ještě náramně daleká. Upřímní katolíci, v celé říši nadali se, že bude změněn celý vyučovací systém, že duch křesťanský pronikati bude všechny předměty a že tedy čítanky školní doznají radikální změny: i ukázalo se, že naděje ty jsou a snad i zůstanou marny.

Mnozí též očekávali, že i jednotlivým zemím dopřáno bude více vlivu na řízení jejich školství, jež na nich vyžaduje nákladů skoro až nesmírných; avšak i zde ukázalo se, že škola i na dále zůstane v rukou školní byrokracie. Níže uvádíme ty které navržené změny.

§ 5. Vyučování náboženství obstarávají příslušné církevní úřady (představenstva israelitských náboženských obcí). Jim také náleží v přední řadě dozor nad tímto vyučováním.

Počet vyučovacích hodin pro náboženství ustanovuje vrchní školní úřad v dorozumění s vrchním církevním úřadem. Když se docílí dorozumění, má zemský školní úřad požádati ministra kultu a vyučování za rozhodnutí.

Církevní úřady rozdělují učivo na jednotlivé roční běhy.

Učitelové náboženství, církevní úřady a náboženská společenstva musí vyhověti školním zákonům a nařízením v rámci jich vydaným.

Při stanovení řádu školního a vyučovacího (§ 4.) platíž zásada, že učitelům náboženství se vším, co týká se vyučování a vychování, vyhraditi se musí stejné postavení jak učitelům světským.

O náboženském vyučování a náboženských cvičeních náleží rozhodovati vrchním úřadům církevním. Rozhodnutí budiž sděleno zemskému školnímu úřadu, který — má-li proti němu námítky — musí zavésti příslušné vyjednávání s vrchními církevními úřady. Nedosáhne-li se dorozumění, musí zemský školní úřad požádati ministra vyučování za rozhodnutí. Učiněné rozhodnutí budiž zemským školním úřadem oznámeno k vyhlášení správě škol.

Kde není duchovního, jenž by zastával řádné vyučování náboženství, může být učitel se svolením církevních úřadů přiměn, aby při tomto vyučování dětí svého vynání na základě zařízení školních úřadů spolupůsobil.

Opomine-li církev nebo náboženská společnost obstarávati vyučování náboženské, náleží zemskému školnímu úřadu v dorozumění se účastněnými učiteli učiniti potřebná opatření.

Známe s důstatek to dorozumívání se duchovních úřadů s příslušnými školními orgány, kdež v případech nedorozumění se rozhodují vždy vyšší světské školní úřady.

A co se těch hodin tkne, tu ví každý katecheta, že hodiny při vůli nejlepší rozmnožiti nelze, jelikož každý je rád, může-li vůbec dvě hodiny vyučovati týdně.

V jedné větší škole v Praze vyučují čtyři kaplani, každý v 5—6 třídách a z těchto trpí chronickým katarhem průdušnic již tři, kteří toužebně očekávají prázdnin, aby si mohli oddechnouti. Přidati katechetům ještě po jedné hodině v každé třídě, bylo by přetížením přímo nelidským. Jiná otázka je, zdaž ty které obce, ano i vláda budou ochotny, kněze za rozmnožení hodin patričně remunerovati?

Ostatně nezáleží ve škole tolik na množství náboženských vědomostí, nýbrž na kvalitě, t. j. aby výchově náboženské dítek ani se strany rodin, aniž učitelů nebyly činěny překážky. Máme teď mládež, kteráž katechismus umí poměrně o mnoho líp, nežli ve škole staré a přece vyrůstají z ní velicí nezdarové. Dokud nebudou všechny předměty proniknuty duchem křesťanským, nelze nadíti se ve škole značnějších úspěchů paedagogických, byť i na katechetu uvalilo se v každé třídě hodin sebe více.

§ 21. poskytuje úlevy v 8leté návštěvě školní, jež ovšem zasluhují uznání. Úlevy poskytuje sice i starší novela školní, avšak rodičové mají trapných zkušeností o tom, kterak byrokracie školní úlevy ty jen v případech nejřídších udělovala. Všecko tu závisí na okresním inspektorovi. Je-li moc přísným pánem, marně žádají rodičové o úlevy. Zákon poskytuje klíček a háček na odmítnutí úlevy. Velikou sensací vzbudí učitelstvu § 54., který zní:

§ 54. Když učitel poruší ve škole svoji povinnost a když mimo školu zachová se tak, že poškozuje vážnost učitelského stavu nebo působnost svoji jako vychovatel a učitel, budiž užito proti němu disciplinárních prostředků, které nastoupí neodvisle od eventuelního stíhání trestního.

Podrobnosti ustanovuje zákonodárství zemské. Při tom platiti má zásada, že ředitel, definitivně ustanovený učitel a podučitel mohou býti sesazeni a ze školství odstraněni jen na základě předchozího a řádného disciplinárního řízení.

Zemské školní úřady ustanoví pro disciplinární řízení proti učitelům zvláštní disciplinární senáty. Složení jich a jednací jich řád ustanoví se cestou nařízení.

Zdaž z paragrafu toho bude i náboženství míti valuějšího prospěchu, pochybujeme.

Školní byrokracie bude ho hojně užívati proti politickým, vládě nemilým agitacím se strany učitelů: bude-li však učitel politicky jinak zachovalým a co do náboženství třeba zjevným atheistou, může býti jist, že mu na hlavě nebude zkřiveno ani vlasu.

I v tom máme mnohých zkušeností. Což nebývají též inspektoři s mnohými učiteli na stejném stupni pravo- anebo i nedo-věrnosti? Bude tu vrána vráně škoditi?

§ 71. a 72. obsahují jisté výhody ústavům soukromým, o nichž promluvíme příležitostně.

Zákony o vicepresidentech zemské školní rady a okresních školních dozorcích obsahují sesílení a zcentralisování školní byrokracie, jež vzbudí veliký odpor u českého klubu. My proto v příčině přijetí zákona toho velice pochybujeme.

Konečně ještě zmíniti se musíme o tom postavení katechety, jež nová předloha vyhrazuje stejné jak učitelům světským, co týká se vyučování a výchování.

Na papíře se to sice vyjímá velmi hezké, ale v praxi?

Je-li duch učitelů náboženství méně přátelský, anebo do konce nepřátelský, pak to stejné postavení katechety s učiteli co do vyučování a vychování, jest v praxi na prosto illusorní, protože katecheta v konferencích je vždy přehlasován; dokud tedy učitelstvo nebude v paedagogiích konfesionelně a to rozhodně křesťansky vychováno, dotud to stejné postavení katechety s učiteli zůstane illusorním.

O reorganisaci ústavů učitelských na základě křesťanském v nové předloze ani zmínky.

Proč vychování školní mládeže za nynější doby tak špatně se daří?

(Dle mnohých zkušeností píše Frt. Brunclík, učitel.)

Má-li učitel ve prospěch mu svěřené mládeže blahodárně působiti, je potřebí, by ve svém sídle vážnosti a všeobecné úcty požíval. Mnohdy však přece, ač učitel sám bývá ctěn a milován (!?), nepřináší škola toho kýženého užitku. A která je toho příčina? — Která? Že mnozí rodičové nejdou ve svém spoluvychovávání dítek s učitelem ruku v ruce. —

Jak často přicházejí mnohé dítky do školy tělesně i duševně zmrzačené! Jak často jest učiteli slýchati výtku: „I tomu naučilo se dítě ve škole!“ Všecko na světě je možné, neboť učitel při sebe bystřejší pozornosti může mnohou vadu přehlédnouti. Musím však říci, že rodičové, zvláště matky, nechtějí poznati, ba ani za žádnou cenu připustiti, že mnohá hlavní neřešť vzala počátek doma a do školy byla pouze přinešena.

Přemnohé jsou vady v domácím vychování, které dítě do sebe ssaje, a jichž rodičové ani nepozorují.

První chyba našeho času je ta, že každý rád na pána si hraje, ustavičně jen po radovánkách by chodil, — vždyť svět se chce bavit, — málo by pracoval, ale za to dobře se měl, což všecko jmenované příkládá polénko na oheň panující bídy mezi lidmi a za sebou přivolává tolik zločinů a sebevražd.

Na tom ale není dosti. — Již i dítky, sotva že umí mluvit, musí s sebou podílu bráti na těch zkázonosných a lidstvo čím dále, tím více nejen tělesně, ale i duševně hubících zábavách. Často i mnohé nerozumné matky berou své dítky, které ještě jsou v peřinkách, do hospody.

Těš se, učiteli, až takové dítky dostaneš do školy, jak přčasto vzdechneš! Záhuba je konec takových, kteří jedině světu slouží. I dočkáš se toho, že o takovém mnohém tvém žáku řeknou: „Tomu se naučil ve škole.“

Žádnému ve společnosti lidské nelze najíti spokojenosti, nenavykl-li si záhy mnohou věc sobě odepřítí a co možno nejvíce se uskrovniti. Dítky mají a jsou ve škole navykány, by dovedly se spokojiti jedenkrát s málem. To však jedině podařiti se může příkladem rodičů, neb pravdivé je přísloví: „Slova hnou, ale příklady táhnou.“ Tu hlavně matky mohou dítky své k tomu míti, by sobě mnohé zbytečné věci odřekly, ba i to nejtrpší vyvolily a snášely. —

Velmi krásný příklad v tom ohledu podává nám sv. Žofie se svým jediným synem sv. Klimentem, ježž k mučednické koruně pro Krista Pána vchovala, jemuž ustavičně opakovala slova: „Bojovati a trpěti pro Pána Boha!“ Tato slova sobě útlé pachole dobře do srdce vstúpilo a brzy tu, brzy tam počalo nástroje mučednické sobě kresliti a přčasto sobě opakovalo slova matčina: „Bojovati a trpěti pro Pána Boha.“ Když tomuto andělskému dítku bylo 12 roků, onemocněla nebezpečně jeho drahá matička, a smrt se blížila. Matka přivolala synka ku svému lůžku a tázala se jej hlasem již velmi ochablým: Řekni mi, synu můj, čemu jsem tě naučila? Na čež dítko odpovědělo: „Bojovati a trpěti pro Pána Boha!“ „Dobře,“ odpovídá chorá matička, slzy radosti a útechy vylévající, „ano, taktó jsem tě učila. Poznávám též, že

jsi mne, milé dítě mé, pochopilo. Jak šťastná jsem matka, jak ráda umírám! Přiblíž se, anděli můj, ať tě políbím a přitisknu k srdci svému, nebo vidím tebe mučednickou korunou ozdobeného!“ — Po těch slovech tíše a klidně skonala.

Co asi stalo se z toho dítky? Zdaliž vůle matčina se vyplnila? —

Jinoch ten — sv. Kliment — který po celý svůj věk až do 28. roku bojoval a trpěl pro Krista Pána, až konečně dokonal smrtí mučednickou běh svého života. —

Kéž by naše křesťanské matky vzaly si překrásný příklad ze sv. Žofie a nabádaly dítek svých k tomu, by již od nejtútlejšího mládí zapíraly samy sebe, učily se statečně bojovati pro věc dobrou a svatou.

Veďtež, drazí rodičové, vedle toho též dítky své již záhy ku pracovitosti, neb dí písmo sv.: „Modli se a pracuj, Pán Bůh Ti požehná.“ Dále přísloví praví: „Zahálka, netečnost je začátek všeho zlého. — Mladí ležáci, staří žebráci. — Kdo se z mládí nenaučil pracovati, ten již po celý svůj život bude k soužení lidské společnosti.

Chraňte, drazí rodičové, dítek svých lenosti, zvláště tedy svou vlastní přičinlivostí a příkladem svým.

Musím vám, milí rodičové, vřele na srdce vložiti důležité a základní vychování dítek, totiž v domácnosti. Považte, že dítky vaše, ne vaše, ale Boží jsou! Považte, že kdykoliv zlým příkladem neb neslušnými rozprávkami, neb také opomenutím příkladu dobrého, dobrých napomenutí a zanedbáváním přiměřeného pokárání a potrestání, příčinou jste záhuby svých dítek v budoucnosti!

Vidí-li a slyší-li dítky doma neb venku právě opak toho, čemu ve škole se učily, tu dříve následují příkladů rodičů, než by se držely dle vedení školního. A tak si vychovávají mnozí rodičové svým shovíváním a nadřzováním svým dítkám proti škole a mnohým nepěkným náklonostem metlu na sebe ke stáří. Čehož dokladem dalo by se uvésti mnoho příkladů ze skutečných událostí, jichž ale pomínu raději mlčením. —

Bývají-li dítky na příklad kárány a varovány z hádek a různic, v domě pak rodičů musejí často viděti, jak tito vespolek v nevůli žijí; napomínají-li se, by nelhaly, v domě pak rodičů považuje se lež za malichernost a žert. Dcerušky střeží se ve škole před malicherným fílením a před záhubnou touhou šperkem se zalíbiti, v domě ale pozorují, že matinka důležitějšího zaměstnání nezná, jako sebe a dcery své co nejvíce, ano ještě více nežli stav jejich dovoluje, vyšperkovati. Takovéto jednání v domově mnohem účinněji působí, než sebe lepší působení učitelovo ve škole, zvláště když se k tomu ke všemu o škole a učiteli v domácnosti leckdy potupně a pohrdlivě mluví, ba i leckde se mu vyhrožuje. Nezapomínejte, drazí rodičové, že dítky vše dobře pozorují a vše se jich chytá, jako otisk měkkého vosku!

Jiná, veliká chyba za dnů našich je nepravé ponětí o poslušnosti. Vždyť zákonu, ať je to světský nebo duchovní, povinni jsme poslušností. Ale v rodinách klade se velmi často každý zákon na lehké vážky, neboť se tu brzy ten neb onen zákon zlehčuje, čímž se stává, že kdyby sebe horlivěji kladla se pravda mnohá do srdce dítek ve škole, nic to neprospívá, ježto domácnost dvakráte více rozbourá než škola jednou vystaví. Ať sebe lépe nabádá učitel, že úřady nadřízené povinni jsme poslouchati, nic to neprospívá, neučiní-li se tak v domácnosti. Tu a tam mnohé slovo se prohodí, z něhož zřejmě vysvitá neúcta k úřadům a těmto se malá poslušnost věnuje. Tu nechává takové dítě učitele mluvit, a slova jeho padají v zem neúrodnou — na skálu. Nejenom odrostlých, ale i dítek týká se rozkaz Páně: „Dávejte císaři, co je císařovo, a Bohu, co Božího jest.“ Toto však mi neupře žádný, ale jak možno přiměti k tomu již dítky ve škole, nemluví-li se v domácnosti s největší úctou o každém zákonu, a dítě ku přísné a svědomité poslušnosti se nenabádá?

Pročež povinností rodičů je, by v tom učitele předcházeli a jemu pomocné ruky podávali. Zboří-li ale domácnost, co škola postavila, jak státi může stavba pevná a skvělá? —

Pročež, vy stavitelové blaha společnosti lidské — rodičové a učitelové — spojte sil svých a přispěte k tomu, by všeliké vady, jež ve společnosti lidské panují, znenáhla se vykořenily a takto se prokrestila dráha ctnosti, která je základem veškeré spokojenosti a všelikého blaha jak na zemi, tak i na věčnosti.

Poměr protestantů v Čechách k husitům, českým bratřím a Amosu Komenskému.

Zajímavé toho doklady podává P. Jos. Svoboda, T. J. ve svém v „Čechu“ častěji jmenovaném a uváděném spise: *Katolická reformace*, již tuto nemůžeme dosti vřele čtenářstvu našemu doporučiti.

Ve hlavě VIII. jest rozprava o českých vystěhovalcích, z níž tuto některé věci uvádíme.

Ve světle historickém ty „vznešené postavy“ českých vystěhovalců náramně blednou a objevují se povahy mnohých velmi — *mizérácké*.

Píšeť o nich P. Jos. Svoboda mezi jiným:

Přední a nejhlavnější potřeba se zdá, mezi vystěhovalci dělati rozdíl. Byť mezi nimi lid svárlivý, nepokojný, který ani doma pokoje neměl ani v cizině ho nedal „až je Pán Bůh narovnal;“ avšak omyl by byl, kdo by vystěhovalce všechny za takový lid svárlivý pokládal; udává se počet jejich na 36.000 rodin, i možná, že počet ten byl tenkrát v registrech úředníků tak zapsaný, avšak nový omyl by byl, kdo by je za vystěhovalce do ciziny počítal.

Veliký byl počet vystěhovalců, kteří do zemí cizích ani nevzkročili, nýbrž tu doma v Čechách zůstali, toliko z jednoho panství na druhé se přestěhovali. Neboť věděti sluší, že tenkrát nebyla země Česká lidem přeplněná, jako nyní jest, nýbrž že se lidu nedostávalo tolik, že ani polnosti řádně vzdělávány ani řemesla dostatečně prováděna býti nemohla, a tudíž vrchnosti na mnohých statcích a panstvích pracovní lid, rolníky a řemeslníky k sobě vábily a jiným vrchnostem přebíraly, slibující řemeslníkům stálý a dobrý výdělek, rolníkům úrodné grunty, a jim lhůty poskytovaly na tři léta, pět let, kdežto ode všech daní budou osvobozeni a v náboženství protestantském žádné překážky se činiti nebude. Na takové slibování množství lidu ku stěhování pohnouti se dalo, i všelijaké nesprávnosti jak ze strany lidu tak od vrchností se přihodily.

Takové stěhování se dělo z panství Mělníka a Velvar do Lovosic, z celého kraje Chebu na panství Zedwická a z veškerých Čech vůbec na panství knížete Waldsteina, Trčky mladého a starého, jimž náležela panství rozsáhlá: Náchod, Nové Město, Opočno, Bohdaneč, Větrný Jeníkov, Čáslavské vesnice, Habry, Chotěboř, Ledec, Lipnice Světlá, Žleby, Smiřice, Žireč, Adersbach, Žacléř, Friedland a Liberec, Velíš, Bělá, Kuřivody, Nový Zámek, Semily, Kumburk, Hořice, Český Dub, Doksy a Bezdězí, Vidím, Kopidlno, Hostinná, Vrchlabí, Staré Hrady, Smidary, Kost. — Co na zdejších panstvích obyvatelstva přibýlo, na panstvích jiných ubylo a za „vystěhovalce“ se počítalo.

Co pak vyznání náboženského se týče, přidati sluší, že pastorům protestantským se na panství nadržovalo, kdežto faráři katoličtí byli od úředníkův utiskováni.

Přijdouce k vystěhovalcům ostatním, kteří do zemí cizích vyšli, sluší rozdíl činiti: jedni byli hlavní přívrženci falckého Friedricha, kteří se zároveň s ním po bělohorské bitvě na útěk dali, — a těch nebylo škoda; druzí byli pastorové husitští a luteránští, a ti se na největším díle zase vrátili; — jiní zase byli z lidu obecného, o kterých tam v cizině šla řeč, že pryť to lid

nepokojný, jenž pro žádné náboženství, ale pro jiné skutky ze země ušel; — a konečně lidé dobří, pro náboženství do ciziny vylákaní, kteříž tu o všecko jmění přišli, a s lítostí do Čech se vrátili. O jednom každém sboru povíme.

Nejpřednější vystěhovalec byl sám kníže falcký a domnělý král český: Friedrich V., jenž sem do země České byl přišel, jeden rok zde meškal, katolické náboženství ztupil a převelikých strastí třicetileté války příčinou byl. Přední přívrženci jeho se stěhovali zároveň s ním: Mathes Thurn, a tři jiní Thurnové, Hodic, několik Vchynských, Sadovský, někteří Slavatové, Mičan, Bubna, Záborský, Rosengrün, Dobříkovský, Dohalský, Mateřovský, Pětipeský, Pačkovský, Kouč, Kaplíř, Beřkovský, Sekerka, Haugvic, Vostroměřský, Belvic, Doupovec, Měsíček, Šlivic, Hochhauser, Michalovic, Štampach, Schlick, Anhalt a jiní. Tito všickni nebyli žádní přátelé národu českého a národ jim žádné požehnaní, nýbrž kletbu na cestu přál; — a oni k nepřátelům a k Švédům odešli, na Čechy štváli, a s vojskem nepřátelským do Čech se dobývali.

S nimi šli úředníci vyšší i nižší, panští z magistratů městských, jako pan Roupovec, Berbisdorf, Skála, kteříž se při radikální vládě (1618—1620.) potřebovatí dali, peněz sobě nadělali, města do dluhů zavedli; a po bělohorské bitvě k soudům pohnání, na smrt a na jiné pokuty odsouzení byli, ač mnozí, aby soudům ušli, do ciziny se vystěhovali.

Stěhovali se též mnozí pastorové husitův a luteránův. Po dlouhém rozpakování přikázal císař Ferdinand II., že pastorové, kteří v smělosti své jemu osobně a katolické Církvi vůbec mnohonásobná příkoří činiti nepřestávali, vypovězení býti mají. I stěhovali se s okázalostí, jak líčí Holyk, jeden z nich v tento způsob: Shromáždili se všickni pospolu, a veliký zástup lidu je po ulicích pražských v průvodu slzavém provázal až na Bílou Horu. Zde se zastavili a kazatelé s pohnutlivými slovy a s mnohým pláčem své rozloučení učinili. Byla prý to podívaná! jaké hojné a vřelé slzy tekly, jaké vzdechy k nebi se vznášely, když pobožné duše tak se loučily a svou drahou vlast opouštěly. Volali prý na sebe: Mějte se dobře, bratří, sestry atd.

Ale na tom celém loučení málo pravdy bylo, neb někteří pastorové tu hned za Bílou Horou, jiní zas jinde se obrátili a doma zůstali. Nemnohý z nich odešel; neb se v zemském archivu chová listina s názvem: „Verzeichnisz der Adeligen, auf deren Gründen lutherische Prediger fiventur;“ a uvádí se zde na 70 statků a panství, kde se jeden, tři, čtyři i více pastorů pořád zdržovalo.

Z lidu obecného, pokojného v městách a vesnicích se do roku 1626., 1627. nevystěhoval skoro nikdo, leč kdo tajným útekem do ciziny unikl; neboť vláda královská česká chtěla lidi i peníze zachovati doma v Čechách. Když pak se vidělo, že při takovém shovívání nedělá náboženství katolické než slabého pokroku: zatknuly úřady některé tajné pastory, jiní ze země odešli a někteří přívržencové jejich odešli též.

Byltě ze země saské přišel do Čech jistý protestantský prorok, jmenem Kotter, a říkal, že prý jest od Boha samého a svatých andělů vyslaný, a ten kázal proti Církvi katolické a proti císaři katolickému. On sám nebyl nic učený, ani psátí neuměl, řemesla svého jirchář, a poněvadž mu ti andělíčkové pokoje nedali, vypravil se r. 1625. do Polsky, 1626. do Čech, a tu hlásal zjevení svá mezi protestanty, i vyzýval, aby se na čas vystěhovali, že prý se jako vítězové zase vrátí. — Protestantská vláda saská to ráda viděla, neboť se domýšlela, že tito Češi s sebou přinesou mnoho peněz a že jakožto pracovití řemeslníci a rolníci saskou zemi nemálo zvelebí. Čechům pak se řeklo: „Přijďte, dostanete úrodné grunty, za malý peníz, ba i zadarmo,“ i povídal se jim příklad, že jeden z Čech vystěhovalec, jmenem Scholze, tam koupil pěknou živnost za 15 marek a dva pecny chleba. I stěhovali se tedy lidé národnosti německé a české, ale více prý německé. Neboť Němcům nebylo stěhování daleké; tak z Gersdorfu v Čechách do Gersdorfu v Sasích nebylo než pár kroků.

Nechť si první uvítání v cizině příznivé bylo, nemohlo nastoupiti než sklamaní jak u Sasů tak rovněž u vystěhovalců. Tito čekali, že dostanou polností a přátelské výživy, čekali tu slibovanou svobodu svého náboženství, ale nedočkali se toho. Sasové zase domnívali se, že Češi s sebou nanesou peněz, a že se rychle podřídí tamním úřadům světským i duchovním, ale sklámali se též v čekání svém, a brzy říkali Sasové: „Dokavad měli Češi z čeho dosaditi, zdáli se nám věrni; ale když jim došlo, když toho chlebička málo bylo, tu vzpomněli na své české buchty a koláče, a zatoužili po nich tak jako israelité po česneku egyptském.“ — Husitští pastorové se tam mrzeli na svaté obrazy, na sochy andělů i na svaté kříže, které tam v luteránských kostelích nacházeli a jež luteráni s nábožnou uctivostí chovali. Kárali luterány, že prý jest to u nich jako jedna papeženská modloslužba; a luteráni se zarazili nad smělou řečí hostů svých, říkajíce, že tito vystěhovalci nejsou bez farysejské pýchy, lid nepokojný, který se nad jiné vynáší.“ Ano, pastorové luteránští zapovídali pastorům husitským kázati, i zařídili ten způsob, že pastor německý luteránský učinil kázání vystěhovalcům českým husitským, a jeden tlumočník je hned kus po kuse překládal, a když chtěli zpívati při svých službách Božích píseň českou, zapovědělo se jim.

Největší počet vystěhovalců na mnoho set, poslán byl do města P e r n a, na řece Labi nedaleko pomezí českého, i žádali si tu míti své vlastní úřady a soudy. Sasové tomu bránili, a vypukly rozbroje znamenité a trpké sklamaní na vše strany. Sasové zanevřeli na své hosty a tito se rozvadili sami mezi sebou; jedni povolili, rkouce, přijmeme za vděk co se dává, jiní odpírali.

I zdvihla se polovice vystěhovalcův, aby se dále stěhovala do Polska, kdežto jim kalvínský hrabě Rafael osadu v Lešně postoupil. Jsouce tu mezi spoluvěrci požívali svobody své, ale pokoje nenalezli; nýbrž nozé sváry s luterány začali, ba i mezi sebou se rozvadili pastorové jejich. Ve sporu dvě strany proti sobě stály, vůdcem mladohusitů či bratří A m o s K o m e n s k ý byl, bývalý pastor a starší v Brandejse nad Orlicí, vůdcem protivné strany luteránů S a m u e l M a r t i n i u s, druhý pastor u sv. Haštala v Praze.

Luterán Martinus vytiskl několik pamfletů proti husitům, a mezi lidem je šířil; husité tomu nemlčíce, všelijaká nehezká jména jemu dávali. Na to vydal Martinus knihu objemnou pod titulem: „P ě t a t ř i c e t d ů v o d ů, p r o k t e r é v š i c k n i e v a n d ě l i č t í Č e c h o v é z a j e d n o b ý t i p o v i n n i j s o u.“ V Perně, 1635. V knize té ostře sbírá husity, poněvadž jeđnotu ne-držíce, do Lešna byli odešli.

Proti tomu ihned vydal Amos Komenský a Fabricius knihu tištěnou: „O h l á š e n í p o t ř e b n é, m í r n é, k ř e s t ě a n s k é“ roku 1635. Martinus hned zase knihu vytiskl: „Obrana proti ohlášení.“ Proti ní vytiskl Komenský knihu: „Cesta pokoje“; a Felinus: „Rozebrání.“ Martinus zase vydal své: „Inducie.“

Husité dali Martinovi jména všelijaká, že jest vražedlník, mordéř, bitec, dráč, lakomec, satanové rohože spletec, že osidla na spolubratry napíná, křivolaký, falešný, že se dělá Luterem; a mezi jiným mu píší: „Veřejně před celým světem vytýkáš nám, že jsme proti Ferdinandovi brojili, za Friedricha falckého a za Gustava Adolfa se modlili: ale což ty sám jsi to nečinil? Ty jsi jezdil po Frankreihu a Denemarku k nepřítelům císařovým; což pak jsi tam jednal?“ — Arci právem tak vytýkali husité, neboť Martinus ve všech zemích byl sjezdil všecky nepřátely a odbojníky císařovy, dojel k revolucionářům v Niederlande, ke králi do Anglie, ke králi do Denemarku, a nejvíce do Frankreihu k úhlavnímu nepříteli rakouského mocnářství, ku králi Ludvíkovi; a tyto cesty vykonal s dorozuměním Mathesa Thurna, zpuřníka hlavního. — Husité to věděli a ze zlosti nemeškali, veřejně v tištěných knihách mu to vyčísti.

(Pokračování.)

L I T E R A T U R A.

O vzniku světa. Professor Dr. A. Rohling vydal právě nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví v Praze nový spisek o 98 stránkách nadepsaný: „Über die Entstehung der Welt. Zwei Briefe an den Freidenkerbund in Böhmen.“

První list od str. 5. — 37. zabývá se výkladem hexaemeronu, dle Mojžíšovy zprávy v Genesi, a biblické filology bude jistě zajimati živě. Druhý list o námitkách materialismu jest ale všeobecně na nejvýš interessantním. Uvádím z obsahu jenom tolik: „Nebesa vypravují slávu Boží a nejen slávu astronomů. Jest-li vidění dřívější nežli oko. Pták a hnízdo; Kristalisace; Náhoda; Životní princip v bylině; „Oživení“ mrtvol; Život zvířecí; Zvířecí duše nehmotná.“ V stati nadepsané „o životě v člověku“ píše autor „o anatomii mozku;“ o objemu mozku; o formě mozku zvířecího a lidského; o integritě mozku; je-li myšlení materielné; o vibraci fosforu, o električnosti, o světle, o harmonii tonů, o řeči a sebevědomí, a j. všudemluvou veskrz precísní a při tak nesnadné látce jasnou. Přímo frapantní pak jest již sám začátek přítomného spisu, jež u volném překladu dovoluji si tuto položití.

O obraznosti Mojžíšovy zprávy (Gen. 1, 1—2, 3.)

Základní myšlénka této zprávy označuje Boha jako stvořitele světa; od něho že má svůj vznik všecko. Avšak přiodění Stvořitele jako rouchem člověka, který po šest dnů pracuje a sedmého dne odpočívá, v tom způsobu jak se v Genesi podává, do pradoby, do pravěku sáhati nemůže. Neboť z dokonalosti našeho prarotce Adama, jak ji dějiny prokazují, lze jest očekávati, že mu vznik světa, třebať obrazně, přece nebyl ukázán v takovém obraze, jako nějakému dětsky skrz na skrz obmezenému a nevzdělanému člověku.

Forma této zprávy poukazuje spíše na dobu, kdy pokolení lidské s výšiny svého počátku již pokleslo, tak že „nechápatému lidstvu,“ jak už Tomáš Aquinský (2. D. 13. qu. un. art. 1.) vzhledem k jisté věci platně připomíná, cokoliv do ideálního, myšlenkového, vyššího oboru zasahuje, způsobem „en obvyklým, naivním předneseno býti musilo. Spisovatel tedy nebo vůbec předek, jehož zprávu Mojžíš na počátku genese klade, nabyl tohoto vnuknutí ducha Božího tehdy teprv, kdy již ve společnosti věřících nastal úpadek, a kdy už naprostá zřetelnost musila jim napomahati, aby věcem božským porozuměli; a týdenní tvoření zvláště předpokládá, že tehdy už mezi lidmi týdenní práce dávno byla zavedena, a že od Boha původně ustanovené svěcení soboty vyžadovalo jakéhos nového přístřeší. V souhlasu s pozemským životem lidským představuje se proto Bůh ve své stvořitelké činnosti jako příklad práce týdenní a vypsání ukončuje se oznámením, že Bůh od počátku lidstva ustanovil sedmý den za posvěcený a svatý.

Kdož by se snad horšil z takového pojímání obrazné zprávy Mojžíšovy, přečti si, kterak podle Joba 38, 4—7. při zakládání země jásaly hvězdy! Ať si jest kniha Jobova, jak se starověkými autory já za to mám, od Mojžíše samého, anebo jak jiní myslí později sepsána, v každém případě napsáno jest z vnuknutí Božího. A byť jásání hvězd byla jenom figura básnická, tož přece nelze upříti, že těmi slovy se tvrdí, kterak hvězdy už byly hned při začátku tvoření země. Týž Duch tedy, který Gen. 1, 14. hvězdám dává vzniknouti až po rostlinách, odporoval by si, kdyby se toto vypsání genese neobrazně ale jako popsání skutečného vývoje mělo považovati. — Pro toto obrazné pojímání věcí svědčí taky, že Bůh odpočívá, že po způsobu lidském přikazuje, stvoření jako mistr své umělecké dílo prohlíží a pak shledává, že dobré jest. Pocho-pujeme tedy, kterak již veliká škola Alexandrinská s jinými Otcí tuto zprávu vykládala obrazně, a porozumíváme, kterak s nezdarem musily se setkatí pokusy, vřaditi do této kapitoly všecky periody geologického vývoje země. Tento obrazný výklad vylučuje již předem úmysl, chtítí snad ze zprávy této skutečný vývoj vypočítati, jako naopak všeliké srovnávání geologických vrstev země s šestidenním stvořením fakticky jest nemožným; vždyť Mojžíš np. všecky druhy kvě-

teny nechává vzniknouti jednoho dne, kdežto přece fossilní skupiny ani flory ani fauny nevyskytají se najednou, ale odděleny dlouhými dobami, a zase v těchže vrstvách rostliny i zvířata vedle sebe i na sobě bez počtu se nalézají.“ Tak zní začátek.

Neméně zajímavý, obsažný a uvážení hodný jsou články celého druhého listu. Na poprvé jakoby s četbou nemile byl vzrušen; ale konečně promyslí-li důvody, přisvědčí téměř všechněm.

Tomáš C.

D r o b n o s t i .

Platy učitelů v různých zemích. Ve Spojených státech dostávají učitelové tyto nejmenší platy: New-York 144 liber šter. (1 libra 12 zl.); Massachusetts 160 l.; Kalifornie 184 l.; Ohio 92 l.; Michigan 140 l. Průměrný měsíční plat učitelů obnáší v Missisipi 10 l.; Connecticut 12.; Nevada 25 l.; New-Hampshire 7 l.; Pennsylvanias 8 l.; West Virginia 7 l.; Colorado 17 l.; Maine 6 l.; Louisiana 13 l.; Kansas 8 l.; Maryland 9 l.; Wisconsin 8. 10 šil. Jova 8 l.; V Anglii obnáší průměrný roční plat zkoušeného učitele 100 l.; ve Walesu jen 78 l. Nezkoušené učitelé mají od 48 l. do 62 l. ročně. Ve Škotsku dostávají učitelé na presbyterianských školách 69 l. průměrného ročního platu. Zkoušené učitelky dostávají asi 62 l. V Dánsku obnáší roční plat učitelův od 86 l. do 135. V Jutlandu je plat menší a sice 48 l. Jen 6 procent učitelů celé země dostává menší plat. V Německu byl r. 1864 ustanoven tento plat: Po tříleté službě 68 l. 10 š., po šestileté 75 l., po devítileté 90 l., po 24leté 99 l. 10 š. a po 24leté 112 l.

* * *

Opilé školní dítky. Vídeňská školní rada uveřejňuje velice trapnou zprávu, že totiž mnozí rodiče dávají svým dítkám k snídání místo jiné potravy líhové nápoje, a následkem toho že mnohé dítky přicházejí podnapilé. Nestřídmost u dítek vyskytuje se někdy ve všech stavech, ale že jsou rodičové, kteří jsou nuceni dávat dětem lihoviny, aby v nich udrželi trochu života, je strašné. Člověk se těší tím, že je podobná zpráva snad přehnaná, ale tvrdošijná fakta mluví příliš hlasitě. Jak tomu odpomoci? Vláda ovšem může zapovědět prodej lihovin dětem, ale co by podobný zákaz prospěl zde, kde kořalku v náhradu za potravu opatřují rodiče? Všechno zákonodárství světa nepomůže, zůstane-li zámožnější třída nevšímavou vůči nouzi a zápasům chudiny. Zavedení laciných bochníků chleba by prospělo více než dvacet zákonů.

* * *

Slečna profesorkou na universitě. Starobylá universita v Bologni již od samého začátku svého trvání mívala mezi profesory, již na ní působili, učené dámy. Ještě z počátku tohoto století měla tam Klotilda Tambroni přednášky o řecké literatuře a Marie della Donne o lékařství. Jak sdělují italské časopisy, také v našich právě dnech stala se mladá dáma na bologenské universitě profesorkou. Je to doktora medicíny slečna Giuseppina Cattani, již svěřena byla nedávno utvořená stolice pro bakteriologii. Mladá profesorka zahájila již také přednášky o výsledcích moderního bádání v oboru bakterologie a její první vystoupení bylo od četného posluchačstva přijato bouřlivou pochvalou. Giuseppina Cattani narodila se roku 1859, studovala na universitě v Bologni a stala se tamtéž doktorkou lékařství. Roku 1884 byla asistentkou v ústavě pro všeobecnou pathologii. Později k dalšímu vědeckému vzdělání navštívila i několik universit zahraničních a po dva semestry pracovala v pathologickém ústavu při universitě curyšské. Posluchačův má mladistvá profesorka hojně.

* * *

Pro zasmání. Missionář-učitel k jinochu černošskému ve vnitřní Africe: „Nu řekni mi, černý příteli, koho pak máte radši, anglické missionáře neb německé?“ — Černochoch: „Anglické mám mnohem radši.“ — Missionář radostí záře vpadne ihned do řeči - „I vždyť jsem si to ihned myslil,“ a ptá se dále: „Proč?“ — Černochoch: „Mají lepší vůni a křehčí maso.“

Poklady moře na stole chudasa. Až dosud byly ohromné poklady masa, které moře skrývá, většinou pro lidstvo neodkryty. Rybolovem sice zaměstnává se všude v pobřežních krajinách celé obyvatelstvo, ryby slouží člověku v nasolené, sušené i uzené úpravě za pokrm a tvoří dosti vydatný předmět obchodu, ale poněvadž ryba v čerstvém stavu jen krátkou dobu se uschovati dá, nenalezla ve vnitrozemí dosud žádoucího užívání. Hledě k tomu, pojal jistý Salstrom myšlenku, využítkovati nevyčerpatelné množství masa k blahu a užitku lidstva. Za tím účelem zřídil v Londýně normální potravní společnost, která již tři mohutné závody v Aberdeenu, v Barru a na faröských ostrovech zaměstnává. Především přihlíží k tomu, by mrtvé mořské ryby co nejdéle jedlými se uchovaly. Vhodný prostředek se našel. Z ryb vyčerpá se vzduch a nahradí se jistou chemickou látkou, čímž se hnilobě na několik neděl zabráni. Společnost tato spracuje i maso velryb na rozličný způsob, což pro obživu lidstva velikou má cenu. Z masa velryb získá se na prvním místě úžasné množství masité tresti. Velryba na příklad 20.000 kilogramů těžká dá 2500 kilogramů tresti, z níž 1 kg. na 2 hektolitry polévky stačí. Salstrom zařídil v Londýně i několik restaurací. Tam podává hostům rozličná jídla, vesměs z rybiho masa upravená, za úžasné levné ceny. Tak stojí oběd sestávající z hrachové polévky s jitrnkou nebo rybou se zemčaty jen asi našich 10 kr. — Co si pak ale počneme s našimi bandury? A kam půjdou naše selky na trh s vejci, máslem, kuřaty atd, až velryby vytlačí se stolu člověčenstva maso ptactva a čtyřnožců?

* * *

Ze života umělců. Jistý umělec díval se na žirafu. Po chvíli se smutně obrátil a pravil: „Ach, kdybych měl krk jako tato žirafa, jaké krásné límce bych mohl nositi!“ —

Divad. ředitel: „Mám nový kus, který jistě potáhne. Hrdinka totiž spadne do skutečného stroje mlátícího, inženýr ji zachrání a vezme si ji. Bude mne to stát arcíř asi 1025 zl., ale afsi!“ — Přítel: „A zač těch 25 zl.“ — „Ty jsem zaplatil spisovateli, ostatní stál mlátící stroj.“

Skladatel mladistvý: „Rád bych věděl, jakým způsobem bych se domohl uveřejnění svých skladeb a úspěchů na poli hudebním.“ — Sarkastický přítel: „Mějte hodně trpělivosti a ještě více poštovních známek.“ —

Kdosi se ptal, jak se pozná klassická hudba. „I velice snadně,“ zněla odpověď. „Jestli každý tleská a zároveň je na všech znát, jak si oddychují po ukončení hudební produkce, můžete s jistotou souditi, že to byla klassická hudba.“

* * *

Vzácný příklad dobročinnosti chudé dělnice. V roku 1885. zemřela v Č. Skalici po 65letém strastném žití Kar. Novotná. Bydlela v Čes. Skalici po 55 let, z nichž 40 ztrávila v továrně, kdež vydělala často jen 20 kr. denně. Vzдор tomu všemu uspořila však tolik, že po její smrti zůstala slušná část — 1000 zl. V závěti své doporučila celou část tuto chudému lidu, ze kterého sama byla zrozena, a sice tak, aby chudá školní mládež, každoročně o štědrém dni podělena byla oděvem

Obsah „Vychovatele“:

Pestré listy o moderním školství. (Píše František Pohunek. Pokračování.) — Nejnovější školní předloha p. ministra Gautsche. — Proč vychování školní mládeže za nynější doby tak špatně se daří? (Dle mnohých zkušeností píše František Brunclík, učitel.) — Poměr protestantů v Čechách k husitům, českým bratřím a Amosu Komenskému. — LITERATURA: O vzniku světa. (Tomáš Č.) — Drobnosti.

Majitel, vydavatel a nakladatel VÁCLAV KOTRBA. --- Odpovědný redaktor PETR KOPAL.

Tiskem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské (J. Zeman a spol.) v Praze.

VYCHOVATEL.

List věnovaný zájmům křesťanského školství.

Vychází 15. a posledního dne každého měsíce. — Předplácí se čtvrtletně 50 kr., pro odběratele „Obrany víry“ 40 kr. v administraci Cyrillo-Methodějské knih-tiskárny v Ostrovní ulici číslo 1508—II. v Praze. — Jednotlivá čísla po 8 kr. Redakce na Vyšehradě č. 69.

Pestré listy o moderním školství.

Píše František Pohunek.

(Pokračování.)

Kdybychom byli zlomyslnými, mohli bychom široce vypravovati, jak si veleučení „liberální“ pp. učitelé, kteří křesťanskou víru zlehčují a se dělají, jakoby ničemu na světě nevěřili o čem nenabyli přesvědčení vlastním názorem a přemýšlením, dostanou-li se někde do sebe, na vzájem vytýkají, snad jen proto, že se dobře znají — „nevědomost“, „nepravdomluvnost“, „duševní obmezenost“ atd.; mohli bychom dále vypravovati, jakou nevědomost a když ne nevědomost, tedy zajisté nepravdomluvnost ukázali nejednou a z ní veřejně byli usvědčeni i bůžkové jejich a doktorové filosofie Dittes¹⁾ a Lindner; mohli bychom konečně vypravovati a autentickými citáty dokázati, jak „samostatné“ (!) a velmi hluboké (!) přemýšlení své osvědčují tím, že věrně a doslovně jako vycvičení papouškové opakují všecko, co kde který zednářský a židovský list napsal „o snížení míry vzdělanosti“, o klerikálních tužbách po „opětném šíření nevědomosti, hlouposti a tmy“ a zastavení všeho pokroku pomocí školy křesťanské v masách lidu obecného a v celém národě. Jelikož však nejsme ani zlomyslnými ani škodolibými, připomenem pouze v krátkosti, že by jak radikální a liberální pp. učitelé tak i všichni všude „osvícenci“ bez těch nenáviděných ultramontánů a klerikálů, kteří dle jejich monotonní písničky všude chtějí jenom šířiti tmu a hloupost, ještě ani za celé tisíciletí nebyli se svou kulturou a vědou tam, kde už nyní jsou, že by bez předchozí činnosti a práce církve katolické nemluvili ani o žádném pokroku, jehož mají nyní stále plná ústa, a že, kdyby měli vrátiti všecko, co ve všech oborech vědy a umění, hospodářství i průmyslu přijali už hotové od církve katolické, kněží, klerikálů a ultramontánů, v ohledu duševním učiněnými zůstali by žebráky, kteří by musili nutně klesnouti do stavu barbarství a nevědomosti.

Tak nesoudíme teprve my, tak nesmýšlí pouze ultramontáni; již dávno před námi pověděli totéž, jenom že poněkud jinými slovy i taky mužové, kteří nikdy neměli nic společného s „klerikalismem a ultramontanismem.“ Tak

¹⁾ Dr. Dittesa vylíčil znamenitě věrně dle zásluhy veliký druhdy přítel jeho, bývalý professor a dlouholetý rada vídeňský, protestant Dr. Kolatschek ve spise nazvaném: „Das Wiener Paedagogium in den Jahren 1868 bis 1881; Verlag Reichardt. Leipzig.“ Spis ten by si měli liberální pp. učitelé dobře přečísti.

napsal n. př. filosof Fichte: „Wir sind mit unserer ganzen Zeit auf den Boden des Christenthums niedergestellt und von ihm ausgegangen; es hat auf die mannigfachste Weise in unsere Bildung eingegriffen und wir würden insgesamt nichts von allem dem sein, was wir sind, wenn nicht dies mächtige Princip in der Zeit vorhergegangen wäre“ (Viz: Hetting. Apol. II. 3. 443, 6. Aufl.). S Fichtem souhlasí úplně Herder, který praví, že prý papež může právem zvolati ke všem národům hlavně evropským: „Beze mne byste nebyli tím, čím jste se stali“ (Ideen zur Philosophie der Gesch. der Menschheit II—108), nebo „bez činnosti církve křesťanské“, jak dokládá Guizot, „byl by svět celý propadl moci hmotné.“ Bismarck pak pověděl (9. ledna 1882), když se mu pro jeho v říšském sněmu Německém učiněný výrok o praktickém křesťanství někteří, jimž slovo křesťanský nevonělo, do očí smáli a v novinách jej cuchali: „I ty, kdož ve zjevení křesťanské víc nevěří, upozorňuji na to, že veškeré jejich pojmy o mravnosti, cti, citu pro povinnost, dle nichž spravují na tomto světě svoje jednání, podstatně nejsou pranicím jiným leč jen fossilními zbytky křesťanství jejich otců.“ Ba i sama idea pokroku jest podstatně a specificky idea křesťanská, idea katolická; pohanství jí nemělo. Mark. Aurel, Seneka, Juvenal, Plinius, a všichni ostatní, kteří stáli tenkrát na výši své doby, nevědí ničeho o pokroku, nemají naděje v lepší budoucnost ať státu neb lidstva, spíše dávají dosti zřetelně výraz úplně nad tím zoufalosti, že by v budoucnosti mohlo býti lépe. Obzor světa starého byl již od počátku obmezeným a zúženým, protože pouze národním; proto se svět starý musil vyžítí, obsah svůj a síly své úplně vyčerpati. Křesťanství to bylo, kteréž pojalo a formulovalo ideu pokroku; nejdříve vyslovena a pak ustavičně opakována byla tato idea v církvi, že v církvi katolické nemusíme zvlášť připomínati, neboť jiné „církve“ tenkrát ještě nebylo. Církvi dán jest ideal, ideal nekonečný, neobmezený. Národové světa starého byli tím, čím vůbec býti mohli, co náboženství a bohové jejich na nich žádali, byli často lepší nežli jejich bohové. Velikost jejich klesla však brzy, plamen jejich života vyhasl záhy, protože neměl trvalé potravy. Zcela jinak nyní, jinak v křesťanství; jeviště, na němž se volně pohybují národové světa křesťanského, rozšířilo se do nekonečna, neboť obsahuje veškerenstvo tvorstva po jeho výši, hloubce i šíři; závodistě délkou a šířkou nezměrné otevřeno jest národům křesťanským a cíl jest jim vytknut, jemuž se blíží ustavičně více v neobmezeném pokroku, jehož ale nikdy úplně nedostihou a cílem tím jest Bůh a Kristus sám ve své nevýslovné dokonalosti. Idea tohoto pokroku byla ovšem nejdříve nábožensko-mravní, ale jednou vyslovena byvši, musila se záhy zmocniti i všechných ostatních oborů vědy, umění, řemesel, průmyslu, rolnictví a veškerého lidského života a taky zmocnila a zmocnivši se jich uvedla je znenáhla na takovou výši, jakéž stáří pohané ani netušili, a všechny pronikla duchem svým tak, že, jak napsal Condorcet „s politováním,“ není ani možno vytvořiti vědecky bezbožeckou řeč, proto že prý řeč naše, nechť se týká oboru jakéhokoli, nakažena jest — křesťanstvím.

A kdo pak to byl, jenž stál všude v čele tohoto nového hnutí duchů, jenž první všude razil cestu pokroku? Nechť mluví za nás svědek nestranný, nechť mluví St. Simon. Tento pak dí: Katolickým kněžím má lidstvo co děkovati za veškerý pokrok, jakýž učinila civilisace od Hildebranda až do šestnáctého století. Nuže pokrok tento byl nesmírný a povznesl lidstvo na mnohem větší výši, než na jaké byly společnost řecká i společnost římská v dobách svých nejslavnějších²⁾. Že kněží neustáli ani v dobách pozdějších ve smyslu pokroku v každém oboru neúnavně pracovati, že srovnávací jazykověda,

²⁾ „C'est au clergé catholique qu' l'espèce humaine doit les progrès faits par la civilisation depuis Hildebrand jusqu'au 16ième siècle. Or, ces progrès ont été immenses, et ils ont placé l'esprit humain à une hauteur beaucoup plus grande que celle à il s'était élevé à l'époque la plus brillante des sociétés grecques et romaines.“ (Oeuvres X.).

nalezla mezi nimi svoje nejprvnější ženská pěstitele, že dějiny, zeměpis a vědy s nimi souvislé horlivě a kriticky od nich byly pěstovány atd. atd., že ani v naší pokročilé době není ve vědách oboru ni jediného, v němž by kněží horlivě nepracovali, že až dosud patří velmi mnozí kněží v rozličných vědy oborech k celebritám první velikosti, ba nejednou v nich zaujímají i místa nej přednější, dosvědčují dějiny jednotlivých věd, dosvědčuje zkušenost.

A nyní přijde učitel, který to přivedl na řídicího na dvoutřídní škole venkovské, spustí s vysokou, že prý by kněží za pomoci školy křesťanské opětně šířili v lidu nevědomost a shromáždění pražští i venkovští páni kolegové hlučně tleskají! Není to k smíchu? Není to hotová komedie? A není-li to komedie a myslí-li to do opravdy, nejsou opravdu k politování?

Ale taký jest už odjakživa osud kněží katolických; jednou se jim od nepřátel vytýká, že prý sbírají i nejchudší hochy po vesnicích a samotách, je horlivě cvičí, posílají do měst na školy vyšší, tam je opatřují prostředky k výživě aneb jim vyprošují podpory u přátel, aby prý takto ze živlů vzatých z vrstev nejnižších vypěstili budoucí ovladatele veškerého života v obcích provinciích, v státu i církvi — (tak horlil nedávno v říšské radě Dumreicher proti katolickým kněžím slovinským) — po druhé zas se jim drze vytýká, že chtí šířiti v lidu nevědomost; vždy jak se to hodí, nebo nikoli u jezuitů, ale u lidiček „liberálních“ jest pravidlem jednání zásada starých stoiků, že prý účel posvěcuje prostředky.

Naším úkolem nemůže tu býti vypisovati, co všecko vykonala církev katolická v „temném“ středověku pro pokrok a vzdělanost. Komu na tom záleží a kdo má dobrou vůli poučiti se, aby se v budoucnosti vystříhal nesmyslných a lživých frasí, jako by církev vzdělání a pokroku a svobodě lidu nepřála, ten nechť si přečte v Hettingrově apologii když již nic jiného tedy aspoň přednášku 21. a 22. (díl II. oddíl 3. str. 167—451.), nechť si přečte v apologii Alberta Weisse aspoň dodatek ku přednášce 18. dílu IV. (str. 597—696.), nechť si přečte „Mores catholici: or, Ages of Faith,“ jež napsal a ve svazcích jedenácti v Londýně vydal bývalý člen církve anglikánské Kennelm Henry Digby a jež podle vydání zkráceného vydává právě Ondřej Kobler pod titulem: „Katholisches Leben im Mittelalter,“ to aspoň nechť si přečte, nechť soudí třebaš přísně, nechť si všimne i značného počtu autorů protestantských, k jejichž výrokům se tu velmi často poukazuje, a my jsme přesvědčení, že má-li cit pro pravdu a spravedlnost a není-li zcela zaslepen stranickou vášní, že pak zcela jinak bude souditi.

Původně jsme měli v úmyslu alespoň krátce pojednati o tom, jak utěšeně šířily se a zkvétaly školy všeho druhu farní, klášterní, katedrální, městské, nižší i vyšší ve všech katolických zemích evropských dávno a dávno před tím, nežli vzešlo národům „světlo humanity“ v Čechách husitismem, v Německu pak reformací čili vlastně velikou náboženskou, politickou i sociální revolucí; musíme však prozatím od úmyslu toho upustiti, abychom mohli spíše promluvit o věcech nám bližších. Připomínáme tudíž jenom v krátkosti následující: Jakmile křesťané nabyli volnosti u vyznávání víry své, věnovali školám hlavní péči a školy jejich vynikaly brzy vysoko nad školy pohanské; císař Julian, chtěje křesťanství zasaditi ránu smrtelnou, za prostředek k tomu nejjistější považoval správné zavření škol křesťanských, odstranění křesťanů a indifferentních pohanů ze škol profanních atd.; konečně pak též císař, ač úhlavní nepřítel křesťanů a jejich škol, nejkrásnější svědectví školám křesťanským a zdárnému jejich působení mimovolně vydal tím, že poručil, aby školy pohanské zařízeny byly podle vzoru škol křesťanských. V letech pozdějších, sotva že přestalo stěhování národů, shledáváme častá nařízení papežů, nařízení synod, nařízení biskupů, aby nejen v městech nýbrž i na vesnicích při každé faře zřízeny byly školy a v těch aby se vyučovaly děti svobodníků i nevolníků, kněží, mniši, kanovníci, aby zastávali úřad učitelů, by vědomosti udělovali zadarmo všem bez rozdílu, jelikož vzdělání jest pro všechny, a všemožně aby se přičiňovali, by se dětem do-

stalo dostatečných vědomostí. Že to nezůstalo při pouhých nařízeních, nýbrž že, co nařízeno bylo, taky se provedlo, že v některých krajinách nebylo ani jedné vesnice, která by neměla své školy, že školy byly i bez nucení velmi čteně navštěvovány, že vedle škol pro chlapce a škol společných byly v mnohých městech i školy určené výhradně jen pro dívky, v nichž se mimo cvičení ve čtení, psaní, zpěvu a počítání přiblíželo zvláště ku pracím ručním, že škol všeho druhu čím dál tím více přibývalo a všechny že zdárně prospívaly a že tudíž lež jest drzá a nesmyslná, co se tak rádo tvrdívá, jako by totiž teprve Luther a vůbec protestanté byli původci a zvelebiteli škol obecných: o tom podávají, pokud se týče Německa a z části i Francouzsko a Italie, jasné, nezvratné a namnoze takorůžka makavé důkazy: Hettinger ³⁾, Albert Weiss ⁴⁾, Dr. Stöckel ⁵⁾, Kellner ⁶⁾, prof. Braun ⁷⁾, Meister ⁸⁾, Schonlau ⁹⁾, Bedřich Nettesheim ¹⁰⁾, Dr. Schmitz ¹¹⁾, Janssen ¹²⁾, Dr. Franz Ant. Specht ¹³⁾, prof. Dr. Bedřich Paulsen ¹⁴⁾, Denifle ¹⁵⁾, (kteřížto dva poslednější přihlížejí hlavně k universitám a vůbec školám vyšším), Monumenta Germaniae paedagogica, jež rediguje Kehrbach, Geschichtslügen ¹⁶⁾ atd. Pokud se týče Čech, poznamenal Palacký ve svých dějinách (III. 1.), že za Karla IV. bylo v Čechách 1914 far a z těch že aspoň třetina měla školy, z čehož by šlo, že bylo tenkrát v království českém přes 600 škol farních. Uvážíme-li, že tenkrát v Čechách nebylo tolik obyvatelstva co je ho nyní, že se o mnohých školách farních ve starých památkách nečiní často ani zmínky a že se o nich teprv dovídáme, když se vyskytla nějaká rozepře a pod. z listin soudních a že kde takových rozepří, atd. nebylo a škola v pozdějších dobách bouřlivých zanikla, že zanikla beze stopy, tak že ani nevíme, že vůbec byla, uvážíme-li, že vedle škol farních byly tu ještě školy klášterní: musíme doznati, že na dobu tehdejší byl počet škol v Čechách velice slušný. To nechť uváží odpůrcové „klerikalismu“ a samozvaní pachtýři osvěty a vzdělání lidu, nechť si všímají aspoň poněkud i dějin školství psaných katolíky a netoliko spisů buď stran-

3) Apologie II. 3. 188 n.

4) Apologie IV. 665—675.

5) Lehrbuch der Geschichte der Paedagogik.

6) Erziehungslehre.

7) Programm des Gymn. zu Braunsberg.

8) Programm des Gymnasiums zu Hadamar 1868: „Die deutschen Stadt-schulen im Mittelalter. Ein Beitrag zur Geschichte des Mittelalters.

9) Geschichtliche Notizen über Volksschulen vom 9. bis 14. Jahrhunderte.

10) Geschichte der Schulen im alten Herzogthum Geldern. Ein Beitrag zur Geschichte des Unterrichtswesens Deutschlands und der Niederlande. Aus den Quellen bearbeitet von

11) Das Volksschulwesen im Mittelalter.

12) Geschichte des deutschen Volkes seit dem Ausgang des Mittelalters, zvlášť svazek I., kterýž líčí: „Die allgemeinen Zustände des deutschen Volkes beim Ausgang des Mittelalters“ a kde se od str. 21.—54 jedná výhradně jen o nižším školství a vyučování náboženském.

13) Geschichte des Unterrichtswesens in Deutschland von den ältesten Zeiten bis zur Mitte des XIII. Jahrhunderts. Von der königl. baier. Akademie gekrönte Preisschrift, 1885.

14) Geschichte des Gelehrten-Unterrichts auf den deutschen Schulen und Universitäten vom Ausgang des Mittelalters bis zur Gegenwart, Leipzig 1885. Pozoruhodné jest, že Paulsen, ač protestant, hned v úvodu k dílu svému polemizuje proti protestantu Staumerovi, jenž pojednal o témž předmětu, a že přímo protestuje proti způsobu, jakýmž on a četní jiní protestanté „dělají“ dějiny na úkor pravdy, předpojatě, tendenčně s ostrím namířeným proti katolíkům.

15) Die Universitäten des Mittelalters bis 1400, jichž uvádí 53!

16) Geschichtslügen. Eine Widerlegung landläufiger Entstellungen auf dem Gebiete der Geschichte etc. von drei Freunden der Wahrheit, 7. Auflage.

nických aneb docela církvi nepřátelských a pak zajisté budou i oni posuzovati školství církevní aspoň poněkud spravedlivěji a to snad tím spíše, když jim povíme, že v tom spropadeném tmářském (!) středověku byli učitelé na školách obecných materiálně velice skvěle zaopatřeni, mnohem skvěleji nežli nyní, ba že dosáhli namnoze i ideálu, po němž nyní mnozí marně, marně touží, že byli totiž skoro tak placeni jako profesori na učení vysokém a nejednou větší měli plat nežli dosti vysokí úředníci u dvora. Měli ovšem služného ročně na nejvýš 60 zlatých rýnských neb ve zlatě; pp. Klika, Frumar, Skála etc. etc. říkají sice, že to nebyl plat ani takový, jaký má nyní děvečka, ale uvážíme-li — a toho ti pánové buď zhola nevědí, aneb toho zúmýsla velmi kavalírsky zamlčují —, uvážíme-li, že za jeden zlatý bylo tenkrát k dostání 90 až 100 liber masa hovězího, 110 až 120 liber masa vepřového, že tenkrát student universitní za 26 zlatých ročního platu v Erfurtě obdržel: byt, stravu, šaty, prádlo, ba i kolejně že z toho zaplatil, že ve Frankfurtě studující škol vysokých za byt a stravu, třebaš bydlel u některé z rodin přednějších, neplatil ročně více než 10 zl., že za 9 zl. ještě na počátku století šestnáctého byla fůra vína, že stavitel domu ve Frankfurtě dostával ročně 10 a nejvíc 20 zl., že nejprvnější dvorní úředník matky Filipa, kurfirsta pfalského měl ročně platu pouze 30 zl., byl zajisté učitel, jenž dostával služného třebaš jenom 36 zl. a k tomu školní plat od dětí, kterýž byl značný, stkvěle postaven! ¹⁷⁾

Z toho plyne tušíme, že ti prožluklí „ultramontáni“ a „klerikálové“ nejsou přec tak zlí, jak je páni „liberálové“ rádi malují.

(Pokračování.)

¹⁷⁾ V Sisteronu měl r. 1401 učitel platu 320 franků a byt; od dětí pak dostával v oddělení nižším od každého 3 franky 98 centimů, v oddělení vyšším od každého ještě jednou tolik (Laplane, Histoire de Sisteron II. 485, Weis IV. 672.). V Gochu měl učitel r. 1450 svobodný byt, školní plat od dětí, 8 arnheimských zlatých služného a od kostela 3 $\frac{1}{2}$ zlatých rýnských ve zlatě, kdežto městský písař dostával platu pouze 5 zl. ročně a oba purkmistři dohromady rovněž jen pět zlatých. V Eltville v Porýnsku měl učitel služného 24 zlaté a mimo to od každého dítěte ročně 3 albusy; učitel v Kiderichu rovněž v Porýnsku dostával ročně 30 pak 39 zl.; v Kulmbachu měl učitel na škole latinské úplné zaopatření a mimo to ročně víc než 75 zl. ve zlatě; ve vsi zvané Weeze (u města Gochu ve vévodství klévském) dostával učitel od obce ročně 4 zl., 3 maltry žita, 2 maltry pšenice, 2 maltry ovsa a 60 otepí slámy; mimo to měl svobodný byt se zahradou a k volnému užívání zahradu na zeleninu, zahradu k sázení zelí pod $\frac{3}{4}$ jitra a jitro louky. Od každého dítěte dostával školného měsíčně v zimě 5, v letě pak 3 dvougřešláky. Konečně měl od kostela ročně 3 zl.; ve štrassburském „Formulare und Tütsch rethorica“ z r. 1483 nachází se ustanovovací dekret učitele, v němž se mu ukládá, že má „alle Schüler jung und alt, fremd und anheimsch rich und arm, getrűwlich jeglichen nach sinem Stat leren und halten,“ začěž se mu zaručuje obvyklá odměna „Husung und Lone“ ročně 60 dobrých rýnských zlatých „nemlich zu jeglicher Fronfasten (suché dny) fünfzehn Gulden an Gold;“ a to bylo v době, kdy stavitel domu měl platu ročního 10 zl., kdy za deset zl. mohl student ve městě po celý rok kavalírsky žít, kdy i vysokí dvorní hodnostáři mívali ročně platu 30 zl.! Viz: Janssen l. c. str. 24—25.). Po celý středověk nevyskytuje se ni jediná zpráva, ujišťuje Janssen, že by učitelové nebyli měli všeho s dostatek a co více jest: po celý středověk nenachází se nikdež ani jediné o tom zmínky, že by si byl který učitel stěžoval, že jest špatně placen, což jest zajisté nejlepším důkazem, že se učitelům tenkrát dobře vedlo.

O mrtvých jazycích na našich gymnasiích.

Píše prof. přírodních věd A. T.

(Dokončení.)

Ministři vyučování, ačkoliv všemožně snaží se, řeči klasické nad vodou udržeti, budou brzy se svojí latinou i řečtinou v koncích. Řekli-li jednou *a*, musejí říkati i *b* a *c* atd., čili jinými slovy: udělali-li požadavkům doby nové tu nemalou koncesi, že pomohli na svět netvoru, jemuž se říká reální gymnasiium, a jež bychom případněji nazvali jakýmsi dravcem, aneb trýznitelem studující mládeže; musejí těch koncessí dělati vždy více.

Náš ministr kultu nahlíží, že tohoto bastarda při životě udržeti nelze a že slučovati realie se klasickým humanismem je tolik, jako do vozu zapřahovati bujného oře ku staré chromé kobyle. Vědy přírodní každým dnem neodolatelně postupují ku předu, kdežto klasicismus nehybný jest.

Po mém zdání bylo by nejlíp: ponechati nejdůstojnějšímu episkopátu rakouskému vzdělávání studující mládeže ku stavu duchovnímu úplně na vůli; nechť on sám si zařídí učení latině a řečtině ad hoc, t. j. přímo k účelům církevním. Pak ovšem jiná bude čítanka latinská a řecká na gymnasiích biskupských. Čemu na našich gymnasiích nenaučí se žáci za osm let, naučí se pak hravě za čtyři leta, protože žákům nebude třeba mořiti se latinou ciceroniánskou a vergilovou a labyrintem řecké syntaxe. Nejkrásnější učebnicí latinskou a řeckou je písmo svaté. Žáci již ze školy obecné mnohé statě z písem sv. obojího zákona znají z paměti a kterak tu hravě lze přiučovati se latině a řečtině a ku každému verši bible připojovati počátky mluvnické.

Kéž by přece jednou důsledně provedla se i při latině a řečtině metoda, jíž s velikým prospěchem užívá se při učení se jazykům moderním, aby totiž učilo se mluvnici ihned čtením! Děje se sice něco, ale dosud přece jen málo, dosud jsou žáci v prvních dvou ročnících gymnasia pravidly a výjimkami mluvnickými nesmírně přetěžováni.

Na gymnasiích biskupských ad hoc zařízených by se žáci hravě učili latině i řečtině, jak již bylo uvedeno, z písem sv., dále pak z brevíře, ritu, církevních modliteb, z nichž přemnohé vyznačují se nejen hloubkou myšlének, ale i mluvou přímo klasickou, — a konečně z církevních otců. Gramatická pravidla i s výjimkami hravě se štěpují paměti, methodicky upravenou četbou a cvičbou. Udělejme tedy souhrn této naší další stati: Hospodářský rozvoj doby naší vždy více zatlačuje klasicismus do pozadí. Svět potřebuje mužův technicky vzdělaných a nikoliv klasiků, jichž je u nás tolik na zbyt, že mnozí z nich zmírají přímo hladem, protože pro ně není míst.

Vedle zájmů hospodářských vyžadují zájmy národní, aby klasicismu hodin se ubíralo a věnovalo více času znalosti řeči národní, dějinám a zeměznalství, čehož jindy takměř ani nebývalo.

Naši žáci na gymnasiích potřebují nutně, aby jejich zeměznalství nejen domácí, ale i cizí bylo co nejširší.

Národ náš pouhým zemědělstvím již se neuživí, nám nezbytně třeba vývozu, kam ale, to věcí jest země- a národopisu. Na tom závisí všecka otázka peněžní. Angličani a Francouzi nazývají se národy bohatými, protože mnoho vyvázejí a vyvázejí proto mnoho, že pronikají do všech končin světa. Národ český, odloučen jsa od moře, musí velikou pílí nahražovati to, co jiní národové mají takorča u huby, t. j. spojení s mořem. Vývoz závisí na zeměpisu. Vlasti mnohem více prospěje, ví-li český obchodník a výrobník, jak Křováci bydlí, jakých potřeb životních mají a pod., nežli věděl, jak před 3000 lety bydlíval Řek, anebo Říman, a jak vypadala jeho domácnost. Proto k smíchu je náramně, učí-li i na školách obecných, kdož prý před Čechy přebývali v Čechách. Nám třeba věděti, kde kdo dneš přebývá a nikoliv před tisíci lety! V tom zajisté má ministr vyučování pravdu, že překáží roz-

množování se proletáři gymnasiálnímu a že snaží se vydatněji fedrovati školy odborné, jimž dosud u nás mnozí nechtí rozuměti.

Zdárnému vývoji odbornému školství překáží velice dosavadní centralismus ve školství. Nahore dosud řídí školství starý školní cop. Je příliš mnoho dozorců a hlídačů a proto každá reforma potřebuje nesmírně mnoho času, nežli u nás pronikne. Zatím Angličané, Francouzi a Němci všecko, co kde nového a spolu i lepšího je, ve svůj prospěch vyžítávají a my přicházíme s křížkem vždy po funuse. Každý nový vynález vyžaduje, aby ve školách na něho praktický se bral zřetel, praktický proto, aby školství podle něho se upravovalo. Proto v době nové, školství v žádné zemi nemůže se těšiti někdejší stabilitě. Necht' jen duch křesťanský ovládá veškero školství, pak necht' hová se pokroku co největšímu. Každý nový vynález oslavuje Tvůrce všemohoucího a nejvyššího moudrého. Naše mládež namnoze dosud promaňuje nejkrásnější leta samými zkouškami a formaliiemi, patentovaná vysvědčení ji donucují příliš dlouho se zabývati malichernostmi. My smějeme se Číňanům, kteří prý po celá tisíciletí lpí na pouhých literách, a nekonečných zkouškách a kteří pro samé kastovníctví nemohou s místa. My však sami lopotíme se dosud břevnem nepotřebného balastu. Avšak nadešla již doba, jež dechem svým odfoukne starý cop.

Klasicismus již neudrží se, ať proň ministerstva činí, co chtějí. Vlastně jej dosud udržuje pouze několik starých pedantů v kancelářích ministerských. Naše porážky na poli obchodním a národohospodářském donutí je k časovým reformám, kéž by jen vždycky nebylo pozdě! Cla ochranná naši industrii zachrání jen na chvíli, včasné reformy ve školství musejí stále raziti nové cesty k výdělkům, abychom těch cel buďto nepotřebovali, anebo potřebovali, méně. Bez těchto reform jsou cla důkazem obmezenosti státníků a zástupců lidu. Cla jsou čínskou zdí, jsou malomocnou defensivou proti sousedu výbojnému. Za touto zdí je třeba lid cvičiti a připraviti k výboji na poli obchodním a národohospodářském. Iniciativa k tomu musí vycházeti ze zástupců lidu, čekati teprv, až by počátek k tomu vyšel z kancelářů, bylo by pro nás osudným. Má-li nynější ministr vyučování vyšlý z gymnasia k něčemu podobnému dosti rozhledu, nechceme posuzovati. Nejen naše gymnasia, ale i naše university potřebují reformy až příliš nutně. Právě zde je nesmírně mnoho copu a nejhorším copem je římské právo, o němž je přece dokázáno, že velice neblaze působilo na vývoj civilizace v Evropě.

Ve starém copu uvízly dvě fakulty: právnická a filosofická. Fakulta lékařská, jelikož pokrok její zakládá se na pokroku ve vědách přírodních a technických, cop ten bez mála zahodila, a proto lze s potěšením konstatovati, že vede si teď na skrz samostatně. O fakultě theologické z příčin pochopitelných pomlčujeme. Jelikož ostatní fakulty fakultu theologickou již více za královnu věd nepovažují a nechtí, měla by tato od svých dcer se emancipovati a na své nohy se postaviti, o čemž dá Bůh zase jindy.

B i b l i c k é c h a r a k t e r y .

Podává dr. th. J. P.

Ačkoli duchu lidskému nelze určiti podíl, jaký žena vůbec na tvaru řeči hned na počátku dějin lidských měla, lze přece domysleti se, že podíl ten byl značný. Řeč rozumu, řeč moudrosti, řeč výzpytu náleží muži; řeč srdce, řeč lásky, řeč vášně náleží ženě. Prařeč lidská, řeč Adama a Evy neušla následkům prvního hříchu, bylať i ona stížena kletbou vyřknutou nade vším pozemským. Jinak mluvili prarodiče naši ve stavu nevinnosti a jiná řeč vyvíjela se ve stavu hříchu; jinak mluvil Abel a jinak Kain. Z prařeči prvních rodičů

zbyly nám jen trosky, jež takořka roznešeny byly do všech řečí světa a teprv nejnovější linguistice bylo zůstaveno odkrývati stopy prařečí, jež všecky vedou k jednomu hlavnímu zdroji mluvy lidské. Avšak ze stop, čili trosek těch nelze více sestavěti velikolepou budovu řeči nejprvější. Jako nelze více nalézt cestu do ráje, protože ho vůbec není, tak nelze více rekonstruovati řeč prvních rodičů.

A stejně nemožné jest určití podíl, jakého měla žena na vytvářování řeči. Tolik však lze i dnes ještě pozorovati, že mluva ženy vždy obraznější, cituplnější, poetičtější jest, nežli muže. Obdivujeme-li na řeči muže sílu a důraz, jímá řeč ženy více vroucností a lahodou. Písmo sv. zachovalo nám píseň ženy z věků nejstarších, jejímuž básnickému vzletu nelze dosti se nadiviti. Jest to píseň Anny, matky Samuela: Zplesalo srdce mé v Hospodinu a povýšen jest rod můj. Není žádný Bůh tak svatý — — není silný, jako Bůh náš. Nemnožte mluvení starých věcí — — nebo Bůh jest Hospodin umění. Lučiště silných přemoženo jest a mdlí opásání jsou silou. Nasycení prvé, za chleby se pronajímali — — a Hospodin umrtvuje i obživuje, vodí do pekel a zase vysvobodí. Hospodin oslavuje i obohacuje. Pozdvihuje z prachu nuzného a z bláta povyšuje chudého: aby seděl s knížaty a stolicí slávy držel. Nebo Hospodinovy jsou stěžeje a založil na nich svět. — — Bezbožní ve tmách umlknou, nebo ne v síle své zmocní se muž. Hospodina budou se báti protivníci jeho: a na ně v nebesích hřímati bude: Hospodin souditi bude končiny země. — —

Jaký tu duševní rozhled ženy v době nejstarší! My dnes si skoro ani neumíme ženu představití jinak, jako emancipovanou, která s mužem stejně hrabe se v knihách — a ejhle ve starém zákoně žena s mužem takořka zápolí v síle a vzletu myšlének. Tak zpívati mohla jen žena, jejíž sociální postavení bylo velmi značné. Pohanství ženu k nohous mužem jako hříčku jeho chtíčů uvrhlo, avšak ve státě theokratickém u židů stála žena po boku muže, jako jeho družka, a nikoliv jako otrokyně. A právě v tom zlatém věku Soudců, kdy ještě nestál trůn Davidův a Šalomounův ve svém orientálním přepychu, obklopený ženinami, bývalo postavení ženy významnější. A čím více později království židovské s pohanskými sousedy se stýkalo, tím i hloub postavení ženy u Židů klesalo. V ryzé theokracii rovnalo se skoro postavení ženy v našem křesťanství. Proto i shledáváme u žen židovských tolik hrdinného přidržování se víry a zvykův otců. To dobře cítila žena židovská, že žena v pohanství otrokyně je a že postavení své má jedině co děkovati víře otcův, víře Abrahama, Isáka a Jakoba. Odtud i jejich hrdinnost za svobodu vlasti v bojích s pohany.

Tím se i vysvětluje, že jedině ženy z pohanství vyšlé u židů mohly zrazovati zákon boží a nikoliv ženy židovské. Právě dějiny židů nejvíce stvrzují pravdu starou, že žena vždy bývá konservativnější muže.

Z doby před Kristem vyšel nejkrásnější ideal ženy, jaký nám líčí poslední kapitula knihy přísloví: Ženu statečnou kdo nalezne? Z daleka a z posledních končin jest cena její. Důvěruje se v ni srdce muže. — — Učiněna jest jako loď kupecká, z daleka nesouc chléb svůj. Ruku svou vztáhla k silným věcem (viz Holoferna) a prstové její uchopily vřetenou. — — Nebude se báti za dům svůj před zimou sněžnou. — — Slovnatý jest v branách muž její. — — Síla a krása jest oděv její. — — Ústa svá otevřela k moudrosti a zákon milostivosti jest na jazyku jejím. — — Povstali synové její a za nejblahoslavenější ji vyhlašovali. —

Kterak daleko zůstává Horac se svými vzory žen za tímto idealem ženy židovské, jež i vskutku mnohé dostihovaly a jež ještě více předstihla panenská matka Kristova.

Již tedy přistupme k jednotlivým charakterům židovských žen.

* * *

Ze starého věku jako obřině vyniká Sára jako kněžna budoucího národa a jako kněžna svým životem. Písmo svaté nenechává jí vystupovati sice mnoho

činně, avšak z veliké úcty a lásky, jíž požívala nejen za živa, ale i po smrti u svého muže a syna, lze souditi, že povaha její musila býti v pravdě knížecí.

Jako žena statečná a věrná následovala svého muže na jeho dalekých cestách a snášela s ním všecko trpělivě dobré i zlé — se stejnou něžnou oddaností hojnost i nedostatek.

Aby muži svoji bezdětnost méně učinila trapnou, sama, v době mnohoženství obecného, vzala děvku egyptskou a dala ji muži svému, kterouž i dobře u sebe chovala, dokud tato těžce paní svou nepotupila.

Z pyramid a hieroglyfů egyptských víme, a víme i z pozdějších knih královských, s jakou snadností ženy nejen pohanské, ale časem i židovské opouštěly své muže, když tito byli buď suroví anebo nešťastní. V dobách pohanského mnohoženství nemohla se tou měrou vyvíjeti manželská něha a přítulnost jako v křesťanském jednoženství, proto i tím více oceňovati se musí věrnost Sára, když obrátila se k ní přízeň samého faraona.

Život Abrahamův byl neklidný, uprostřed pohanů více méně nepřátelských, život namnoze kočovný.

Je tudíž Sára vzorem ženy věrné, něžné, jež obětovně s mužem sdílí každý osud. Kterak rozdílný byl naproti tomu rodinný život Lota, jenž neostýchal se ubytovati se mezi ohavníky sodomskými. Podotkli jsme již dříve, že ovzduší sodomské zle působilo i na dcery Lotovy, jež mohly se dopustiti zločinu v písmě sv. uvedeného. Do Sodomy byla by asi Sára muže svého sotva následovala, byť i tento byl chtěl tam se přesídliti. Lot zajisté nebyl prost lakoty, že neostýchal se ani do Sodomy jíti, za kterouž lakotu byl i dosti těžce a sice dvakráte potrestán, jednou zajetím a po druhé nuceným vystěhováním, při němž zachránil sotva holý život. Žena jeho, ačkoliv nenechal ji Bůh v ohni zahynouti, zahynula přece na útěku, což oprávněje k úsudku, že přebývání v Sodomě mravní její povahu musilo podežrati. Lot ovšem pozdě pykal, že odstěhoval se do takové Sodomy, kdež aby právo hostinské zachránil, volil raději obětovati dcery své zhovadilým chtíčům obyvatelů. Významné jest i to, že nejen zetům jeho, ale ani Lotovi nechtělo se utíkat z prokletého města a že když prodléval, chopili andělové ruku jeho a ruku ženy i dvou dcer jeho, protože odpouštěl Hospodin jemu. Kterak se tu jeví shovívavost boží k mezi až nejkrajnější. Z dcer krvesmilných vyšla i krvesmilná, zlotřilá a židům nepřátelská pokolení Ammon a Moab.

Veliká je též něžnost Abrahama, s jakouž snažil se uctiti památku manželky zemřelé. Ta, která mu věrná byla po celý život a s ním všecko sdílela, ano jej z rukou egyptských vysvobodila, neměla po smrti odpočívati ve hrobě obvčejném. Umínil si odpočívati s ní společně ve hrobě drahocenném, jež od Hethejských zakoupil za čtyři sta lotů stříbra dobré mince obecné, kamž i otce svého bratrsky svorně pochovali oba nevlastní bratři: Isák a Ismael, viz I. Mojž. 25, 9.; zajisté to řídký úkaz lásky rodinné ve věku pohanském.

A může se říci, že hrob Abrahama a Sára zůstal slavným. Mohamedáni do dneška ho ukazují a podle výzkumů nejnovějších zdá se, že hrob ten je pravý.

Láska k matce u národů pohanských nebývala příliš něžná. Kde žena více méně otrokyní, tam v rodině bývá zřídka kdy vážena! U Arabů dnes matka sestarálá pohrdána jest od muže a synů a musí žíti z ohryzků se stolů muže, s nímž ani společně nejí, nýbrž kdes v koutku čeká, až co na ni zbude. Tak na východě bývalo od pradávna. O lásce pak synovské Isáka k matce krátce a významně poznamenává písmo sv.: Isák uvedl Rebeku do stanu Sára matky své a vzal ji za manželku; a tak velice ji miloval, že bolesti, která ze smrti matky jeho se mu přihodila, sobě umenšil. — Jedině láska k ženě mohla v něm umenšiti bolest nad smrtí matky. Kterak trefně a psychologicky pravdivě líčí tu písmo sv. lásku syna k matce, a lásku jeho k ženě. Láska k matce ustoupiti musí lásce k ženě, — čili slovy evandělí: syn opustí otce a matku a přidrží se své ženy.

* * *

Přistupujeme k líčení jiné ženské povahy a to Rebeky.

Poměr protestantů v Čechách k husitům, českým bratřím a Amosu Komenskému.

(Pokračování.)

Taková veřejná výčitka byla Martiniovi velice mrzuta, a tak rozmrzelý vyčetl husitům ještě horší věci, že prý s nimi není žádné svornosti, ani v Čechách nebylo, že jsou pokrytci farizejští, oni že jsou původcové celého neštěstí, oni že minulou revoluci ztropili vyhaným počtem si pomáhají a ve špatnou pověst jméno české uvádějí.

„Což to bratrství s Vámi, Bratří,“ — tak Martinus napsal Komenskému a husitům všem, „jest jakési drsnaté, ne bratrské:

„Zlořečená láska svornost,
pokoj, domnělá upřímnost,
když pravda Boží kvalt trpí,
a česť Kristova se tupí.“

„Hrabě Schlick,“ dokládá luterán Martinus, „nám hned tenkrát v Čechách předpovídal, že naše sjednocení luteránů s husity nic dobrého nepřinese. Arci jste vzali rohy k trkání jimi vespolek, a strkání boky i plecemi jako bujné ovce a bratránkové či beránkové tuční, v stájích tovaryšů Vám rovných dobře vypasení. — „Vy prý žádného nezatrácujete ani spasení nedáváte.“ Toto jest ten Váš plášť do něhož jste se oděli a tak jste se mezi nás evandělíky něco vprošovali, něco vkrádali až se vloudili, aby nás v službu podrobili omámili a podmanili.

Říkáte: „My jsme přednější, luteráni k nám husitům přišli, nyní aspoň spolu budme.“

Nic tak, páni husité, my Vás nepotřebovali, Vy jste potřebovali nás. — Když se s námi sjednotiti chtěli, ej, jak jsou pěkně a lahodně slibovali. Ó pokrytství farysejské, kam pak měříš? mlčíš a nemluvíš, pravíš a neoznamuješ, kážeš a neučíš, děláš a nic neděláš, krom že zle děláš. Nepamatujete-liž, jaký byl křik vrchností a lidu luteránského v Čechách, když někteří páni z Jednoty husitské hned po majestatu na svobodu náboženství (1609) kněze luteránské beze vsí příčiny z far svých vybývali, a husitské na jich místo usazovali? Pan Jindřich Otta z Losu na faru Mrtnickou husitského dosadil; taktéž pan Zdeněk Trmal ve Tmaně, pan Smiřický na děkanství do Kostelce a na jiná místa. Akademii pražskou jste podtrhli a o dva klenoty připravili. — Vy se chlubíte, že jste praví a vlastní potomci učeníků Hasových. Husa chválíte, ale jen holými slovy. S jakou pejkou se nazýváte: Bratří pravověrného vyznání; — což pak my jsme nepravověrného vyznání?

Vy svou kázeň nad jiné vynášíte. Ale kázeň Vaše jest slabá, pokrytecká; nebo mimo jméno kázně u Vás nemnoho jest, a sami vespolek jste vyznali: „Kázeň naše jest jen pokrytství mnohých, chudé sedláčky pro opilství a tance tresceme a vylučujeme, při vyšších to nekonáme, leda že někdy něco řekneme, a to jen slovo slabé a choulostivé.“

Nyní přicházím k almužnám, které jste po světě sbírali. Se studem k věci té přistupuji, krátce kráčetí budu. — Neostýchají se o mně psáti, že se již zdám, abych žebrákům vyžebraný chléb vydřel, aneb je zbil, a z nich lidem divadlo udělal.

Já napsal v důvodu čtyřiatřicátém takto: „Pozůstaneme-li déle v této pohostinnosti, když již všickni prostředkové k vyživení přestávají, tuť co již svedeme? kam se bez svornosti a bez společné bratrské lásky obrátíme? kdo nad námi se slituje? kdo kusu chleba neb truňku

vody poskytnete? Poženou nás všude, vytýkati budou naše v náboženství nesvornosti s rotami a sektami; a to již učinil král engellandský zapověděv sbírky.

Husité Lešenští pod správou Komenského stojící sbírali světem na čtyři tisíce vystěhovalců, mezi nimi prý sto pastorů. „Ale táži se, kde pak jest těch sto pastorů? K těm čtyřem tisícům musíte na doplnění také něco z nás přibrati. Nás v Perné jest 50 hrabat, 200 rytířů a půltřetího sta Pražanů a z jiných měst; to mohou v rejstříkách vykázati tisíckrátě spíše než Vy v Lesně ty své čtyři tisíce.

Mne pomlouváte, že prý všude hanbu činím jménu českému. — Vy, Vy pusťte uši mezi lidi! Ach nastojte, jak na Vás a na tu Vaši zarputilost na tisíce urozených i neuzrozených ubohých křesťanů s pláčem a s hojnými slzami naříká, že Vy jste po hříších obecných přední a původní příčina tohoto přezarmouceného vyhnanství a milé vlasti snížení. První bouřku Vy jste ustrojil, pane Amose Komenský. — Puntujte se, radťe se; — škraloupu toho tak pojednou nesmažete!“

Tak se veřejně vadili luteráni a husité ve svém vystěhování; až prostřed vády luterán Martinius roku 1639. umřel.

V Lesně pak se to rozvadilo samo vespolek, jak o tom Komenský píše: „Lidé nenapravitelní do uzdy zatínají zuby, aby mohli žíti jako samorostlí a samozákonní. Odtud i to srocování se některých proti samým seniorům (vrchním pastorům), zvláště proti mně jakožto cizozemci nalehajícímu na zachování řádu. Jali jsou se zajisté viniti mne, jako v pravověrství nespolehlivého, tak nejapně, že obecný způsobili zmatek.“

K takovým svárům vznikla nová neřest mezi vystěhovalci prostředkem klamných proroků, kteří k nim mluvili. První byl Kotter, který řídil vystěhování z Čech do ciziny, jak bylo svrchu pověděno; přistoupila Kristina Poňatovská a Mikuláš Drabík, kterýmž se zjevovali nějakí andělé, ano i Kristus k nim mluvil (!), a bylo prorokování jejich jako ďablem vnuknuté proti svaté víře katolické a proti katolickému císaři, a spolu tolik hrozné, že věčným zatracením hrozili těm, kteří by neuvěřili a jim se opřeli. Vydalť klamný prorok Mikuláš Drabík knihu a nazval ji: „Náhlednutí do hrozné propasti soudů božích, předzvědění a předřízení andělů a lidí, jedněch k spasení věčnému, druhých k zatracení.“ — Hrozného předpovídání hlavní smysl byl ten: že papež jest antikrist velký a katolická Církev nevěstka babylonská, chůvou potvornou nevěstky té jest císařství římské a zejména dům Habsburgů. Bůh prý déle nechce snášeti hříchy světa bezbožného a popopou krve jej zkazí. I zbouří k tomu všechny národy, aby učinili zmatek věci neslýchaný. Nejprvnější budou vyvoleni Švédové a falcký kníže Friedrich a uherský kníže Rakoczy. Turek a Tatar na pomoc přijdou. I zdaří se jim dílo s rychlostí neslýchanou, jedním rokem, měsícem, dnem, hodinou, s úžasem celého světa. A pak zavládne vyznání naše, a vrátíme se do Čech se slávou, a sebrána bude víra husitská, a bude Mikuláš Drabík a Amos Komenský korunovati kalvinistu Rákoczyho z Uher za krále českého. Komenský půjde s Gustavem Adolfem králem Švédův, a oznámí mu vůli Boží na celé století.

Tak prorokovali ochlasta Drabík a blouznivá Poňatovská nešťastným v cizině vystěhovalcům a Amosovi Komenskému, který tomu viru přidal. Ba chodili oni proroci světem, tu slibovali, tu vyhrožovali, vyhrůžkami svými lid strašili a velké boje svědomí způsobili, Kotter chodil k Friedrichovi falckému a do Čech, Poňatovská, jakkoli churavá, se dala za tuhé zimy r. 1628. na cestu do Čech k generalu Waldsteinovi, jehož „vzteklým psem a krvolačným“ nazývala, Drabík šel přes Uhry do Sedmíhrad k vévodům kalvinským.

Vrchní správce husitské či bratrské Jednoty Amos Komenský se přidal k těmto prorokům klamným, snesl vidění jejich v jeden spis, „a aby bylo celému světu zřejmo“ je přeložil na latinskou řeč a tiskem je vydal. Ubohý lid husitský z vlasti do ciziny vylákaný byl tudíž strastmi svírán, nouze, ne-svornost vůdců, nevěrnost přátel, klamně slibování, a věčného zatracení vyhrožování jej ze všech stran děsilo. Aj, kýž by byli v Čechách zůstali!

I napsal někdo list ve jménu vystěhovalců ku králi švédskému Gustavu Adolfovi od řečených proroků zvěstovanému a k Janu Jiřímu kurfirstu saskému, vyzýváje, aby přišli, a již do království Českého vtrhli řka: „Nech ať potoky slzí lidu nad jiné pobožného před obličej Váš dotekou, poslyšte prosby, vizte ruce, které k Vám se spínají!“ — I scházeli se náčelníci vystěhovalců, slibovali Gustavu Adolfovi a Janu Jiřímu, že sami je do Čech dovedou, cesty okážou, myslí protestantů v Čechách jim nakloní.

Nabídnutí a prorokování takové s radostí přijal nepřátelský Švéda i Sas, a tak s mocným vojskem a spolu s náčelními vystěhovalci jako nepřátelé do Čech vtrhli. Zde se takového vpádu nikdo nenadál aniž jakého vojska na obranu zde bylo. Odbojníci vtrhli do Š l u k e n a v y n a-pomezí a katolického faráře zdejšího způsobem ďábelským do smrti umučili; dále přepadli města Děčín, Ústí, Teplice, Litoměřice, Roudnici a již stáli před Prahou. Praha, jsouc beze všeho vojska, musila se dne 15. listopadu 1631. vzdáti, vyhradivši sobě svobodu náboženství katolického. I nemyslili nepřátelé jinak, nežli že Pražané se rychle vrátí k vyznání protestantskému. Přišed pověstný odbojník Mathes Thurn v čele vojska nepřátelského, šest a šedesát protestantských pastorů se slavou přivedl a hlavní kostel Matky Boží v Tejně a jiné kostely pražské jim odevzdal. I nadělali tíž protestanté mnoho hluku s náboženstvím svým, jako by se celá Praha k nim hlásiti měla; ale nebylo to než marná chloubka. Hlásilo se sice něco obojetného lidu k příšlým protestantům, avšak byl to lid na všechny strany nepatrný; proti nimž stáli měšťané, úředové a kněži u víře katolické tak nepohnuti, že vystěhovalci a Sasici ze zlosti a z pomsty jeden tisíc a tři sta domů katolických v Praze vydrancovali.

(Dokončení.)

Ukázka nového katechismu pro obecné školy.

Od venkovského faráře.

(Pokračování.)

Hřích lehký jest lehké přestoupení zákona Božího, t. j. přestoupení zákona Božího ve věcech méně důležitých, spáchauých z neopatrnosti a z přeháhlení.

Hřích lehký sluje obyčejně všední.

Křesťan se má i všedních hříchů varovati, protože:

1. Bůh i jimi uražen bývá;
2. posvěcující milost Boží v duši se umenšuje;
3. ošklivosti a bázně před hříchem pomalu ubývá a náklonnost k hříchům se zmahá.

„K d o v m á l e j e s t n e p r a v ý, i v e v ě t š í m n e p r a v ý j e s t.“
Luk. 16, 10.

Rozeznáváme tyto čtyry druby hříchů osobních:

1. Sedmero hlavních hříchů.
2. Čtvero hříchů do nebe volajících.
4. Šestero hříchů proti Duchu svatému.
4. Devatero cizích hříchů.

Sedmero hlavních hříchů jest:

1. Pýcha. 2. Lakomství.
3. Smilstvo. 4. Závist.

5. Obžerství a opilství.

6. Hněv. 7. Lenost.

Pýchou hřeší, kdo nezřízeně sebe samého nad jiné vyvyšuje. — fariseus.

„Bůh se pyšným protivuje.“ Jak. 4, 6.

Lakomstvím hřeší, kdo nezřízeně po statcích pozemských baží a celým srdcem na nich lpí. — Jidáš — Giezi. —

„Nad lakomce není nic nešlechetnějšího.“ Sirach 10, 9.

Šmilstvem hřeší, kdo nezřízeně smilným žádostem těla se poddává. — Sodomité, žena Putifarova. —

„Smilstvo úklady činí na cestě jako lotr, a ty, jež uzří neopatrné, zabije.“ Přísloví 23, 27.

Závistí hřeší, kdo na bližního svého se mrzí pro jeho štěstí a dokonalost. — Bratři Josefovi.

„Nešlechetné jest oko závistivého, on odvracuje tvář svou a zhrdá duší svou.“ Sirach 14, 9.

Obžerstvím a opilstvím hřeší, kdo nemírně pokrmů a nápojů požívá. — Bohatec.

„Hleďte, aby snad nebyla obtížena srdce vaše obžerstvím a opilstvím.“ Luk. 21, 34.

Hněvem hřeší, kdo nezřízeně rozčiluje mysl svou proti osobám neb věcem jemu odporým. — Kain, Saul proti Davidovi.

„Já pravím vám, že každý, kdo se hněvá na bratra, hoden bude soudu.“ Mat. 5, 22.

Leností hřeší, kdo povinnosti své vůbec, zvláště pak spasení svého nerad vykonává, aneb jich zcela zanedbává. — Podob. o 10 pannách.

„Zlořečený, kdož dělá dílo Hospodinovo lenivě.“ Jeremiáš 48, 10.

Nazýváme tyto hříchy hlavními, protože z nich mnohé jiné hříchy pocházejí.

Čtvero hříchů do nebe volajících jest:

1. Zúmyslná vražda.

„I řekl Bůh Kainovi: Co jsi učinil? hlas krve bratra tvého volá ke mně ze země.“ I. Mojž. 4, 10.

2. Němý neb sodomský hřích.

„Křik Sodomských a Gomorrských rozmnožen jest a hřích jejich veliký jest příliš. I. Mojž. 18, 20.

3. Utiskování chudých, vdov a sirotků. — Egyptané židy.

„Vdově a sirotku nebudete škoditi. Urazíte-li je, volati budou ke mně a já budu slyšeti křik jejich.“ II. Mojž. 22, 22.

4. Zadržování neb ujímání mzdy dělníkům. — Laban Jakobovi.

„Nezadržíš mzdy nuznému a chudému bratru svému, ... aby nevolal proti tobě k Hospodinu.“ V. Mojž. 24, 14. 15.

Nazýváme tyto hříchy do nebe volající, protože dle písma svatého hlasitě o pomstu do nebe volají.

Šestero hříchů proti Duchu svatému.

1. Zúmyslně na milosrdenství Boží hřešiti. — Amon.

„Neříkej, hřešil jsem, a co se mi za to smutného přihodilo?“ Sir. 5, 4.

2. Nad milosrdenstvím Božím zoufati. — Jidáš.

„Bezbožný, když přijde na hlubinu hříchů, pohrzí: ale jde za ním hanba a pohanění.“ — Přisl. 18, 3.

3. Poznané křesťanské pravdě odpírati. — Židé.

„Kdyby jste slepí byli, hříchu by jste neměli: ale nyní pravíte: Vidíme! Hřích váš zůstává.“ Jan 9, 41.

4. Bližnímu svému milosti Boží nepřáti a záviděti. — Kain.

„Závistí ďábla přišla smrt na okršlek země: následují pak ho ti, kteří jsou se strany jeho.“ Kn. Moud. 2, 24. 25.

5. K spasitelnému napomínání srdce své zatvrzovati. — Faraó.

„Srdce zatvrzelé naposledy zle se míti bude. Sirach 3, 27.

6. V životě nekajícím zúmyslně do konce setrvati. — Lotr na kříži.

„Neprodlévej obrátiti se ku Pánu, aniž odkládej den ode dne. Nebo náhle přijde den jeho a v čas pomsty rozptýlí tě.“ Sirach 5, 9. 10.

Nazýváme tyto hříchy proti Duchu svatému, protože zjevně Duchu svatému odpírá a milostí jeho pohrdá, kdo se jich dopouští.

Pán Ježíš sám praví o těchto hříších, že nebudou odpuštěny ani v tomto věku, ani v budoucím, protože obyčejně pokání nečiní, kdo milostí Boží až do konce života svého pohrdá.

Devatero cizích hříchů jest:

1. Ke hříchu raditi; 2. hříchu veleti; 3. k hříchu svoliti; 4. k hříchu ponoukati; 5. hříchy vychvalovati; 6. hříchy tajiti; 7. hříchů netrestati; 8. na hříších podíl bráti; 9. hříchy hájiti.

Takových hříchů jest vinen, kdo příčinou jest, že se jich bližní dopouštějí, aneb aspoň nevarují.

„Běda člověku tomu, skrze něhož poboršení pochází; lépe by mu bylo, aby zavěšen byl žernov osličí na hrdlo jeho a byl pohřben v propast mořskou.“ Mat. 18, 6. 7.

Ke hříchu radila Herodias své dceři; hřešiti velel David Joabovi; ke hříchu povolil Aron židům zdelati zlaté tele; k hříchu ponoukala Joba jeho manželka; dvořenínové krále Assvéra pochválili nespravedlivé zavržení královny Vasthi; mnozí králové israelské mlčeli ku všem nepravostem lidu svého; Heli netrestal synů svých; Šavel bral podílu na kamenování sv. Štěpána; Agar hájila Ismaela.

Člověka k hříchu svádí:

1. pokušení, 2. příležitost.

Pokušením rozumíme jakékoliv ponoukání k hříchu.

Pokušení samo sebou není ještě hříchem ale stává se hříchem, když člověk v pokušení svolí.

Pokušení pochází z těla, ze světa, od ďábla. — Viz 6. prosbu modlitby Páně.

Příležitostí k hříchu rozumíme osoby, místa a doby, jimiž člověk snadno k hříchu sveden býti může.

Křesťan se má varovati každé příležitosti k hříchu, zvláště ale takové, kteráž jest mu pro křehkost lidskou nejnebezpečnější.

Křesťan, který se v příležitost hříchu svévolně vydává, již tím samým hřeší.

Křesťan, který by proti všemu nadání v příležitost k hříchu uveden byl, má se zachrániti útekem, — Josef v domě Putifarově.

Kdyby však křesťanu nemožno bylo jistým příležitostem k hříchu ujíti, musí stále nad sebou bdíti, se modliti a se snažiti příležitost tu překonati.

Křesťan stává se hříšníkem ze zvyku, když se jistého hříchu často dopouští. Následky hříšných zvyků jsou:

1. že křesťan na Boha vždy více zapomíná.

2. že z hříchu do hříchu padá;

3. že s pokáním odkládá, aneb ledabylo a protož bez užitku je koná.

Hříšník ze zvyku konečně upadá v nepravost.

Nepravost jmenujeme onen stav hříšný, v kterém křesťan těžkým hříchům tak jest oddán, že jej úplně ovládají.

Křesťan, který se nepravosti rychlým a upřímným pokáním nezavíjí, stává se nekajícím a zatvrzelým hříšníkem.

K dosažení potřebných milostí, bychom v ctnostech prospívali, dobré skutky konali, záhubného pak hříchu se zbavili: dopomáhají nám svaté svátosti.

D o p i s y.

Jak školní byrokracie umí trestati učitele za jisté přestupky proti náboženství.

O tom podává se nám velmi zajímavý doklad z dopisu, jenž nás došel od Nymburka: *Dodatek k dopisu od Nymburka v čísle 115. „Čecha“ ze dne 20. května 1889.*

„Výsledek byl, že podřízení učitelé byli přesazeni,“ tak v dopise svrchu uvedeném jsem se dočetl, a protože o záležitosti té také nějakou povědomost mám, nevábám o přesazení tom bližší data sděliti. Jeden z pp. učitelů se obětoval; byla totiž jedna škola jednotřídní velmi zanedbaná, a p. inspektor se tázal, kdoby tam šel „freiwillig.“ I přihlásil se p. třídní učitel mající dosud služného 500 zl. (bez pětiletého snad přídavku, neboť i z předešlého svého místa byl pro nějaké „nepřístojnosti,“ o kterých se u okresního soudu jednalo, přesazen a jak fama vypravuje, byla jemu quinquenálka zadržena), a tak se stal samostatným správcem školy se služným 400 zl. (od nového roku 1890. obdrží ovšem 500 zl.) a funkčním přídavkem 50 zl. jakož i se svobodným bytem, paušálem na topivo a t. d. Druhý třídní učitel byl přesazen ze školy vesnické na školu do blízkého městyse se stejným platem a pan podučitel mající platu 400 zl., dostal se na místo třídního učitele s platem 500 zl. ačkoliv ze 6 žadatelů od místní školní rady ani do návrhu dán nebyl, a to z té příčiny, že v tabulce žadatelů rubrika jeho mravného chování od p. inspektora vyplněna nebyla. Nuže, je to u všech těchto přesazených pánů nějaký trest? spíše mám za to, že to odměna. Měl jsem příležitost o záležitosti té mluvit s jedním velice mocným pánem, a ten mi řekl, okresní školní rada že jest suverénní, ona že může disciplinární vyšetřování kdy chce ukončiti anebo jak dlouho chce je prodloužiti. Vtip spočívá asi v tom: farní úřad neb místní školní rada zadala stížnost, okresní školní rada musela zavésti disciplinární vyšetřování, mezi tím časem se postarala o přesazení těch kterých vyšetřovaných, vlastně o jejich v tom neb jiném způsobu vyznamenání, a nyní snad pp. stěžovatelé se uspokojí. Jest však také otázka, může-li učitel v čase, v kterém trvá jeho disciplinární vyšetřování, býti povýšen, jako se tuto stalo, ze 400zlatového podučitele na 500zlatového třídního učitele? A což místní školní rada? jest skutečně jenom pátým kolem u vozu? — Tolik z dopisu. My při tom odvoláme se na to, co jsme napsali již často dříve: Kdybychom měli i co nejkrásněji namalovaný zákon Liechtensteinův na papíře, byrokracie školní by si dělala přece jen co by chtěla. Ceterum censemus: dejte nám jinou školní byrokracii a pak se třeba spokojíme se starým zákonem hasnerovským. Zde to vězí.

D r o b n o s t i.

Zaměstnávání zmrzačených dětí v Praze. Od 1. listopadu m. r. zaměstnáno jest několik škole odrostlých dívek, jež pro tělesné vady těžší práce schopny nejsou, hotovením růženců rozličné velikosti a rozličných druhů. — Ubohým dětem věnoval pozornost svou p. Ang. Lubojacký, t. č. převor u sv. Mořice v Olomouci. Najal 2 místnosti (v Husově třídě, proti kostelu Dominikánů). První vydání za místnost, potřeby k práci a pod. uhrazeny částečně z velkomyšlného odkazu, k tomuto účeli odevzdaného, částečně ze soukromé sbírky. Vyučování práci vzala dobrovolně na se s ochotou obzvláštní sl. M. z Helversenů; táž obětavá dáma, jež v Tyrolsku s výrobou růženců se obeznámila, tráví u dívek celý den od 8. hod. z rána do 6. hod. večerní. V poledne je pracovním popřána přestávka. Dívky pracují za denní mzdu; mimo to poskytují jim příznivcové nového závodu polední polévky. — Výroba růženců, jichž každoročně na tisíce, v poutnických místech zejména se prodá, je zúplna v rukou cizích. Nestáváť v Čechách, na Moravě a ve Slezsku jediného závodu, kde by se růžence

hotovily. V Praze učiněn počátek; práce svěřena útlým ručkám, pro něž vše ostatní těžkým jest. Každá mravná dívka, pro tělesnou vadu k namahavější práci neschopná, nalezne v zmíněném závodě zaměstnání. — Snad prostá tato zpráva o pracovně zmrzačených dívkách vzbudí mladičkému snažení příznivců; snad upozorní učitelky, kam mají ubohé mrzáčky škoie odrostlé k výdělku odkazovati. To dej Bůh!

Č. U.

* * *

„**Druhá orientální akademie ve Vídni.**“ Tak svého času nazval † Creuter universitu vídeňskou, založenou z katolických peněz od katolického mocnáře k účelům katolickým. Vídeňský „Vaterland“ podal velmi zajímavá statistická data o posluchačích a profesorech téže university, z nichž pozná čtenář, co se stalo s dílem Rudolfa habsburského. — Na universitě vídeňské studovalo

roku	židů	křesťanů	roku	židů	křesťanů
1863/64	382	1875	1874/75	933	2791
1864/65	486	2024	1875/76	761	2566
1865/66	458	2013	1876/77	1078	2753
1866/67	573	2296	1877/78	852	2772
1867/68	567	1182	1878/79	941	2608
1868/69	681	2640	1879/80	1000	2776
1869/70	729	2641	1880/81	1158	2953
1870/71	721	2537	1881/82	1298	3052
1871/72	833	2718	1882/83	1458	3129
1872/73	782	2699	1884/85	2085	3173
1873/74	854	2675	1886/86	2095	3318

V Praze na německé universitě 1882-3 studovalo židů 278 naproti 1151 křesťanům; na české židů 15 naproti 962 křesťanům.

R. 1884-5 na německé židů 351 naproti 1082 křesťanům; na české židů 43 naproti 1680 křesťanům.

Na gymnasiích cislajtánských studovalo 1885 43.962 křesťanů naproti 7361 židů; na realkách 13.132 křesťanů a 2410 židů.

Ve gymnasiích Dolnorakouských bylo kř. 4882 a ž. 1775; v Čechách 14.530 kř. a 1827 ž.

Z profesorů a docentů na vídeňské universitě jsou původu semitického: Samuel Grünhut, Salomon Meyer, Georg Jellinek, Leo Strisower, Isidor Singer, Sigmund Adler, Robert Zuckerkandl, Otto Friedmann, Salomon Stricker, Moriz Benedikt, Salomon Stern, Adam Politzer, Moriz Rosenthal, Gustav Wertheim, Anton Weichselbaum, Emanuel Kohn, Joseph Englisch, Carl Bettelheim, Josef Grünfeld, Alexander Holländer, Alois Biach, Salomon Klein, Marcus Abeles, Eduard Schiff, Sigmund Freud, Benjamin Gomperz, Sigmund Lustgarten, Salomon Ehrmann, Eduard Suess, Gustav Kohn, Siegfried Mekler, Jakob Pollak, Samuel Oppenheim, Max Margules, Simon Zeisel, Fritz Blau.

Na fakultě právnické přednášejí semité: 1. Wilhelm Emil Wahlberg. 2. Carl Samuel Grünhut. 3. Adolph Exner. 4. Anton Menger. 5. Carl Menger. 6. Salomon Mayer. 7. Georg Jellinek. 8. Gustav Seidler. 9. Isidor Singer. 10. Joseph Unger. 11. Leo Strisower. 12. Adolf Menzel. 13. Sigmund Adler. 14. Robert Zuckerkandl. 15. Otto Friedmann A to prý ještě nejsou všickni!

Obsah „Vychovatele“:

Pestré listy o moderním školství. (Píše František Pohunek. Pokračování.) — O mrtvých jazycích na našich gymnasiích. (Píše prof. přírodních věd A. T. Dokončení.) — Biblické charaktery. (Podává dr. th. J. P.) — Poměr protestantů v Čechách k husitům, českým bratřím a Amosu Komenskému. (Pokr.) — Ukázka nového katechismu pro obecné školy. (Od venkovského faráře. Pokr.) — Dopisy. — Drobnosti.

Majitel, vydavatel a nakladatel VÁCSLAV KOTRBA. — Odpovědný redaktor PETR KOPAL.

VYCHOVATEL.

List věnovaný zájmům křesťanského školství.

Vychází 15. a posledního dne každého měsíce. — Předplácí se čtvrtletně 50 kr., pro odběratele „Obrany víry“ 40 kr. v administraci Cyrillo-Methodějské knihtiskárny v Ostrovní ulici číslo 1508—II. v Praze. — Jednotlivá čísla po 8 kr. Redakce na Vyšehradě č. 69.

Číslo: 13538.

Jménem Jeho Veličenstva Císaře!

C. k. zemský co tiskový soud v Praze uznal k návrhům c. k. státního zastupitelství ze dne 3. června 1889. čís. 7267. takto za právo:

Obsah věty: „Hrozného předpovídání“ — až — a „zejména dům“ ve článku „Poměr protestantů v Čechách k husitům, českým bratřím a Amosu Komenskému“ otištěném v čísle 10. periodického časopisu „Vychovatel“ ze dne 31. května 1889 zakládá skutkovou povahu zločinu uražení Veličenstva v § 63 tr. z. a zločinu uražení členů domu císařského v § 64 tr. z. uvedeného. Zavádí se ve věci této, an c. k. státní zastupnictví na určitou osobu žalobu nepodalo, na základě § 493 ř. tr. řízení objektivní, schvaluje se dle čl. 489 ř. tr. zabavení čísla 10. periodického časopisu „Vychovatel“ ze dne 31. května 1889, zapovídá se dle § 493 ř. tr. další rozšiřování čísla téhož — nařizuje se dle čl. 37. zák. ze dne 17. prosince 1862 č. 6 ř. z. ao 1863. zmaření výtisků zabavených a dle čl. 20. téhož zákona uveřejnění tohoto nálezu na první stránce nejbližšího čísla časopisu shora uvedeného.

D ů v o d y.

Poněvadž ve větě: „Hrozného předpovídání“ — až — „a zejména dům“ ve článku: „Poměr protestantů v Čechách k husitům, českým bratřím a Amosu Komenskému“ otištěném v čísle 10. periodického časopisu „Vychovatel“ ze dne 31. května 1889 porušuje se úcta k Císaři a členům domu císařského, zahrnuje věta řečená skutkovou povahu zločinu uražení Veličenstva a uražení údů domu císařského, uvedených v §§ 63 a 64 tr. z. a musilo tudíž dle návrhu c. k. státního zastupitelstva nalezeno býti.

V Praze dne 6. června 1889.

C. k. president: F. Procházka.

Pestré listy o moderním školství.

Píše František Pohunek.

(Pokračování.)

Jsou na světě lidé i diplomovaní, kteří si středověk nedovedou jinak představit než jako čirou tmou a kteří, jde-li zvláště o nižší školství středověké, tak řka za nezvratné dogma považují nepravdivý a zlomyslný výrok Melanctonův: „apud adversarios nulla prosus est catechesis puerorum“ — u katolíků není tak řka žádného vyučování dětí. Ze však lidé druhu tohoto

tisíc mají příčin, by upřímně vyznali: „dobou nejneznámější jest nám středověk,“ proto že z doby té místo dějin skutečných známe pouze báchky, báchorky a výmysly, kteréž před kritikou neobstojí, jest pravdou tak jistou, jako že jsou dvakrát dvě čtyři. Vyznání toto učinili upřímně v době novější i mnozí protestantští kazatelé v Německu, Dánsku a Švédsku a ne jednoho z nich uvedlo kritické študium dějin „tmářského“ (!) středověku a „reformace“ zpět do lůna církve katolické. Co pak se týče péče o školy nižší i vyšší, lásky ku vědám, vědecké snahy a horlivosti, s jakouž se mládež ve středověku oddávala študiu, o tom vydávají církvi katolické a katolíkům vůbec svědectví nejkrásnější sami náčelníci reformace a jejich horliví spolupracovníci.

Praví-li na př. protestant Wachler ve svých dějinách literatury, že v středověku přede vším panovala láska ku vědám a vědy že byly v uctivosti, praví jen totéž, co jinými slovy dosvědčuje Luther, když takto píše: „Jaká horlivost plápolala druhdy v srdcích žáků, v jaké uctivosti byly tenkrát studie a co tenkrát všichni s radostí snášeli, aby si získali jakousi učenost, jest ještě dosud s dostatek známo, nyní jsou však studie v opovržení a dřívější horlivost pro krásné vědy a umění vychladla už dávno. Dříve nebylo otce ani matky, kteří by byli nechtěli míti ze svého dítěte kněze, mnicha nebo jeptišku; mládež a co bylo ve světě nejlepšího, hrnulo se houfně k stavu kněžskému. Každý toužil po tom, by se mohl státi buď svatým knězem, nebo mnichem anebo přemýšlel, jak by mohl zříditi co možná nejvíce bohoslužby. Byla to běda, že hoch musil dvacet let i déle študovati, aby se mohl státi knězem a mši čísti a kdo toho dosáhl, považoval se za šťastného, šťastnou byla matka, kteráž porodila dítě takové. Mit unmenschlichem Gut haben wir die Teufelslarven, die Mönche und der hohen Schulen Gespenst gestift und viel Doctores, Prädicatores, Magistros, Pfaffen und Mönche a každý se domníval, že se nemůže nikdež jinde lépe vzdělati než na škole vysoké, kdo tam študoval, ten že umí všecko kdo tam však neštudoval, ten že neumí nic.“

Dále svědčí Luther, jak katolíci k účelům školským rádi přispívali, na školy a vůbec ústavy humaní i v závětích svých pamatovali, řka: „**Im Papsthum stunden alle Beutel offen und war des Gebens zu Kirchen und Schulen kein Mass . . . da schneite es zu mit Almosen, Stiften und Testamenten . . . nun man aber rechte Schulen und rechte Kirchen soll stiften, ja nicht stiften, sondern allein halten im Gebäu . . . da sind alle Beutel mit eisernen Ketten zugeschlossen a nikdo nechce dáti ani haléře.**“

Že škol byla hojnost a že se bedlivě k tomu hledělo, aby se všem dětem dostalo potřebného vzdělání školského, ba že dítěti tak řka bylo nemožno škole se vyhnouti, dosvědčuje Luther, když píše po svém známém způsobu, že prý ďábel dříve za vlády papežství rozprostřel všude síť své zřízení klášterů a škol, „dass es nicht möglich war, dass ihm ein Knabe hätte sollen entlaufen, ohne sonderlich Gottes Wunder,“ ale nyní že nechce ďábel ničemu nechat učiti, proto že prý jeho osidla „slovem božím“ byla odkryta; dříve za vlády papežství prý se říkávalo, že prý žáka zanedbávati větším hříchem jest, než pannu zneuctíti a to prý proto, aby učitelé děti pilně cvičili, neboť prý tenkrát nebylo známo hříchu většího nad zneuctění panny, nyní však, když bylo hlásáno čisté evangelium, že se děti rodí a vyrůstají, že však bohužel není nikoho, der sich des armen jungen Volkes annehme und regiere, da lässt man's gehen, wie es geht. Sollten wir doch billig uns schämen, píše dále doslovně, für unsern Eltern und Vorfahren, Herren, Königen, Fürsten und Andern, die so reichlich und mildiglich gegeben, auch zum Ueberfluss zu Kirchen, Pfarren, Schulen, Stiften, Spitalen u. s. w. Zuvor konnte jegliche Stadt, danach sie gross war, etliche Klöster reichlich ernähren, will geschweigen der Messpfaffen und reichen Stift. Sage mir aber, welche Stadt ist so stark

oder so fromm, die da itzt mächte so viel zusammenbringen, dass sie einen Schulmeister oder Pfarherrn ernährte? Ja wenn wir's nicht zuvor hätten aus unser Vorfahren milden Almosen und Stiftungen... so würde nicht ein armer Prediger gespeiset und getränkt... ano bez těchto nadací zbožných předků nebylo by prý, jak se na prstech může spočítati, v některých krajinách už dávno žádného kazatele a žádného žáka.

Podobnou písničku zpívali i všichni čelnější Luthrovi pomocníci. Tak psal na př. horlivý protestant Vilém Lauze: „Všude v zemi i v městech studia klesla a zanikla, školy spustly a nikdo nechtěl více dětí svých do školy posýlati.“ Podobně svědčí Vít Dietrich z Norimberka, že „dříve za papežství dávání nebylo ani konce, teď ale že nechce nikdo otevřítí sáčku svého, by přispěl haléřem na chudé kostely, na rozpadlé školy“ atd. V témž smyslu píše i protestantský theolog Oecolampadius, řka: „Die Schulen alle sind abschüchlich gemacht worden, und in denen bisher eben viel Knaben gewohnt, werden jezt gar wenig gesehen, nicht anders denn zu Zeiten eines Sterbens.“

Kleslo-li pod vlivem reformace hned v prvních letech hrozně školství nižší, klesly university ještě mnohem hloub a všude se rozmohla taková k studiím netečnost, takové jimi a lidmi učenými opovrhování, taková mravů surovost, že se i sám Luther domýšlel, že není více jiné pomoci, než že musí nastati buď konec světa aneb že musejí přijít aspoň Turci, aby přívržence „evangelia“ řádně ztrestali. — Jaký tu rozdíl mezi dobou dřívější a mezi dobou, v níž zavládlo „čisté evangelium“! Dříve — za vlády papežství — byly vědy a umění, jak svědčí i Melanchton ¹⁾, v takovém rozkvětu, že mnozí s důvěrou očekávali příští věku zlatého, nyní však hynulo valem všechno! Ói vinou a proč, jest na bílé dni a tenkrát se tím netajili ani přívrženci reformace. —

Když se Luther na své cestě do Wormsu zastavil v Erfurtu, kde byla tenkrát universita podobně jako skoro všechny tehdejší university v plném rozkvětu, obsypávali jej zvláště tak nazvaní mladší humanisti všemožnými poctami a Eobanus Hessus volal nadšeně: „Jásej, vznešený Erfurte, neb hle, přichází ten, jenž tě vysvobodí a vytrhne z potupy, která tě bohužel již dávno tlačí.“ Ale již r. 1523. naříkal týž Hessus: „Pod záminkou evangelia potlačují zde vyklouzlí mniši krásné vědy úplně. V zpozdilých svých kázáních odnímají vážnost pravým studiím, jen aby mohli svoje zpozdilosti prodati světu za moudrost. Škola naše jest úplně spustlá a my jsme v opovržení.“ „Tak hluboko jsme poklesli, bědoval týž Hessus v listu ku příteli Camerariovi, že nám zůstala již jen upomínka na štěstí naše dřívější, nebo i naděje štěstí ono obnoviti vymizela úplně.“ Stejný nárek vedl Euricus Cordus v listu zaslaném r. 1523. důvěrnému příteli Draconitesovi, řka: „Unsere Schule ist verfallen a mezi studenty panuje taková hrozná nevázanost, že větší býti nemůže ani v ležení mezi vojáky.“ „Niemand würde es früher geglaubt haben,“ psal r. 1523. v úřední zprávě děkan fakulty filosofické v Erfurtu, „wenn einer vorausgesagt hätte, dass in Kurzem unsere Universität so verfallen werde, dass kaum noch ein Schatten des früheren Glanzes zurückbleibe.“ Téhož roku psal rektor erfurtské university: „Alle wissenschaftlichen Studien liegen verachtet zu Boden, die academischen Ehren sind verhasst, unter der studirenden Jugend ist alle Zucht ver-

¹⁾ „Wenn jenes goldene Zeitalter eingetreten wäre,“ napsal Melanchthon, „auf welches wir wegen des blühenden Zustandes der Wissenschaften hoffen durften, so würden meine Schriften freudiger, zierlicher und glänzender sein, aber die verhängnisvolle Zwietracht, welche bald folgte, hat auch meine Studien verscheucht.“

schwunden.“ „Noch niemals sind die Studien bei Hohen und Niederen so verächtlich, schmähhlich und schmal gehalten worden, als in diesen unsern ohne Zweifel letzten Zeiten“ psal roku 1542 z vlastní zkušenosti humanista Kašpar Bruschius. Dále pak nařká, že to došlo již tak daleko, že v mnohém velkém městě byli sotva dva až tři hoši, kteří to ve študích k něčemu přivedli. „Die Jugend,“ dí doslovně, „pflęgt jetzt am meisten Buhlerei und Metzengeschäft.“ Podobné nářky vedli tehdaž v Německu profesoři všech universit, jež se dostaly pod správu protestantskou. Ne jinak bylo, ne-li ještě mnohem hůř, i v samém Wittenberku. Pitky, noční toulky, vytloukání oken, zanedbávání přednášek atd. byly tenkrát mezi študenty universitními na denním pořádku: ano mnohdy nemohli pp. profesoři ani přednáseti, proto že jim vůbec do přednášek nikdo nepřišel, nebo študentů čím dál tím víc ubývalo a kteří zbyli, o přednášky nestáli; vždyť nařkal i Luther, že nebude brzy žádných učitelů a praedikantů, proto že prý nikdo nechce dáti více děti na studie. Příčina děsného ubývání študentstva spočívala pak jednak v nechuti ku všelikému študiu, vyvolané predikanty, jednak v nevázanosti a zhýralosti študujících samých, pro kterouž se mnozí rodičové báli syny své poslati na vysoké učení.

K tomu, co jsme tuto napsali, může najíti laskavý čtenář dokladů hojnost v Döllingrově díle o reformaci (sv. I.), v Janssenových „Dějinách německého národa“ (hlavně sv. II. str. 195 a n., str. 296—306), v Janssenově „An meine Kritiker“ (str. 206—212) a ve spisku téhož slavného dějepisce, jehož nápis jest: „Aus dem deutschen Universitätsleben des sechszehnten Jahrhunderts.“ Kdo však by nechtěl věřiti Janssenovi, jenž se odvolává u příčině této výhradně jenom na svědectví samých protestantů, ten snad uvěří aspoň protestantu Wolfgangu Menzlovi, kterýž ve své: „Geschichte der Deutschen“ sv. II. doslovně takto píše: „Es trat eine ganz neue Barbarei an den Höfen und auf den Universitäten der Protestanten ein. Von wo das Licht und die Humanität ausgehen sollte, gieng nur Finsterniss und rohe Bestialität aus.“

Nebyloť, jak sám Luther nařká, dostatek spolehlivých, řádných učitelů, nebylo kázně a nekázeň vnikla v řady študentů, jak rovněž svědčí sám Dr. Luther, hlavně odtud, že protestanté nechali rozpadnouti kollegia, „so in der papistischen Zeit, als man sich wohl noch zu erinnern weiss, für feine Zucht vielfältig gesorgt haben und die Studierenden zu Fleiss und Arbeit anhielten.“

Odkud však měli nabrati tenkrát na protestantských universitách řádných a snaživých professorů a odkud se měla u študentů vzíti patřičná k nim úcta, když se musili pp. profesoři universitní „z nedostatku dostatečné výživy“ chytati rozličných vedlejších zaměstnání? „Platy jsou tak skrovné,“ nařkal Cothman, jurista v Rostoku, že to neznamená nic jiného „als Tödtten, wenn man den Professoren allen um des täglichen Brodes willen betriebenen Handel untersagen wolle.“ (Tholuck, Acad. Leben I. 44., Janssen: Aus dem deutsch. Universitätsleben. 9.).

A jaké že bylo nejobyčejnější vedlejší zaměstnání pp. professorů na universitách protestantských ve století šestnáctém a na počátku sedmnáctého, kdy už před světlem „evangelia“ a humanismu prchla tma středověká? Prodej piva a vína a sice v síních universitních a v kollegiích. Tak se n. př. r. 1614. zapovídá universitním professorům ve Wittenberku „šenkování piva.“ „Desgleichen soll aller Bier- und Weinschank im Juristencollegium als eine dem Kurfürsten an der Tranksteuer, auch der Jugend und Bürgerschaft schädliche Neuerung alsbald abgeschafft werden. Auch gezieme es sich keineswegs und könne der Universität nicht gestattet werden, während der Vorlesungen in der neuen Trinkstube im grossen Auditorium des Collegiums des Kurfürsten Friedrich Gäste zu setzen und damit zum Unfleiss anzureizen.“ Podobný nešvar

vládl i v Jeně a jinde ještě (Viz: Janssen Aus d. d. Universitätsleben etc. str. 9—11).

Luther ovšem naříkal nad úpadkem školství obecného, nad rychlým klesáním a zanikáním učení vysokého a pobádal horlivě k obnovování a zakládání škol; Melanchton jednal podobně, ano pověděl, že prý by se měly všem predikantům, kteří študující od studií vrazují, jazyky vyřezati (Janssen, Gesch. II. 300.); ale nebyli to Melanchton a Luther, kteří sami dříve hlásali, že jsou školy vysoké dílem ďablovým, že nad ně není „evangelium“ nic ve světě škodlivějšího, že jsou to „chrámy Molochovy“, „Mordguben“, a „chrámy Venušiny“? Co divu tudíž, že si škol a studií nikdo nevážil a že nechtěl vzdělávati rozum, o němž Luther napsal, že prý je to des Teufels meretrix? ²⁾

A byli snad přátely věd a umění naši Táboři, kteří prý, jak kdosi napsal s pathosem, první v Evropě pozvedli prapor humanity a volnosti svědomí? — „Kdo se věnuje studiu svobodných umění,“ tak hlásali Táboři, „aneb kdo se v nich dá graduovati, jest marnivý a pohanský a hřeší proti evangelium. Všechno umění lidí ve světě nejučenějších není k ničemu, musejí choditi zahálejíce, jejich studie a práce, již vykonali, jsou ztraceny; nikdo se jimi nepolepší; všecka jejich moudrost jest cestou k peklu; pravdy filosofické a pravdy svobodných umění, i když prospívají evangelium, nemají se studovati, ³⁾ nýbrž mají se jakožto pohanské zavrhovati a školy se mají zničiti“ (Viz Janssen, Gesch. II. 300.).

Pod vlivem velebené české reformace klesla druhdy kvetoucí universita Karlova tak hrozně, že z dřívějších čtyř fakult zůstala jen jedna, filosofická totiž čili artistická, a ta ještě byla v takovém úpadku, že její žáci dosahovali obyčejně jenom hodnost bakaláře k tomu cíli a konci, aby se z nich mohli státi učitelé na farních školách utrakvistických (Viz úvod J. Kř. Votky S. J. ku spisu sv. Tomáše A. „O byti a bytnosti str. XLII.) Potomci českých Husitů študovali obyčejně v Německu na protestantské universitě wittenberské a když přišli domů, styděli se česky mluvit, styděli se česky psáti, českého jazyka jakožto „obecného“ si nevážili, nýbrž psali a mluvili jenom latině, právě tak jako protestanté němečtí; nebo i tito si mateřského jazyka pranic nevážili a ve školách pěstovali výhradně skoro jenom latinu; latina byla i dle školního plánu Luthrova a Melanchtonova hlavním předmětem i na školách farních. Ano v knížce visitační, již vydal r. 1528 Melanchton, možno čísti doslovně: „Ernstlich sollen die Schulmeister Fleiss ankehren, dass sie die Kinder allein Lateinisch lehren, nicht Deutsch etc. A v skutku se latina vtlokala v Německu na školách protestantských do dětí jen což. Mnozí učitelé nechtěli s dětmi jinak mluvit nežli latinsky, německy jim mluvit zapovídali, litovali toho, že děti německé nemohou latinsky učiti se mluvit hned doma od matky tak jako děti římské; i v některých místech mluvili prý i děvečky

²⁾ Ratio die schöne Metze, des Teufels Braut, eine verfluchte H . . . , eine schäbige aussätzige . . . die höchste des Teufels, die man mit ihrer Weisheit mit Füßen treten, die man todtschlagen, der man, auf dass sie hässlich werde einen etc. in's Angesicht werfen solle: auf das heimliche Gemach solle sie sich trollen, die verfluchte. Dass zwei und fünf sieben sind, kann ich fassen mit der Vevnunft; wenn es aber von oben herab heisst: Nein, es sind acht, so soll ich's glauben, wider mein Vernunft und Fühlen (Döllinger: die Reformation I. 479 etc.). Aristotela jmenoval Luther: „diesen todten Heiden, da kein Kunst, sondern eitel Finsternis inne ist;“ ve psaní pak zaslaném Janu Langovi zove jej opět: „den unverschämtesten Verleumder, Comoediant, Protheus, den schlauesten Betrüger des Geistes, so dass, wenn Aristoteles nicht Fleisch gewesen wäre, man sich nicht schämen dürfte, ihn für den Teufel zu halten“ (Viz: Janssen, Gesch. II. 295 pozn. 4.).

³⁾ „Quod omnes veritates in philosophia et in artibus legis Christi promotivae nullo unquam modo sunt amplectendae sive studendae“. (Vavřinec z Březové).

a čeledínové jenom latinsky a za řeč německou prý se styděli (Viz doklady k tomu: *Geschichtslügen* str. 417—420.).

Z toho viděti, že dusitele národní osvěty“ dlužno jest hledati někde zcela jinde, než mezi jesuity a ultramontány, a pouhé „dressirování ducha“ že se pěstovalo taky někde jinde než ve školách jesuitských, klerikálních a ultramontánních. Dříve již uvedli jsme pochvalný výrok Mörlinův o školách katolických, na nichž působili hlavně jesuité, a spolu nárek nad tím, že se školy protestantské školám katolickým v žádném ohledu nemohou vyrovnati. Podobně naříkal r. 1603. Jiří Reimann, professor v Královci, že školy jesuitské předstihují školy protestantské a sice tak, že i mnozí — zvláště nábožní — rodičové protestantští slyšíce chváliti pilnost a dovednost, s jakouž jesuité ve školách pracují, posílají k nim do školy své děti.

Je-li však přes všecko to vyučovací metoda „jesuitská“ pouhou „dressurou ducha,“ jak hlásal † Dr. Lindner, jest to zajisté dobrá „dressura,“ kteráž se osvědčuje, kdekoli mají jesuité školy, ještě až dosud, což viděti nejjasněji z toho, že žáci škol jesuitských, kdekoli jest jim veřejně závoditi se žáky škol jiných, z pravidla nejenom stkvěle obstojí, nýbrž i dosahují nejprvnějších cen a vyznamenání.

Asi v té době, když byly u nás zavedeny nynější školní zákony, obývaly se na universitě londýnské veřejné zkoušky a dissertace pro stupeň bakalářský; zkoušeno bylo přísně, otázek bylo mnoho, byly dosti těžké a pro práce písemné vyměřená doba poměrně krátká. Ze všech účastníků bylo sice pouze jedenáct vyznamenáno, ale z těch byli čtyři žáky koleje stonyhurstské kteráž jest řízena jesuity! Ještě jiný obrázek. R. 1864. přihlásilo se v Paříži ku přijímacím zkouškám pro nejvyšší ústavy vojenské 936 kandidátů, z těch obdrželo známku „velmi dobře,“ již se tu neplýtvá, kandidátů pouze 6, ale mezi těmi šesti bylo 5 chovanců jesuitské koleje zvané St. Géneviève. (Viz: Riess „Der moderne Staat u. d. chr. Schule). Tak „dressirují“ žáky jesuité a my se upřímně přiznáváme, že se nám tato „dressura“ více líbí nežli duchem „moderním“ nejvíce prodchnuté „vychovávání“ a vyučování na školách italských. Tam totiž, abychom podali obrázek ze stejné doby jako svrchu, bylo r. 1866. vládou stanoveno, že žáci posledního kursu z lycejí mohou se dostaviti k mimořádnému čestnému konkursu; mělať to býti jakási zkouška o pokroku školství, z něhož byli odstraněni kněží a řeholníci, „aby pokrok nezdržovali.“ Ku konkursu tomu přihlásilo se z celého království mladíků pouze 218 a z těch nemohla medajle zlatá dána býti ani jednomu, stříbrných pak bylo rozdáno pouze šest. Ke konkursu nevyslalo žáka ani jediného lyceí 27. Roku 1867. byli vyzváni žáci všech lyceí, aby se hlásili ku zkoušce maturitní. Zapsati dalo se jich k ohlášené zkoušce 2325, z těch pak jich dostalo hned při zkouškách písemných 881 špatnou známku z vlastiny, 1272 špatnou známku z latiny a 1297 špatnou známku z řečtiny! Dle časopisu *Diritto* musila jich býti celá čtvrtina úplně odmítnuta a z těch ostatních prošlo jich s bídou sotva 60 procent. Při podobné zkoušce prošlo jich v Neapoli ze 720 pouze 25, v Miláně ze 188 pouze 6. „To je katastrofa!“ naříkal „*Diritto*“; to je katastrofa!“ volala milánská „*Perseveranza*“ a za příčinu toho udávala: nekázeň ve školách, nešťastnou volbu professorů, špatné učební pomůcky, špatnou metodu, rozptylování myslí žáků a stálé novoty ve školství atd. (viz Riess l. c. str. 112—113). Že se tam školství ještě ani nyní nedaří valně lépe, nemohou zatajiti ani svobodomyšlné listy italské; vždyť před nedávnem dala i „*Fanfulla*,“ list církvi katolické velmi nepřátelský, státním školám italským toto znamenité veřejné vysvědčení: „Veřejné naše školy posílají domů rodičům skoro vesměs jenom papoušky, když ne docela osly!“

Takové školy se ovšem musejí báti konkurence řádných škol křesťanských, kteréž mohou směle i tam, kde vláda veřejnému školství všemožnou věnuje pozornost a nešetří prostředků, jen aby je povznesla, pokud se týče vědění, na stupeň co možná největší, jako se to děje na př. ve Francii, měřiti se v každém ohledu s bezbožeckými školami státními, odkudž ten

úkaz, že se nejenom z nepřízně a z nepřátelství proti církvi katolické, nýbrž i ze strachu před konkurencí v některých zemích řeholím katolickým přísně zapovídá i zřizování škol čistě soukromých, ba že se i násilím vyhánějí ze škol, v nichž dosud působily s výsledkem stkvělým! A to nazývají liberálové svobodou občanskou a svobodou svědomí! Leč o tom jindy. Prozatím toliko připomeneme, že když byla v Belgicku za vlády ministerstva Frère — Orbanova pořádána školská výstava, školským bratřím bylo přísně zakázáno výstavy se účastniti a že zákaz ten diktoval vedle jiných pohnutek i taky strach, aby školství zednářské nebylo zahanbeno školstvím ultramontánským. Strach před konkurencí se školami křesťanskými diktoval rovněž i zednářům francouzským onen famosní dekret, jímž se zapovídá společností a řádům křesťanským v oboru paedagogickém nejosvědčenějším zřizování a vydržování křesťanských škol soukromých a vůbec všecko všudy při škole účastenství. Ba v svobodné Francii považuje se i každý odkaz, jež by kdo učinil ve prospěch školských bratří, za úplně neplatný.⁴⁾ Jsouť školští bratři i ve Francii pro školy zednářské konkurenty velice nebezpečnými.

Že jest všecko mluvení o zpátečnictví, zdržování pokroku atd. atd. a vůbec všecko to, co se nepěkného připisuje rádo školám „klerikálním a ultramontáním a klerikálním cílům a snahám“ pouhým tlachem, toho stůjítež zde doklady jen tyto: Na výstavě londýnské pořádané r. 1884. vyznamenán byl Fr. Alexis, školský bratr, za svoje učebné pomůcky zlatou medailí a všechny jeho pomůcky a přístroje byly zakoupeny pro paedagogické museum londýnské. Roku 1885. byla v Novém Orleanu, v Severní Americe, za příležitosti výstavy světové odbývána zároveň i mezinárodní výstava školská a za nejvýbornější byly tu uznány — práce školských bratří! I liberální list novo-orleánský zvaný „Times-Demokrat“ musil tenkrát vyznati: „Výstava křesťanských školských bratří naplnila jak svou úplností, tak i výtečností a dokonalostí všech předmětů jednotlivých zkoušející znalce udivením. Někteří z nejvýtečnejších členů kongresu prohlásili veřejně, že tak úplně a ve všech jednotlivostech dokonalé výstavy, jako je tato školských bratří, v Americe ještě viděti nebylo (Kist. Drei Schosskinder etc. str. 52—53.). Roku 1887. uveřejnil Rev. Metcalf Sunter, protestantský exministr a dozorce škol v britické západní Africe obsírnou zprávu, v níž vydává školám katolickým toto svědectví: „Katolické školy dosáhly bodů 82, školy wesleyanské 69, anglikánské 44“⁵⁾. Dále pak dí: „Jest to podivuhodný do očí bijící úkaz, že ve třech ze čtyř anglických kolonií západoafrických školy sester katolických zaujímají nejprvnější místo totiž v Sierra Leone, v Lagosu a v Gambii. Na všech těchto školách náleží zásluha za stkvělý výsledek výhradně jen sestřám. Musím vyznati, že bych to rád viděl, kdyby některá jiná sekta se školami sester katolických chtěla závoditi. Za nynějších poměrů nenacházím nikdež evropských dám, kteréž by pracovaly tak dobře, opravdově a s takovým výsledkem! (Viz: Kath. Missionen 1889 č. 5.)

Z ukázek těchto jest viděti, že pravdu mluvil liberál Kardorf, když r. 1872 na říšském sněmu německém mezi horlením proti katolíkům prohodil i větu: „Dejte církvi katolické svobodu a ona si podmaní veškerý svět!“ Této svobody katolické církve bojí se zednáři a liberálové ve všech zemích, bojí se jí nejvíc v oboru školství. Že tomu tak jest a že všechen křik, jaký vedou všude, jako by totiž „klerikálové“ či recte katolíci chtěli snížití míru vzdělanosti, šířití tmou a hloupost, zdržovati pokrok atd. pouhou jsou vějičkou na lapání jistého ne příliš chytrého, ale pyšného a domýšlivého druhu ptáků, doznávají sami. Tak pověděli zednáři belgičtí, že prý prohloupili, když svolili

⁴⁾ Roku 1885 daroval v Montpellieru jistý přítel školy křesťanské 100.000 franků bratřím školským na zařízení a vydržování křesťanské školy, ale vláda francouzská zakázala jim legát přijmouti!

⁵⁾ Počet bodů značí tu průměrný součet známek dosažených na školách jednotlivých konfessí.

k tomu, aby si katolíci směli zřizovati a vydržovati školy soukromé. Tak doznali i liberálové ve vlastech našich vyřítivše se s vášnivou prudkostí zvláště na onen paragraf ministerské předlohy na opravu školských zákonů, jímž má katolíkům býti dovoleno zřizování křesťanských škol, proto že by prý se stěhovali k nám jeptišky a školští bratři, do jejichž škol prý by se děti hrnuly a to prý nesmí býti, proto že by zednáři a liberálové nemohli tak rychle a tak snadno společnost lidskou odkřesťanovati a to jest přece hlavním jejich cílem, k jehož dosažení má jim pomáhati vedle tisku veřejného hlavně škola!

O p r a v a g y m n a s i í.

Opět mluví se o opravě gymnasií. Nevíme, v jakém směru mají se prováděti opravy ty. Nám postačí je tuto konstatovati, že na místech vyšších opět a opět nutnost oprav pocítují, či jinými slovy, že nynější stav gymnasií se svým sprábnivělým classicismem déle udržeti nelze. Doba nová činí vždy větší požadavky na mladíka, aby existenci si pojistil a na gymnasiích šťastně dospěli k tomu, že místo Virgil má se čísti Vergil, místo epistola epistula atd. Pane Bože, co z toho má kněz, právník a lékař v době páry, elektriny, telefonu atd., že klasickým moložroutům podařilo se odkryti — Vergila, — a že Cicero psal epistuly a nikoliv epistoly? Anebo mají kněží důsledně dle toho v neděli lidu čísti: Z epistuly apoštola Paula atd.

Máme každodenně příležitost sledovati učení žáka gymnasialního. Celý boží den pořád jen dře tu klasickou latinu, přípravu za přípravou, vypisování slovíček a ciceronských frazí a když — dá-li Bůh — dospěje v kněze, nebo v právníka anebo do konce v receptového lékaře, bude se jednou smáti tomu hroznému copu na gymnasiích v příčině klasicismu.

Zdravý lidský rozum praví dnes: nemučte žáky na gymnasiích v mučír-
nách mluvnických, nýbrž počínejte si s toutéž methodou, jako při řečích moderních. Učebnice Toussaint-Langenscheidtovy řeči anglické, francouzské, italské atd. začínají ihned čtením, k němuž mluvnice pouze příležitostně se připojuje. Toť postup naskrz přirozený. Tak učí se i nemluvné řeči mateřské. Je to system převrácený začínati s gramatikou. Postačí, když student různým autorům porozumí, aniž by kdy příležitostí hledal, latinsky něco psáti. Latina je dnes řečí spisovni jedině Církve a v Římě, v sídle křesťanstva učí se latině methodou naskrz jinou. Jinou methodu mají jezuité na svých školách. Kdyby měli počínati si methodou stejnou jako na gymnasiích, málo kdo z nich porozuměl by spisům církevních otců, anebo sv. Tomáše akvínského.

Ten jest náhled náš: obmezit classicismus na gymnasiích na polovinu hodin, na pouhé čtení a příležitostné učení se pravidlům mluvnickým a za to učiti mladíky vědám praktičnějším podle požadavků doby naší. Především ale žádoucno by bylo zrušiti maturitu. Co je maturita? Je řídkým řešetem, skrze něž nejvíce propadají žáci sice vloh více méně prostředních, kteříž propracovavše se až do oktávy, mají plné právo, aby se jim na čela nevtiskalo stigma, že páni professori propouštěli je sice až na horu, že ale pak je zase dolů strčili, aby odsouzení byli do armády učeného proletáře. Tím tedy žák je neschopným a nemá se propouštěti až do oktávy a jestliže ho professori propustili, pak má žák právo žádati, aby při maturitě nebyl co do další existence takorůka zničen. Co již maturita nadělala mladíků nešťastných! Maturita je přímo barbarstvím 19. věku.

Barbarství v pravém rozumu slova jest bezprávné násilí. Čím zajisté jest: mladíka, jenž 16kráte obstál při zkouškách pololetních a nescíslněkráte při zkouškách denních po osmi letech, neobstál-li náhodou při zkoušce poslední, nechat padnouti, t. j. shodit ho s vrcholu, na nějž byl po práci osmileté, často při mnohém strádání jakož i nákladu se strany rodičů,

najednou dolů do propasti, zničit mu všechny naděje do budoucnosti a uvrhnouti ho mezi ten učený proletář, jenž plní naše kanceláře a jenž má služby o málo více, aby umřel hladu a nikdy tolik, aby se nasytil. — Je to div, proč tolik mladíků, kteříž neobstáli při maturitě, sabá si na život?

A proč mnohý u maturity neobstojí? Kdo kdy zkoušky podobné dělal, ví dobře, že při zkoušce nejrozhodnější mívá mladík i největší trému a že tu ze strachu začne povídati před slavnou zkušební komisí — hotový nerozum. Naproti tomu jiný s čelem smělejším při vědomostech menších, dociluje známého úspěchu.

Podle přesvědčení našeho je maturita pouhým skřipcem na mladíky, aby university nebyly přepřehovány.

Roztomilý je důvod pro maturitu ten, jenž zní ve slova ta: na universitu nesmí se pustit nikdo, jenž by neopravňoval k naději, že na gymnasiu opravdu dospěl k vyšším studiím. Tedy šestnáctkrátě při zkouškách pololetních k nim oprávněval a najednou při zkoušce nejposlednější, při níž náhodou propad, více neopravňuje! Leč důvod ten naprosto je směšný, posuzuje-li se blíže ten život studentský a ty přednášky profesorů na universitě. Mnohý student 2—3 leta na universitě flámuje a konečně, když se trochu sebere dohromady, zkoušky ty přece s prospěchem podstoupí.

Na gymnasiích je studium o mnoho namahavější, nežli na universitě. Zde když student prostředně nadaný každým dnem jen prostředně pilně pokračuje, musí státní zkoušky dobře odbyti. Záznaky to nejsou prazádnny. To universitní flámování mstí se ovšem na mladíku co nejosudněji. S tou přípravou na gymnasiích k vyšším studiím tropí se zhusta švindl. V Americe ku př. na vysokých školách nevyžadují žádných patentovaných vysvědčení. Tam může každý studovati bez předběžných studií. A přece i Američané jsou chlapíci, ano v oboru strojnictví nás Evropany ještě předstihují.

Pamatujeme si výrok jednoho slavného profesora universitního, rozumu asi toho: čemu mladík na gymnasiu učil se z věd přírodních, to mu často na universitě překáží. Bylo by snad lépe, kdyby se jim byl na gymnasiu ani neučil. —

Popatřme blíže ještě na universitní profesory. K nám na universitu povolání bývají zhusta professoři z ciziny, kteří tam zvykli jsou na jinou gymnasiální přípravu, nežli jaká je u nás. Náš universitní materiál zdá se jim býti příliš nedostatečný i při té maturitě. A tak mnohý — ne-li dokonce každý — mladík na universitě se přesvědčuje, že si s sebou přinesl ballast vědomostí skoro alespoň na polo zbytečných a s druhé strany, že mu některé vědomosti ku zdárnému studiu na universitě schází.

Z toho jde, že opravy studií gymnasiálních svrchované je třeba a přede vším obmezením klasicismu a zrušením maturity.

M u č e n í m l á d e ž e .

Liechtensteinově návrhu vytýká se především to, že snížením osmileté návštěvy snižuje zároveň niveau vzdělanosti mládeže, čili lidu. Lze však snadno dokázati, že škola hasnerovská prazbytečně plýtvá časem, který by mládeži mohl buď býti sleven, anebo něčím užitečnějším vyplněn.

Máme před sebou „Mluvnici pro školy obecné“ díl III. ke IV. a V. dílu čítanky osmidílné. Mluvnice ta čítá 120 stránek větší osmerky a rozděluje se na čtvero oddílů: na řeč a její části, na tvarosloví, na větosloví a na tvoření slov.

Z této učebnice učí se žáci 11—13letí. Kdo kdy ve škole pobyl a s dětmi stáří tohoto se zabýval, musí žasnouti nad tím vědatorstvím, jež u věku tomto paměť dětí přímo trýzní věcmi, jež dítě málo které pochopuje a jež ihned zapomíná.

Čemu dříve studenti teprv 16—18letí na gymnasiích se učili, t. syntaxi, to a ještě více uvaluje se na malé děti.

To je dnes faktum, že mluvnice v nynější formě je 1. týráním učitele, 2. týráním dítek a 3. že tímto týráním 90% školního času marně se proplytvá.

Mluvnice v té formě je vlastně logikou, abstrakcí řeči, k níž rozumek dětský není dospělý.

Rozevřeme tedy mluvnici a přehlédněme si ku př. oddíl třetí, jenž jedná o větosloví. Již to slovo čte se jako něco čínského: věto sloví.

T v a r o - s l o v í, v ě t o - s l o v í, s l o v o - s l o v í (tvoření slov) — již slova ta vzbuzují sama sebou jakousi hrůzu asi jako ta mučidla ze středověku — a vypadají jako ty železné kleště, jimiž trhají se zuby. Ony i v skutku rozum nevzdělávají, nýbrž v dětech rozum lámou.

Popatřme blíže k těm lamadlům dětských rozumů. § 71. jedná o větě jednoduché, o podmětu a výroku. Železo jest kov. Dětský rozum lámej se, proč železo nazývá se podmětem. Co je to za předpotopní slovo: podmět? Mudrcové řeknou, podmět je subject — jaký to rozkošný latinismus! Teď už dítě ví: co se ve větě a proč se p o d m í t á, kam se to p o d m í t á, — snad asi jako kololeč pod kolo lidského rozumu.

Zdravý lidský rozum se táže: proč má dítě při větě prajednoduché věděti, že ž e l e z o je podmět a k o v že je výrok? K čemu je vůbec taková analyza věty, vynalezená někým, jenž vůbec neměl co dělati, potřebna dítěti a k čemu třeba věděti ševci, řekne-li: b o t a j e s t o b u v, že b o t a je podmět a o b u v je výrok? Anebo k čemu potřebuje si rolník lámat hlavu, čte-li: k ů ň j e s t s s a v e c, — že k ů ň j e s t p o d m ě t a s s a v e c výrok? Jen když ten kůň dobře tahá, postačí — což on se stará kdy o podmět a výrok!

Avšak moderní tryznitelé mládeže umínili si stůj co stůj mládeži do hlav vecpati, že podměty pronášejí se: a) jmény podstatnými; b) jmény přídavnými, c) náměstky, d) číslovkami, e) neurčitým způsobem.

Šťastná služka, šička, kuchařka, selka, panička atd., která vyšedši po 14 roce ze školy ví, že p o d m ě t lze vyjádřiti paterým způsobem. Není to mluvnický švindl? Ubohý učitel, co ho stojí potu a zlosti, než do dětí vpraví, že podmět vyjadřuje se všelijak — a k jakému praktickému prospěchu?

Dále dítě se dovídá (§ 74.), že jsou též slovesa podmětná a předmětná, ku př. pták lítá, rolník veze. Pravidlo: Slovesa, jichž ku plnosti výrokové třeba jest doplniti doplňkem čili předmětem, odpovídajícím k otázce: koho — co? koho — čeho? — Komu — čemu? atd., jmenují se s l o v e s a p ř e d m ě t n á.

Příklad: Zahradník zasévá semeno. Co tu za týrání paměti dětské při věcech prajednoduchých! K čemu třeba věděti, že zde výrok se doplňuje s e m e n e m. Anebo jiný příklad: Otec trestá dítě — tento doplněk dítě nejen chápe, ale i cítí — někde za ušima.

Jiné pravidlo: Slovesa předmětná stávají také bez předmětu a to: a) když se míní předmět tak obecný, že se jiný ani mysliti nedá; b) kdy se klade zvláštní váha na smysl, který má sloveso bez předmětu.

Teď hádej hádači, co si při tom má dítě mysliti.

To ten, co tu mluvnici skládal, sám asi nevěděl, protože ihned k tomu přidal p ř i p o m e n u t í. Podmětná slovesa mívají u sebe kromě prvního také jiné pády podstatných jmen, ale jen jako příslovečná určení místa, směru, způsobu, času, příčiny. Kterážto příslovečná určení mohou býti rovněž tak i při slovesech předmětných. —

A teď lidský rozum hádej, co ten vědator na dítěti dvanáctiletém chce? Zdaž to není vědatorský gallimathias? Ovšem ten gallimathias vysvětluje se příklady, prajednoduše příklady: Ryba pluje — kde — ve vodě. Pták lítá — odkud? — z kraje — kam? — do kraje (velmi důvtipně!) Strom roste — jak? — do výšky. Růže kvete — kdy? — v červnu. Jaké jsou to roztomilé šarády, jež vědatorské pedantství zahaluje do spousty slov.

Všecka ta fortelnost těch mluvnickářů pozůstává v tom, že věci prajednoduché jako zrníčko pravdy zasypou se celým košem plev mluvnických pravidel. K čemu třeba dítěti spoustou slov vysvětlovati pojem: — ryba pluje — pták lítá atd.?

Jiný mluvnický gallimathias.

Kde je výrok (§ 78.) věty pronesen slovesem, k němuž váže se předmět, nebo určení příslovečné nebo obojí zároveň, máme sloveso samo za základní slovo výrokové. A teď studujme!

Aby však pravidlo to samo sebou nejasné, bylo ještě více zapleteno, přidává k němu mluvnickářský pedant připomenutí: Také podmět věty bývá pronesen slovesem, které jest doplněno předmětem a určeno příslovečným určením; tu pak jest sloveso samo zase základním slovem podmětovým, na př.: Času moudře užívati, jest život si prodloužiti. Tážeme se opět a opět, k čemu věc samu s sebou jasnou takovými pravidly zatemňovati? Tak se píše mluvnice pro děti.

V § 79. jedná se o určování jména podstatného přívlastky a tu zase potkáváme se s pravidlem hrozným. Aby se osoba nebo věc určitěji vytkla, k tomu užívá se: 1. podstatných jmen s přídavnými; 2. podstatných jmen s určitými přídavnými nebo přechodníky; 3. podstatných jmen s jinými podstatnými; 4. podstatných jmen s číslovkami; 5. podstatných jmen s náměstky; 6. podstatných jmen se slovesy v neurčitém způsobu.

A což teprv, když mluvnickář dospěje ku větám složeným, nebo souvětím, — tu ubohým dětem točí se mlýnské kolo v hlavách samými pravidly. A výsledek? —

Míváme příležitost, mluvnické poklady dětí ze školy vyšších zkoumati. Mnoho-li asi z těch pravidel podržely? O něco méně než nic. Hned po vyjití ze školy píšou: lebka, klíč, lích, hromátka atd. Aby pak paměť ubohých přívalem pravidel byla zanešena, přidána jest jim i „dajče Sprachlehr,“ což je svrchovaným paedagogickým nerozumem.

Tážme se žabky šestnáctileté, mnoho-li ze všech mluvnických pravidel ze školy podržela, ví-li ještě, co je řeč přímá a nepřímá, jak se někomu vycinká přímo a nepřímou, — anebo jak se stupňují samohlásky v kořenu slovesném?

Snad že právě to mučení mluvnickými pravidly zanechává po sobě dojem velmi neblahý, jenž vyznívá asi v ten rozum: byly to hlouposti, co do nás ve škole vtoukali. Mluvnici ve formě nynější přátel se škole nezíská.

Po našem zdání bývala metoda stará o mnoho lepší. Všecka skoro pravidla mohla se napsati na půl archu papíru, — psala se ovšem pravidla jen hlavní. Pravidlům ostatním učivalo se čtením a diktandem. Častějším čtením cvičilo se dítě, kterak při psaní mají se slova klásti. Mluvnici přineslo si z domova, již ve škole si doplnilo několika pravidly, kdy se píše i široké a úzké, a kdy se která samohláska čárkuje. Častějším čtením a psaním cvičilo se dítě mnohem více ve slohu, nežli teď.

Ti mluvnickářští pedanti domýšlejí se, jako by oni teprv dítě ve škole naučili řeči mateřské. Dítě však přináší si z úst mateřských do školy již hotový poklad řeči, jež třeba jen rukou učitelskou očistiti z místních přísad a skvrn. Bohu díky, řeč naše spisovná skoro pranic neliší se od řeči lidu, k čemu tedy dítě mučiti mluvnici na 120 stranách větší osmerky?

V hlavince šestiletého boběčka jest již tvarosloví hotové, ano má i své větosloví, ba mnohé umí již velmi dobře po babičce vypravovati národní povídky. Tu není třeba začínati mluvnici od řeči a její části — tu postačí, když hotová řeč jen sem a tam se popraví.

Oč lépe je na tom dítě české, nežli německé, anebo dokonce francouzské a anglické, kdež jinak se mluví a jinak píše.

Kdyby šlo po našem, my bychom mluvnici co zvláštní předmět ze školy obecné vyhodili a ji čítance v podruží dali, tak aby učitel při čítance příležitostně jí učil. A nejvděčnější za to byli by — učitelové, jimž mluvnice v nynějším sestavení je skřipcem, jimž skřípají děti i sebe.

My v mluvnici v nynější formě spatřujeme toliko opičení se po cizozemsku, vlastně po Německu. Ze Němci do školy zavedli si abstrakci lidské řeči, z toho ještě nenásleduje, že my každý nerozum po Němcích musíme opičiti.

Největší spisovatelé obyčejně mluvnických pravidel ani neznali. Řecko a Řím měly své klasiky o kolik set let dříve, nežli mluvnici. A ti kteříž latině a řečtině učili se z mluvnice, starých vzorů nikdy nedostihli. Kdo v sobě nadání spisovatelské cítí, ten houby se stará o spisovatelská pravidla, jimž hravě se učí čtením dobrých vzorů.

Ať si učenci píšou mluvnici pro sebe, ale ne pro děti. Mluvnice je abstrakcí řeči lidu, z níž poznává se jaksi sumárně jazykový poklad každého národa. Ve škole nechť každý naučí se správně psáti a správně se též vyjadřovati, čehož má docilovati se předměty všemi a nikoliv pouze mluvnicí, což děje se více méně samo sebou.

Dítě nesmírně je vnímavé, co pozornost jeho poutá, to se mu ihned v paměť štěpuje beze všeho vtlokání. Dítě přijdouc do školy s mluvou znešvařenou, ku př. podskaláckou, vyciňuje ihned, že tak smí se mluvit leda jen na ulici a nikoliv ve škole anebo ve slušnější společnosti. Dítě, jež by ve škole mluvilo chybně, bývá ihned od ostatních opraveno, a též vysmáno.

Škola obecná nemá se státi mučírnu tím, že školní pedantismus prazbytěčně věci jednoduché bezčetnými pravidly zahaluje. Nejlepším pravidlem je: co nejmíň pravidel.

S pravidly je to zrovna tak, jako se zákony. Dokud zákonů bylo nejméně, býval i lid mravně nejzachovalejší. A tak se stane i mluvnickářům: čím objemnější budou jejich mluvnice, tím špatněji bude mluvit lid.

Co zde napsáno bylo o mluvnici, platí do jisté míry o všech předmětech školních, — platí jmenovitě o počtech. I zde pedantismus nejjednodušší věci zamotal do gordických uzlů pravidelných a následek je, že mládež nynější při návštěvě osmileté o mnoho hůře počítá, nežli dříve při návštěvě šestileté.

I při počtech učitel má naprosto svázaný ruce, on musí podle jistého šimlu pokračovati, a nesmí jisté číslo překročiti. Slovem: nynější školní osnovy takořka ve všech předmětech ocitly se již tam, kde zdravému rozumu lidskému pomalu již dává se — výhost.

D o p i s y.

Vysvětlení nového zákona katechetického.

V čísle 3. „Vychovatele“ podal jsem některé poznámky k novému zákonu katechetickému a pronesl jsem při tom domněnku, která mezi námi všeobecně uznána byla za pravou, že totiž dle nového zákona katechetického, bude nám vyplácena remunerace padesáti krejcarů za každou hodinu, ve které vůbec vyučováno bylo, že tedy budeme remunerováni i za vyučování v prvních třech třídách.

Naproti tomu mnozí, i sám pan redaktor „Vychovatele“ *) neuvěřili v takovou štědrost vysokých úřadů k nám, venkovským katechetům. I došel jsem si k panu prof. dru. K., který, jakožto výtečný znalec zákonů o školství, jistý a spolehlivý by mi sdělil výklad zákona katechetického.

Pokud se dobře pamatuji, a pokud jsem dobře srozuměl má se věc takto:

Kdo chce správně rozuměti novému zákonu katechetickému, nesmí zapomenouti, že tento zákon jest vzdělán na základě říšského zákona ze dne

*) Tak jest i v skutku, což i v posledním čísle Eggerova Corresp.-Bl. se stvrzuje. Pozn. red.

17. června 1888. Tento říšský zákon pak mění pouze znění třetího a patého paragrafu jiného, staršího zákona říšského ze dne 20. června 1872. —

Z tohoto říšského zákona platí tedy dosud všechny paragrafy, vyjmouc třetí a pátý.

Dosud platí tudíž § 1., jenž zní: „Povinnost opatrovati vyučování náboženství na veřejných školách obecných . . . kterouž mají společnosti církevní a náboženské, zavírá v sobě závazek udělovati to vyučování zdarma.“

Posud platí § 2., dle něhož smíme několik oddělení žáků k vyučování náboženství vzíti dohromady.

§ 3. ale byl změněn. Dříve zněl takto: „Výjimkou může se za vyučování náboženství na některé obyčejné škole obecné, která má více než tři třídy, . . . dáti remunerace.“ Říšským zákonem z roku 1888. byl tento paragraf změněn takto: „Za udělení náboženského vyučování ve vyšších třídách obecné školy, více jak trojtřídné . . . propůjčována buď remunerace . . .“ Rozdíl je ten, že dříve, od čtvrté třídy počínajíc, udělována bývala remunerace „výminkou“, nyní pak udělována bude z pravidla. —

§. 5. pak zůstává zemskému zákonodárství, aby remuneraci tu upravilo, a náhradu cestovní urovnalo.

Z toho tedy následuje, že jako dosud. musíme i dále vyučovati náboženství na všech obecných školách, do třech tříd darmo, a jen od čtvrté třídy počínajíc, obdržíme remuneraci. —

Remunerace ta byla zemským zákonem ze dne 14. prosince 1888. dle § 7. vyměřena na 50 krejcarů „za každou hodinu, ve které vyučováno bylo.“ Jest to ovšem remunerace poměrně malá, jak jsem v minulém článku dokázal, nesmíme však činiti za to zodpovědným zemský sněm, který by byl pro nás zajisté učinil více, kdyby byl mohl změnití vládní předlohu.

Na otázku, jak se má rozuměti výrazu „tam i zpět“ při vypočítávání kilometrů uražené cesty do školy přespolní, bylo mi řečeno, že se počítá náhrada za vykonanou cestu tam zvláště a zpět zvláště. Kde tedy na př. jest přespolní škola od řádného bydliště katechety vzdálena tři kilometry, obdrží cestovné za šest kilometrů. — Hledíc ku stvrzování výkazů o hodinách, ve kterých náboženství vyučováno bylo, dozvěděl jsem se, že na vysokých místech nelibě nešli nařízení jisté okr. školní rady, která nařídila, aby řídicí učitelové výkaz ten stvrzovali. K tomu prý nikdy nedojde, a všem c. k. okr. školním radám bude prý sděleno, aby takových stvrzení nežádaly. Dle předpisu c. k. okr. šk. rady v S. soudě, stačí výkaz od samostatného katechety vyhotovený a podepsaný.

Na mou poznámku, že tento zákon nás venkovské duchovní spíše roztrpčí, než uspokojí, byla mi sdělena zpráva nad míru potěšitelná, že totiž všichni vysocí kompetentní úřadové jsou přesvědčeni, že tento katechetický zákon, ač sotva narozený, není schopen dlouhého života, a že velmi brzo bude pochován. —

My zajisté bychom žádný neželel jeho odvolání a to tím méně, číra více se přesvědčujeme, že na jedné straně mnoho sice žádá, a na druhé straně méně než dříve nám podává. — Dokážu to.

Dříve dostávali jsme remuneraci za vyučování od čtvrté třídy počínajíc „výjimkou.“ Ale, pokud má zkušenost sahá byla tato výjimka tak všeobecnou, že všude pravidelně se vyplácelo za každou vyšší třídu 40 zl., dnes, kdybychom chtěli dosíci více čtyřiceti zlatých, musili bychom navštívit třídu osmdesátkrát. Vzal jsem kalendář a počítal jsem a napočítal jsem, že při nejsvědomitějším chození do škol, vyplním sotva 70 hodin. Toť zřejmě zkrácení. Nad to, dříve jsme dostávali „výminečnou“ remuneraci ve čtvrtletních lhůtách, dnes teprve po roce smíme si zadati seznam vyplněných hodin, který, kdo ví, kdy bude vyřízen. Toť nové zkrácení a zřejmě zadržování mzdy dělníkům. —

Že pak i cestovné, ač snad jednomu polepší, za to ale devíti zhorší dosavadní status, toho zakouším sám, i všichni vůkolní moji spolubratři.

A jaká to kontrolla nad každou hodinou naší! Na žádném učiteli se ne-žádá, aby s každické hodiny vydával počet, ano ani na industrielní učitelce toho nepožadují: ti všichni zapíší do třídní knihy látku za týdeu probranou u nás chtějí věděti a každé hodině. Nebojíme se té kontroly, ale zastaviti se musíme nad tím, proč jenom my máme býti pod takovou dohlídkou.

Když vyšel tento zákon a vládní listy psaly, že katechetové mohou s uspokojením vítati zákon ten, řekl mi jeden spolubratr: „vidíš, nikdy nebylo zle, aby zase nebylo lépe.“ Dnes, kdy tento zákon dobře jsem prohlédl, řeknu tomuto spolubratru, až se s ním sejdu: „vidíš, nikdy nebylo zle, aby, nemohlo býti ještě hůře.“

Dr. Rud. Montanus.

D r o b n o s t i.

Morálka v Anglicku u veřejném životě hájí se jinak nežli jinde, ačkoliv upříti nelze, že i tam jako jinde mezi boháči veliké neplechty se dějí. Tolik ale musí se anglické policii mravnostní doznati, že činí seč jest, aby nemravnost do vrstev nejnižších nevnikala. V Londýně totiž vydával Jindřich Vizetelly Zolovy romány v anglickém překladu, byl však od ústředního kriminálního soudu pro rozšiřování nemravných spisů odsouzen ku tříměsíčnímu vězení.

* * *

Proti nepravé emancipaci žen vzrůstá mezi paními anglickými chvalitebný ruch. Více než sto paní z nejlepších rodin podepsalo provolání, v němž appeluji na zdravý smysl anglických žen, aby nepřály si rozšíření volebního práva i na ženy. Kdo prý svědkem byl při volebních agitacích, kdež užívá se prostředků i prepodivných k uchvácení hlasu, nahlédne, že žena na volební rejdiště nepatří. Přejeme sice vývoji všemožnému vloh pohlaví ženského, máme však za to, že povinnosti ženy ku státu značně se různí od povinností muže. Žena má mnohých a velmi důležitých povinností ke státu v mezích života rodinného, kdyby však co do rovnosti vnější veskrz s mužem se měřiti měla, pak by tato snaha ženy z d e m o r a l i s o v a l a. Vedla by k požívání naskrz křivé důstojnosti a úlohy ženy. Povstaly by z toho nutně boje a rivalisování velmi škodlivé, kdežto snahy všech členů veliké člověčenské rodiny mají vésti k tomu, aby každý ve svém kruhu svorně k celku působil.

* * *

Jak Šach perský označil činnost ministra spravedlnosti. Při nedávné návštěvě Šacha v Berlíně, byl mu též představen ministr spravedlnosti. Šach dlouho si nemohl spomenouti na francouzský význam — „de la justice;“ aby tedy nemusil dlouho slova hledati, udělal rukou okolo krku jisté znamení, což ovšem bylo velmi srozumitelné a co asi značilo, že to je ministr od věšení. Ministr prý se sám tomu zasmál nejvíce.

* * *

Pro zasmání. (Zásluhy psa). Jistý Angličan měl na cestách buldoga, s nímž se velice mazlil.

— Proč se s tou potvorou pořád tolik mazlíte? — tázal se ho jeden spolucestující.

— To je tak, — odvětil syn Albionu, já jsem nedávno tři dni těžce stonal. Hostinský posýlal ke mně lékaře, ale můj buldog ho ke mně nepustil a právě tím mi zachránil život. —

* * *

Počet por na těle lidském. Celý povrch těla našeho poset jest jemnými vláskovitými pory, jichž množství jest až úžasné. Celkem sečteno těchto malounkých otvorův u normálně vzrostlého člověka asi 3 a půl milionů. Na jeden čtverečný palec připadá na čele asi 1.258, na tvářích 548, na krku 1.303, na prsou 1.136, na týle 417, na ploše vnitřní u ruky 2.736, na hoření její částce 1.740, na chodidle pak 2.685. Tělo lidské může za parného dne letního vypotiti 15 až 20 kilogramů vody.

Slasti učitele. V Žatci stál nedávno před porotou rolník jeden obžalován pro povážlivé zranění místního učitele. Tento totiž měl časté nedorozumění ve škole s nebezpečným synatorem podtčeného rolníka. Nezbednosť ta konečně učitele tou měrou popudila, že ničemu poněkud citelně ztrestal, což ovšem není divu. Ničema ovšem doma žaloval a věc nesmírně zveličil. Vášnivý otec uchopiv hůl, běžel do školy na učitele jež začal bít do hlavy. Na neštěstí učitel nosil brejle, jež zuřivec na něm rozbil. Učitel cítil ihned, že kousek skla mu do oka vniklo. Teprv po delším namahání lékaře podařilo se je z oka vyndati. Oko následkem toho zesláblo. Více než 30 dní nemohl učitel své povolání vykonávat. Zuřivec byl pohnán před porotu. A co se mu za to stalo? Porota 11 hlasy vyřkla: *n e v i n e n*.

Jiný případ. V jedné škole pražské učitel neposlušnou žačku klepnul přes záda. Po další neposlušnosti postavil ji mimo lavici, a když ani tu nedělala dobrotu, postavil ji za dveře. Za chvíli chce jí zase do školy zavolati, leč tu shledá, že dítě je pryč. Druhého dne dojde si na učitele otec žačky, a pouští na něho hrůzu, že prý dítě jeho zbil.

— „A kdo vám to řekl, že jsem je zbil?“ — táže se učitel.

— Lidi mi to povídali. —

— Kteří lidi? —

— Jedna žačka. —

— Která tedy? —

Vyšlo na jevo tolik. Starší žačka šla právě na stranu a spatřivši tu státi za dveřmi, rozpředla s ní hovor. — On že tě bil? — A ty se dáš mlátit? — ty hloupá, jdi domů a řekni to tatínkovi. Začka nedala si to dvakrát říci, šla a doma žalovala. A ta druhá přišla též a dotvrdila, že učitel jejich holku mlátil. Teprv ve škole svědectvím všech dětí ukázalo se, co na tom bylo pravdy. — Tatík ovšem s dlouhým nosem odtáhl. Nyní třeba se tázati: zač stojí autorita učitele před takovou mládeží? Nikdo by neuvěřil, jak vychytrale umějí ty roztomilé dítky lháti.

* * *

K opravě kostelního zpěvu dochází z Malešovic (diecése Brněnská) zpráva tato: Pěstování opraveného zpěvu chrámového daří se u nás obstojně, neboť překonali jme s Boží pomocí hlavní obtíže spojené s těžkými začátky. Liturgie se přísně zachovává. Introitus, Com. a Credo se zpívá vždy choraliter, Graduale pak se recituje. — Za to v okolí v příčině té málo potěšitelného se provozuje. Páni varhaníci pracují „starým pořádkem“ dále a kněží hudebně méně vzdělaní jsou ve věci té málomocní. Lid se novotám opírá a to je právě dobré věci velmi na závadu. Schází dle všeho pozorování úkazů těchto „železné hlavy a rovněž takové pěsti.“ Nejdůstojnější pan biskup jest reformě zpěvu chrámového velmi náchylným a dává tam, kde nachází dobře organisovaný sbor pěvecký, zasazující se o zvelebení zpěvu kostelního, na jevo nelícenou radost.

* * *

Smutné poměry. Počínaje rokem 1880. přičiňují se ctitelé reformované hudby chrámové ve Vídni, aby se směr jejich snah ujal ve všech asi 36 chrámech katolických. Leč reforma ujala se bohužel pouze ve dvou kostelích tamních a sice v kostele dominikánském přičiňením řid. kůru p. Cyr. Wolfa a v kostele P. Marie na nábreží, kdež působí jako regenschori professor p. Moric Wolf jun. V obou těchto chrámech provozují se delší dobu pílí vzornou skladby Stehleho, Witta, Schweitzera, Mitterera, Kaima, Sautnera atd. — Dle všeho zdá se, že veselá letora a povaha bodrých Vídeňáků jest vážné a posvátné hudbě reformované valně na závadě. Odborné listy Wittovy Fliegende Blätter a Musica sacra mají ve Vídni a v okolí pouze asi 5 odběratelů!

* * *

Ze školy vyloučena býti musila v Dolních Bavořích jakási 12letá žákyně, dcera místního starosty pro neobyčejný vzrůst následkem ztučnění. Vážila 60 kg. a nemohla z té příčiny seděti v obyčejné školní lavici a s velkým namaháním podnikala v poslední době cestu do vzdálené obecné školy.

Ze života Bedřicha Chopina uveřejňují polské časopisy následující anekdotu: Chopin již jako dítě vynikal při hře na fortepianě znamenitou technikou. Když mu bylo 9 let, byl pozván do jednoho z předních varšavských salonův, aby přednesl několik kusův. Rodiče Chopinovi nebyli zámožni, ale přes to, kdykoli měl malý Bedřich vystoupiti veřejně, matka jeho se starala, aby oblečen byl co nejpečlivěji. Tentokráte stalo se podobně a mimo jiné opatřen byl zcela novým krajkovým límcem, nad jehož krásou byl chlapec všecek u výtržení, div že radostí neskákal. Na koncertě hrál pak s takovou svěžestí a jistotou, že mezi posluchačstvem vzbudil veliké nadšení a potlesku nebylo ani konce. Když se vraceli domů, matka jeho nad úspěchem takovým nemálo potěšena hošíka se ptala, co myslí, že se obecenstvu tak líbil? „Mamičko,“ odvětil mladý virtuos bez dlouhého rozmýšlení — „dojista nic jiného nežli m ů j k r a j k o v ý l í m e c“

* * *

Čemu učí se ve školách Japonských? Umění zahradnickému a dělení kytic. Nikde totiž v Evropě není tolik zahrad jako v zemích Japonských. Nové druhy květin a stromů prodávají se za vysoké ceny a pověšť o nich rozléhá se rychle po celé zemi. Zahradnictvím zabývají se tam veškeré třídy obyvatelstva.

* * *

Pro souchotináře! Jest zjištěno, že ve mnohých chorobách příroda léčí lépe než jakékoliv umění. Mnoho nemocí povstává za příčinou nedostatku čistého vzduchu. Jistý francouzský lékař drží své nemocné — po většině souchotináře — ustavičně na svěžím vzduchu za každého počasí. Na noc se opatří teplým oděvem a spí při otevřených oknech. Tímto způsobem u nás méně obvyklým uzdravuje se dobrá čtvrtina všech chorobných.

* * *

Školní vzdělání u jednotlivých vyznání náboženských. Berlínský list „Statistische Correspondenz“ píše: Ze 100 evangel. žáků náleží v Prusku: obecné škole 91 63, školám středním (naším měšťanským) 4 87, vyšším školám 3 25 a universitám 0 25 pct. Ze 100 katol. žáků však připadá na školy národní 97 21, školám středním 1 18, vyšším ústavům 1 48 a universitám 0 13 pct. Ze 100 židovských žáků však pouze 52 71 náleží školám obecným, kdežto 24 4 studuje na středních školách, 21 2 na vyšších učilištích a 1 6 na universitách. Pak se divíme, proč že židé ve všech stavech a povoláních zaujímají poměrně nejvíce míst a proč tak směle v před se derou.

*

„Co jsou samohlásky?“ tázal se učitel jednoho drbaného školáka. — „Samohlásky jsou někteří naši sousedé, kteří o obecních volbách dávají hlasy sobě,“ prohodil vítězně hoch

*

„Jaký to pořádek, darebáku, přijít tak pozdě do školy?“ spustil učitel na jednoho žáka, opozdivšího se. — „Pane učiteli, já za to nemohu: na návsi chytali zloděje a maminka mne poslala, abych se podíval, není-li to tatínek.“

Obsah „Vychovatele“:

Pestré listy o moderním školství. (Píše František Pohunek. Pokračování.) — Oprava gymnasií. — Mučení mládeže. — Dopisy: Vysvětlení nového zákona katechetického. (Dr. Rud. Montanus.) — Drobnosti.

Majitel, vydavatel a nakladatel VÁCLAV KOTRBA. --- Odpovědný redaktor PETR KOPAL.

Tiskem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské (J. Zeman a spol.) v Praze.

VYCHOVATEL.

List věnovaný zájmům křesťanského školství.

Vychází 15. a posledního dne každého měsíce. — Předplácí se čtvrtletně 50 kr., pro odběratele „Obrany víry“ 40 kr. v administraci Cyrillo-Methodějské knih-tiskárny v Ostrovní ulici číslo 1508—II. v Praze. — Jednotlivá čísla po 8 kr. Redakce na Vyšehradě č. 69.

Naším čtenářům!

Na konec prvního půlletí dovolueme si P. T. čtenáře k obnovení předplatného uctivě zváti a zároveň žádati, aby přečetné nedoplatky za čas minulý, jichž na místech mnohých k požadování máme, v době co možná nejkratší s předplatným nám zaslány byly. Podnik, jenž postrádaje vši podpory odjinud, výhradně na své předplatitele odkázán jest, může jedině obstáti správným zasíláním předplatného.

Ctěným čtenářům našim není neznámo, že počátkem roku tohoto poměry tiskařské valně se zhoršily zvýšenou sazbou a že tím i roční náklad na list náš značně zvýšen byl.

Jestliže pak předplatné na list zvýšeno nebylo, stalo se jedině v té důvěře, že jednak četní přátelé naši nových nám předplatitelů získají a jednak že přeplatné tím správněji zasílají se bude. Pohříchu zdá se, jakoby při listu našem nedoplatky na vždy zůstati měly chronickou nemocí, jež existenci listu každého musí podrýti. Nelze nám nijak, nežli co nejdůtklivěji nalehati na to, aby nedoplatky ty úplně zmizely a předplatné správné zasíláno bylo. Prosíme tudíž snažně ctěné přátele našeho listu, aby ve směru naznačeném ve svém okolí působiti si neobtěžovali. S naší strany zajisté ničeho nebude opominuto ku zdokonalení a povznesení listu, pakliže existence jeho rozšířením čtenářstva a správným zasíláním předplatného bude utvrzena.

V Praze dne 17. června.

Redakce a vydavatelstvo.

Netýrejme děti druhým jazykem zemským.

Posledně opět bylo horlivě debatováno v sezení městského zastupitelstva o němčině, t. j. tentokráte o učitelích němčiny. My stanovisko své již prostě vylíčili v ten rozum, že rozhodně jsme proti té trošce němčiny v obecných školách. Mučí se tím nejen děti, ale i učitelé, prazbytečně proto, že výsledků z toho učení není žádných pozitivních, nýbrž jedině negativních tím, že dě-

tem škola se znechucuje. Má přece to české dítě pra dost na té tortuře mluvnické, podle níž teď řeči mateřské u nás se učí. Matka naučí dítě mluvíti za 2—3. leta a v našich školách po osmiletém vyučování mluvnickém dosud píšou: dluch, pluch, chmat, hromátka, lepka a pod. Mluvnice řeči mateřské se nedoučí a k tomu ještě se ubohému dítěti přiloží přítěže němčinou. Kdyby alespoň při každé škole obecné pro poslední rok zřídily se zvláštní kursy pro němčinu, tak, aby se tam jedině němčině vyučovalo! To by mělo přece nějaký smysl. Ale týrat dítě již od třetí třídy druhou řečí, je přímo nelidské. Býváme svědky bezděčnými toho bezděčného týrání dítek se strany učitele němčinou, což ostatně i mnozí rodičové nahližejí, a dítky své zbytečně mučit nenechávají. A tak zbývá učitel v každé třídě hrstka žáků derdiedasujících.

Ubohý učitel, ubohé děti! Co se jim ku př. navykládá, kdy se mluví a píše: der gute Mensch a kdy: guter Mensch, dítě si to splete druhý den zas. Anebo, kdy se píše: frische Wasser a frisches Wasser.

Učebnice německého jazyka na obecných školách vyznačují se nepraktičností takměř nevystihlou. Na každé řádce je zuátí doktrinářského pedanta.

Nahledněme zatím do II. dílu mluvnice předeepsané pro žáky více než desítileté.

Hned na první stránce dovídáme se, že holá věta německy nazývá se: der nakte Satz. Žačka jedenáctiletá bude asi rozumkem svým se tázati: proč věta německy nazývá se nahá? A kdy asi je ošacena? Až pak dospěje v dámu celého světa, teprv pochopí, proč Němec holou větu nazývá nahou větou — protože němečtí učenci píšou věty s náramně dlouhými, jako ohon komety nekonečnými vlečkami.

Hned na to v prvním (!) cvičení dovídá se žák, že: der Stein ist ein Mineral a že der Quarz ist ein Stein, — věru velmi praktické věci.

První úkol z češtiny do němčiny pro žáka asi 11letého dává ku převádění mezi jiným: Vůl jest ssavec a dvoukopytník. Slovo: dvoukopytník jest pyramidální germanismus, jež lidu našemu je neznámé. Vůbec celá mluvnice jazyka německého jest výtečnou učebnicí germanismů.

Ve cvičení německém v § 2. ukládá se jedenáctiletému dítěti ku překladu: Das Holz ist ein Baumaterial. Der Stein ist auch ein Baumaterial a spisovatel té mluvnice mohl velmi příhodně uvésti příklad: Der Čech ist ein Germanisirungsmaterial; der Pole ist auch ein Germanisirungsmaterial und der Slowak ist ein Magyarisirungsmaterial.

Zdravý lidský rozum musí se tázati, proč paměť dětí musí cpáti se slovy méně užívanými: Schulgeräth, Schulsache, Haustheil a pod. Na slova ta má dítě času dost, až dovede čísti německé básníky a filosofy. Výtečné je cvičení v § 3., kdež mezi jiným čteme: Ein Kalb ist keine Kuh, — proč ihned slovný gramatik nedodal: eine Tochter ist keine Mutter? A dále: Das Messer ist keine Gabel, die Gabel ist kein Bohrer!

Na každé straně může praktický paedagog se přesvědčiti, že cvičení a úkoly pro děti staří dotčeného příliš jsou těžké, ano těžké i pro učitele, aby je žákům přiměřeně vysvětlil, dokonce, uváží-li se, že němčině vykázány bývají hodiny nejposledně ší a to vším právem, protože němčina je předmětem nepovinným. Stává se ve školách velmi zhusta, že děti mají první hodinu mluvnici českou, druhou náboženství, třetí počty a čtvrtou mluvnici německou. Ubohé děti! Dvakrát za půl dne mluvnici. Mnoho-li dětem k jedenácté hodině zbude ještě vnímavosti a paměti, ví každý paedagog.

Avšak u nás v Čechách a v Praze platí o dětech českých: der Bien muss! — A tak ubohý učitel s největší nechutí začne dětem přednášeti německou mluvnici — aby jen tu hodinu zabil. A kdož může mu zazlívati, že s nechutí učí poslední hodinu předmětu takovému? Co by tomu řekli rodičové němečtí, kdyby děti jejich se musily učit od 11—12 české mluvnici? Ti by za žádnou cenu nenechali týrat své děti češtinou — a my bychom s nimi úplně souhlasili.

A jaký jest užitek z takové němčiny, jíž s největší nechtí učitelé vyučují a žáci se učí? Žádný, prázdný. Těch pár slovíček žák ze školy vyšší brzy zapomíná. Zapomíná pravidla mluvnicki řeči materské, natož řeči cizí. Nic snadněji nezapomíná se, jako řeč, když se v ní stále necvičí.

Řekne se, že alespoň z té němčiny něco podrží, kteří ze školy obecné postupují do škol středních. Leč i o tom nabyli jsme zkušeností zvláštních. K pisateli tohoto hlásil se s výtečným prospěchem absolvovaný oktáván v Praze zrozený s přáním, aby zaměstnán byl při některém našem listu. Tvrdil, že umí dobře německy a obstojně francouzsky. Dalo se mu na zkoušku ku převádění něco z němčiny, byl to vyňatek z řeči Vindthorstovy. Ustrnuli jsme nad tou jeho německou češtinou a českou němčinou! A tvrdil, že po čtyři roky učil se němčině ve škole obecné a osm let ve škole střední — a přece nedovedl správně přeložiti několik vět z řeči parlamentárního řečníka, jenž jest velmi populárním, tudíž snadno srozumitelným.

V čem to vězí? V methodě.

Porovnejme učebnice německé řeči v našich školách s mluvnici jazyka francouzského, anglického, italského atd., jež vydávají se více méně ke studiu privátnímu. Ve všech novějších zachovává se methoda, jíž drží se každá matka, když učí dítě své mluvit. V těch ovšem nenajde se takový pyramidální nerozum, jako v druhé mluvnici a čítance německé, jako ku př.: Die Kreide ist eine Schulsache, — das Dach ist ein Hausteil, das Fenster ist ein Zimmertheil. Anebo: Die Pfütze ist nicht tief, das Zimmer ist nicht rund, die Kugel ist nicht eckig, der Reif ist auch nicht eckig.

Podle našeho přesvědčení jest tato mluvnice jazyka německého pravým vzorem, jak se mluvnice vůbec psáti nemají.

Toussaint-Langenscheidt ve své mluvnici jazyka anglického ihned začíná s rozkošnou Dikensovou povídkou. Kterak se tu hravě postupuje v učení a co při tom nejhlavnější, že postupuje se s chutí.

Kam se děti ze škol — po 14 letech — rozbíhají?

Hoši více méně na řemesla, na venkově k hospodářství, sotva jedno procento z každé třídy odchází do středních škol. A děvčata? Mnohé zůstávají při domácnosti, mnohé ve městě dávají se odvádět k veliké armádě šiček, něco jich jde do služby a málo které dostane se štěstí vzdělání vyššího.

Málo který žák mívá tedy příležitost, němčinu ze školy obecné dále pěstovati a rozšiřovati, a proto za rok opět všecka němčina se zapomíná. Není to ztracený, zmarněný čas?

Zbývá nám na konec jediný a to nejhlavnější důvod pro němčinu v obecných školách. Němčinu považují mnozí za nutné zlo. Praví se, kdybychom vyloučili němčinu z obecné školy, pak by se nám mládež do škol německých rozutekla. Milerádi připouštějí, že němčině ve škole obecné děti nenaučí se a že ty dvě hodiny týdně jsou ztraceny, — avšak naši učitelové nám při němčině mládež naši neodrodí.

Nám tato výmluva připadá zrovna jako to utopení Mojžíše, jež matka, aby jej nemusila k utopení vydati biřicům egyptským, raději položila do vody sama. Nebýti dcery faraonovy, Mojžíš by se byl utopil tak jako tak, i kdyby ruce sesterské, anebo mateřské jej co nejněžněji položily do vody. Myslíme, že je to pěšky jako za vozem, mučí-li české děti němčinou učitelové Češi, anebo Němci, — mučením je to vždy.

Avšak bázeň, aby děti české do škol německých se nerozutély, kdyby na školách českých němčině se nevyučovalo, je na prasto planá. Možná, že by na počátku něco více se jich tam nahrnulo, avšak nikoliv na dlouho. Rodiče by brzy poznali, že dítě neznající řeči vyučovací marně prosedí svá leta ve škole a nejdéle po roce brali by je ze škol německých zase domů, kdež škola místní poskytuje rodičům i dítkám výhody poměrně větší, nežli vzdálenější škola německá. Víme z případů mnohých, že děti, jež rodiče z předměstí posílali do středu města do německé školy, samy rodiče prosily,

aby zase směly chodit do školy místní, předně, že je to příliš daleko a za druhé, že tam sedí jako putičky, jichž nikdo si nevšímá, leda že se jim tam dostane posměchu. Učitel máje předepsanou osnovu, při vůli nejlepší nemůže příliš dlouho zabývatí se žáky řeči neznalými. Konečně ten čas pomalu již minul, v němž dítě považuje se jako politický material k poněmčování škol. Němci sami nahlízejí, že děti české v jejich školách překážejí pokroku jejich dětí. Dozrává u nich přesvědčení, že právě ve školství musí platit zásada: svůj k svému.

Řádky tyto nejsou psány z jakési nechuti k jazyku německému, jehož potřebu a užitečnost relativní uznáváme, — ale jen relativní. Ty časy již minuly, v nichž každý krejčík a ševčík měl za to, že musí hlady umřítí, kdyby neuměl trochu té němčiny radebrechovat. Ukázalo se, že Němec v Praze s českým řemeslníkem dobře smluví se.

Němec umí „bissl böhmisch“ a Čech „bissl deutsch“ a jde to z ruky do ruky. Konečně té kšeftovní němčině, kolik jí do krámu kdo potřebuje, naučí se člověk, jak se říká od koukání. My proto opět přimlouváme se za vydávání jakýchsi trychtýřků, čili kratičkových příručních německých konveršních mluvníček na nejvyšš o tři 12° arších pro každou živnost zvlášť. První aršek, pokud počítání se týče, byl by u všech tentýž, druhé dva aršky obsahovaly by kratičké rozmluvy, podle nichž by ku př. obuvník snadno dorozumětí se mohl s Němcem při koupi bot. Krejčí by potřeboval kousek jiné němčiny, kupec, modistka, hostinský a pod potřebují zase jiný kousek, ale žádný z nich celou němčinu. A konečně, mnoho-li pak kupujících a prodávajících na výstavě pařížské dovedou spolu rozmlouvati? Hlavním dorozumívajícím prostředkem jsou — peníze, — z ručky do ručky. Ta řeč je internacionální.

A kdyby němčina přece na školách obecných podržeti se musila, pak bychom navrhovali, aby při každé škole bylo po jednom učiteli jazyka německého, jenž by jediné zabýval se němčinou, tak aby žák nebo žačka, když by rodiče si to přáli, v posledním roce návštěvy školní mohli výhradně věnovati se němčině — avšak na základě jiné metody. Pak by za půl leta naučil se žák při rozumě dospělejším němčiny více, nežli při metodě nynější za čtyři roky. Pak by ušetřilo se mučení žákům i učitelům.

Tolik víme z názoru vlastního, že jak se teď němčině učí ve školách obecných v Praze, že je to hříšná ztráta času.

Naše školy odborné.

Nynější odborné školy jsou nomine i omine odbornými, t. j. odbočují od vychovávacího plánu všeho ostatního školství. Vyjma několik škol hospodářských, kde milostivě jedna hodinka týdně všeobecné mravouce se věnuje, jsou ostatní bezkonfesijní v pravém toho slova smyslu. Ale kam to vede? Když uvážíme, že školy takové navštěvují mladíci v onom věku, když duch jejich se rozvíjí a uezná mezí své vášnivosti a k výstřednostíem a ku svedení nejspíše jest náchylen, musíme přiznati, že jediné pouto náboženství bylo by tím nejmocnějším faktorem, jímž by rozpálená a nepokojná hlava mládeže se ochlazovala a ustálovala. Považme dále, že ze škol odborných vycházející mladíci přicházejí co dilovedoucí, dohlížitelé ve styk s tovární třídou dělnickou, nuže pak nových jisker přidávají nekřesťanskému a bezuzdnému socialismu a anarchismu, který v dělnické třídě svůj stánek si vyhledal. A neškodí si zákonodárství, když takto nepřimo vychová si občany státu a společnosti nebezpečné?

A že v odborných i pokračovacích školách panuje duch až příliš svobodomyšlný, toho stůž doklad. V městě N. jest večerní pokračovací škola. A když nadějná učenická mládež pod večer z ní vychází, musejí státi před budovou školní strážníci, aby udrželi pořádek, protože školníkovi již učenici nabili.

Nedělní klid chráněn jest zákonem (aspoň je to tištěné); ale pro školy pokračovací a odborné snad neplatí?

Vždyť v neděli a ve svátek celé dopoledne se vyučuje! Kdy má ten ubohý hoch, kterého rodiče dosti dobře vychovaného do města poslali, zadosť učiuiti své povinnosti křesťanské? Dopoledne je ve škole, odpoledne musí býti doma, jelikož pan mistr s paní si trochu vyšli. A když této nepleše „se jako učenník přiučí, jako tovaryš se jí neodnaučí.“ Učitelové nejsou v tom lépe. Sám jeden z nich si jedenkrát stěžoval, že nemůže se vypraviti do kostela po celou tu dobu, co pokračovací škola trvá, an v neděli a ve svátek od 8—11. hodin dop. vyučuje.

Chci uvéstí jeden nehezký případ na jedné c. k. odborné škole. Místa nejmenuji, abych nedenuncoval. Bylo to letos o sv. Janu Nep. Lidé šli ráno do kostela na služby Boží a ve škole se tkalo, jako by bylo, Bůh ví jak pilno. Když dílovedoucí upozornil pana c. k. ředitele, že je svátek, odpověděl: Neděle a svátky jsou jen pro lenochy, darebáky a kořalečníky! Divná, ale pravdivá věc a poznámky k ní netřeba.

S podivením jest, že o kat. sjezdu ve Vídni nebylo tímto odborem hnuto, a přece odborné školy a pokračovací daleko více jsou ohroženy, nežli obecné a potřeba náboženského ducha cítí se v nich co nejsilněji.

Poměr protestantů v Čechách k husitům, českým bratřím a Amosu Komenskému.

(Dokončení.)

K takové zuřivosti přidali rouhání a posměch, doufajíce, že ty katolíky přece nějak ohrozí. Vzaliť protestanté milostivý obraz Rodičky Boží v Staré Boleslavi a v Praze na ohromnou potupu veřejně na staroměstském náměstí pod šibenici postavili. Proč tak učinili, všelijaké příčiny se udávaly. ale jisto bylo, že tím veřejným posměchem měla býti víra katolická v lehkost uvedena, i vyzývali prý skutečně náčelníci protestantů vykřikující: „Pojďte papeženci, klaňte se tu své Marii.“ Veliký dav lidu a vojska tu stál vůkol a mlčelo všecko. Tu se prodere urozená paní Alžběta z Plavna rozená z rytířů Kořenských, až k obrazu, padne tu na kolena a jme se modlití: „Rodičko Boží, Panno nejsvětější! neprodlévej pomstítí se nad nepřátely svými!“ I nemyslila, než že ji protestanté na místě zabijí; ale obrátilo se jinak. Katoličtí mužové, stojící tu vůkol, reptali a hrozili tak hlasitě, že protestanté naspěch svatý obraz sňali a v jednom domě ho ukryli. — Takové rouhání bohaprázdné odvrátilo dokonce všecku mysl od protestantův, a sotva dva měsíce prošly, musili vystěhovalci a Sasíci z Prahy se kliditi.

Příkladem Prahy se řídila celá země Česká. Jako v Praze navrátili vystěhovalci krutě si počínali, tak si počínali všudy kamkoli v zemi České došli; a jako Praha nic se k nim nepřidala, tak se nepřidala země ostatní, až se přichozí vystěhovalci s vojskem saským do země saské vrátili až na ty vystěhovalce, kterým se do Sas nechtělo, nýbrž pokojně v Čechách zůstali a brzy i katolíky se stali.

Saský kníže Jan Jiří toho litoval, že se stal císaři a dávnému příteli svému Ferdinandovi nevěrným, a tudíž se mrzel na české vystěhovalce, kteří ho k takovému činu byli navedli. Jestliže bývaly spory mezi vystěhovalci beztoho trpké dosti, přibýlo trpkostí nových, jedni totiž zlořečili prorokům klamným, jiní je drželi: proti Kristině Poňatovské vyvstal a psal vlastní otec její, proti Kotterovi jakýsi Megander, na proroka Drabíka — který byl člověk lakomý a opilý — soukromnými invektivami doráželi, ba na sboru v Ostro-rogu r. 1633. držaném, klamná ta proroctví zatracena byla. Amos Komenský však na ně věřil a povstalo hádání nové a zmatek mezi vystěhovalci náramný.

Kníže saský tehdy pustil od spolku švédského a přidal se k císaři; Švédové za to se mu mstili a zemi saskou až hrůza plenili. Sasové teď — ne bez příčiny, — vinu sváděli na vystěhovalce. Tito přicházeli z mnohých krajů do města Perna, ale Švédové přirazili sem a obléhali město. Rozzlobili se tu měšťané Pernenští a proklínali vystěhovalce: „Vy jste se nám za naše pohostinství odsloužili zlým, Vy jste na Švédů volali, Vy jste ho přivedli! Zrádcové jste a křivopřísežníci; Vy jste příčinou tolika mrzáků v lidu našem a takového krveprolévání!“ — Ty výčitky si brali vystěhovalcové k srdci a poslali k švédskému generálu Stalhanskemu před město, prosíce, že prý doslechli, jak on se do Čech strojí, aby jim tedy dovolil, k němu se přidati. „My Vám, Švédům, dobré služby prokážeme, my Vás do Čech dovedeme, my cesty okážeme; Vy buďte jako naši andělé, vždyť jsme s Vámi stejného vyznání!“

Usmál se Švéda Stalhanske takové prosbě, i pravil: „Dobře, můžete s námi, ale pospěšte, zítra ráno ve čtyři hodiny se dáme na pochod.“ — Bylo to na den sv. Anny. Chváтали vystěhovalci, Češi a Němci, velcí i malí, a snášeli věci své, jak se co naspěch vidělo, naházeli do pytlův a do košíkův a na kocábkách převáželi přes Labe na druhý břeh. Co bylo velké a těžké, nechali zde, čekajíce, že se to za nimi pošle. Těch, kteří tak nazpět do země české vraceli, počítalo se na jeden tisíc pět set lidí, a dvě stě padesát osob starých a neduživých anebo pro jiné příčiny nechtějících tu zůstalo v Sasích.

Ráno ve čtyři hodiny zazní hudby a trouby, Švédové se dají na pochod k Čechám, vystěhovalci s nimi. Nejdou ani dlouho, a již žádají žoldnéři švédští, ten to, onen zas co jiného, že se jim má dáti. Nastane křik, mnozí vystěhovalci se brání a volají, že se zase do Perna vrátí. Avšak vojsko je zaskočilo a mocně s sebou vedlo. — Byloť ty dni napořád pršelo, cesty byly špatné a darmo prosili vystěhovalci: „Nechte nás přisednouti na vůz, a dítky naše a ženy, které nám omdlévají!“ — Žoldnéři se tomu smáli, „jen prý pojdte, v Čechách si odpočínáte.“

Tak běželi dále, své košíky a zavazadla pohazovali, i bylo cestou viděti pohozené peřinky, šaty, ano jak dějepis Zaakův vypravuje, i pohozené malé dítky. Mnozí po silnici plakali, někteří padali zkrváceni ba i mrtví; semotam někdo uniknul a nazpět do Sas se vrátil.

Když tak dorazili na půdu Českou, rozdělily se zástupy, jedni k východu, jiní k západu, k Děčínu, k České Lípě, Kamenici, veliká část zamířila na Litoměřice a odtud k bývalému domovu. Těch bylo asi tři sta. Částka se rozešla, jiní tu zůstali, celí jako zoufalí. Byly mezi nimi paní, druhdy bohaté, nyní v největší bídě postavené. I ujali se katolíci litoměřičtí, marianští sodalové a kněží i pomáhal, jak kdo mohl. To učinilo na opuštěné paní takový dojem, že se jich sedm přihlásilo ihned k víře katolické, ostatní, mužové a ženy, následovali příkladu jejich. Z Litoměřic se dali mnozí na Prahu, a tam se jich zase osmadvacet obrátilo. I radovali prý se všickni, že jsou zase doma.

Ale nebyli všickni re m i g r a n t é, jak se těm navrátilým vystěhovalcům říkalo, všickni tak pokojní, nýbrž někteří nové bouře a rozbroje páchali, a tudíž od úřadu prikazováno, na ně dávatí dobrý pozor, jelikož „s nepřítelím umluvení jsou, jemu všelijak fedrunek činí, kde císařské vojsko a v jaké síle stojí, prozrazují, odkudž prý často se stává, že náš lid škodu, nepřítel nemalého posilnění vzal.“ A mnozí v tlupách seřadění, jako „loupežníci“ do Čech přicházeli, a takové „violencie“ násilné kusy na poddaném lidu prováděli, že úřadové musili v Teplici, v Hrobech a v Ústí vojsko postaviti, aby jim bránilo.

Dle toho nesluší pominouti rozdílů mezi emigranty. Když do země saské přišli a hostitelé za nedlouho naříkali, že jest to lid nepokojný a že bez farysejské pýchy nejsou: neplatí to o vystěhovalcích všech, nýbrž o některé části náčelníků; dále: když sami mezi sebou se vadili, pamflety proti

sobě psali, a veřejně před cizími národy si vyčítali dráčů, kteří by žebrákům vyžebraný chléb vydřeli, když před cizinci sobě vytýkali, že českému jménu hanbu dělají a na to odpovídali: Vy sami pusťte uši mezi lidi, — když na sebe žalovali, že způsobili revoluci a jsou příčinou té bouře a nešťastné války, a když je sami hostitelé proklínali: vy jste na nás nepřítelé Švédu přivedli: neplatí takové žaloby všem, nýbrž jen vůdčím a některým lidem bouřlivým. — Když naopak je někteří liberálové vynášejí jako veskrz lid nábožný a téměř svatý, také to s pravdou neobstojí; neboť klamné a svůdné proroky jejich, Poňatovskou, Drabíka, Kottera a ochrance jejich Amosa Komenského; za svaté pokládati nelze, jeho nevlastenecký výrok o Gustavu Adolfu uvedli jsme již v Obráně víry.

Ukázka nového katechismu pro obecné školy.

Od venkovského faráře.

(Pokračování.)

Š e s t ý d í l.

O svatých svátostech.

Svatost jest zevnější od Krista Pána ustanovené znamení, kterýmž se milost Boží k našemu posvěcení uděluje.

K podstatě svátosti náležejí tři částky:

1. ustanovení Ježíše Krista;
2. zevnější znamení;
3. udílení milosti Boží.

Ježíš Kristus ustanovil sedmero svátostí:

1. Křest.
2. Břmování.
3. Svátost oltářní.
4. Pokání.
5. Poslední pomazání.
6. Svěcení kněžstva.
7. Stav manželský.

Při každé svátosti ustanovil Ježíš Kristus zevnější znamení:

1. abychom věděli, že se nám skutečně uděluje milost Boží;
2. abychom užíváním jedněch a týchž svátostí osvědčovali, že jsme spoleni s církví i vespolek co údové jednoho těla.

Ježíš Kristus ustanovil svátosti k našemu posvěcení.

Svatostmi vůbec se milost posvěcující uděluje aneb rozmnožuje; mimo to nabýváme každou svátostí té zvláštní milosti, pro kterou ustanovena byla a kterouž proto milost svátostnou nazýváme.

Křtem, břmováním a svěcením kněžstva vtiskuje se duši nezrušitelný znak, na rozeznání od těch, kteří těchto svátostí nepřijali.

Znak tento nikdy nemůže býti zničen a proto lze těchto svátostí jen jednou platně přijmouti.

Křest a pokání nazýváme svátosti mrtvých, ostatní svátosti živých.

Svěcení kněžstva a stav manželský jsou jen pro některé; ostatní pro všecky. Dle ustanovení Ježíše Krista přísluhují svátostmi biskupové a kněží.

Svatosti účinkují ale toliko z moci Ježíše Krista.

Svatostmi platně přísluhuje; kdo má úmysl udíletí je dle ustanovení Ježíše Krista a dle umyslu církve.

Svatost platně přijímá, kdo má upřímnou vůli svátost přijmouti.

Svatost hodně přijímá, kdo se k tomu náležitě připravili.

Svatokrádeže se dopouští, kdo některou svátost bez náležitosti přípravy a tehdy nehodně přijímá.

O svátosti křtu.

Křest jest svátost, v které člověk vodou a slovem Božím od hříchu prvotného a všech jiných hříchů očistěn, a v Kristu jako nové stvoření k životu věčnému znovu zrozen a posvěcen bývá.

Křest jest nejprvnější svátost, protože teprv křtem stává se člověk údem církve t. j. křesťanem a jen křesťan má přístup k jiným svátostem.

Křest jest nejpotřebnější svátost: dle slov Kristových:

„Nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha sv., nemůže vjíti do království Božího.“ Jan 3, 5.

Ježíš Kristus ustanovil svátost křtu, rka apoštolům svým: „Jdouce uďte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého. Mat. 28, 19.

Zevnější znamení svatého křtu jest voda, kterou křtitel na hlavu křtěnce lije a při tom říká: Já tě křtím ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého.“

Církev katolická připojila k udělení sv. křtu ještě jiné obřady, kterýmiž se vznešenost svatého křtu naznačuje.

Křtěnec dosahuje křtem svatým:

1. odpuštění hříchu prvotného i všech jiných hříchů, pokud se jich přede křtem dopustil;

2. prominutí věčných i časných trestů;

3. milost posvěcující, kterou bývá ospravedlněn, dítkem Božím a dědicem věčného spasení učiněn;

4. duši jeho vtiskuje se nezrušitelný znak.

Rádně křtem svatým přísluhují biskupové a kněží; mimořádně jáhuové.

V čas neodkladné potřeby může křtiti každý člověk.

Člověk dospělý, který chce pokřtěn býti, musí:

1. míti pevnou vůli, státi se křesťanem;

2. nejpotřebnější články víry znáti a věřiti;

3. spáchaných hříchů litovati;

4. výslovně přislíbiti, že víře křesťanské věren zůstane v životě i smrti. —

Pokřtění komorníka královny mouřenínské.

Dospělý, který k přijetí křtu svatého příležitost nemá, může dojíti spasení věčného křtem žádosti neb křtem krve.

Křest žádosti záleží ve vroucím toužení po přijetí svatého křtu, kdyby to jen možno bylo; při tom musí toužící Boha dokonalou láskou milovati, a hříchu opravdově litovati.

„Každý, kdož Boha miluje, z Boha se zrodil. I. Jan 4, 7.

Křest krve záleží v tom, že nekřtěnec pro Krista smrt mučnickou podstoupí.

„Kdož by život svůj ztratil pro mne, nalezne jej.“ Mat. 10, 39.

Bůh uzavírá na křtu svatém se křtěncem zvláštní úmluvu, kteráž se jmenuje úmluva křestní. — Dle této úmluvy:

1. dává Bůh křtěnci milost svou a slibuje mu blaženost věčnou;

2. křtěnec však slibuje Bohu, že se odříká ďábla, i vši pýchy, i všech skutků jeho; že věřiti chce v Boha trojediného a zachovávati příkázání jeho. Tento slib křtěnce nazýváme slibem křestním.

Slib křestní činí za dítko kmotrové; dospělý křtěnec činí ten slib sám, maje za svědka kmotra.

Kmotr sám musí býti katolíkem a jest povinen o to pečovati, aby svěřenec jeho byl ve víře katolické vyučen a podle ní živ.

Katolík má křestní slib svůj častěji obnovovati, zvláště pak:

1. když k rozumu dospěl;

2. v památní den svého narození a svého křestního patrona;

3. kdykoliv některou jinou svátost přijímá. Viz přídavek.

Křtěnec dostává na křtu svatém jméno některého Svatého, aby měl příklad k následování na zemi a přímluvce u Boha v nebi.

O svátosti biřmování.

Biřmování jest svátost, v kteréž křesťan vzkládáním rukou biskupových, svatým křížem a slovem Božím přijímá Ducha svatého, aby víru slovem i skutkem vyznával a zmužile hájil.

Ustanovení této svátosti Ježíšem Kristem vysvítá z toho, že již svatí apoštolové biřmovali a že biřmování v církvi katolické vždy jako svátost uděleno bylo.

Na důkaz toho dočítáme se v skutcích apoštolských: „Uslyševše apoštolové, kteří byli v Jerusalemě, že Samaří přijala slovo Boží, poslali k nim, Petra a Jana; kteří přišedše modlili se za ně, aby přijali Ducha svatého, nebo ještě byl na žádného z nich nepřišel, ale pokřtěni byli toliko ve jménu Pána Ježíše. Tehdy vzkládali na ně ruce a oni přijímali Ducha svatého.“ 8, 14 — 17.

Zevnější znamení při svátosti biřmování jest: biskup vzkládá ruce na biřmovance, maže ho na čele svatým křížem, říká při tom: Znamenám tě znamením kříže a biřmuji tě křížem spasení ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého Amen.

Biřmovanec dosahuje svátostí biřmování:

1. rozmnožení posvěcující milosti;
2. zaručení darů Ducha svatého, jichž u vyznávání víry potřebovatí bude;
3. vtisknutí nezrušitelného znaku, kterým jako bojovník Kristův ozbrojen a vypraven bývá k veřejnému vyznání a hájení svaté víry.

Darů Ducha svatého jest sedm:

1. Dar moudrosti: aby k dosažení života věčného nejvhodnějších a bohumilých prostředkův užíval.
2. Dar rozumu: aby svatému náboženství vždy lépe rozuměl.
3. Dar rady: aby se v pochybnostech všeho omylu uvaroval a vždy volil, co Bohu nejmilejší a duši nejprospěšnější jest.
4. Dar síly: aby všeliké pokušení k zlému přemáhati, přikázání Boží plniti a trápení pozemské trpělivě snášeti mohl.
5. Dar umění: aby se naučil všelikým svým počínáním Bohá zvelebiti a duši svou posvěcovati.
6. Dar nábožnosti: aby v modlitbě a v službách Božích zálibu hledal i nalézal.
7. Dar bázně Boží: aby z lásky k Bohu všeho se bedlivě varoval, co by ho uraziti mohlo.

Za tyto dary má biřmovaný často a horlivě Boha prositi, zvlášť pak hned v den svého biřmování.

Rádně svátostí biřmování přísluhují biskupové co nástupcové svatých apoštolů; mimořádně missionářští kněži s povolením papeže.

Biřmovanec musí:

1. ve víře křesťanské vůbec, zejména pak v tom, co tato svátost jest dobře vycvičen býti;
2. v stavu milosti Boží se nalézati (: přijetím sv. pokání a nejsv. svátosti oltářní);
3. modlitbou a jinými dobrými skutky se připraviti.

Biřmovaný bere na sebe povinnost:

1. učení Ježíše Krista vždy lépe poznávati a přikázání jeho věrně plniti.

2. když toho třeba bude, pro víru všeliké obtíže a protiveuství snášeti. Biřmovaný má si tuto povinnost často připomínati, zvlášť pak

1. když obnovuje slib křestní;
2. v památný den svého biřmování;
3. každoročně o svátcích svatodušních.

K svatému biřmování běrou se také křotrové, kteří mají slovem i příkladem svým, pokud jim to možno, k tomu pracovati, aby biřmovaný víru svou ochotně vyznával a podle ní žil.

Jen biřmovaný může biřmovanci kmotrem býti.

Biřmovanci dává se jméno některého svatého, jako při křtu svatém a tím dostává více o jeden příklad k následování, na nebi a o jednoho přímluvce více v nebi.

O nejsvětější svátosti oltářní.

Nejsvětější svátost oltářní jest pravé tělo a pravá krev Pána našeho Ježíše Krista, v způsobách chleba a vína.

Jmenujeme ji svátostí nejsvětější, protože v ní přítomen jest sám Ježíš Kristus, původce vši svátosti.

Jmenujeme ji svátostí oltářní, protože se na oltáři koná a chová.

Ježíš Kristus ustanovil nejsvětější svátost oltářní při poslední večeři, když vzal chléb, dobrořečil, lámal a dával učenníkům svým a řekl: „Vezměte a jezte: totoť jest tělo mé;“ — vzal i kalich díky činil a dal jim řka: „Pijte z toho všickni; nebo totoť jest krev má nového zákona, kteráž za mnohé vylita bude na odpuštění hříchů. To čiňte na mou památku.“ Mat. 26, 26—28., Luk. 22, 19. — zelený čtvrtek.

Zevnější znamení nejsvětější svátosti oltářní jsou způsoby chleba a vína a slova Kristova: Toť jest tělo mé; totoť jest krev má.

V nejsvětější svátosti zjevuje se milost nad jiné vznešená, an jest v ní Ježíš Kristus skutečně přítomen; z té příčiny máme se nejsvětější svátosti oltářní vroucně klaněti.

Ježíš Kristus jest v nejsvětější svátosti oltářní přítomen jakožto Bůh člověk, s tělem i duší; neboť slovy: „totoť jest tělo mé“ a „totoť jest krev má,“ proměnil Ježíš Kristus podstatu chleba v tělo své a podstatu vína v krev svou, ac způsoby chleba a vína se nezměnily.

Způsobami chleba a vína rozumíme, co na chlebě a víně smysly pojmáme; totiž: podobu, barvu, chuť a vůni.

Ve způsobě chleba jest živé tělo Ježíše Krista, tedy i jeho krev; ve způsobě vína jest netoliko krev, ale i tělo Ježíše Krista. Ježíš Kristus jest v každé způsobě, i v nejmenší částce každé způsoby celý, skutečně a nerozdílně přítomen a zůstává přítomen dotud, dokud se způsoby chleba a vína podstatně nezmění.

Ježíš Kristus jest v nejsvětější svátosti oltářní přítomen:

1. aby se za nás obětoval a to se děje při mši sv.;

2. aby se nám za pokrm k životu věčnému podával a to se děje ve svatém přijímání.

O mši svaté.

Mše svatá jest nekrvavá oběť Nového zákona, vždy trvajcí památka a obnovení krvavé oběti, kterou Ježíš Kristus na kříži vykonal.

Mše svatá jest:

pravá oběť, poněvadž se v ní Bohu tělo a krev Pána Ježíše ve způsobách chleba a vína obětuje;

jest oběť nekrvavá, poněvadž se při ní žádné krve neprolévá, jak se to na kříži stalo;

jest oběť Nového zákona, poněvadž ji Ježíš Kristus svým Novým zákonem ustanovil;

jest vždy trvajcí památka umučení a smrti Páně, protože ji Ježíš Kristus na všecky časy ustanovil, abychom si při ní umučení a smrt jeho vděčně připomínali;

jest stále obnovení jeho oběti, protože se při mši svaté tentýž Ježíš Kristus obětuje, který krvavou oběť na kříži za nás podstoupil;

Rozdíl mezi mší svatou a smrtí Páně ten jest:

1. na kříži obětoval se Ježíš Kristus viditelně, při mši svaté se obětuje neviditelně;

2. na kříži se obětoval krvavě, při mši svaté se obětuje nekrvavě;

3. na kříži umřel, při mši svaté neumírá; smrt jeho toliko tím se naznačuje, že se mše svatá ve dvou oddělených způsobách slouží.

Ježíš Kristus dal apoštolům svým a jejich nástupcům, biskupům a kněžím moc oběť mše svaté konati, slovy: „To činite na mou památku.“

Slovy těmi přikázal apoštolům, aby tělo a krev jeho obětovali takovými též způsobem, jakým on to činil při poslední večeři; svatí apoštolové to činili a jejich nástupcové, biskupové a kuželi, činí tak v církvi katolické až po dnes. —

Kněz konaje mši svatou:

1. obětuje a žehná chléb a víno (obětování).
2. proměňuje chléb a víno v tělo a krev Ježíše Krista, říká slova jeho: „Totoť jest tělo mé“ a „Totoť jest kalich mé krve“ (pozdvihování);
3. přijímá tělo a krev Páně (přijímání).

Oběť mše sv. koná se na čtverý úmysl:

1. abychom vyznali nejvyšší moc a vládu, kterou Bůh má nade vším stvořením (oběť chvály);

2. abychom Bohu za všechna dobrodiní děkovali (oběť díků);

3. abychom za potřebné milosti a dary Boha prosili (oběť prosby);

4. abychom od Boha odpuštění hříchů dosáhli (oběť smíření).

Mše svatá může se obětovati toliko Bohu.

Koná-li se však ke cti a na památku Svatých, děje se to:

1. abychom Bohu děkovali za milosti Svatým udělené;

2. abychom vyprosili sobě na přímluvu jejich podobných milostí.

Mše svatá se obětuje za živé i za mrtvé.

Ovoce mše sv. záleží v tom, že se nám zásluhy umučení a smrti Pána Ježíše přivlastňují.

Zejména pak mši svatou nabýváme:

1. Daru pravé kajcnosti;

2. prominutí všedních hříchů a časných trestů;

3. rozmnožení posvěcující milosti Boží;

4. pomoci a posily v potřebách duchovních i tělesných.

Těchto jmenovaných milostí zvláště účastným se stává:

1. kněz, který mši svatou obětuje;

2. za koho ji obětuje;

3. kdo jí pobožně přítomen jest;

4. kdo při ní k svatému přijímání přistupuje.

D r o b n o s t i .

Parita ve školách v Prusku znázorňuje se též tím, že teď protestantští učitelé všudež tam, kde katolických škol není, kde totiž pouze jednotlivé katolické rodiny přebývají, na katolických rodinách vyžadují písemný doklad, že dětem jejich dostává se vyučování v katolickém náboženství od jejich kněze. A nemají-li ho, pak dívky se přinucují k učení se katechismu evandělického. Je to pečlivost v Prusku o náboženskou výchovu žáků katolických!

Berlín čítá již 1,492,482 obyvatelů. Brzy tedy dohoní Paříž, což Prušáky bude náramně těšit a nejen Pařížany, ale i Vídeňáky velice mrzetí.

Bojí se světla. Spolková tiskárna sv. Boniface v Paderbornu vydala vyzvání, aby k osvětlení školní rovnoprávnosti v Prusku se všech stran zasílána ji byla data co nejpodrobnější. A na to ministr osvěty vydal všem správám školním přísný zákaz, aby katolickému tisku žádných dat statistických neudílely.

V západním Prusku zmáhá se mezi školními dětmi egyptská oční nemoc. V jedné trpí na ní učitel se 125 dítkami.

Němcům v říši nechce se do afrického Neudeutschlandu. Podle statistických výkazů vystěhovalo se z Německa v posledních čtyřech měsících do všech dílů světa 44.305 osob a sice do Sev. Ameriky 43.113; Argentinie 475; do Brazílie 336; do Austrálie 229; do východní Asie 136 a do Neudeutschlandu v Kameruně 16 osob. K tomu Germanie podotýká, že Němci již nechťi dělati pionéry kultury mezi divochy, nýbrž že teď nejraději se usazují v zemích již civilisovaných, ku př. v Sev. Americe, (anebo i mezi Slovany pozn. red.) A příčinu stěhování tolik hojného shledává Germanie v nesnesitelných daních na peňezích a ještě větších na krvi.

Kde prý říše trčí samými bodáky, tam prý není dobře býti.

* * *

Zde se neřuká. Jistý pan učitel byl mnoho soužen svojí školní mládeží tím, že mu kamením házela do dveří. Aby je od toho odvrátil, přilepil na dveře lístek s nápisem: Zde se neřuká. Leč i přes to lítalo kamení na dveře stejně dále. Podařilo se mu, v utíkajícím chlapci poznati jednoho ze svých žáků.

— Počkej ty nezbedo, — volal za ním, — až mi zítra přijdeš do školy.

A žák přišel. Učitel postavil židli do prostřed a s rákoskou v ruce poručil žáku, aby v přiměřené posici ulehl si na stolicí. Žák uposlechl. Na to učitel nazvedá jeho šůsky a rozpřahuje rákosku, avšak se smíchem sklání ruku a nezbedu propouští, jenž z opatrnosti přilíp si na zadní tvář ten lístek ze dveří s nápisem: zde se neřuká.

* * *

Maďari chtějí míti Pazmaneum v Pešti. V parlamentě uherském někteří poslanci nalehali na to, aby ústav Pazmaneum z Vídně přeloženo bylo do Pešti. Proti tomu ozval se a ohradil kardinal Simor. On že k tomu jako právní zástupce ústavu, nesvolí nikdy, jelikož přeložení toto bylo by proti výslovnému úmyslu původního zakladatele ústavu. Ústav musí navždy zůstatí ve Vídni. Na něm prý se vzdělal on a mnozí jiní knížata církevní. Pazmaneum je prý uherskou kolonií ve Vídni. (Myslíme ústavem určeným pro příslušníky koruny sv. Štěpána, tedy nikoliv pouze pro Maďary. Pozn. red.) Země na ni nedá prý ani krejcaru. Proč prý vládá uherská nežádá přenesení uherských nadací na různých universitách protestantských v Německu? Jestliže studující na těchto nepřestávají býti Uhry, vracejí prý se kněží z Pazmeneu do Uher též co dobří Uhři.

Maďarům tedy běží hlavně o zmaďarisování Pazmeneu. Pak by ovšem do ústavu nesměl býti žádný Slovák, ani Němec z Uher.

* * *

Poprotestantisování Polska v Prusku pokračuje vždy více. Vláda velmi horlivě podporuje v Poznaňsku protestantský Jünglingsverein, a spolek Gustava Adolfa, hlavní spolek Lutherův a vlastenecký spolek protestantských paní, v jehož čele stojí dámy z nejvyšších kruhův úřednických. Do Poznaňska hrne se teď množství peněz nejen z fondu 200milionového, ale konají se též veliké sbírky ku šíření protestantismu. K tomu Kur. Pozn. podotýká: Protestanti mezi námi se organisují a rozpínají vždy více, kdežto my Poláci schlíple věšíme křídla. A přece bylo by tolik co dělat. Ve valné schůzi spolku Gustava Adolfa v Naklu, jež konala se 26. a 27. června, usnešeno vystavěti zde veliký protestantský kostel. Kdežto propaganda protestantská vládou všudež se podporuje, zůstává biskupský bohoslovecký seminář, jediný v katolickém pruském Polsku, dosud zavřen. Není to shnilý mír? —

* * *

Pane císaři, zastavte! Podle W. T. běžela za císařským povozem dne 18. m. m. silnicí do zámku v Lainzu asi devítileté děvče, jež křičelo: pane císař zastavte! — Herr Kaiser haltens's auf! — A císař pán poručil zastavití, načež děvčete se tázal, co by si přálo. Dítě dalo se do pláče a prosilo: pane císaři, dejte mému otci práci. — Císař pán pohladiv děvče, tázal se na jeho jméno a dozvěděl se, že otec jeho již na dva měsíce jest bez práce. Prosbě dítěte bude ovšem vyhověno.

* * *

O rychlosti. Jsou vynalezeny stroje, jimiž lze měřiti rychlost všech tvorů a věcí na světě. Těmi stroji vyzkoumalo se, že hlemýžď za sekundu urazí metrů 0,0015; člověk krokem 1,25; na bruslích ve sněhu 2 95; kometa Halleyova 3; nejrychlejší řeka 4; balon při tichém větru 6,4; běhoun 7,1; moucha 7,6; nejrychlejší parník 8,5; bicycle 9,7; vítr 10; torpeda 11,5; na bruslích na ledě 11, 6; kůň ve cvalu 12,6; horní bystřina 14,3; rychlovlak 16,7; vlny na okeáně 21,8; holub 27; orkán 45; lašтовka 67; nejprudší cyklon 116; vlna při výbuchu sopky v úžině Sundajské r. 1883. metrů 290; zvuk 337; země na rovníku 463; koule dělová 500; vlna přítoční (Fluthwelle) 800; měsíc uletí za sekundu kilometrů 1; explodovaná střelná vlna 7,6; Sirius 15,4; země 29,5; Halleyova kometa v perihelu 393; elektrina v Kábelu 4000; proud telegrafický 11,690; proud indukční 18,400; proud elektrický 36,000; světlo 300,000.

* * *

O nepřátelství francouzské republiky ku křesťanské výchově svědčí nejnázorněji stálé ubývání rozpočtu ministerstva kultu. Když r. 1882. Gambetta ponejprv se rozkřikl, že klerikalismus je nepřitelem republiky, byl budget kultu zmenšen o 18.001 franků, 1883. již o 414.560; 1884. zm. o 1,958.000; 1885. zm. o 6,815.103; 1886. zm. o 7,007.003 fr.; 1887. zm. o 7,710 203; 1888. zm. o 7,986.231; 1889. zm. o 8,018.621, úhrnem o 39 928 572. Těchto 40 mil. franků bylo vzato ne pouze výživě kněží, jimž revoluce byla vzala všecko, nýbrž i chudým školám ve všech dílech světa, kde francouzští missionáři a školní sestry velmi blahodárně působí.

Pozoruhodné jest, — o čemž ostatně v listech katolických málo kde se dočítáme, že v kněžstvu francouzském není té jednoty, jakou mezi kněžstvem německým shledáváme a jež v boji kulturním tvořila pravé divy. Dne 5. května měla se slaviti stoletá památka zahájení generálních rad, k čemuž vláda všem biskupům poslala pozvání. Rozumí se, že ihned rozpředla se polemika, zdali kněžstvo na slavnosti revoluční súčastniti se smí a zdali se vůbec súčastní. Otázku tu proti všemu nadání najednou rozluštil biskup versailský, msg. Gamp, jenž k veliké radosti zednářů a radikálů účast svoji přislíbil. V listě jeho: *Semaine religieuse* dotvrzuje se, že nejen on, ale i více francouzských biskupů slavnosti té súčastnilo. K tomu podotýká *Salzburger Kirchenzeitung*: Jest vůbec známo, že francouzské kněžstvo dnes jako před 100 lety jednak nakaženo je jansenismem a jednak nestatečností a podlézavostí. — Tím se i důstatek vysvětluje, proč v parlamentě tolik málo jest poslancův katolických.

* * *

Úcta Giordana Bruna. Kolem tohoto nejmodernějšího hrdiny zednářů a liberálů shromáždilo se dne 14. června — jak policejní raport římský zvěstuje — pět nevěstek, jež začaly tam po svém způsobu se bavit a pozornost mimojdoucích na se obracet. Ačkoliv prý policie je ke slušnosti napomínala, nechtěly přece poslechnouti; konečně muselo všech pět býti zatknuto. Zajisté hezká to pocta mučenníka — jak naše N. L. píšou — za pravdu a svobodu svědomí.

Avšak radost zednářům poněkud pokazil pařížský *Siecle*, jenž odvolává se na nejnovější spis: *Legende (!) tragique de Giordano Bruno*. Th. Desouits Paris, tvrdí, že dnes neví se vůbec, jakou smrtí G. B. sešel. Desouits dokazuje, že smrt jeho na popravišti dosvědčuje pouze jeden svědek, jenž ale není příliš věrohodný. Za druhé diví se, proč prý Evropa více jak sto let tragickou smrt jeho skoro na skrz ignorovala. Legenda o jeho popravě povstala prý teprv po stu letech po jeho smrti a za třetí, že prý způsob jeho smrti na skrz v odporu s tehdejším soudním řízením inkvisice. Již ta okolnost, že z Benátek vydán byl inkvisici římské svědčí prý proti tomu. Ze všech inkvisičních tribunálů byl římský nejmírnější, jenž vinníky podobné na hrdle netrestal.

A jestliže inkvisice benátská netroufala si ho odsouditi, učinila to římská tím méně. A tak prý dle všeho jeví se poprava G. Bruna nestoudnou historickou lží, vymyšlenou na potupu církve. Desouits domýšlí se vším právem, že podle praxe inkvisice římské G. B. zemřel v některém klášteře římském určeném pro kněžské kajcníky.

Newyorské školačky. Dopisovatel časopisu „Richmond Times“ zasílá svému časopisu následující líčení školaček z bohatších rodin newyorských, jež dle tohoto popisu musí být stvořením v skutku podivným. „Společenské povinnosti školačky z dobré rodiny newyorské,“ praví dopisovatel, „jsou tytéž jako její matinky. Jest nucena, konat a přijímat návštěvy a má k tomu účelu dvakrát týdně zvláštní přijímací dny — jeden den výhradně pro „pány“. Pořádá svým přítelkyním aspoň jednou týdně snidání, oběd neb večeři a radí se celé hodiny s domácím kuchařem, aby hostina se vydařila co nejlépe. Tato pozvání mají v zápětí četná vzájemná pozvání přítelkyň, tak že tabulka, na níž zaznamenány jsou návštěvy, jež třeba vykonat, nikdy není prázdná. Má svoje ranní návštěvy u fotografa, jak to nyní je v modě, dochází ku klenotníku a radí se se švadlenou; peněžní záležitosti její obstarává příručí z otcova obchodu, jenž musí být tak hezký, jak jen možno. Odpoledne přicházejí návštěvou společnosti na kávu a na čaj, večer navštěvují se koncerty a divadla a v některé dny vyjíždí se v kočáře neb koňmo do Centralparku. Žákyně jest v skutku báječně obtížena brillianty, prsteny, náramky a jinými šperky. Nedostihl jsem ještě zcela pravdy, pravím-li, že šperk jedině z těchto mladých slečinek reprezentuje cenu 800 až 1000 dolarů. Jeden z mých přátel, učitel-professor dr. C. M. vypravoval mi, že onehdy pozvedl oči od sešitu, v němž opravoval chyby, aby žákyni, jež před ním seděla pokáral, protože nikterak nedbala interpunkce. Tu spozoroval v ouškách slečinky největší diamantové náušnice, jež byl kdy viděl, ve vlasech brilliantovou jehlici skvěle zářící, na prstech tři prsteny, dva s rubíny, jeden s diamanty, na ruce tři náramky a za pasem hodinky posázené brillianty. Spatřiv vše to zavřel sešit a mlčel — bylo mu jasno, že mladá ta dáma nemůže mít času nazbyt pro věci tak nepatrné, jako jsou interpunkce a pravopis.

* * *

Záležitosti školské doznaly správného posouzení dne 5. t. m. v Brně ústy říšského poslance dra. Mathona před shromážděnými voliči jeho okresu volebního. Tentýž p. poslanec objasnil stanovisko českého klubu na radě říšské v různých otázkách, o n á r o d n í š k o l e pak se rozhovořil asi následovně: „Vláda k uspokojení myslí rozpoutaných návrhem Lichtenštejnovým podala své předlohy školské, které žádnou stranu neuspokojily. Na obou stranách se ve věci té přehánějí. Škola nemůže býti čistě náboženská a na to kn. Lichtenštejn ani nepomyslel, ona však nemůže býti také beznáboženskou. Národní škola má ve výchování, jež rodina počala, v duchu rodiny pokračovati. Vliv církve na školu jest oprávněn, ale meze vlivu nemůže sama stanoviti, jest to věcí zákonodárství zemského a říšského. Jest si přát, by věc tato nestala se kamenem úrazu pro svornost a jednotu národní, jak se bohužel stalo v Čechách, což jest ku škodě zájmům našim a příčinou, že se na požadavky české tak malá váha ve Vídni klade.“ K tomu dodávám, jsou též rodiny, které výchování svých dětí zanedbávají, neb aspoň vedou směrem neblahým, protože zásadu spravedlivosti, bohabojnosti a lásky k bližnímu dětem do krve a přesvědčení nevštěpují. Škola nemůže proto obcházeti, neb opomíjeti zásady křesťanské mravouky a nemůže býti beznáboženskou, nemá-li lidský dorost bráti škodu již pro vezdejší blaho a padnouti za oběť potřestěnému radikalismu. Oslavovatelé Hasnerovských zákonů školních velmi mnoho namluvili o důležitosti vysoké vzdělanosti, avšak pouhým vzděláváním bez hlubších podkladů škola mnoho nedokáže, nýbrž vzdělávajíc mládež mateřským jazykem musí nepřetržitě zároveň vychovávat, jak školní zákon sám praví, nábožensko-mravně, proto jest potřebí vzdalovati se všech výstředností, náboženský cit slabujících, neb urážejících. Pouhé vyučování katechismu nestačí proto, nýbrž dítě musí v zásadách katechismem do srdce jeho kladených, také ve škole i učitelem světským vychováno býti a na učiteli jest, aby dokázal, že se on sám zásadami těmi též řídí a jednání své dle nich upravuje. Proto škola, která úkol vychovavací náležitě plniti má, upustiti musí od maření času pěstováním mechanické, rozvláčné a nestravitelné látky. „Vyšší vzdělanost“ nelze dosíci klamnými prostředky. Potěšitelné též jest, že se již třibiti počínají názory o směru při působení školy, a že se klidně vyhledává určení mezi čistě náboženskou a čistě beznáboženskou školou.“

U. N.

Z ruského školství. Za oněch smutných dob, když bylo na Rusi nevolnictví zavedeno, nepomýšleli statkáři ruští ani v nejmenším na to, aby se starali o vzdělání nevolnického rolnictva, poněvadž vzdělání jim samým scházelo. Teprv Kateřina II. zřídila 17 národních škol pro celé ohromné Rusko. Půl sto letí na to za cara Mikuláše přiměl ministr Uvarov ruské popy k tomu, aby se o ruské školství postarali. Poněvadž však popům nikdo za vyučování platiti nechtěl, hleděli se břemena na ně uvaleného sprostiti a ustanovování byli pak svěštější učitelé na rozličných školách národních. Avšak i ti byli bídne placeni a proto také octlo se ruské školství vůbec ve znamení bídne. Až Alexandr II. zlepšil tyto poměry. Nařídil totiž zemstvům či krajským a zemským sněmům, aby zřizovaly národní školy, za tou příčinou zřízeno bylo roku 1871. 24.000 národních škol v Rusku, jež navštěvovalo skoro 900.000 dítek. Ve většině těchto škol zavedeno bylo pouze zimní vyučování, poněvadž rodičové dítky své za letní doby upotřebovali k polním a jiným pracím. Hlavní překážkou rozvoje ruského školství byly peněžité nedostatky, povstalé za příčinou neschopnosti poplatnictva ku placení daní. Také vláda nedovolovala sněmům věnovati větších obnosů k účelům školským, čímž se stalo, že dnešního dne školství ruské živoří. Mimo to obává se vláda, že by ruský nihilismus vniknouti mohl do kruhův učitelských, kdyby se půda vzdělanosti upravila a z té příčiny hlavně působí se k tomu, aby rozkvět školský co možná tlumen a zdržován byl. Ministr vyučování Tolstoj zrušil za tím účelem též mnohé vzdělávací ústavy učitelské a nastalo za něho veliké pronásledování učitelstva na základě hnusného udavačství. Tím zavedena veliká znemravenost do kruhův učitelských po celém Rusku. Co se učitelských platů týče dostává asi 60 procent učitelů ruských asi 200 až 300 rublů ročního platu, 40 procent dostává pouze 50 až 150 rublů ročně. Za tou příčinou věnují se učitelskému povolání na Rusi lidé nejnižších lidových tříd. Dle nejnovějších ministeriálních zpráv jest v Rusku 24.209 národních škol s 29.309 učiteli a ve všech školách celé ruské říše vyučováno bylo 1,466.913 dítek. Poněvadž však v celém Rusku i se Sibiří asi 15 milionů dítek se nalézají, navštěvuje pouze asi desetina jich školu. Počet žáků na vyšších ústavech vzdělávacích obnáší asi 50.000 a připočteme-li k tomu kněžské semináře a soukromé ústavy, přibude tím asi 50.000 žáků. Dle toho vstupují do praktického života asi čtyry pětiny dítek beze všeho školního vzdělání, a ti, kteří do školy chodili, dovedou se často sotva podepsati. Nejvíce učinila ruská vláda pro vysoké školství. Roku 1850. bylo v Rusku 76 gymnasií s 20.000 žáky, avšak roku 1880 bylo tam již 205 gymnasií a 71 reálka s 60.000 žáky. Učitelské síly na těchto ústavech jsou slušně placeny a vyučuje zde též mnoho českých profesorů. V Lipsku zřízena byla zvláštní ruská universita, kde se odchovávají učitelé pro Rusko. Gymnasia navštěvují nejvíce synové popův, pak synové selští a maloměšťanští a konečně synové úřednickí a šlechtičtí. Ve všech vrstvách studentských řadí nihilismus. V nejnovější době zaplavována byla ruská gymnasia živlem židovským, avšak ruská vláda hojně přihlášky židův obmezila, ustanovivši pouze jistý počet, který se při zápisu překročiti nesmí. Studentů ruské národnosti na ruských gymnasiích jest asi 65 procent. Ve vzdělaných kruzích ruských jest též řeč francouzská oblíbenou. Vedle gymnasií zavedeny jsou v Rusku ještě tak řečené „korunní ústavy“, jež navštěvují na státní útraty dítky chudých rodičův. Ústavy tyto neplní však ve mnohé příčině úkolu svého. Velmi macešsky nakládá se též s ruskými universitami a mezi vládou a studentstvem jsou ustavičně napjaté poměry. Akademická svoboda jest na dobro obmezována, poněvadž ruští studenti zabývají se na universitách více politikou než vědou. Čím pak vláda příkřeji proti tomu vystupuje, tím více pěstuje se ovoce zapovězené a tak se proměňují často stánky uměň ve hnízda spiklencův a revolucionářův, kteří bývají knutou a kozáckými šavlemi kroceni. Studentské kravaly na universitách ruských nepatří ku vzácnostem, neboť velmi často se opakují a končí často žalářováním i vyvážením studentů na Sibiř. U. N.

* * *

Kollegialita mezi kněžstvem a učitelstvem. S upřímnou radostí shledáváme, že sem tam probleskují v odborných listech učitelských, dříve všemu

smíru s vel. duchovenstvem nepřístupných, záře jasnější jako znamení shody a pokoje mezi těmito dvěma na sebe odkázanými stavy. Tak uvádí dopisovatel jednoho časopisu potěšitelnou zprávu, že jistý farář rozepsal se o významu slov „přítele učitelstva“ velmi případně a pěkně. Tentýž dovozuje, že název takový, jen výminečně tu a tam v listech veřejných se vyskytující a poměr kněze k učiteli označující, nemá býti přikládán v jednotlivých případech jako vyznamenání nebo výminka, nýbrž že „přítelem učitelstva“ jest ve skutečnosti každý kněz, jak to věci přirozenou a zřejmou jest. Každý kněz musí býti a jest přítelem a příznivcem učitelstva, neboť: i kněz i učitel působí vedle sebe ovšem na různých místech, v jistém ohledu však na rozhodně stejné půdě. Oba mají stejný cíl a stejnou pro blaho lidské vytknutou práci — oba táhnou stejně jeden vůz. Z té příčiny jeví se kollegialita a úplná shoda mezi nimi jakožto něco zcela přirozeného a venkoncem nutného. U. N.

Slasti pěstounky na mateřské škole.

I. Vojtíšek: „Tetinko, viďte, že je Baruška (opatrovnice) baba měděná?“ Pěstounka (ustrnutá): „Kdo pak ti to řekl, Vojtíšku?“ Vojtíšek: „Naše maminka. Včera doma povídala, že ta baba měděná vždy čeká, že ji člověk napřed pozdraví.“ — — —

II. Mazlíčkova maminka: „Zde Vám vedu toho nezvedence. Může mne doma k smrti uzlobiti; nemohu s ním pranic svést. Vezměte si ho tedy Vy na starost, slečno, jen pro Boha nebuďte na něho zlá a přísná, přišla bych o rozum, kdyby se mu jen trochu ublížilo.“

III. Pěstounka: „Pepičku, buď pěkně zticha, ve školce se nesmí dováděti. Nebudeš-li pozorný, nebudeš nic věděti, a ještě budeš potrestán.“ Pětiletý Pepíček (z ostra a opovážlivě): „A od koho?“

IV. Služka vyřizuje: „Slečno, milostpaní se nechá poroučet a když šel Venoušek včera domů ze školky, tak upadl a rozbil si koleno! Tedy milostpaní vzkazuje, aby se to vícekrát nestalo.“

V. Mařenka: „Povězte mně, tetinko, jste-li bohatá?“ Pěstounka: „Proč pak se na to tážeš?“ Mařenka: „Já budu na ulici pozdravovati jen bohaté lidi. Babička včera povídala, že ti chudí se nesmí ke mně rovnat, když náš tatínek koupil tak veliký dům.“

VI. Milostpaní úřednice: „Bože, mám já s tím hochem kříž! Tak si jen považte, slečno, dám-li mu krejcar, ihned si běží koupit bandura a kousá do toho sprostého pečiva, až jde po mně hrůza. Dávám mu cukrovinky, masné rohlíčky, mazaný chléb a on by přece pořád jen bandury jedl. Já jsem z toho celá nešťastná, prosím, hleďte mu to nějak odvyknouti, by zanechal toho nespůsobu.“ Č. U.

* * *

Nový p. Prášil. Jistý malíř, bezpochyby z Berlína, aby bohatost a sílu boží přírody v Kameruně znázornil, vypravoval: Považte si, já o třetí hodině odpoledne dám se do práce, při čemž jsem spolkl poslední datli. Když večer o 7 hodině práci zakončuji, pozoruji k nemalému strachu, že nalezám se 4 metry nad zemí. Upustil jsem t. ve tři hod. na zem pecku z datle a za tím vyrostla v mohutnou palmu.

Obsah „Vychovatele“:

Netýrejme děti druhým jazykem zemským. — Naše školy odborné. — Poměr protestantů v Čechách k husitům, českým bratřím a Amosu Komenskému. (Dok.) — Ukázka nového katechismu pro obecné školy. (Od venkovského faráře. Pokr.) — Drobnosti.

Majitel, vydavatel a nakladatel VÁCLAV KOTRBA. — Odpovědný redaktor PETR KOPAL.

Tiskem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské (J. Zeman a spol.) v Praze.

VYCHOVATEL.

List věnovaný zájmům křesťanského školství.

Vychází 15. a posledního dne každého měsíce. — Předplácí se čtvrtletně 50 kr., pro odběratele „Obrany víry“ 40 kr. v administraci Cyrillo-Methodějské knihtiskárny v Ostrovní ulici číslo 1508—II. v Praze. — Jednotlivá čísla po 8 kr. Redakce na Vyšehradě č. 69.

Naším čtenářům!

Na konec prvního půletí dovolujeme si P. T. čtenáře k obnově předplatného uctivě zvát a zároveň žádati, aby přčetné nedoplatky za čas minulý, jichž na místech mnohých k požadování máme, v době co možná nejkratší s předplatným nám zaslány byly. Podnik, jenž postrádá vešle podpory odjinud, výhradně na své předplatitele odkázán jest, může jedině obstát správným zasýláním předplatného.

Cténým čtenářům našim není neznámo, že počátkem roku tohoto poměry tiskářské valně se zhoršily zvýšenou sazbou a že tím i roční náklad na list náš značně zvýšen byl.

Jestliže pak předplatné na list zvýšeno nebylo, stalo se jedině v té důvěře, že jednak četní přátelé naši nových nám předplatitelů získají a jednak že přeplatné tím správněji zasýlati se bude. Pohříchu zdá se, jakoby při listu našem nedoplatky na vždy zůstati měly chronickou nemocí, jež existenci listu každého musí podrýtí. Nelze nám nijak, nežli co nejdůtklivěji nalehati na to, aby nedoplatky ty úplně zmizely a předplatné správné zasýláno bylo. Prosíme tudíž snažně ctěné přátele našeho listu, aby ve směru naznačeném ve svém okolí působiti si neobtěžovali. S naší strany zajisté ničeho nebude opominuto ku zdokonalení a povznešení listu, pakliže existence jeho rozšířením čtenářstva a správným zasýláním předplatného bude utvrzena.

V Praze dne 17. června.

Redakce a vydavatelstvo.

Školní pořádek.

Mnohý se pamatuje na nevelkou desku hned pod křížem ve školní světlici, kde byl kaligraficky napsal „školní pořádek“ čili „pravidla mravnosti,“ „zákon školní“ a podobně. Býval i za rámcem a za sklem, visel nevysoko, by si každý žák všechno mohl přečísti. Na počátku roku byla pravidla ta předčítána, vysvětlována a během roku také často k nim bylo poukazováno.

Nalézáme je dosud v některých třídách venkovských. Jinde jsou místo nich pravidla zdravotní, hesla národní, citáty ze spisovatelů, z mnohých a mnohých škol vymizela nadobro i se svojí památkou. Vedle všech užitečných pomůcek i této tabulce snadno by mohlo býti ponecháno místo s prospěchem.

Jakou měl vážnost každý před pořádkem tím, s jakou pietou byl pročitán, a když učitel snímal tabulku se stěny, by ten aneb onen odstavec opakoval, ve všech se zatajil dech. Provinil-li se totiž kdo a měl býti potrestán, napřed mu byl přečten odstavec, proti němuž se provinil. Někdy ovšem nebyl na vinu příslušný §., pak si pan učitel pomohl a přečetl některý všeobecný, k němuž přičinil poznámku jako výklad.

O čem pojednával tento školní pořádek? Obsahoval především pravidla mravnosti, poslušnosti, pozornosti, pilnosti, . . . která škola předpisovala. Byly zde hlavní zásady paedagogické, jež se žákům stále před oči stavěly. Těch §§. bylo dvanáct nebo deset a paměť naše jenom obsah jejich podati může.

Úvod pojednával o tom, že každý žák, jakmile do školy vstoupil a školákem se stal, jest povinen tento pořádek zachovávat a jim se vždy řídit.

Článek prý se dotýkal náboženského vyučování a cvičení. Zněl krátce, ale obsahoval mnoho. Všickni žáci jsou povinni předepsaným náboženským cvičením zbožně přisluhovat. Tento odstavec se vztahoval ke škole i kostelu, k pobožnosti i učení se sv. náboženství. Pokud se pamatují, byl málokdy přestoupen, však stalo-li se něco přece druhu toho, byl vinník přísně trestán.

Druhý článek zněl asi v tato slova: „Každý žák jest povinen pilně školu navštěvovati a nedostavení se třídnímu ohlásiti a se náležitě omluviti. Pro omluvu si mnohdy musil přijíti učitel sám a velmi často byl nucen na druhý §. poukazovati, což se nyní děje podobně.

„Sluší se,“ zněl odstavec třetí, „aby každý žák měl šaty, tělo a školní potřeby čisté.“ — „Čistota půl zdraví,“ dokládal učitel a přehlížel denně ruce, v letě nohy, poukazoval na potřhané a pomazané šaty a přísně dohlížel, aby knihy neměly varhan, sešity kaněk, tabulky byly v pořádku a podobně.

Každý žák má býti opatřen potřebnými školními knihami, sešity, náčiním ku psaní a přijde čtvrt hodiny před vyučováním do školy, posadí se na vykázaném místě, opakuje úkoly své a tak tiše, bez hluku na vyučování se připravuje.

Pátý § zněl asi v tato slova: Při vyučování musí se každý žák pokojně chovati, ku předmětům pozornost svoji upoutati a své místo bez dovolení nesmí opustiti. Pořádek ve škole byl přísně zachováván.

Všechno, co by vyrušovalo při vyučování, do školy nositi a zde ukazovati se přísně zapovídá.

To se týkalo hraček rozmanitých, ale také i obrázkových knih a zá-kusků. Jenom přespolní si nosili chléb, domácím ani nenapadlo v 10 hodin něco jísti.

Školní lavice, stoly, houby, křídla, kalamáře atd. nesmí nikdo kaziti. Škodou, schválně učiněnou, musí rodiče za děti své zaplatiti.

Článek osmý zapovídal každou hru o peníze nebo cenné věci, každý prodej nebo koupi školních potřeb. Spolu kouření tabáku ve všech třídách žákům přísně bylo zapovězeno. Nejednou bylo potřeba na tento odstavec poukázati a žáci „vyhandlované“ věci vraceli museli. Druhá část článku ve vyšších třídách byla podškrtnutá a přestupnicí zákazu pro výstrahu přísně trestání.

§ 9. Klouzání se po ulicích a silnicích, házení kamením a koulemi sněhovými, chytání se vozů a saní, chytání ptáků a ničení jejich hnízd se přísně zapovídá! Žákům ani není povědomo často, že by něco z těchto věcí bylo zakázáno.

Do divadla a slušných hostinců choditi jenom výminečně může ředitel a třídní dovoliti a to jenom v průvodu rodičů nebo jich zástupců — platilo spíše pro studenty. Žákům obecných není vůbec dovoleno navštěvovati hostince a do divadla jenom dětského mohou pod dozorem svých učitelů docházeti.

Následující článek (11.) nařizoval a určoval, jak se mají žáci mimo školu chovati; slušně, mravně, vlídně a jakou úctu mají vzdávati svým před-

staveným a všem úctyhodným lidem. Na obecních školách to bylo pozdravení křesťanské, při čemž chlapci posmekli a děvčata se uklonila.

Poslední článek zahrnoval v sobě všechno, co by bylo dříve opomenuto. Žáci mají pilni býti všech rad a napomenutí svých učitelů.

Tento byl obsah školního pořádku, který často opakován byv, vstřípil se brzo v paměť žáků a také vešel do života. Na gymnasiích byl rozšířen a doplněn a každý si jej mohl koupiti tištěný. Zajisté i nyní by pro něj na stěně kousek zbylo místa a osvědčoval by se znamenitě. A. D.

N a s k l o n k u r o k u .

(Ze zápisků katechety.)

Tak jsme se s pomocí boží zase ocitli na sklonku školního roku. Jako starý učitel náboženství na obecné škole, jsem zvyklý. dělati bilanci celoročního vyučování. Scházím se každodenně se svými milými kollegy kněžskými i světskými — a ku podivu, co já si myslím, to myslí veskrz všickni. Jsme s výsledky celoročního vyučování svrchovaně nespokojeni — ten jest refrain všech našich příležitostních rozhovorů. — Co jsem se napravoval — praví jeden rozlitostněn — ba nadřel s „Věřím Boha,“ co se „Svátostmi“ a co s „křesťanskou spravedlností“ a na konci roku? — Samý suchopar, mé osení až do kořene spráženo, jakoby po celý rok ani kapky deště nebeského nespadlo. Pravda v těch menších třídách, až asi do třetí, je znamenati, že bylo naseto hojně semena, jež zdá se mnohoslibně klíčiti; avšak ode třetí třídy počínaje, símě jako po dlouhé nestalé zimě hyne a hyne každým dalším rokem, tak že v třídě VI. obecné městské školy připadají mi 14letí klackové — — pardon, rozmilé dívky — a 14leté slečinky co do náboženského vzdělání, jako potomci jakýchsi Irokesů, Mameluků, anebo Bečuanů, — nevědomí a suroví, tak že katecheta v duchu vidí tu mládež mezi tou chatrou, jež o Božím Těle ničila majetek v Kladně.

Snad že příliš černě vidím; avšak mínění toto sdílí moji kollegové duchovní i světští a co přitom horšího, že sama skutečnost mínění toto dotvrzuje. Neboť sotva že který ze žáků školu má za sebou, myslí, že jeho nejpilnější prací je, všecko zase co nejdříve zapomenouti a jmenovitě spasitelná napomenutí pro příští život z paměti vypuditi. Každý katecheta v posledním roce promlouvá k žákům, jež ze školy vystoupí, slovy oteckými, kterak by se měli ve škole života chovati — — a když pak o prázdninách některého z nich potká, tu ho žák již nezná, což je důkazem, že lhostejný je mu nejen kněz, co bývalý učitel, nýbrž lhostejno i to, čemu učil, lhostejná všecka víra. Zkušenost svrchovaně trapná o pravdě těch slov ho poučuje. Neboť který z jeho žáků vystoupiv ze školy, vrátí se kdy do zpovědnice a přiklekne k stolu Páně? — leda až před oddavkami. Zpověď jest nejlepším měřítkem příštího se chování někdejších žáků.

Teď sotva 10% všech snoubenců může ve zpovědnici otázku kněze v příčině poslední zpovědi, zodpovědětí příznivě.

Kde vězí příčina této mravní spustlosti? Milerád připustím, že každý člověk, tedy i učitel rád hledá příčinu nezdarů vychovatelských mimo sebe: Tož i pokorně uznávám své nedostatky, avšak písničku stejně smutnou se mnou zpívá kollegů mnoho a kollegů právě, jež ctíti musím co dobrého učitele. Ba myslím, že jedině učitel marné chvály žádostivý, jenž nechce znáti sebe sama, na konci roku lichotí si úspěchy značnějšími.

My všickni učitelé náboženství na konec školního roku při závěrečné mši sv. na kolenou před Bohem vyzuáváme: celý boží rok jsme pracovali a co jsme kde popadli? Nedáš-li ty práci naší požehnání, pak marně jsme pracovali.

Slyším námitku: Je to *pessimismus*, ovšem omluvitelný upřímným poznáním sebe sama, domýšletí se, jakoby vyučováním celoročním a osmi-letým u žáků pranic se neprospělo. Byloť by k zoufání, kdyby pravda bylo všecko, co svrchu o tom psáno. Musíť přece se uvážiti, že sice zdá se, jakoby v paměti a srdci dítek pranic nezůstávalo, avšak to símě z úst katechetů a učitelů vůbec tlí ve skrytu a bude vzrůstatí, a bude ho znáti i u věku pozdějším, jakmile první bouře lidkého jara minou. V tom ovšem mnoho pravdy jest, avšak uvažuje-li se, s jakou pílí pracuje se ve škole teď naproti jindy a pracuje o dvě leta déle, nežli dříve: pak to podivení nad úspěchy tolik skromnými zajisté jest oprávněné.

Hlavní příčina těchto neúspěchů jest rodina. Dnes může se skoro tvrditi: nemáme křesťanské rodiny a nutný následek toho je, že nemáme křesťanské školy.

Kdybychom měli křesťanské rodiny, měli bychom i křesťanskou školu, neboť škola vychází z rodiny. Jen tam smí liberalismus se školou bezkonfesionelní se vytasiti, kde se mu podařilo křesťanské základy v rodině podrýti.

Jakých tu zkušeností dodělá se učitel náboženství, jest až bědno povídati. Dobrá třetina ve městech nemá katechismu a kdyby města, kapituly, kongregace, kláštery a dobrodinci neobdařovali chudší mládež knihami, neměla by jich dobrá polovina žáků. Učitel náboženství sezná, že to nebývají děti rodičů nejchudších, jež nemají knih. Rodiče podnikají výlety a chodí do zábav, ale těch pár krejcarů na katechismus není.

— Ať ti to tam dají! — odbývají o knihu žebronicí dítě.

Munificence mnohých měst ku školní chudině mívá též následky zlé, protože mnozí nedbalí rodiče mají za to, že města knihy, papír a různé školní potřeby jejich dětem dáti musejí. Oni na tu dobročinnost hřeší a kdyby i mohli, dětem svým schválně krejcaru na nic nedají.

A v takových rodinách učitel náboženství žádnou měrou nemůže dokázati, aby děti jejich učily se katechismu, ať potom katechismus mají, nebo nemají.

— Ať si mu dá pětku! — vyzývají učitele — co na tom. A kdyby tento užiti chtěl metly nebo rákosky, zle by pochodil, jelikož právě v takových rodinách spustlých děti na učitele bývají poštvány, aby se od učitele „mlátit“ nedaly. Dotkni se toho největšího nezdary a otec jeho je s to, dojiti si třeba k mistodržiteli se stížností na učitele. Drzost a nestoudnost mnohých rodičů nezná žádných ohledů.

Před takovými rodiči není učitel jist na ulici.

K politování jsou děti rodičů řádných, že musejí s dětmi rodičů nezdárných mnohdy na jedné lavici seděti.

Krásně se to píše o rovnosti a bratrství ve školách, kdež prý dítě chudasa sedí vedle dítěte boháče, avšak ve skutečnosti vypadá ta rovnoprávnost naskrz jinak. Dítě z lepší rodiny vedle dítěte ze špatné zkaží se. Naučí se od něho nespůsobům a nemravným slovům, naučí se řeči sprostácké, což učitel při vůli nejlepší zameziti nemůže. Ta rovnoprávnost ve škole jest velikou krivdou dítkám rodičů řádných. Kdežto na dítě hodných rodičů postačí přísnější pohled učitele, nepořídí na dítěti rodičů nezdárných pranic ani rákoska. Proto by měla při každé větší škole býti alespoň jedna kárná třída pro děti nejnezdárnější, jichž při nejmenším bývá 15—20%.

Některý ročník vydaří se na nezdary tou měrou, že dobrá polovina žáků mohla by se převésti do nápravny v Libni.

Vedle rodin spustlých jsou též rodiny jinak řádné, ale nábožensky na prosto netečné. Z takových rodin dostává učitel zácky i začky modně vystrojené, jež chovají se ve škole takorůzka salonně a když učitel náboženství s jakýmsi respektem se táže: umíš věřím v Boha? — patří na něho s naivní nevědomostí, jakoby o no se tázati chtělo: co to je? Snad nějaký bonbon? Takoví mazlíci vědí, jak to vypadá v Exelsioru, ve Fantasce a v Cestě kolem světa, ale Otče náš modliti se neumí.

A u takových dětí platí podobenství o semenu, jež z úst katechetových padá na cestu a do trní. Jakmile mladý pán, nebo slečinka vyjde ze školy, zapomene na všecko, símě slova božího ušlape a udusí se.

Od té doby, co se ve škole obecné evandělia více nečtou, vzrůstá mezi třídami vzdělanými nevědomost náboženská až úžasná. Učitel náboženství ve škole pročte biblickou dějepravu sotva dvakráte, ba při katechismu tolik objemném sotva jednou. V první a druhé třídě dějepravu vypravuje a ve třetí začíná se dějeprava čísti — ale netajme si jak. Teprv ve třídě 4. začínají děti lépe čísti a v 5. již zase skoro se nečte, jelikož má tu učitel náboženství plné ruce práce s katechismem, přípravou ku zpovědi a liturgikou. A tak se stane, že ta překrásná řeč svatých evandélií dětem více méně zůstává neznámou, neznáma též podobenství a biblická přísloví, jichž tolik věděly děti ze školy staré.

A jelikož lid málo též chodí na kázání, nevědí mnozí ani co evandélium a co v evandéliích je. Nevědomost tato jeví se velmi nápadně právě u vzdělanců. Na gymnasiích bylo by přece hanbou obírat se ještě dějepravou, anebo čtením evandélií. O tom se předpokládá, že to žáci musejí (!) znáti z domácí školy. Předpokládá se u nich katechismus, předpokládá dějeprava i evandělia a ve skutečnosti z těch všech předpokladů nebývá u nich pranic.

A tak ta nevědomost náboženská vzrůstá v masách lidu a skoro ve všech vrstvách opravdu úžasně.

Velikou vinu na té nevědomosti nese náš objemný katechismus. Čím větší katechismus, tím méně z něho děti umějí.

A tak jsem na sklonku roku v páté třídě, odkud již děti do školy života odcházejí, byl nucen do žáků vpraviti alespoň kostru katechismu v otázkách asi: co je v něm jednou, co dvakráte, co třikráte, čtyřikráte atd. —

Tato kostra je teď mojí náboženskou násobilkou, kterouž dávám dětem počínaje již od třídy 2. postupně opakovati. Již v 2. třídě dovedou mi dítky vyříkati svátosti, dary Ducha sv., skutky milosrdenství a hlavní hříchy. Ve třídách dalších přiměřeně se postupuje a kostra katechetická doplňuje.

Katechetická kostra koná mi službu lepší, nežli celý náš obširný katechismus. Kostru tu s pomocí boží přes prázdniny sestavíme a tiskem vydáme. Bude míti alespoň výhodu tu, že děti vyšedší ze školy tisícnásobným opakováním této katechetické násobilky bezděčně věci nejhlavnější z katechismu pamatovati si musí.

K a t e c h e t o v a p o p e l k a.

Povšechný je nářek na bídné čtení ve škole. Učitel zaměstnán jsa předměty přemnohými, nemůže přiměřenou péči věnovati dobrému čtení. Ta nová metoda učiti mládež hned čísti, má sice své výhody, ale jak skutečnost dosvědčuje, děti ještě ve čtvrté třídě šestitřídní školy obecné, málo hbitě čtou; ve třetí čtou dosud bídně. Snad že stará metoda slabikovací vedla ku hbitému čtení dříve, nežli nynější hláskovací. Škodu z bídného čtení ve škole nese náboženství.

Ve třetí třídě školy šestitřídní má katecheta již začínati čtením dějepravy, avšak přesvědčuje se brzy, že to čtení je mařením času. Když dítě větu bídně vykoktá, neví o jejím obsahu pranic — protože všecken zřetel bráti musí na čtení.

Katecheta, nechce-li drahý čas zmařiti, odkládá četbu dějepravnou až do druhého běhu a doplňuje dějepravu sám ústně, — s jakým namaháním, ví jen ten, kdo to zkusil sám na sobě.

Když katecheta dějepravu předuáší v třídě I. a II., tu to vypravování těžko se hrne z prsou zabolívajících; — avšak bol, nebol — myslí si katecheta — a bičuje a nutí své plíce dále.

Ve třídě IV. jde sice čtení obstojně — avšak již v třídě V. četba dějepravná skoro zase přestává pro liturgiku. Za rok, ba ani za dvě leta naše objemná dějeprava pořádně se nepřečte. A mnoholi z ní dítě v paměti podržuje, pakli že samo doma si v ní nepočte.

Vůbec musí se říci, že dějeprava, jakožto základ katechismu nemálo trpí, že, počínaje od ročníku III. ve škole již je popelkou. A přece je to zjevení boží, jež základem je víry. A že popelkou ve škole, toho příčinou jsou naše příliš objemné katechismy, k nimž v posledních letech přidala se liturgika.

V prvních dvou ročnících zabývá se sice katecheta výhradně dějepravou, avšak co do rozsahu, dosti obmezeně, protože děti mnohé věci nemohou ještě chápati, a když později chápati by mohly, nemá již katecheta času, aby dějepravu přiměřeně doplňoval.

Přichází příprava ku sv. zpovědi, sv. biřmování, jež obojí zabírá katechetovi mnoho času. A platí-li to o školách městských, kde děti po celý rok pilně chodí do školy, platí to tím více na venkově, kdež návštěva trvá pouze v podzimních a zimních měsících. Kterak tu učitel náboženství dějepravu ve škole pročísti lze, věru nevíme, uváží-li se, že má náboženské učivo pouze na 2—3 třídy rozděleno.

Vyučování v každé třídě nikdy netrvá celou hodinu, nýbrž sotva $\frac{3}{4}$ hod., jelikož dětem musí dopřáti se povyběhnouti ven, anebo kratičkého odechu a nežli se k vyučování připraví, uplyne dobrá čtvrthodina. Tedy za $\frac{3}{4}$ hod. mnoho-li upracuje. Půl hodiny musí nejméně věnovati katechismu, zhusta i více, nechce-li věc důležitou rázem zakončiti. Katecheta se těší: příště musím dějepravě vynahradiť, co jsem jí dnes ubral, avšak při hodinách následujících rozpovídá se o katechismu zase o 5—10 minut déle a tak bývá — dojde-li k tomu vůbec, — dějeprava odbývána 5—10 minutami v každé hodině. Zdaž tu k nějakému výkladu čteného článku může dojíti, ví každý, kdo to zkusil. Tak tomu je, že ve městských školách až na první dvě třídy dějeprava je popelkou. A přece vyučování náboženské bez solidního základu ze zjevení božího podobá se stavbě na písku. Není takorčka jedné stránky v katechismu, v níž by katecheta na dějepravu odvolávat se nemusel a když se odvolá, žáci zůstávají často němi.

A nenaučí-li se lidé dějepravě ve škole, kdež pak později se jí naučí? Převalný počet obyvatelů městských a snad již i venkovských v neděli a ve svátek do kostela nechodí, a chodí-li, nechodí na kázání, před nímž evangelium se čte. Káže-li se obyčejně přede mší sv. a nikoliv jak by správněji díti se mělo, mezi mší sv., přicházejí lidé obyčejně pozdě a výsledek je, že teď přemnoho lidí nezná ani obsah mnohých evandélií, jaká pak z toho povstane nevědomost náboženská! Kdož ještě do školy staré chodil, a dokud děti od rodičů komandovány byly na kázání, znal každý evandělía skoro z paměti. Lid znal tu prostou, dojemnou mluvu evandělickou, ale teď jí již nezná.

Proto bychom navrhovali, aby evandélium opět přišlo ku svému starému právu. Místo dějepravy nového zákona mělo by se půl hodinky v témdnu věnovati četbě sv. evandělía. Jsouť v nich skoro všecky údaje nového zákona obsaženy a které nejsou, ty katecheta snadno doplní.

Kdyby dějeprava starého zákona přiměřeně se zkrátila, zkrátí i katechismus, zbývalo by pro evandélium ve škole času s důstatek. Katechismus dítě pochopí jen tehdy dobře, zná-li dobře zjevení boží, jakým v první řadě je nový zákon, čili evandélium. Nám těžko je přesvědčiti se, že by četba dějepravy nového zákona, teď nahrazovala starou četbu evandélií, obyčejně v sobotu. Nejkrásnější podobenství Kristova při běžné četbě dětem unikají. Katecheta máje před sebou dějepravu o 216 stranách musí přirozenou téhou objemné knihy snažiti se, aby postupoval ku předu.

Jinak ale při čtení pouhých evandélií. Z evandélií vane jakýsi posvátný duch, jenž praví: to všecko zde je čisté slovo boží, teď dítky nemáte v rukou pouze školní knihu, nýbrž písmo svaté, slovo boží, jak je byl sám Kristus mluvil. Užívá li kat. cheta té metody, že velí žákům na začátku evandélie křížem se poznamenati, pak tak půl hodinka ve škole stává se bohoslužbou. Žáci obsah i formu evandélií snáze si pamatují. Zde by jediná námitka mohla místa míti, že by žáci musili kupovati tři náboženské knihy najednou, kdežto, jak zkušenost učí, sotva si koupí jedau, totiž katechismus.

Kdyby pro školy zkrátila se dějprava starého zákona, zkrátil se katechismus a připojila se evangelia bez epištol, pak by všechny tři dohromady neměly objemu většího, nežli nynější čítánka anebo dějprava; upravit i svázati tři knížky v jednu, bylo, by nemalým pokrokem a usnadněním vyučování náboženství.

Nechť návrh tento kruhové rozhodující zrale uváží.

Ž e n a b e z B o h a.

(Ze školy měšťanské a živnostenské. — Z „Paedagogických listů“ a „Osvěty.“)

Dříve než otázka ženská vystoupí v pravém světle a pravou silou, musí nynější pokolení žen nahrazeno býti nástupkyněmi šťastnějšími, jejichžto duše nebudou dressurou předsudků ztrpasličeny jako nohy vznešených Čiňanek. Tak jako tyto, jsou i ony neschopny volného postupu

Dostí zhusta bylo řečeno, že vystoupí-li žena z tajemného zátiší rodinného, pozbude život veškerého pelu i půvabu, zůstáváje holou prosou. Když ale železná nutnost ženu z onoho zátiší již vyhnala, nechť upokojí se alespoň u nás obavy podobné jistotou, že sentimentální názor, jako by jen nimbus lásky mužovy a blaha rodinného ženě poetičnosti dodával, jest cizí zboží, jest slovanské povaze nepřiměřený. Nelíčí nám staré báje naše ženu láskou nyjící; líčí ji co panovnici, pečující o vlast a národ, co věštkyňi zasvěcenou v osudy budoucí, co kněžku, prostředkující mezi lidmi a bohy, co učenkyni tajností přírodních, ovládající silami jejími na úlevu lidských bolestí, a konečně co bojovnici, podstupující raději smrt, než ponížení. A nechť jen snaží se každá žena česká podobati se bytosti té velebné, již nám obraznost předků za vzor zůstavila!

Reuper „americké“ snahy emancipační po úplné rovnosti ženy s mužem na všech polích života socialního a politického odbývá klidnou větou; „Stejná práva — stejné povinnosti.“ Čemuž poslednějšimu (k. př. práci při parních strojích, pytvě, vojevůdcovství a p.) příčí se ovšem fysické i duševní vlohy ženské.

Avšak plně přiznává potřebu pomoci velikému množství žen nezaopatřených, přiznává ženě svaté právo na práci, jež by ji uživila, i na vyšší všeobecné vzdělání, „rozsáhlejší a hlubší přípravu pro vlastní povolání ženino jako manželky, hospodyně a matky-vychovatelky. Žena náleží dále i společnosti a státu, a konečně jest také sama sobě účelem. Proto smí žádati, aby výchova pohlaví jejímu rozžehla ony hvězdy, jež ve vlastních prsou svítíce, vůdci jsou na cestě života; aby uvolnila ty proudy štěstí, jež z vlastních ňader vyprýštiti mohou. Smí žádati, aby bystřením soudnosti, tužením vůle a tříbením smyslu pro krásu v životě a umření mládež dívčí naváděna byla proukati k samostatnosti v myšlení, činech a počtcích.

Reuper prošed různými obory činnosti, aby vyhledal ta zaměstnání, jež by ženám se hodila, praví: „Žena jest tedy oprávněna ve mnohých povoláních vyvinouti síly své a naléztí obživu. Avšak hlavním povoláním ženy jest a zůstane po všechny časy povolání její jako hospodyně,

manželky a matky. Jde li tedy nyní o odpověď k otázce, na jaký způsob a jakou míru učby a výchovy pohlaví ženské má nároky, sluší především ostatním hleděti k povolání ženinu pro domácnost a k tomu, aby dovedla vydělávati. Proto jest v nynější třídě škol dívčích (v posledním školním roce) vyučovati nauce o domácím hospodářství a zdravotvědě jako předmětům povinným jakož i má se dívka vyšší dívčí školy v mateřské škole, jež by bylo spojití s učilištěm, prakticky učit zacházeti s maličkými po mateřsku vychovatelsku.

1880. Paedagogium (str. 29). „K otázce dívčího vzdělání.“

Spisovatel odsoudiv naprosto emancipaci žen, jak ji pojímá spisovatelka německá Hedvika Dohmová: „Přijde den, kdy žena syta jsouc vařečky a jehly, odvrhne od sebe tyto příznaky svého pohlaví, kdy dosti míti bude těch otrěpaných frází, jimiž potud šálena byla, kdy vypoví muži „despotovi“ poslušensství a téhož žádati bude na těch, již jí duchem poddáni jsou. Přijde den, kdy žena dostane se do svatyně mužů, vystoupí na jejich kazatelnu, hlásíc nové evangelium, radostné poselství o stvoření ženy člověkem (!)“ a načrtnuv přehled vývoje vzdělání dívčího praví (str. 32): „Tak porůznu tu onde vyskytovaly se skrze horlení paedagogů dívčí školy, soustavy však při těch oněch počátcích nikde nebylo. Teprve zákon říšský ode dne 14. května 1869. dal u nás dívkám vlastní dívčí školy, tak zvané měšťanské, nakázav, aby se v nich mimo učivo literární pěstily ženské ruční práce a nauka o domácím hospodářství. — Toť vše, co novější doba pro vzdělání dívek našich učinila. Dostačí-li opatření tato k tomu, aby se dívky náležitě k samostatnému působení propravily, aby si existenci svou zabezpečily? Nikterak!

... Tu z potřeby hluboce cítěné... vyrostl ženský výrobní spolek český.¹⁾ Tuť ono jádro vzdělání ženského, jakého našim dcerám přáti jest, vzdělání, povznášející ženu k samostatnosti. Odstraněna buďtež tedy bezpráví, tvořící hlubokou propašť mezi obojím pohlavím. Posavadními ústavy pro vzdělání ženské otázka jejich existence rozluštěna není, rozhodně není; půda toliko se jí připravuje. O by mocný vliv žen na vychování budoucích generací veřejným míněním a osobnostmi nad vyučováním a vychováním bdícími náležitě pochopen a k činům, rychlým činům přivedín byl! Dějiny jsou nám dokladem, že výborní mužové výborné matky měly; dejtež tedy dívkám vzdělání, národ vám někdy zehnatí bude. Především však začniž dům vzdělávati dívky své! Nejpodstatnější část vychování ženského ani nejideálnější škola jediné poskytnouti nemůže. Ona toliko stavbu vychování ku výtvaru harmonickému může dovršiti — a k tomu dovršení se musí nésti snaha naše, sic jinak uvízneme v utopiích. Pročež formulujme přání svá: Nechať se zřídí bezplatné školy doučovací, jež by měly na zřeteli další vzdělávání dívek nezámožných, které vystoupivše ze školy národní, již nemohou veškeren svůj čas obrátiti na učení školní; nechať se vyzvednou bezplatné školy výroby ženské, jimiž by se ženskému pohlaví zabezpečila samostatnost výroby a výdělku; nechať se vyšší dívčí školy, vzdělávající mužům právě ve vzdělání „družky,“ přejímají do správy státní.

1880. Paedagogium str. 545. „Jakého vzdělání přejeme dcerám našim?“ (Článek tento i předešlý jsou od téhož spisovatele.)

Dům, rodina nevychovává tak, jak by na ně náleželo. (Str. 545) — A přece: „nač vztahuje se působnost ženy zejména? Na to předem, aby byla

¹⁾ Ušlechtění výroby ženské vlivem vzdělání, povznešení práce ke cti v očích každé ženy, otevření nových drah činnosti ženské, spasení uměleckých jejich odborů z ledabylosti diletantismu, uvádění hodnoty práce ženské v cennou platnost, napomáhání tomu naukami obchodními, prostředkováním a prodejem, vzbuzení v ženách uvědomění pospolitosti, vzájemného prospěchu a vzájemné povinnosti, upravení jim střeďiště kde povždy bezpečně se jim dostane rady a výpomoci; toť jsou nejpatrnější stránky směru zahájeného úsilím ženského výrobního spolku českého.

matkou, chotí a správkyní celého domu. Můžeme-li matkám našim dáti vysvědčení, že zastávají trojí úkol tento ke cti svého pohlaví? (Str. 547.) Pravím nepokrytě: „Nedostává se nám k výchování dcer způsobilých matek.“²⁾ „Tak, jak se nyní vzdělává naše dívčí mládež, nelze nám do ní v budoucnu nadíti se lepších u vychovávání výsledkův. (Str. 547.) — Měšťanské školy dívčí podávají dívkám našim dosti slušného vzdělání, zejména co se quantity týče. Jaká tu hojnost předmětů vyučovacích, beze kterých se v životě obecném obejít nelze! Ale té i jiné věci ještě sluší věnovati pozornost.³⁾ Ženě rovněž přísluší jako muži vzdělání dokonalé, pevnost vůle i činu, obětovnost síly i času k zastávání užitečného konání . . . Vzdělání dívčí neumí jen ozdobou býti a leskem zevnitřním, ale požadavkem srdce, myslí, ušlechtilosti ženské. V nižádném povolání a nikomu ještě nevalilo vzdělání ducha dokonalé! — A nyní k druhé okolnosti. Matky chceme, matky, které by rozumně a účelně uměly vychovávatí dítky své K t o m u s e m á n é s t i v š e c k o v y c h o v á n í d í v č í. Řekl jsem nahoře, že se dívkám dostává ve stávajících školách měšť. a vyšších dívčích dosti slušného vzdělání, zejména co do quantity učiva. A kterak se to má s kvalitou vzdělání toho? Vzdělává-li se tu srdce rovněž tak jako rozum? Dostačí-li pouhé rozumové vzdělání k vychovatelskému úkolu, který nastává dospělým dívkám, provdají-li se posléze? Přímo díme, nikoli! Dívkám prve, nežli by se provdaly, sluší se obeznámiti s dětským životem, s vychováním maličkových, se vší individualitou dětskou, jež jest živá paedagogika i psychologie. Tak jako vychování a vyučování rozumové nelze obejít se bez názoru, buď si již ve věcech skutečných, buď i nápodobených aneb i obrazy, tak i dívky nizorně učiti se mají vychovávání dětskému. Příležitost k tomu poskytují mateřské školy.“ — „A těch by bylo třeba v jedné každé obci.“ — — „Nikdy tedy nebudeme vzdělávati dívčí mládež“ jen tak pro ozdobu, pro zevnější lesk, nikdy také ne, jak se vyslovil, tuším ve Výmaru, sjezd německých učitelů stanové vzdělání dívčího účel as těmito slovy: Dáno budiž dívkám vzdělání rovné mužskému, aby se muž krátkozrakostí ženinou nenudil a zdržován nebyl od vyšších zájmů . . . Nikoli dívkám dejme vzdělání předně paedagogické, po druhé rozumové a to pro obraz člověka, na roveň muži postavenému, pro ně samy, nikdy z ohledů k mužům jakýchkoli. Goethe

²⁾ Vzdělání, jakého se nyní dostává ženskému pohlaví v domácnosti, nikterak není způsobilé, aby obecně pozdvihovalo zájem tento. Nemluvě ani z úmyslu o tom, že mnohá panna, provdávši se neví, kterak strojiti maso, kávu, kterak upravití šat a pod., ale dotýkáme se úmyslně toho, že nemá mnohdy ani nejmenšího poznání o vychování dítek vůbec, že nezná ani nejdůležitějších paedagogických zásad . . . A přece k tomu v první řadě povolána jest!

³⁾ V dívčích, školách měšťanských i ve vyšších, družících se pokračovacím vzděláním oněm panuje posavad jakás mlha, která nedopouští jasné u veškerém učivu průhlednosti. Tou mlhou jest obava a pochybování, že by dívky rovně všemu tak důkladně naučiti se mohly jako chlapeci a to z předsudku, který drží dívčí rozum za méně dokonalý, za méně schopnější, ale za obmezenější rozumu chlapeckého. A přece známo, že dívky vyznačují se trefností úsudku, bystrostí rozumu, vnímavostí daleko více než chlapeci. Bojí se mnozí, ač nepodstatně, že by mládež dívčí přetížili, jí učením ubližovali, — bojí se, ať tak dím, rozloupnouti skořápku na ořechu, ač by jádro tuze rádi míti chtěli. Co z toho plyne? Odpovídáme: Mezery u veškerém vzdělání, nedokonalost, přištípkování záplat nových na staré plátno, které se trhá za nedlouho spolu s novým, aby tím větší byla škoda — povrchnost a nedůslednost metody, jejíž výsledek nezasluhuje krásného jména: vzdělání. A následky takového vychování jsou omrzlost k učivu a samolibá nechť vrcholící vzdorným umíněním: „toho mi jakživo nebude třeba,“ bezmyšlenkovitost, nedokonalé představy v nejběžnějších předmětech ve vědě i obecném konání . . . Dlouho-liž takto naše dívčí mládež sbíratí bude drobty? Proč by nemohla zavlásti ve školách dívčích táž ráznost, táž hlubokost učení jako ve školách chlapeckých?“ (Str. 548.)

dí: „Nejlepší žena ta jest, která by dovedla dítkám nahraditi odešlého otce!“
— Nelze dříve dohovati se rozumných matek, pokud nebude dívkám našim dáno vzdělání rozumové, náboženské a mravní, anthropologické a psychologické. Příroda věčně trvá, řídí se odvěkými zákoly; zákony těmi, aniž by celému pokolení nebyla činěna újma na vývoji těla i ducha volném, povrhovati nelze. Pravého pak vzdělání nelze najíti než právě na poznání základů těchto.

Pozn. red.: V těchto citátech z českých listů není o Bohu ani zmínky.

Ukázka nového katechismu pro obecné školy.

Od venkovského faráře.

(Pokračování.)

O svatém přijímání.

Svaté přijímání jest požívání těla a krve Ježíše Krista ve způsobách chleba a vína.

Ježíš Kristus přikázal věřícím nejsvětější svátost přijímati:

1. aby s ním v nejužší spojení vešli;
2. aby závdavek slavného z mrtvých vstání vzali.

„Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm;“ „má život věčný a já ho vzkřísím v den nejposlednější.“ Jan 6, 57. 55.

* Svatým přijímáním nabývá zároveň přijímající: prominutí všedních hříchů, rozmnožení posvěcující milosti a posily v boji proti hříšným žádostem těla.

Křesťan, který však těchto milostí dojíti chce, musí tuto nejsvětější svátost hodně přijímati a proto se k svatému přijímání dobře a náležitě připraviti.

„Zkusíž pak sám sebe člověk, a tak z toho chleba jež a kalicha pij.“ I. Kor. 11, 28.

Příprava k hodnému přijímání nejsvětější svátosti oltářní jest dvojí: duše a těla.

Příprava duše žádá, aby měl přijímací čisté svědomí a pobožné srdce.

Přijímající má čisté svědomí, když jest aspoň bez těžkých hříchů.

Přijímající má pobožné srdce, když:

1. víru, naději a lásku vzbuzuje;
2. Ježíši Kristu v nejsvětější svátosti se klaní;
3. smrt Páně vděčně sobě připomíná.

Příprava těla žádá:

1. aby přijímající byl lačný;
2. aby v slušném oděvu a velmi uctivě k stolu Páně pristoupil.

Po svatém přijímání povinen křesťan:

1. Ježíši Kristu v pokore se klaněti a jemu za to děkovati, že mohl s ním v nejužší spojení vejíti;

2. jej prositi, aby stále v něm přebýval;

3. jemu se obětovati s tělem i duší a svá dobrá předevzetí obnoviti.

Den sv. přijímání má každý křesťan za den sváteční považovati, hluku světskému co možná se vyhýbati, na modlitbách trvati, možno-li i odpoledne Ježíše Krista v chrámu Páně navštívit, nábožné knihy čísti a jiné dobré skutky konati.

O svátosti pokání.

Pokání jest svátost, v kteréž zpovědník na místě Božím kajicníku hříchy odpouští, když jich srdečně lituje, skroušeně se z nich zpovídá a za ně dosti učiniti chce.

Ježíš Kristus ustanovil svátost pokání, když po svém z mrtvých vstání dal apoštolům svým moc hříchy odpouštěti neb zadržovati, řka k nim:

„Přijměte Ducha svatého, kterýmž odpustíte hříchy, odpouštějíte se jim; a kterýmž zadržíte, zadržány jsou.“ Jan 20, 23.

Zevnější znamení svátosti pokání jest: lítost, zpověď a dostiučinění kajicníka; jakož i rozhřešení, kteréž zpovědník uděluje slovy: „Já tě rozhřešuji ode všech hříchů tvých ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen.

Kajicník dosahuje svátostí pokání:

1. odpuštění hříchu po křtu sv. spáchaných.
2. prominutí věčných trestů;
3. posvěcující milosti Boží;
4. zvláštní útěchy a pokoje svědomí.

Svátosti pokání jest k spasení třeba všem, kteří po křtu svatém aneb po přijetí svátosti pokání opět těžce zhřešili.

Ve svátosti pokání může každý, i ten nejtěžší hřích odpuštěn býti.

Pakli vyznáme hříchy své, věrný jest Bůh a spravedlivý, a by nám odpustil hříchy naše. I. Jan 1, 9.

K hodnému přijetí svátostí pokání náležejí tři podstatné částky:

1. lítost, 2. zpověď, 3. dostiučinění.

O l í t o s t i.

Lítost nebo-li skroušenost jest bolest duše a ošklivost nad hříchem, kterým jsme Boha urazili, spojená s pravým úmyslem, nikdy více nezhrěšiti.

Kajicníku jest lítosti tak velice třeba, že mu bez ní nelze dojíti odpuštění hříchů.

Kajicník musí míti: lítost vnitřní, nade všecko, obecnou a napřirozenou.

Kajicník má lítost vnitřní, když v srdci toho želí, že Boha hříchem hněval a spolu si hřích co největší zlé zošklivuje. Nemá vnitřní lítosti, kdo jen skroušená slova říká, v duši ale bolesti necítí.

„Roztrhněte srdce vaše, ne roucha vaše, a obraťte se k Hospodinu Bohu svému.“ Joel 2, 13.

Kajicník má lítost nade všecko, když více toho želí, že Boha hříchy svými urážel, než kdyby všecko na světě ztratil.

Kajicník má lítost obecnou, když všech hříchů svých želí.

Kajicník má lítost nadpřirozenou, když z milosti Ducha svatého hříchů svých proto želí, že jimi hněval Boha nejdobrotivějšíh, nejsvětějšího a nejvyššího spravedlivého.

Kajicník, který by hříchů svých jen proto želel, že mu z nich hanba a škoda pošla, nedošel by odpuštění hříchů.

Lítost nadpřirozená jest buď nedokonalá aneb dokonalá.

Kajicník má lítost nedokonalou, když hříchů svých nejvíce proto želí, že jimi nebe ztratil a peklo zasloužil.

Tato nedokonalá lítost pochází více z bázně před Bohem a jeho tresty, než z lásky k Bohu.

Při nedokonalé lítosti dojde sice kajicník odpuštění hříchů; každý kajicník má však hříchů svých i dokonalou lítostí želeťi.

Dokonalou lítostí dochází kajicník odpuštění hříchů i tenkrát, když mu nemožno se zpovídati, ač si toho vroucně žádá.

Prospěšno jest dokonalou lítost často vzbuzovati, zvláště pak, když po spáchaném těžkém hříchu nemáme příležitost hned se zpovídati, potom v nebezpečí smrti.

Kajicník, který chce dokonalou lítost vzbuditi, má:

1. Boha za dar dokonalé lítosti prositi;
2. často rozjímati, že to Bůh nejvyšší a lásky nejhodnější dobré, jehož hříchy svými uráží.

K lítosti náležejí podstatně pravý úmysl život svůj polepšiti a nikdy více nehřešiti.

Dokonalý kajicník si má proto pevně umítni:

1. že se bude varovati všech hříchů i všech příležitostí ke hříchu;
2. že bude odpírati každé hříšné náklonnosti a užívati všech k tomu potřebných prostředků; — prostředky ty viz dole; —
3. že napraví, koho hříchem pohoršil a komu ublížil;
4. že odpustí ze srdce všem svým nepřátelům;
5. že bude bedlivě konati povinnosti stavu svého.

Prostředky k odpírání hříšných náklonností jsou: vroucí modlitba, horlivé účastenství v službách božích, časté přijímání svátostí, vzpomínání na Boha všudypřítomného a vševedoucího, jakož i na poslední věci člověka.

O zpovědi.

Zpověď jest vyznání z hříchů, kteréž kajicník proto zřízenému knězi činí, aby od něho rozhřešení došel.

Zpověď náleží podstatně k svátosti pokání, protože by jinak zpovědník nemohl rozsouditi, zasluhuje-li kajicník rozhřešení nebo ne.

Kajicník, který chce platnou zpověď vykonati, musí se zpovídati: skroušeně, upřímně, úplně.

Kajicník se zpovídá skroušeně, když s pravou lítostí a pokorou z hříchů svých se vyznává.

Kajicník se zpovídá upřímně, když z hříchů svých zpovědníku tak se vyznává, jako Bohu samému.

Kajicník nemá hříchů svých zmenšovati, zbytečně omlouvat, neb vinu na bližní sváděti; máť o hříších svých udati, co jistě ví i o čem pochybuje.

Kajicník se zpovídá úplně, když se vyznává ze všech těžkých i všedních hříchů, na které se po bedlivém zpytování svědomí upamatoval.

Kajicník má spolu udati, kolikrát se asi těžkého hříchu dopustil i okolnosti, kterými se hřích buď zveličuje, aneb dokonce proměňuje. Kajicník však nemá jmenovati osob, které s ním spolu hřešily, aniž smí udávati, co by bližnímu na cti škoditi mohlo.

Kajicníku jest radno a užitečno i ze všedních hříchů se zpovídati:

1. protože svatou zpovědí nejjistěji dochází jich odpuštění;
2. protože v posuzování svých hříchů snadno se mýlíti a i těžký hřích za všední považovati může.

Kajicník, který zúmyslně hříchu těžkého v zpovědi zamlčí, nedojde platného rozhřešení, ano dopustí se tím nového, těžkého hříchu, jenž slove svatokrádež.

Aby kajicník svvtokrádežnou zpověď napravil, musí při nejbližší zpovědi:

1. ze zamlčeného hříchu upřímně se vyznati;
2. udati, v kolika zpovědích tento hřích zamlčel;
3. tyto zpovědi opakovati, pakli povinen byl i z jiných těžkých hříchů se zpovídati a

4. také udati, přijal-li v tom stavu jinou svátost.

Kajicník, který proti své vůli v zpovědi některý hřích zapomene, nemusí sice zpověď opakovati, musí ale v nejbližší zpovědi ten hřích vyznati.

Kajicník, který některý těžký hřích vyznati proto zapomene, že příliš nedbale své svědomí zpytoval, musí zpověď opakovati.

Kajicník nemá příčiny z bázně neb nepravého studu ve zpovědi hříchů svých tajiti.

1. protože se nebál a nestyděl hřešiti před Bohem, jenž všecko vidí a jenž jej hned trestati mohl;

2. protože lépe jest hříchy své zpovědníku vyznati, než v nich nepokojně žíti, nešťastně umříti a při posledním soudu před celým světem zahabeanu býti;

3. že jest si zpovědník též vlastních křehkostí povědom a proto s kajicníkem útrpnost má;

4. že by zpovědník těžce zhřešil a trestu propadl, kdyby něco ze zpovědi vyzradil.

Kajicník má konečně ve zpovědi mluvit vždy zřetelně, počestně a takovým hlasem, aby jeho vyznání jen zpovědník slyšel.

Kdyby však kajicník sám něco ze zpovědi druhého kajicníka slyšel, tak jest také povinen mlčeti.

Prve než se kajicník počne z hříchů svých zpovídati, klekne u zpovědnice, udělá kříž a řekne zpovědníku:

Prosím Vás, ctihodný otče, za svaté požehnání, abych se mohl zcela a dobře zpovídati.

D O P I S Y.

V čís. 5. katolických missií mezi různými zprávami stojí: Katolick a protestantské školy v západní Africe. Katolické školní sestry. V roce 1887. uveřejnil protestantský exminister a školní inspektor v britských osadách v záp. Africe Rev. Metcalf. Sunter zprávu, z níž toto vyjímáme: Katolické školy dosáhly 82, wesleyské 69, anglikánské 44 punktův; počet punktův znamená průměrnou summu ve školách jednotlivých konfessi dosažených not. O školách katolických sester pak praví zřejmě zvláště zpráva ona: „Jest to zvláště nápadnou skutečností, že ze 4 anglických koloniích v západní Africe ve třech školy katolických sester stojí na 1. stupni, totiž v Siera Leone, Lagos a Gambii. Na „zlatém pobřeží“ nabyla škola sester, jež poměrně před krátkým časem zřízena byla, byť ne prvního přece dobrého výsledku. Ve všech těch školách náleží zásluha výsledku jedině sestram. Byl bych tomu povděčen, přiznávám se, kdyby některá měla se k tomu jiná sekta se školami sester v zápas vejíti. Při nynějším stavu věci nenalezám nikde evropských dám, jež by tak do opravdy, tak dobře a s takovým výsledkem pracovaly. (Co tomu říká sl. Čádova? Pozn. dopis.). Následující rozvrh o výsledcích škol v Gambii předešlé poznámky hmatavě ospravedlní. Katolická dívčí škola zaujímá co do výsledků první stupeň, katolická chlapecká škola druhý stupeň; třetí stupeň smíšená wesleyská škola, čtvrtý a pátý stupeň jiné 2 wesleyské školy. Lituji, že doznati mi jest, že anglikánská škola v St. Mary nikterak čestně nevyčníká.

V jedné dřívější zprávě své dí tentýž školdozorce o kat. missionářích a sestrah, že pracují ve školách s takovým zápalem, že jejich obětivá namáhání ohledně poučování domorodců a jejich civilisace zrovna v přísloví vešla.“

A pak prý jest pravda, že Církev rozšiřuje „tmu“ po zemi. To ať důkladně uváží nepřátelé naší sv. Církev a snad mnohému šupiny spadnou s očí. Ovšem zlomyslnosti ani to nepostačí, ale nevědomost často zaviněná mohla by podobnými důkazy makavými býti alespoň částečně odstraněna.

LITERATURA.

Referent N. L. o nejnovějším díle dra Kellera — katolického učenca — soudí takto:

Dr. Jos. Ant. Keller: 280 interessante Zeit- und Sittenbilder, Ein Beitrag zur Kulturgeschichte des XIX. Jahrhunderts, Mainz, 1888 (str. 492).
Název — jak patrně — slibný a vábivý; ale jakmile čtenář začíná čísti předmluvu, již vábivost pozbývá své působivosti. Hořekuje tu autor mnohými slovy na století naše, na dobu klesající humanity, na dobu „moderních vymožeností ducha.“
Hlavní účel díla prý ten: jediná spása nám kyne v církvi katolické, nikdež jinde!
Knihu — dle věnování spisovatelova — čtěte zvláště právníci, úředníci a zejména vy, žurnalisté! Čtěte, chcete-li, ale jen v ní nehledejte celkové soustavy myšlén-

kové, jasné a promyšlené osnovy základní, vůdčí idee nějaké — to vše v knize není, ač jinak kniha pozornosti přece zasluhuje. U nás nedávno si naříkali, že knihy pracovány jsou se „zimničím chvatem, (naříkají tak zvláště ti, kdo sami nic nedělají). Co by potom řekli knize Kellerové! Slátána jest z výstřížků novinářských; pramen ovšem vždy svědomitě udán. Výstřížky jsou zařaděny do kapitol na př. Moderní škola a vzdělání a zločinnost, Špatná četba, Špatná výchova a mladiství zločinci,“ provinění proti desateru přikázání Božím, Opilství, Křivopřísaha, Podvod, Lichva, Falšování listin a pod. Tak asi nakupeny jsou k sobě příbuzné i často nepřibuzné výstřížky pod jednotlivé kapitoly. Čtenář snadno porozumí, že kniha jakožto snůška napověděných zpráv jaké takové ceny netratí, ačkoliv o ceně té (o uspořádání látky, o tendenčních přídavcích a pod.) byl by ještě tuhý spor. O Praze a Čechách děje se v knize několikrát zmínka Tu uvedeno v referátu o soudní síni jméno českého obhájce, jinde s podivnou zevrubností líčen známý moderní obchod s lidmi (kuplířství) a pod. — Tak probírá spisovatel či — lépe řečeno — sestavovatel vesměs stinnou stránku poměrů našeho století, sebrav jen a jen černé, ohyzdné rysy z celkového obrazu doby, v níž žijeme. Tím, že neví, neb aspoň nevíšimá si stránky jasnější, barev živějších, utěšenějších poměrů, lesku a jasů přese všechny temné stíny, nabývá kniha rázu licoměrného kazatele, se zálibou se brodícího v kalu a blátě všedního života, výše se nepovznášejícího.

Něco takového ovšem nevoní našim radikálům, protože odkrývá sociální kal, povstaly z nevěry.

Vilma Sokolova: Mateří douška. U Šimáčka v Praze. Cena 60 kr.

Je to sbírka básniček a čtení v prose pro děti, které již lépe dovedou čísti. Ilustrace některé jsou velmi pěkné. Pořadí článků voleno je vhodně asi tak podle jednotlivých dob školního roku. Po úvodní básničce „Kdo to je?“ — a článku „O Bohušce“ — kde pěkně vybizeno dítě, by se učilo — následují básničky a články v hodné k slavnosti Mikulášské a vánoční. Dobře se dí v básničce „U jesliček:“

„Matička tvým andělíčkem,
milé, drahé robě,
cestu pravou k Ježíškovi
ráda poví tobě.“

— — — — —
„A kdy šťastně dovede mě
k Němu otec, máti,
jaký dáreček mám potom
Ježíškovi dáti?
Nemám stříbra, nemám zlata,
dítě jsem jen chudé —“
„ „ Dej mu srdéčko své čisté,
„to Ho těšit bude.“

K útrpnosti a jiným milým ctnostem vybízejí mnohé články. K jaru — dítky si hrají venku — proto následují články namnoze zdařilé o těch hrách na vojáčky — o slepičkách, laštokkách — pohádky o kočce, která všemu chtěla rozuměti. Velkonoční pomlázka, pouti — všecko nalézá povšimnutí a ke všemu druží se tu milé, nikoli nucené, „za vlasy tažené“ poučení. Knížka velmi milá, jakoby Doucha z ní mluvil k dětem. Lze ji velmi dobře poručiti přátelům dítek za dárek pro některého jejich malého miláčka.

F e r d. S c h u l z . **Nymburská rychta**; Laciná knihovna, 1889 sešit 1. — 9.

Nemyslete si, že Schulz dovede jen psáti tak, jako v „Doktoru Johánkovi“ anebo jiných podobných pracech, kde vidí v církvi a kněžstvu jen hřích a pokrytectví a nelaskavost a kdo ví jaké jiné nešváry. On dovede také psáti o knězi, který se zastává utlačených . . . ale ani zde není ta zásluha docela čistá, aspoň

její pramen a původ p. spisovatel musil podati hezky poutavě. Ve válkách křížových vysvobodil vznešený rytíř mahomedánku Halimu. Z rytíře stal se kněz, farář osady blízké od Nymburka — z Halimy — Nymburská rychtářka. Koupil si ji bohatý Nizozemčan — a týž stal se také koupí majitelem rychty — a tak i veškeré moci veřejné — v Nymburce. Mají s Halimou dva syny: Johlína a Enderšina. Johlín není u otce oblíben pro svou lásku k chudé dívce. Když pak pro podezření vraždy spáchané na českém rytíři jest uvězněn, sám otec ho soudí a odsuzuje na smrt. Halima hledá útěchy u kněze — pozná svého vysvoboditele, dává se teprve nyní pokřtiti, aby jako manželka rychtářova směla hájiti syna. Její hájení nezdaří se proto, že rychtář nechce se k ní jako k pravé manželce znáti. — Také druhý syn — Enderlin — ho všemožně popouzí proti matce i bratru. Teprve když Enderlin sám pro své zálety úkladně zabit byl od svého dosavadního nástroje všech neplech, nastává obrat. Ale Halima — pozbyla již rozumu a je tichá, zadumčivá, za živa mrtvá, rychtář pak umřel v zoufalství, poznav že nešlechtný syn používal ho za nástroj svůj. Halima s Johlínem z vězení přece vyprostěným a jeho milou Jaruší odjeli do Italie, kde jejich ochránce — P. Anselmo — zaujal vysoké důstojenství. —

Román tento velmi poutavě psaný pro svou vlasteneckou tendenci, která všude dějem prosvítá, patří k lepším dílům Laciné Knihovny — mnohem aspoň je lepší, nežli ten Schulzův Johánek.

Rozjímání a výklady o litanii loretánské, které složil Dr. Ant. Lenz, probošt královské kapitoly na Vyšehradě. Povoláním kníž. arc. konsistoře. Tisk a náklad Cyrillo-Met. knihtiskárny. Stran 539. 8°. Cena 2 zl. 80 kr.

Díla vys. d. p. probošta dra Lenze odporučovati není třeba. Cokoliv kdy čtenář z jeho péra do ruky dostal, a je toho již hezká řada spisův, všecko svědčí o jeho neunavné pili, o pátravém, kritickém a vynalézavém duchu, jenž jednak pravdu křesťanskou proti její nepřítelům zbraní neodolatelnou hájí a jednak kazatelům a učitelům náboženství skytá bohaté zásoby látky. Čtenáři znají pana probošta jako obzvláštního ctitele Bohorodičky. Duch jeho musí bez přestání o ní rozjímati, jelikož v krátké době za sebou dvě značná díla o Bohorodičce vyšla.

Nejnovější dílo jeho o Bohorodičce je pravým pokladem pro kazatele. Četné její svátky v roce nutí kazatele, aby hledali vždy něco nového, a ovšem i dobrého na kazatelnu, — ale odkud. Říkává se, že kázání o Bohorodičce jsou si všecka podobna, a že tudíž každý kazatel v několika letech přichází do rozpaků nemalých, co a kterak kázati. Rozpaky ty jsou pouze zdánlivy. O Bohorodičce káže se lehce i těžce, — přijde tu mnoho, ba všecko na duševní stav kazatele. Kdo opustiv pole dogmatické pustí se do větrů citů, do krásných klinkavých, dávno již zvadlých frází, ten s kazbami o P. M. brzy je hotov. Kdo však dovede dogmatiku spojití s dějinami, ten nikdy nebude v rozpacích o vhodnou látku k mariánskému kázání. A takového druhu jsou Rozjímání a výklady probošta Lenze, Že však nejen kněz, ale i laik s velikým prospěchem rozjímání ta bude čísti, o tom pojednáme v příštím čísle „o b r a n y v í r y.“

D r o b n o s t i .

Maďarská národní (!) opera. Maďaři povolali žida, aby jim utvořil „národní“ operu. Jak ji „národně“ utvořil, vysvítá nejlépe ze slov poslance Fr. Komlosyho, pronesených dne 11. m. m. na uherském sněmě, jenž tvrdí, že jest v maďarské „národní“ opeře angažováno neméně než 150 židů. Vláda na tuto operu přispívá stálou subvencí 210.000 zl. ročně; mimo to podána žádost, aby vláda dala jí výmínečně subvenci ještě 36.000 zl. a 27.750 zl. na zaplacení dlužné splátky. Při povolování rozpředla se ve sněmovně maďarské zajímavá

hádka. Poslanec D. Pazmandy vyslovil politování, že nemaďar má udělati maďarskou operu. Posl. Fr. Fenyvessy poznamenal, že aristokracie nechodí do opery, nýbrž židé. Posl. Komlosy nechce podporovati „kšeft“ židovský, jaký provozují se vstupenkami do opery, a proto prý tam raději nechodí. Ostatně takový požitek, jaký jest v maďarské opeře, získá si prý v kterékoli pešťské synagoze a má to zadarmo. Obává se, že člověk, jenž nejmaďarem byl povolán, aby utvořil maďarskou operu, utvoří z ní židovskou národní. Aristokracie nechodí do opery, poněvadž se necítí volně v židovské atmosféře. — Přes to však, že maďarská „národní“ opera jest úplně požidovštělá, povolena byla maďarskými „antisemity“ subvence!“

* * *

Jací lidé jsou v Prusku inspektory katolických škol. Krajský školní inspektor katolických škol ve Hlubčicích ve Slezsku, Stordeur, dává své děti od protestantských pastorů křtíti, a ovšem i protestantsky vychovávat. Vůbec vláda pruská za inspektory škol katolických vybírá výhradně jen katolíky s vírou naprosto mrtvou.

* * *

Odkud tolik průtrží mračen. O rozluštění otázky té pokusil se jeden Američan. V Americe prý dnes vychrluje ze sebe dým 30.000 lokomotiv. Parostrojů všeho druhu je prý v Americe nejméně osmkrát tolik. Z těchto všech vychází prý týdně okolo 500,000,000 prostorných metrů páry. Kdo prý se tu může diviti tolika dešťům a průtržím mračen? —

* * *

Audiphon, nový nástroj pro hluché byl od jistého studujícího medika v Rusku vynalezen. Pozůstává z pásu kolem těla, opatřeného dvěma elektrickými protivnými proudy. Na tyto proudy přistrojeny dva miniaturní mikrofóny, jež příkládají se ke hluchým uším. Podle zprávy university charkovské jsou výsledky audiphonu nejen u nahluchlých, ale i u hluchých podivuhodny.

* * *

Komůrka sv. Stanislava Kostky, patrona studujících v nebezpečí sboření. Vláda italská s pravým vandalismem ničí nejkrásnější a nejsvětější památky katolické minulosti v Římě. Dům, v němž sv. Stanislav Kostka bydlel, má podle ustanovení vlády sbořen býti. Římským katolíkům běželo o to, aby komůrka toho světce, od jeho úmrtí v kapličku proměněná, byla buď zachována, anebo pokud možná v celosti k nejbližšímu kostelu pošinuta, a sice sv. Ondřeje blízko Quirinálu. Přátelé polští doufají, že ze sbořených zdí opět kapličku tu postaví. Od r. 1886. čtyřikráte podali Poláci prosbu králi Umbertovi o zachování kaple v původním stavu. 10.000 podepsovaných polských katolíků a deputace Polek přimlouvaly se u královny, — konečně zdálo se, že prosby budou vyslyšeny, leč tu najednou jakýms zednářským vlivem dáno nařízení ku sboření kaple. V té kapli slavil nynější papež svoji první sv. mši. Snad právě tím sbořením mají se co nejvíce urážeti svaté upomínky katolíků polských a sv. Otce. — A k jakým účelům dům ten byl sbořen a znova vystavěn? Aby nadělali tam byty pro královské služebnictvo.

Obsah „Vychovatele“:

Školní pořádek. (A. D.) — Na sklonku roku. (Ze zápisků katechety.) — Katechetova popelka. — Žena bez Boha. (Ze školy měšťanské a živnostenské. — (Z „Paedagogických listů“ a „Osvěty.“) — Ukázka nového katechismu pro obecné školy. (Od venkovského faráře. Pokračování.) — Dopisy. — Literatura. — Drobnosti.

Majitel, vydavatel a nakladatel VÁCLAV KOTRBA. — Odpovědný redaktor PETR KOPAL.

Tiskem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské (J. Zeman a spol.) v Praze.

VYCHOVATEL.

List věnovaný zájmům křesťanského školství.

Vychází 15. a posledního dne každého měsíce. — Předplácí se čtvrtletně 50 kr., pro odběratele „Obrany víry“ 40 kr. v administraci Cyrillo-Methodějské knihtiskárny v Ostrovní ulici číslo 1508—II. v Praze. — Jednotlivá čísla po 8 kr. Redakce na Vyšehradě č. 69.

Čís. 17080.

Jmenem Jeho Veličenstva Císaře!

C. k. zemský co trestní soud v Praze uznal k návrhům c. k. státního zástupnictví ze dne 18. července 1889 č. 9422 takto za právo:

Obsah článku, nadepsaného „Pomník etc.“ uveřejněného v čís. 13 periodického časopisu „Vychovatel“ ze dne 15. července 1889 na stránce 208 zakládá skutkovou povahu zločinu uražení údův domu císařského, naznačeného v § 64 tr. zák.

Zavádí se ve věci této, an c. k. státní zástupnictví na určitou osobu žalobu nepodalo, na základě §. 493 ř. tr. řízení objektivní, schvaluje se dle čl. 489 ř. tr. zabavení čís. 13 periodického časopisu „Vychovatel“ ze dne 15. července 1889 zapovídá se dle §. 493 ř. tr. další rozšiřování čísla téhož a nařizuje se dle čl. 37 zák. ze dne 17. prosince 1862 č. 6 ř. z. ai 1863 zmaření výtisků zabavených.

D ů v o d y.

Obsahem článku, nadepsaného „Pomník etc.“, který v čís. 13 periodického časopisu „Vychovatel“ ze dne 15. července 1889 na stránce 208 uveřejněn byl, porušuje se haněním úcta k jednomu údu císařského domu, obsahuje tudíž skutkovou povahu zločinu uražení údův domu císařského, naznačeného v §. 64 zák. tr. a bylo tedy dle návrhu c. k. státního zástupitelství nalezeno.

V Praze dne 19. července 1889.

C. k. president: F. Procházka.

Rozdíly mezi církví evandělickou a římsko-katolickou.

Pod tímto názvem zahájil časlavský pastor helvetského vyznání František Kozák boj proti katolíkům. Vedle toho začal vydávati jakýsi nový list, jemuž dal jméno „Hus!“ Má to býti volavka na katolíky.

Musíme především diviti se nedůsledností pastora helvetského, že vyšel si na obranu církve evandělické.

Jest to nedůsledností. K čemu se předně stydět za jméno své církve helvetské a dávat jí jméno evandělické, jež jí žádnou měrou nepřísluší a jež by byli staří helveti za žádnou cenu nepřijali, jelikož známo je, že evandělický Luther nenáviděl helvety a oni nenáviděli jeho; a dále k čemu ještě nad potřebu firmu svoji starou bílo-červeně natíratí a přelepiti ji, jak to v Praze lepiči plakátů dělají, ještě jménem Husa? K čemu se zdo-

biti péřím cizím? Hus není žádným luteránským evandělkem, ani kalvínským helvetou, protože více než o sto let žil dřívě, nežli Luther, Zwingli a Kalvín, a co do učení víry je Hus mnohem bližší katolíkům, nežli které koliv církvi protestantské.

My však tomu rozumíme, proč helvétský pastor p. Kozák církvevoji raději nazývá evandělickou a proč skrývá se za firmu Husovu. Český lid helvetů nemiluje a proto se tito nazývají raději evandělickými, ačkoliv každý dějin znalý ví, že původně jen Lutheráni nazývají se evandělickými a za druhé: Hus má zakrytí německý původ vyznání helvétského. Dokaže-li helvétský pastor pan Kozák, že helveti jsou potomky Husa, pak dokážeme my, že němečtí Müllerové, Schulzové a Smidtové vesměs jsou potomky našich Vodičků, Jeřábků a Pospíšilů.

Nazývají se potomky Husa, je holý švindl. Každý gymnasista ví, že protestantismus byl žralokem českého husitismu. A hrátí si teď skoro po 300 letech na tu velrybu, co nejdřívě pohltila a pak vyvrhla proroka Jonáše, je — směšné.

Zkrátka: helvétský pastor p. Kozák bezdůvodně firmu svoji ozdobil cizím péřím: evandělismu a husitismu a tu je ovšem třeba s ním naložiti tak, jako v bájce naložili ptáci s tou jistou vránou.

Pod názvem svrchu uvedeným propaguje p. Kozák helvetismus.

A nyní přistupme k těm rozdílům podrobněji.

A tu hned na začátku slavně osvědčuje se, že p. Kozák skoro v každé řádce buď nesprávně cituje, anebo rozum slov překrucuje.

Hned v první větě praví:

Křesťan evanjelík věří jen tomu, co jest psáno v písmu sv. Křesťan katolík věří jen tomu, co mu církev jeho k učení předkládá, ať je to v písmu anebo ne.

Především my nejmenujeme se křesťany katolíky, nýbrž katolickými křesťany a pak věříme: 1. Co Bůh zjevil a 2. čemu velí Církev věřiti, ať je to psáno, nebo není. Tak stojí doslovně v katechismu kanisiánském na str. 3.

Dále píše p. pastor Kozák:

1. Co učí sv. církev o písmu svatém?

Učí, že písmo sv. jest slovo Boží a že v sobě všecko obsahuje, co k spasení člověku zapotřebí jest věděti. A proto žádá od svých údů, aby v něm pilně čítali a ponaučení hledali. Apokryfám ovšem upírá stejnou váhu ve věcech víry a učení s ostatními knihami starého a nového zákona.

Co učí katolická církev o písmu svatém?

Učí, že k poznání spasení nedostačuje, že mimo ně zapotřebí jest tradice. Apokryfám přikládá stejnou váhu jako ostatním knihám starého a nového zákona. Zapovídá čtení písma, tvrdíc že jeho výklad přísluší jen církvi, to jest biskupům a papeži.

V čem se obě církve shodují?

Obě církve v tom se shodují, že písmo sv. jest slovo Boží, sepsané vnuknutím Ducha svatého skrze proroky, evangelisty a apoštoly, a že v sobě obsahuje neklamnou pravdu Boží k spasení lidskému.

Především ohraditi se musíme proti lživému nařknutí, jakoby Církev katolická věřícím písmo sv. čísti zapovídala. Věc ta se má takto. Dřívě nežli Lutherovi a všem ostatním reformátorům napadlo, na písmo sv. se odvolávati, Církev katolická svěřila v plné důvěře lidu písmo sv., čehož důkazem nejlepším je to, že dávno před reformací a před vynalezením knihtiskařství písmo sv. do všech řečí, pokud k tomu byly působivé, dala překládati. Vždyť slovanští věrozvěstové sv. Cyrill a Methoděj s písmem sv. v jazyku slovanském v rukou hlásali evandělium. Když ale přišli reformátoři, kteříž písmo svaté překrucovali a křivě vykládali, — vždyť Lutherovi je dokázáno příklady tisícerými, že písmo svaté překládal a vykládal buď nesprávně, neb dokonce křivě — když reformátoři každé děvce dávali moc,

písmo sv. dle svého rozumu si vykládali, když pak revolucionáři, vrazi a lupiči z písma sv. vyvozovali, že Duch sv. nezakazuje: bráti cizí statky, pojímati mnoho žen, pány vraždit, kostely a obrazy bořiti a když konečně rota novokřtěnců — anarchistů — na základě písma sv. podvracela všecken společenský řád, pak teprv Církev, aby takovéto hrozné zneužívání písem sv. zamezila, vydala záповěď čtení písem sv. pro jistou dobu a pro jistá místa, avšak záповěď ta nebyla nikdy všeobecná.

Kterak reformátoři a po nich nejhorší chátra s písmem sv. zacházeli, to obšírně vylíčeno je v životopisu Martina Luthera v kalendáři pro mrtvé a živé duše. Bůh zjevení své psané svěřil člověčenstvu, aby se z něho poučovalo, nikoliv ale, aby ve svých nepravostech na ně se odvolávalo. Proto písmo sv. u židů od pradávna bylo v nesmírné úctě chováno a toliko učitelé písma oprávněnými vykládáno. Kdož by jen jota, t. j. nejmenší písmenky na něm změnil, ten vyhlazen měl býti z lidu. Toho se u židů nestalo nikdy, aby dávalo se písmo sv. do rukou i chatře nejhorší k výkladu libovolnému, jako to činili reformátoři, kteříž tolik hluboko sklesli, že někteří z nich chodili do školy ke krejčím a ševcům, aby tito je učili vykládati písmo.

Něco takového Církev katolická trpěti ovšem nesměla a proto jen, aby taková perla, jakou je písmo sv. nebyla házena — vepřům, vydala záповěď „částecnou;“ t. j. pro jistý čas a jistá místa a jisté lidi, což bychom mohli doložiti příklady z dějin přecetnými.

Písmo svaté podobá se krásné veliké zahradě, v níž nalezají se stromy a květiny všech druhů. Jsou v ní široké, ale též úzké cesty, rovné i křivolaké, jest v ní rovina, jsou ale též pahrbky, hory a strmé skály. Jest v ní též zvířiny všech druhů. Jest v ní i s důstatek vody: potoků a potůčků, jsou i řeky a veletoky. V zahradě té šelestí to jako tichým západním větrem, kdykoliv mluví sv. Duch slovy nejdobrotivějšími a nejmilosrdnějšími, ale též časem zaburácejí větry a s oblak srší blesky, kdykoliv Bůh ústy proroka ohlašuje svůj hněv a své tresty.

Zahrada ta podobá se ráji, v níž člověku lze ze všech stromů jísti, jest tam ale i strom zapovězený, jsou totiž věci, jimž těžko je k porozumění a jež proto velmi často lidmi nepovolanými vykládají se křivě a o tom stromě lze též křesťanům odpovídati na otázku protestantských pokušitelů: proč vám vaše Církev zapovídá se všech stromů jísti? Čili, proč zapovídá všecko čísti a dle své libovůle vykládati? — nikoliv, Církev nám to nezapovídá vůbec, nýbrž ona chce, abychom všetečností svojí nezemřeli, ona jako opatrná matka varuje nás, abychom ducha a srdce neotravovali, špatným výkladem míst těžších a záhadnějších. Jsouť v písmě sv. krásné sice růže, fialky, karafiáty a pod., ale jsou též květiny silně páchnoucí, omamující, ba i jedovaté, jež tam Prozřetelnost boží vsadila více pro výstrahu, nežli pro potřebu a jimž třeba jest se vyhnouti.

Mnoho-li pravdy na tom je, že Církev katolická věřícím čtení písem sv. zapovídá, lze poznati nejlíp z toho, že před výbuchem reformace bylo přes 200 vydání písem sv. v řečích nejrůznějších ku čtení věřícím a že jak Aeneáš Silvius, pozdější papež Pius II. tvrdí, že v Čechách i lidé prostí lépe znali písmo, nežli někde kněží a to bylo již v době, kdy Luther ještě běhal si kde po horách. Dokud tedy lidé nebyvše nikým sváděni, z písem svatých čerpali jen spasitelná napomenutí, Církev jejich čtení nezapovídala, když ale později Luther sám písma sv. překrucoval a špatně překládal, a jak je dokázáno, že na 1400 míst v jeho překladu je chybných; a když i ševci, řezníci, pekaři, nosiči, odpadlíci a nevěstky s písmem sv. v rukou lidu vtírali se za reformátory, tu aby zdroj sv. víry nebyl výkaly duchů zkažených znečistěn, musila Církev tu studnu pravdy boží jaksi dávat na zámek na jistý čas. Má-li každý domácí pán právo, studnu svoji opatřiti poklopem a dávat ji na zámek, jestliže lidé nečistí a nemravní nádobami nečistými z ní nabírají a do ní smetí a neřád házejí, má totéž právo i Církev v příčině písem sv., jež jí Bůh jako zdroj pravdy křesťanské svěřil. V Praze a v okolí jsou krásné sady,

v nichž stojí nápisy: ochrana těchto sadů doporučuje se obecnstvu a psi smí toliko voditi se na provázku. Jsou ale škůdci, kteří by přes vši záповěď pouštěli tam nejen psy, ale třeba i krtky a vepře a tu má každé město právo, zahrady jinak veřejné zavíratí a pouštěti tam na vstupenku lidí jen takových, o nichž se ví, že chovají se vůbec slušně. Tolik tedy co do záповědi Círky v příčině čtení písem sv. (Pokrač.)

Ústavy pro choromyslné v Čechách a příčiny jich přeplnění.

Píše dr. Hraše, primář ústavu pro choromyslné v Praze. V Č. lékařů českých.

Ode dávna požívají vady tělesné, ze socialních poměrů vzniklé, ochrany státu neb země. Myslicímu a citíciému pozorovateli musí býti zřejmo, že nejnešťastnější ze všech trpících jest onen, jenž sebevědomí ztratil vrozenou neb získanou chorobou duševní a jenž ze zákonné nutnosti k ochraně své a celku každého volného výkonu vůle své zbaven býti musel. Posudek tento netěšil se povždy té přízni. Pozastavíme-li se jen na okamžik u vývinu choromyslnictví rozličných zemí minulého ještě století a pozorujeme-li náhledy o chorobách ducha a ošetřování choromyslných doby té, s úžasem odvracíme zraky své od časů nám nedalekých, kdy nemocní oni ani nároků neměli na pozorování a léčení lékařské. Pojmy o původu chorob duševních století osmáctého a století našeho dělí zející propast, která smytím mysticismu z chorob oněch a odstraněním přesvědčení osobu choromyslnou s osobou zločinnou ztotožňujícího, překlenuta byla. V zapomenutí zanikl hlas anglických lékařů; přesvědčivým slovům Ph. Pinelovým teprve podařilo se reformátorské plány tyto provésti a postaviti choroby duševní na roveň chorobám tělesným.

Realistický podklad psychiatrie Pinelem, později Gonollym docílený, vedl sice k velkému obratu, však z velkolepých úspěchů, jakých se lékařství v době pozdější dodělalo, skrovná jen část byla psychiatrii údělem. Ona nemůže vybaviti se ze zastarých s ní srostlých domněnek a každá novota, ať již v pathologii neb terapii zasáhne, neb zařízení ústavů choromyslných se dotýká, potkává se s lhostejností a odporem, mnohdy i ve fanatický boj pro věci staré se upřádajícím. Vzdor všemu tomu razila si aspoň péče o vhodné umístění na myslí chorých svoji trnitou cestu pravdou dosti rychle a za dobu poměrně krátkou vzmohlo se ústavnictví v míře úžasné a mezi státy kulturními nastal pravý zápas v zakládání, zařizování a zvelebování ústavů. Veškerá opatření však, která se na prospěch rozšíření ústavů pro choromyslné stala, daleko předstihnuta jsou potřebou doby a ze všech stran zaznívá jeden hlas, že ústavy choromyslných jsou přeplněné. Přeplnění zasáhlo všechny kulturní země mírou stejnou a po dobu desítiletí již udržuje v napjetí a obavě nejen orgány vládní a zastupitelstva zemská, jimž se jest starati o peněžní stránku ústavů, nýbrž i kruhy odborné. I země Česká, která dík obětavé snaze zastupitelstva zemského v zakládání ústavů pro choromyslné nezůstala za zeměmi ostatními, stížena jest tím osudem. — Kdo porovná prvopočátky ústavu pražského s přepychem ústavu dobránského, prodchnutým snahou humanitní, výmoženostmi vědy a náhledy hygieny, jen s chloubou vysloviti se musí o ústavnictví českém. Oběti, které země česká ústavům choromyslných přináší, jsou veliké, neodpovídají však nikterak poměrům časovým a skutečným potřebám země. — Ústavy české jsou přeplněny a luštiti otázku tuto, tak mocně do socialních a ekonomických poměrů země zasahující, stává se prospěšným ba nutným.

Prání, upozorniti kruhy rozhodující i kruhy odborné na tuto tak ohromných rozměrů nabývající kalamitu bylo pohnutkou k uveřejnění tohoto pojednání.

Nepopíratelnou skutečnost přibývání choromyslných v ústavech chceme v následujícím dotvrditi důkazy číselnými, úředními a tudíž úplně spolehlivými. — V údajích těch nutno nám opíratí se o statistiku cizích zemí, hlavně Francie, Anglie, Belgie a Nizozemí, neboť statistika choromyslností v Rakousku i sousedním Německu teprv v posledních letech pěstovati se počíná. Mimo to mají země ony nejdéle upravené ústavnictví a zvláštní orgány, které o statistiku choromyslnosti se starají, cenný obraz choromyslnosti v zemi ve zprávách svých poskytujíce. Mimořádně uvádíme, že Belgie má „commission permanente d'inspection des etablisemens d'aliénés,“ Anglie „Commissioners of Lunacy,“ Francie a Nizozemí generální inspektory pro choromyslnictví. Z úředních oněch zpráv jsou tyto číslice vzaty.

Nejrychlejší stoupaní v obyvatelstvu ústavním vykazuje Francie a Anglie.

1. ledna 1836.	bylo ošetřováno v ústavech francouzských	11.520
„ 1846.	„ „ „ „	18.013
„ 1856.	„ „ „ „	25.485
„ 1866.	„ „ „ „	36.002
„ 1870.	„ „ „ „	38.545
1. září 1881.	„ „ „ „	48.813.

Dle Robertsona a Pelmanna v Anglii a Walesu ošetřováno v ústavech :

1858.	z 35.347 choromyslných v zemi	22.184
1868.	z 56.118 „ „	32.605
1887.	z 91.500 „ „	80.891.

V král. Nizozemském případě

1838.	na 1925 chor. vůbec	827 v ústavech
1886.	na 6635 „ „	5340 „

Království Belgické vykazuje v ústavech

roku 1852.	3.841 nemocných
„ 1860	4.882 „
„ 1865	5.531 „

Jakého stupně dostupila péče o choromyslné v Bavorsku, vysvítá z historické studie dr. Krause o ústavnictví bavorském, v níž se praví, že mělo král. Bavorské r. 1830. 310 choromyslných v osmi ústavech. Dne 1. ledna 1886. bylo v 11 ústavech zemských a 3 soukromých 3801 nem. a 636 epileptiků a cretinů ošetřováno.

Království České poskytovalo r. 1858. 605 chovancům dobrodiní ústavního. Počátkem roku 1881. zastoupen jest ústav pražský, filiálku kosmonosskou v to počítaje s 1483 nemocnými a dnes čítáme v ošetřování a léčení všech ústavů českých na 2800 nemocných.

Porovnáme-li choromyslné v ústavech s obyvatelstvem země, připadá :

ve Francii .	1836	1 nem. na	3.024	obyvatelů
	1846	„ „	1.965	„
	1856	„ „	1.418	„
	1861	„ „	1.214	„
	1881	„ „	412	„
v Anglii .	1858	„ „	865	„
	1864	„ „	653	„
	1886	„ „	349	„
v král. Nizozemském	1858	„ „	3.022	„
	1886	„ „	822	„
v král. Bavorském .	1838	„ „	11.290	„
	1886	„ „	1.217	„
naproti tomu v Čechách	1852	„ „	9.311	„
	1864	„ „	4.356	„
	1874	„ „	4.183	„
	1881	„ „	3.597	„
	1888	„ „	2.143	„ (počítáno 6 mil. obyv.)

Ptáme-li se po příčinách těchto znepokojujících zjevů, tu doznati musíme, že nemožno nám mathematicky přesného důkazu vésti, poněvadž u věci té tak mnozí činitelové na váhu padají, jichž ocenění velmi nesnadné jest. Caeteris paribus mělo by největší vliv na přibývání chovanců ústavních:

1. Přibývání počtu nemocných pomocí ústavní se dovolávajících;
2. nepoměr mezi počtem nemocných do ústavu dodaných a úbytkem smrtí anebo propuštěním, a
3. přibývání choromyslnosti vůbec.

Co se týče dvou prvních důvodů, shledáváme následující pohyb v ústavních chovancích:

V ústavech českých:

Rok	Počet přibylých.		Počet ubylých.		Z ubylých zemřelo	
	Praha	Dobřany	Praha	Dobřany	Praha	Dobřany
1868	367	—	387	—	173	—
1870	557	—	480	—	155	—
1872	650	—	534	—	200	—
1874	673	—	594	—	230	—
1876	747	—	635	—	253	—
1878	807	—	779	—	331	—
1880	882	— ¹⁾	888	—	343	—
1881	762	195	794	65	356	18 (314) ⁵⁾
1882	802	356 ²⁾	819	242	336	97 (601)
1883	765	370	770	205	329	88 (729)
1884	702	419	669	209	293	91 (855)
1885	735	467	728	257	303	126 (1031)
1886	743	605 ³⁾	802	217	324	159 (1253)
1887	777	470	718 ⁴⁾	221	221	178 (1347)
1888	791	455	691	249	218	114 (1403)

Sestavení toto dokazuje přibývání počtu ročních přírůstků, které až na r. 1887 a 1888, kdy asi následkem přeplnění ústavů přijímání nemocných obmezeno býti muselo, stále progressivní jest, a dále klesání úmrtnosti v ústavu pražském při nezměněném skoro celkovém stavu od roku 1880 a náhlé sklesnutí úmrtnosti v ústavu dobřanském r. 1888.

V ústavech bavorských dle dr. C. F. Majera:

	přibýlo	ubýlo	zbylo	
1858	399	259	785	nemocných
1868	605	545	1820	"
1878	1052	934	2938	"
1879	1129	1025	3042	"
1880	1160	1067	3135	"
1881	1068	1035	3168	"
1882	1174	1026	3316	"
1883	1240	1172	3384	"

1) Otevřen ústav Dobř. se 123 nemocnými, transf. z ústavu pražského.

2) Transfer. 50 nem. z Prahy.

3) Transfer. 100 nem. z Prahy.

4) Otevřena filiálka opoř. se 138 nem. ústavu pražského.

5) K lepšímu přehledu udávají číslice v závorce celkový stav ročních chovanců.

Aforismy o vědách lékařských.

Byli zlatí časové, že mohl zástup učňů svěřiti celou svoji vědylačnost jedinému mistru-lékaři. Chodil s ním po praksi od domu k domu. Cestou od lůžka k lůžku zvěděl všecko. Proč není možným dnes, co bylo možným před tisíci lety? Což není platen výrok, že každá pravda jest jednoduchá? Přibylo snad pravdy, tak že se nedá stručně vysloviti, krátce ukázati? Asi ne. I přibylo-li nemocí, nepřibylo jich tolik, co přibylo nauky. Rozdíl je, že tehdejší lidé spokojili se s ovocem pravdy, kdežto my chceme ji znáti celou až do kořenů. Dnes nahromaděno tolik materiálu, že nikdo na světě, a třeba veleduchem byl, neobsáhne veškeré medicínské vědění. Jeho strom je tak proslíděn, že kdo chce bádati, něco nového objeviti, musí pustiti se po některé větvici a v jejích výstřelcích píditi se, dá-li se ještě něco neznámého odkrýti. Výstřední badatelé zabořují se do podrobnůstek a ztrácejí souvislost s celkem. Snadno pozbývají přehledu. Kdo tím trpí? Snad věda? Nikoli, ale chudák student. Poslouchá spousty odborů. Každý učitel mu vykládá jinou stránku. Svázati si listy v knihu musí učeň sám. Žádný div, že se potácí v rozpacích, byť i pilně sedal za škamny a byť sebe lépe obeznámil se s chorobami jednotlivými, když konečně je povolán, ne aby léčil nemoc, nýbrž aby léčil člověka churavého.

Leč věda má jen svůj pokrok na očích. Neohlíží se, zdali může začátečník a praktik klusati s ní, zdali mu na stopování vystačuje dech. Kdyby pravdou bylo, že jen vynalezavost musí býti vrozena a vykladačství že je schopnost nacvičitelná, našlo by se mezi geniálními objeviteli více oblíbených učitelů. Zkušenost ukazuje, že na velkých fakultách, kde jeden předmět svěřen několika profesorům, nehonosívá se nejčtetnějším posluchačstvem představitel mající v nich ve vědě jméno nejlesklejší. Studenti mají zdravý čich. Přijdou záhy na to, s které stolice předkládá se jim strava nejdužnější.

Lékařství má dnes badatelů hejna nesčetná. Kde jen kdo, všecko se chápe vědeckého rýče. Jeť bádání samo dnes poměrně snadné. Usnadněnost leží v zmíněné rozštěpenosti snah. Jindy odvážil se k samostatnému postupu, jen kdo ovládal již celou nauku, zdálo-li se mu v ní něco nehotovým aneb závadným. Dnes může se odvážiti i nedospělý učeň. Nechá se učitelem dovésti až na výstřední hranici oboru, nechá si naznačiti směr, vtisknonti si do ruky nástroj a může dáti se na pochod, aniž by se ohlížel na pravo na levo. Plní úlohu prostého zákopníka, který nepotřebuje dlouho přemýšleti; poslouchá a jedná na kommando; kriticky srovnati práci s účelem totě starostí důstojníkovou.

Toto rozparcelování odborů nese užitek; výnosnost spočívá ve zmnohonásobnění sil. Avšak tento moderní systém má také svoje slabiny. Na trh vědecký zavázejí se záplavy výrobků, z nichž velká část nemá ceny. Vědečtí obchodníci i soukromníci, kteří chtějí býti zásobeni všestranně, jimž jmenovitě žádná cenná novinka nesmí ujíti, mají velkou potíž, aby se dobře orientovali a nezmýlili při výběru zboží. I kdyby jejich kritické síto opatřeno bylo nejjemnějšími skulinami, i kdyby jejich znalecká zkušebnost sebe spolehlivěji byla vytríbena, přece by leccos dobrého mohlo jim proklouznouti a lecjaká chamraď uvíznouti na řesetě nedopatřením náhodným, aneb únavou.

Užili jsme obrazu „vědečtí obchodníci.“ Nebudíž zle vykládáno. Chtěli jsme jen říci, že professor, jehož povinností jest vybírati si z vědeckých surovin nové zásoby a sdíleti je pak se žactvem, podobá se překupníku. Rovněž spisovatel učebnic. Jako obchodník nemusí býti továrníkem, nemusí ani učitel býti badatelem. Ale musí býti dobrým kritikem a kombinovatelem. A tomuto účelu dnes řádně vyhověti je věru obtížnější úloha. Obrovská soutěž poznesla stavbu učebnic k také dokonalosti, že jenom kdo vládne technikou skutečně mistrnou, může obstáti. Dnešní učebnice blíží se zenitu formální bezvadnosti, ačkoli je právě v medicíně svrchovaně nesnadno přivést začá-

tečníka holým potištěným papírem k jasnému pochopení věci. Ale i nejdokonalější učebná kniha má dnes cenu jen od večera do rána, neboť jejich obsah mění se přes noc. Co bylo pravdou před západem slunce, může při úsvitu novými objevy vyvráceno býti z kořene. Kterážto okolnost přinutila nakladatele k sporivé opatrnosti. Vydávají knihy jen v nečetných exemplárech, za to chystají se, sotva výtisk přišel do skladu, již již nová vydání opravená. Že při každém obrození zarachotí buben reklamy, netřeba dokládati. Není lichotnou a lákavou zmínka: „Desáté vydání během patnácti let . . .“?

Řekli jsme, že je ve vědě mnoho subjektivity. Bylo, jest a bude, dokud její zedníci budou smrtelnými lidmi. Nejúspěšnější pružinou důmyslu byla vždycky ctižádost, jako byl nejnutkavější pružinou práce hlad. Někteří básníci, kteří se nenarodili s poetickým jmenem, píší pseudonymně a doufají, že jednou aspoň tesaný kámen s vyrytým nápisem zachrání jejich osobnost před zapomenutím. Ve vědecké literatuře se tato móda neujala. Zde neopomine vynálezce přilepiti na vynález svoje nefalšované příjmení. Neopomine učiniti tak již při prvním svém objevu, poněvadž nikdy není jist, že mu štěstí popřeje i objevů dalších. Toto sloučení jmena s objevem jest skutečně jediným pomníkem pro badatele. Snad je trvalejším nežli mramor, ale dnes začíná již i toto laciné a nevinné pomnictví stáovati se protivným. X . . . ova nemoc, Y . . . ův příznak, Z . . . ův objev. Samá a samá jména. Začátečník musí napínati nervstvo, aby pochopil aspoň věc. Stěžuje-li se mu předmět sterými jmeny, která nic nevysvětlí a darmo matou, není to jako nezbytná kosť v mase, nýbrž spíše jako v chlebě písek, o který zuby jenom se škodou zavádí. Badání bylo od jakživa málo vděčno a bude jim stále méně. Ale nic nenasmědčuje, že by v kruzích autorů klíčila velkomyslnost, která by se dovedla odříci i této poslední špetky odměny. Strach, aby původnost vynálezu nemohla býti upřena, vyvolal již mnohé malicherné šrůtky v literatuře přísné a vyvolal zjevy svědčící o faktu, že i bystrozrak může v jednom mozku souložen býti se směšnou mnohdy ješitností. Patří sem ku příkladu tak zvané „předběžné zprávy.“ Badatel dopadl náhodou na něco. Nežli sesbírá všechny důkazy, jimiž by existenci novince zabezpečil, mohl by někdo jiný dopadnouti na totéž. Odtud chvat vykřiknouti do veřejnosti aspoň prozatímní stručnou zmínkou, že nález učiněn byl. Zkušenost ukázala, že přechoasto po „předběžné zprávě“ dolíčení vlastní — následovalo, že se tudíž vynálezce patrně zatím lépe poradil a rozmyslil. Bázeň o zachování originality vyhlíží vlastně bezpodstatně a následkem toho i pošetile. Avšak ukázalo se, že skutečnost dodala jí jakýchsi nároků oprávněných. Staloť se skutečně, že dva učenci od sebe vzdálení současně dospěli k týmž výsledkům o téže věci. Dne 7. února 1872 přednášel Francouz Duret v odborné společnosti své objevy týkající se cévstva a oběhu krevního v mozku. A t é h o ž s e d m é h o ú n o r a přinesl berlínský Centralblatt stať Němce Heubnera, z níž vysvívalo, že toutéž skoro cestou přišel k týmž koncům. Práce obou jsou znamenité. Resultáty mají pro neurologý cenu skutečně velikánskou. Cenu tím větší, že jsou shodné až na nepatrné odchylky. Věc tudíž dvojakostí jenom získala. Ale jak Francouz, tak Němec ukázali se oba lidmi. Nedovedli rozdělit se o palmu. Každý chtěl míti věnec celý. Poněvadž v ý s l e d k y prací uveřejnili soudobně, jal se nyní každý dokazovati, že m y š l é n k a zrodila se v něm dříve. Kterážto důkazy — ostatně světu lhostejné — nezdařily se žádnému z obou. Platným zůstalo staré a přirozené faktum, že stejné popudy zevnější budí v mozcích stejně vychovaných v stejný čas stejné osnovy nápadů.

dr. —f.—

Ukázka nového katechismu pro obecné školy.

Od venkovského faráře.

(Pokračování.)

Když dosáhne od zpovědníka požehnání znamením kříže, modlí se obecnou zpověď, která zní takto:

Já bídny hříšník zpovídám a vyznávám Bohu všemohoucímu, Marii, jeho důstojné matce, všem milým Svatým, a Vám, otče duchovní, že jsem — od své mladosti neb od své poslední zpovědi, která se stala . . . — následujícími hříchy Boha rozhněval . . .

(Teď jmenuje hříchy, na které se při zpytování svědomí upamatoval).

Po upřímném a skroušeném i úplném vyznání dokoná zpověď, řka:

Těchto hříchů svých i všech jiných, na které jsem se snad neupamatoval, srdečně lituji, protože jsem jimi Boha, kteréhož nade všechno miluji, urazil a rozhněval. Opravdu míním, nikdy více nehřešiti a všeliké příležitosti k hříchu se varovati. Prosím Vás, ctihodný otče, za kněžské rozhřešení a za spasitelné pokání.

Nyní musí kajcník bedlivě naslouchati, jaká poučení mu zpovědník dává; na jeho otázky upřímně odpovídati; uložené pokání ochotně přijmouti a ze zpovědnice neodcházeti, dokud znamením kříže rozhřešení neobdržel.

O dostiučinění.

Dostiučiněním rozumíme kající skutky, které zpovědník po vykonané zpovědi kajcníkovi ukládá.

Ukládá se kajcníkovi dostiučinění:

1. za pokutu pro spáchané hříchy;
2. na výstrahu a k polepšení.

Kající skutkové ukládají se kajcníkovi za pokutu:

1. aby tak sám poněkud napravil křivdy, které Bohu hříchem učinil;
2. aby hříchy své sám na sobě trestal;
3. aby mu zasloužené časné tresty odpuštěny byly.

Kající skutkové ukládají se na výstrahu a k polepšení kajcníka; aby se naučil hříšné náklonnosti přemáhati, zlých příležitostí se varovati a jiné dobrovolné kající skutky konati.

Kající skutkové, které obyčejně zpovědník ukládá, jsou: modlitba, půst a almužna.

Modlitbou smiřuje kajcník Boha, almužnou osvědčuje lásku k bližnímu, a postem trestá sám sebe. Mimo to modlitbou překonává kajcník pýchu života, almužnou žádostivost očí a postem žádostivost těla.

Kajcník má uložené pokání vykonati: 1. s pokorným srdcem; 2. věrně, tak jak mu bylo uloženo; 3. hned bez všeho odkladu.

Kajcník, kterému by se zdálo uložené pokání příliš obtížné býti, má uvážiti, že za své hříchy mnohem větší tresty zasluhuje; kdyby je však za nemožné pokládal, má to zpovědníkovi upřímně a uctivě pověděti.

Mimo pokání od zpovědníka uložené může a má se také každý kajcník přičiniti, aby Bohu sám ještě jinými dobrými skutky dostiučinil, zvláště trpělivostí v strastech a v protivenství, které Bůh naň dopouští, neboť:

1. zpovědník neukládá kajcníkovi nikdy tak tuhého pokání, jakého by právem za své hříchy zasloužil;
2. každý kajcník má dle rozkazu Ježíše Krista činiti hodné i hojné ovoce pokání. Mat. 3, 8.

Kajcník nemůže žádným způsobem sám za sebe Bohu dostiučiniti; neboť všechno lidské pokání nestačí vyrovnati urážku neskonale velebnosti božské.

Ježíš Kristus dal sice smrtí svou neskončenou náhradu za hříchy lidské; avšak každý jednotlivec se má přičiníti, aby za hříchy své dle možností pokání činil, protože jen tak zásluh Kristových účasten býti může.

Skutky, které zpovědník ukládá, jakož i ty, které skroušený kajicník sám dobrovolně koná, nabývají ceny neskončeným dostiučiněním Ježíše Krista; protož má každý všecky kající skutky s tím úmyslem konati, aby se Bohu pro zásluhy Ježíše Krista líbily a jemu prospívaly.

O přípravě k svátosti pokání.

Kajicník, který chce svátost pokání hodně a spasitelně přijati, musí se náležitě k tomu připraviti: zpytováním svědomí, vzbuzováním lítosti, modlitbou a jinými dobrými skutky.

Svědomí zpytovati jest, přemýšletí, kterých hříchů se kajicník od své maličkosti, neb od své poslední zpovědi dopustil.

Svědomí své zpytovati jest kajicníku nevyhnutelně třeba; neboť nemůže hříchů svých litovati, ani se z nich vyznati, ani za ně dostiučiníti, když jich dokonale nepoznal, na ně se neupamatoval.

Kajicník, který se chce na hříchy své náležitě upamatovati, musí nejprve Ducha svatého za dar osvětlení prositi. (Viz přídavek).

Potom se má kajicník zvlášť na to rozpomenouti:

1. kdy naposled zpověď vykonal, zdali ji platně vykonal a zdali se skutečně polepšil;

2. zdali jednal proti desateru Božích anebo pateru církevních přikázání;

3. kolikrát se toho neb onoho hříchu dopustil a za jakých okolností, přitěžujících či polehčujících;

4. zdali měl zalíbení v zlých myšlénkách, a zdali svolil v zlé žádosti, třeba to i ke skutku bylo nedošlo;

5. zdali se dopustil některého z 9 cizích hříchů;

6. kterého hříchu se nejčastěji a tak řka ze zvyku dopouštěl.

Kajicník má svědomí své takovou pilností zpytovati, s jakou jiná důležitá díla koná. Zvláštní pilností svědomí své zpytovati musí takový kajicník, který lehkomyšlně žil a snad po dlouhá leta zpověď zanedbával.

Každému křesťanu to velmi prospívá svědomí své zpytovati častěji, ba každodenně zvlášť u večer.

Kajicník, který zpytování svého svědomí vykonal, má hned dokonalou lítost v srdci svém vzbuzovati.

V den před svatou zpovědí má se kajicník vroucně modliti, dobré skutky konati, hlučných radovánek a vši roztržitosti se vystříhati.

Katolický křesťan zavázán jest 4. přikázáním církevním, nejméně jednou v roce se zpovídati.

Spasitelně jest však každému křesťanu častěji svátost pokání přijímati; neboť:

1. sám často hřešívá a smíření s Bohem na dlouho odkládati jest nebezpečno;

2. častější zpověď sílí duši v milosti boží, pomáhá k čistotě a útlosti svědomí a chrání vůbec před hříchem.

Mnozí křesťané zpovídnávají se časem z hříchů několikaleté doby životní, neb z hříchů celého života, ačkoliv u svaté zpovědi bývali. Takovou zpověď nazýváme životnou či generální.

Životná zpověď potřebná jest takovým kajicníkům, kteří jistě vědí, že se neplatně zpovídnávali.

Životná zpověď jest pak užitečná těm kajicníkům, kteří podstatnou pochybnost o platnosti svých zpovědí mají; jakož i takovým, jimž důležitá změna v životě nastává.

Kajicník, který by takovou životnou zpověď vykonati chtěl, může se dříve poraditi se svým zpovědníkem.

O odpustcích.

Odpustky jsou odpuštění časných trestů, kteréž by kajicník i po dosaženém rozhřešení buď v tomto životě, aneb po smrti v očistci trpěti měl.

O odpustcích věříme:

1. že církev katolická od Ježíše Krista obdržela moc, odpustky udělovati;

2. že jest nám spasitelno, odpustky získati;

3. že je můžeme i dušem v očistci přímluvou svou přivlastniti.

Církev katolická uděluje odpustky:

1. aby nedostatky našeho pokání doplnila;

2. aby nás k pravé kajicnosti povzbudila;

3. aby horlivost naši v konání kajicích skutků odměnila.

Odpustky se zakládají v neskončených zásluhách Ježíše Krista, v zásluhách Panny Marie a všech Svátých; tyto zásluhy nám církev přivlastňuje udělováním odpustků.

Křesťan, který odpustků dojíti chce, musí:

1. svátost pokání a nejsvětější svátost oltářní hodně přijmouti;

2. skutky od církve předepsané úplně, v pravý čas a s dobrým úmyslem vykonati.

Odpustky jsou plnomocné a neplnomocné.

Plnomocné jsou, když se jimi odpouštějí všechny časné tresty, kterých hříšník zasloužil; neplnomocné, když se jimi odpouští jen částka těch trestů.

Papež uděluje odpustky pro celou církev; biskupové jenom věřícím svého biskupství.

O svátosti posledního pomazání.

Poslední pomazání jest svátost, v které nemocný křesťan svatým olejem a modlitbou kněžskou nabývá milosti Boží k prospěchu duše a častěji i k prospěchu těla.

Tato svátost se jmenuje poslední pomazání, protože to mezi svátostmi pravidelně ta poslední, při které se mazání sv. olejem užívá.

Tato svátost jmenuje se také pomazání nemocných, protože se ní příslužuje toliko dospělým nemocným, kteří se v nebezpečení smrti nalézají.

Svátost ta byla naznačena, když učenníci Pána Ježíše k rozkazu jeho nemocné olejem mazali a uzdravovali. Mark. 6, 13.

O ustanovení této svátosti skrze Ježíše Krista svědčí sv. Jakub slovy „Stůně-li kdo z vás, uveď (k sobě) kněží církve, a ať se modlí na něm, mažíce jej olejem ve jménu Páně; a modlitba víry uzdraví nemocného a polehčí jemu Pán a jestli v hříších, budou mu odpuštěny“ 5, 14. 15.

Sv. Jakub by dojísta nebyl takto napsal, kdyby nebyl znal ustanovení této svátosti.

Zevnější znamení při svátosti pomazání jest: mazání sv. olejem a modlitba, kterou koná kněz, když nemocného maže na rozličných údech těla, říká: „Skrze toto svaté pomazání a své neskončené milosrdenství odpustiž tobě Bůh, cokoliv jsi zavinil zrakem, sluchem, čichem, chutí, hmatem aneb chůzí.“

Svátostí pomazání dosahuje nemocný:

1. rozmnožení posvěcující milosti Boží;

2. uzdravení, pakli to k spasení jeho duše prospívá;

3. polehčení a posily, aby bolesti trpělivě snášel a pokušení všeliké šťastně překonal.

D r o b n o s t i.

Nebezpečná konkurence. Podle celoročních zpráv bylo letos na německém gymnasiu na Starém městě, jež mělo celkem 322 žáků, 279 Němců, 44 Čechů a 194 židů; na německém gymnasiu na Novém městě bylo mezi 559 žáky 514 Němců, 42 Čechů a 324 židů; na německém gymnasiu na Malé straně mezi 316 žáky 254 Němců, 36 Čechů a 47 židů; na první německé realce 368 žáků 287 Němců, 81 Čechů a 138 židů; na německé realce v Karlíně mezi 198 žáky 144 Němců, 52 Čechů 56 židů, a posléze na smíchovském německém nižším gymnasiu mezi 122 žáky 79 Němců, 40 Čechů a 30 židů. Z toho nejlépe viděti, kam posud tíhne mysl a srdce židů v Čechách a jak učení o prioritě němčiny rozmnožuje počet žáků německých českými hochy, kteří takto propadají germanisaci. Nebylo by též nezajímavo pátrati, kolik židovských žáků na jmenovaných školách bylo přihlášeno k národnosti — české?

K této úvaze „N. L.“ připojujeme ještě následující: Ačkoliv židé nejraději studují na ústavech německých, je přece známo, že vesměs přiučují se dosti důkladně i češtině. Praktický žid běře do služby k dětem skoro výhradně děvčata česká, od nichž děti židovské takměř dobře naučí se česky. V Praze vůbec najde se málo židů neznalých češtiny. Víme, že židé, byť i na středních školách německých studovali, přiučují se češtině i v písmě. Povolání, jaké si židé na universitě volí, jest především lékařství, právnictví a v malém procentu též učitelství. Z toho jde, že židé jako právníci a lékaři nejnebezpečnějšími jsou konkurenty nejen Čechů, ale a to snad u větší ještě míře i Němců dostatečnou znalostí obou zemských řečí. S touto konkurrencí těsně souvisí rada listů officiosních, již uveřejňujeme podle N. L. ze dne 27. července:

„*Nedávejte své syny na studie!*“ volají nyní o překot zejména listy vládní, dokazující, že jen strádání a bída očekává ty, již dají se svěsti „latinskou Loreley“, která ubožáky, jež uchvátí, utápí ve vlnách učeného proletářstva. Jsme posledními, kteří by namlouvali rodičům, aby syny své dávali na studie, neboť vyhlídky, jež skytá nyní studium, jsou přesmurné. Však právem táže se nás otec, jenž na rozpacích jest, jak pojistiti dítěti svému budoucnost, kam je dáti má a jakou zvoliti pro něho dráhu? Daří se nyní snad řemeslníku dobře? Nikoli. Právě z řemeslnictva ozývá se všude stesk a nářek? Aneb jest nyní zvlášť výhodná doba pro obchodníka? Učiňmež poptávku v dotyčných kruzích a uslyšíme, jaké dostane se nám odpovědi. „Byl jsem v několika závodech, abych vyhledal pro syna vhodné učednické místo, však jakým způsobem uvítali mne na všech místech? „Jen k nám ho nedávejte. Ujišťujeme Vás, že všechno přeplněno a že klnul by v zralejším věku, že takové zvolil si zaměstnání.“ — Takového dostalo se zmíněnému otci všude uvítání. Není zde k tomu místa vykládati, jaké jsou vlastně příčiny té nynější bídy, ostatně cvrlikají vrabci na střeše, kde to vězí, však officiosní listy měly by říci a poraditi rodičům, co činiti mají s dětmi svými, aby aspoň poněkud slušnou zabezpečily jim budoucnost. Zrazujeme také rodiče, aby syny na studie dávali, však odsuzujeme cynismus listů officiosních, jež mluví tak, jako by jen synkové boháčů měli privilej na akademické vzdělání, sebe talentovanější chudás aby však spokojil se s tak zvanou „nižší“ kariérou. Doporučujeme v ohledu tom pilné studium výkazů ze škol středních a vysokých. Z těch možno na prstech si vypočítati, jaký živel byl by za několik let v našem soudnictví a úřednictvu, mezi lékaři a právníky rozhodujícím, kdyby právo na studie měli jen ti, „co mají peníze.“

Se závěrkem tímto úplně souhlasíme. Víme z praktického života, že ze dvou žadatelů při okolnostech jinak stejných, obyčejně žid známými praktikami dostává přednost před křesťanem, což má nezbytný následek ten, že křesťan v kariéře zůstává daleko pozadu. A dá-li se do konce žid pokřtiti, pak má před sebou cestu k nejvyšším úřadům otevřenou, čímž ovšem nemíníme jim činiti výtku ani nejmenší, což ale leckdes mívá nemilý následek ten, že křesťanům bez zvláštní protekce, anebo štěstí, zbývají nižší úřady.

A přece i k vůli těmto hrne se naše mládež do středních škol. Slýcháme mnohé živnostníky a řemeslníky říkati: přece se má i ten diurnista lépe nežli já. On jakmile ráno vstane, má svoji zlatku jistou, ale já nevím, jestli ji za den vydělám. Proto považujeme výstrahy listů vládních, aby rodičové nedávali synků svých na studie, za zbytečné a marné. Rodičové ve svém okolí dobře vidí, jak se komu vede a podle toho volívají dětem svým příští povolání. Jsou to opravdu časy velmi smutné. Koukni kam koukni, všude potkáváš semitickou konkurenci: v obchodech, živnostech, úřadech, slovem všudež, jenom ne v těžké, hmotné práci. A pak se officiosové a mnozí diví, proč antisemitismus tolik vzrůstá. Národové křesťanští potřebují nutně obrany proti nebezpečné konkurenci, kterou jim „internacionální“ alliance israelite ve všech oborech přináší.

* * *

Zmírněný zákon na tělesné tresty žáků se strany učitelů.

Paragraf 456. ministrem práv navrženého zákona trestního zmírňuje „přečiny“ učitele pakliže při konání své učitelské povinnosti žákem nezbedným tou měrou byl ku hněvu podrážděn, že v návalu rozčilenosti jej tělesně a ovšem i znatelně potrestal, na pouhý přestupek, jenž trestá se pokutou, případně až do 100 zl.

* * *

Hromadné bití ve škole. Z Gery se oznamuje: Onehdy bylo přes 50 žáků obecné školy v jedné větší sousední obci odsouzeno k 25 ranám holí, poněvadž byli překročili zákaz ohledně kouření tabáku. Poněvadž ale obecní sluha odepřel vykonat tento trest a také jiný ve vsi neměl chuti uvázat se v tuto práci, usnesla se konečně správa školy, aby každý z provinilců trestán byl po 4 neděle každodenně vězením 4 hodin, které si měli odsedět od $\frac{1}{2}$ 1 do $\frac{1}{2}$ 5 hod. Avšak i v této věci se páni správci školy a v jich čele místní pastor přepočítali. Neboť továrníci, u nichž odsouzení hoši v hodinách odpoledních pracují, opřeli se proti tomuto rozhodnutí.

Zprávu tuto doprovázejí N. L. poznámkou: je to zkažené století, kde nelze ani několika klukům ve škole vysázet pětadvacet. — Kdyby něco takového chtěl někde katolický kněz provést, což by N. L. rozbolívaly se nad tím tmářstvím, zpátečnictvím a fanatismem katol. kněžstva! V našem katolickém Rakousku nenapadne ani učitel, ani knězi, trestati žáky pro kouření tělesně. Považuje se za povinnost rodičů, trestati děti pro kouření. Ostatně svědčí to dosti chvalně o místní školní radě v Géře, že sama napomáhá kázni školní a to v eminentně kulturním protestantském Německu, kdež doposud nevybavili se z přesvědčení, že tresty tělesné vším právem patří do školy. Však přijdou ku svému právu dosti brzy i u nás. Ostatně ví celý svět, že doposud rákoska i ve škole nynější hraje nemalou roli, o čemž nám jeden učitel vypravoval následující:

Do jedné školy vesnické z nenadání zavítal školní inspektor. Zasednuv za katedru spozoroval rákosku — na konci otřepenou. Pohleděv přísně na učitele, umínil si mu před dětmi dáti poučení: k čemu jen rákosky ve škole užívati se smí. Vzav rákosku do ruky, tázal se děti: kdo pak mi z vás poví, k čemu ta rákoska zde je? — — Nikdo se nehlásil. — Tohle, abyste nevěděly? — tázal se opětně. — V tom kdesi ve třetí lavici žák jeden podrbav se na jisté části těla, usmíval se a sousedu svému něco šeptal. — Co pak se směješ? — snad ty to víš? —

A tu hlásil soused:

— Tuhle Franta — soukal ze sebe, — tuhle Franta mi povídal, že vy jste moc hloupej. — —

— Já hloupej? — tázal se s úžasem inspektor.

— Ano moc hloupej, že nevíte, k čemu ta rákoska zde je. —

Tableau! Pan inspektor dále se netázal.

* * *

Ti moderní vikáři ve škole. V jedné obci, již tuto jmenovati nesmíme, místní školní inspektor učitele ve škole před dětmi — nafackoval.

* * *

Cvičení se ve zpěvu s překážkami. V městečku N. v minulé zimě najal si zpěvácký spolek novou místnost, v níž konal hned na to první zkoušku s Händlovým imponantním sborem, známým pode jménem: Alleluja-chor. Večer bylo mlhavě studeno Kamna, v nichž dlouho se netopilo, ošklivě čadila hůře prý, nežli starý kuřák. Pan řídící spolku chopí se taktovky, zaťuká, naznačí toninu a pak takt a sbor spustí hlasy mohutnými: aleluja — aleluja — aleluja.

— Prosím druhý tenor trochu rázněji. — aleluja, alelululuja, alelulululuja! —

— Prosím první tenor poněkud crescendo: lujaluja, luja, luja — — prosím první bas je o půl tonu níž: lujalujaluja. — — Ale ke všem rasům — ty kamna čadí zpropadeně — otevřme celé okno, ve studeném vzduchu zpívá se to lépe. Stalo se.

— A teď prosím lépe držeti se taktu, — velí kapelník — předešle zpíval každý trochu na divoko, tak tedy: luja — luja, ja — ja — —

Zatím dole na ulici shromáždilo se trochu lidí, zevlujících na horu do třetího patra, odkud se oknem valil kouř a slyší též křik jako: ah —, ah —, ah! Slyšte tam přece hoří a lidé volají o pomoc, pro mlhu není tam dobře vidět — pro všechno na světě honem pro hasiče! —

A nahoře zpívalo se dále: aleluja — aleluja — alelu alelu alelu alelu aleluja ja ja.

— Toť hrozné — křičelo se dole — tolik lidí tam na hoře volá o pomoc — — aleluluja — já — já.

Konečně přirachotili se hasiči se stříkačkou, hasiči po řebřících na horu a řidič hadice dává signal: vodu! a proud vody tryská na horu — panu dirigentovi do rukávu, prvnímu basu zrovna do úst, o němž je známo, že po 20 let vody neokusil; druhému tenoru za límec atd., až konečně nedorozumění šťastně se vysvětlilo a ve spolkové h o s p o d ě p o ř á d n ý m „h a b e m u s“ n a p r a v i l o.

* * *

Prušácké barbarství v Poznani líčí „Slavjanskija Izvestija“: Každému, koho zajímá položení Poláků v knížectví pozňanském, je známo, do jakých konců někdy zachází barbarství a ukrutnost Němců v této nešťastné zemi. Bez srdce, krutě a soustavně pracující ku svému cíli — poněmčení Poznaně — Němci nicméně bojí se světla veřejnosti a činí vše možné, aby vše, co se udá v germanisačních školách, zůstalo pod pokličkou. Jen časem některý příliš neobyčejný kousek poodhrne trochu tajemnou záclonu a objeví očím postranných diváků obraz toho nelidského barbarství, jež provozují Němci, chvástající se svou civilisací s bezbrannými obyvateli Poznaně. Do počtu takových kousků patří nedávný proces před poznaňským soudem, před nímž měl se zodpovídati Weimann, učitel z Jaryšova v obornickém okresu. Obviněn byl pro těžké poškození na těle 12letého svého žáka Antonína Vachovjaka Sycina, jenž následkem ran za dva dni zemřel. Jak 15 svědků dokázalo, hoch přišel toho dne ráno do školy zcela zdrav a vesel; když neuměl odpovědět na otázku z počtů, učitel popadl hůl, chlapce zbil a na to, nedbaje jeho pláče a proseb, vrazil mu několikrátě čelo do stěny a lavice. Chlapce brzy počaly opouštět síly, ale učitel zavřel ho ještě do karceru, kde byl znova ztrýzněn. S těží došel domů, kde za krátko pozbyl řeči a vlády. Nazejtří matka ho dovezla do města Šamotulů, kde lékař Děmbovský shledal u něho zapálení mozku a prohlásil stav jeho za velmi nebezpečný. Hoch skutečně následujícího dne skončil. Rodiče hochovi jen na nalehání svých sousedů podali na učitele žalobu. Na soudě se ukázalo, že k Weimannovi chodí do školy 140 dětí, z nichž polovice je polských. Obžalovaný, jak sám se přiznal, nerozumí ani slova polského a učí polské děti, neumějící ani slova německy, pomocí mimiky, t. j. ukazuje dětem předměty, nazývá je po německu a velí opakovati názvy tak dlouho, až si je děti zapamatují. Školní inspektor Münzel prohlásil, že obžalovaný obdržel odměnu za pokroky polských dětí v němčině, ale před soudem žádný z jeho žáků nebyl s to odpovídati německy. Porotci uznali obžalovaného vinným, ale uznali i polehčující okolnosti, protože „jednal v zápale vlastenecké horlivosti.“ Byl odsouzen na rok do vězení. Jak lacino Němci cení

život slovanského dítěte! Jakého trestu dostalo by se vrahu v podobném případě, kdyby byl Slovanem a ubité děcko Němcem?

V tomto procese staví se nám ve křiklavém světle před oči škola poznan-
ská. Učitel Němec, neumějící slova po polsku a vyučující polské děti pomocí
mimiky, dostává nicméně odměny, jako by za zvláštní horlivost o pokrok dětí;
skutečný katan dětí, nejednou již postižený, an s nimi nelidsky nakládá, třikráte
dostavší za to důtku, přece zůstává na svém místě; pastor je mu vývodním
svědkem, dosvědčujícím, jak pan učitel horlivě pečoval o to, aby se
ubohé polské děti oblomily v německém jazyku a staly se lidmi; lékař, který
mrtvolu zabitého soudně ohledal, vymyslel bývalou nemoc, aby „vlastenecká
horlivost“ učitelova měla polehčující okolnost. Vše to v jedné kytici sotva je
možno najíti v některém jiném, méně „civilisovaném a kulturním státě.“

* * *

Humanita bez kalhot. V Lipsku vydává jakýsi Johannes Gutzeit noviny
nadepsané „Der Bruder.“ Ten jistý Gutzeit dělal prý dříve misionáře a konal
cesty, jež nazval: bekehrungsreisen für konsekwente humanität — a směr jeho
listu označuje slovy: „warhait, fraihait, ferainfachung und fernatürlichung der
ortografi.“ Aby se čtenář v té nové ortografii a konsekventní humanitě pocvičil,
uvádíme kratičký vyňatek z Gutzeitových novin, jenž úplně dostačí k označení
tohoto nejnovějšího výkvětu německé kultury: „alem anshaine nach naern wir
uns ainer zait, da, fom orkane gepaitscht, di wogen stürmen, da sint di „braiten
betelsupen,“ wi si der gröste tail der prese sainen lesern aufdist, fon faiger
rüksicht und engem sonderinteresse aingerürt, aine ungenügende, ja ferwaichlichende
kost, wer ain würdiger genose sainer zait und saines folkes sain wil, darf sich
nicht hinter den ofen verkrichen, sondern mus mutig mitleben er kan aine
krästige gaisteskoost fertragen, ja er ferlangt nach ir.“ A na jiném místě píše:
„dem natürlichen und rain menshlichen sol durch den „bruder“ zum sige fer
holfen werden! di ringe der ferknöcherung und ferblendung, der sebsucht und
wilkürgewalt solen geöfned, di türanen und knechte befrait, di soifzenden erlöst
und beglükt werden.“

A kdož by tomu uvěřil: ten Johann Gutzeit založil spolek: für konsekwente
humanität und fernatürchlichung der ortografi Nazývá se též: Der bunt der
pütakoräer und naturprediger a má již 4137 marků (!) spolkového jmění a čítá
již 130 členů: genosen und genosinen. Jsou prý mezi nimi lékaři, kupci, úřed-
níci a dělníci — ba i jeden meklenburský „bankjé,“ jeden „feltwebel“ a jedna
„klawirlererin“ z Berlína se přihlásili. Pan Gutzeit v listu svém vychvaluje
Liebknechta, že s úctou mluví o zvířatech, chválí Amerikány, že prý usmrcují
zlosiny elektrinou a že odstranili: das shoisliche hängen und kopfaphauen. —
Dále vypravuje o patálii, kterouž musil podstoupiti v Kostnici s policií, která
prý mu chtěla vnutiti — kalhoty. Ti apoštolové konsekventní humanity chodí
bez kalhot a která ho proto poslala postřkem domů. Hodlá prý někde založiti
kolonii pro konsekventní humanitu bez kalhot.

* * *

Japonka jeptiškou. V Mnichově bude v těchto dnech v kostele jeptišek
Ehenfaillských oblačena slečna Toku Mardira, z nejlepší rodiny Jokohamské.

* * *

O stáří a žravosti ptáků dějí se výzkumy vždy důkladnější. Stáří nej-
vyššího prý dosahuje labuť — až 300 let. Sokolové přes 150 let. R. 1819.
zdechl orel, o němž bylo zjištěno, že ve stáří několika let byl chycen a 104
leta v zajetí chován. V zámku Schönbrunnském posel r. 1824 sup, jenž 118 let
ztrávil v zajetí. Ptáci okolo moře a bažin přetrvávají několik pokolení lidských.
I husa a kukačka dosahuje prý vysokého věku. Krkavci vydrží přes 100 let.
Straka v zajetí vydrží prý sotva přes 20—25 let. Holubi žijou něco přes deset;
v klecích zpívají ptáckové 18—20 let, na svobodě o něco déle. Slavík vydrží
v zajetí sotva 10 r. Kos asi 15 let. Kanárkové v kleci vylíhnutí vytrvají
12—15 let.

Žravost ptáků je přímo báječná v poměru k velikosti člověka. Drozd zpapá na poledne celé hlemýždě. Člověk v tomtéž poměru musil by zbaštit celou kejtu z velikého vola. Čermáček je též velmi žravý. Za den spotřebuje žižal v délce 4 metrů. Člověk v poměrné váze musil by na den snísti jelito dlouhé 10 metrů. Kterak tedy dobře je žaludek člověka zařízen, jenž kdyby poměrně tolik potravy spotřeboval co malý ptáček, musil by buď hlady umřít, anebo míti sílu obra, aby si denně na jelito 10 metrů dlouhé vydělal. A s druhé strany kterak užitečná je žravost zpěvného ptactva našim stromům. Proto i v Německu všudež po zahradách ptáčkům zařizují se budky na hnízdečka — u nás jen špačkům. V Německu netrpí domácí pán v domě kočku.

* * *

Škody způsobené dětmi při hraní se sirkami páčí se v Německu od r. 1862—1886 na 66 milionů marek, ročně tedy průměrně $2\frac{1}{2}$ milionů. Podle statistických výkazů všech pojišťoven v Německu bylo od r. 1879—1886 způsobeno dětmi úhrnem 6000 požárů, jimiž zničeno bylo 13.000 lidských příbytků, za něž vyplatilo se 10 milionů marek pojistného. Pojišťovny páčí průměrnou škodu dětskými požáry ročně na 3 miliony.

* * *

Vysoké stáří. Ruské listy ujišťují, že v Saratově žije muž, Daniel Samoilov, jenž narodil se r. 1749, a jenž nyní čítá plných 140 roků. Býval adjutantem polního maršálka Pugačeva. S Pugačevem zatčen dostal 180 šlohů knutou, načež doživotně odsouzen byl do dolů sibiřských. Po 38 letech dostal milost a vrátil se do svého domova. Těší prý se dosud poměrně značné tělesné a duševní síle.

* * *

Naše obce. V jisté obci našel učitel mrznoucího člověka, ježž na své útraty dal dovésti do nejbližší obce. Kterak se ale podivil, když na něho místní paša se osopil, jaké jim to nadělení přinesl.

A nedali mu pokoje, až ho zase na radvanci nechal odvésti tam, kde ho našel. Co se s ubohým dále stalo, nevíme. Na hranici jedné obce bylo nalezeno mrtvé děvče, které ale bylo tak položeno, že hlava jeho ležela v obci X. a ostatní tělo v obci Y. Nastala pak pře, které obec je povinna ohledání a pohřbení mrtvoly provésti? Kdyby tu šlo jen po vůli těch obcí, zůstala by tam mrtvola do soudného dne.

* * *

Učitel na Černé hoře. Jistý cestující na svých cestách na balkánském poloostrově navštívil též školu v Černé hoře. Zde t. nikdo by za celý svět neodvážil se ustrojiti po — švábsku, nebo po francku. A tak učitel ve škole je v malebném národním kroji a rozumí se samo sebou — až po zuby ozbrojen. Dělá prý to zvláštní dojem, vidět takového učitele — obra, mozoliti se s pány kluky, kteří též do školy chodí s malými handžáry a pistolkami za pasem!

Jeden Černohorec na Cetyni kdysi v dešti vytasil se s deštníkem. To viděl kníže s okna. Honem skočil dolů k němu, vytrhl a rozbil mu deštník o hlavu se slovy: ty sketo, nehanob Černohorce takovou hračkou!

Obsah „Vychovatele“:

Rozdíly mezi církví evandělickou a římsko-katolickou. — Ústavy pro choromyslné v Čechách a příčiny jich přeplnění. (Píše dr. Hraše, primář ústavu pro choromyslné v Praze. V Č. lékařů českých.) — Aforismy o vědách lékařských. (Dr. — f.) — Ukázka nového katechismu pro obecné školy. (Od venkovského faráře. Pokračování.) — Drobnosti.

Majitel, vydavatel a nakladatel VÁCSLAV KOTRBA. — Odpovědný redaktor PETR KOPAL.

Tiskem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské (J. Zeman a spol.) v Praze.

VYCHOVATEL.

List věnovaný zájmům křesťanského školství.

Vychází 15. a posledního dne každého měsíce. — Předplácí se čtvrtletně 50 kr., pro odběratele „Obrany víry“ 40 kr. v administraci Cyrillo-Methodějské knih-tiskárny v Ostrovní ulici číslo 1508—II. v Praze. — Jednotlivá čísla po 8 kr. Redakce na Vyšehradě č. 69.

Pastoři-nevěrci v Německu.

Je to známá věc, že nenajdou se již dva pastoři stejného vyznání a stejné víry, aby jeden věřil tolik co druhý, čím lid protestantský u víře nemálo bývá pohoršen a popleten. Zdrojem vší nevěry jsou v Německu university, odkud i k nám do Čech mnoho pastorů přichází. V Německu nedávno vyšlo dílo: *Krist oder Antikrist?* ve dvou dílech, v němž podávají se výtahy z přednášek profesorů na universitách. Professor Hase — s titulem excellence — kázal na universitě za veliké pochvaly kandidátům pastorství: víra v Trojici Boží je pověrou. Božstvím je vlastně humanita, třeba jen nedokonalým. Professor Lipsius upírá ve svých přednáškách nesmrtnost duše a přiznává se k pantheismu. Jistý kandidát kazatelství byl tázan, co soudí o slavném Beyschlagovi?

— Ach, prosím, — odpověděl, — ten člověk nevěří pranic. Kristus u něho dávno již přestal býti Bohem.

— My, — pravil kdysi jistý professor protestantského bohosloví, — s věřícím lidem sice mluvíme, ale s nevěřícím smýšlíme. — A to se ne nenazývá přetvářkou, nýbrž pouze sprostředkováním (Vermittlung) mezi dvěma stranami.

Jiný professor: Bender — v Bonně. Ten považuje všecku minulost křesťanskou za bájku, ku př. biblické vypravování o neposkvrněném početí Blah. Panny Marie. Nejsvětější Matku nazývají učení pání prostě Marii, za to ale titulují ženy pastorů: milostpaní.

Jednoho sedláka v okolí Halle, kdež je též slavná universita, tázali se, věří-li ještě v Krista co Boha? — Já věřím sice, — odpověděl, — ale u nás jich je mnoho, kteří v něho nevěří. Professor Bender prohlásil křesťanství za lež a podvod. (Viz jeho dílo: *Der Kampf um die Seligkeit*. 1888.) A co při tom je nejlepší, že na universitách v Německu žádný professor pro zjevnou nevěru sesazen býti nesmí. Kdyby však hlásal s katedry zásady katolické, okamžitě by byl propuštěn. Taková jest svoboda náboženská v Německu.

Mnozí se táží, kterak prý je možné, aby dnes ještě někdo odhodlal se studovati bohosloví u takových profesorů?

— Můj ty Bože! — odpověděl jeden mladík: — co si má našinec počítí, když o polednách ještě nesnídal! Tu přechází člověka všecken idealismus. Dnes může mladík jako pastor udělati rychle kariéru. Jako bohoslovec má stipendii na výběr, tak že ho studie nic nestojí a hned po studiích

kyne mu výnosná fara — 4000—6000 marků ročně — a přižení-li s paničkou pouze 10.000 m., má blahobyť na celý život zajištěný.

Vlády v Německu postaraly se, aby všechny menší fary byly co do příjmů značně vylepšeny.

— Milí kamarádi — píše jeden mladý pastorek svému kolegovi: Jakmile máš zkoušky za sebou, pak stáváš se zbožím velmi vzácným. Dosavadní nedostatek pastorů hodí ti do lůna hezkou, výnosnou faru, nevíš ani jak. A pak kyne ti úsměv hezkých děvčat. Pak můžeš pojati za ženu děvče hezké, třeba i chudé; anebo též nehezké, ale bohaté; avšak každopádně uděláš lépe, když si vybereš děvče hezké i bohaté.

V Evangelische Kirchenzeitg. 1889. v čísle 5. píše pastor jakýsi upomínky ze svého mládí: Přišel jsem na universitu jako mladík s čerstvou krví a zdravou odvahou. Chtěl jsem se něčemu pořádnému naučiti. Již jako chlapec přál jsem si do křesťanství hloub vniknouti. A co jsem na universitě slyšel? Pan professor vykládal nám ve skutečích apoštolských o na nebevstoupení Páně, že toto bylo pouhým mamem smyslů. Byla prý na kopci mlha, v té mlze se jim Pán ztratil. — Kdykoliv mluvil pan professor o některém sněmě církevním, vyjádřoval se: Zde vidíte, páni, n e r o z u m o e k u m e n i c k y z d o g m a t i z o v a n ý. — O kterak slova jeho příkrá trhala žilky v srdci mém a ty jemné nitky, jež víru moji pohromadě držely! S Bohem, zbožnosti mého mládí. — Jednoho dne varoval nás, abychom články víry o prvotním hříchu jen tak zhola nezavrhovali, v životě praktickém prý shledáme, že na něm přece něco je pravdy! — avšak již druhého dne jaksi rozduřen zavrhl svoji předešlou přednášku, a pravil, že prvotní hřích je balvanem na cestě ku křesťanské vírouce. — Vztek, divoký vztek pojal mne, když jsem hned na to slyšel: to jest starý článek víry, avšak vy jako vzdělaní muži nesmíte o něm v kázání jednat. Kdybyste ale s kazatelnou jej popírali, vzbudili byste odpor u některých posluchačů, kteří dosud lpí na tom starém a ti by pak třeba po kázání si na vás počkali a pořádně by vám vycinkali, že jste nezabohy atd. a chtěli by, abyste byli přesazeni. Proto nejlíp bude, když vy o starých pověrách nebudete ani mluvit, nýbrž pouze to, co se s moderní vzdělaností srovnává. Tím ta stará víra poznenáhla se zapomene a vy jste tím vyhráli.

Byl bych tehdy rozhorčením vzkřikl. Já jsem před očima profesora rozbil pero a s tváře profesora zdálo se mi, že slyším potupný úšklebek; ty tedy ve jménu Božím musíš lháti a podváděti, máš se státi padouchem, před nímž by člověk poctivý se musil vyplíti? — Ne, tisíckrát ne, to se státi nesmí, — vzpíralo se srdce mé, — ale hned na to tázalo se: co si počneš? — Budeš studovati práva? — A v čem pozůstávají studie práv na našich universitách? V tom, že dvě třetiny času se prohýří a třetí třetina dostačí, aby se při zkouškách proklouzlo. Mám se vrhnouti na lékařství? To je pro mne příliš nákladné a pak příliš rozsáhlé. — Raději budu někde písařem. Ale kterak? Ty's si na universitě písmo zkazil. Učiti se teprv řemeslu ve 20 letech? To již pozdě. Tedy pryč s tím bídným životem — jiného mi již nezbyvá! Avšak odhodlal jsem se poraditi se s jedním ctihodným starým pastorem. Od něho chtěl jsem zvědět, je-li u nás možná: býti b o h o s l o v c e m a s p o l u p o c t i v ý m č l o v ě k e m? Slyšel jsem ho kázati a sice na text o moudrých pannách. A kázal v dílu prvním, aby dávaly dobrý pozor na sirky — na oheň a v dílu druhém, aby časně vstávaly! Neupokojen odcházel jsem a předešlá zoufalost zmocnila se mne opět.

V tom jsem se rozstonal. Živil jsem se jako chudý student celé měsíce pouze chlebem a černou kávou — k níž připíjel jsem vodu smísenou s malinovou šťávou, již jsem dostal z domu. Abych se z university mohl dostatí domů, musili rodiče prodati jednu ze dvou krav. A co stalo se dále? Mladík seznámil se doma s jakýmsi blouznivcem, jenž udržel si ještě jakousi záplatu z křesťanství. Ten ho vybízel ku setrvání u víře a k modlitbě — a mladík

povolání svému vzdor professorům — zůstal věrným. Štěstí takového mnohým se nedostane. Oni utonou v nevěře.

Přemnozí z posluchačů protestantského bohosloví vstupují jako pastoři do života s křesťanstvím hluboce natrženým.

— K čemu se rozpakujete? — volá na protestantského bohoslovcům jakýsi protestantský „Wohlbekante“. — Vy že nechcete své přesvědčení zapřít, aniž byste stali se hajchlíři? Vy nechcete jinak mluvit a jinak mysliti? Toť přímo směšné. Přesvědčení — přesvědčení, co je přesvědčení? Je to plesnivé, spráhnivé slovo, přes něž jsme již daleko, pokročili. Vždyť musí teď každý jurista v Německu dříve tázati se pana ministra spravedlnosti, anebo dokonce Bismarka a potom teprv svůj codex na poradu vzíti. Učitel musí především hleděti na příklad inspektora a potom teprv řídit se podle pravidel paedagogických a methodických; úředník musí „ksichty řezat naskrz podle ksichtu pana landratha anebo vládního presidenta“ — a tu by chtěli pastoři tvořiti nějakou vyjímku? — Buďte jen pastory podle toho, jak si to lidé přejí. Při tom povede se vám dobře a máte alespoň potěšení to, že vám hloupí sedláci a staré baby dosud věří, protože mluvíte ve jménu Zjevení Božího: srdce, čeho si přeješ více? Dokud studujete, užijte světa jako „flotter bruder studio“! Vždyť znal jsem studující bohosloví, kteří Bachu a Venuši až příliš sloužili a přece se z nich stali nejctihodnější a nejprísrnější repraesentanti církevních důstojností. Proto jděte mi k šípku s tím hloupým slovem: p ř e s v ě d ě n í ! — A tak v lůně protestantismu v Německu v p r a v o i v l e v o vyvinuje se to, co prostý lid nazývá přetvářkou.

Ubohý protestantský lide! Nutný výsledek bude, že protestantismus rozpadne a rozdrobí se v naprostou nevěru. Lepší živlové navrátí se do katolické Církve a ti ostatní musejí prožiti ohnivou a snad i krvavou zkoušku nevěry a zoufalosti ku pravdě. Pamětihodné jest, že díla Janssenova: *Geschichte d. d. Volkes* tiskne se opět nové vydání. Spisy jeho docházejí obliby vždy větší u protestantů.

Kazatel O. Gebhardt, důkladný znatel protestantského lidu psal nedávno o úpadku církevního života na venkově: S vírou dětinnou zmizela nám víra křesťanská, s obvyklou návštěvou chrámu zmizela křesťanská pobožnost, s křesťanskými zvyky zmizela mravnost. V širších kruzích není již ducha, není Boha, není věčného soudu. Za pravdu se má ještě jen to, co se může hmatati, co nad to je, nemá pro ně ceny. Jen to, co na zemi je: žádost očí, těla, pýcha života v postavách a proměnách všelijakých, vábí ještě. Peníze, statky, zábavy, hýření jsou bohy, jimž obětuje se hlava, srdce, čas, tělo i duše. Po nacionalismu přišel naturalismus a po tomto materialismus, a z toho vychází nevědomost, hrubost, proletářství — — —

Národ náš upadá v materialistické pověry, v šilenství, v civilisovanou a rafinovanou bestialitu. (Tak doslovně stojí na str. 16., 17. pojednání protestantského kazatele.)

Pastor Schwalb, jenž na universitě jenské obdržel doktorat honoris causa při instalační řeči svého kollegy, měl řeč obsahu toho: Milý p. bratře. Dlouho jsem přemýšlel, co bych k Vám měl mluvit, konečně mi to napadlo: donutit, aby věřící přicházeli sem. Nesmíte si lichotit, že budete vždycky kostel mívati tolik plný jako dnes. Já jsem zde v 21. roce ztrávil nejlepší své síly. Dělejte návštěvy a oni vás budou navštěvovati v kostele. Láskejte se se žáky a žehňte i své žácky. Tyto smějí pro vás horovati. Přijdou-li do chrámu děti, přijdou za nimi i rodiče, aby se přesvědčili, pro koho děti horují. Když jsem před 21 rokem sem přišel, pravil mi jeden přítel: nejdřív hleď ženy k sobě upoutati, za ženami přijdou mužové. Mně se to nepodařilo. Stalo se mi, že mi jedna ovečka řekla: já do kostela nemohu, já se musím doma do krásných očí své ženy dívati. Hleďte tedy nejen ženy, ale i děti získati, pak snad přijdou mužové za nimi. Tentýž Schwalb mívá kázání obsahu toho: Ctěné dámy a páni. Říká se, že Ježíš Kristus jest naším vzorem; ale ach, jaké to sklamaní! Vždyť on umřel, když dostoupil asi třicátého roku. On odtrhl se od své rodiny, od rodičů k vůli svému povolání. On neměl ženy,

neměl dětí, neměl vlastně ani přítele. Nevedl žádný obchod, žádnou živnost, ani úřad — . . a co o něm víme, to nehodí se pro všechny On prý též nad Jerusalemem plakal! Možná, ale přísahat na to nechci a žádný též vědecky vzdělaný bohoslovec, leda by přísahu bral na velmi lehkou váhu, což ale u bohoslovců našich nebývá nic vzácného.

Ježíš Kristus umřel na kříži. Vždyť ale milionové umírali též na šibenici a na kole. Je tu nějakého rozdílu? Já ho alespoň nevidím. (Strana 28.)

Pastor Schwalb odsuzuje každou mimořádnou úctu Pánu Ježíši, tedy klanění, modlitbu k němu jako zbožňování člověka, jež prý ou musí zatracovati. Tentýž vydal své řeči tiskem. Vedle něho vydal žid Anatol Rembe v Lipsku 1888. spis nadepsaný: Kristus člověk a bojovník za svobodu, v němž otrávenou slinu plnou urážek a hanobení vrhá na Krista; a porovnáme-li, co psal o Kristu žid a co pastor, nenalezneme mezi nimi valného rozdílu. A Schwalb je, co mi u nás říkáme farářem, tedy úřední osobou v církvi. Schwalb je protestantem veskrz důsledným. On pevně přidrzuje se zásady Luthrovy, že on jedině křesťanskou pravdu má. Luther říkával: amen, amen, pravím k vám: tak tomu jest, protože já jsem to řekl. — A Schwalb praví ku svým odpůrcům: myslete si o mně co chcete, já zůstanu při svém mínění a možná, že i vy se mnou souhlasíte. Já pravím, že svatá (!) věc našeho náboženství ku svému trvání nepotřebuje zbožných lží a sebeklamu. — A ačkoliv tento pastor neostýchá se s kazatelnou proti Kristu mluvit, nechává ho přece protestantská konsistoř na pokoji, ona prý ctí jeho přesvědčení. (!) Jinak by bylo, kdyby některý pastor z čista jasna začal kázat ve smyslu Církve katolické, ku př. o vzývání Rodičky boží, která by se na jeho hlavu blesky superintendenta sypaly — pak by to již nebylo osobní přesvědčení. Jeho kollegové zazlívají mu jen to, že jak v přednesu, tak i v péře je moc příkrý a že uráží povinnou kollegiatu, jinak prý s ním souhlasí. Protestantický Kirchenzeitung některé jeho věci chválí jako trefné. Schwalb dosud chodí ve šlépějích Luthra, i on dosud nazývá Řím Babylonem, nestoudnou ženou, nevěstkou. — Učení o Trojici hází Schwalb do sbírky starožitností, na něž chodíváme se dívat ze zvědavosti, často i ze hněvu, (ingrimmu). Starý trojjediný Bůh stojí u nás zrovna vedle indického Trimurti, vedle Molocha. O Kristu, jak jej sv. Jan líčí, praví pastor Schwalb: Kdyby byl Kristus opravdu tak mluvil, jako evandélista Jan napsal: pak já povídám: od takového člověka, jenž by byl takto vskutku mluvil, bych se s odporem a opovržením odvrátil, jako od hrozného anebo jako od člověka, jenž nalezal se v děsném sebeklamu.

Faktum je, že dr. Schwalb je pastorem, je úředníkem v evandélické, tedy dosud křesťanské církvi a že úředníkem tím zůstává, ačkoliv na kazatelně nejohybnější zášť proti Kristu zjevně káže.

Některé poznámky k novému zákonu katechetskému.

Nový zákon katechetský, o němž již v tomto ct. listě bylo důkladně pojednáno nejednou a v jiném tolik poznámek a úsudků bylo podáváno, že z mnohých stran byl proklepán a posouzen, přichází do života. Již před několika týdny udáván byl stav cest do venkovských škol, aby výše poplatku (8 až 12 kr.) mohla býti ustanovena. Řídící nepodávají seznamů hodin a cest, ale farní úřady samy stanoví, kolik hodin bylo určeno a cest vykonáno. Jenom na žádost okresních nebo zemské školní rady budou zaslány knihy třídní, kde tedy musí býti cesta pověřena.

Tu hned podotýkám, že dle nynějších potřeb nelze zachovávat pořádku dosud obvyklého při sepisování látky probrané. Bude nutno ne pojednou vy-

plňovati celý týden ale přidržeti se bývalého způsobu, kdy se každé hodiny učivo nebo přítomnost katecheta zapisovala. Kdo psal látku, za celý týden probranou, stačí, když pro kontrolu vyšší do rubrik připíše, kolik hodin učil. (jedna hod. — dvě hod.)

V třídní knize nechává učitel pro katecheta někdy tolik místa jako pro jiný předmět, kde je v pravo místo pro úkoly. Kdyby toho nebylo, bude nucen katecheta rubriky rozdělit nebo datem označit, kolik hodin vyučoval.

V každé třídě jest povinen katecheta vyučovati dvě hodiny, obyčejná byla praxe ta, že na venek do jednotřídních škol chodili katechetové jednou a odbyli si dvě hodiny při jedné cestě.“ Kde jsou jenom malé děti na př. v pobočkách exponovaných (do 10 let, později jdou do školy hlavní a to 4. až 5. třídy) tam je těžko dvě hodiny po sobě nejtěžšímu předmětu vyučovati. Při dětech rozličného stáří možno pracovati dvě hodiny, když starší dovedou čísti z dějin biblických a zatím si oddechnou žáci i katecheta. Však ani zde dvě hodiny, po sobě vyučované, nepřinesou takového užitku, jako kdyby o sobě byly.

Zajisté s prospěchem, když katecheta — je-li mu možno — dvakrátě týdně školu navštíví. Než jest otázka, zdali mu budou o b ě cesty zapláceny. Tu bych soudil, že vším právem, poněvadž nikdo nemůže katechetu nutiti, by při jedné cestě sebe i děti dvěma hodinami trýznil.

Na dvoutřídní školu musí, jak tak dvě cesty vynaložiti a trojtřídní vším právem tři, poněvadž nemůže učiti od osmé a není povinen po dvacáté se teprve vraceti domů. —

Jiná jest otázka, může-li katecheta, na školách soukromých s právem veřejnosti učící, žádati za remuneraci, když za vyučování jakási odměna od soukromého ústavu jest vyplácena. Tato odměna je za vyučování a ne od cesty a zůstala od té doby, kdy škola byla soukromou.

Aby se někdo nedomníval, že jde spíše o peníze tuto než o vznešený předmět a že jenom zisk je na paměti, připomínám hned předem, že v místě, o které se jedná — a poměry ty nyní jsou i jinde — téměř na remuneracích (mimo 350 zl. jako kooperatorský plat) existence výpomocného kněze vlastně katechety založena, poněvadž se zařizovávám míst katechetských na obecných školách není to tak snadné jak zákon předpisoval. Při sedmitřídní domácí a četných venkovských školách bude sotva místo katechetské ustanoveno. Při těchto zvláštních poměrech dlužno pracovati k tomu, by postavení „remunerovaného“ kooperatora bylo zlepšeno hmotně také tím, když ze školy, kde za vyučování se dostává odměna, také cesty byly dle obecného zákona odměněny.

Dlužno také připomenouti, že nesnáze činiti bude hromadné vyplácení remunerace na konci roku tam, kde se katechetové střídají a kde jsou jako v naznačeném případě na ni jako na hlavní výživu odkázáni.

Nastává otázka, jak na odbočkách (paralelkách) a exponovaných školách bude (remunerace) vyplácena. Jsou na př. dvě místa vedle sebe. V jednom vyučuje duchovní správa tři třídy zadarmo a za ostatní i paralelky k 1, 2 a 3 třídě a následující udílí remuneraci. V sousední kolátuře je škola mateřská s třemi exponovanými školami po vedlejších vesnicích. Školy ty jsou ve všem podřízeny škole hlavní a děti z nich po desátém roce do II. oddělení čtvrté třídy do mateřské školy přicházeti jsou nuceny. Za vyučování na těchto odbočkách ničeho by se nemělo platiti za to, že jsou od hlavní školy poněkud vzdáleny? Tyto exponované školy mají čtvrtý ročník, který se v hlavní škole musí platiti a zde osnovy pro týž ročník jest je přidržeti, by děti až přijdou do hlavní školy vyrovnaly se ostatním ve vědomostech a spolu s nimi postupovati mohly.

Ovšem zákon o takových školách ničeho nepraví; ale nutno za to míti, že mluví jenom o venkovských školách samostatných a ne odbočkách a třídách exponovaných, Nenutí-li farní správu, by zadarmo ve všech třídách až po třetí i s pobočkami vyučovala a jenom tři třídy ze všech odděluje; tím

méně nutiti právo má na exponovaných třídách, od mateřské školy vzdálených, se čtvrtým ročníkem, který by ze všech tří škol novou čtvrtou třídu doma vyplnil.

Snad bližší interessenti a znalci v těchto sporných otázkách se vysloví, což bude s prospěchem nejen místu jednomu, ale vůbec poslouží na objasnění záhad nového zákona katechetského. Nejslušnější by bylo, kdyby dosazen byl na obtížených školami místech zvláštní katecheta se stálým platem. Posud však nutno z remunerací a jiných vedlejších příjmů existenci výpomocného katechety stanoviti. Za kteroužto také příčinou a k širšímu rozhovoru a důležité věci jsou tyto řádky psány. ad.

V jakém rozsahu mají se žáci obecných škol dějinám biblickým učiti.

K výkladu a doplnění katechismu potřebují žáci biblických dějin, aby zde na vzorech poznali, čemu se v theorii přiučili. Nauky víry sv. musí si žáci dobře a dle potřeby i doslovně osvojit a rovněž i některým částkám z dějin biblických by se naučili zpaměti, užitečno a radno. Vyžaduje toho vážnost písma sv., jeho určení, základ, moment vychovatelský, užitek a cíl, aby žáci některé částky neskráceně znali těmi slovy, v jakých zjevení podáno.

Schuster rozdělil ve svých dějinách biblických, „míru vyučování samého pro rozličný věk dětský,“ řka že nejmladším se podá jádro, které se čím dále, tím více rozšiřuje. Proto opatřil Schuster svůj biblický dějepis rozličnými znaménky a spolu i písmem určil, co pro který věk, pro kterou třídu patří škol obecných, nedělních, řemeslnických, realných nižších hospodářských atd.“*)

Ponechávajíce toto rozdělení k soukromému posouzení a výběru, chceme šíře se dotknouti zásadní pravdy, že i dějiny jsou pro rozličné stupně vědomostí a pokroku žáků, že třeba i dějinám učiti se na zpaměť, ovšem nej důležitějším částem jenom a to s rozumem.

O nejnižších třídách dí Schuster následovně: „Pro dítky 6—8 let vyber učitel z odstavek žádného znaménka nemajících, čeho jim věděti třeba; to pak jim vypravuj s nimi i čti a s použitím větších obrázků do paměti i srdce jim vštěpuj.

Tudy jenom to nejhlavnější, základní pravdy zjevení, jenom trest lze podati mladým žákům, ze starého zákona, tolik, kolik potřebí k porozumění zákona nového.

Arcibiskup Kolínský určuje pro nejnižší třídy stvoření světa a lidí, ráj, první přikázání, prvotní hřích a trest co nejpečlivěji do paměti dětské vložit. Zaslíbení Vykupitelovo tvoří přechod ze starého zákona ku zvěstování a narození P. Ježíše, jeslím a příchodu sv. tří králů. Pak nutno, prý vypravovati zázraky Ježíšovy, utrpení a smrt, z mrtvých vstání a na nebe vstoupení Páně.

To vše musí býti podáno ve formě, jíž by mládež porozuměla, ale přece tak, aby se mluva katechetova co nejvíce mluvě biblické podobala. Když učitel opakuje vypravovaný děj, užije těch slov, jimiž původně děj podával, čímž také vše tím pevněji v paměti dětské utkví. Kdyby rozmanitých slov užíval, popletl by děti, že by ne za týž ale za rozdílný děj věc považovaly.

*) Schustrovy dějiny biblické, jsouce rozličným písmem tištěny nesnadně se čtou v nižších třídách, kdež žáci toliko jednomu písmu uvykli.

Katecheta užije formy jednoduché a srozumitelné. Na mnohých místech lze tak dobře slova písma podávatí beze všech proměn. V dějinách těch, oděných mluvou biblickou dlužno znamenati sílu a krásu, posvátný moment a vznešenost původu.

Aby žáci nezapomněli dějiny ty, nutno s nimi často opakovati obrazy, pomahati a kde možno i nákresem představu názorně do hlavy vštípití.

Ve vyšším oddělení, v třetím, čtvrtém a pátém školním roce jádro v nejnižší třídě podané, se všemožně rozšiřuje a rozvinuje. Zde rovněž nutno živě přednášeti a dramatický děj podávatí. V tom opět dějiny samy, kuihy písem sv. obsahem i formou podávají velmi vděčnou látku. Zde vše žije, nic nepodáváno suše a mrtvě, vše jakoby se před našima očima odehrávalo. Zde se mluví o světě jistém a nesmyšleném, o existujících městech, horách, řekách; zde určitě podám čas, zdali se co stalo ráno, o žních, při braní vína. Celá příroda spoluúčinkuje. Slunce svítí, hvězdy se třpytí, klene se duba. Zde je pole, vinice nebo zahrada olivetská. Všechno se vyvíjí určitě, vypravováno do nejpodrobnějších událostí. Nic není fingirováno, stísněno, na oko líčeno. Poměry zemí, domáci, náboženské podány opravdově. Charakteristika osob je určitá a jasna, osoby jednají přímo, ve všem všudy pravdivost podivuhodná a všechno postupuje dramaticky, názorně a jasně.

Dějiny ty se dotýkají jak srdce tak i ducha, proto oboje musí oživovati. Nutno, by nejen srdce cítilo, co je dojíká, ale aby také do paměti byl celý děj vtisknut. Tento věk nejzpůsobilejší jest, aby pojímal představy a v duši upevňoval. Co si zapamatoval člověk u věku tom, to hluboko je vtlačeno a potrvá dlouhý věk. Představy z mládí jsou nesmrtelné, Když fantazie působiti počíná, pozornost bývá roztržitá, duch těkavý a těžko si věc zapamatovati. Však dosud čistá, dosud neobtěžená paměť lidská nejlépe uchovává si v mladosti nabyté vědomosti do pozdního stáří. Čtrnáctiletý žák nesnadněji se naučí doslovně něčemu než šestiletý nebo ještě mladší. Znamenitý paedagog dí, že mezi 4 a 14 rokem paměť lidská nejúčinnivější jest, od 8—10 let nevyššího stupně nabývá a tudy tato doba příhodná, by nejvíce byla zaměstnána. Později nutno opakováním pojmy a představy upevňovati v paměti.

Prohřešoval by se tudy, kdo by této příležitosti nevyužítkoval a paměť dětskou nezaměstnával. Proto katecheta u žáků těch obšírněji dějiny probírá, přinucuje, by se důležitějším a závažnějším citátům na paměť učili. Spolu opakuje vždy, co předešlou hodinu přednesl a také na minulé články upomíná příležitostně. Na př. probírá článek „Ježíš, přítel dítek“ vzpomene hned na Ježíše, jak se choval v mladosti své, jak se děti odměnily Ježíši za lásku (při vjezdu do Jerusalema) a také možno na některé dítko ze starého zákona vzpomenouti. Mluvě o Simeonovi, zeptá se, znají-li žáci ještě některého jiného Simeona. Přednášeje o Betlému, zeptá se, co se všechno tam událo a kdo tam odtud pocházel.

Katecheta upomene také děti, by doma z dějin biblických si čítaly večer, na pastvě, přihlídnání, by v nich na hlas rodičům předčítaly a podobně. V jedné třídě znaly dítky některé články velmi dobře, dříve než katecheta o nich mluvil. Bylo mu to s podivením, pátral, až se dozvěděl, že si děti doma hrály „na školu“ a „pan učitel“ dával mnoho čísti svým „žákům“ z dějin biblických.

Katecheta ani v třídách nejvyšších nezapomíná na dějiny biblické, ale opakuje často z nich články, jak právě v nich příklady ke katechismu nalézá. Zde již rozum vyvinut a spolu nutno působiti na vůli, aby si žáci osvojili jednání osob biblických. Nyní pročítá katecheta se žáky celou dějepravu, jak Schuster naznačil a těžší místa vykládá. Uloží žákům doma pročítati některé částky jako domáci pensum a vyžaduje od nich, aby vypravovali to, co četli. Však nevyžaduje mechanicky slovo od slova jako způsobem papoušků opakovati, — nemile působí, když žák neví, jak onen článek začíná — ale žádá na žácích, aby znali obsah věcný, dle potřeby stručnou

trest všeho, výklad, objasnění, spojitost děje, mravní dolohu. Žák má z článků poznati vzácné charaktery, jejich přednosti a zvláštnosti.

Tedy by velmi prospěchem bylo, kdyby při článcích biblických podána byla mravní doloha na př. „Daniel v jámě lvové. — Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá“, nebo citát z písma sv., pořekadlo, krátké ponaučení, poukaz na článek v katechismu, příklad a pod.

Na př. při článku 37. „Proměnění Krista Pána“ by mohlo býti připojeno: „Těla vzkříšení. A život věčný,“ čl. víry 11 a 12. Ku článku 29 „Jobova trpělivost“ — „Nezoufej v neštěstí, ale doufej v Boha, který lidi zkouší, ale neopouští.“

Žákům by pak jako článek celý tak také toto naučení na vždy v paměti utkvělo. Starší lidé posud znají výborně dějiny, poněvadž je často opakovali a ve škole pročítali. I u těchto žáků vyžaduje katecheta, by se žáci některým částkám doslovně naučili, na př. povinností dětí k rodičům, naučením pro duši i tělo, významným citátům „Loučení se starého Tobiáše“ by měl každý do slova znáti. Sedm prvních odstavců má býti dětem jako evangelium. Každý žák by měl znáti: „Hospodin dal, Hospodin vzal. Jak se Hospodinu líbilo, tak se stalo! Budiž jméno Hospodinovo požehnáno.“ Takových pravd a citátů je plna biblická dějprava a takové se jí učení potkalo by se s užitekem a prospěchem nemalým.

Alois Dostál.

Biblické charaktery.

Podává dr. th. J. P.

Vedle povahy Rebeky velmi krásně vyjímá se povaha služebníka Abrahamova: Eliezera. Podmínka, kterou Abraham mu při vybírání ženy ustanovil, byla jediné ta: nebeť manželky synu mému ze dcer chananejských. Peníze a krása byly naskrz vedlejší.

Pokolení chananejské bylo zvrhlé a nejzvrhlejší v něm byla žena, proto nechtěl Abraham, aby krev jeho s krví jeho byla smísená. Jaký to krásný příklad rodičům, aby syny a dcery své nespojovali s rodinami notoricky zkaženými.

Eliezer vydal se s velbloudy a dary na cestu do příbuzenstva svého pána a jako starý, zkušený a spolu zbožný muž učinil si zvláštní pravidlo k poznání hodné nevěsty.

— Hle, já stojím — pravil k sobě — blízko studnice vody a dcery obyvatelů tohoto města vyjdou vážit vodu. Protož děvečka, kteréž já dím: nachyl věderce svého, ať se napiji: a ona odpoví: Pí, ano i velbloudům tvým dám nápoj; tať jest, kterouž jsi připravil služebníku svému Isákovi: a skrze to porozumím, že jsi učinil milosrdenství s pánem mým.

Zbožná mysl mu vdechla prostředek, podle něhož měla poznána býti dívka nejen pracovitá, ale i dobrotivá. Pozoruhodné jest setkání se Rebeky s vyslancem. Ona jdouc po své práci, sstoupala k studnici, naplnila věderce a navracovala se. Nerozhlížela se po cizinci se svými velbloudy opodál stojícím. Zvědavost ženská měla ji zajisté pobádati, aby se u studně — kašny — pozastavila, cizince si blíže prohlédla a s ním třeba i promluvila. Tak bývalo od jakživa a je do dneška.

Eliezer vida, že si ho nevšmá a že jako cudné a pilné děvče jde si po své práci, běžel proti ní a řekl: dej mi píti maličko vody z věderce svého. Kteráž odpověděla: pí, pane můj, a rychle složila věderce na loket svůj a dala mu píti.

Dobrotivost cudného děvčete ihned zazářila. Dobrotivost spojenou s cudností — poznal ihned Eliezer. Avšak seznal též v ní útrpnost s nímou tvář.

Když on se napil, přidala: ano i velbloudům tvým navážím vody, dokudž se všickni nenapíjí.

Ku zbytečným tlachům u studny nemá času, ale posloužiti i němé tváři — jaká to roztomilá hospodyně! —

A vylivši z věderce svého do koryt, zase přiběhla k studnici, aby vážila vodu: a naváživši, všechněm velbloudům dala píti. On pak se díval mlče. Neřekla: Zde máš věderce, navaž si a nalej velbloudům do koryt, — ona sama přiběhla k studnici a vážila.

Zbývala ještě jedna zkouška. Potom pak, když se napili velbloudové, vyňal muž náušnice zlaté a náramnice a řekl k ní: či jsi dcera? Oznam mi: jestli v domě otce tvého místo k zůstání?

Významná jest její odpověď. Jest naskrz důstojná. Eliezer drží v ruce zlaté náušnice a náramnice a ona praví: Dcera jsem Batuele, syna Melchy, kteréhož porodila Náchorovi. Slámy také a sena hojně jest u nás a místo prostranné. — Ve slovích těch zračí se nejen ta stará pohostinnost, ale i hrdosť na rod a bohatství. Dcera jsem Batuela a u nás všeho hojnost a místo prostranné — mně není třeba tvých šperků — u nás dostaneš vše zadarmo.

A nyní nabyl věrný služebník plného přesvědčení, že děvče před ním stojící všecky vlastnosti má, státi se nevěstou jeho pána.

Na první pohled zdálo by se, jakoby Eliezer pouhé náhodě svěřoval osud Isáka, přihledneme-li však blíže, shledáme, že jednal velmi opatrně. On nevyšel si do vsi, anebo mezi pastýře, aby se jich vyptával, která nevěsta ze všech byla by nejbohatší, nejhezčí a nejhodnější, on sám na své oči chce se přesvědčiti. Podmínku, již mu dal Abraham, aby 1. nebral nevěstu z dcer chananejských a 2., aby šel do země jeho příbuzenstva, věrně splnil.

Kapitola 23. a 24. první knihy Mojžíšovy, jsou pravzory u vyličování života patriarchálního. Kdo jej popisoval, musil jej znáti dle názoru vlastního. Padělatel žádnou měrou nebyl by jej tolik do podrobnosti líčil. Tato pravdivost a věrnost jest nejlepším dokladem pravosti písem. K dokázání toho není nám třeba žádných hieroglyfů, ani studií nejstarších památek. Dnešní obyvatelé Mezopotamie a Charánu jsou nejlepšími svědky pravosti bible. Jak žijí dnes, tak žili již za časů Abrahama. Nejstarší města zasypána jsou rumem, anebo se propadla, avšak obyvatelstvo dosud je totéž, je živou Pompejí. Lid zde šatí se skoro stejně, jako před 4000 lety, mluví stejně, vzdělává pole stejně, jenom zbraň jeho se změnila. Cestovateli těmi krajinami zdá se, jakoby dnes viděl Abrahama pod svým stanem. Sára tam dnes ještě zrovna tak hněte těsto ku chlebu pro hosty a Rebeka nabírá vodu ze studny. A Sára i dnes ještě žaluje na Agar, pohanivši paní její. A Agar dnes ještě s děckem musí opouštěti společný stan náčelníka Beduinů. (Pokračování.)

Ukázka nového katechismu pro obecné školy.

Od venkovského faráře.

(Dokončení.)

4. Odpuštění hříchů nejen všedních ale i těžkých, z kterých se snad pro mdlobu zpovídati nemohl, aneb zapomněl.

Tyto vzácné užitky povzbuzují k tomu, aby nemocní s přijetím posledního pomazání neodkládali; k tomu mají však napomáhati i přátelé a příbuzní nemocného.

Svátost posledního pomazání může nemocný přijmouti tolikrát, kolikrát se nebezpečně rozstůně; avšak v téže nemoci jen jednou.

Od nemocného, který svátost pomazání přijmouti chce, se žádá:

1. aby nejprve svátost pokání a nejsvětější svátost oltářní hodně přijal; nemůže-li však se již zpovídati, aby dokonale hříchů svých ličoval;

2. aby živou víru i pevnou důvěru v Boha vzbudil a do vůle Boží zcela se odevzdal.

Svátost posledního pomazání má nemocný přijmouti, dokud jest ještě při zdravých smyslech.

Náhle a nebezpečně onemocnělému dovoluje církev svatá touto svátostí přisluhovati předpokládajíc, že by si toho žádal, kdyby při paměti byl.

O svátosti svěcení kněžstva.

Svěcení kněžstva jest svátost, v kteréž se těm, již se stavu kněžskému věnovali, modlitbou a skládáním rukou biskupových, uděluje moc kněžská a spolu zvláštní milost, aby úřad svůj řádně a náležitě konali.

Mocí, svěcením nabytou přísluší kněžím :

1. Konati oběť mše svaté;
2. přisluhovati věřícím svátostmi — mimo biřmování a svěcení kněžstva. —
3. hlásati slovo Boží, konati služby Boží, žehnati osobám a věcem a spravovati věřící.

Ježíš Kristus tuto svátost ustanovil; neboť on sám apoštolům svým udělil trojí duchovní úřad a dal jim moc i jiné na kněžství světiti.

Zevnější znamení při této svátosti jest: modlitba a vzkládání rukou biskupových.

Svátostí svěcení dosahují kněži :

1. rozmnožení posvěcující milosti Boží;
2. způsobilost k obětování mše svaté, k přisluhování svátostmi a k vykonávání ostatních služeb kněžských.

Biskupové, co řádní nástupcové apoštolů, mohou jedině touto svátostí přisluhovati.

Tuto svátost pak mohou přijmouti kandidáti bohosloví, kteří se vykážou potřeby vědomostmi, dobrými mravy a chvalnou pověstí.

Svěcenci přijímají nejprve čtvero nižších svěcení, pak podjáhenství, jáhenství a kněžství. Kněz, který jest posvěcen na biskupa, nabývá tím plnosti kněžství a moci apoštolské k udělování svátosti biřmování a svěcení kněžstva, jakož i k řízení církve Boží.

Věřícím mnoho na tom záleží, aby všude bylo horlivých kněží, proto mají často, zvláště pak v suchých dnech, když se svěcení uděluje, Boha prositi, aby poslal dělníky na žeň svou. Mat. 9, 38.

O svátosti manželství.

Manželství jest svátost, kterouž se řádný a nerozlučný sňatek muže a ženy posvěcuje, aby oba nabyli potřebných milostí k životu manželskému.

Sňatek manželský jest řádný, když snoubenci po zákonu Pána Ježíše a dle řádu církve katolické v stav manželský vstupují.

Sňatek manželský jest nerozlučný, protože z ustanovení Božího nemůže leč smrtí rozloučen býti.

Bůh sám hned na počátku stav manželský založil; Ježíš Kristus pak ustanovením zvláštní svátosti jej posvětil.

Zevnější znamení této svátosti jest: Snoubenci před knězem a před dvěma svědky činí sobě vespolní slib a přijímají kněžské požehnání slovy: „Co Bůh spojil, toho člověk nerozlučuj. Pán Bůh rač vás spojití, já pak mocí svého kněžského úřadu potvrzuji vás v témž manželství, ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen.

Svátostí touto docházejí snoubenci :

1. rozmnožení posvěcující milosti Boží;
2. zvláštní posily, aby sobě vespolek k spasení napomáháli, v potřebách vezdejších sobě navzájem přispívali, dítky své ke cti a chvále Boží vychovávali a věrně spolu až do smrti setrvali.

Církev katolická žádá od snoubenců:

1. aby mezi nimi nebylo zákonné překážky;
2. aby v svatém náboženství dobře vycvičení byli;
3. aby před svým farářem neb jeho zástupcem a dvěma svědky sňatek manželský uzavřeli a kněžské požehnání přijali.

Snoubenci pak, kteří chtějí hodně tuto svátost přijmouti, musí:

1. dříve přijmouti svátost pokání a nejsvětější svátost oltární;
2. modlitbou a jinými dobrými skutky se připravit. Oddavky mají vždy se mši sv. býti spojeny.

Ana se „ukázka nového katechismu pro venkovské školy“ ukončení svému přiblížila, dlužno nám zmíniti se, že k sestavení této práce vedla nás jediné snaha podati dítkám látku náboženskou co nejlehčeji a co nejsoustavněji zvláště proto, ana pravidelná návštěva na venkově trvá jen 7 měsíců do roka; pak i ta snaha podati učitelům světským, kteří katechetu zastupují, práci záživnější, neboť dle jich úsudku jest stávající katechismus těžký pro učitele, ale teprv těžký pro žákovstvo.

Není přiměřenějšího a dítkám, o které se přec přede vším jedná, správnějšího postupu, jako: „víra, naděje a láska, přikázání Boží a církevní, ctnosti a dobré skutky, hřích, svátosti.“

Tím li postupem katecheta látku svou probírá, učí se dítky lehce i rády a zachovávají si vše pro celý život.

Muzíme se přiznati, že jsme pomálu již 28 let pracovali věrně v oboru katechetickém a vždy tímto svým způsobem ku vši spokojenosti svých představených; že shledávali jsme v těchto letech, kde jen co nejlepšího bylo, že tuto naši práci posoudili 3. věhlasní odborníci a uznali ji za velmi dobrou, až na některé maličkosti, které, pakli by práce tato v celku tiskem vyšla, opraveny budou.

Nuže vyslovte se, páni venkovští katechetové, co soudíte o práci této? je způsobilejší pro dítky naše než dosavadní katechismy? Či potřebuje ještě tu a tam oprav? Jen upřímně a nestranně z ohledu na věc dobrou, čas nejvyšší.

Spisovatel.

F E U I L L E T O N .

A n i j e d n é k a p k y v í c e !

Ze zápisů bývalého studenta.

Bylo to v jednom universitním městě na, tehdaž ano i nyní ještě ryze katolickém, kde nejenom římské starožitnosti věrně se chovají, nýbrž i korouhev sv. víry ze sv. Říma slynoucí vysoko se třímá a hájí taktéž jako milou vlast svou.

Já a mnozí kollegové z jiných fakult oslazovali jsme si zbývající čas ve spolku sv. Vincence, který zde na dvou místech se rozhostil. Professori z universit, jako na př. biskup Vyznavač Konrad, hr. S., svobodní páni, lékaři, soukromníci atd. byli horlivými členy, a každý týden k chudým ošetřovaným docházivali, jenž namoze v jizbách bydleli, které popsati zde nemožno jest, neboť jedenkrát byl hr. S. až zoufalý, když skrze kozí stáj projíti musel, aby se ku svým ošetřovancům dostatí mohl. Konference, u níž já čest měl členem býti, měla dvoje zvláštní přednosti a sice: za prvé ošetřovala ty nejchudší chudé jedné velmi chudé farnosti, a za druhé byli činní členové až na nepatrnou výjimku řemeslníci, menší obchodníci, kaplani a mnozí studující — sami chudí; než ale bohatí nás dost štědře podporovali. Z počátku odbývaly se konference v malé sakristii farního kostela, pak jsme přestěhovali se do větší místnosti dětské opatrovny.

Jednoho dne, vlastně večera, bylo to ještě v sakristii, přišel pan farář H. a pravil: „Prosím snažně slavnou konferenci, aby se ujala rodiny L., ne tak pro její hmotnou bídu, nýbrž aby z její mravní zpustlosti vytržena byla. Ta již obstarlá žena,“ pokračoval kněz dále, „jest to největší zlo tam. Včera jsem ji viděl na mol opilou na ulici ležeti v kaluži od malých a větších dětí posmívanou a stálo mne to veliké namahání, než do svého bytu dopravena býti mohla. Jen ne peníze dávat,“ varoval po chvíli, „poněvadž by se zase jen propily.“ —

Já a zámečník E. měli jsme od konference uloženo, tu rodinu vynajít a vyšetřit.

Jednou přihodilo se mi něco zvláštního a na to jsem si právě nyní vzpomněl. Dvě jeptišky totiž skoro ještě jako děti, konaly dalekou cestu do jednoho kostela ku svatě zpovědi. Před dveřmi chrámovými se zastavily a o něco starší Marie praví k své družce: „Poslechni, Marto, nelekej se toho pana vikáře, neboť pochází z krajiny, kde se zelí pěstuje.“ Tu napadlo mi, že snad i já v této naší konferenci podoben jsem nějakému zelináři, když mně předseda konference tuto kyselou úlohu, první totiž a jako na zkoušku uložil. Já však nevzal to na těžkou váhu a pomysлил si: „Dá-li Pán Bůh úrad, dá také rozum.“ Šel jsem tedy druhý den nejdřív do chrámu Páně na mši sv. a pak na přednášku o dogmatice u profesora D... a potom hajdy k příteli zámečníku a na to hned dále na nejzadnější konec města, kde zdálo se mi, že tehdejší svět je tam prkny zabeđen. Zelinář sem, zelinář tam, ale takové doupě jsem v mé domovině jaktěživ neviděl, jako bylo to, do něhož jsme s mým přítelem vešli; a což teprv ti obyvatelé v něm! Na holé zemi ležela žena, jež svou opici ještě vospávala; na rozlámáné stoličce podřimuje seděl muž v šatě zcela rozedraném; na palandě, jež měla mít podobu postele, ležely — nastojte! — děti skoro nahé. Ztrnulí nad tímto zjevem položili jsme poukázku na chléb a odcházeli s doložením, že zase brzy přijdeme.

Můj přítel Pater K. byl naším pokladníkem, a bručivý tento kněz, jak jej ony chudé děti někdy nazývaly, byl zatím dobrosrdečným člověkem, který z lásky ku svému úradu nerad mnoho peněz vydával, a tak jsme neměli pro tuto naši ubohou rodinu nic více dostati. Byla to zajisté ubohá rodina; neboť otec propil nejprve svoje jmění a obchod, pak 8000 tolarů věno ženino, a když to všecko promarnil a docela na mizinu přišel, odvykl si pít kořalky, tu počala zase jeho žena stud před žebrotou kořalkou přemáhat. Naše první návštěva přišla jim ovšem vhod, jakož i ještě několik následujících; avšak když se po čase zjistilo, že žena ta i darované šatstvo prodává a v kořalce propalí, a já přece zase v konferenci další podporu navrhoval, poněvadž by se člověk bez této ani k takovým lidem neodvážil: tu povždy počaly skoro všecky stolice vrzat následkem nepokoje některých členů a přítel K. zraky na mne upíraje pronesl významné „hm, hm,“ a ostatní všickni přizvukovali; zkrátka, nikdo nechtěl další podporu povolit. Avšak člověk mání a Pán Bůh mění; a pak jsem byl já tenkrát ještě také trochu neústupným. Mistr E. držel se mnou, ale přenechal mi v tom slovo. Když se bouře poněkud utišila, počal jsem chladně vypravovat o mé poslední návštěvě u rodiny té, kterak mi ona žena, když jsem ji hroznou výstrahu před možnou smrtí dával i ji ujišťoval, že si v poslední hodině pro její duši satan přijde, rozhodně odvětila: „A to se nestane!“ a při tom se vzpřímila a na umazaný obrázek špendlíky na zeď připevněný ukazujíc doložila hřmotným hlasem: „Tato zde mne neopustí!“

„A obrázek ten, moji přátelé,“ končil jsem, „byl obrázek Panny Marie, a poněvadž nebylo slýcháno, že by někoho, kdo se k ní utíkal, byla opustila, doufám i já v pomoc Panny Marie a obnovuji svůj návrh.“ Slovo Maria mělo znamenitý účinek a nebyl bych se tomu ani dost málo podivil, kdyby se byli všickni pozdvihli a byli zapěli: „Tisíckrát pozdravujeme Tebe“ a k nejbližšímu Mariánskému obrazu processí konali, a mně celou kasu byli zanechali.

Avšak žert stranou. Záměr můj se povedl. Přítel můj, zámečník E. a já starali jsme se zase, aby nové podpory bylo dobře upotřebeno. V nejbližších dnech psal jsem příteli svému A. F. prose ho, aby ženu ošetřované rodiny zapsati dal u některé filiálky bratrstva nejsvětějšího a neposkvřněného Srdce P. Marie na obrácení hříšníků, neobdržel jsem na to však žádnou odpověď, ale zatím připravila mne žena ta skoro o všecku naději na její polepšení. Vyhledala mne totiž jednoho dne, což ještě nikdy neučinila, v mém bytu na mol opilá a prosila — na kořalku. Tu ale přestaly už všechny žerty, neboť jsem se na ni obořil s celou bezohledností, abych se jí co nejrychleji zbavil. Na to druhý den hned ráno došel jsem k ní, abych si podobné návštěvy docela zapověděl, ale nemohl jsem u ní přijíti ani k slovu. Žena ta prosila Pána Boha, všechny Svaté a mne za odpuštění, a vypravovala mi, kterak od mého bytu na venkov šla, v jedné lesině u Božích muk se zastavila, jak k modlitbě puzena byla a vzdor ostrému mrazu tam dlouho klečela a se modlila a hořce plakala s tím skálopevným předsevzetím: „ani jediné kapky více!“ Přibývši v nejbližší vesnici do hospody celá zkřehlá, nabízela prý jí šenkýřka skleničku kořalky, aby se zahřála, což ona ale rozhodně odmítla, a že jak domů přišla, všechny skleničky na kořalku roztloukla.

Za dvouletého mého pobytu v B. držela žena ta slovo; mně dělala tato zase oživená a vydatně podporovaná rodina velikou radost, neboť se brzo zase hmotně zotavila i nabyl jsem takto pevné naděje, že tak až do smrti vytrvá.

Zbývá ještě něčeho podotknouti. Po nějakém čase upomínal jsem svého přítele za zaslání přijímacího lístku do toho bratrstva, ten však byl někde založen, ale po delším čase mne přece došel. Hned na to spěchal jsem k té ženě, abych se od ní dověděl ten den, kdy se zařekla pít kořalku, což se velmi snadno podařilo; byloť to 19. prosince, i spěchal jsem dojat hned domů, poněvadž jsem nevěřil ani své paměti, a vynajdu na památku uschovaný přijímací lístek, v němž s užasnutím čtu:

N. N. jest zapsána do Bratrstva Nejsvětějšího a neposkvřněného Srdce Panny Marie dne 19. prosince 188... Jelen, farář.

Zdrávas Královno májová! Zdrávas Maria! (Místní pečeť fary.)

(Zasílatel tohoto zajímavého dopisu a skutečné události připojil také ten zmíněný lístek přijímací do toho Bratrstva k laskavému nahlédnutí s doporučením, aby se každému podobnému nešťastnému pijáku na doklad jeho napravení ukázal. — To ovšem ale někdy není možné; avšak mělo by i u nás zajisté dobrý výsledek (účinek), kdyby každý člen spolku sv. Vincence za známé pijáky nebo takové zpustlé rodiny denně jeden Zdrávas se pomodlil, aby i oni došli k tomu pevnému předsevzetí: „Ani jediné kapky více!“)

D o p i s y.

Návštěva obecných škol na venkově.

Zajímavá data od venkovského katechety.

Chtěl jsem již dávno poučiti se o tom, kolik asi tak dětí vůbec chce použití toho dobrodiní školního za naší doby. Proto znamenal jsem si celý letošní školní rok, kolik dětí kdy jsem měl na náboženství — a výsledek těchto mých počtů „zvěčňuji“ jako ilustraci nikoli školního pokroku; chraň Pán Bůh, o tom nemám pochybnosti ani za mák, ale toho jistého paragrafu, který zní po německu „Schulzwang“. Nota bene: Ještě k tomu leckdy chlubí se venku páni učitelé, že prý zvláště upozornili žáky: „Bude náboženství, ať vás přijde trochu více!“ A jinde říkají, že ty dni, kdy náboženství není, jest návštěva ještě slabší.

Kterak tedy rozuměti stálému tvrzení, že nikdy nebylo školní vzdělání tolik obecné, zdárné a Bůh ví jaké, jako za našich dnů? Anebo, jsou jenom na „mých“ školách či jenom v našem kraji takové poměry? Byla by to tuším statistika zajímavá, kdybyste nejen od nás z jihovýchodu, ale i od jinud podobné tabelky obdržeti mohli.

Chodím do pětitřídní školy v malém městě a do vesnické školy dvouřídni. Hledím, bych nezanedbal ani hodiny. Tabulka následující ukazuje, kolik práce jsem vykonal a kolik „občánek“ o tu práci stálo.

	Školy městské: třída					Filiálky: třída		
	I.	II.	III.	IV.	V.	I.	II.	
Počet katechesí za rok školní 1888/9	76	76	80	83	80	71	71	
Počet žáků	začátkem škol. r.	103	83	99	95	88	71	70
	koncem škol. r.	99	83	87	84	57	71	56
Počet žáků průměrný	101	83	93	90	73	71	63	
Návštěva v I. čtvrtletí	Největší počet	81	67	70	63	49	50	53
	Nejmenší poč.	51	37	16	23	21	40	41
	Průměr	66	47	43	43	35	45	47
Návštěva ve II. čtvrtletí	Největší počet	86	77	83	73	53	69	56
	Nejmenší poč.	48	47	55	55	33	41	44
	Průměr	67	62	69	64	43	55	50
Návštěva ve III. čtvrtletí	Největší počet	76	70	73	71	42	67	44
	Nejmenší poč.	40	30	25	29	16	29	20
	Průměr	58	50	49	50	29	48	32
Návštěva ve IV. čtvrtletí	Největší počet	68	45	32	32	19	41	14
	Nejmenší poč.	44	29	14	16	5	13	—
	Průměr	56	37	23	24	12	27	7
Celkový roční průměr v číslech	62	49	46	45	30	44	34	
Celkový roč. průměr v procentech	61·9%	59%	49·8%	50%	41·4%	61%	54%	

A což teprve, kdybychom jali se počítati, kolik toto vyučování stojí nákladu! Moje maličkosť katechetická sama čeká, že obdrží za práci celého roku 130 zl. — a to bude jen tak třetina té práce placena, poněvadž prvé tři třídy domácí věci gratis sine quacunque solutione, dto. obě třídy vesnické, a jen za třídy 4. a 5. a za cesty na boty něco se jí vyměří. Což teprve tři páni podučitelé, jakkoli mají opravdu málo, a dva páni učitelé a dva páni řídící učitelé, slečna industriálka, dříví a jiné a jiné potřeby.

Inu — prý — pro dítky a jejich vzdělání nic není dosti drahého! Pravda! Jen kdyby asi polovic těch obětí nešlo úplně na zmar nedbalou návštěvou školy a z ostatního zase veliký díl pro jiné a jiné příčiny, ze kterých asi hlavní jest, že páni učitelé bez kolláru „táhnou“ jinak a páni učitelé „s kolláry“ také jinak a rodiče na mnohých místech nedbají ani na tyto, ani na ony a vedou děti jinam — do Rakous, do služeb, na práci, zkrátka, aby jim pomáhaly jejich bídu nésti.

D r o b n o s t i.

Boj o křesťanskou školu po celé Evropě. Již to je úkazem nemálo potěšitelným, že katolíci všudež tuží se a spojují, aby škola opět stala se křesťanskou. Jest to boj zajisté obrovský. V Americe mají katolíci alespoň výhodu tu, že mohou se opíratí o naprostou svobodu vyznání, a že do školy jejich kromě nich nemá nikdo co mluvití. Tak jest ve svobodné Anglii. Jinak jest ale na evropské pevnině, kdež liberalismus rozhodným nepřítelem jest právě občanské svobody a rovnoprávnosti náboženské.

Boj o křesťanskou školu vede se i v Holandsku, kdež liberální vláda na útraty obcí pěstuje školu bezkonfesionelní, kteráž nyní stala se rejdištěm rejdu politických. Nizozemští protestanti nejsou tolik nesnášenliví ku katolíkům, jako někde jinde. Jsou tam i protestanti konservativní, kteříž věrně hlasují s katolíky pro kandidáta přesvědčení křesťanského. V Amsterodámě utvořil se jakýsi železný kruh liberálů, kteří stůj co stůj školu bezkonfesionelní chtějí udržeti, avšak při posledních volbách do obecné rady spojenému úsilí katolíků a místních protestantů podařilo se kruh ten zlomit a tři členy konservativní prosaditi. I v jiných městech holandských v Utrechtu, Leidenu, Ondewateru atd. utrpěli liberálové značné porážky. Jde to sice zvolna, ale jde to přece. Kámen po kameni oddroľuje se z balvanu liberalismu, jenž drtil a dusil život náboženský. Katolíci snaží se ve sněmě prosaditi, aby mohli zařizovati si školy privátní, aby tudíž nemusili dítky své posýlati do škol bezkonfesionelních, o nichž se Schaepman vyjádřil, že vlastně jsou hřebčinci k výchově voličského liberálního — dobytka. „Snad by se úsudek tento hodil i někam jinam.

* * *

Soukromé školy v Čechách. Na soukromých školách lze zvláště stopovati, jak německý živel prostupuje kraje české. Není téměř většího místa českého, aby tam nebyla nějaká německá škola soukromá. V českých okresech školních je dohromady 186 soukromých škol, a to: 47 českých evangelických, 9 českých klášterních a 3 české jednotlivců; dále 87 německých židovských, 18 německých schulvereinských, 9 německých klášterních, 13 německých škol jednotlivců. Je tudíž v českých okresích 59 českých, avšak 127 německých škol soukromých. Naproti tomu v německých okresích jest jen 76 soukromých škol, a to: 24 českých Ústřední Matice a 2 české klášterní; pak 50 škol německých evangelických, klášterních, židovských a schulvereinských. Je tudíž v Čechách všech českých škol soukromých 85, německých 177. Charakteristické zajisté jest, že z 97 židovských škol soukromých není ani jediná česká, za to všechny evangelické školy v českých obcích jsou jen české. Vedle jmenovaných 97 škol židovských a 21 škol schulvereinských — dokládají N. L. — obstarává posláni germanisace ještě 27 škol klášterních. — Toto šlohnutí škol klášterních mohly si N. L. ušetřiti. Kdo kdy do klášterních škol nahlédl, přesvědčil se, že v nich vyučuje se sice němčině, nikoliv ale negermanisuje, jako ve školách židovských a schulvereinských. Kéž by jen škol klášterních v Čechách tolik bylo, aby fakciosové neměli záminku zařizovati školy poněmčující! Řeholnicím, jež život svůj věnovaly vyučování mládeže, záleží především na tom, aby duše svých svěřenek zachovaly Bohu, řeč česká, či německá, není jim nikdy účelem, nýbrž prostředkem, kdežto ve školách schulvereinských řeč je účelem a předměty školní prostředky k němu.

Ostatně velmi podezřele vyjímá se v N. L. obrana škol protestantských, které prý v Čechách všechny české jsou. Ze statistiky víme, že protestantů na území českém o mnoho více jest, nežli na území německém. Kterak to přijde, že zde je 50 škol německých evandělických a mezi Čechy jenom 47 českých škol evandělických? To nám je velikou hádankou, kterouž lze si vysvětliti jen tím, že německých evandělických v Čechách je proto více, aby v nich děti české, byť i ne germanisovaly se, nýbrž učily se německy — zrovna tak, jako ve školách klášterních.

* * *

Papírové století. Magistrát města Berlína (1,500.000 obyvat.) vypisuje konkurs na kancelářské věci a sice: V roce 1888—89 spotřebovalo se v úřadovných městských: 7,329.240 archů papírů. Vedle toho 60,155 obálek s tištěnými adresami a 315,910 bez adres. Spotřebovalo se 1886 litrů inkoustu černého a 58¹/₂ litru červeného a modrého. Pak 2725 škatulek ocelových per, 41 otýpek držátek a 25 kousků, 18.123 černých tužek a 6356 červených a modrých; 637 liber pečetí, 84¹/₂ liber oplatku, 211 nožíčků, 175 nůžek na papír, 444 lahví barvy na stampilie.

Nedostatek učitelů v Prusku. V Prusku považuje se škola za přeplněnou, má-li přes 70 dítek ve třídě. Třídy, přes 80 dítek čítající navštěvuje v Prusku dítek 2,233.373. A kde bylo dítek ve třídě ještě více, tam vyučoval vždy jeden učitel ve dvou, anebo dva ve třech. Mnozí připisují nedostatek učitelů též tomu, že vláda užívá jich jako nástrojů k poněmčování a protestantisování Poláků, je totiž podle libovůle učitele přesazuje z jednoho konce říše do druhého.

* * *

Samovraždy vojínů následkem krutého zacházení v Prusku. V Krefeldě je posádkou pluk železniční. A v tomto pluku od nového roku zavraždilo se již pět vojínů pro nelidské zacházení se strany cvičitelů. Posledně zastřelil se mladík 18letý — dobrovolník. V listech rodičům často si stěžoval, že při cvičení přší — facky. — Kdyby to však byly jen facky! —

* * *

O studentských skandálech v Německu píše se: Za časů starších při všech veselých kouscích studentů hledělo se vždy k tomu, aby nevybočilo se nikdy z mezí vzdělanosti, neboť hrubství přestává býti vtípem. Dnes ale říkají studenti ponocnému: my jsme vzdělaní a ty jsi nevzdělaný, ty jsi (v řeči kulturní) nachtochs, sauschneider atd. Ponocného v noci ztýrat a pak ho ještě žalovat pro urážku na cti, to přece není vzdělanost. Je to škandál, že teď soudcové a státní zástupcové musejí proti studentům zakročovati. O škandálech těchto nedávno měl přednášku policejní rada Braunwart ve Würzburku. Privil, že neví, jaký teď zlý duch vjel do studentů. Zde musí moc státní rázně zakročovati a proto budu vždy navrhovati, aby studovaný noční excedent trestán byl vězením.

* * *

Jemné napomenutí falešného hráče. Páni baví se hrou. Jeden pán nápadně často vyhrává. Jeden z kibiců se ho táže: což pak vám hra dělá tolik vyražení? — Proč tato otázka? — na to falešný hráč. — Myslím, — praví onen, — že kouzlo hry musí záležeti v nepředvídaném! Tomu porozuměl hráč a brzy na to se vytratil.

* * *

Jak se státní faráři v Prusku za boje kulturního namáhali, o tom svědčí nejlíp to, že když státní farář Lizak faru, knězi pravému, od biskupa ustanovenému k poručení vlády urvanou, teď zase opouštěl, v kostele jeho v Rosenfeldě rostla tráva a sice mezi vyšlapanou dlažbou hezky vysoko. V jedné zpovědnici našlo se 16 kachních vajec. Kachna lezla do kostela porouchanými dveřmi u sakristie. Kostelní prádlo bylo proležené a zahnilé, protože se nikdy neužívalo. Státnímu faráři nikdo do kostela nešel a tak pastýř bez oveček neměl, komu by sloužil. Když Lizak při odchodu mešní roucha odevzdával, házel ornáty — na zem. Přífařené obce chtějí ho žalovati za náhradu poškozených mešních rouch.

Obsah „Vychovatele“:

Pastoři nevěrci v Německu. — Některé poznámky k novému zákonu katechet-skému. (— ad.) — V jakém rozsahu mají se žáci obecných škol dějinám bibli-ckým učiti. (Alois Dostál.) — Biblické charaktery. (Podává dr. th. J. P.) — Ukázka nového katechismu pro obecné školy. (Od venkovského faráře. (Dokon-čení.) — FEUILLETON: Ani jedné kapky více! (Ze zápisků bývalého studenta.) — Dopis: Návštěva obecných škol na venkově. (Zajímavá data od venkovského katechety. — Drobnosti.

Majitel, vydavatel a nakladatel VÁCSLAV KOTRBA. Odpovědný redaktor PETR KOPAL.

Tiskem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské (J. Zeman a spol.) v Praze.

VYCHOVATEL.

List věnovaný zájmům křesťanského školství.

Vychází 15. a posledního dne každého měsíce. — Předplácí se čtvrtletně 50 kr., pro odběratele „Obrany víry“ 40 kr. v administraci Cyrillo-Methodějské knihtiskárny v Ostrovní ulici číslo 1508—II. v Praze. — Jednotlivá čísla po 8 kr. Redakce na Vyšehradě č. 69.

Je dílo blahoslaveného Jana de la Salle u nás možné?

Jistý katolický laik v Čechu vedl si stížnost, že skoro všechny řehole, jež druhy tolik chvalitebně a záslužně zabývaly se školstvím, poznenáhla činnosti této se vzdávají, aneb i dávno již se vzdaly. Co tu vyšlo mužů o Církev a vlast velmi zasloužilých ze škol našich řeholníků! Co tu bylo talentů řeholníky odkryto, povzbuzeno, vedeno a podporováno! Gymnasia řeholníků nebývala tolik učilišti jako spíše velikými rodinami, v nichž se nejen učilo, ale i vychovávalo. Nejkrásnější upomínky odnášeli si studující z řeholních gymnasií, jež dnes ještě jakožto stárnoucí mužové s potěšením vypravují.

To všecko vzalo za své. Doba nová jako lítice vjela do škol řeholníků, jež z nich vyhnala. Přišel nový studijní řád, nastaly nekonečné sekatury vyšších školních úradů a co bylo nejhorší: nastal nedostatek nejen kněží, ale i klášterních dorostů; musily pak přibírat se do škol síly světské, jež poznenáhla nabývaly převahu a tak zanikaly školy řeholné jedna po druhé k neocenitelné škodě Církvě i vlasti.

Snad že rozhodní činitelé nenadáli se, jaká škoda z toho vznikne. Teprv nyní, když s ustrnutím pozorují, jaký material z nynějších škol středních do vyšších vychází, chytají se takorča za hlavy a volají: co jsme to učinili, že jsme školy řeholnické nechali zaniknouti.

Po škodě bývá rada zlá, ale časem i dobrá.

Že by školy tyto časem opět se vzkřísily, není naděje. Co doba jako nelitostný hrobař zahrabala, více ve formě bývalé vzkřísiti nelze. Nechme mrtvých v hrobě. Doba nová vyžaduje a rodí si útvary nové.

Nepřavíme, že by našim Benediktinům, Norbertinům, Bernardinům a Piaristům nebylo lze, věnovati se opět školství a bylo by zajisté k přání, aby opět se mu věnovali, musily by však školy jejich podle požadavků nové doby býti zařízeny i řízeny.

Francouzská revoluce smetla s povrchu země všechny školy řeholníky řízené. Leč sotva že se vybouřila, povstávaly nové útvary školní.

Po krátké éře neznabožské vzplanul ve Francii život nový. Lid s horoucností vracel se ku zbořeným oltářům a stavěl si nové, budoval i nové stány uměním a vědám.

Mnohá i veliká naučení poskytuje revoluce francouzská. Co shnilé bylo a života neschopné, to ve všeobecné bouři zaniklo, co však života bylo ještě

schopné, to, byť i rozryto a udupáno bylo, ihned po bouři nově pučelo. Dílo sv. Vincence z Paula opět obživlo, oživlo i dílo blahoslaveného Jana de la Salle, zakladatele školních bratří, kteříž teď po celém světě jsou rozšířeni.

Světec tento zemřel roku 1719. a byl již r. 1725. skoro současně s naším sv. Janem z Nepomuku blahorečen.

Může se tvrditi, že Francie dnešní vzpružení katolického ducha má hlavně co děkovati školním bratřím Jana de la Salle. Po tolika děsných blasfemiích a bohopustém řádění ukrutníků, Francie podivuhodně jako katolický Phönix opět z popele se vznesla, a tvůrčí silou toho bylo símě horčičné, zaseté rukou Jana Bapt. de la Salle, jež v době poměrně krátké podivuhodně vzrostlo.

Bude snad čtenáře naše zajímati podrobnější výpočet školství Jana de la Salle.

Ve Francii a v koloniích měli školní bratří koncem r. 1888. 1010 domů s 9281 učitelem a 220.309 žáky. V jiných zemích se 1286 domů, 12.245 šk. bratří, 1688 škol a 410.068 žáků.

Mimo Francii a její kolonie je v Anglii 8 domů s 99 bratry a 1731 žáky. V Rakousku je 6 domů se 120 bratry a 1200 žáky a sice: ve Vídni, Fünfhause, Pressbaumu, Strebersdorfě, Feldkirchenu a v Srředci v Bulharsku pod správou školních bratří ve Vídni. I Belgicko má 48 domů s 584 bratry a 17.732 žáky. Španěly mají 23 domy se 138 školními bratry a 2583 žáky. V Turině a okolí mají 10 domů se 156 bratry a 3273 žáky.

V Egyptě, ve Smyrně, Erzerumu, Jeruzalemě, Jaftě mají 21 domů s 284 bratry a 4904 žáky. V Číně mají 9 domů, 87 bratrů s 2421 žáky. V Americe mají v okresu Montrealském 32 domů, baltimorském 20, New-Yorském 30, Saint-louiském 17, v Kalifornii 9, v Equadoru 11, v Chile 3 se 1200 bratry a 47.700 žáky.

Dílo to zajisté ohromné — jež bohužel dosud neujalo se u nás. A proč neujalo?

Otázku tu nelze nám zodpověděti tak, jak bychom si přáli. Spíše zodpovíme si otázku jinou: Je dílo to i v Čechách možné, zrovna tak jako dílo školních sester? A na tu odpovídáme rozhodně: a n o.

Především s potěšením konstatujeme, že již několik kandidátů českých nalezá se v noviciátě školních bratří v Strebersdorfě. Znamenáme dále ochotu studujících hlásiti se do noviciátu. (Kdož by hlásiti se chtěl, nechť v obyčejném dopise obrátí se na: Karl Reichsfreiherr von Tautphoeus, Ritter des päpstl. Pius Ordens ve Währingu u Vídne, Säulergasse N. 4., jenž každému ochotně sdělí, čeho ku vstoupení třeba).

Dále víme, že i v učitelstvu českém nalezá se několik horlivých milovníků dobré věci, kteří by vstoupili do noviciátu. Byla by právě zde výhoda ta, že by po odbytí noviciátu mohli ihned zařídit školu školních bratří, jak mile byl někde pro ně vynašlo se přiměřené místo, o kteréž ostatně nebude nouze.

Tolik můžeme napověděti, že ku přenesení díla blah. Jana de la Salle konají se pilné přípravy. Přátelé pak díla toho zde i na venkově žádáme, aby především modlitbami dílu tomu byli nápomocni a pokud možná, již nyní snažili se v okolí svém získati mladíky, kteříž by ochotu jevíli ku školním bratřím vstoupiti. Bohu díky, o studující není dnes nouze a z toho množství zajisté že se jich najde dosti, kteříž byvše odchováni v rodinách zbožných, velmi blahočinně by působili na vinici Kristově zaseté blahoslaveným Janem de la Salle.

Věřím v Boha učitele.

Motto: Věřím v jednoho Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země, všech viditelných i neviditelných věcí.

(Snesení víry sv. římské Círky).

Tato pravda platí všade, tedy i ve vědách. Kdo pochybuje o ní, nebo v ni nevěří, nedojde ve vědách cíle, nedospěje k pravému poznání, nenajde v nich upokojení badavý duch. Krásné vyjádření o tom podal ndp. kníže biskup dr. Kahn o katolickém sjezdě 1889.: „bez vyšší, tvůrčí jednotky, bez nadzemského Tvůrce, který věčné zákony v rozumné i nerozumné tvory vstíпил a stvořil, bylo by poznání, vzájemné dorozumění, vůbec každákoliv věda nemožná; neboť tato konečně netvoří žádných zákonů, ale ona vyhledává v přírodě uložené zákony; v tom a snad ve vedení a aplikaci její na určité cíle dochází věda své úlohy a svého ukončení: „Ty jsi vše dle míry, počtu a váhy urovnal!“ Nic ve všem míru nestalo se, aniž vzniká nahodile, bez příčiny, bez účelu; vše je řízeno prozřetelností Boží: od červa až do velryby, od hlubokosti moře až k výsosti hvězd. A jak také mohla by příroda a vše stvoření trvati bez všemohoucího Ředitele, když člověk, „přírody pán a vládce,“ je třtinou větrem se klátící? Kterak by stály milliony tvorů na zemi a hvězdy nebes, jimž počtu není? Zpytatel přírody s přesvědčením o Tvůrci světa nalézá pravý původ všeho stvoření a dovede odpověděti i tehda, kdy věda bez této víry hloubá a vrtá, až stane třeba nad buňkou a je „u konce.“ A jakž jinak! Rozum lidský byv prvním hříchem zatemněn nemůže dodělati se pravého poznání o původu bytostí, není-li osvěcován jasným světlem víry v Stvořitele nebe i země. Ať si láme hlavu, kdo chce, otázkou: Jsou-li na měsíci a jiných tělesech nebeských živí tvorové? Nám dostačí zcela slova Písma sv., kdež je vytknuta jejich úloha. Řekl pak Bůh: „Buďte světla na obloze nebeské, a ať dělí den a noc, a jsou na znamení časů, dnů i let, aby svítla na obloze nebeské a osvěcovala zemi!“ (Gen. 1, 14. — 15.)

Zákonů přírodních, které učenci vyložili a vykládají, nezpůsobila příroda aniž vznikly samy, aniž je utvořila věda. Co Archimedes, Koperník, Newton, Humboldt, Toricelli a valná řada ostatních bystrým duchem a velkou pilí objevili, bylo před nimi tak, jako je po nich. Či nebylo Ameriky před Kolumbem? Rozum lidský obdařen jsa od Tvůrce svého schopnostmi jen pomáhá k tomu, abychom srozuměli zákonům, které Bůh ve vše stvořené vstíпил; dává jim určitou formu slovní, ale sám vzniku jim dáti nemůže. A co činívá člověk, jemuž podařilo se ve vědě nebo vědou nového poznání dojíti? Místo, aby Stvořitelovu moudrost a sílu velebil a jí se kořil, vzdává plnou chválu rozumu nebo přírodě. Toť ona bídná stránka vědy jinak důstojné! Mnohý, jenž sotva nahlčav se z různých mozkův učenosti, již odkládá (měl-li) víru v Stvořitele a již se kasá jazykem nebo pérem zvrátiti přirozené, po věky bez něho trvající základy světa. Takový „postaviv se“ na vlastní rozum (lid říká: „šlápnul“ si na rozum) stává se kovkopem, který, spustiv se do šachty, shasil kahan. Ovšem; vědátoři, již si chtějí s paní gorillou tykat, vyvedou leccos; zvířecí mozek nemá těch darů Božích, jako mozek lidský.

Co v světě jest, je z vůle svého Tvůrce. Čeho by učenci hledali, co by zkoumali, kdyby nebylo tajuplných zákonů Stvořitelových? Ty byly a zůstanou předmětem badatelů, ať si již tito ve své zářící učenosti Boha Stvořitele velikomyslně uznávají, nebo v Něho nevěří. Vírou v Něho neubývá vědě ani vznešenosti ani ceny, jako neubývá věhlasu archaeologovi, jenž v nalezených starožitnostech poznává díla mistrů klassické doby. Víra v Stvořitele světa je kořen i vrchol, počátek i konec všeho vědění lidského.

Z toho stanoviska budou vědami duch lidský i srdce výborně vzdělávány. Ve škole jest nám učiti všelijakým vědám (— prosím za odpuštění

všecky odborníky —). Víc trvalého dobra způsobí v chovanci věda založená ve víře v Stvořitele, nežli jen rozumová a proto nedokonalá, jalová, nadýmající. Víru v Boha Otce, Stvořitele všeho, dětem ve škole vštěpovati, jest úlohou katechety. Víru vštípenou upevňovati a sesilovati, jest úlohou každého vychovatele. A k tomu měl by postačiti některý ten článeček v 1. nebo v 2. čítance? Dle toho — zdá se — jako by slovy „Pán Bůh“ měli býti jen maličtí „omráčeni;“ starším dětem „musí se“ to neb ono podle moderního rozumu vysvětliti. Toť veliký omyl a chyba, kterou těžko je později spravovati. Nám náleží vésti děti po jediné pravé cestě víry od počátku školního věku až do jeho skončení, aby práce a vědomosti nebyly nazmar. Mimo jiné příležitosti samy nabízejí se k tomu zcela dobře předměty realní, z kterých učebná osnova důkladnou porci dětem předložila. Při tom netřeba zamlčovati toho, co věda prospěšného vyložila, hodí-li se do rozsahu učiva obecné školy. Položím-li níže něco málo nedokonalých ukázek, jak lze víru v Stvořitele a Ředitele světa v žactvu upevňovati, nechť nikdo nedomnívá se, jako bych všecko chtěl o jedné věci hned v I. třídě dětem vpravovati. Míním jen upozorniti, ne poučovati, kdy a kolik čeho.

Vyučuje „od blízkého ke vzdálenému“ seznamuje vychovatel i nejmenší školáky s tělem lidským. V kolika věcech možno tu zřítí moudrost Boží! Pohledme jenom na ruku! Kolik tu přejemných rýžek, teček, chloupků! A přece ani jedinká není na těle nadarmo! Ani vlasek na hlavě nevyrostl bez Boží vůle, která vše jen dobré tvoří. Vizme, jak důmyslně složen je prst, ruka, noha; a což oko, ucho, krev! Jak by divila se duše dětská, kdybychom ukázati mohli některé lékařské praeparaty, třeba průřez nervu, nebo cévy pod složitým drobnohledem. Čím asi lépe sytí se duch dítěte: pozná-li komory srdeční, jména žil a pod., nebo povíme-li mu, že Ten, kdo mu srdéčko dal, rozkázal mu také tlouci, tím krev do všech končin těla posýlati a vydatné částky potravy mu dodávati, že bez Jeho vůle se nezastaví a j. j.? Všemohoucí Stvořitel mohl člověka na těle ozdobiti méně; On však v nevystihlé moudrosti a dobrotě chtěl míti člověka takým, jakým ho spatřujeme. Kdo, hledě na své tělo a rozvažuje o něm, odvážil by se něco vytýkati jako nedokonalé? „Kéž bych uměla ještě lítati, jako vlaštovička!“ vzdychne si mnohá dušinka nevědouc nebo zapomínajíc, že právě k tomu je stvořena. Či to už nepatří do tělovědy? I patří; mluvíce o ořechu, všimneme si také jádra. Možnost ovšem vznést se v balóně nad naše opeřence; ale duchu lze vzlétnouti nade všecky letouny ať živé nebo strojené. Co je rychlost světla, elektřiny vůči rychlosti ducha našeho? Hned může býti nad hvězdami, kde jest Otec jeho a proto i pravý domov jeho. A právě ta schopnost duše, jakož i křehké stránky našeho těla při vší kráse jeho: nemoci, stáří — potvrzují, že nejsme stvoření jen pro zdejší pobyt. Naším účelem je „Boha poznávati, Jej milovati, naň patřiti na zemi a na nebi.“ (Farář z Arsu.) Pomáhejme chovancům, aby neminuli tohoto cíle! — V přírodopise časté jmenování jednotlivců, popisy, stálé, až nechutné vyčítání prospěchu a škody, ač dobré jest, nenapraví, aby děti netrýznily a nezabíjely s chutí žab, ještěrek, nekazily ptáčků, aby na útraty zvířátek nepořizovaly si hraček, neotloukaly a nelámaly stromečků a netropily četných rozpustilostí. Dárků vážíme si tím více, čím větší jest úcta naše a láska k dárci. Zvířata a rostliny jsou dary Stvořitelovy lidstvu ku prospěchu a ku potěše dané. Vysvětlujeme dětem Dárce všeho dobra! Snad nebudou na plano slova k chlapci, který broučka pro hračku trápí: „Nemuč ho; Pán Bůh jej stvořil, abychom i v něm poznávali Jeho všemohoucnost a moudrost. Jen se podívej na jeho nožku; jak je tenouká a jak dokonale k běhání připravená; nikdo jí tak nemůže udělati jen Pán Bůh. Brouček se také jako ty raduje Božímu sluníčku, cítí jako ty; život jeho je krátký, a ty mu jej bolestně ještě zkracuješ“ a pod. Povězme jim, kdo vložil skřivánku do hrdla líbezne hlásky, kdo zřídil tělo vlaštovky k rychlému letu, kdo obdařil veverku mrštností, hlemýžďé domečkem, býka a koně silou! Ať poznávají, že Stvořitel dal cit i takovým zvířátkům, která

nemohou bolest na jevo hlasem dáti. O Stvořiteli vypravuje i travička, kterých člověk na sta pošlape krokem, i les mohutných dubů, které bez mrvení a za nepatrného ošetřování lidského vzrostly. Mohl-li někdo jiný než Tvůrce vložit do země nesmírnou zásobu látek, jichž potřebí jest, aby rostlin přibývalo? Mohl-li někdo jiný kořeny jejich tak upravit, aby beze zraku, beze smyslů nalézaly v tmavé zemi potravu a to právě onu, která jim svědčí?

Zvláště patrna je přesnost zákonů Stvořitelových ve pravidlech fysikálních, která pro jejich důležitost a určitost zákony se jmenují: zákon Archimédův a četné jiné. Dobře bude, povíme-li dětem na př. při výkladě o plování, že dle vysloveného zákona plovla tělesa od počátku světa, kdy Bůh zákony ukládal vodám a všemu stvoření, ale že zákona toho lidé neuměli hned vyjádřiti slovy. —

Podobná pravidelnost jeví se v zeměpise hvězdárském. Nemůže býti bez prospěšného vlivu na vnímavou mysl dětskou, hledí-li dítě za večera na hvězdnaté nebe a ví-li: „To všechno stvořil Pán Bůh k mé radosti; každé hvězdičce vyměřil cestu, z které bez Jeho svaté vůle se neodchýlí. On vše spořádal a řídí na nebi i na zemi.“ — Než upouštím již od těchto neurovnalých příkladečků.

Jako nenaučíme několikerym říkáním násobence, ale častým, až do omrzení se opakujícím cvičením, aby ji děti dobře uměly a v čas jí užiti dovedly: podobně nestačí několikrát jen upozorniti na Stvořitele a Zachovatele světa, aby děti ve víře v Něho rostly. Millions katolíků modlí se denně: „Věřím v Boha Otce, všemohoucího Stvořitele nebe i země;“ a kolik je těch, kteří vidouce kolem sebe tolik darů Božích, spojují jmenovaná slova s pravým jich významem? K tomu je také potřebí praxe, a jí se doděláváme častým konáním, opakováním. Bude-li míti mládež takovouto praxi pro život, bude též sebe a vše do vůle Boží více odevzdávati, než dosud u lidí slyšíme a vídáme. Smutno je katolíku slyšeti člověka, třeba rolníka, když v časech nepříznivých dává znáti, jak málo důvěry má v Boha všemohoucího a nejdobrotivějšího, k Němuž se modlívá.

Vychovávejme děti tak, aby stále zřetelněji poznávaly skutky Boha, všemohoucího Stvořitele nebe i země, a Jej vždy jako jediného Původce všeho stvoření spatřovaly. Tím člověk učí se mimovolně rozvažovati o moudrosti, dobrotě a prozřetelnosti Boží a bude nejen ústy, ale i srdcem a skutkem projevovati „Věřím“ a „Buď vůle Tvá!“

K podobné „filosofii“ naváděti svědčí nejen dětem, budoucím služebným, řemeslníkům, hospodynám, rolníkům a j., ale i každému vzdělanému katolíku.

Národní učitel.

Ústavy pro choromyslné v Čechách a příčiny jich přeplnění.

Píše dr. Hraše, primář ústavu pro choromyslné v Praze. V Č. lékařů českých.

Co se týče přibývání ročních přírůstků, padá nemálo na váhu bohatství země, prostředky země k účelům humanitním poskytnuté, vytříbení pojmu choromyslnosti, ochrana státu zákonodárstvím a vzmahající se důvěra k ústavům pokročilejším vzděláním a oceněním psychos chorob léčitelných.

Neb jak vysvětliti si můžeme, proč Anglie téměř všechny své nemocné zaopatřuje a proč v jednotlivých zemích, v nichž tytéž poměry vládní panují, v ošetrovacích ústavech nápadné skoky se jeví. Dle Lähra vykazuje r. 1881. Rakousko na jednoho ústavního chovance v Štyrsku 2113, v Korutanech 2117, v Horních Rakousích 2211, v Tyrolsku 2432, v Solnohradsku 3581, v Čechách 3597, v Krajině 3769, na Moravě 4612 a rak. Slezsku 9016 obyvatelů. — Na přibývání ústavních přírůstků mají též neutěšené poměry

hmotné vliv. Dnes, kdy existence rodiny odkázána jest na nepřerušenu práci všech členů, jest s většími obtížemi spojeno choromyslného doma si ponechatí než dříve. Nemocní ústavů veřejných rekrutují se také nejvíce z tříd odkázaných na denní výdělek a z velikých měst, kde boj o život zvláště úporný jest. Při úvaze o nepoměru mezi příbylými a ubylými nesmíme podceniti klesnutí úmrtnosti vývinem léčby a zlepšením hygieny ústavní, hlavně však chronický průběh psychos vůbec a nízké výsledky léčitelnosti.

Často již poukazovalo se k tomu, že zlepšení čísllice léčitelnosti psychos až příliš závislé jest na lepším uvědomění obecnstva a na vymizení všech možných předsudků, jež brzkému dodání nemocných do ústavu brání. Na podmínkách těchto nejen že léčitelnost duševně chorých závisí, jimi řídí se též postavení nemocných v ústavech i mimo ústavy. Hlavní vina, proč nemocní pozdě do ústavu dodáváni bývají, spočívá na lhostejnosti, jakouž se přihlíží k nemocným dokavád klidnými jsou, a na předsudku, jímž nemocný po dodání do ústavu i po uzdravení svém za ztraceného pro veřejnost se má. Teprve když leta trvajícím léčením bezvýsledným jest a nemocný vůbec nelechitelným se stává, bere se útočiště k prostředku poslednímu — k ústavu, jenž obohacen novou přítěží, s níž po leta počítati musí. Jediná kategorie zuřivých a nebezpečných jest rychle dodávána a z těch vykazují se též největší procenta léčebná. — Dle bavorské zdravotní zprávy (Meyer) připadá na 100 nemocných uzdravených:

psychosa trvala před dodáním	uzdravilo se v letech 1876—1883
až 1 měsíc .	. 46·5—56·8
2—3 měsíce .	. 32·7—46·0
4—6 "	. 21·1—41·2
7—12 "	. 11·3—24·6
2 roky	4·2—13·3
více než 2 roky	1·5—4·6

Tedy: čím kratší doba onemocnění před dodáním do ústavu, tím větší vyhlídka na uzdravení.

Připouštíme milerádi, že se mnoho choromyslných doma uzdraví a nežadáme, aby každý nemocný hned ze svých poměrů a rodiny své vyrván a do ústavu dodán byl; musíme však setrvati na tom, aby dodán byl dříve, než patologická změna rozsahu povážlivého nabyla.

Záleží-li nám ze stanoviska lékařského na brzkém dodání osob choromyslností stížených do ústavu, a vidíme-li v tom zlepšení léčitelnosti psychos, nesmíme nečinně neb snad lhostejně přihlížeti k tomu, aby způsobem jakým-koliv obmezeno bylo přijímání nemocných do ústavu, kteří tam péči a pomoc hledají.

Stark ve zprávě největšího ústavu elsasského „Stephansfeld-Hördt“ píše jak následuje: „Vzhledem k trvalému a vzrůstajícímu přeplnění uvažoval jsem často, zda bych neměl snad u vys. praesidia za zastavení přijímání nemocných do ústavu a zavedení expektačních záznamů žádati. Nemohl jsem se však ku kroku podobnému nikdy odhodlati, když jsem uvážil, v jakém stavu obyčejně nemocní do ústavu dodáváni bývají, jak tělo jejich podlitinami pokryto; dozvíme-li se konečně od nemocných samých, jak od své rodiny ošetřováni byli, tu musíme k přesvědčení dojíti, že přeplněný ústav jim lepší útulek poskytnouti může, než vlastní domov.“ — Bylo by věru zajímavé sestaviti ony choromyslné, kteří vyloučení byvše z racionálního léčení nikdy se do ústavu nedostanou a doma bídne zahynou, a ony, jichž choroba liknavým jedním neléčitelnou se stala a kteří dnes naše blázince a chorobince plní, neb k veřejnému pohoršení i posměchu, nouzi a bídu trpíce, po zemi se potulují.

V Prusku vzrostl počet choromyslných od r. 1880 do 1884 z 65.000 na 70.000; obyvatelstvo vstoupalo o 10·6%, počet choromyslných o 20%.

V Anglii čítáno 1. ledna 1883 76.000, 1. ledna 1884 78 500 a 1. ledna 1888 91.500 nem.

Ve spojených státech sev. Ameriky rostlo obyvatelstvo od r. 1870—1880 o 26%, počet choromyslných o 150%!

V Novém Yorku přibylo od r. 1870—1880 obyvatelstva o 26%, počet psychos o 60%.

Též výroční zpráva zdravotní rady moravské za rok 1886 mluví „o progressivním a povážlivém přibývání choromyslných.“

Dle zprávy zemského lékařského kollegia pro království saské byl počet choromyslných a blbců v Sasku:

1871:	5326	tedy	na	10 000	obyv.	20·84
1875:	6131	"	"	"	"	22·20
1880:	7061	"	"	"	"	23·75
1885:	7360	"	"	"	"	23·14

Od r. 1880—1885 pozoruje se úbytek z 23·75 na 23·14. Výpočty tyto stojí v zjevném odporu se zprávou bádenskou, kde od r. 1880—1885 přírůstek blbců o 24, choromyslných o 7·4 a obyvatelstva o 7·0 zjištěn byl.

Shrneme-li výpočty uvedené v úvahu konečnou, tu musíme doznati následující:

1. Choromyslných v ústavech všech zemí v posledních desítiletích úžasně přibývá.

2. Plnění ústavů těch nepostupuje stejnoměrně populací a předstihlo ji mnohonásobně.

3. Počet ústavních chovanců, jakož i počet ročních přírůstků jest v jednotlivých zemích nestejný, rychlé přibývání však jest všude patrné. Nepoměry tu se vyskytující jsou jen vnitřními poměry té které země zaviněny.

4. Číselné přibývání dušechorosti jest statisticky dokázáno; pro nerosovnalosti jakož i možné klamné rozpoznání, obzvláště z dob minulých nelze udajů těch dosud upotřebiti.

Vztah dědičnosti ku vývinu psychos a zhoubný vliv její na rozumové výkony mozkové, nepronikl tak hluboko ve společenský život náš, jak tomu zkušenost a věda učí. V ústavu pražském zjištěna byla dědičnost

1883 z 765	přibylých u	109	mužů,	94	žen
1885 z 735	"	"	114	"	89
1887 z 777	"	"	142	"	145

Ve všech veřejných a soukromých ústavech pruských bylo

1877	mezi	15150	nemocných	4257	hereditariů
1878	"	16263	"	4426	"
1879	"	17345	"	5189	"

Relativní číslice dědičnosti stanovena jest Morelem na 20%, Martinim na 30%, Howeem na 84·52% a Moreauem na 90%. Nejvíce onemocnění psychických panuje mezi 21.—25. a potom teprve mezi 35.—40. rokem. Nejeví se tu totožnost psychos s tuberkulosou? Či jak máme si vysvětliti toto houfné vystupování chorob duševních právě v oné době, kdy vývin těla ukončen, kdy boj o žití v pravém rozsahu dosud nevystoupil?

Přecházíme k alkoholismu. Neznáme vedle dědičnosti zhoubnějšího vlivu na deprivaci psychickou než nesmírné pití líhovin.

V Německu patří ze 100 choromyslných do ústavu dodaných 15 až 20% tomuto onemocnění. Ještě větší číslice vykazuje Rusko, Amerika, Anglie a Francie. V Poltavě uvádí se 86% všech nově přijatých, v Americe 25%, v ústavech pařížských 29% a anglických 50% (Maenisch), jichž onemocnění alkoholismem zaviněno.

V ústavu pražském byl při přírůstcích alkoholismus co příčina onemocnění zjištěn:

roku 1883	při 57	mužích a 4	ženách	
" 1884	" 53	" " 4	"	
" 1885	" 47	" " 5	"	
" 1886	" 57	" " 3	"	
" 1887	" 131	" " 52	"	!!
" 1888	" 104	" " 15	"	

Klinický obraz alkoholismu jest dnes tak propracován, že chyby ve výpočtech, budou-li vůbec nějaké, skrovné jsou a skok v r. 1887 možno si jen tím vysvětliti, že onemocnění alkoholismem více si všímáno.

Počet choromyslných a epileptických zůstává po 4 leta stejný, jen počet delirantů roste.

Tak napočteno v sousední Moravě roku 1886 17.818 notorických pijáků, kteří jednáním svým pohoršení působili a k zakročení orgány veřejné donutily. — Zhoubný vliv opilství ascendance na duševní činnost descendance byl Morelovi pohnutkou k sestavení následujícího schematu pro rodinu pijáků:

- I. generace: ethická změna, excessy alkoholické;
- II. generace: opilství, manické záchvaty, povšechná paralysa;
- III. generace: hypochondrie, melancholie, sebevražda;
- IV. generace: slabomyslnost a idiotismus.

Mezi 379 pijáky, kteří r. 1870 do asyly v Binghamptonu přijati byli, pocházelo 180 z rodičů alkoholistů a 50% idiotů a imbecillů jest dle Luniera z notorických pijáků. Na shromáždění přírodozpytců v Strassburku r. 1886 sdělil Demme, že u 64% blbých dětí, které za dobu sedmiletou do Bernské nemocnice přijaty byly, opilství rodičů zjistiť se dalo.

V uvedeném zrcadlí se zhoubný vliv alkoholu na mravní a duševní činnost. Zkušenosti učí nás, že alkoholisté zotavují se při upravené životosprávě dosti rychle; uzdravení jich jest však klamné. Dřímající, hroživé příznaky vypuknou opět neočekávaně, beze všech prodromálních známek po prvním sebe menším excessu v pití neb podráždění duševním v míře úchvatné a zhoubnější než dříve. Ne vyvinutá choroba duševní, ale náhlé, nepředvídané přechody ze stavu normálního ve stav chorobný činí alkoholistu i při zdánlivém klidu nebezpečným a brání brzkému propuštění z ústavu. Na zlepšení přeměny alkoholické může jen léta trvající absolutní carence nápoji líhových účinkovati a detence, která by tím nastati musela, nesrovnává se s účelem a cílem ústavů choromyslných. Ke kroku tomuto jsou dnes ovšem všechny ústavy pro choromyslné z ohledu na veřejnou bezpečnost nuceny a plní se živly nebezpečnými, rušícími pořádek ústavní.

„Musí tudíž postaráno býti — praví Gauster — aby každý alkoholismem ve větší míře postížený, který buď otravou alkoholu opětně psychicky onemocněl, neb výkony svými z jeho chorobného podráždění nervového plynoucími, se společností, veřejným pořádkem neb zákonem v rozpor přišel, neb po excessích v pití nebezpečným se stal, aby každý takový v ústavech zvláštních při práci k pití opojných nápojů příležitosti nemaje, po tak dlouho držán byl, až jeho soustava nervová z otravy této se tak dalece zotavila, že oproti psychickým vlivům jakýmkoliv, především ale oproti nápojům líhovým se otužila.“

Upozorňujeme při nezbytném řešení otázky přeplnění českých ústavů pro choromyslné na asyly pijáků a soudíme, že tímto rozluštěním zamezilo by se aspoň částečně progressivnímu přibývání ročních přírůstků a zabránilo se též velkým společenským pohromám, kterými alkoholismus při dokázaném vzmahání svém (K. Adámek: Kořaleční mor) vlasti naší hrozí.

Dle sčítání lidu r. 1880 bylo napočteno v zemi naší 8475 choromyslných a 1532 kretinů; přibyl-li v letech následujících z tisíce obyvatelů jen jeden choromyslný, má dnes země česká 11.507 psychopathiků v zemi, počet to zajisté malý u porovnání se zeměmi jinými, v nichž na 1000 obyvatelů nejméně 3 choromyslní vůbec a 1 ústavní chovanec se počítají.

Soustava nedělních a svátečních perikop k potřebě katechetické.

Úvod jako apologie myšlenky této.

Známo jest, že přední úřad církve Kristovy jest učitelský. Bez tohoto úřadu nebylo by ani řádného přijímání a užitku svatých svátostí, ani bezpečné znalosti zákona božího a církevního. Proto Kristus Pán na prvé místo stavěl: „docete“ — učte:

A o čem má církev učit? O Bohu! O Bohu ovšem učí člověka nezkaženého a nepředpojatého i příroda, poněvadž všeliké stvoření jest stopa, jistým způsobem obraz Boží. Ale Bůh ani v pravěku nezůstavil člověka ve stavu takovém, aby sám hledati musil, koho by za svého pána, za svůj cíl uznati měl — Bůh zjevoval se i osobně a poučoval osobně svoje věrné. Bůh tedy — tvůrce světa tvorů svému rozumnému srozumitelným způsobem — slovy se zjevoval.

Tak činila nejen prvá, nýbrž i druhá osoba Božská — tato osobná, pak i vtělená moudrost Boží. Když na zemi putoval, Syn Boží jal se činiti — tvořiti říši svou — a pak i hlásati — zjevovati moudrost svou. I zde předcházelo tvoření a následovalo slovo zjevení.

A třetí božská osoba, zdali jinak sobě vedla? Duch svatý tvořil s Otcem i Synem, Duch svatý Synu připravil sídlo čisté, kde by člověkem se stal, Duch svatý ohněm s nebe očistil apoštoly, a utvořil z nich základy církve — a po tomto tvoření teprve mluvil ústy apoštolskými a spisovateli dával jejich rukou a rukou učenníků Kristových to svoje slovo. Slovo Ducha svatého takto psané — toť písmo svaté. Aby pak z písma nestala se mrtvá litera, provází je Duch svatý živým slovem církve učící.

Církev tedy učící, vykonávajíc úkol svůj, jest živé slovo Ducha svatého. A církev — tať učí nejen tehdy, kdy vysílá kazatele, aby hlásal co neděli slovo Boží, nebo kdy vysílá do krajin posud evangelia neznalých posly evangelia, nebo kdy shromažďujíc svoje apoštolské nástupce, rozhoduje, které učení jest Kristovo; církev i tenkrát aspoň nepřímou mluví jako učitelka víry, když se modlí, když obětuje, když koná služby boží.

Že tomu tak, přisvědčí každý, kdo si povšiml, kolik poučení o víře, kolik krátkých nebo delších řečí obsahuje církevní liturgie na př. při různých žehnáních a svěceních, přisvědčí každý, kdo zná, jaké důležité místo církev vykazuje kázání slova Božího, výkladu sv. evangelia, slovu božímu.

Či chybuje církev svatá? Kdo by se odvážil toho tvrzení, čta u sv. Lukáše (4, 4.): „Ne samým chlebem živ jest člověk, ale každým slovem, kteréž vychází z úst božích.“ Anebo v epistoletě k Filip. (2, 16.) chválu věřících, kteří jsou „slovo života v sobě udržující,“ nebo v I. epist. k Tim. 4, 6. srovnání slova božího s potravou, kterou nejlépe živí se duch lidský. Proto právem kazatelé a řečníci církevní znamenití slovo Boží za poklad největší, za pokrm nejvydatnější vynášeli chvalami. Tak Bossuet praví, že evangelium dobře srovnati lze s Tělem Páně skutečným: V obojím přebývá Kristus. Poprvé vtělil se a zrodil z Panny čisté, po druhé vtěluje se skrze slovo svého evangelia v čisté duši křesťanově. „Dvě věci blaží nás“ — tak asi praví „Následování Kristovo“ — v žaláři těla našeho: světlo a pokrm — světlo, toť slovo Boží, pokrm — toť Tělo Páně.“

Nuže — církev tedy dobře učinila, podle Ducha svatého učinila, že obojí tak těsně spojila, že Tělo Kristovo svátostně podávajíc věřícím, zároveň slovem Kristovým se přičiňuje, aby stávali se údý zdárnými těla Kristova tajemného. A církev činí tak nikoli na Bůh zdař, ale podle určitého, během věkův vytvořeného a vyzkoušeného plánu, který bych nazval osnovou vyučovací samého Ducha svatého.

Ta osnova — toť soustavný postup, kterým církev slovo Boží předkládá. Soustava tato nevšimá si puntíčkářsky a pedantsky, aby všecky podrobnosti, aby nejmenší oddílky a články učení Kristova jeden z druhého plynul, ale o to se snaží, aby každý věřící sledoval život Kristův a dílo vykoupení — a sám Krista následoval, „v Krista se oblékal.“ Církevní rok je to, jenž překládá věřícím tento život a působení Kristovo, a slovo Boží o jednotlivých slavnostech a nedělích církevního roku čtené učí nás postupem krásným, kterak bychom „Krista oblékali.“

Rok za rokem snaží se takto církev nás vésti, bychom každým rokem výše se povznášeli, blíže přicházeli ke Kristu. Není tedy tento věnec roku církevního — tato osnova učební školy Kristovy kruh v sobě uzavřený, ale krásná šroubovitá čára, jejíž každá nová otočka blíží se k výšinám nebeským, blíží křesťany, kteří se jí řídí, jejich cíli.

Již ve starém zákoně čítali židé v sobotu díly písma sv. a sice díl z Mojžíšových knih a díl z prorokův. Tudíž snadno bylo též v novém zákoně takováto posvátná čtení připojiti ke službám božím. Zvláště ve východních církvích ujal se a udržel zvyk, čítati tři, čtyry a také více lekcí při jedné službě božích, kdežto na západě jen někdy více lekcí bývá, obyčejné pak při mši svaté toliko jeden díl epistolý nebo jiného čtení — také ze starého zákona, a pak jeden díl z evangelií.

V prvých dobách čítali knihy písma svatého pořadě a úplně, a vysvětlující, kde vysvětlení třeba, poučující a napomínající na základě toho čtení. Jenom na hlavní, tehdy již zavedené slavnosti a svátky přerušovali tuto řadu výkladů, vsouvající čtení a výklad slavnosti přiměřený. O tom dobře svědčí slova sv. Augustina (Praef. in Joan.): „Poněvadž nyní připadají slavnosti svatých dní, o kterých třeba čísti určité části svatých evangelií, docela vhodných s památkou těchto dní slavenou, a jiného čtení tyto dni býti nemůže, tedy pořádek onen, který jsme započali, třeba nutně poněkud poodložití, nikoli však zrušiti.*)

Již z těchto slov patrně, kterak pomalu s jistými slavnostmi a památkami církevními pravidelně za rok přicházely určité díly posvátného čtení, až takovým způsobem ustálil se během času pořad pravidelný a stálý, vedle kterého každá hlavní slavnost obklopena jistým počtem obyčejných neděl a všedních dní (ferií), které před svátkem křesťana připravovaly, aby dle významu svátku hleděl duši ke Kristu pozdvihnouti, a po slavnosti mu připomínaly, kterak by u Krista trval, odháněje nepřítele a svůdce od Krista odvésti usilujícího.

Nejen slavnosti a svátky Páně, které ovšem způsobem nejpatrnějším ukazují organickou souvislost, ale i svátky Matky Boží a svatých dobře a účelně jsou uspořádány a do věnce roku církevního vetkány, aby ukazovaly, kterak tito oslavení vítězové s Kristem se spojovali a milosti Jeho ke spáse své užili.

Z toho všeho, co dosud o perikopách církevního roku jsme si připomenuli, jest patrně, že nejsou tyto perikopy žádný nahodilý souhrn pěkných a význačných míst písma sv., ale že dají se v tom pořadí, v jakém od církve je uloženo čísti, spojití v souvislý řetěz pravdy a napomenutí co nejdůležitějšího.

Jak již pověděno — a povědomo každému — jsou perikopy nedělí a sváteční hlavně trojí: Epistolý (kterýmžto jmenem zahrnují se i jiná čtení z písma sv. kromě knih evangelií) — obsahu obyčejně poučného, napomínání a poučení o životě pravého křesťana; a pak evangelia, obsahu více historického, ale také dosti často přímo poučného.

*) „Quia nunc interposita est solemnitatis sanctorum dierum, quibus certas ex Evangelio lectiones oportet recitari, quae ita sunt annuae et aliae esse non possunt, ordo ille, quem suscepimus, ex necessitate paullulum intermissus est, non omissus.“

Při výkladu perikop obojích není bez ceny ani pro kazatele, ani pro katechetu, aby si všiml, kterak jednotlivé perikopy organicky spolu souvisí, aby bedlivě sledoval, kterak každé to čtení rozvíjí význam a hlavní myšlenku, kterou doba církevního roku případná věřícím na mysl přivádí. Tak nejlépe pozná, co by kázal, k čemu by dítky školní podle úmyslu církve vedl.

Nekatolíci všimají si mnohem bedlivěji souvislosti perikop, které od církve přejali, ale nejvíce směrem historicko-kritickým. Ani nám by to ovšem neškodilo; ale kazatelé katoličtí raději po stránce praktické zužitkují obsah perikop k užítku duší věřících. *)

I myslím, že stálo by za práci, pokusiti se o to, aby taktéž po stránce více praktické se ukázalo, že užitečno, po úmyslu církve samé vhodné a k provedení nikoli příliš nesnadno by bylo, aby také souvislosti organické evangelických a epištolních perikop více se užilo při vyučování katechetském, nežli dosud.

Kterak to? Vždyť máme již co dělati, pomyslí si mnohý, abychom byli hotovi s katechismem a biblickou dějepravou! A nyní ještě perikopy, a to teprve ještě pátrati po organické souvislosti jejich! O nikoli! Tak to nemyslíme: „Ještě perikopy.“ Nýbrž představujeme si tuto věc tak: Snad by se dalo naléztí takové pořadí pro vyučování katechismu — kdyby nešlo to také při bibl. dějepravě — aby látka probíraná přiléhala, shodovala se s ideí nebo obsahem příslušné perikopy. Tedy jakýsi postup náboženského vyučování — a vychovávání — podle idejí církevního roku.

Či nemá již dítě býti vedeno, jakmile jen poněkud je toho schopno, aby žilo životem církve, aby postupovalo s církví a za jejím hlasem každý nový církevní rok blížilo se Kristu? Co je lépe? Nynější praxe leckde zachovávaná, vedle které katechéta jako profesor odborný na universitě postupuje stránku za stránkou podle katechismu bez ohledu na dobu círk. roku, a mezi toto souvislé, ale příliš jaksí ve vzduchu zavěšené učení vsouvá na $\frac{1}{4}$ na $\frac{1}{2}$ hodiny chudičkový výklad perikop běžných, anebo praxe, kterou církev dává perikopami na rozum, co by se kdy mělo vykládati a v srdce vštěpovati?

Tím, že by se hledělo vykládati svaté učení a vésti k životu křesťanskému podle osnovy samé církve v perikopách naznačené, tím by vyučování ztratilo snad tu a tam trochu té učené, theoretické souvislosti až do posledních podrobností, ale nabylo by života, půvabu pro dítko, které by vidělo, že to, čemu se právě učí, k čemu se právě vede — právě nyní a právě tak konají všickni věrní a dobří křesťané. Katechismy nynější by tím nikterak nestaly se zbytečnými, ale snad namnoze by se zbytečným stalo to násilné nucení dětí, aby se katechismu učily, protože by tímto postupem nikoli se stránky na stránku, ale podle hlavních myšlének perikop, nastala též lepší rozmanitost, možnost častějšího, byť zběžného, opakování, a co mnoho váží, setkaly by se často děti také v kostele na kázání s výkladem právě příbuzným tomu, čemu se mají učiti.

Perikopy evangelíí jsou ovšem již nyní také pro školy nařízeny, ale bývají pro nedostatek času popelkou. Kde také nabratí času, aby katecheta každý bod a podrobnost z katechismu vyložil a namnoze i na polo do paměti žáků vpravil — a ještě zvlášť — mimo souvislost své přednášky perikopy důkladně probíral? A přece po mém zdání více záleží na perikopě, na jejím smyslu a porozumění pro křesťanský život i dítěte, nežli na tom, aby do podrobnosti znalo všechny možné theoretické rozdíly pomluvy a na cti utrhaní a nadýmání — nebo jiných věcí podobných z katechismu.

Tedy jak pro zdárné, praktické a pro život užitečné učení sv. víře, tak i proto, aby církevní život stal se dětem srozumitelným a ony se do něho vpravily co možno brzy, považuji za prospěšné, aby postup vyučování sv. náboženství shodoval se pokud možno s postupem církevního roku, a tedy

*) Až potud dle Dra A. Ríckera v „Kanzelberedtsamkeit“ 1881.

aby osnova vyučování toho shodna byla s organickým postupem perikop evangelických.

Naskytají se však při takovéto práci některé obtíže nikoli nepřekonatelné, ale dosti mrzuté pro začátečníka. Některé z nich zaviňuje ta okolnost, že jsou školy mnohé se žactvem velmi různého věku a schopností — jiné zase, že návštěva školy přese všechny zákony a pokuty je půl roku velmi slabá na mnohých místech, jiné pak tím, že není začátek roku školního tožný se začátkem roku církevního. Prohledněme sobě, kterak asi těmto okolnostem nepříznivým čeliti.

Žactvo věku rozdílného jest nejvíce na školách jedno- a dvojtřídních. Na škole jednotřídné skutečně třeba se učiti vážit si každé chvílky. Tu není možno beztoho zvláště povídati biblický dějepis malým, a vykládati katechismus velkým, tu třeba obojí spojití dohromady a postupovati tak, aby s postupem výkladu věroučného a mravoučného šlo též vypravování hlavních dějů biblických. A tu jistě také lépe pochodí katecheta, spořádá-li si svoje učení podle postupu roku církevního.

Na škole dvojtřídní již práce mnohem snadnější. V třídě své převládá vypravování, k němu pojí se výklad víry a mravů pro pokročilejší. A tu již by dobře mohlo se přihlížeti ne-li přímo k perikopám samým — poněvadž málokterý žák v takové své třídě dobře čte — aspoň k postupu roku církevního. Třída druhá pak již by pokračovala bez nesnází podle perikop evangelických.

Na školách vícetřídních možno je všimati si také epištol. Tyto podobají se na mnohých místech popelkám, kterým zabráněn přístup nejen do školy, ale i na kazatelnu, proč? Jsou těžké! A přece jsou to pravé perly, plné moudrosti nebeské pro kazatele i pro katechetu, a jak krásně shoduje se vždy jejich hlavní myšlenka s příslušnou perikopou evangelia, rozvádějíc význam její a podávajíc pravidla ethická, kterak bychom evangelium učinili cestou a životem svým.

Jiná obtíž, zaviněná tu a tam, hlavně na venkově, slabou návštěvou školy (obyčejně až do Všech svatých a hnedle zase po Velkonocích) nedá se odstraniti, ale rovněž nebylo by dobře, kdyby si jí katecheta nevšímal. Nemůže bez ohledu na přítomné pokračovati v učení, jakoby měl školu plnou, ani nemůže opustiti toho zástupečku pilných žáků a snad odložit návštěvu školy, až se naplní počet žáků. Nejlépe tedy opakovati s přítomnými několika, co z dřívějška znají, anebo, začne-li se s nimi pracovati, opakovati později, když se škola naplní, co probráno s těmi pilnějšími. A také pro takovéto případy dobře lze použiti perikop a odvoditi odtud příležitost a důvod k opakování, jakož i hlavní obsah mravních doloh.

Co se posléze týče neshody začátku roku školního s církevním, hlavní nesnáz záleží v tom, že nepřipadá na stejné datum stejná neděle a pak, že není každý rok stejně mnoho neděl po Zjevení Páně a po Svatém Duchu. Ale té nesnází katecheta jen poněkud obratný velmi dobře odpomůže. Vždyť je velmi snadno upravit si výklad první perikopy ve školním roce tak, aby vhodně mohlo začíti učení sv. náboženství třeba učním o cíli člověka, učním o Bohu, který nás miloval a Jehož lásku nám ukazuje stvoření, vykoupení a posvěcení člověka.

Co řečeno o perikopách evangelických a epištolních a jich upotřebení k vyučování katechetskému, jsou ovšem jen myšlenky jednoho člověka, jako i následující pokus o to, aby objevilo se, že možno na základě perikop soustavně a prakticky náboženství vyučovati. Jestliže však i jiní páni katecheti a vůbec zkušenější a učenější páni spolubratři vezmou tuto věc v úvahu, jistě by velmi mnoho mohlo takové důkladné uvážení prospěti, až přikročí se jednou k sestavení jednotného katechismu a jednotné osnovy vyučovací pro katolické školy české. Tolik je jisto, že sestavuje tuto práci, hleděl jsem především užítku vlastního: abych totiž perikopy nedělní dobře a s prospěchem a nikoli neustále „na jedno brdo“ vykládal; že jen tímto způsobem

jsem seznal, kterak by možno bylo právě na tom základě utvořiti osnovu pro vyučování náboženské, a posléze, že vědom jsem si velmi dobře slabosti a nedostatků tohoto pokusu svého.

Veškeren církevní rok dělí se na trojí dobu: vánoční, velikonoční a svatodušní. Již dle toho viděti, že střed, hlavní myšlénka, hlavní obsah jeho jest, předvésti Ježíše Krista, Spasitele světa — a jeho dílo věřícím. Věřící pak ten úkol mají, aby připravili srdce svá za příbytek pro Spasitele, s tímto Spasitelem, aby nesouce kříž, odumřeli hříchům a od Spasitele aby přijali Ducha svatého s jeho dary a milostmi. Trojí doba církevního roku i trojí dílo hlavní žádá od křesťanův: Přípravu na přijetí Spasitele, vzkříšení a povznesení života duchovního v Kristu — přijetí a spolupůsobení s milostmi a dary Ducha svatého. I pro dívky lze dobře použití tohoto úkolu roku církevního a pokud toho jsou schopny, za čas roku školního podle tohoto trojího úkolu vyučovati je a vésti k životu křesťanskému.

Považuji za prospěšné, aby k době přípravní na příchod Spasitelův v srdce naše přičtla se při vyučování školním i doba několika neděl po sv. Duchu, které od začátku školního roku k adventu doposud zbývají, a sice proto, že jinak by tyto neděle beztoho odtrženy byly prázdninami od doby svatodušní, a pak, že pro dívky času 3 týdnů (4 neděl) jest málo, aby za ten čas dobře se připravily a poučily o všem, co předchází před učením o Pánu Ježíši.

Proto beru dobu první od neděle 14. po sv. Duchu až do Narození Páně.

Nepřípadne-li neděle 14. na začátek školního roku, snadno si lze pomoci, buďto tak, že si katecheta upraví úvod a začátek svých výkladů z perikopy právě připadající, anebo že začne přece perikopou neděle 14. a buďto zkrácením — jestliže již další neděle nastala — a spojením několika perikop, nebo rozšířením — pakli teprve nastává — výkladu svého způsobí, aby co nejdříve byl v postupu výkladu svého u téže perikopy, která právě v kostele čísti se má.

Nechci zde snad podati obšírného výkladu každé perikopy, ani na základě jejich sestavovati jakýsi nový katechismus, ani poučovati o methodě, kterou by se měl výklad bráti. Máť každý katecheta v tom ohledu schopnosti a zkušenosti vlastní, a postačí, poukáží-li pouze, kterak postupem výkladu perikop těchto až k vánocím lze snadno i ty děti vpraviti v chod života křesťanského takový, aby duše jejich za tuto dobu „připravily cestu Páně.“

Doba tato přivádí křesťanu na mysl jeho cíl vznešený, kterýž mu neuložil nikdo jiný nežli Otec nebeský. Připomíná mu nedostatek síly vlastní, by k tomu cíli se bral, nedostatek to pochodící z následků prvotního hříchu. Ukazuje, kterak Hospodin nezamítal nikoho ani ve starém zákoně, ale všecky lidi vedl ku spáse: jedny zákonem a proroky, druhé jejich svědomím a rozumem přirozeným po spáse toužícím. Nabádá, bychom prohlédli svoje svědomí a uznali chyby, politovali jich, očistili srdce a naplnili úmyslem posvátným, plnění vůli Boží.

To jsou předměty výkladů za tuto dobu. Nepotřebují ovšem důkladnosti vědecké, ba někde snad bude třeba spokojiti se i menším objemem a propracováním látky, nežli ji podávají katechismy větší, ale všecky výklady budou míti jediný cíl: vzbuditi touhu, abychom se stali hodnými lásky Spasitelovy. Co kde bude třeba z učebné látky opomenouti, nalezne se ještě několikráte příležitost, později doplniti.

* * *

Výklad 1. O cíli člověka. Perikopy neděle 14. po sv. Duchu. (Mat. 6, 24—33. Galat 5, 16—24.)

Dva páni dělí se o svět — o lidi. Jedni slouží mamonu — druzí Bohu. Oběma najednou nelze sloužiti, protože každý chce něco jiného od nás.

Čemu tedy budeme sloužiti? Mamonu — t. j. statkům pozemským? Nedají nám života, neudrží nás na živě, nedají štěstí. (Bohatce, jenž chtěl stavěti větší stodoly.)

Ale život nám dal — a zachová na věky Bůh. Onť původ všeho požehnání. Onť nejvyšší Pán, onť milující Otec. Jeho dobrotu a lásku hlásá všecken svět, Jeho dobrotu a lásku hlásati máme i my. Hlásati ji budeme na zemi, plníce vůli Boží, kteráž jest: hledati nejprve království Božího, hlásati budeme slávu Boží též na věčnosti a sice buďto v nebi — svou blažeností, nebo v pekle — tresty, kterými spravedlnost Boží nad námi se objevila. Volme cestu Boží. Na té cestě aspoň sláva Boží bude také slávou a blažeností naší.

Epištola totéž praví: Kdo poslouchá tělo, a žádá sloužiti tomuto světu, tenť se dopouští hříchů rozmanitých (verš 19, 20—21) a nedojde blaženosti věčné v Bohu. Kdo poslouchá ducha, — t. j., kráčí podle vůle Boží, jest p'ný ctnosti a radosti pravé (22—23) a nebojí se zákona Božího, jež mu není uzdou nebo poutem otrockým, ale otcovským vůdcem k nebesům. Nebe — Bůh jest cíl náš, a tam náhrady dojdeme za všecko sebe přemahání, za každý boj proti pokušením. Kdo jest Bůh? Proč nás stvořil? Co činiti, bychom toho cíle došli? Kde dokonale poznáme, pokud s to jsme Boha? Kde ho dokonale budeme milovati? atd. K nebi krácejme (Bohatec a lazar.)

* * *

Výklad 2. Bůh — pán života časného i věčného. (Perikopy neděle 15. po sv. Duchu. Luk. 7, 11—16 Galat. 5, 25—26, 6, 1. 10.)

Mládenec Naimský zemřel. Bůh vzal mu život, který mu byl udělil. Ale byl opět mocen ten život mu vrátiti. Života mu beztoho zcela nevzal. Jen tělo nesli ku hrobu — duše trvala dále. Co jest ona duše neumrající? Kdo nás učil o nesmrtelnosti duše? Její dary a schopnosti. První lidé. Jako ty první lidi Bůh vedl, učil, přikázání dával, tak i nám dostalo se jeho učení, příkazu a vedení v Pánu Ježíši. Jeho veškerá láska i péče platí duši naší. Tuto duši chce obdariti životem věčným. Ani na tělo nezapomene. Žehnáni jeho úrodě zemské (učení o péči Boží o nás). A když nastane doba věčné odplaty, také tělo k tomu povolá; vzkříšení — život věčný. Smrt panuje jenom do času. Ale pamatujme vždy na ni, onať přechod věčnosti.

Epištola hlavuě praví: Co budeme sítí — to i žíti budeme. (8.) Rozsívějme tedy nikoli skutky těla, hřichy, ale zasévejme pilně skutky ducha. Tyto pak podávají verše 25—26. kapitoly 5. a pak 1—3 kapitoly 6. Tak čiňme, pokud máme od Boha čas (10.). Nastaneť den soudu (smrt a soud soukromý) kdy počet vydáme ze hřiven svých. Podobenství o hřivnách: jsou to naše duševní a tělesné schopnosti, tyto dary Boží, kterým o své spáse pracovati máme. Jaké jsou? Kdy vydáme z nich účet? Kdy tělo dojde odplaty konečné? Vzkříšení z mrtvých. Nesmrtelnost duše jest mnohý důsledek lásky, spravedlnosti a pravdomluvnosti Boží.

* * *

Výklad 3. Andělé a lidé. Jejich pád. Perikopy neděle 16. po sv. Duchu. Luk. 14, 1—14. Efes. 3, 13—21.

Bůh jest dárce života — on též má jediný právo, život náš skončiti. Ale neskončuje ho nikdy; přenáší raději člověka do života věčného. Onť i dárce zdraví tělesného i duševního. Jako uzdravil vodnatelného, tak může uzdraviti jakýkoli neduh i duševní a není vázán časem ani místem. Duše lidská stala se skutečně churavou a utrpěla škody na svých velikých darech a schopnostech, o kterých jsme minulý týden slyšeli. Kdo ji k tomu pádu přivedl? Padlý anděl. Kdo jsou andělé? Paralela, mezi jejich dary a schopnostmi, a mezi týmiž vlastnostmi o duši. Pýcha jejich dočkala se téhož, co di evangelium. Počali seděti na místě posledním a bylo jim dáti místo jinému člověku. Zášť proti člověku. Pokušení. Pád. Soud Boží nad padlými prarodiči. Naděje na Vykupitele jako dědictví z ráje. Hospodin jest spravedlivý,

také shovívavý, milosrdný. Proč nebyl hřích prvních lidí horší, ba ani tak zlý jako padlých andělů? I nás pokouší ďábel. Nedejme se mu sváděti, aby též nám Spasitel, až podruhé přijde, nevykázal místa posledního v pekle.

Epištola vybízí, bychom vždy důvěřovali v Boha, jenžto jest Otec náš nejen stvořením, ale i vykoupením (14) a posvěcením skrze Ducha sv. (17.) Pouhé tvoření málo by nám platno bývalo pro pád prvních lidí. Probírá se tento pád, jako při evangeliu naznačeno. Pád tento nás vyloučil z ráje a teprve ten zaslíbený Messiaš měl znovu nás učiniti milými syny Božími (vkořeniti v lásce) (17) vyučiti víře (18), naplniti milostí Boží. (19.) Za toto napravení pádů našich ovšem zasluhuje Bůh důvěry úplné. Onť lépe rozumí, co nám prospívá, nežli my sami (20.), jak hned při andělech i prvých rodičích se ukázalo, kteří jen pro tu žádost klesli, aby Bohu se rovnati směli moudrostí a vědomostí všech věcí.

A p ř e c e p o n ě m ě u j í .

Národní Listy rády si vybíhají na ženské kláštery a jim vytýkají, že prý ve svých školách poněmčují. Za to prý ale školy českých evandělků mládež jim svěřenou odchovávají ve vyšším duchu vlasteneckém. Věřili jsme tedy sotva svým očím, když jsme dne 14. t. m. četli v N. L.:

Nevlastenecké jednání. V Praze působí od dávných let již evangelická německá škola, která druhdy za řízení vlastenecky smýšlejícího faráře pana Růžičky a při přesně konfesionelním rázu obecné školy katolické hostila také evangelické dívky české, neboť za této správy nebylo nebezpečí, že by se byly děti tyto odchovaly v duchu národu českému nepřátelském. Však v poslední době poměry na soukromé škole té valně se změnily. V kuratoriu této školy zasedají nerozhodnější odpůrcové národnosti naší a směr, kterýmž je řízena, neliší se v ničem jiném od onoho, kteréhož přidržuje se většina učitelů na obecných školách v území německém, kteřížto učitelové, jak známo, nejrozhodnějšími jsou přívrženci směru německo-nacionalního. Jaký duch panuje ostatně ve správě této školy, patrně již z toho, že vyučování češtině z ní je úplně vyloučeno. Češtině nevyučuje se tam ani co předmětu nepovinnému. Nyní byl jmenován nový duchovní při církvi, k níž ona škola přináleží, jenž zároveň stane se ředitelem této školy a k tomuto pánu obrací se český evangelický list „Evangelický církevník“ v Humpolci redigovaný, aby zavedl na ústav svůj též vyučování jazyku českému — třeba co předmětu nepovinnému — potom prý budou moci čeští evangelíci s větší chutí posýlati své dívky do školy té, neboť v tomto případě neběží prý českým evangelíkům o národnost. Jde prý jim především o draze vykoupené vyznání.“ — Jest to sice již modou v některých listech evangelických bagatellisovati národnost a se strany lidu evangelického, jenž právě vroucí láskou k národnosti své vyniká, stěžováno si často a trpce na nevlastenecký tento směr, však doznání, že českým evangelíkům nesejde na národnosti a že na mysli mají jen své vyznání, vzbudilo v kruzích evangelických nejrozhodnější odpor a největší roztrpčení. Z několika stran — a sice od evangelíků co nejupřímnějších — byli jsme vyzváni opřít se energicky tomuto jednání a protestovati proti nevlasteneckému stanovisku tomuto se vším důrazem. Dospěli bychom daleko, kdybychom k takovým přiznávati se měli zásadám, kdybychom za cenu vyznání svého obětovati chtěli národnost. „Dotýční pánové — píše nám vynikající evangelík — kteří prosti všeho národního citu ani netuší, jak svým náboženským universalismem přibližují se Římu — patrně neznají minulost a vývoj vyznání evangelického v národě českém. Jinak by

vědět musili, že vyznání naše vzkvétalo a padalo zároveň s národem českým¹⁾, že myšlénka národnosti a svoboda svědomí, jejíž dcerou je naše církev, nerozlučně jsou u nás sloučeny a že bez národní opory vyznání naše by uvadlo a zetlelo.²⁾ Jménem českých evangelíků protestují proti smělému narčení, jakoby nám nic nebyla národnost a proti pokusu sháněti české evangelické děti do germanisující školy. Čeští evangelíci své vlastenectví a svou vroucí lásku k národu a jazyku osvědčují při každé příležitosti a oni nestrpí, aby takovým způsobem před národem byli zlehčováni, jako se stalo v „Evangelickém církevníku“!³⁾ —

D r o b n o s t i.

Tři úmrtí v půl roce. Teprv šest měsíců uplynulo od smrti milovaného následníka trůnu a tři mužové odebrali se na věčnost, kteří na jeho výchovu měli veliký vliv. Nedávno zemřel v Prešpurku titulární biskup a probošt Hyacint Ronay, býv. vychovatel královice. Dříve býval benediktin, v r. 1848. měl značného podílu v ruchu revolučním, musil z vlasti utíkat, dostal ale amnestii a navrátivšího se domů povýšila tehdejší liberální vláda na sekčního radu.

Po Ronayovi zemřel dvorní rada Weilen. Byl původu semitického, spisovatelem a spolu i literárním rádcem korunního prince. Weilen byl duševním říditelem díla: *Die österreichische Monarchie in Wort und Bild*, na kteréž dílo vedly se stížnosti co do stránky křesťanské. Vídeňský *Vaterland*, Čech i j. katolické listy nejednou vyslovily přání, aby v díle, jež mělo býti monumentálním, větší brán byl ohled na křesťanské city a na minulost národů křesťanských ode věků s panující rodinou srostlých.

Nedávno zemřel nejvyšší hofmistr korunního prince hrabě Karel Albert Bombelles. Jméno toto spojeno jest s trapnými upomínkami vdovy po Napoleonu I. — Bombelles — syn — byl komorním pánem u císaře Maxmiliána v Mexiku. Po jeho smrti stal se nejvyšším hofmistrem u královice. V šesti měsících zemřeli: Ronay, Weilen a Bombelles.

* * *

Turněři němečtí v kostelích. Mnichovské katolické listy s nemalým povděkem poznamenávají, že němečtí turněři příležitostně slavnosti v Mnichově velmi pilně též navštěvovali kostely, v nichž se chovali i uctivě. Turněři domácí dělají cizím průvodce a vykládače. Mnozí z nich jsou protestanty a přece chovali se v kostelích mariánských slušně.

¹⁾ Národ český poznal vyznání evandělické teprv v polovici věku šestnáctého, kdy k nám z Němce bylo zaneseno. Pozn. red.

²⁾ Krásné to vyznání slabosti. Dovídáme se něčeho veskrz z brusu nového: původ náboženství ze svobody svědomí. Od pradávna věřili národové i pohanští, že náboženství vychází z Boha. Jsou ovšem i náboženství, jež vyšly z nevázanosti a ze vzpoury proti zákonité autoritě. Pozn. red.

Obsah „Vychovatele“:

Je dílo blahoslaveného Jana de la Salle u nás možné. — Věřím v Boha učitele. (Národní učitel.) — Ústavy pro choromyslné v Čechách a příčiny jich přeplnění. (Píše dr. Hraše, primář ústavu pro choromyslné v Praze. V Časopise lékařů českých.) — Soustava nedělních a svátečních perikop k potřebě katechetické. — A přece poněmčují. — Drobnosti.

Majitel, vydavatel a nakladatel VÁCLAV KOTRBA. — Odpovědný redaktor PETR KOPAL.

Tiskem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské (J. Zeman a spol.) v Praze.

VYCHOVATEL.

List věnovaný zájmům křesťanského školství.

Vychází 15. a posledního dne každého měsíce. — Předplácí se čtvrtletně 50 kr., pro odběratele „Obrany víry“ 40 kr. v administraci Cyrillo-Methodějské knih-tiskárny v Ostrovní ulici číslo 1508—II. v Praze. — Jednotlivá čísla po 8 kr. Redakce na Vyšehradě č. 69.

V ý s t r a h a.

Experto crede Ruperto!

Na počátku nového roku uznáváme za nejvhodnější učitele náboženství varovati před mařením hlasu ve škole, jež nejen je zbytečné, ale i výsledku vyučování škodlivé.

Píšeme zde ze zkušenosti vlastní. Kněží ve vyučování nejhorlivější nejčastěji se zapomínají a spouštějí hlas, jak se říká na celé kolo. Jaký pak div, že při nynějším nahromadění náboženských hodin, teď nejčastěji se vyskytují choroby hrtanu a hlasivek. Kněz může býti spíše beznohý, nežli bezhlasý. Nejprvější podmínkou působnosti kněze co do stránky tělesné jest hlas, jež neváháme nazvati nejdrahoccennějším pokladem katolického kněze. Stojí sice psáno: *beati pedes*, avšak proč Slovo boží blahoslaví nohy apoštolů? protože mají býti locomotivou hlasu, hlásajícího slovo boží.

A věru žádným pokladem nemrhají kněží od jakživa, jako hlasem.

Poslyšme mnohé naše pány kazatele. Kdyby dnes sv. Jan Zlatoustý vstal z hrobu a poslech kázání — kázání? nikoliv, nýbrž křik, často i řev kazatele, tázal by se udiven: co pak asi ti ubozí lidé tomu velebníčkovi udělali, že se na ně tolik sápe? Když Pán Ježíš měl svá kázání na hoře, křičel snad též?

Kristus Pán toliko výmínečně volával hlasem velikým. Ku př. s kříže ve brozných bolestech opuštěn jsa ode všech volal hlasem velikým: *Eli, Eli, lamma sabakthani!* Zlým duchem posedlí křičeli hlasem velikým! Alžběta naplněna Duchem svatým v nevýslovné blaženosti, že konečně nadešla hodina vykoupení, takořka jménem všeho osvícenstva hlasem velikým zvolala: *Poženaná ty mezi ženami!* Židé dotírali na Piláta velikými hlasy, aby Ježíš byl ukřižován, a rozmáhaly se hlasy jejich. Kromě na kříži volal ještě Kristus při vzkříšení Lazara hlasem velikým. Nejčastěji křičeli židé hlasem velikým proti Pánu Ježíši, proti sv. Štěpánu a apoštolům. Štěpán zvolal hlasem velikým, když umíraje modlil se za své nepřátely. O sv. Pavlu ve skutcích apoštolských nepraví se nikdy, že by byl kázal hlasem velikým, ale výslovně podotýká se, že ku chromému řekl hlasem velikým: *Postav se přímo na nohy své!* A dále zkríkl Pavel hlasem velikým na strážce, když tento chtěl se zabít, k ochraně tedy života lidského. Hlasem velikým bude nás buditi anděl k poslednímu soudu.

Písmo sv. tedy kazatele naše a učitele náboženství žádnou měrou nepovzbuzuje ku křiku a řevu, aniž příklady sv. apoštolů o tom svědčí.

A přece, když mnohé kazatele posloucháme, zdá se, jakoby buď chtěli nikoliv spíci v kostele, nýbrž mrtvé z hrobů probuditi k soudu, anebo jakoby komandovali celou brigadu vojáků. Křik na kazatelně je zbytkem starého copu, který snažil se vodnatý obsah kázání nahraditi řevem. A jestliže s kůru již vyhodili bubny a trumpety, shoďme s kazatelen i tu tureckou muziku křiku a řevu, která důstojně (!) předcházívala tureckou muziku po kázání.

Velmi zhusta zakrývá se za tím kazatelským křikem ješitná marnivost kazatele, aby lidé po kázání na sebe mrkali a říkali: ten to umí! Avšak posuzovatel moudrý a kompetentní s politováním řekne: ten velebníček vlastně káže sebe a nikoliv Ježíše Krista.

Často snaží se kazatel svým křikem působiti na cit. Pane Bože, kterak snadno je vylákati slze babičkám tou pověstnou kazatelskou cibulí, když jí stříká do očí dovoláváním, anebo dokonce citováním zemřelých miláčků z hrobů! Komédie, komedie, nic než komedie! V žádné pastorálce nestojí, aby se křičelo, nýbrž výslovně se přikazuje, že obvyklých řečnických pomůcek na kazatelně má se užívati toliko cum grano salis. A zajisté je to zlehčování působivosti slova božího a Ducha svatého, kdož by se domníval, že ten kazatel je horlivější a působivější, kdo více křičí. Mnozí velebníčkové mají dokonce ten nespůsob, že jakmile začnou, spouštějí kázání po celou hodinu v monotonním křiku, jako na někdejších fofrovačkách.

A výsledek? Že osadníci tímto křikem se otupují a ubohému velebníčkovi na stará kolena z brdla zní — střep. Když se přebíjí pukne i kanon a konečně jak zkušenost dosvědčuje, člověk usíná i při rachotu hromu a hřmění děl.

Vedle toho musí se uvážiti, že lid v době naší je v mnohém ohledě dospělejší a že se mu kazatelský křik musí znechucovati. Lid teď častěji slyší dobré řečníky parlamentární. Mnohý dělník vyniká výmluvností přirozenou a kdo má jemnější cit, sám vystříhá se planého křiku. Kdyby řečník ve schůzi lidu dal se do kazatelského křiku, posluchači by se mu vysmáli. Již Shakespeare dal pravidlo řečnické, že herec nemá Herodesa přeherodesovati, a žen vášeň planým křikem nemá se na cucky roztrhati.

Nehodí-li se křik na jeviště, tím méně hodí se do posvátných prostor chrámu.

Tento kazatelský zlovyk tresce se ostatně nejdříve sám. Politování hodný je kazatel, který vykřičev se v neděli a ve svátek spěchá všedního dne do školy a má za to, že velikým hlasem u dítek vydobude si většího respektu. Právě ve škole musí učitel náboženství uvažovati každé slovo a pronášeti je klidně. Pozornost dítek unavuje se mluvením příliš hlasitým. Právě ti kazatelové, kteří rádi rozhorlují se na kazatelně, vemluví se i ve škole do ohně, což dobré věci je na ujmu. Byť i učitel podle povahy své přednášel a i měl přednášeti živě a nikoliv professorsky monotonně, přece má z pravidla zachovávat ve škole klid a toliko při věcech důležitějších povznášeti svého hlasu. I když nepozorné žáky kárá, má se to díti klidně a s jakousi bolestí. Pravda, že mnohé děti hned z domu bývají okřičeny čili oboulány. a že mnohý diblík i ve škole si myslí, že když do něho nepošle se tisíc sakrů a hromů, že není zle. Však právě ve škole má býti poučeno, že ve škole se nekleje a neláteří a že poslouchati musí na slovo.

Učitel náboženství, je-li zvyklý příliš hlasitě mluvit, se svým hlasem brzy dohospodář. Prsa i železná delším zneužíváním oslabují se. Dokud katecheta mívali týdně po 4—6 hodinách, mohli si zakřičeti — ta hodina denně, anebo i přes den napomáhala — k vytrávení, když ale těch hodin denně bývá 2—3 a to po celý týden a po celý boží rok, tu vrací se katecheta ze školy domů utmácen, jakoby dříví štípal, anebo tři míle cesty urazil. V prsou ho zabolívá. Bolest jakási prohlubuje prsa a píchá kolkolem špendlíky tisícerými. Časem zdá se, jakoby se špatně polykalo, hlas křepe, zpívání nejde — zkrátka, dostavuje se pověstný katarh hrtanu, katarh hlasivek, jenž jest prvním poslem — nastávající výslužby.

Přílišné namáhání plic, hrtanu, hlasivek mívá v zápětí následky nemálo povážlivé jež lékaři sice všelijak označují, jež ale prostě zní: rozedma plic, soucotě plic, soucotě a chronický katarh průdušnic, nezřídka též rakovina hrtanu. Bylo by zajímavé podle vikariatů sestavovati počet kněží následkem přílišného namáhání plic a průdušnic, onemocnělých. Ói hlas jednou potrpěl si chronickým katarhem průdušnic, ten již sotva se kdy více uzdraví. Hlas chrápe až do smrti a není-li dosti pečlivě ošetřován, může z toho povstati nemoc velmi povážlivá. Proto první a hlavní pravidlo mladému knězi na srdce klademe: š e t ř i h l a s u. Pravda, že jsou lidé — časem i zpěváci — jejichž hlas všecky extravagance přečká; obyčejně však hřešení na hlase trestává se dosti zle.

Chceš-li hlasem svým dlouho vydržeti, cestou nekuř, nekuř po delším mluvení a nepij nápoje od l e d u! Naše lednice jsou záhubou hlasu toho, kdo jako kněz musí mnoho mluvíti.

Kdo pak již jednou chronickým katarhem kdekoliv v krku je stížen, musí stále zachovávat jakousi dietu. Musí především chránit se se místností čoudem naplněných a vyhledávat čerstvý, pokud možná lesní vzduch. Piva smí pítí poskrovnu a lihovin žádných. K pítí odporučuje se bilinská aneb i jiná alkalická voda. Kuřba dovoluje se toliko lehčích druhů tabáků a sice m í r n á. Kuřba doutníků bez papírové násadky je škodlivá, protože slíny prosycené nikotinem dráždí hlasivky krvavě naběhlé, kromě toho, že tabákový dým vysušuje hrtan, a dráždí k pítí studených nápojů.

Prospívají též priesnicovy obklady okolo krku a otužování hrdla studenou vodou proti nastuzení.

Katechismus malých.

Co činíš, když ráno vstáváš?

Když ráno vstávám, poznamenám se křížkem a pravím: ve jménu † Otce, i † Otce, i † Ducha svatého, amen.

Jsou tři božské osoby: Otec, Syn a Duch svatý. Těm třem dohromady říkáme n e j s v ě t ě j š í T r o j i c e.

Co se modlíš?

Modlím se: Otče náš, Zdravas Maria, Věřím v Boha, Desatero Božích příkázání. Dítka dospělejší modlí se kromě toho ještě: Anděl Páně, Zdravas Královno, Andělé boží strážce můj a jiné modlitby.

Čemu tě ještě učila matinka?

Učila mne, že Bůh Otec mne stvořil, Bůh Syn mne vykoupil a Bůh Duch svatý mne posvěcuje. Proto musím v Boha trojjediného věřit, v něho doufat a jej milovat.

Věřím, doufám, miluju, mám víru naději, lásku.

Těmto třem říká se: tři božské ctnosti.

Proč b o ž s k é ctnosti?

Protože věříme v Boha, doufáme v Boha a milujeme Boha.

Hlava I.

O víře.

Věřím. Věřím v Boha. Co Bůh řekl, čili zjevil, tomu věřím, protože je to pravda.

Co zjevil Bůh o sobě?

Zjevil, že je nejdokonalejší bytosť.

Která bytosť je nejdokonalejší?

Ta bytosť je nejdokonalejší, která má nejdokonalejší rozum a nejlepší vůli. —

Bůh zjevil o sobě, že je pouhý duch, jenž má rozum a vůli, ale těla nemá.

Boha nikdo nestvořil, proto říkáme, že Bůh jest sám od sebe.

Bůh stvořil, čili z ničeho učinil nebe i zemi a všechno co na nebi i na zemi jest. Bůh stvořil slunce, měsíc a hvězdy, všechny živočichy, stvořil i nás lidi.

Bůh nám zjevil a my to i ze stvořených věcí poznáváme, jaký jest, čili jaké vlastnosti má. Nejpřednější vlastnosti boží jsou:

1. Bůh jest vždy, čili Bůh jest věčný.
 2. Bůh jest všude, čili Bůh jest všudypřítomný.
 3. Bůh nemění se, Bůh jest nezměnitelný.
 4. Bůh všechno ví, je vševědoucí.
 5. Bůh všechno může, je všemohoucí.
 6. Bůh jest nejvyšší moudrý.
 7. Bůh jest nejvyšší svatý, miluje dobré a nenávidí zle, chce aby každý člověk byl dobrý.
 8. Bůh jest nejvyšší pravdomluvný, miluje pravdu a nenávidí lež, co slíbí i co hrozí, splní.
 9. Bůh jest nejvyšší dobrotivý ku svým tvorům.
 10. Bůh jest nejvyšší spravedlivý, dobré odměňuje a zlé trestce.
 11. Bůh je nejvyšší shovívavý, hoví, — čeká — hříšníku aby se polepšil. —
 12. Bůh jest nejvyšší milosrdný, odpouští nám hříchy, činíme-li pokání
- Kromě těchto má Bůh ještě mnoho jiných vlastností, jež poznává vždy více ten, kdož ho upřímně miluje, protož milujme Boha!

O stvoření člověka.

Bůh stvořil svět, učinil všechny věci z ničeho. Bůh stvořil nebe i zemi v šesti dnech.

Co stvořil Bůh každého dne?

Prvního dne stvořil Bůh světlo.

Druhého dne stvořil modrojasnou oblohu.

Třetího dne dal vodám stékat do potoků, řek, jezer a moře, aby země byla suchá.

Čtvrtého dne stvořil slunce, měsíc a hvězdy.

Pátého dne stvořil Bůh ptactvo na nebi a ryby ve vodě.

Šestáho dne stvořil Bůh čtyřnohá zvířata a naposled člověka.

Pozn.: Jelikož každý učitel náboženství ze zkušenosti ví, že malé děti pořadu věcí stvořených snadno zapomínají, jest třeba jim pamatování toho usnadnit, což lze způsobem dvojím. Řekne se jim ku př.: každý dům musí stavěti se od základu a vždy výše až ku střeše. Kdyby byl Pán Bůh nejdříve stvořil člověka, byl by musil tento umřít. Má-li se kde něco dělati, musí tam býti především světlo. Kdo staví dům, musí nejdříve půdu kol kolem urovnati a upravit. Bůh prvního dne učinil světlo, druhého dne očistil zemi z mlhy a páry aby viděti bylo oblohu. Třetího dne zase očistil zemi z vod. Čtvrtého dne rozhodil po nebi slunce, měsíc a hvězdy, aby růsti mohla tráva, květiny, semena, obilí, křoviny, stromy. Když takto prostřel Bůh na stůl, stvořil Bůh zvířata. V tom zjevil Bůh nejen svoji všemohoucnost, ale i moudrost, že stvořoval věci po sobě, od menšího k většímu, od nedokonalého k dokonalejšímu. Mohlť ovšem Bůh stvořiti všechno najednou, on však chtěl nás poučiti, abychom práci vždy počínali od malého k většímu, od nižšího k vyššímu, od méně dobrého k lepšímu a dokonalejšímu. Bůh chce, abychom všickni byli nejen hodní a dobří, ale i vdy hodnější a lepší.

Když dítkám takto usnadnilo se porozumění věcí stvořených, lze přistoupiti k jakési mnemo-technice. Dle zkušenosti pisatele tohoto dobře se osvědčilo následující:

Učitel postaví se do prostřed a udělá znamení rukama před sebe, jako by tápal ve tmě a řekne tohle bylo prvního dne: děti samy se dovtipují a volají: světlo.

Na to rukama nad hlavou označí jako polokruh a řekne: dne druhého, co stvořil? A děti ihned vědí, že učitel označil oblohu. Na to rukama přímo ukáže k zemi. Třetího dne! Pak pozvedne hlavu směrem ke slunci a položí dlaň nad oči, jako by líce zastíňoval. Děti ihned vědí, že se tím vyznačují světla nebes.

Pak třeba mu ruce pozvednouti a prstoma zatřepati a sto ruček zvedá a hlásí se, že to znamená ptáčky na nebi. Na to ruce skloní dolů a třepetá prstoma opět. A děti okamžitě vykládají: a ryby ve vodě.

Při šestém dnu vztáhne ruce do prostřed třepetá prstoma opět a udělá asi tři kroky ku předu. Dítka vědí ihned, že tím se označuje pohyb čtyřnožců. Naposled pak ukáže na sebe — člověka.

Když byl dva i třikráte beze slov postup věcí stvořených označil, dává totéž některým před lavicemi a pak všem v lavicích opakovati.

Dobře se též osvědčuje ptání na přeskáčku, ku př. kdy Pán Bůh stvořil myšku? Kdy kanárka? kdy jablň? atd.

Naposled stvořil Bůh člověka.

Učinil ho z hlíny a vdechl mu nesmrtelnou duši k obrazu a pobobenství svému.

Kdo je obrazem Božím?

Bůh má nejdokonalejší rozum a nejlepší vůli. Bůh dal člověku dokonalý rozum a dobrou vůli. Člověk není sice jako Bůh, ale je mu podobný, protože skrze rozum a vůli jest jeho obrazem. (Zde užilo se méně správného skrze, aby nebyly tři instrumentály hromaděny vedle sebe.)

Bůh vdechl člověku duši nesmrtelnou, Bůh učinil i tělo jeho tak, že nemělo umřítí.

Zde hodí se dítkám naznačiti, že duše vůbec umřítí nemůže, ovšem ale tělo.

Proč Bůh lidi stvořil?

Bůh lidi stvořil, aby ho poznali, ctili, milovali, jemu se klaněli, jeho poslouchali a spaseni byli.

Zde ovšem třeba výkladu asi následujícího: máte císaře tureckého rády? Dítka neodpovídají. Učitel řekne, protože ho neznáte. Koho neznáme, toho nemůžeme ani přiměřeně ctiti. Vy rodiče své ctíte, protože je znáte jakožto své dobrodince. Pán Bůh proto se nám zjevuje, a proto všechno tolik krásně na nebi stvořil, abychom ho poznávali, že je k nám nejvyšší dobrotivý, že je nejvyšší moudrý. Kdo Pána Boha poznává, ten se i snaží jej ctiti, on ho proto ihned miluje. Bůh který stvořil slunce, měsíc a hvězdy, a to všechno pro nás lidi, Bůh, který to všechno řídí, aby slunce neshaslo, a hvězdy aby nepadaly, a který všechny živočichy živí, živí i nás, o kterak ten Bůh je veliký, vznešený, mocný a spolu i hrozný, když nechává hřměti a blýskati se — — — před takovým Pánem, před takovým Bohem musíme na kolena padati, t. j. jemu se klaněti a co nejhlavnější: takového Boha i poslouchati, proto on chce a miluje dobré a zlé nechce a nemiluje. — Tímto postupem vstřípí se dítkám, že nejprvnější je Boha poznávati. Lze to i znázorniti ještě i takto.

Po náměstí, nebo návsi je vidět člověka obyčejně oblečeného. Děti jdou mimo a nevšímají si ho. Tu přistoupí kdosi, zastaví je a táže se: víte-li pak, co tohle je za pána? —

— Za pána? my ho neznáme. —

— Tenhle pán vystavěl nám školu, vystavěl i kostel; když před několika lety sousedé zde vyhořeli, dal ze svých lesů navoziti dříví a z cihel cihel zadarmo. V loni pak, když na poli obilí bylo potlučeno, rozdal přes sto hektolitrů obilí. — Jak se máte k tomu pánu zachovati? hle on se vrací a půjde mimo nás!

- My ho uctivě pozdravíme. —
— Vy ho tedy uctíte a co ještě. —
— My ho budeme míti rádi. —
— A kdyby ten pán si něco přál? —
— My bychom mu milerádi posloužili. —
— Toho pána císař pán pro jeho dobrotivost ustanovil zde na místě svém, kterak budete se k němu chovati pak? —
— My ho budeme poslouchati. —
— Tedy celkem: vy, když jste ho již jednou poznali, bude ho nejdříve ctíti, pak milovati, a jej poslouchati.

Bůh otec nebeský seslal na zem Syna svého, o němž jste již mnoho slyšeli a kterého tedy již znáte. Víte, že prokázal nám Syn boží dobrodiní nesmírná a nejen nám, uýbrž i všem ostatním lidem a všemu tvorstvu, kterak nejlíp toho Pána uctíte? Jaká pocta náleží jemu? Řekl jsem vám již, jaká pocta Pánu Bohu přísluší? Co dělali sv. tři králové, když našli Ježíška s Marií matkou?

— P a d l i a k l a n ě l i s e j e m u ! —

Co činil Bůh dne sedmého?

Bůh sedmého dne odpočíval, n e d ě l a l. Proč nedělal? Bůh chtěl aby-
chom ani my v neděli nedělali. Co nedělali? Co v neděli s m í m e a c o
m á m e dělati?

První člověk, jež Bůh stvořil, jmenoval se Adam, muž z hlíny. Man-
želka jeho jmenovala se Eva, matka všech lidí.

Bůh chtěl, aby ho první rodiče p o s l o u c h a l i a pak věčně blaženi,
(spaseni) byli.

Bůh je zkusil, budou-li ho poslouchati, proto jim dal přikázání. Přišel
pokušitel, aby je pokoušel.

Jaké dal Bůh prvním rodičům přikázání?

Kdyby byli uposlechli, měli věčně blaženi býti, když ale neuposlechli,
nemohli věčně blaženi býti, proto jim Bůh dříve pohrozil: smrtí, umřeš! —
Bůh jest nejvyš pravdomluvný, splní co slíbí i co hrozí.

Neposlušnost prvních rodičů byla hříchem.

Dopustili se něčeho velmi zlého. Oni více věřili zlému duchu, nežli
Pánu Bohu, svému největšímu dobrodinci. Může-liž býti něco horšího, jako
neposlechnouti toho, jenž stvořil nebe i zemi a jenž může učiniti věčně bla-
ženým, ale i věčně nešťastným?

Jakým zlem je hřích?

Hřích je největším zlem na světě.

A z tohoto největšího zla, ze hříchu vyšlo ještě mnoho jiného, m e n -
š í h o z l a.

(Pokračování.)

O c i z í c h s l o v e c h.

„Chceš-li znáti hodně mnoho cizích slov, přečti si Arbesova „Roma-
netta,“ od tamtud si je vypiš a pak v některém slovníku vyhledej jejich
význam!“ Tuto vzácnou radu mi udělal nedávno laskavý bratránek, když jsem
si mu stěžovala, že mnohým cizím slovům nerozumím.

Opravdu, ta cizí slova mi vadila nejen při čtení spisů vědeckých, ale
i v přátelském hovoru. Nevěděla jsem, proč mám jistou věc „míti v e v i -
d e n c í,“ proč jest některá myšlenka a b s u r d n í a p. Nemohu si bez nich
ani pořádně přečísti noviny. Nedávno mi kdosi vysvětlil, co je strana o p p o -
s i c n í, k o n s e r v a t i v n í, co je t o h u m b u g, k o l i s e, t e n d e n c e
a t. d.

Ale teď byla pomoc na blízku. Půjdu domů, vyhledám spásonosná Romanetta, papír, pero, slovník, čtu a vypisuji cizí slova. Jest jich tam hezky. Ani jsem si toho dříve nevšimla. Však jsem se v duchu cizími slovy také již blýskala. Teď vím, co je to *apathie*, *exkurse*, *problem*, *bigotnost*, *iniciativa*, *identičnost* a t. d.

Ale moudrost, z práce té vanoucí, mne jaksi opojila. Těžká hlava brzo klesla na Romanetta, ruka s perem rozjela se po papíře a místo slova sta-fáž, které bylo zrovna na řadě, povstala dlouhá čára, zakončena kaňkou. — Spím. —

„Duch“ se mi zjevil.

Že to byl duch, poznala jsem podle bílého roucha, ve které byl vkusně zabalen.

Táhl mne ze dveří. Venku vznesl se, jak se na ducha patří pěkně do povětří a div! I já pozbyla tíže a vznášela jsem se lehounce vedle něho. Však dlouho netrvala naše plavba vzduchem. Octli jsme se, nevím jak, ve veliké místnosti plné posluchačů. Na vyvýšeném místě stál muž a oháněje se rukama v rukavičkách (patrně předseda nějakého spolku) přednášel:

„Pánové, jaký respekt vzbuzující korpus mohl by býti náš spolek, k jakým eclatantním výsledkům by mohl dospěti, kdyby se zde neobje-vovala individua beze všeho charakteru“ . . . Ale nežli jsem se o těch individuích mohla více dozvědět, odvrátil můj průvodce tvář a zmizeli jsme — totiž vznesli jsme se na novou pouť. Stanuli jsme v taneční síni. Věru, to není zlý nápad. Snad si tu spolu skočíme. Ale podle toho vážný soudruh nevypadal.

„Naslouchej!“ zašeptal mi a postavil se se mnou ke sloupu, okolo něhož tancem rozjařené dvojice se procházely.

„Slečno, nechci býti kompetentní, ale vy tančíte s takovou gra-ciesností, s takovým chicem, s takovou noblessou . . .“

„Ach, vy jste vždy galantní.“ — Odešli.

„Zdá se, že Vám působí plaisir, jiným se posmívati?“

„Protestuji rozhodně, ale nejsem také žádným entusiastem.“

„Teď se mi stal malér, ztratila jsem vějíř.“

„To je famosní.“

Šlo to tak dále. Zasmušilá tvář duchova vyzvala mne mlčky k odchodu. Ani se mi odtud nechtělo do tmavé noci. Kam asi letíme? Aha, chce snad poznati, jak se Praha večer baví? Jsme v divadle. Sedíme pěkně v par — v přízemí, v pohodlných fau — křeslech. Vida, jak lacino dnes uvidím „Excelsior.“

„Milostpaní, vidíte pana X. v divadelní lóži? Talentovaná síla, ge-nialní umělec!“

„Ano, slyšela jsem jej v Oněginu; byl výtečně disponován.“

„Ale ty nové opery jsou samá reminiscence.“

„Co soudíte o slečně J.?“

„Tančí trochu frivolně!“

„Jak se Vám líbí paní Z.?“

„Příliš afektováaná.“

Tak to šestí kolem nás, a právě když dostane se na jeviště šťastně velbloud s utrmácenými pocestnými, šust! Jsme venku z divadla. Ve Fer-dinandově třídě zahlédli jsme osvětlenými oky dámskou společnost. Vstou-pili či vletěli jsme tam. Útulný pokoj naplněn jest vůní kávy, cukrovin a pečiva. U stolu sedí šest paní, patrně na sklonku kávové besedy. Baví se živě. O čem? O čem jiném by mluvily vzdělané ženštiny, nežli o šatech?

„Vaše toiletty, paní doktorová jsou vždy něco appartního. Jak rozkošné matiné e měla jste včera!“

„Ach, zcela obyčejné, podle Mode-Weltu.“

„Z jaké látky?“

„Z bordeaux satinu. Napřed dlouhé fichu z krajek barvy crème.“

„A chenilkové peleriny se už nenosí, ale za to tricotové blusy čím dál tím více.“

„Já jim nepřeji; jsou sice legerní, ale nejsou feš.“

„V salonu paní A. viděla jsem novou garnituru z Paříže. Překrásné établissement! Ty draperie, ten etażér, ten . . .“

Více jsme neslyšeli. Duch mne vleče zase dál. Ubohý učenec, do jehož světnice jsme teď nenadále vpadli. Kdyby se ohlédl, snad by se lekl! Ale je schýlen nad stolem a píše. Jistě nějaké vědecké pojednání! Pohledli jsme na papír přes jeho ramena.

„Umělecký výkon včerejšího večera byl obecenstvu pravým požitkem — (Tedy kritik! Ten konečně první, který napsal větu bez cizího slova!) — Čtu dále: „Vše provedeno s precisností téměř ideální, do nejjemnějších nuancí, jak v sólu, tak v ensemblu, že nezbyvá nám, leč radostně konstatovati“ . . .“

O hrůzo! Duch mne táhne odtud co nejrychleji. Sotva dýchám. Kéz bych byla doma. — Tu jsme skutečně. Vidím zase stůl a začatou svoji práci. O, rozumím již všemu, vím, proč ta návštěva, proč naše podivné výlety. Skroušeně dívám se na zamračeného hostě. Snad mi rozuměl. Změnil hrozný pohled ve výraz mírnější a hlasem velebně tklivým, jehož nikdy nezapomenu, promluvil:

„Byla to ještě krásná mluva česká, co jsme slyšeli, či smíšenina několika jazyků? Proč se namáhali buditelé národa, aby vám vymyslili správná slova česká, proč je vybírali a snášeli ze starých spisů? K čemu jsou vám tato slova? Aby stála vedle cizího významu v některém slovníku. Jak se rozhorlíte, vlastenci, když zaslechnete v mluvě lidu obecného překroucené slovo německé! Ale slov latinských, francouzských, anglických a j. mícháte do řeči, vy Čechové upřímní, bez ostýchání, bez potřeby, ano se zvláštní zálibou! A i ty (s pohledem málo lichotivým), která jsi sotva odložila mluvnicki se vzory skloňovacími a pravopisná pravidla, chceš se blýskati tím, co jest v jazyku našem jenom zbytečné smetí! O ryzosti staré češtiny horliti dovedeš, ale sama věnuješ čas vypisování cizí plevy v dobrém zrnu mluvy naší, nežli abys hleděla vždy jadrně po česku se vyjádřiti? Kam dospějete, bude-li si každý, kdo ku vzdělání trochu přivoněl, tak vésti, jako ty? Tvé počínání vyvolalo mne z klidu, přišel jsem tebe napomenout, neboť jsem strážce jazyka českého“

C. Pyšvejcová v Čas. Uč.

Jak se nemá s dětmi žertovati.

Rodičové vzali sebou Karlíčka na výlet, jehož se více známých zúčastnilo.

V lese u studánky nabíral jeden z pánů vody plochou sklenkou (jakou turisté s sebou nosí) a podával ji ostatním k občerstvení.

„Jakou to máte divnou, zmáčknutou sklenici?“ ptal se malý Karlíček, kterýž dosud takové sklenice nikde neviděl.

Pán, který byl, jak se říká, ferina, chtěl učiniti ku obveselení všeobecnému vtip a odpověděl zvědavému hochu: „„Víš, Karlíku, já jsem měl tu skleničku v kapse a jednou z nenadání jsem si na ni sedl a od toho je teď tak splacatělá.““ — Společnost se vtipu zasmála, ale malý Karlík uvěřil tomu výroku doslovně a přemítal o tom celou zpáteční cestu.

Doma po večeri odešel Karlíček do kuchyně, avšak za chvíli již bylo slyšeti jeho žalostný nářek. Matka, která na první výkřik jeho k němu bě-

žela, shledala ku svému uleknutí, že hoch těžce ze země vstává a ruku na pokrvácených kalhotkách si drží.

Na zemi ležely skleněné střepy.

„Co pak se ti stalo? mluv dítě!“ naléhá matka a Karlíček vzlykaje vypravuje: „Já jsem si chtěl, maminko, udělat také takovou zmáčknutou skleničku, jako měl dnes pan V. na výletu, ale ona se mi rozbila a já se pořezal.““

Čas. Učitelk.

K a m s d ě t m i !

Blíží se nový školní rok. Slyšíme na tisíce rodičů v duchu i na hlas volati: Kam s dětmi, škole odrostlými. Děti malé odvádí si obecná škola, co však počítí si s dětmi většími? Jsou tu dvě cesty: dát do škol vyšších, anebo na učení.

Hospodářství, řemeslo anebo studie — sem se mládež škole odrostlá rozchází.

Hospodářství, aby dnes bylo výnosné, potřebuje též učení a to nejen praktického doma na otcovském statku, nýbrž i theoretického na hospodářské škole. Pravda, že málo který rolník může dáti synka svého studovati na školu hospodářskou, čím však více selských synků zde se poučí, tím více i rozšiřují se vědy hospodářské po venkově. Až dosud je u nás zanedbané ovocnictví, vinařství, pěstování zeleniny, částečně i chov dobytka. Zde racionálním hospodářstvím lze nahraditi to, čeho nízkými cenami obilními se nedostává. Leč toto náleží do oboru jiného.

Veliký počet mladíků škole domácí odrostlých jde učit se řemeslu, anebo nějaké živnosti vůbec. A tu jest povinností všech vychovatelů mládeže, aby rodičům té mládeže pohlaví obojího důtklivě radili k vyhledání vhodného místa. Mnoho tu záleží přede vším na vystížení vloh dětí, k čemu se které hodí. Tolik ovšem rozumějí rodičové sami, že slabí, zakrnělý hoch nehodí se za kováře a že hoch zdravím a silou překypující nehodí se za krejčího. Po hříchu, že pramálo, ba skoro pražádných nebeře se ohledů na tělesné a duševní síly nastávajících učňů.

Některý tatík má strýčka anebo i kmotra dobrého, známého, z něhož je řádný a zámožný řemeslník anebo živnostník.

— Dáme hochu k němu! — tak končívá rodinná porada bez ohledu, zdaž ubohý chlapec má k tomu kterému řemeslu chuti a vloh. Chlapec poslechne, jde do učení, avšak pracuje s nechutí; mistr myslí, že učenník je lenoch, plísňí a snad i bije ho. Hoch na řemeslo zanevře a následek je, že po 2—3 ztracených letech z něho sběhne.

Věcí tedy nejhlavnější je: nechati strýce a kmotry stranou a poraditi se nejdříve s Pánem Bohem, pak s vlastním rozumem a dále s učiteli a lidmi zkušenými, co by se pro chlapce v poměrech daných, ku př. nemajetnosti, osiření a pod. hodilo. Zapotřebí je též chlapce se tázati: má-li k jistému řemeslu zvláštní chuti, neboť vlohy jevívají se často již v útlém mládí. Mozart koncertoval již jako čtyřletý chlapeček. Znamenití umělci dělávali si figurky z bláta anebo těsta jako děti. Pravda, že největší počet talentů je prostředních, však i zde jevívá se nadání zvláštní.

V době nesmírné konkurence nesmí již tatík ku svým dětem říkati: z tebe bude švec, z tebe krejčí, a z tebe kovář, dnes musí se otec tázati, co se pro kterého hodí.

A když se mu přiměřené řemeslo vyhledá, pak teprv musí se hledati dílna.

A tu především varujeme před inserty v novinách: Mravný hoch přijme se do učení u

Jsou řemeslníci, kteří nepotřebují tolik hochů učenníků, jako spíše děvečku k dětem aneb běhouna ku kšeftu a kde ubohý učeň promarní celý rok běháním a děvečkováním.

Každý otec, jenž míní chlapce dáti někam do učení, jest před Bohem povinen, podrobně vyptati se u lidí svědomitých, co to je za mistra, jenž hledá mravného hochů, jaká jeho domácnost a jací lidé v dílně jeho pracují. Kde by se ukázalo, že neznabohem je mistr, a snad neznabozi i jeho dělníci, tam bylo by velice na pováženou, dítě do učení dávat. Aníž se má hleděti na rozsáhlost obchodu některého mistra. Mnohdy naučí se v nepatrné dílně mistra třeba chudého, ale pořádného, řemeslu spíše, nežli u veliké dílně, v níž se pracuje od kusu, anebo na akkord. Práce akkordní často za nic nestojí a učenník v takové dílně naučí se pracovati, jak se říká: šlendriánsky, halabala.

Který otec může na syna svého učenníka věnovati měsíčně 10—12 zl. — na celé zaopatření — ten nechtě obrátí se v Praze na ředitelství Johannea v Salmovské ulici, kdež vyučuje se řemeslům několika již a kdež chlapec dobře je uložen. Zde musí se mimo učení modlit a chodit do kostela, zde učí se všemu pořádku. V případě, že by v Johanneu řemeslu některému ještě se nevyučovalo, jest zpráva ústavu toho ochotna rodičům řádnou dílnu doporučiti. Máť v Praze podrobných známostí a může případně i na učně dohlédnouti, což zajisté jest výhodou nemalou. Proto rodičové pozor, volte synkům svým řemeslo přiměřené a v dílně pořádné. Chraňte se dílny, v níž zabijí se duše!

Nastává nový školní rok. A tu mnozí rodičové rádi by dali syny své na studie a dcerušky na vyšší vzdělání. A tu letos opět a opět prosíme všechny vychovatele, aby pro spásu nesmrtelných duší, rodiče vyzývali k vyhledávání dobrých bytů. Nechtě nevěří agentům pouličním, kteří venkovské tatíky zrovna chytají; a nechtě nenechávají se ošvadroniti od osob nesvědomitých.

Správy těch kterých škol bdí sice nad byty studentů, avšak i zde při vůli nejlepší přehledně se mnoho. Mnohdy i vědí ledacos o ledakterém bytě, nelze však hned přímo zakročovati. Špatný, t. j. nemravný byt připravil již mnoho rodičů o statky, tím způsobem, že se jim zkazil syn student. A když některé řádné rodině svěří se student, musí se jim svěřiti i otcovské právo. Dovolí-li student paní domácí odseknouti: vy mi nemáte co poroučeti, pak mají rodiče sami zakročiti.

Zařizují se v Praze již pensionaty pro studující, na něž, pokud dostačují, rodiče venkovské poukazujeme.

V příčině té mnohému otci mohli by prospěti Vincenciáni, kteříž příležitost mají, zachovalé rodiny seznati.

Největší starost mívají rodičové, jež dcery své do Prahy posílají na lepší vzdělání.

A tu v první řadě doporučujeme pensionat a školy školních sester v Praze v Ječné ulici blíže kostela sv. Štěpána. Sestry tyto mají v Čechách ústavů více, z nichž lze nejprůležitější si vybrati.

Kromě těchto zasluhují doporučení všechny klášterní ústavy, v nichž dívky se vyučují. Výtka, že by ty německé z nich poněmčovaly, je neoprávněna. Jeptišky mají jiných věcí na starosti, nežli poněmčování, jež ostatně i přičí se duchu křesťanské lásky, již ony celý život zasvětily. Řeholnické učitelky mají tu přednost do sebe, že nejsou samé pentličky a krajky napřed i v zadu, že jsouce odchovány v tuhé řeholní kázni, věnují všecku svoji píli blahu svých svěřenek. Děvčeti škole obecné odrostlému otevírá se svět naskrz jiný, o němž dříve nemělo ani tuchy, a tu všecko přichází na to, aby tu dobu nejdůležitější a pro celý ostatní život nejrozhodnější, v níž probouzejí se pohlavní pudy, přežilo bez úhony, což nejprůhodněji děje se v zátiší klášterním. Nechtě nikdo nenamítá, že jeptišky neznající svět, a že nedovedou děvčata prakticky vychovati. Tak souditi může o nich pouze znalec.

Ze zátiší klášterního lze svět mnohem nestranněji pozorovati a bystřeji, nežli ze salonu a z těch četných světských zábav, jež často oko duše zastírají a zahalují vášní. Nikoliv světačka zná svět, ona ho užila, ale poznává jej teprv, až svět se od ní odvrací. Čeho světačka poznává teprv u věku pozdějším, to zná mladistvá řeholnice z domácí kázně, zná z písma svatého, zná z modliteb, že totiž přemnohé věci na světě jsou marnost nad marnost.

Mnohá matka nepobude též takořka za vsí a přece prostým, zbožností zbystřeným rozumem svým dovede třeba lépe pozorovati, nežli dáma z velkého města, kdež bývá náhled o životě nejpřevrácenější. To je blud a klam, že by jen světák dovedl svět dobře posouditi. Mnozí lidé ve světě spíše rozum ztratí, nežli nabudou. Že dívky na vychování v klášteře nemohou milostná psaníčka ani přijímati ani posýlati, aniž zamilované pletky sprádati, rozumí se samo sebou, k tomu mají času dosti, až z let nejnebezpečnějších — zvaných hloupých — vyjdou.

Proto drazí rodičové a vychovatelé pozor: Dbejte na dobré dílny, dobré byty a školy!

Ž i d o v s k á V í d e ň.

Statistická data na školách vídeňských od 1883/84 až 1887/88.

	U n i v e r s i t a.				
	1883/84	1884/85	1885/86	1886/87	1887/88
Katolíků .	3093	3173	3318	3379	3535
Šismatiků	142	169	206	242	244
Evangelíků	141	243	258	431	416
Židů .	1707	2085	2095	2045	2074
Jiných	38	51	49	60	75
Úhrnem	5521	5721	5926	6157	6344
	T e c h n i k a.				
Katolíků	654	591	555	498	504
Šismatiků	29	30	26	32	31
Evangelíků	63	49	42	40	51
Židů .	350	303	245	222	215
Jiných	8	8	7	4	8
Úhrnem	1104	978	875	796	809
	V y s o k á š k o l a z e m ě d ě l s t v í.				
Katolíků .	374	294	255	242	222
Šismatiků	6	8	9	6	13
Evangelíků	31	20	20	24	23
Židů .	26	15	20	23	20
Jiných	7	3	5	7	3
Úhrnem	444	340	309	302	81
	A k a d e m i e v ý t v a r n ý c h u m ě n í.				
Katolíků	259	252	251	244	244
Šismatiků	7	5	6	5	2
Evangelíků	34	26	23	24	20
Židů .	25	26	27	21	12
Jiných	2	4	5	5	3
Úhrnem	327	313	310	309	281

Deset gymnasií.					
Katolíků .	2299	2247	2247	2285	2300
Evangelíků	231	231	227	242	246
Židů .	1138	1174	1134	1071	1065
Jiných	43	50	57	44	50
Úhrnem	3711	3702	3665	3642	3661
Dvě reálná gymnasia.					
Katolíků .	396	425	453	408	401
Evangelíků	49	49	57	62	65
Židů .	422	430	437	431	442
Jiných	7	10	12	11	6
Úhrnem	874	922	959	904	910
Dvanácte reálných školách.					
Katolíků .	2235	2216	2371	2291	2250
Evangelíků	180	195	218	234	221
Židů .	602	649	683	675	746
Jiných	25	24	22	19	22
Úhrnem	3042	3084	3194	3119	3239
Gymnasia, reálná gymnasia, reálné školy.					
Katolíků .	4930	4888	4071	4984	4951
Evangelíků	460	474	502	538	532
Židů .	2162	2262	2254	2177	2253
Jiných	75	84	91	74	78
Úhrnem	7627	7708	7818	7773	7814
Ústavy učitelské.					
Katolíků .	141	128	142	176	202
Evangelíků	7	6	3	2	1
Židů	7	3	4	2	3
Úhrnem	155	137	149	180	206
Pět ženských ústavů učitelských.					
Katoliček	432	439	413	478	505
Evangeliček	15	9	14	14	16
Židovek	43	45	39	44	44
Úhrnem	490	493	467	536	569
Na městských národních a občanských školách.					
Katolíků .	63501	64740	66668	68278	69694
Evangelíků	1616	1699	1710	1734	1845
Židů .	9879	10110	10407	10807	11052
Jiných	274	295	303	305	291
Úhrnem	75270	76844	79088	81118	82882
Na živnostenských průpravnaích 1887/88.					
	Katolíků 6855.	Evangelíků 76.	Židů 254.		
Školy pokračovací pro učenníky a tovaryše 1887/88.					
	Katolíků 2940.	Evangelíků 82.	Židů 179.	Jiných 9.	
Školy pokračovací pro dívky.					
	Katolíků 492.	Evangelíků 24.	Židů 188.	Jiných 2.	
Živnostenské pokračovací školy.					
	Katolíků	Evangelíků	Židů		
Natíračů	89	5	2		
Pekařů	78	5	7		
Knihářů .	26	4	—		

	Katolíků	Evangelíků	Židů
Typografů .	450	—	23
Soustružníků	177	5	11
Pozlačovačů	150	6	9
Sedlářů	108	2	2
Kupců .	1192	38	227
Klempířů	166	6	15

Š k o l y p r o z b o ž í r u k o d í l n é.

	Katolíků	Evangelíků	Židů
Škola průmysl.	33	2	24
Pro prýmkáře	82	5	21
Pro tkalce .	162	4	12
Pro truhláře	148	6	3
Pro hodináře .	121	4	14
Pro cukráře	111	5	1

Vyňato z knihy statistiky pro město Vídeň 1889.

Vysloveno v procentech nalezalo se na universitě r. 1887—8. na sto katolíků, židů 33; na technice 27; vysokých škol pro zemědělství 6; na gymnasiích 29; reálních gymnasií 48; školách reálních 26; v ústavech učitelských 1½; pro učitelky 8; na školách měšťanských 13; na školách pokračovacích 3—4! na školách odborných a průmyslových 6—7.

A nyní porovnejme tato procenta ku skutečnému počtu křesťanů a židů. Úhrnem je židů v Rakousku sotva 1—2 procenta a přece jich na školách středních a vyšších bezmála třetina všech studujících — čím vyšší jsou školy, tím více je v nich židů. Do škol obecných židé celkem neradi posílají své děti, tu oni kde mohou zřizují si školy své, konfesionelní. Do škol řemeslných též nechodí. Ve škole pro kniháře nebylo ani jediného, za to ale ve škole pro kupce 227 mezi 1192 katolíky.

Významné je též, že ve školách pokračovacích pro dívky měli židé více než třetinu: mezi 492 křesťankami 188 židovek.

Naproti tomu v pokračovacích školách pro chlapce židů bylo poměrně málo: mezi 2940 katolíky pouze 179 židů. V živnostenských průpravných mezi 6855 katolíky pouze 254 židů. Špará to pravda, že žid pro obchod příliš ve školách se nenamáhá, protože více důvěruje svým kšeftovním praktikám, nežli celé obchodní učenosti. Židovský otec chce, aby jeho děti naučily se dobře počítat, méně hledí na schönschreiben, skoro pranic na přírodní vědy, zeměpis, dějepis atd., u něho nejhlavnější: průpravna ku kšeftům. Tato statistická data porázejí naše vědatory, kteří bojí se, kdyby prý dvě letá povinné návštěvy školní se slevila, že bychom pak nemohli se židy konkurrovati. I kdyby naši kupci měli každý vyšší obchodní školy, neudrží soutěž židům, kteří sotva se umějí podepsati.

Též je významné, že do ústavů učitelských židé příliš se nehrnou. Za to ale nejvíce do reálních gymnasií a pak na university, kdež jim kyne kariéra. V akademii pro výtvarná umění není nátlak židů veliký. Malířství, sochařství, architektura vyžadují příliš mnoho namáhání. A dokonce řemesla zůstávají židé nejraději křesťanům.

Soustava nedělních a svátečních perikop k potřebě katechetické.

Výklad 4. Kterak Bůh připravoval lidi na příchod Messiášův.
Perikopy neděle 17. po sv. Duchu. Mat. 22, 34—46. Efes. 4, 1—6.

Čeho se dožadoval P. J. na národě židovském a vůbec na všech, ku kterým přišel? Lásky k Bohu a bližnímu. Jakým právem? Že jest Messiáš jejich, v kterého doufali od pradávna jejich praotcové. A základem té na-

děje směla býti pevná víra v Něho. Proto nežli přišel Hospodin připravoval pokolení lidské, upevňuje víru a živě naději. Víru upevňoval tresty přísnými pro nevěru a neposlušnost k zákonům Božím: Kain, potopa, Babel, Sodoma, Saul, zajetí obojí. Dále osobním zjevením své moci i vůle, i svých slibů: Noe, Abraham, Jakub, Mojžíš. I mezi pohany udržoval stfny a zbytky víry. Naději hlavně skrze neustálou řadu proroků a proroctví, kterážto zaznamenána v písmech zákona starého. A tak zákonem a proroky vedl Hospodin lid vyvolený — a také pohany, mezi které se rozšířila naděje v Messiáše od Židův k Messiáši, který víru a zákon měl zdokonaliti oprávněné naděje svých věrných naplniti a lásku i milost Boží světem rozšířiti.

Povolání, o němžto mluví epištola, jest ono, kterým Bůh nás postavil mezi věrné Kristovy. Buďme tedy jako děti jednoho otce — jednou rodinou co do víry a lásky, a také co do naděje. Pomněme časů smutných, dokud nebyl světu znám jeden Pán, jedna víra, jeden křest. Byla to doba přípravy na Messiáše. O této době se pojedná tímž postupem co při evangelium. Teprve Kristus nám dal poznati jednoho Boha i Otce všech, a nejen to, on přivedl nás k němu, a chce, bychom s ním na nebesích blažili se jako rodní bratři, synové téhož Otce, vykoupeni krví jediného bratra našeho, který viny vlastní nemaje za naše se obětoval a tak hoden jest naší víry, naděje a lásky.

* * *

Výklad 5. Proč trvala příprava na Messiáše tak dlouho. (Perikopy neděle 18. po sv. Duchu. Mat. 9, 1—8. Korint 1, 4—7.)

Mluvili jsme minulý týden o tom, jak dlouhá byla příprava na Messiáše.

Proč ho Bůh neposlal ihned po slibu svém? Proto, aby lidé, pokud jen s to byli, poznali, jaký je hřích — a kterak záhubně působí. A poznali to! Lidé všickni byli jeden veliký, nemocný, ba umírající obr, šlakem poražený. Jejich lůžko země a zemské žádosti, od kterých nemohli se povznésti k nebi. Jejich oči zaslepeny: nepoznávali Boha, zapomínali naň; i v blouznění vymýšleli sobě bohy cizí. Neslyšeli slova Božího srdcem zatvrzelým protivili se mu. Podobně proberou se všechny následky hříchu prvotního a ukáže se, že jevíly se již při prvých lidech — tím více pak během času vzrůstaly, až každý muž, bystřejšího rozumu zoufale volal: Kdo nám pomůže! Jediný pomocník — Kristus přišel teprve, kdy touha po Spasiteli zobecněla, kdy veliký ten nemocný žádal léků. Lék ten byl: odpuštění, víra (pro rozum) zákon, posila milosti (pro vůli a srdce). S námi jest poddán lék tento, ba některým již i několikráte se ho dostalo! Kéž si ho vždy dobře vážíme!

Epištoly lze použiti jako vhodné doložky k témuž pojednání o následcích dědičného hříchu mezi jednotlivci a národy na povzbuzenou ke vděčnosti za dary Boží, kterých se nám dostalo v církvi Kristově, jakožto léků proti našemu dědičnému neuhu a jakožto posily a ochrany před novými pády.

* * *

Výklad 6. Proroctví o Messiáši. (Perikopy neděle 19. po sv. Duchu. Mat. 22, 1—14, Efes. 4, 23—28.)

Podobenství toto o svatbě Syna královského jest velmi snadno pochopitelno: Král = Otec nebeský. Syn jeho = Messiáš. Pozvání: národ vyvolený. Když přišel Messiáš, oni ho nepřijali — odmítli pozvání. Proč? Nebyl bohatý ani mocný podle jejich přání. Ba i zabýjeli ty, kdo je k Messiáši zvali: proroky v zákoně starém a apoštoly v zákoně novém (ovšem ne všechny, jiným se jen posmívali a bičovali je.) A přece podle předpovědí prorockých mohli Messiáše poznati. Proroctví o původu Jeho, životě a působení, a smrti a oslavení se probírají a hnedle se ukazuje, kterak nemohli se podle těchto známek klamati, a kterak beze práva čekali od něho moci a bohatství časného. Že tedy nechtěli Židé na svatbu do říše Mesisášovy, šli noví zvoucí — a jdou posud, a přivádějí pohany, dávajíce jim roucho svadební: milost Boží. Běda takovému, kdo pozbyl toho roucha a nezaopatří si ho do dne, kdy Spasitel přijde podruhé!

Epištoly použije se opět pro žáky posledních dvou let školních, jako dolohy mravné po výkladu, jehož postup podán je na základě evangelia: Měli jsme roucho svatební, pozbyli jsme ho, hleďme si je znova opatřiti úplnou změnou smýšlení a jednání — obnovou ducha svého. Obnova tato jevití se má pravdomluvností, láskou k bližnímu, mírností, (huňvejte se a nehřešte)! spravedlností, pilnou prací. Jen tak ukážeme, že přijali jsme Krista, kterýž právě tak si počínal, dávaje ve všem příklad dobrý.

* * *

Výklad 7. Naše příprava na Messiáše: Poznej sebe samého (Perikopy neděle 20. po sv. Duchu: Jan 4, 46—53, Efes. 5, 15—21).

Již jsme pravili, kterak hřích dědičný v nemoc přivedl lidstvo. I hřích osobní uvádí duši v nemoc smrtelnou. Co je hřích osobní? Schvalné přestoupení zákona Božího! I my jsme tak činili! Schvalné (dobrovolně a vědomě) jsme přestupovali zákon Boží. Probírají se hříchy, pokud jsou mezi dětmi obyčejné, a při těžších se doloží vždy, kterak je ohyzdný, duši škodlivý atd. — a kterak je krásná, duši prospěšná ctnost, proti nížto hřích ten čelí. Za týden (za dvě hodiny) snadno lze býti s tím hotov u dětí jen poněkud pokročilejších. Hle! kolika hříchů se opět každý skoro z nás dopustil! Jak nemocnou máte duši! Ke komu půjdete? K Pánu Ježíši! Budeme ho prositi, jako ten pohanský pán, aby uzdravil duši naši, aby uzdravil nás, služebníky své, kteří nalezají se na cestě vedoucí k smrti věčné. Však On také nás uslyší, a v kterou hodinu řekne o duši naší, že znova živa jest, že opustila ji zimnice hříchů, v tu chvíli bude duše naše čista, krásna, by jako anděl Boží rychle a krásně plnila vůli Otce nebeského.

Nezachovali jsme se podle slov epištoly ve verších 15.—16., ale pili jsme víno hříchů, plesajíce ne v Duchu sv., ale v duchu pýchy a nečistoty! Poznejme tento týden, v čemž jsme přes prázdniny zhřešili, zapamatujme si tyto viny své — a odložice je s duše své prosme Pána přicházejícího, by dal nám víno lásky své a ples i radost Ducha sv.

Poznámka. Považuji za prospěšno, jdou-li děti školní ke sv. zpovědi nikoli hned na začátek školního roku, ale až před adventem, nebo, kde to možno, v advent samý protože za 1. vpraví se za několik neděl po prázdninách v pořádek a kázeň školní a také církevní snáze, nežli hnedle první dny nového školního roku, kdy většina jich (aspoň na venkově) posud o školu skoro ani nezavadí, a kdy také ostatní, kteří do školy přece chodí, málo ještě pozornosti a času věnují vyučování a vůbec nějaké práci duševní. Jeť venku ještě všeliké polní práce nadbytek a pak ještě sluníčko jim nedá klidně seděti doma a zpytovatí svědomí. 2. Též proto mám zpověď dětí až blízko adventu za výhodnější, poněvadž právě zpověď a sv. přijímání jsou nejlepší příprava na slavnost Narození Páně. Aby pak tyto svátosti hodně a s užitkem přijímány byly, třeba pokaždé, když nikoli přípravy vlastní a dlouhé aspoň jejího opakování ve škole. Z těchto příčin použil jsem několika perikop před adventem způsobem tímto. (Pokračování.)

LITERATURA.

Časopis učitelek. (Měsíčník pro učitelky všech kategorií a vychovatelky vůbec.) Obsah: Slovnímu Pánu panu V. D. Bíbovi k 50letému jubileu činnosti jeho učitelké. — O cizích slovech. — Několik slov o hlasitém čtení přízvukném. — Feuilleton: Obrázky z Bosny. I. — Rozhledy školské: „Kornelia.“ Soukromá příprava ke zkouškám učitelké dospělosti. Realné kursy pro dámy. Vědecké studium žen. Písemnictví. — Konkursy. — Insert.

Škola mateřská: Jsou za námi, či před námi? (Pokr.) — Na dobrém vychování všecko záleží! — Jak se nemá s dětmi žertovati. — Hry drobných dětí. — Drobnosti. — Zprávy.

Škola ženských ručních prací: Z dějin umění tkalcovských. (Dok.)
— Kterak navykati dívky čistotě při ženských ručních pracích. — Pozměněný způsob pletení paty u punočoch — Rozmanitosti.

Rozhledy: Lavigerie a otrokářství v Africe. (Dok.) — Různé zprávy. — Rozhledy. — Zprávy spolkové. — Dobročinnost veřejná a soukromá.

D r o b n o s t i.

Děti na jevišti. Dne 29. října min. roku svoláno bylo v Londýně veřejné shromáždění, by usneslo se, kterak zakročiti proti užívání dítek při němohrách, v cirku a v představeních baletu. Shromáždění řídila pí. Fawcettová, choť člena parlamentu. Uvedeny nesčetné příklady bídy duševné a zakrnění tělesného ze života takových malých „umělců.“ Správa útulků pro opuštěnou mládež v Londýně, kamž přijímají se dívky mladší než 12leté, podala statistický přehled, jímž na jevo vyšlo, že většina chorobných, zpustlých dívek, jež byly přijaty, byly oběťmi života divadelního. Zdraví zničené, schopnosti zanedbané, duše ztracená — ve dvanácti letech! Proč? Pro zábavu obecnstva, jež rádo se nazývá lidumilným a tleská, i když vidí na oltáři světského potěšení oběti nesčíslných životů dětských. Mnohému srdci lidskému líto jest dětí, které v útlém věku v továrnách neb jinde prací zaměstnány jsou pro svou výživu, a přece zdá se mu zcela přirozeným a chvály hodným, když obětovány jsou děti jeho pouhému potěšení.

Shromáždění podalo petici příslušným úřadům státním, by zamezena byla taková zkáza dětských životů. V těchto dnech pak zaslány byly žádosti opatřené nesčetnými podpisy osob důležitých „vychovací komisi“ v Londýně, jimiž vyzývá se zakročiti, by zákon trestal řiditele divadelní, kteří zaměstnávají v hrách děti mladší 10 r. Překročení toho zákona bude následovati soudní vyšetřování, dle jehož rozsudku pak může divadlo i na delší dobu býti zavřeno.

* * *

Vliv práce na šicím stroji na zdraví pracovníc. Dr. Hengsen stanovil po dlouhém pozorování, že šití na stroji má mnohem častěji v zápětí onemocnění než šití ruční. Dostavují se zejména žaludečný katarrh, chudokrevnost, zkřiveniny páteře. Stálé sezení po několik hodin, namáhavé šlapání při šití, vyžadující stálého svírání svalů, brání pravidelnému oběhu krve, čímž vzniká umdlenost a holesť hlavy. Nejzhoršivějším jest vliv práce strojové na zdraví mladistvých pracovníc 14—16letých. Tyto měly by jen tenkrát k práci strojové přijaty a přidržovány býti, když vykáží se lékařským vysvětlečením, že jich zdraví tím nebude ohroženo. Ale v žádném případě neměla by doba práce na stroji býti delší než desetihodinná, a ta měla by přestávkami a volným pohybem přerušována býti. Noční práce na stroji nebudiž vůbec trpěno. — Pracovnice trvale u šicího stroje zaměstnané podléhají nejčastěji ještě v mladém věku tuberkulím.

Obsah „Vychovatele“:

Výstraha. — Malý katechismus. — O cizích slovech. (C. Pišvejcová v Čes. Uč.) — Jak se nemá s dětmi žertovati. (Čas. učit.) — Kam s dětmi! — Židovská. Vídeň. — Soustava nedělních a svátečních perikop k potřebě katechetické. — Literatura. — Drobnosti.

Majitel, vydavatel a nakladatel VÁCLAV KOTRBA. --- Odpovědný redaktor PETR KOPAL.

Tiskem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské (J. Zeman a spol.) v Praze.

VYCHOVATEL.

List věnovaný zájmům křesťanského školství.

Vychází 15. a posledního dne každého měsíce. — Předplácí se čtvrtletně 50 kr., pro odběratele „Obrany víry“ 40 kr. v administraci Cyrillo-Methodějské knih-tiskárny v Ostrovní ulici číslo 1508—II. v Praze. — Jednotlivá čísla po 8 kr. Redakce na Vyšehradě č. 69.

Vraťme dítkám evandélium.

Nové zákony s osmiletou návštěvou vyžadovaly nutně novou osnovu pro obecné školy a to nejen vzhledem ku předmětům světským, ale i náboženským. Škola stará přiblížela více ku stránce vychovatelské, škola nová více ku stránce methodické; ona hleděla více na kvalitu, tato kvantitu vědění. Upříti nelze, že osnova světská značného vlivu měla na osnovu náboženskou a že tudíž ve škole nové více se hledí na kvantitu, nežli na kvalitu i co náboženských vědomostí, což rozhodně nazýváme chybou.

Chybou též je, že liturgika vytlačila z obecné školy evandélium.

Dnes žák dovídá se, co je humerale, alba, manipul, cingulum, velum, patena, corporale atd. atd., aby to sotva že ze školy vyjde, ihned zase zapomněl. O době svatopostní a o velikém týdnu dovídá se z liturgiky tolik podrobností, jež druhdy vykládaly se theologu v semináři a naproti tomu uložíme žáku vyjmenovati ku př. dary Ducha sv., přikázání Církve, skutky obojího milosrdenství, anebo do konce některá blahoslavenství, přišel by do značných rozpaků.

A přece pozorují učitelové náboženství, že právě ve třídách vyšších školy obecné, na té quantině náboženských vědomostí mnoho chybí a že ve třídách V. a VI. mnoho z katechismu musí doplňovati. Není tedy s důstatek ani quality, ani quantity. A přece musí se vždy na zřeteli podržeti, že katechismus je vlastně souhrnem, čili jádrem zjevení božího a že má vyrůstat z slova božího. Slovo boží má člověka doprovázeti po všecken život, anebo slovy jinými, katechismus a evandélium náleží přirozeně k sobě a proto neměly se nikdy od sebe oddělovati.

Nám nelze trapného pocitu se zbaviti, že liturgika zasáhla rušivě katechetovi do osnovy náboženské a katechismus s evandéliem takorčka zneprátelila. Liturgika evandélium ze školy obecné — vypudila. To je faktum a jest faktum žalostné.

Ohražujeme se zde proti výtce, jako bychom chtěli zase my liturgiku ze školy vypuditi. Nikoliv, my jí nevypuzujeme, nýbrž jí míníme vykázati místo hned za, či lépe řečeno při evandéliu, avšak evandéliu vykázati místo hned po katechismu.

Vlastně evandéliu náleží ve škole místo nejpřednější, neboť i katechismus je teorií evandélie. Dříve nežli smí učitel náboženství vytasiti se s katechismem, musí dítěti dáti základ ze zjevení nejen zákona starého ale i nového.

Dítě musí Pána Ježíše jako svého nejlepšího přítele a učitele znáti a milovati, aby porozuměti mohlo především Otčenáši, Věřím v Boha, přikázáním církevním, svátostem a křesťanské spravedlnosti.

Nikdy nepřipustíme, že by dějeprava nahraditi mohla evandélium, ano tvrdíme, že liturgika nalezá se k evandéliu v poměru tomtéž, v jakém je katechismus ku zjevení božímu vůbec a že bez nedělních a svatečnických perikop učení o liturgii Církve dobře pochopiti nemůžeme, a na proti tomu má-li katecheta s dětmi před sebou evandélium, učí se dítě hlavním věcem z liturgie církve hravě. Příklad to znázorní. V době vánoční poukazuje liturgika na trojí evandélium u výkladu, proč každý kněz má právo sloužiti tři mše svaté. Postačí tu dějeprava? Anebo čím odůvodní se svěcení vody tříkrálové, nežli evandéliem a čtením velebné epištoly: Surge, illuminare, Jerusalem! Epištola toho dne je tolik úchvatná a významná, že i děti její obsah si pamatují. Žádný biblický obraz neznázorňuje tolik zračitě povolání pohanů ku křesťanství, jako tento úryvek z vidění proroka

Dobu svatopostní nejlíp znázorňují evaugelia. Tu učitel náboženství nepostačí poukazovati dějkám na dějepřavu, v níž evandélie v kratičkém obsahu jsou zahrnuta. Dítě evandélium musí čísti, aby velebným obřadům sv. týdne porozumělo. V liturgice velmi často odvolává se na znění evangelia, ale bohužel katecheta mu toto jako názor před oči postavití může. Vede se mu asi jako učitelí přírodopisu bez fysikálního kabinetu. Kterak dále vysvětlí katecheta žákům význam celoročních svátků z evandélie, svátek Narození Panny Marie a jiné svátky mariánské? Toť zhola nemožné! Člověčenství Pána Ježíše kterak jednoduše a při tom zračitě znázorňují evandélie začínající: Kniha rodu Ježíše Krista. Abraham splodil Isáka atd. Najde to též v dějepřavě? Evandélium toho dne jako nějaké panorama předvádí žákům velikolepý obraz starého zákona. Když katecheta přiměřeným výkladem do pravého světla postaví dějkám holá jména toho evandélie, pak mají před sebou velikolepou panoramu z dějin povolaného a zavrženého národa židovského. V těch prostých jmenech lze katechetovi znázorniti nevystíhlou moudrost boží, jež vedla národ židovský od hory Morija na západ do země Gessen, odtud přes rudé moře k Sinai a dále přes Jordán do země zaslíbené. A odtud zase na východ k Babylonu a opět na zpět do Jerusalema zříceného a dál a dále až ku Golgotě. Tím prostým evandéliem, holými jmény z knihy rodu Ježíšova katecheta takorčka vryje dějkám do paměti nejen dějiny zjevení božího, ale i člověčenství J. K., k němuž celý zákon starý směřuje. Může toho docílití pouhým čtením dějepřavy? Dále, kterak krásně znázorňují epištoly a evandélie obcování svatých v trojí církvi v den všech svatých a věrných dušiček? Je to též v dějepřavě obsaženo? A přece se liturgika na ta evandélie odvolati musí, jichž dítě nezná.

Je to důsledné, je to paedagogické, je to methodické přednáseti liturgiku bez knihy epištol a evandélie? K čemu žákům školy obecné zvláštní knížky o liturgii? Proto díme: Vezměme dějkám z rukou liturgiku a dejme jim nazpět evandélium. Jmenovitě ve třídách V. VI. městských škol mělo by se zaváděti čtení v knize epištol a evandélie. Ta půlhodinka čtení v ní týdně hojně by se vyplatila. Pak by mohl katecheta velmi hravě k výkladu epištol a evandélie připínati liturgii církve ano opakovati i katechismus, protože evandélium je vlastně základem i katechismu i liturgiky.

A kdybychom rozhodovati měli: komu náleží přednost ve škole: zdaž dějepřavě co školní knížce, anebo evandéliu, řekli bychom rozhodně evandéliu. Proč? V prvních třech třídách šestitřídni školy městské katecheta musí dějepřavě vyučovati ústně, protože čísti neumějí. Za ta tři leta má katecheta času dosti dějepřavu dějkám vpraviti ústně, tak že ve třídě IV. a V. mohlo by se směle přejíti ku čtení a výkladu evandélie. My však nemáme nikterak v úmyslu, dějepřavu co čítanku ze školy vylučovati, kéž by jen byla menší a lacinější! Když by evandéliu návrat do školy opět byl umožněn, mohla by dějepřava zákona nového takměř odpadnouti. Neboť to tvrdíme se

vší přesvědčeností, že dějeprava nového zákona nikdy neuahradí evandélium, naopak ale toto snadno nahradí onu. Zde jest reforma velmi nutná.

Redukujme dějepravu na třetinu objemu nynějšího a vraťme škole opět evandélium. Načež by se učivo náboženské mohlo rozdělití asi tak. Ve třídách IV. V. a VI. škol městských první hodinu náboženskou rozdělití na půl t. j. 25 minut katechismus a druhých 25. anebo jen 20 minut čtení dějepravy; a druhou náboženskou hodinu, rozdělití na 25 minut katechismu a 25 minut čtení připadající epištoly a evandélia. Toto spojení dějepravy s evandéliem je snadné.

Kdyby pak k opětnému zavedení evandélia do škol nenutkalo nic jiného, nutkala by nadevšecko okolnost ta, že generace novější přestává chodití na kázání. Ve škole evandélium neslyší a později na kázání nechodí, pak se nedivme, že ve světě křesťanském vyrůstá pokolení pohanské, jemuž snad jednou budou muset misiónáři z Číny kázati teprv evandélium. Proto na konec voláme:

Vraťme dítkám evandélium.

Otázka katechetická u nás a v Německu.

Stejné je učení Církvě od počátku až do dneška a zůstane až do dne posledního, avšak různý je způsob učení, což v plné míře platí o způsobu učení školní mládeže, tedy o katechismu. Každá doba, ba i každá země vyžaduje svůj zvláštní způsob vyučování náboženství podle povahy toho kterého národa. Nikdo neupře, že katecheta italský, nebo vlašský nauku Kristovu jinak dítkám přednáseti bude, nežli český, nebo německy a že podle toho i jinaký je katechismus tam, nežli u nás. Tímto se vysvětluje, že i v sousedním Německu dosud nemohou se ustanoviti na jednom jaksi ústředním katechismu. To upříti nelze, že katechismus Canisiův, sepsaný od muže svatého a určený pro dobu novou, vyniklou z Lutrovy reformace, byl nejuniwersálnějším a to skoro po 300 let. Kromě písma sv. žádná kniha nedošla rozšíření takového, jako katechismus Canisiův, uváží-li se, že po celý čas nalezal se v chudé chaloupce nejméně po jednom exempláři. Vždyť protestauti své katechismy sdělávali podle vzoru Canisiova.

Avšak rovněž upříti nelze, že katechismus v této době naší — zpo-
hanštělé — potřebuje reformy. Canisius ostře v katechismu svém vytknul dogmatické rozdíly mezi Církví katolickou a církvemi protestantskými. Proto i věnoval ku př. učení o mši svaté, o svátostech vůbec pílí takorčka největší. —

Doba naše upírá základní články víry. A tu musí ovšem hlavní důraz klásti se na zjevení boží, božství Ježíše Krista, autoritu Církvě, slovem na první díl katechismu: Věřím v Boha!

Jak mile moderní křesťané postaví se na půdu zjevení božího, musí nutně státi na půdě Církvě. Leč toto náleží jinam.

Chtěli jsme tím především dokázati, že doba naše vyžaduje nový způsob učení i kázání, což jeví se nejlíp v sousedním Německu. Měli jsme za to, že tam otázka katechetická dávno již je rozluštěna a zatím se ukázalo, že v Německu nevyhovuje ani katechismus Debarbův. Diecesa rottenburská se od tohoto na dobro emancipovala, a připojila se na dobro ku katechismu římskému, jenž celé učení o víře a mravech zahrnuje do čtyř hlav: o víře, svátostech, přikázáních a modlitbě stejně jako katechismus pražský. Deharbe naproti tomu shrnul modlitbu a svátosti v jednu kapitolu a přikázání postavil před svátosti, začož se mu dostalo výtky, že nedbá autority církve. Někteří katecheti tvrdí, že to převrácený pořádek, postaví-li se přikázání, k jejichž

plnění třeba milosti boží, před svátosti. Deharbe zase hájil se Bellarminem, jenž ve svém katechismu držel se téhož pořádku a přece byl po celé Itálii zaveden, ano od papežů předeepsán.

Ovšem že Pius IX. v encyklice 8. pros. 1849 episkopátu italskému nařídil, aby ve školách učitelové přidržovali se katechismu římského, avšak nikde prý není přikázáno, aby drželi se dle jeho pořádku.

Co se překládání jednotlivých kapitol tkne, tu prý ani Möhler nekladl na to příliš velikou váhu, jeuz když prý s dítkami celý katechismus se probeře. Avšak kritik v Literar. Handw. přece tvrdí, aby odchylování se od katechismu římského vůbec se netrpělo. Neboť prý na tom záleží mnoho, aby věděl každý katolický křesťan, kolik kapitol má katechismus katolický a nikoliv katechismus té které diecese, tak že někde má katechismus kapitol 5, někde 4, a jinde jen 3. Dělá prý to zajisté zlý dojem, čítá li katechismus basilejský vlastnosti božích 10; svatohavelský 11. frýburský 12; trier-kolín-vratislavský 13.

Nemalá též kontroversa panuje v příčině otázek. Někde vynechávají se z katechismu otázky docela. Velký katechismus Canisiův otázek nemá.

Derharbe odpovědě zkracuje, za to ale katechismus rottenburský na otázky odpovídá vždy celou větou a nikoliv pouze zájmenem. Ku př. Co přikazuje přikázání první?

Odp.: Přikázání první (nikoliv: „es“=ono) přikazuje — —

Na proti tomu Deharbe drží se metody jiné.

Ku př. Otázka: Máme kromě přikázání božích ještě jiná přikázání?

Odpověď: Ano, přikázání boží.

Otázka: Co má nás od hříchu odstrašiti?

Odp.: Rozjímání o hříchu a jeho následcích.

Otázka: Která cesta vede k dokonalosti?

Odp.: Následování Krista.

Kdo smí svátost bířmování přijati?

Každý pokřtěný člověk.

Komu odevzdal Ježíš úřad kněžský?

Svým apoštolům.

Měl úřad kněžský se smrtí apoštolů přestati?

Stejně ne, jako ani Církev neměla přestati.

Proti tomu namítá Mey: odpovědě takto sestavené nehodí se do školy. Kdož by nevěděl, kterak dítky mechanicky se učí! Dítě je rádo, jsou-li ty řádky a řádečky hodně krátké, často též otázku kratinkou přehlédne a učí se na paměť delší odpověď bez ohledu na otázčky. Proto Mey hájí, aby v odpovědích otázka vždy byla opakována, s čímž ovšem souhlasíme. Máme však za to, že k tomu má vésti katecheta při vyučování, aby mu dítky při odpovědích otázky přesně opakovaly. To věčné opakování otázek při odpovědích v katechismu objem knížky zbytečně zvětšuje a — zdražuje.

Rozhodně ale zavrhuje se, aby otázky tištěny byly písmem menším, nežli odpovědě. Čemuž ovšem lze zabrániti tím: tisknou-li se otázky ku př. proloženým písmem borgisovým a odpovědě písmem garmondovým.

Inspektor a farář Kluge vydal katechismus pro střední a vyšší obecné školy a v úvodu k oboum dí: zkušenost mne poučila, že dítky učí se odpovědím a nikoliv otázkám a proto i snadno odpovědě si pletou, není-li v nich otázka obsažena.

Naproti tomu se namítá, že učení se otázkám a odpovědím zvláště paměť dítek příliš obtěžuje a že jest věcí pouze učitele a nikoliv tištěného katechismu, aby dítky otázky v odpovědích vždy opakovaly, s čímž ovšem může se souhlasiti.

Nově povstala otázka: nebylo-li nejlepší, aby otázky z katechismu na dobro odpadly a aby katechismus byl sepsán v t h e s e h?

Na to odpovídá Möhler: katechismus bez otázek považuju za neštěstí diecese. Předně prý bez otázek nemohli by doma rodiče a jiní s dětmi katechismus opakovati a za druhé právě teď mnohé a profanní vědy zprostonárodňují se otázkami a odpověďmi. (Majíť již sociální demokraté svůj katechismus dělání dynamitových patron sepsaný v otázkách a odpovědích.) Tu ale zase lze namítati, že právě katechismus Canisiánský, jaký dosud v některých diecesích zaveden jest, je bez otázek. Právě on stanoví všude pouze these. Ostatně teď málo kde rodičové a jiní doma s dětmi katechismus opakují a myslíme, že by otázky měly ponechat se katechetovi. Kéž bychom měli jen stručný, dobrý katechismus, o to ostatní by se katecheté postarali sami.

Jiné kontroverze dějí se v Německu v příčině metody. Má katecheta nejdříve ukládati kousek vždy k učení a pak teprv vykládati, anebo opáčně? U nás v Čechách sotva bude učitele náboženství, jenž by žákům domů ukládal něčemu učiti se na paměť a pak teprv v hodině na to věc vykládal. Souhlasí se všeobecně s methodou následující. Odstavec katechismu má se dříve vyložití a pak teprv dítkám k učení ukládati, leč i tu rozeznávají se spůsoby dva: a) buď mají dítky katechismus před sebou na lavici a katecheta dává větu za větou předčítati, kterouž ihned vykládá; anebo b) katechismus je zavřen a oči všech hledí na katechetu, jenž sám text katechismu přednáší, rozvádí a vykládá, ku konci jako výsledek vyučování dětem předkládá, a čtením to, co přednášel, jaksí autorisuje. A toto druhé zdá se býti nejsprávnější.

Velmi dobře odporučuje se spůsob i tento, jenž souhlasí se svrchu uvedeným. Katecheta s křídou v ruce na tabuli vyznačuje hlavní slova, v nichž obsah věty, ku př. svátosti, se soustřeďuje, hezky čitelně a od sebe napiše. Slova rozvádí v prosté věty, mezi něž vkládá věty vedlejší zrovna jako by pojednával větu mathematickou, ku př.

Svátost pokání jest svátost.

Jaká svátost?

Odpouští se v ní hříchy.

Jaké hříchy?

Po křtu sv. spáchané.

Kdo je odpouští?

Kněz, na místě božím, a nikoliv každý kněz, nýbrž kněz k tomu zřízený.

Kdy je odpouští, čili pod jakou podmínkou?

Když se hříšník ze hříchu vyzná.

Jak vyzná?

Když vyzná se skroušeně a úplně a opravdovou vůli má atd.

Věta o sv. pokání by se na tabuli vyplňovala poznenáhla asi tak:

Svátost pokání je svátost.

Ve svátosti pokání odpouštějí se hříchy.

Ve sv. pak odpouští kněz hříchy.

Odpouští kněz na místě božím hříchy po křtu sv. spáchané.

Kdy?

Když se hříšník z nich vyzná, 1. zkroušeně, 2. úplně a 3. opravdovou vůli má atd.

Když větu poznenáhla na tabuli vyplňovanou dítkám dává opakovati, pak žáci i bez katechismu odříkají celou definici svátosti pok., což nejlepším je důkazem, že výkladu učitele porozuměly. Načež teprv katecheta dává čísti v katechismu, jako na doklad, že všecko na tabuli bylo správné. Vůbec křída v ruce katechety dobře se osvědčuje, jmenovitě tehdy, když vidí, že dobrá třetina žáků katechismu nemá a že rodičové jejich katechismus jim koupiti buď nemohou, anebo nechtějí. Pak ovšem musí katecheta takové donucovati, aby co na tabuli se píše, do sešitu si zapisovaly, aby

jinak neměly výmluvy, že katechismus nemají. Bohužel my dnes nemáme dítek normálních. Některé z nich — ba mnohé — katechismy třeba zahazují a schválně říkají, že jim rodiče katechismus koupiti nechtí, anebo nemohou. Jen aby se katechismu učiti nemusily. A takové donutí katecheta s křídou v ruce, aby si musily katechismus z tabule do sešitu opisovati.

Abychom zde i jiných poměrů z našeho školství se dotkli, musíme říci, že dívky v III. třídě městské obecné školy, kde se jim katechismus již do rukou dává, dosud prabídně čtou a že katecheta s nimi v katechismu ani čísti nemůže, leda teprv v druhém půlletí. Tu katechetovi nezbyvá nic jiného, jako tabule a křída. A tu pozorovali jsme tu zvláštnost, že dívky psané na tabuli lépe četly, nežli tištěné v knížce. A dívky jsouce od počátku psanému na tabuli zvyklé, snáze si vše s tabule pamatují. Zde právě učení jde z úst k ústům a ze srdce k srdci.

Čeho duchovní správce v kázáních za nynější doby nezapomene.

Vedle plánu, který si snad kazatel na celý rok k soustavným kázáním učinil, vedle látky, již mu podávají nedělní a sváteční homilie musí také přihlídati k poměrům místním, otázkám časovým a příhodám nenadálým.

Za nynější doby nejedna rakovina se rozlézá ve vrstách lidu, na níž musí kazatel poukázati, před ní varovati ji vyléčiti. Dokud poctivost a spravedlnost vládla, dokud čest a dobré jméno byly statkem hledaným, dokud víra pevnější měla kořeny v křesťanech, tenkrát kazatel mohl více času obracet k poučení ve sv. náboženství a málo kdy nadešla smutná okolnost pozváděti karný hlas a poukázati na tresty časné i věčné, které za skutky nešlechternými jdou v zápětí.

Vznikl-li jindy požár, byla to hrozná událost v obci, do paměti místních se zapisovala se všemi podrobnostmi. Hned konány všeobecné sbírky a duchovnímu nadešla povinnost, aby pohořelé těšil, na dopuštění Boží poukazoval, k obětavosti povzbuzoval.

Docela jinak to bývá s požáry nyní. Nejprve jenom v místě proskakovala pověst o vzniku ohně, pak i noviny poukazovaly na časté požáry z „neznámých příčin“ a teď i společnosti proti ohni předpokládají, že si každý sám zapaluje a teprve opak toho musí dokazovati.

Jest to smutné vysvědčení o mravní zachovalosti lidu našeho, ale přece pravdivé. Tajiti hnilobu onu bylo by přisvědčovati jí. Zvláště duchovnímu správci na tom musí záležeti, by svěřence své poučil, varoval a napomenul.

Ovšem dlužno užiti všemožné opatrnosti v choulostivé okolnosti, když snad na osadě nebo v sousedství něco podobného se skutečně přihodilo. Ale vždy se přece naskytne příležitost vyléčiti, jak hrozného se dopouští hříchu ten, kdo sám svůj majetek si zapaluje.

Bývá to mnohdy tak zvaným „veřejným tajemstvím,“ že ten aneb onen si dal staré stavení, které by dříve nebo později rozbourati musil, vysoko pojistiti jak i obilí, které snad ani neklidil, šaty, nábytek atd. Již předchází pověst, že tam a tam co nejdříve vypukne oheň, poněvadž hospodář tím způsobem chce uniknouti věřitelům. Kdosi se chce vystěhovati a nemá na staré stavení kupce, který by zaplatil dle chuti prodávajícího. Kupec má zkažené zboží, které by musil zahoditi a tím by utrpěl ztrátu nemalou.

V takových a podobných okolnostech „si pomáhají“ požárem. Nikdo nemůže pachatele přímo udati, poněvadž nemá svědků. Soud světský paliče

pochytiti nemůže. Je tudy povinností duchovního pastýře, poukázati na jiný soud a trest, který vinníky stihá, i když svůj majetek zničili.

Kde sami si zapalují stavení a tím „si pomáhají,“ tam se šíří mravní nákaza, tam brzo ani krádež, ani podvod, ani lichva nebude za hřích považována. Kdo nezachovává jedno Boží přikázání, ten brzo i druhé, třetí opomíjeti bude, ten strácí stud, ten klesá hloub a hlouběji.

Proto duchovní správce poukáže na mravní onu propast a vylíčí, jakého se dopouští hříchu ten, kdo třeba sám sobě zapálil. Musí uvážiti žhář ten, že nejen sobě ničí majetek, nejen okrádá tu neb onu společnost pojišťovací, ale velmi často bližní své připravuje o stavení, nábytek, šaty a že požár mívá ještě jiné dalekosáhlé následky.

Někdo se při něm poraní, jiný z leknutí dostane nemoc, sousedé promeškají den práce, mnoho věcí se potluče. Sám sobě polepšil ve financích, jiným ublížil. Kde je láska k bližnímu? A jakým způsobem nabyt toho jmění? Krádeží, která se zapovídá v sedmém přikázání. Ano tato krádež okolnostmi ještě zvýšena. Podvodem, poněvadž společnost ošidil; neštěstím svých bližních bohatne.

A jmění tím způsobem nabyté, — jak dí mínění lidu — nepřináší ani užitku ani požehnání. Není vyděláno poctivě a spravedlivě. Kdo je schopen podobně si pomáhati, ten si peněz těch neváží a brzo je utratí neb jinak o ně přijde.

V jisté obci zapálilo si několik sousedů, by se za peníze z pojišťovny dostali do Ameriky. Podařilo se jim to a vystěhovali se. Ale peníze ty nebyly s požehnáním. Vystěhovalcům se vedlo velmi zle. Nepobyli v Americe dlouho a jako žebráci se vrátili na spáleniště, které jim ukazovalo, jakého se dopustili hříchu.

Kdo sám svůj majetek si zapaluje, dopouští se těžkého, smrtelného hříchu. Majetek, jímž kdo vládne, nepatří jenom té neb oné osobě, jest v širším slova smyslu také majetkem všeobecným. A žhář okrádá společnost, činí pohoršení a po případě ničí majetek a zdraví svých bližních. Proto se dopouští ne jednoho, ale několika těžkých hříchů.

Duchovní správce připomene, jak těžkým hříchem je žhárství, poněvadž v některých diecésích je reservatem — *incendium malitiose excitatum* (v Pražské) — *incendium ex proposito excitatum, qua reservatione ligatur et perpetrans et causam efficientem ponens* (v Litoměřické) — *incendarii et venefici* (v Hradecké).

Kdo zlomyslně a zlovolně založí oheň, který majetek lidský zničí, upadá v reservat, jakož i kdyby jiným člověkem byl udusen. Spolu i kdo svůj majetek zapaluje a ničí, poněvadž každý může se svým zbožím tak zacházeti, jak morálně mu dovoleno.

A jak mnohem těžšího hříchu se dopouští, kdo spolu úmysl má, by cizí majetek spolu shořel nebo někdo o život přišel, rozšíří-li se požár a nešťastnou učiní celou obec!

V reservat upadá ten, kdo požárem svého majetku chce ošiditi společnost pojišťovací neb okrásti věřitele, by nepřišel ku svému.

Zákon světský tresce neopatrné zacházení se světlem, zapovídá v senicích a chlévech kouření, ohně zatajování a podobně; čím větší trest na zlomyslného a zlovolného žháře. Těžký žalář mnoholetý čeká vinníka. Kdo snad se vyzul z trestu toho, unikl spravedlnosti lidské, nikdy neujde trestu Božímu. A chce-li smířiti se s Bohem ještě na světě, musí nahraditi, oč bližní své ošidil a okradl.

Časté požáry vrhají špatné světlo na obec a v podezření přivádějí také ty, kteří skutečně nehodou byli zastíženi a jdou-li po prosbě jako pohořelí, bývají odmítáni s výčitkou, že si beztoho sami zapálili. Tím opravdu neštěstím stížených přichází o podporu.

A. D.

O školních bratřích. *)

Ve schůzi spolku sv. Severína 23. října 1887 pan ředitel spolku pro katolické učně, Schwarz, mluvil o zakládání katolických školních bratrů v Rakousku, kterou řeč zde uveřejňujeme.

Já jsem pravá cesta, pravda a život.

Smysl těchto slov božského našeho Spasitele podává apoštol řka: Člověčenstvu pod nebem není jiného kromě jména Pána Ježíše dáno, skrze něhož nám jedině blaženosti dosíci lze.

A v skutku Ježíš Syn Boží jest to, jenž na kříži žertvu smíření pro hříšné člověčenstvo byl přinesl a jemu bránu věčného života byl otevřel.

Učením svým naznačil cestu, po které lid kráčetí má, by toho cíle dosáhl, zanechav zde prostředky milosti, jež mu sil dodávati mají.

Jako ochranitelku a voditelku na té cestě, taktéž co dárkyni nadzmi-něných prostředků milosti, založil božský Spasitel katolickou církev.

Jako Pán Ježíš pro veškeren lid zemřel, který jen Jím spasen býti může, tak jest i církev pro všecken lid založená a pouze skrze ni spasení sprostředkováno býti může. Patrně z toho, jak vznešenou má úlohu církev boží na zemi.

Avšak plnění úlohy té církvi nebylo vždy snadné, bývalo jí často s od-půrci zápasiti, kteří její blahodárné působení ztěžovali, ba i nemožným činili, pročež jí bojující církvi zovou.

Právě v této naší době církev u velkém jest zápasu, a zvláště na tom poli, na němž sobě toho nejmenšího vlivu nesmí dáti odejmouti, a to u výchově mládeže.

Což by se řeklo o zahradníku, jenž by lhostejným byl ke vzrůstu stromku, a jenž by se konejšil, že jej obstará, až silným bude stromem? Nebyla by to pošetilost? Naopak, jak starostliv a pečliv o strom zahradník! On mu opatří kyprou půdu, poskytne mu podpory proti větrům a hledí, by jej pojistil proti všemu nebezpečí.

Jak nerozumným byl by hospodář, jenž by chtěl na podzim mnoho sklí-zeti, a jenž o to se nepostaral, aby též na jaře dobré símě byl zasil.

A církvi mělo by býti lhostejným, jaké se do dětských srdcí klade símě?

Zdaž-li bohabojnost a nikoliv bezbožnost na půdu dětské duše se seje? A mělo-li by tak dlouho se váhati, až by člověk dosáhl věku dospělého, aby pak v tom směru se účinkovalo a napravovalo, co chybným bylo, jestli vůbec ještě se co napravití dá? Nikoliv! to nemůže církev!

Výchova školní nevzdělává pouze jednotlivce, nýbrž všecken budoucí rod, ona ustanovuje nejen los jednotlivce, nýbrž celých rodin a státu pro všechny časy, ba až pro věčnost. A vychování to, je-li dobrým, ve smyslu církve provedeným, poskytuje církvi velebných služebníků, poctivých a pilných měšťanů, poslušných a zvedených dětí rodičům, a konečně svatých nebesům!

Na slovo vzatý paedagog svatý Josef z Kalasanzý poukazuje na tuto pravdu těmi vznešenými slovy: „Jestli se dítky již z mládí pilně v duchu vědy a pobožnosti vzdělávají, tehdy pro všecken život jejich šťastný jest průběh k očekávání.

Katolické církvi tehdy nutno, státi na tom, by školy v duchu jejím účinkovaly, jinak řečeno: katolická církev žádá skutečné katolické školy.

Co však patří ku katolické škole?

Především náleží, by v ní dítkám náboženství vštěpováno bylo.

*) Řeč tato, obsahem svým výtečná, byla nám z Vídně zaslána v češtině přímo hrozná. Nemajíce po ruce originálu, mohli jsme pouze nejhrubší chyby slohové opravit. Red.

Možná, že všickni ze ctěného shromáždění zde řeknete: To se činí bez-toho ve školách našich. A v skutku v našich školách náboženství se vyučuje a sice velmi mnoho, jistě tolik, že i osoby, jimž vyučování toto svěřeno jest, skoro ani tolik času nemají, by na spásu vlastní nesmrtelné duše své pamatovaly.

Nezbývá knězi skorem ani tolik času, by vzhledem k ostatním funkcím kněžským a povinnostem na sebe pamatoval v příčině dalšího vzdělání, zpytování svědomí at d. Ačkoliv se strany jedné příliš mnoho náboženství se vyučuje, proto že množství škol stává, přece učení to pro jednotlivé třídy jest nedostatečným.

Katecheta má tolik málo vyučovacích hodin, že pospíchatí musí by osnovu mu předepsanou povrchně jen probral, aniž by se přesvědčiti mohl, zdaliž děti mu také porozuměly, a zdali jeho slova v dětských srdcích též ozvěnu našla. S jistými výjimkami můžeme říci: Katecheta nyní dítkám jest cizincem! Důkazem toho je hrozná neznalost víry, pak lhostejnost naproti veškerému náboženskému životu dospívající mládeže, jakáž v politování hodné míře očividně víc a více se zmahá!

Podobný, velmi smutný případ nám tyto dny časopisem „Vaterland“ sdělen byl, jenž udal se v nejbližším sousedství Vídně, v předměstí Reindorfu. Dětky, jež k přijímání vedeny byly, při pozdvihování, kdy každý věřící katolický křesťan skroušeně na kolenu Pánu a Bohu svému se klaní, bez pobožnosti a úcty zůstaly státi, aniž by se tomu byly naučily, aby před přijímáním skroušeně v prsa se bily a s knězem zároveň slova modlily: „Pane nejsem hoden, abys vešel pod střechnou.“

Jak musí mateřské srdce církve krvácti, vidouc, jaké ovoce vzdor vši namahavé činnosti kněžstva, učení náboženství v dnešních školách nese!

Co přísluší tedy katolické škole?

Náboženství není pouhým předmětem, nýbrž je darem s nebe, kterým se člověk v pravý poměr k samé bytosti božské povznáší a poukazuje, jak spásu věčnou hledati a k ní účinkovati se má.

Není tehdy na tom dosti, aby katecheta náboženství přednášel, nýbrž ani jinému nesmí vyučováno býti, čím by símě dobré, knězem zaseté, zase zničiti se mohlo; naopak každé musíme příležitosti použití, by srdce dětské k Bohu vedeno bylo. K tomu zapotřebí, by osoby, které vyučováním dětí pověřeny jsou, samy vírou a láskou k Bohu dokonale proniknuty byly, jinými slovy: „K tomu pravých jest katolických učitelů třeba.“ Bohužel jak smutně to v tom ohledu vypadá!!

Jsouť i dnešního dne nábožní učitelové, kteří vznešené povolání své a úřad nejen pochopili, nýbrž i vykonávají, však těch jest velmi málo, protože nejsou u svých kollegů náviděni.

Naproti tomu počet těch jest veliký, jež bez víry neb ve víře aspoň lhostejnými jsou, nehledě k množství těch, kterým co nekatolíkům vychování katolických dítek svěřeno jest. Jsou-li poměry takové, je velmi záslužným skutkem pro církev i stát, jakýmkoliv způsobem spoluúčinkovati, by katoličtí učitelové ustanoveni a povoláni byli.

A Bohu budiž chvála! i v tomto směru také již se pracuje.

Před nedávnem nový zde ve Vídni spolek vytknul si úlohu pro zřízení opravdových a ryzích katolických škol, s katolickými učiteli pracovati, jestiž to katolický školský spolek (Schulverein). Zde s tohoto místa budiž spolku tomu všechna chvála, jakož i upřímné přání vysloveno, by působení jeho Bůh žehnal.

Teď právě přikročil k založení zvláštního katolického učitelského semináře ku vzdělání katolických učitelů, již by odtud vystoupiti měli, by v městech i po venkově pro spásu nevinných dítek pracovali.

Možno mi Vás, velectěné shromáždění, na seminář jině upozorniti, které zakládati více netřeba, ano již jest zařízeno a v kterém výhradně ře-

ňolníci jako učitelové pro školu se vychovávají; jest to semeniště velebné kongregace školních bratří v Strebersdorfu blíž Vídně. —

Tážeme-li se: zdaliž světskému učiteli anebo muži této řehole přednost dáme, zdaliž poslední tuto přednost zasluhuje? Myslím, velevážené shromáždění, že Vy všichni se mnou souhlasíte, díme-li: Že ano!

Povolání učitelské v duchu a dle církevních předpisů je zajisté velmi těžké.

Věda sama o sobě nedostačí učiteli k užitečnému působení, jeť i jiných vlastností nevyhnutelně třeba.

Především má on sám dítkám v celém svém působení a chování vzorem dokonalým býti; mnoho důvtipu, velké obezřetnosti, trpělivosti, shovívavosti mu zapotřebí, taktéž i sebezapření naproti slabostem, nespůsobům a lehkomyslnosti mládeže!

A u koho, kde dříve lze tyto vlastnosti nalézt, nežli u řeholníka, který ze svobodné vůle, pouze láskou k Bohu puzen, zvláště takovému svatému povolání se věnoval, jenž prost rodinných pout, bez starostí o vezdejší potřeby — za které vyšší představený ručí — jinou se nezanáší starostí, nežli tou, by úloze svatého povolání za dost učinil!

U koho najdeme více píle k takovému povolání, nežli právě u toho, který hned při ranním probuzení hned k božskému Spasiteli se uchyluje, by pohroužen v rozjímání, vřelou láskou pro svůj denní úkol a práci se ozbrojil? K takovému nadobyčejnému povolání patří vytrvalá pilnost, kterou jen vřelá láska k Bohu poskytnouti může. Co láska k Bohu s to, o tom nám svědčí příklad velebného zakladatele kongregace této, jemuž brzy cti oltářů se dostane, příklad to velebného služebníka božího, Jana Baptisty de la Salle. Svátý tento muž založil řád školních bratrů; ale jako u zřizování všeho dobrého, tak i jemu velikých a mnohonásobných protivenství se stavělo v cestu. U největší tísně však, když se již o bytí čili nebytí kongregace jednalo, když vše nemožným se zdálo — co učinil onen ctihodný? — Klesl na stupeň oltáře a zde zároveň s několika věrnými složil slib slavný rozumu toho: že kdyby i od domu k domu žebrati měl, přece po celý život svůj pracovati hodlá, až by řád ten založen byl. Jen lásce bylo něco podobného možné! Jest to nadšení horoucí láskou k Bohu roznicené duše pro svatou věc!

Taký byl duch svatého zakladatele, a takým jest duch, jenž i podnes syny jeho vede a naplňuje. Pochopitelná je tedy důvěra, již ctihodní školní bratři u věřících se těší, tak že touto dobou po celé zeměkouli 10.000 bratří více jak 300.000 dítek vyučuje. Proto svrchu již jmenovaný katolický „Schulverein“ hned s počátku k velebné kongregaci se žádostí se obrátil, by vedení první své katolické školy převzala.

Však bohužel žádost tu vrchní řídící ač velmi nerad zamítnouti nucena se viděl a sice pro nedostatek bratrů. Však právě proto, že nejen od katolického Schulvereinu, nýbrž i s jiných stran poptávky a žádosti o převzetí škol velebnou kongregací došly a ještě docházejí, tedy vrchní řídící se odhodlali, ústav vzdělávací pro nové údy založiti.

Dávějouce v prozřetelnost boží zakoupili v Strebersdorfu blíž Vídně pozemek a budovu, by zde ústav čili semeniště založili.

Přijímání schopných osob, již uplynutím čtrnáctého roku je možné, načež během dvou let vědy, jež jinoch na národních neb měšťanských školách byl sobě osvojil, se zdokonalují a šíří. Další dvě leta noviciatu jsou věnována výhradně ascetickému cvičení a během druhého roku — dle budoucího směru povolání — jim příležitost k praktickému cvičení se poskytuje. Následuje pak „Scholastikat,“ totiž pravé připravovací učení pro učitelství; neb každý školní bratr, jenž vstoupí na katedru, právě jak jiný světský učitel jest zkoušený.

Nezasluhují-li tedy, veléctěné shromáždění, takto vzdělaní učitelové nejupřímnější soucit všech katolíků, kteříž význam katolických učitelů v katolických školách oceniti dovedou?

Ano, já pravím: Církev i stát za podnik ten jmenované ctihodné kongregaci k díkům jsou povinnováni; jelikož nikoliv pro vlastní zisk, nýbrž jen pro blaho církve a státu jejich školy působí. A když přihlédneme k tomu, že kongregace na dluh toliko s důvěrou v Boha podnik ten založila a počala, pozemek zakoupila, přiměřenou novou budovu staví a také již as 40 neb 50 učňů vydrží, když — pravím — kongregace na zdárnou výchovu školní mládeže tak značných přináší obětí, nezasluhuje-li pak nejvydatnější podpory všech dobře smýšlejících katolíků?

Podpora však, kterou ji poskytnouti máme, je mnohostranná. Nejprve, oč kongregace prosí, není hotový peníz, nýbrž modlitba! Neb se jedná totiž o vzdělání, o účel velmi ušlechtilý, o vzdělání řeholníků opravdově pobožných, katolických učitelů, jež na Bohu vyprositi nutno. A domnívá se, že Vy všickni v tomto velectěném shromáždění co spoluúdobé spolku Severina nábožní lidé jste, tedy jistě i tuto almužnu poskytnete.

Za druhé možná, že ten neb onen z Vás najde a ví jinocha, jenž má chuť a schopnosti k učitelství, spojenou s náklonností a povoláním k řeholnictví, toho byste kongregaci přivéstí mohli.

Za třetí by byla podpora hmotná!

Vskutku mnoho spolků stává, jež podpor zapotřeby mají, mnoho se žebrá! však, velectěné shromáždění, za našich dnů požadavky jsou veliké. A není-li to milost, když my našimi penězi ku slávě boží účinkovati můžeme pro naši svatou církev, pro spásu nesmrtelné duše?

Když tím něčeho docíliti dovedeme, tedy peníze ty nejsou vyhozeny, jsou to peníze, které u věčnosti bohatý nám úrok ponesou.

A pak, mnohověné shromáždění, jest ještě dosti peněz, mnoho ještě dáno býti může, však u některých katolíků jest to velmi choulostivou věcí s tím dávaním. Oni sice obmyslejí dobročinnost, jsou však pro svůj vezdejší blahobyt příliš úzkostliví. Oni sice poskytují dary k dobrým účelům, však, by zcela ujistěni byli, jen z úroků a z těch důsledně jen ten zbytek, který po ukrytí vlastních potřeb zbývá, kapitál sám nesmí dotknut anebo snad dokonce zmenšen býti!

Veledůstojné shromáždění! v tom se neznačí zvláštní dobročinnost; tím méně obětovnost! Kdyby všickni ze svých úroků dávali, tedy by ona chudá vdova v Jerusalemě nikdy nebyla s to v obětník haléře hoditi, protože kapitálu tehdy i úroků postrádala.

Nechť sobě úzkostliví o blaho svoje tělesné starostliví katolíci z toho vysvětlí, proč asi božský Spasitel té chudé vdově pochvaly udělil.

Zvláštním jest to, že právě méně zámožní nejvíce obětovati hotovi jsou a v skutku Vy, velevážené shromáždění, jmenované ctihodné kongregaci žádanou podporu neodepřete.

Jsemť panem předsedou splnomocněn sděliti, že kdož ihned dar složití hodlají, tentýž zde na stůl předsedy složití mohou. Obávaje se však, že mnozí se ostýchají veřejně vystoupiti, prosím tedy co nejdříve písemně neb poštovní poukázkou pod adresou: Ctihodné kongregaci křesťanských školních bratří v c. k. sirotčinci ve Vídni 9. okres, neb „Soukromé národní škole Fünfhaus Tellgasse č. 6. jich dárky zaslati.

Budiž veleslavné shromáždění přesvědčeno, že co nejochotněji dveře se vždy otevrou, kdykoliv kdo silně zazvoní, by tisícovku složil.

A tisícovka v skutku také již darována byla. Dal ji ten, jenž vždy stojí v čele, když jde o to, katolické ústavy podporovati a jim pomáhati, jest to náš ode všech milovaný císař František Josef I.; k témuž účelu věnoval katolický Schulverein 500 zl.

Teď, když k podpoře Vás vybízím, shromáždění to jest mi příliš nečetné, těšil bych se, kdyby tak četné bylo, by velký sál hudebního spolku naplnilo,

ba chtěl bych celé Rakousko, aby bylo jednou prostorou a pak bych celou silou svého hlasu zvolal:

Katolíci rakouští!! chcete-li katolické školy, podporujte je a berte ctihodné školní bratry za učitele.

Dokončil jsem, žehnejž Bůh slovům mým!!

Soustava nedělních a svátečních perikop k potřebě katechetické.

(Pokračování.)

Výklad 8. Hříchy naše jsou dluhy nesmírné, které smazati se dají lítostí! (Perikopy neděle 21. po sv. Duchu. Mat. 18, 23—25.; Efes. 6, 10—17.)

Modlíme se: „Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme“ Vina, hřích — toť dluh náš, který Bohu jsme povinni oplatiti. Čím? Trestem nebo pokáním. Buď nás bude trestati Bůh — nebo se potrestáme sami pravým a upřímným pokáním. Bůh je spravedlivý — a proto nemůže mu hřích náš tolikový býti lhostejným. Jest hřích veliká urážka Bohu učiněná. Hřích nemůže ani nám býti lhostejný, protože nám škodí na duši vždycky, a často i na těle. — Ale Bůh jest také nejvyšší milosrdný a budeme-li sami sebe trestat i upřímným pokáním, odpustí náš dluh a nepošle nás do žaláře. Proto třeba nám hnedle kleknouti k nohám Pána svého a prositi lítostivě, by se nad námi slitoval. Jsme tak slabí, tak hříšní! Podávají se další příčiny k upřímné lítosti, podle potřeby a okolností přiměřené: peklo, ztráta nebe. Ztráta čistoty duše. Urážka, učiněná Panně Marii, andělu strážci. Poukáže se, jaká má býti lítost pravá, která je dokonalá, která nedokonalá. Pak se opakuje toto vše a pomocí příkladů se děti navykají usuzovati, kdy je lítost schopna odpuštění (nadpřirozená atd.) a kdy nikoli. Jidáš a Petr. Potom se odvodí její definice a říká formule jejího vzbuzení, jak se říká po sv. zpovědi a třeba i po vzbuzování lásky. Nejlepší doložkou výkladu bude, upozoruje-li katecheta, že se mu podařilo skutečnou lítost vzbuditi mezi dětmi pro jejich chyby a hříchy.

Epistola jiným pochodem k témuž předmětu nás může vésti. Vypisuje duchovní zbroj a boj křesťana. Kde jest boj náš? Jsme na mnohých místech poraněni — ba snad již jsme poraženi od nepřitele, který hned první lidi poranil! Rány duše naší — toť hříchy! Ty jsou pro nevěru proti Pánu a vůdci našemu — Bohu — jsou zároveň i pád a rána duše naší. Další výklad jako na základě perikopy evangelické. Kterak tedy znova se postavíme do boje? Padneme Pánu k nohám a on odpustí, že jsme špatně bojovali a posilní k boji novému a lepšímu, ve kterém zcela se chceme zachovati i podle apoštolova návodu.

* * *

Výklad 9. Máme-li naději na odpuštění? Dobrý úmysl? (Perikopy neděle 22. po sv. Duchu. Mat. 22, 15—21.; Filip. 1, 6—11.)

Sluší-li dávatí daň císaři? Ovšem! Co komu patří, to mu třeba vydati! Naše duše je peníz daně pro Pána nejvyššího! Má také jeho obraz. Opakuje se o schopnostech duše, kterými jest obrazem Božím. Má i nápis — skrze křest nezrušitelným znakem Božím je obdařena. Ale nápis i obraz je poskvrněn tolikovými hříchy! Zdaliž může býti ještě očištěn, opraven? P. Ježíš povídal často, že Otec milovaný přijímá každého kajícího: Podobenství o marnotratném synu a o ztracené ovečce. Radost v nebi nad hříšníkem pokání činícím. Moc P. Ježíše apoštolům daná: odpouštěti hříchy a plnomocen-

ství totéž jiným dávati. Kněží — dědici apoštolův — ustanovení nad malomocnými zákona nového. Ale nesmíme jenom od P. Boha čekati milosrdenství: třeba také, bychom sami se vzchopili, pomocnou ruku pastýřovu přijali, jako marnotratný syn učinil, povstali a vraceli se k domovu — čím? Dobrým úmyslem. Co si umíní pravý kajicník? Kterak si ty věci umíní? Co je tedy dobrý úmysl kajicníkův. Je to návrat k Otci, je to placení daně Nejvyššímu Pánu, a sice daně takové, která sice dosud je poskvrněna, jako bezcenná, ale Jeho milosrdenstvím bude očištěna.

Mějme i my doufání, — podle epištoly — v milosrdenství Boží. Důvody, proč doufáme v odpuštění hříchů. A když Bůh sám vésti nás chce, odevzdejme se jemu, ale také podle vlastní síly krácejme za ním — dobrým úmyslem změny života. Tak si zasloužíme, aby Bůh na nás dokonal svoje milosrdenství (6), aby chránil nás v každé života poloze, jako činil sv. Pavel (7—8), aby dokonal lásku naši (9) a dal nám v den soudný plnost blahého života věčného (10.—11. verš).

* * *

Výklad 10. Účinky pokání pravého. Zpověď a dostiučinění. (Perikopy neděle 23. po sv. Duchu. Mat. 9, 18—28.; Filip. 3, 17—21, 4, 1—3.

Kristus Ježíš z milosrdenství Otcova, kterého nám dobyl, léčí duše zraněné, křísí duše mrtvé, jako vyléčil onu ženu a vzkřísil dceru Jairovu pouhým slovem. Slovo to zní: „Odpouštím ti hříchy!“ Slovo toto mluví se k nám ve svátosti pokání. Pán Ježíš pomáhal obyčejně těm, kdo po tom toužili. Kdo touží opravdu po odpuštění — tenť kajicný. Také my, máme-li pravou lítost a úmysl pevný se polepšiti, jsme kajicní. Kajicnost vymůže odpuštění — smír. Účinky svátosti pokání. Kterak P. Ježíš ustanovil tuto svátost? Apoštolé i jich nástupci jí udíleli a kdo ji přijímal — zpovídal se. Zpověď a její vlastnosti. Nábrada Bohu učiněná jest dostiučinění. Přísné pokání je staré, snadné za nynějšíka. Hleďme pořádně se zpovídati!

Epištola varuje nás před lidmi, kteří pohrdají vírou a nejvíce zpověď — pokání jim je proti mysli, protože nevěří v duši, ale jen tělu slouží. Kterak budou jednou zahanbeni! My však přidržme se svatých. Ti měli obcování v nebesích, odtud čekali pomoci, a když klesali, tam se obraceli o odpuštění. Proto horlivě přijímali svátost pokání.

Další postup jako při evangeliu. Nuže, proměňme dle nich duši svou, a dočkáme se slávy též v těle svém (21.) a připojíme se k rodině dítek Božích, jak sv. apoštol žádá. (4, 1—3).

Poznámka. Jestliže připadnou po této neděli ještě některé neděle „po zjevení Páně,“ možno jich použití k zopakování přípravy ke sv. přijímání, aneb tak, jak dále naznačeno bude.

* * *

Výklad 11. Neděle poslední po sv. Duchu. Příchod P. Ježíše s milostí Jeho a příchod Jeho k soudu. (Perikopy: Mat. 24, 15—35.; Kolos. 1, 9—14).

Všecky tresty Hospodinovy ve starém zákoně, všecky hrůzy věků nových jsou jen stín hrůzy poslední, až soud světový bude Pán odbývati! Jaký rozdíl mezi jeho příchodem milostným v Nejsv. Svátosti do naší duše — a mezi příchodem Jeho soudu! Zde ohavnost spuštění = hříchy v duši — potom zkáza svatyní; zde boje — zlé svědomí a naruživosti — tam války a vzbouření. Zde znamení v duši: lítost, zahanbení atd. — tam znamení hrozná všude. Zde vzkříšení — odpuštění hříchů — tam vzkříšení mrtvých. Zde způsoby chleba, (i vína) způsoby nepatrné — tam sice také kříž, ale zářící a postava Páně hrůzně krásná i velebná! O vítejme nyní P. Ježíše způsobem pro nás užitečným a Jeho důstojným, čistotou a ozdobou duše své! (Během paralely mezi obojím příchodem lze opakovati podle potřeby učení hlavní o Nejsv. Svátosti a udati, co třeba se modliti, aby duše naše nikoli se strachem

a bázní, ale s důvěrou čekala příchodu Páně). Jak přivítáme Krista, kdykoli k nám přichází skrytý, jako na zapřenou, tak přivítá On jedenkráté nás.

Podle epištoly dějí se za nás věřící od církve modlitby, abychom pokračovali v pravé moudrosti a vždy těsněji přátelili se s Bohem. Nejtěsněji se tak státi může svatým přijímáním. Tam přijímáme samého Boha, který nám pomůže, abychom se mu líbili a ovoce ctnosti vydávali ze svých dobrých úmyslů. Onť bude i závdavkem spásy naší a posilou ve všelikých strastech. Opakuje se o tom, co jest přijímání, jaké účinky a jaké přípravy třeba. Dobře-li přijímáti budeme P. Ježíše, pak dočkáme se té doby, kdy uznání budeme dílu losu svatých v nebesích a přenesení rozsudkem soudu posledního do království Syna Božího miléného, skrze něhož docházíme všech milostí Božích ke spasení potřebných.

* * *

Výklad 12. Ctnosti a dobří skutkové. (Perikopy neděle 1. adventní. Luk. 21, 25—33; Řím. 13, 11—14.)

Lidé mnozí schnouti budou strachem, protože dali uschnouti napřed všem dobrým ratolestem a pupencům duše své. V duši naší zasel Pán hnedle při křtu semena ctnosti — a schopnosti k dobrému. Co je dobré a co zlé? Každý je od Boha k dobrému stvořen a jen tím stává se zlým, že zanedbává dobrésímě Boží opatrovati s pomocí Boha samého. My smířili jsme se s Bohem — znova se probudilo to dobré osení Boží: prohledněme si je, abychom věděli, co činiti a čeho se dále varovati. Dobré skutky. Jsme povinni je činiti. Ctnosti. Jich rozdíl, potřeba, cena. Snadno si jich získáme, když se s pomocí Boží o to přičiníme. Tak ozdobme duši svoji a uvidíme-li, že její ratolestky již kvetou, a vydávají dobrý začátek života mravného, radujme se: tu již Spasitel sám jistě přijde s jinými ještě a s vzácnějšími dary, abychom viděli, kterak nás miluje a blízko při nás býti chce.

Když jsme uvěřili (dle epištoly) blízko bylo naše spasení. Ctností a dobrých skutků símě dal nám do duše Spasitel — i símě života věčného. Ale my jsme zanedbali je ošetřovati. Teprve když Spasitel se vrátiti mohl k nám se svou milostí, oživilo to símě, procitlo ze sna, — a bližší bylo naše spasení. Také nyní bližší jest! Co tedy činiti? Skutků temnosti — hříchů zanechati, ale za to činiti skutky světla: skutky dobré — a ctnosti. Tak bude moci sám Spasitel přijíti k nám a to s přátelstvím a dary mnohem lepšími, nežli byly dary první, bez naší zásluhy, ba bez našeho vědomí nám udělené. Kéž nevzdálíme se od spásy své, ale stále — jako ve dne před sluncem — s Kristem obcujeme.

D r o b n o s t i.

Vychovavací ústav „Kornelia.“ Jestliž zajisté známo, že chvalně známý p. Jos. Heinrich, poslanec na říšské radě, otevřel v Krči u Prahy vychovatelnou pro dívky, již nazval jménem „Kornelia.“ Založením podobného ústavu vychovavacího obírá se snaživý ředitel p. Heinrich již několik let a má v úmyslu vychovatelnou touto položiti základ ku vzniku většího ústavu lidumilného, kde by dívky od 6. do 16. roku bezplatně byly vychovávány. Avšak Heinrich nepřestává pouze na tom, dáti podnět ku provedení myšlénky své, nýbrž hodlá zaopatřiti ústavu i základní jmění, načež odevzdati hodlá „Kornelii,“ která by jen první leta v Krči působila, ve správu zemskou. Podrobnější vysvětlení a zprávy o způsobu provedení podá veřejnosti později. Prozatím jest „Kornelia“ dle způsobu vychovaten podobného druhu ústavem soukromým. Bez ukvapenosti, krok za krokem volně a z počátků nepatrných má „Kornelia“ se vyvíjeti jako druhy Franckovy nadační ústavu v Halle na Sále.

Zdravotnictví ve školách (Steger: Förderung der Gesundheitspflege in den Schulen 1889.)

Německý ministr vyučování svolal zástupce učitelstva z říše do Berlína před vánočními r. 1888., kde jim od vynikajících odborných lékařů uspořádány výklady o zdravotnictví, provázené ukázkami všeho druhu nástrojů, modellů a praeparátů vypůjčených za tím účelem z hygienického musea. Autor podává o tomto kursu věcnou zprávu, z níž vyjímáme některé nejzajímavější podrobnosti.

Vedle vydýchané kyseliny uhličitě jest nejméně škodlivější součástíou školního vzduchu organický prach, chovající v sobě choroborodé plísně. V jednom Berlínském gymnasiu konaly se povšimnutí hodné výzkumy. Do třídy postavily se tři láhve. První ucpala se zátkou, když vyučovalo se hodinu, druhá po dvou, třetí po třech hodinách vyučování. Ze vzduchu první láhve vypěstily se 4 kolonie mikrobů. Z druhé láhve již čtyřicet, ze třetí pak docela 80!

Vlhké zdi působí nejen dusnost vzduchu, nýbrž poškozují i kůži, plíce a ledviny. Příčiny vlhkosti zdi jsou rozličné. Především špatná spodina, na níž dům stojí. V hygienické ústavě konaly se pokusy s rozmanitými odrudami půdy. Ukázalo se, že nejlepší půdou jest hrubý křemen, poněvadž nejméně vodu ssaje. Pak hrubý a jemný písek. Skleněné trubice naplněné hrubým pískem a postaveny spodem do vody zvlhly za několik let sotva na 5 centimetrů od dola, kdežto trubice naplněné hlínou prosákly do výše dvou metrů. Ve vlhkých krajinách stůňou lidé revmatismem, chorobami dýchacími a nakažlivými. V suchých klimatech vyskytují se infekční nemoci pořídka, není zde cholery, souchotin a souchotinářů se zde uzdravují. Vlhko dá se měřiti vlhkoměry. Jeho množství nemá přesahovati 35–46% a není pravda, co se druhdy myslelo, že člověku svědčí nejlépe vzduch 60–70% vlhka obsahující

Ve spisku vylíčena stručně opatření ventilační a vytápěcí, z jakých studní dovoleno vodu pít a jak mají býti záchody umístěny. —

Zkriveniny páteře vyskytují se téměř výhradně mezi 6. a 14. rokem. Souvislost se školou bije do očí. Když dítě píše, musí do výše posunouti pravé ramě: následkem toho vybočí se obratle hřbetní obloukem v pravo. Tím způsobem, když se tělo děcka vpravuje den co den do polohy nepříznivé, ustálí se vybočení páteře na trvalo a stane se zdrojem křivých záď, která jmenovitě děvčatům nehezky sluší. Kdyby věc měla jen stránku estetickou, nebylo by zle, neboť moderní umělstky toaletní dovedou mnoho zakrýt a mnoho přidat, ale ona má i stránku zdravotní, neboť zkrivením páteře trpí mícha, jím nastanou změny i v poloze žeber, tak že i plíce a srdce ve svém vývoji mohou býti poškozeny.

Nejen tento důvod dal podnět k vynálezu „normálních lavic,“ nýbrž také krátkozrakost, která tak děsným způsobem vlivem škol vzrostla.

Jeden břeťslavský lékař vyšetřoval zrak u 10 tisíců žáků. Shledal, že na vesnických školách trpí krátkozrakostí 1 proc., na městských elementárních 6 proc., na vyšších dívčích 10 proc., na reálních 19 proc., mezi gymnasty 26 proc., mezi universitány 60 procent.

Škamna musí býti všechněm poměrům tělesným přiměřena. Autor vylíčuje zařízení jich podrobnými výpisy. Probírá také zásady týkající se osvětlení.

Závěreční odstavec věnován nakažlivým nemocem, jmenovitě tuberkulóze.

* * *

Sasy. V zemi této nařiká se všeobecně na vzrůstající se zpustlost mravů u mládeže školní dospělejší, o čemž svědčí následující události. V sále páté školy měšťanské v Lipsku odbývala se nedávno slavnost propouštění ze školy. Za slavnostní řeči řiditele, dra. Störle, upozoroval jeden z učitelů slavnostnímu výkonu přítomných, že žák K. stálým šeptáním jiné z pozornosti vyrušuje. Učitel onen odebral se po zakončení řeči zmíněné k tomuto nezbedníkovi, poklepnul mu na rameno a doložil: „Zde jest žákům přikázáno za všech okolností mlčeti a tiše se chovati. Žák K. odvětil na to drze: „Co chceš?“ Učitel takto uražený přísně mu domlouval. Tu drzoun vskočil mu do řeči jej kárající zvolal popudlivě

tonem hlasitým: „A nyní to povím zřetelně. Ty mi nemáš nyní ničeho co poručeti a rozkazovati.“ Na to vyfal mu učitel — jak jinak ani býti nemůže, notný poliček podle zásluhy. Když potom výrostek tento ze sálu se vzdaloval, křičel na učitele: „Nu, počkej jen, — však se s tebou dobou jak se patří vypořádáme.“ — Když pak mu ředitelem nad touto bohopustou řečí ztrnulým sděleno bylo, že následkem takového nezdárného jednání vysvědčení propouštěcího dostati nemůže, odpověděl bez dlouhého rozmýšlení: „I to je mi po čertech jedno. Ten papírový lunt chci beztoho (tu zaklnul ještě) na samé kousky rozdrobiti. — Z tohoto nad míru pohoršlivého a neslýchaného jednání musel se nezbedník tento před soudem státním zodpovídati. I v této úřední místnosti počínal si mladistvý obžalovaný velmi surově a podotknul mezi jiným: „A když budu z trestu propuštěn, nemá ten tam (ukázal na svědka — učitele) přece práva, mi poručeti. Když pak třídní jeho učitel taktéž mnoho sobě do chování jeho po dobu roku školního stěžoval, odsouzen byl nadějný dareba do vězení na dobu čtyř měsíců. — Jiný případ. Ve Švalbachu došel z jara jistý 17 roků starý pomocník tesařský, jenž jsa žákem pokračovací školy vzdělávací již vícekrát osvědčil surovost v mravech i v jednání, s několika ještě žáky o půl hodiny později do školy večerní, jakýžto případ se několikrát opakoval již dříve. Učitel pohrozil jim, že udá je ku potrestání, pakli tak ještě jednou se stane. Výrostek pekařský na to zvolal: „My vám těch 50 feniků trestného dáme hned, abyste je mohl ještě dnes propít.“ — Touto, jakož i jinou na to následující drzou řečí podrážděný učitel chtěl darebáka tělesně za to potrestati, leč tento hbitě ku kamnům přiskočiv, chopil se železného háku a hnal se po učiteli, jenž s velikým namáháním pomocí židle vystrčil konečně nebezpečného a surového žáka za dveře. Případ tento oznámila školní rada u patřičného král. soudu, jenž výstřední toto jednání po káral tím, že pomocníka pekařského zavřel do tuhého žaláře 14denního.

*

Školní vysvědčení císaře Napoleona III. Napoleon III. jakožto chlapec navštěvoval augšpurské gymnasium. V páté třídě obdržel v semestru 1821—22 následující „zrcadlo pilnosti a dobrých mravů.“ „Princ Charles Louis Napoleon, rodilý z Paříže, náboženství katolického, 14 rokův a 5 měsíců starý, je obdařen velkým nadáním, na jehož rozvoji s velikou pílí pracoval, tak že v němčině velmi dobrý, v latině a aritmetice dobrý, v řečtině a dějepisu dosti dobrý, vůbec tedy dobrý prospěch vykázati může. Zejména chvály zaslouží jeho skromné chování se ku spolužákům a uctivost a vděčnost, s jakou každé třeba i nepříjemné poučení přijímal. Je v lokaci čtyřřadvacátý, na přednější místo dostati se nemohl pro překážky, jež činila mu německá řeč a s nimiž ještě jest mu zápasiti. Ostatně dostává se mu veřejné pochvaly, i může do vyšší třídy postoupiti.“ — V jednom z dřívějších vysvědčení potomního císaře chváli se při něm zejména „cit planoucí pro vše vznešené, dobré, krásné a zároveň se připomíná, že nucené mnohdy vzdalování se třídy bylo překážkou většího a rychlejšího jeho pokroku.

Obsah „Vychovatele“:

Vraťme dítkám evandélium. — Otázka katechetická u nás a v Německu. — Čeho duchovní správce v kázáních za nynější doby nezapomene. — O školních bratřích. — Soustava nedělních a svátečních perikop k potřebě katechetické. — Drobnosti.

Majitel, vydavatel a nakladatel VÁCSLAV KOTRBA. --- Odpovědný redaktor PETR KOPAL.

Tiskem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské (J. Zeman a spol.) v Praze.

VYCHOVATEL.

List věnovaný zájmům křesťanského školství.

Vychází 15. a posledního dne každého měsíce. — Předplácí se čtvrtletně 50 kr., pro odběratele „Obrany víry“ 40 kr. v administraci Cyrillo-Methodějské knih-tiskárny v Ostrovní ulici číslo 1508—II. v Praze. — Jednotlivá čísla po 8 kr. Redakce na Vyšehradě č. 69.

Máme záležitost školy náboženské považovati za věc ztracenou?

Politicko-socialní úvaha.

Napsal dělnický spisovatel T. J. Jiroušek.

Liberálové a s nimi vsicci odpůrci školy náboženské zahrávají sobě se socialním ohněm.

Přičítám k takové hře i jástot, s nímž uvítali odstoupení knížete Aloise Liechtensteina z předsednictví středního klubu v radě říšské.

Pokřik, že záležitost školy náboženské zmizela i s odvahou knížete Liechtensteina, rozlehl se ve všech nám nepřátelských listech s velikou radostí.

Avšak, nechť nejásají předčasně tito krátkozrací politikové naší doby — záležitost školy náboženské naprosto ztracenou není a nikdy nebude.

Stává mocnější u nás činitel (přese všechny možné případy) nežli sám kníže Lichtenstein, činitel, který všechny, kdož v záhubu jeho nebudou se chtít obětovati — donutí ku zařizení školy náboženské. Že my, katolíci, školu náboženskou dostaneme a dostati musíme, bychom na ni ještě i patnáct let čekati musili, tolik jest jisto.

Ať jen zahrávají si naši liberálové i radikálové s ohněm, však se jednou jaké „radikálně“ popálí a sami sebe na svých počtech oklamou.

Není dobře namlouvati veřejnosti naší zásady, že není u nás potřeba škol za spoludozoru Církve, že není u nás potřeba škol náboženských!

Hlas takovýto nemá mezi inteligencí velikých následků, jinak tomu ale, když hlas takový vniká i mezi dosti již protinábožensky smýšlející a socialně rozkvašený lid dělnický — mezi proletariát.

Intelligence není schopna toho, čeho schopen jest proletariát radikálním socialismem k odvaze vydressovaný všelikými agitatory.

Dějiny měst (třebas na př. Paříže) dávají nám za pravdu, čeho schopen jest dělník, dnes ten nejzávažnější člen společnosti lidské.

Kdo slovům těmto nevěří, dokazuje tím jen, že nerozumí době, v jaké žijeme; dokazuje, že se děsně klame, aniž by o tom měl tušení.

Již pouhé rokování o návrhu knížete Liechtensteina v dělnických schůzích v Praze, Brně, Prostějově, Vyškově, Křenovicích, Vídní a j. m. r. odbývaných, mohlo býti naší liberální a radikální intelligenci ve městech velikým poučením,

ano i výstrahou, jaká individua škola bez dozoru Církve z dělnických dětí nám vychovati může.

Rečníci na těchto dělnických schůzích i sotva pokračovací škole odrostlí, dokázali, kam přivéstí to můžeme, půjde-li to tak dále.

Než, kdo — prosím — o tak malicherné věci se stará v kruzích liberální městské intelligence, jak vyrůstají děti našich dělníků?

Kdo stará se, na jaký stupeň vzdělanosti spěje náš ve velkopřumyslu pracující lid?

O to — tuším — stará se málo kdo.

Až teprve, když proletariát průmyslových měst počne hlavu zdvihati, když sociální hydra otevírá jícen, tu teprve se jitří a volá — o bezpečnost. Případá mně to jako anekdota o třech bratřích vyspávajících v hořící pastoušce: „bratři v našem bydlišti prý hoří — lidé křičí;“ druhý na to: „však nás vynesou až bude zle,“ a třetí: „že vás ta řeč nemrzí, ani pokoj člověku nedáte.“ —

Socialismus není jen bídy výlupek, socialismus dělnictvem zmítající, jest zlo i z výchování vyplývající: zlo socialismu plodí jak bída tak i nevěra.

Nuže, stojí dnes všem jásajícím liberálům i radikálům městským na vůli, voliti si, co chtějí: buď školu náboženskou pro města, které bez průmyslového lidu obejítí se nemohou, anebo školu světskou, s vyhlídkou na nejzralejší pokolení dělnické k socialismu spějící. Třetí cesty zde nestává.

Socialismus sám o sobě, v zásadě zlepšení poměrů dělnických není zlem, stane se jím však okamžitě, jakmile vloudí se v lid u víře chabý.

Jen nevěrci v řadách dělnictva agitující, upravili socialismus na idee výstředních snah.

Nechť jen připomene sobě každý odpůrce školy náboženské slova, jež Mgr. Mermillod klade v ústa dělníku, víry zbavenému: „Vzali jste mi nebe a slíbili jste mi zemi! Nuže, chci ji mít!“

Nevíme, zajde-li některým z našich liberálů a radikálů, kteří taktéž na nebe mnoho nevěří a jen na zemi svůj bmotný ráj sobě zbudovati snaží — zajde-li jim po dobrém uvážení stavu věci chuť, bojovati pro školu bez dozoru Církve. Či doufají snad tito „novověci“ mudrci, zlepšiti lid svými vsekommunálními názory a odvrátiti jej od od nemravnosti a divokosti, zneužívání svobody a panujících práv všech pro všechny?

O toto malé vysvětlení bychom prosili.

Vývody mohly by býti velice zajímavé.

Snad postačí, uvedu-li na pamětnou, že všechny programy socialistických sjezdů v Rakousku až do r. 1887., požadovali pro každého jednotlivce svobody náboženství a od r. 1887., že každý program dělnictva socialistického považuje náboženství pouze za věc soukromou.

Ve skutečnosti však žádný sociální demokrat a radikál na nic nevěří a proti náboženství vystupuje co nejrozhodněji.

Nuže, kdo přidati míní k tomuto plameni oleje?

Nechť přidá je kdo chce; každému je volno. Avšak kdyby plamen tento měl vyšlehnouti, nebude jen protináboženským — bude sociálním až do krajnosti.

Tolik pověděno budiž veřejnému mínění.

Proto nanejvýš nebezpečným jest, ponechávati náš dělnický dorost již od školy pouze vlastní vůli, cvičiti, anebo necvičiti se v náboženství. Jindy bývaly tak zvané „opakující hodiny,“ dnes není nic takového. *)

Stávající průmyslové a pokračovací školy jsou světské — bez vyučování náboženského.

A vyučování na těchto školách děje se v nedělní i sváteční dni a všední večer.

*) P. Václav Červinka: „Socialní studie o výchově učňů na školách pokračovacích“ 1889.

Kdy mají tito žáci navštěvovati chrám Páně? Kdy mají slyšeti slovo Boží?

Nechť nikdo nemyslí, že obratnost tužky nad papírem, hbitost ruky s hoblíkem či kladivem a j. náčiním, obrňuje dělníka před nešlechetností!

Z průmyslových a pokračovacích škol mohou vycházeti dobří řemeslníci — toho nepopíráme — že by však vycházeti mohli z nich i jinoši bohobojní a nábožensky vzdělaní zároveň, jací vycházivali z bývalých hodin opakujících, toho — tuším — nikdo snad tvrditi se ani neodváží. Jen za takových poměrů jest možno, že v odrost sotva ze škol vyšlý, šíří se pak výstražný socialismus — v továrnách.

Pomalou měrou od stupně k stupni, avšak s úplnou důsledností, přichází se k takovému, společnosti lidské nebezpečným cílům.

A jestli že ještě dnes nepozorují odpůrcové náboženství ve školách tyto důsledky, nevím, kdy jich spatří: snad až bude pozdě a až pracně od základů se bude musít na paedagogiu stavěti.

Nepochopuji, proč naše liberální intelligence tak zúmyslně zamlčuje a přechází s lhostejností původu toho socialismu, jehož konečných výsledků vzhledem na osobní bezpečnost i majetek, se nemálo sama děsí.

Zkrátka: dokázáno jest, že lid, zvláště lid dělnický, který náboženství ještě nepozbyl, poněvadž již od mládí svého v něm náležitě učitelé duchovními neb rodiči vzdělán byl, i když hospodářské sociální zájmy za princip svůj uzná, společnosti lidské ať v ohledu osoby či majetku — nebezpečným naprosto není.

A proč? Jednoduše proto, že tento lid snaží se pomocí zákonů Božských i světských zlepšiti postavení své — socialismem křesťanským.

Ten jest rozdíl mezi lidem bezvěreckým a náboženským.

Mohu se stanoviska sociologického ubezpečiti společnost lidskou, že neuznává-li toho potřebu ještě dnes, aby již od kolébky až k samostatnosti dítě vychovávalo bylo pod dozorem stavu duchovního a učitelského, že socialismem donucena bude společnost lidská k tomu, ne-li zítra, tedy pozítří na jisto. Bezodkladná nutnost si toho vyžádá.

Všecky okolnosti k tomu směřují, události denní tomu nasvědčují a okřídlené kolo „pokroku“ nás k tomu nese

Církev nepotřebuje obávati se socialismu. Církev za 1889 let překonala daleko větších a nebezpečnějších nauk v lidu: ale ti, kteří ostří hrot hnutí sociálního tím, že sami svoji nevěru v Boha a spravedlnost věčnou na odívaví i před zraky lidu dělnického — ti děsiti se budou moci socialismu.

Církev neobává se socialismu, zasáhnout v socialismus hlouběji nežli kterákoli z politických stran národních.

Křesťansko-katoličtí sociologové obračejí na sebe skrze díla svá pozornost celého světa. Katolíci utvořili si vlastní křesťansko-sociální program a dle něho také soustavně pracují. Lidumilnost katolických ústavů a spolků sv. Vincence z Paula zachraňuje před hladem a zoufalstvím tisíce ochuzených.

Politické listy katolíků věnují socialismu velikou pozornost a slouží snahám k zlepšení stavu chudých dělníků jako málo které z velkých listů jiných stran národních.

Samy tak zvané „sociálně demokratické“ listy dělnické nemohou vykazati se tak rozvážnými a cenně psanými úvahami pro přítomnost i pro budoucnost — jako listy katolické.

Nám katolíkům není tudíž potřeba lekat se z hospodářských důsledků sociálních, nám obávati se jest jen výstředností socialismu — hlavně fanatismu protináboženského.

Tomuto fanatismu jinače předejiti se nedá, nežli dobrými náboženskými školami pro mládež dělnickou. Neboť: co dítě v mládí jako přesvědčení pochopí, nikdy hned tak neopouští. A náboženského vzdělání naší mládeže dělnické jest nejvíce potřeba.

Jen tam, kde náboženství z rodin dělnických slabě na světlo vychází, jen tam nalezá v ý s t ř e d n í s o c i a l i s m u s své přívržence a stoupence. Kdo v městech našich žije, již dávno měl příležitost přiučiti se této pravdě.

Mnozí z povrchních posuzovatelů stavu věci budou se snad domnívati, že přeháníme staré socialní zlo, abychom docíliti mohli svého přání — školy křesťansko-katolické.

Nikoliv.

Jsmo dalecí toho, pomáhati k hrůzám socialním, o to stará se extrémní socialismus sám. Nám jest jen poukázati na to, aby nezahrávalo se s ohněm více než svobodomyšlným, a aby nejásalo se nad odstoupením knížete Liechtensteina z předsednictví katolického klubu na radě říšské tak, jako by tím i návrh jeho pro zřízení školy náboženské na vždy propadl a nikdy k splnění nedošel.

Žádná majorita ani žádná minorita nezastaví proud hnutí, jenž dopomůže nám ku — škole konfesionalní.

Za školu náboženskou přimlouvají se denní události i bez přičinění našeho.

Tak na př.: generaliemí soudu nad výtržníky kladenskými dokázáno, že z osob v bouři kladenských o dni Božího Těla se zběhlých, byli: tři 16, jeden 17, dva 18, tři 20, dva 21, jeden 22, dva 24, jeden 26, dva 27, jeden 28 a jen jeden 47 roků stár!

Co chceme těmito číslicemi říci o těchto „mladých katolících“, snadno se každý domyslí

Na takovéto také „katolíky“ musí býti bez váhání škola, prosím — jaká?

Na tuto otázku odpověď učiniti si může každý sám.

A jaká byla škola, v níž se tito lidé náboženství učili? Zkrátka, byla to škola směru nynějšího, v níž skoro nejmenšího připadá času na vyučování náboženské a dozor náboženský nad vychováváním je valně chabý — ano žádný.

Tak mluví ve prospěch náš samy — socialní důvody.

Chápeme úplně podivení soudcovy, jež pronesl k jednomu z výtržníků kladenských:

„Co vás to napadlo, tak si počínat? Neznáte Božích přikázání, jež krádež zapovídají? Neučil jste se to ve škole a neslyšel jste to v kostele?“ —

Praví a zbožní katolíci v den tak zasvěcený míru a pokoji, jako jest den Božího Těla, něčeho podobného, byť to i v Kladně bylo, se dopustiti za žádných okolností neodváží.

Zde úplně osvědčila se slova ze spisku: „K otázce školské,“ jež pronesl „selský filosof“ Alf. Šťastný Padařovský: že oddělením církve od školy, dělnictvu, které jest pouze na obecné školy odkázáno, by se znamenitě posloužilo. Kněz prý učí žáky poslouchat autorit a činí prý tak ze žáků — otroky; učitel prý nikoliv. —

Ano posloužilo by se dělnictvu, teprve nyní to chápeme, proč může býti dělnictvo takovým, jakým se již poznenáhla stává — a proč jej od mládí unášeti může také bezbožnost, snad proto, že učitelé snad neučí žáky poslouchati v mládí autorit a kněží k tomu málo vyměřeného času mají.

Díky za vysvětlenou našim „filosofům“. Díky! Jsme jim za to velice povděční.

Jen dál, jen dál tak, však velmi brzo musí nastat, nutné školské opravy: kříž brzo zavěsiti se musí tam, odkud sejmut byl. My křesťansko-katoličtí dělníci si toho přejeme, my přívrženci křesťansko-socialní reformace — ve všem.

Na slova naše — dnes — dbáti se nemusí, dbáti se však bude co nejdříve.

Novověký „pokrok“ zahájil tu dráhu a „pokrok“ dojde také jejího cíle.

Ne nadarmo hlásá křesťansko-katolický socialog a profesor na universitě lovaňské, Karel Périn: „Marně snažiti se budou lidé, aby stálosti dodali poměrům svým, nebudou-li ji žádati od Boha.“

Přicházíme k přesvědčení, jež vyslovil r. 1885 v měsíci únoru na sjezdu katolickém v Lovani, slavný vůdce křesťanských socialistů francouzských, hrabě de Mun: „Svoboda Círky a křesťanské vychování jsou nezbytným základem všech otázek socialních a naší první povinností jest hájiti základu toho bez oddechu a bez ustání.“

Ukončuje mínění své utvrzuji: nejen katechismem, nejen biblickou dějepřpravou, jen hodinou vyučování nejvznešenějším zákonům božím a sv. Círky naší, nýbrž úplným dozorem duchovenstva nad výchovou dětí, budoucnosti to národa, obmeziti a vymýtiti se nechá z příštího lidu fanaticismus a výstřednost, rozruch socialně nebezpečný nám všem působující.

Když politickým stranám národů evropských, když vládám ať jakýchkoli politických programů a směrů, záležeti bude na vnitřním pokoji a míru, musí nejprve zavésti — školu náboženskou.

Učení božského Mistra, který pozdravoval lid slovy: „Pokoj vám!“ musí především jiným učením dostati přednost. Teprve nyní nastává slavná doba, v níž osvědčí se učení Kristovo.

Hleďme budoucnosti té směle vstříc!

Německý paedagog o rakouském školství.

Podává *Cyřilka Pyšvejcova* v Čas. č. učitelek.

Při způsobu, jakým je opatřen dozor ke školám v Rakousku, dovedlo pronikavé oko Hauffe-ovo také nějaké „ale“ vypátrati.

Tak o místním dozorci školním shledal, že vlastně činnost jeho je tak omezena, že o něm nikde ani mluvíti neslyšel, ač podle zákona jeden člen místní rady školní se místním dozorcem stanoví.

Proto prý hlavní těžiště dozoru spočívá v rukou okresního inspektora. Vypočítav veškeré jeho povinnosti, doznává, že působení okr. školního dozorce jest pro rozkvět školství velmi důležité. I považuje Hauffe za chybu, že úřad takové důležitosti obsazuje se zatímně, že jsou dozorcí okresní na 6 let voleni. Myšlénka zatímnosti i nejsvědomitějšího člověka prý tísní.

Vedle této zatímnosti shledává Hauffe při dozorství okresním i tu chybu, že jest jakýmsi vedlejším úřadem, že není to místo stále placené, nýbrž že inspektory stávají se učitelé, řiditelé škol obecných a měšť., profesori gymnasiální požívající služného s místem svým spojeného i za dobu inspektorování. V některých zemích byla sněmem povolena částka k vydržování inspektorů okresních, a tak tito, jiných povinností nemajíce, mohou se úřadu svému cele věnovati. Ale v jiných zemích bylo to odepřeno i mohlo by se státi, že tam úřad ten povrchněji zastáván bude a tak celému školství škoda vzejde.

Celkem soudí, že vesnické školy nejsou v mezích zákona špatně opatřeny, že v nich děti se učí velmi dobře čísti, psáti a z části i počítati; avšak že právě ony látky, které mají největší cenu vychovavací, ustoupiti musí předmětům mechanicko-technickým.

Zákon o naprostém odstranění tělesného trestu patrně do horských údolí ještě neproniknul; to dosvědčil mu asi jedenáctiletý hošík červených tváří mnohovýznamným pohledem svých tmavých očí.

Dvěma obrázky lepších venkovských škol, které hospitant věrně vykreslil, končí se jeho spis. Jedna škola jest jednotřídná, druhá dvou-třídná.

První škola jest od svého založení německá, poněvadž obec, ve které se nalézá, dříve zcela německou byla. Nynější dobou však jest veliká část obce česká. Tolikéž učitel, třeba měl čistě německé jméno, jest Čech.

Vyučování počalo o sedmé hodině ranní. Škola má 40 dětí. Maohé přišly přímo s pole, kde již po několik hodin pásly dobytek. Po levé straně u dveří viselo malé zrcátko a hřeben na šňůře. Zde si hoši, než vstoupili, pečlivě upravili vlasy, a děvčata mimojdoucí alespoň očkem mrskla do zrcadla, nebo přihlazující své vlasy, napravovala na hlavě všeliký nepořádek. Před vyučováním modlí se děti „Otčenáš“ a „Zdravas.“ Pozdě přišlé děti po klekly hned před křížem nade dveřmi zavěšeným a vykonaly tiše ranní modlitbu, při čemž ve vyučování pokračováno. Potom si sedly beze všeho na svá místa.

Děti, které odpovídají, povstanou a skřížují ruce na prsou.

Vyučování přestává na němčině, počtech, psaní, čtení a zpěvu.

Ve zmíněných předmětech byl prospěch žactva zcela uspokojivý. Ovšem, rozumí se samo sebou, že před hostem místo pravidelného vyučování předvádějí se výsledky jeho.

Zběhlost ve čtení byla, až na jakýsi školský ton a nedostatek větného přízvuku, u většiny žactva i u začátečníků normálná. Znalost mluvnice nikde nescházela. Některé starší děti psaly nad obyčej krásně. V pravopise bylo žactvo na hořejším i středním stupni jistější, než průměrně na našich venkovských školách. Sešity slohové i krasopisné byly čisty. Zběhlost a jistota v počítání vyhověla na všech stupních již vyšším požadavkům.

Kázeň byla bez krutosti dobrá. Odnášel jsem si ze školy té příznivý dojem. Patrně pracoval učitel rozumně a svědomitě.

Druhá škola má dvě třídy. Nižší třída čítá přes sto dětí, vyšší bezmála sto. Mezi žactvem jest mnoho Čechů. Každá třída má svého stálého učitele.

Za tak velikého počtu žactva nelze nadíti se v nižší třídě úspěchů jiných, než skrovných. Mladý učitel také na svou úlohu nestačí. Již tón jeho řeči jest tvrdý a mechanický. Množstvím českých dětí jest práce jeho ještě ztížena. *) Proto také v prvních letech školních nedosáhne se více, než že děti bez přízvuku lehká slova a věty mechanicky správně čtou. Ačkoli při psaní jako na komando všecky obličejem na tabulky téměř se položí, jest jejich písmo dobré. Opisují z knihy nebo z tabule. Mnozí žáci nedovedli, co sami napsali, přečísti. Bezpochyby to byli Češi. Velikou vadou jest tiché a ošklivé mluvení — příčina to špatného dojmu, jaký třída činí. Nářečí bují bez překážky. Zatím se pilně hledí mluvnice. Děti znají rozličné druhy slov, nejen že skloňují a časují ale rozebírají též jednoduché věty. Počítá se v oboru 100 hezky obratně. —

Zpěv byl ošklivý. Zpívající křičely děti a vyrážely tony. Dobré, jasné výřečnosti nedbáno. Přes to zdálo se, že zpívají rády. Výběr písní byl celkem pěkný.

Tak vypadají lepší venkovské školy v Rakousku. Dověděl jsem se, že jsou i horší a mnohem skrovnější. V Čechách a v arcivévodství Rakouském jest školství poměrně lepší, než v ostatních zemích.

*) A přece nestará se s vyšších míst o důstatek českých škol. Pozn. red.

Stavby kůlové (nákolné) a jiné předvěké starožitnosti. *)

Ještě na žádný objev z oboru předvěké archeologie neb pradějin nebyl obrácen pozor v takové míře a v tak širokých kruzích, jako na tak zvané stavby kůlové. Literatura o nich jest nyní již nepřehledna, ač objeveny jsou sotva před třemi desetiletími. Abychom posouditi uměli, pokud stavby kůlové mohou býti časoměrem u výpočtu věku pokolení lidského, jest nám především zkoumati jejich podstatu, abychom rozlišili pravdu od báje, spolehlivé prozkumy od domněnek libovolných, jasně a střízlivě.

V lednu 1854. opadla voda jezera curyšského níže, než kdykoli v předchozích stoletích; ještě o jednu stopu níže, než v r. 1674., kdy výška vody na pobřeží za nejnižší označena. Pobřežní obyvatelé použili toho, že na velkých lánech v sušinu obrácených zbuovali blíže břehů různé stavby. Mimo to chtěli rolníci v Obermeilenu získati kus půdy oruě tím, že vystavěli na sušině jezera rozsáhlé čtverce, jichž vnitřní prostoru zemí naplnili, kterou vybrali na dvou různých místech dna jezerního. Dělníci odklidili s povrchu 1½ stopy silnou vrstvu žlutošedého bahna, pod níž přišli na 2—3 stopy silnou vrstvu černé setlelé země. V této vrstvě objeveny byly různé věci kamenné, kostěné, rohové, kusy parohů jeleních, provrtané zvířecí kosti atd., jak již v dřívějších letech rybáři podobné věci při čistění dna jezerního vylovili; dále střepy hrnců, lískové slupky, setlelá tráva a listí a p.; posléze objeveny jsou hlavice tlustých kolů dřevěných — tak zvaných jehel, které u velikém množství 1—1½ stopy od sebe v řadách do půdy zaraženy, a tak měkké byly, že je rýčem snadno přeryli. Místní učitel upozornil na tento nález starožitníky v Curychu. Tito a z nich zvláště Ferdinand Keller činili rozsáhlé a bedlivé prozkumy, a tu vyšlo na jevo, že jsou to zůstatky starých lidských obydlí, která na kolech neb jehlách do půdy jezerní zaražených vystavena a proto „stavby kůlové“ neb „stavby na jehlách,“ neb jezerní obydlí = habitations lacustres nazvána jsou.

Prodlením času objeveny jsou podobné stavby kůlové i v jiných jezerech švýcarských, a to v bielském, neuenburgském, ženevském a j. Nyní již známo jest přes 200 kůlových staveb ve Švýcařích, v kterých jest kolů dřevěných na tisíce. V letech pozdějších objeveny byly též stopy kůlových staveb v jiných zemích, v jižním Německu, v severní Itálii, v Meklenburku, v Pomoranech, tak že pátrání po nich vešlo po nějakou dobu jako do módy. „Horečka kůlových staveb,“ dí Lindenschmit, „překročila daleko přes obor mezi starožitnictvím, ano dostala se až do kruhů kancelářských, a pátrání po kůlových stavbách bylo odporučeno, ba úředně i nařizeno jako čestná věc zemská.“ Aspoň mnozí si myslili, že by vlast jejich zůstala za jinými zeměmi kdyby nevykázala se také zůstatky staveb kůlových. Tak stalo se, na př. že jeden vídeňský časopis za onoho času vítězně oznamoval: „Nyní i Rakousko jest v řadě zemí staveb kůlových; u Olomouce objeveny byly stopy kůlových staveb, a to nikoli v jezeře, nýbrž v řece, což nemá ničeho sobě rovného, jest to unicum.“ Nalezeny byly totiž různé nástroje a nářadí, zvířecí kosti a p., též několik dřevěných trámců, avšak jen vodorovně položených a nikoli kolů neb jehel do země zaražených. Tak Lindenschmit ovšem pravdu pověděl řka, „že z obecního třeštění pojala také některé badatele občasná závrať a slabota oka i úsudku; stavba kůlová bez kolů připomíná přísloví lucus a non lucendo, aneb sehrání Shakespearova Hamleta bez prince dánského.“

*) Na ukázkou z nejnovějšího díla Bible a Příroda od Tom. Střebského.

V nejnovější době upouští se již vždy více od náhledu o vysokém stáří kůlových staveb. Hochstetter má za pravdě podobné, že pocházejí z posledního předkřesťanského století; Fr. Maurer klade je mezi osmé a páté století, Pallmann do posledních čtyř století před Kr.; Hassler, s nímž O. Fraas se shoduje, míní, že většina kůlových staveb mladších pochází z třetího předkř. století, a dokládá o starších: „Nic, pranic nás nenutí, abychom s určením jejich stáří zašli až za rok 1000. př. Kr.; zvláště platí to o kůlových stavbách, které pokryty jsou více neb méně mocnými rašeliništi a vrstvami šterkovými; neboť lze snadno dokázat, že z toho není možná žádného časoměru vyvésti, a to proto, jelikož způsob jejich vzniku a útvaru závisí na různých okolnostech, které jsou na různých místech různé. Nejsme-li nuceni jíti přes 1000 let před Kr., zamlouvá se spíše leccos pro to, abychom je odkázali do doby ještě mladší.“ Tu jest tedy celá řada vědců, kteří beze všech theologických ohledů, z důvodů pouze vědeckých, mezi sebou nezávisle dospěli k přesvědčení, že kůlové stavby sahají nejvýše k roku 1000. před Kristem.

Nad to uveřejněn byl 30. prosince 1864. v „Augsburger allgemeine Zeitung“ skoro officiosní článek, kterým ve jménu geologů odmítá se všechna zodpovědnost za výpočty o stáří staveb kůlových. „Ferd. Keller,“ tak dí článek, „nejdůkladnější badatel v tomto oboru, nikdy se ani nepokusil stáří to ciframi určit, jelikož právě při této věci není žádné opory vědecké.“ Z téhož důvodu ani duchaplný Desor, ani bystrý petrohradský akademik von Baer, jenž o pravěku člověčenstva v Evropě nejrozsáhlejší konal studia, ani Lyell, ani který ze všech dánských starožitníků neodvážili se vysloviti domněnku o počtu staletí neb tisíciletí. I Morlotův pokus byl po přísnější zkoušce prohlášen za nedostatečný. Co teprve máme souditi o lehkomyšlných hypothesách a kombinacích mužů, kteří, aniž by byli švýcarské naleziště viděli, jen po všestranném vykořistění Kellerových prozkumů drze vyhlašují fantastické theorie o původu a stáří kůlových staveb? To věru není vědě ani výhodou ani zásluhou, a přičiňuje jen k tomu, že zmatené pojmy a názory vrhány bývají do jisté části vzdělaného obecnstva, jež nečítá větších původních děl příslušných odborných badatelů. Ferd. Keller ne bez příčiny touží sobě toho velice, že „podobné tlachy i velmi vážené časopisy do svých sloupců pojímají.“

Po těchto všech úvahách lze nám tvrzení, že ze staveb kůlových lze dokázati vyšší věk pokolení lidského, než jaké biblická chronologie uvádí, beze vši pochyby jakožto vědou v nynější době již překonané odmítnouti a odsouditi. Bohužel však výsledky strážlivého bádání šíří se v dalších kruzích mnohem volněji, nežli bájková líčení kůlových staveb, jak hned po objevu jejich rychle rozšířena byla. Virchov toužil toho ještě 1875. ve schůzi anthropologů v Mnichově: „Jaké škody nadělaly kůlové stavby, jelikož vzbudily představu, že vše, co náleží k nim, musí míti stáří nejméně 4000 let! Tohoto klamného úsudku není snad žádný z učenců vinen, choutka k nemu vězí mnohem spíše v masse lidu, která každou kůlovou stavbu položila by nejraději před nejstarší podání. Nedbá se toho, že do dneška jsou ještě velicí a mnozí národové, kteří žijí ve stavbách kůlových, že mnoho osad Evropských ještě v době historické, některá vendická města až do 11. a 12. století, byly stavbami kůlovými. Přestává se na tom, že veškeré stavby kůlové z jedné a téže doby pocházeti musí, a to asi z doby 4000 r. před Kr., a tak soudí se beze všeho vědeckého dokladu.“

Dle všeho, co jsme tuto již vyložili, nebude snad třeba opětně varovati, aby nepokládalo se vše, co najmě v prostonárodních spisech a pojednáních o pradějínách uveřejněno bývá, za bernou minci. Velmi snadno vyvozují se v podobných spisech z velmi nejistých návěští určité závěrky a na zcela osamocených prozkumech staví se obecná líčení. Když na př. v nějakém hrobě objeví se lebka podloublá a bronzové meče s malými jilci, hned tvrdí se, že národ, který zde v době bronzové přebýval, náležel ku kmenu dlouholebovému, že měl malé ruce a proto

že byl malé postavy. Podobná upovšechnění ovšem hned poznáme za libovolná; pátrá-li se někdy déle a zevrubněji, objeví se také lebky kulaté a jilce větší.

Jinou chybou těchto líčení namnoze bývá, že to co cestovatelé o nynějších divoších vypravují, přenáší se beze všeho na národy tak zvané předvěké. Není pochyby, že staří národové na nejnižším stupni civilisace v mnohých věcech nynějším divochům se podobali: vyráběli si nástroje z kamene, rohu, dřeva a p., živili se lovem, rybařením a t. d.; a pohlížíme-li k poměrům nynějších divochů, prospívá nám to mnohonásobě, že obezříme se v jednotlivostech života starých bydlitelů střední Evropy; lze se nám na př. domnívati, k čemu byly jisté nástroje, jak je robili, jak jimi zacházeli a p. Avšak bez podobných opor přenášeti to, co nyní u divochů shledáváme, na národy předvěké, jest naprosto libovolným. A přec shledáváme namnoze v takových líčeních tak zvaných pradějin též zprávy o názorech náboženských, o mravech a společenských zařízeních doby kamenné, bronzové a t. d., které spočívají jediné na zprávách cestovatelů o Hottentottech neb ostrovanech tak zvaných Fidschi: cos podobného nelze přec dověděti se z nástrojů kamenných neb kostí zvířecích! Ještě větším nesmyslem jest, jak jsme již jednou pravili, když stanoví se posloupnost nynějších divochů od nejsurovějších až k nejvzdělanějším, a tato posloupnost když přenáší se do pradějin, jakoby nejsurovější národové byli typem nejstarší, tedy tak zvané paleolitské neb třetíhorní doby, a poněkud vzdělanější typem neolitské neb mamutí doby a t. d. Není věru třeba důkazu, že takovéto jednání nelze nazývati vědeckým; jest také viděti z těchto líčení, že pradějepis jest vědou ještě velmi mladou; pokrok bádání přejde přes tyhle mladistvé pokusy, bude více pěstovati kritiku a šetřiti více strážlivosti a rozumné úvahy.

Soustava nedělních a svátečních perikop k potřebě katechetické.

(Pokračování.)

Výklad 13. Ctnosti Božské. Jiné naše povinnosti, uložené v 1.—3. přikázání. (Perikopy 2. neděle adventní: Mat. 11, 2—10. Řím. 15, 14—12.)

Čekáme od Spasitele dary milostí nebeských. Spasitel udílel jich míru plnou hnedle za svého pobytu v těle lidském. Jeho srdce útrpné činilo lidem čeho třeba, zázraky pomáhalo. Slepým otevíral zrak — hluchým sluch: nám otevírá duchovní zrak i sluch — vírou. Kulhavým a malomocným dával sílu a zdraví — nám — naději dává totiž pro duši. Mrtvou duši křísí — a zvěstuje jí evangelium pokoje a lásky. Těchto darů nám třeba. Výklad o víře, naději a lásce dle katechismu. Ukládá nám tyto ctnosti míti a rozmáhati 1. přikázání Boží. Máme-li víru, naději a lásku Boží, snadno máme ctíti jméno Jeho a to-li ctíme, snadno i podle vůle jeho čas svůj tak uspořádáme, by Jeho službě věnován byl každý den, který si vyhradil. Toť přikázání 2. a 3.. Kdo tato přikázání plní, jest spojen s Bohem svým a o Jeho lásku se opíraje má vždycky útočiště jisté. Není třtinou na větru. Dovede i pro Boha trpěti nesnáze — není člověk měkkým rouchem oděný. Má totéž štěstí, které prorok Hospodinův měl: Čekal Spasitele s odměnou nebeskou ne pro jiného, ale sám pro sebe. Epištola ukazuje, kterak písmo sv. starého i nového zákona plno jest důkazů lásky Hospodinovy nejen k vyvolenému národu — ale i k pohánům. Bůh povolal obojí ty národy k víře v Otce, Syna i Ducha sv. k naději i lásce. Další postup jako při evangeliu. Protož plesejme i my, kteří k týmž

darům povolání jsme. Plesejme a doufejme, že i v nás rozmnoží Spasitel dary své skrze Ducha sv. bychom dobrými dětmi byli neustále Otce nebeského.

* * *

Výklad 14. Láska k bližnímu. 4., 5., 6—8. příkáz. Boží.

(Perikopy neděle 3. adventní. Jan 1, 19—28; Filip. 4. 4—7.)

Sv. předchůdce Jan přísně káral farizeje, a zde tak mírně a trpělivě si vede, ač tito poslové z farizeů byli. Vidí v nich zástupce řádné vrchnosti, od Boha zřízené. Tak i nám třeba si vésti: Zástupci Boží jsou rodiče, učitelé, pak jiné vrchnosti duchovní a světské. O těch mluví 4. přík. Boží. Také k jiným lidem jsme na světě připoutáni — a proto, které s nimi nás váže — je láska k bližnímu. Kdo miluje bližního, chrání jeho zdraví těla i duše, chrání jeho život tělesný i duševní (5. přík. B.) chrání jeho majetek (7.) a jeho čest. (8.) O těchto přík. se pojedná, více pak dbá se o to, aby žák si zamiloval náležitou k bližnímu lásku, než aby poznal do podrobná každý jednotlivý hřích proti té lásce čelící. Jestliže takto budeme jednati s bližními, nejlépe dosvědčíme o sobě, že mezi námi stojí Spasitel, kterému s pokorou co nejhlubší sloužíme a staneme se hodnými pochvaly každého pořádného člověka. První křesťané bývali takoví. „Hle, kterak se milují,“ říkali o nich pohané.

Epištoly použití lze jako doložky: Pán blízko jest, všude přítomen jest, vidí, kterak jsme poddáni vrchnostem, rodičům, zdali jsme mírní a trpělivi s bližními, jaké žádosti nás ovládají! Plesejme, jsme-li v tomto ohledu v pořádku. A pakli doposud jsme se nenaučili takovými býti — Pán je blízko, prosme Ho, aby nás tomu naučil. Jistě a rád tak učiní.

* * *

Výklad 15. Péče o vlastní duši. 6., 9—10. přík. Boží.

(Perikopy neděle 4. adventní. Luk. 3, 1—6; 1. Korint. 4, 1—5.)

Co tu vrchností — a žádná nestala se hlasatelkou Kristovou, nýbrž pokorný Jan. A ten hlásal pokoru (hory ponížujte) přímou a spravedlnou (místa křivá i ostrá) velel povznášeti duši k nebi (údolí buď vyvýšeno.) Pokoře učí nás přík. Boží, zvláště 4—8., které velí podrobiti se vedení lidí od Boha ustanovených a zapovídají posudky, pomluvy, vynášení sebe nad bližní. Také přímou učí, zrazující lež a přetvářku. Učí spravedlností (7. přík.). Za to pak duši povznášeti učí (přík. 6.). Ctností čistoty podobny se činíme andělům: Učí tomu: přík. 9—10., kteréž zbaviti chtějí duši také žádostí nezřízených. Proč i žádosti P. B. pod svůj zákon postavil? Uspořádáme-li duši svou podle napomenutí sv. Jana, jistě zavítá k nám Spasitel, aby rozmnožil v nás milost, které nám ve zpovědi a sv. přijímání udělil. Čisté srdce mu přichystejme za dárek, co pastýři a králi se mu budeme klaněti.

Lidé rádi posuzují jeden druhého. Posuzovali také sv. Pavla, když nemluvil podle jejich chuti. I svědčilo to jejich duševní pýše — a z té povstala nespravedlivost jejich k tomuto apoštolu. A přece neviděli mu do duše. Jen Pán vidí do duše — viděl jeho zásluhy, čistotu, zbožnost. Kéž vidí též v duši naši, nikoli pýchu a nespravedlnost, ale pokoru, spravedlnost a zvláště čistotu, jak myšlének, tak žádostí a řečí a skutků, aby mohl nás v den příchodu svého chváliti, a mnohými novými milostmi obdařiti.

* * *

Výklad 16. Narození Páně. Účel příchodu Messiášova. (Perikopy vánoční. 1. Luk. 2, 1—14. Tit. 2, 11—15. 2. Lukáš 2, 15—20. Titus 3, 4—7. 3. Jan 11—14. Žid. 1, 1—12. Na sv. Štěpána. Mat. 23, 34—39; Sk. apošt. 6—7. kapit.)

Narození Páně se vypravuje podle evangelíí naznačených a evangelia sv. Jana vezme se podnět k převedení paralely mezi slávou Syna Božího, kterou jako věčné Slovo měl, a mezi bídou, kterou sobě jako člověk — tělo zvolil. Podle evangelia na den sv. Štěpána ukáže se, kterak skutečně „svouji Ho nepřijali“ proč? Nenesl jim bohatství ani slávy světské, ani konec panství

římského. Účel jeho byl jiný: přinésti bohatství duchovní, založiti říši spásy, smířiti nás s Otcem, kterého jsme rozhněvali.

Epištol 1. a 2. použití dlužno jako výborných doloh mravních k povzbuzení, bychom vážili sobě příchodu spásy skrze Ježíše Krista. V epištole 3. lze provésti tutéž paralelu co při 3. evang. A taktéž na účel příchodu Kristova poukázati při výňatku o sv. Štěpánu ze sk. apoštolských.

* * *

Výklad 17. Mládí P. J. Vtělení Jeho stalo se pro všechny lidi.

(Perikopy tyto neděle po narození Páně: Luk. 2, 33—40. Galat. 4, 1—7. Nový rok. Luk. 2, 21. Titus 2, 11—15. Neděle po něm. Mat. 2, 19—23. Galat. 4, 1—7. Zjevení Páně. Mat. 2, 1—12. Isai 60, 1—6.)

Při opakování příběhů z mládí Páně na základě perikop poukazuje se, kterak již tu jevil se všude účel příchodu Páně: aby strádal, trpěl, příkladem byl pro každého — aby zjevil se a skrze sebe aby zjevil i Boha Otce všemu světu, aby měl zlatou korunu království Božího a jako velekněz náš aby obětoval Bohu kadidlo oběti dokonalé, smířiv Jeho spravedlnost myrrhou a smrtí za nás. Epištola ku Galatům u výňatku, ty dni čteném, jedná též o mládí P. J. Ač byl dědic — Pán a král slávy — král vyvolených, svěřen byl pěstounu a matce lidské — ba i „počátky“ — živly neživotné — nerozumné ho chrániti musily: I my po cestě do Egypta, pouště a úkryty zemní, stromoví . . . Za to až nastane plnost času, pak Spasitel vyplní vše, co o něm předpovídáno, a nebude tu již služebník, ale Syn, aby ze služebníků Božích utvořil — dítky Boží. — Až do příchodu jeho také lidé všickni byli pouhými služebníky — otroky, pro hřích svůj a nedokonalost skoro horšmi, nežli nerozumní tvorové („počátky světa“). Ale milosrdenství Spasitelovo vysvobodí je z otroctví a učiní z Boha jejich — Otce jejich.

A tehdy má se státi, co Isaiáš předpovídal: Jerusalem a s ním všickni věrní přijmou světlo nebeské, — učení Páně shromáždí se v církev jednu, plnou bohatství duchovního, plnou oběti neposkvrněné a chvály Hospodinovy. Ale tma přikryje ty, kdo Spasitele zamítnou, jako činili Betlemští, jako Herodes, vrah dítek a později mnozí jiní zaslepenci.

* * *

Výklad 18. Ježíš Kristus jest Syn Boží, jest pravý Bůh. (Perikopy neděle 1. po zjevení Páně. Luk. 2, 42—52. Řím. 15, 1—5)

Pán J. 12letý v chrámě. Tu již slavně prohlašuje, že tento chrám jako dům Otce Jeho — jest i Jeho místem a působištěm (49. verš). Jakoby říci chtěl: Jsem Syn Boží a jako Syn Boží jsem pravý Bůh — a mé sídlo — jest chrám Boží. Že skutečně P. J. jest Syn Boží, — mnoho podal důkazů po veškeren svůj život. Proberou se důkladně na základě katechismu. Zázraky Kristovy význačnější se vypravují a poukáže, tyto zázraky že dosvědčují božské poslání Páně a tedy také pravdivost naprostou — božskou — jeho svědectví, kterým vedle slov Otcových i sám za Syna Božtého a pravého Boha se vydává. — Maria i Josef divili se řeči Páně — ale věřili a víru tu v srdci zachovali. Vždyť viděli a zakusili sami té divné ochrany, kterou Otec nebeský svému Synu skýtal. J. K. byl dítko, — malé a slabé na pohled a přece — Syn Boží a pravý Bůh. Důvody podle katechismu. Doloha dle epištoly. I vy jste doposud ve věku dětském, snad stejného věku s Ježíškem. Co od vás chce? Jako Bůh — oběť! Oběť těla i duše. Oběť ta budiž čista. Tělo neposkvrněné, strídmé, poslušné vždycky hlasu víry. Duši plncu víry, moudrosti a lásky obětujeme P. J. — Synu Božtému, Bohu pravému.

* * *

Výklad 19. Zázraky Pána Ježíše. (Perikopy: Jména Ježíš: Luk. 2, 21. Skut. apošt. 4, 8—12. Neděle 2. po zjevení Páně: Jan 2, 1—11. Řím. 12, 6—16.)

První zázrak P. J. Co jest zázrak? Zázrak jakožto důkaz poslání Božího. Zázraky Kristovy vedle toho značí Jej jako dobrodince každého potřebného, jako Pána veškeré přírody, ať živé, či neživé, jako Pána života. Vypravují

se pokud již nebylo jich minulý týden zpomenuto. Kéž i s námi učiní zázrak, aby vodu marných řečí a skutků změnil u víno skutků a řečí pro věčnost prospěšných.

Epištola vypisuje různé ty dary, které skrze zjevení Boží v Kristu Ježíši jsme obdrželi: víru svatou, (proroctví verš 7. učení), zákon pravý, zákon to lásky — zřízení církevní a skrze ně milosti Boží ve svátostech podávané (posluhování, napomínání, udělování, představenstvo verš 8.) pak posilu pro utrpení a strasti a práce tohoto světa. Různé tyto dary dány jsou skrze Krista nám lidem, abychom byli jeho bratřími a tak i syny božími. Jestliže pak skrze víru a milosti Boží, které nám podává, stáváme se z hříšníků dobrými — je to vzkříšení mrtvého; z nevědoucích — věřícími — je to vrácení zraku slepému; z klesajících — stálými — je to narovnání chromého; ze zatvrzelých poslušnými — je to navrácení sluchu hluchému. I na nás dějí se od Krista zázraky, jaké činíval za svého tělesného na zemi přebývání. O zázracích, že jsou důkazy božského poslání Kristova, promluví se jako při evangelium. Kéž s námi Kristus ještě ten zázrak učiní, aby nás nehodné podle své síly učinil hodnými nebes pro svoje zásluhy a milosrdenství.

* * *

Výklad 20. Kristovy ctnosti. (Perikopy neděle 3. po zjevení Páně: Mat. 8, 1—13. Řím. 12, 16—21.)

Evangelium dnešní představuje Krista Ježíše, který ochotně pomáhá, kdekoli třeba i očišťuje malomocného a uzdravuje služebníka setníkova, chvále jeho víru a pokoru. Jakou tu lásku ukazuje bližním: pomáhá potřebným, kárá nevěřící národ, chválí a povzbuzuje ty, u kterých víru a důvěru spatřuje. Lásky jeho nehledí pouze jednotlivcům prospěti, ale i národu — a všem lidem. Všem lidem — přinesl víru — a přece i jednotlivým sám ji hlásal (Samaritánka). Všem lidem nese očištění od hříchů — a také jednotlivci nepohrdal. Všecky lidi chtěl přivést k Otci nebeskému a proto radoval se nad každým jednotlivým člověkem Bohu oddaným, rmoutil se nad hříšníky, nedbal potupy lidské, ale vyhledával hříšníky, obcoval s nimi, učil je, Bohu je navracel, zatvrzelé káral, tresty hrozil — a za všecky umíral. Z lásky jeho pocházely ostatní ctnosti: trpělivost, horlivost, oddanost do vůle Boží v hodinu utrpení. Umřel za všecky, a ta oběť aby byla Bohu milá, nám prospěšná, z moudrosti Božské a z lásky jeho i svoji duši a tělo lidské ozdobil čistotou, nevinností v pravdě božskou. Neměl hříchu — a za hříšníky umřít se odhodlal. Jaká vznešenost nad všecky mudrce, nad zakladatele kterékoli lidské víry. Jeho dílo jest božské, protože On sám božský jest.

Plnost zákona dle epištoly je milování takové, jakého vzor zůstavil nám Kristus Pán. Ctnosti jeho se objasní, jako při evangeliu naznačeno. Kristus stal se příkladem naším pro nás hříšníky. Následujme příklad Jeho lásky nikoli proto, bychom jiné snad k Bohu vedli, ale abychom sami od Krista k Bohu vedeni byli. On se nemstil, nehněval, ale dobře činil i nepřátelům co nejzatvrzelejším.

* * *

Výklad 21. Říše Kristova nezanikne. (Perikopy neděle 4. po zjevení Páně; Mat. 8, 23—27.; Řím. 13, 8—10.)

Kristus na lodičce — je vzor Jeho stálé přítomnosti mezi námi — v církvi. Církev obklopena je vlnami pronásledování, zmítána častokráte bouří a větrem i vnitřních nepořádků — Kristus jakoby spal — ale přece jí zahynouti nedá, vzbudí se a vysvobodí loďku v nebezpečí svrchovaném. Vždyť to slíbil. Petrovo postavení mezi apoštoly. Jeho vyznání a sliby Kristovy. Modlitba Kristova za sv. Petra, udělení pastýřské moci. Sliby Kristovy druhým apoštolům. Kristus založil církev nerozbornou, na věky trvající a v té církvi trvá se svým trojím úřadem. Úkol církve je stejný s účelem příchodu Kristova, ona pokračuje v Jeho díle, Jeho majíc neustále za hlavu neviditelnou. Plná moc církve. Církev jediná jen může býti pravá — a tato jediná

ještě jest samospasitelná — protože v té jediné stále je Kristus a nikdy ji neopustí.

Každá říše má panovníka, poddané, zákon. I Kristus je panovník náš, my pak jsme poddaní Jeho a zákon náš jest: láska. Kdo ten zákon s pomocí Kristovou plní, ten nikdy nebude překvapen bouří pokušení, ale vždy odolá, protože má říši Kristovu, milost Boží v srdci. Ale náleží též k viditelné říši Kristově, společenstvu všech téhož zákona příslušníků. A to je Církev. Její založení a úkol. Úkol tento plniti bude až do konce času, až do konce času bude mrtva, i vydrží přes všechna pronásledování a bouře, aby členy zdárné dovedla do říše Kristovy slávy — do nebes.

Poznámka: Jestliže tyto neděle přijdou zařaditi po neděli 23. po sv. Duchu, dle našeho plánu po přípravě žáků k sv. zpovědi adventní, třeba bude podle počtu těchto pohyblivým přesunutých perikop pozměniti postup výkladu. Přesunou li se pouze perikopy, neděle 6. po zjevení Páně, tedy látka o církvi tuto začatá proběře se poněkud rychleji a vynahradí se, co pro stručnost zmeškáno jindy a perikop o zrně horčičném a druhých tu neděli položených použije se k znázornění, kterak milosti Boží posvěcující po smíru s Bohem v srdci může přibývati, a kterak tudíž po zpovědi adventní máme o vzrůst milosti této dbáti. Na základě tohoto úvodu snadno bude pokut třeba opakovati buď v pokání, nebo v Nejsv. Svátosti oltářní. Pakli přesunou se neděle 2—3. před nedělí poslední po sv. Duchu, vezme se učení tuto položené hnedle před adventem a poukáže se hlavně k tomu, že i Církev Kristova očekává — připravuje se a touží po příchodu Kristově a dnu odplaty a soudu, aby zbavena byla bouří, které jí hrozí, zlého koukole a všeho, co překáží jejímu vzrůstu a zdaru. Poněvadž v tom případě jest příprava k adventní zpovědi, odbyta již 14 dní před adventem (snad i více), mohou se dítky o něco dříve ke sv. zpovědi vésti, nebo se vhodným způsobem mezi výkladem právě probíraným udržují ještě až do příhodné doby v duchu kajicném, poukazováním na ošklivost hříchu, který docela odporuje povolání našemu v církvi, a vůbec použitím každého motivu, který k vzbuzení lítosti, studu, zahanbení nad hříchy se naskytuje. V tom ohledu bez toho každý poněkud jen zběhlý katecheta nejlépe učiní, když podle své povahy od srdce k srdci mluvití bude, a nikoli podle nějaké šablony, která sevšední jak jemu tak dětem. Motivy ze sv. evangelia čerpané jsou tak četné, že není třeba neustále jen a jen jedněch a týchže používati a cest k srdci lidskému má slovo Boží také mnohem více nežli lze v krátkých nástinech jakýchkoli výkladův naznačiti. Meditace, příprava na postup katechese a modlitba učiní slova katechetova slovy Ducha svatého, ať asi najdou přístup k srdci i dítěte, byť třeba jen na ten čas, pokud toho pro platné přijetí svátostí je třeba.

* * *

Výklad 22. Církev — škola Kristova bez klamu a vždy svatá. (Perikopy neděle 5. po zjevení Páně. Mat. 13, 24—30. Kolos. 3, 12—17.)

Podobenství o koukoli mezi pšenici — a jiná: o dobrých a zlých rybách o pannách opatrných a neopatrných atd. dosvědčují, že Kristus dobře znal budoucí obyvatelstvo říše své, věda, že i zlé členy bude chovati ke dni soudnému. Kterak to možno? Což učiti bude špatně zákonu Božímu? Je neomylná! Důvody toho. Rozdíl mezi úřadem učitelským a osobami jej zastávajícími, jakožto soukromými. Nositelé zvláštního daru neomylnosti, k čemu se dar ten vztahuje? Dobře učí, bez klamu, a přece koukol — protože mnozí zavírají srdce před pravdou nebo zákonem sobě nemilým — a otevírají je svůdcům. Kterak tedy církev může se nazývati svatou? Výklad této vlastnosti. Též my můžeme přes veliký počet hříchů svých ještě státi se svatými. Kéž aspoň očistec dosáhneme, kde by z duše naší poslední stopy zlého koukolu vypleli a spálili.

Epištola jakožto doloha nabádá, bychom hleděli svátosti se domáhati, odpuštěním a láskou, kterýmžto způsobem opatříme si pravý, duševní pokoj,

a pak slovo Kristovo, které církev podává písmem i slovem výkladu, abychom zachovali a díky činili Bohu, že nám opatřil školu dobrou, školu víry a svátosti, církev totiž zřídív neomylnou a svatou.

* * *

Výklad 23. Církev katolická je pravá. (Perikopy neděle 6. po zjevení Páně. Mat. 13, 31—35. 1. Thessal. 1, 2—10.)

Podobenství o evangeliu tomto pověděná značí, kterak církev Kristova z malých začátkův se rozmohla. Napřed v apoštolech jsouc skryta, rozložila se brzy po všem světě. Napřed jako kvas ukryta, potom pronikla všecko lidstvo. Od apoštolův rozšířena byla, od nich převzala učení, svátosti, hlavní zřízení, vládu svou — jest apoštolská. Byla určena pro všechna místa i časy jest obecná. Obecnost její patrna z rozšíření jejího po světě, a ještě více by patrna byla, kdyby nám známí byli „neviditelní“ údové církve. Souhrn známek církve pravé. Pravá církev jest jenom jedna — římská, ta, která uznává sv. Otce za svou hlavu. Zrodili jsme se v ní, ona nás učila tajemstvím božím. Hleďme, hleďme býti dobrými jejími syny. Epištola podává malý obrázek, kterak slovo Boží jako zrno horčičné i kvas se rozmáhalo. Jako zrno horčičné rozšiřovalo se slovo Boží s církví skrze hlásání apoštolů — zde sv. Pavla (Verš 8.). Jako kvas proniklo pomalu veškeru srdce lidu, že pak všichni stáli se následovníky apošt. (Verš 1—7.). A tak tedy skrze apoštoly přišlo světlo víry všemu světu, aby všickni sloužili Bohu živému a pravému. Verš 9. a 10. Je tedy církev pravá apoštolská obecná. Jenom jedna je pravá a ta je římská.

Doloha dle verše 9. a 10.

D r o b n o s t i.

Vysoká škola pro ženy v Rusku. Emancipace žen v Rusku zcela jinak se vyvíjí než na západě. Úřady telegrafní jsou a zůstanou hlavně v rukou ženských. Jako lékařky osvědčují se ženy dobře a jmenovitě v Asii mají své povolání. Nyní mají snahu, aby i obor lékárnický byl jim přístupen. Mohou se při tom odvolávat na milosrdné sestry, které ve Francii a Švýcarsku i v Rakousku zařídily lékárny a dobře je spravují, a na ošetřovatelky ve všech státech a hlavně ve válce. Vskutku přihlásilo se letos patnáct aspirantek za praktikantky v lékárnách. Vyšší kursy pro ženy byly na nějakou dobu uzavřeny. Nyní otevřely se opět. Ale ministerstvo čerpalo naučení ze zkušenosti dříve nabytých a dalo těmto kursům nyní zvláštní řád. Aby dozor nad nimi nebyl stížen, nesmí všech posluchaček býti více než 400, z nichž jen 8 smí býti mimořádných hospitantek. Též omezen je počet posluchaček nepravoslavných. Bydlení nesmí posluhovačka, kde chce, nýbrž jen buď v lůně rodiny (u rodičů, u příbuzných) nebo v pensionátě schválně zřízeném. Tento se zřídí, když se jich přihlásí nejméně 25, ale nepřijme se do něho více než 50. Do vyššího kursu nelze se prostě přihlásiti a dáti zapsati, ale musí se žádati o přijetí. Doklady, které k žádosti sluší přiložiti, jsou: rodný list a výkaz stavu, zda náleží k stavu privilegovanému, maloměstskému či rolnickému; vysvědčení, že absolvovala posluchačka 8 tříd ženského gymnasia; svolení rodičův nebo poručníkův; důkaz, že se vyživí po čas studií. Nejde-li posluchačka do vyššího kursu hned po absolvování gymnasia, musí přidati curriculum vitae, v němž hlavně jde o politické smýšlení, a které jí dáti musí guvernér nebo městský hejtman petrohradský. Jak ze všeho vysvitá, záleží ruské vládě na tom, aby na vyšším kursu studovaly ženy vzdělané, politicky bezúhonné, při tom dosti zámožné, aby nebyly nuceny zanechati z nouze svých studií, což zavdává příčinu k nespokojenosti. Školné obnáší 100 rublů

za semestr, za byt a stravu, v pensionatě za tutéž dobu 150 rublů. Vyšší kursy mají dvě oddělení: historicko-filologické a fysicko-mathematické. Předměty v prvním oddělení jsou: psychologie, logika, dějiny filosofie, jazyk ruský a starobulharský, ruská literatura, theorie jazykozpytná, slovanská nářečí a jejich literatury, literatura všeobecná, její vztah k ruské, dějiny 1. ruské, 2. slovanské, 3. všeobecné, dějiny umění a latina. V druhém oddělení jsou: matematika (analyt. geometrie, algebrická analyse, počet differencialní a integralní), astronomická fysika, chemie organická i anorganická, fysikalní zeměpis a analytická mechanika.

* * *

Bohatství upotřebené k ušlechtilým účelům. Slečna Kateř. Drexelová, velká dobrodítelně chudých a opuštěných, jest neunavna ve své péči o Indiány a černochoy. Pravou rukou její při dobročinných těchto skutcích jest kněz Stephan, řídící katolického indiánského úřadu ve Washingtonu, který vystavil za její peníze celou řadu škol pro Indiány a upravil je tak, aby vyhovely svému účelu, načež pak školy ty jsou udržovány Spolkovou vládou. Indiánským dětem dostává se ve školách těch zcela praktického vychování, jež jim umožňuje státi se později farmery nebo řemeslníky a řádnými hospodyněmi. Nyní obrátila velkodušná, šlechetná dáma tuto pozornost svoji černochoům na východě a jihu. Tak věnovala 25.000 dolarů na stavbu učiliště pro černošské hochy, které bude pod dozorem a řízením kněze J. J. M. Dermotta a jiných kněží řádu sv. Ducha v Pittsburghu. Učiliště to bude spojeno s kostelem a slečna Drexelova bude pečovati o udržování kněží a učitelů. Slečna Drexelova dala církvi nejen své bohatství, ale i svoji osobnost; jesti v klášteře a vzdělává se tam na učitelku, aby velmi brzy jakožto sestra vzdělávala a vychovávala třídu černošských dítek. Tím způsobem podává našim netečným, fintivým a po zábavě prahnoucím dívkám hrdinuý příklad lásky k Bohu a k bližnímu.

* * *

Kázeň na kruchtě a zbožnost. Jakýs přítel zpěvu církevního píše v časopise „Der Kirchenchor“. Na všeobecném sjezdu německých učitelů byla přetřásána otázka: Co má učitel si počítí, aby si zachoval potřebnou svěžest a radost při svém povolání? Následující porada podávala různé odpovědi. Jeden myslil, že učitel musí býti přítelem přírody; jiný vzletný řečník hlásal, že mladistvý učitel musí míti „ženu“, jiní za prostředek osvěžovací označovali umění; jeden však vyslovil skromné mínění své: „Učitel prý má denně v modlitbě nacházeti útěchy!“ Šťastná škola, kteráž má takového učitele! Právě tak může se aplikovati tato věta na naše poměry: „Šťastný chor, jenž má takového učitele!“ To hodlám dokázati. Před několika lety byl jsem při městském choru v jistém městě; podivuhodné, posvátné ticho panovalo na kruchtě, ani slova bez potřeby, tím méně nevhodného žertu nebylo slyšeti ani mezi pány ani mezi damami; duch zbožné víry vál mezi přítomnými a proto také ze zpěvu. Vždyť zevnější chování jest nejlepší charakteristikou vnitřní ceny sboru. Objevil-li se však někdo příliš brzy na kruchtě, zastihl řídícího v hluboké pobožnosti pohříženého, an klečel u zábradlí. Kdo se zdržel chvíli po skončení služeb Božích, měl příležitost viděti řídký zjev, jak muž ve svém ušlechtilém povolání sestárlý a všeobecně vážený s dětinskou věrou a vroucností růženec mezi umělými prsty tisknul. Mne dojal vždy tento pohled; již mně nebylo divno, že tento sbor tak svatě, zbožně a dobře pěje.

* * *

České školství. V jedné sněmovní schůzi rozdána byla poslancům zpráva zemského výboru o stavu národního školství v roce 1889. Z objemného tohoto spisu vyjímáme následující zajímavější podrobnosti. Venkovských školních okresů bylo v předešlém roce 105, v nich nalezalo se pak 4306 školních obcí s 86 expositurami. U porovnání s rokem loňským

přibýlo tedy 7 školních obcí. Z těch připadá na české venkovské okresy školní 2434 školních obcí s 20 expositurami, na německé školní obce 1872 obcí s 66 expositurami. S Prahou, Libercem a Královým Hradcem, jež tvoří o sobě školní okresy, jest tedy počet všech školních obcí 4309. Z nich náleží do první třídy platů učitelských 100 školních obcí a sice 53 českých, 44 německé a všechny 3 městské obce; do druhé třídy 249 obcí a sice 139 českých, 110 německých, do třetí 1399 obcí a sice 718 českých a 618 německých, do čtvrté 2560 obcí a sice 1524 obcí českých, 1036 obcí německých. Z toho vidět, jak Němcům křivděno. Ve vyšších třídách rovná se počet školních obcí německých téměř počtu obcí českých, čím nižší třída, tím větší rozdíl na prospěch Němcův. — Národních škol jest nyní 4861, zvětšil se tedy počet jejich o 32. Z toho připadá na české okresy 2673 škol (o 17 více než loni), na německé 2137 (o 12 více), na městské školní okresy 51 (o 3 více). Z těchto škol národních je 151 škol měšťanských (více o 6 než loni) a 4710 škol obecných (o 26 více). Ze škol měšťanských připadá jich na okresy české 79 (o 3 více než loni), na německé 64 (o 2 více než loni), na okresy městské 8 (o 2 více). — Škol obecných jest 4710, z těch v okresích českých 2594, v německých 2073, v městských 43. Všech tříd na školách obecných je 12.878, o 143 více než loni. V českých okresích jest jich 7472, v německých 5082, v městských 321. Jednotřídních škol je 1249, dvojtřídních 1544, trojtřídních 780, čtyřtřídních 383, pěti- a víceřídnic 754. — Škol českých 2698 s 8075 třídami, i přibýlo oproti roku loňskému 21 škol a 114 tříd. Počet německých národních škol je 2163 s 5555 třídami. Přibýlo tedy od loňska 11 s 73 třídami. — Počet dítek školou povinných byl na počátku školního roku 1888 1,003.873. K nim přibýlo průběhem roku 39.095 dětí, tak že úhrnný počet dětí všech obnáší 1,042.968, o 8254 dětí více než v roce loňském. Odečtou-li se od těchto dítek ty, jež navštěvují vyšší učiliště (9652) neb národní školy soukromé (26.437), děti pro vady duševní neb tělesné návštěvy školní sprostěné (5078), děti, jež navštěvovaly jinou školu národní než ku které byly povinny (25.947) a děti, které ve školním roce vystoupily neb zemřely (76.646), zbude dítek fakticky školy národní navštěvujících 899.208, z nichž dětí s českou řečí mateřskou 580.683, s německou řečí 318.482, s jinou řečí 43. Z toho patrné, že jedna česká škola připadá na 252 dětí, jedna německá škola na 147 dětí; jedna česká třída na 73 dítek, jedna německá třída na 57 dětí.

* * *

Cena vzdělání. Až do r. 1350. a ještě později mohl v Anglii ten, kdo byl odsouzen k smrti, obdržeti milost, uměl-li čísti. Předložila se mu bible a četl-li správně, byl osvobozen. Ba dokonce naučil-li se odsouzený ještě před ustanovenou dobou k vykonávání ortele čísti, byla mu pod šibenicí dána milost. Protestantismus tuto výhodu zrušil. Tak bývalo za starých časů katolických.

Obsah „Vychovatele“:

Máme záležitost školy náboženské považovati za věc ztracenou? (Politicko-socialní úvaha.) Napsal dělnický spisovatel T. J. Jiroušek. — Německý pedagog o rakouském školství. (Podává Cyrilka Pyšvejcova v „Časopise českých učitelek.“ — Stavby kůlové (nákolné) a jiné předvěké starožitnosti. — Soustava nedělních a svátečních perikop k potřebě katechetické. — Drobnosti.

Majitel, vydavatel a nakladatel VÁCLAV KOTRBA. — Odpovědný redaktor PETR KOPAL.

Tiskem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské (J. Zeman a spol.) v Praze.

VYCHOVATEL.

List věnovaný zájmům křesťanského školství.

Vychází 15. a posledního dne každého měsíce. — Předplácí se čtvrtletně 50 kr., pro odběratele „Obrany víry“ 40 kr. v administraci Cyrillo-Methodějské knih-tiskárny v Ostrovní ulici číslo 1508—II. v Praze. — Jednotlivá čísla po 8 kr. Redakce na Vyšehradě č. 69.

Několik slov o katolické literatuře.

Pojednává A. D.

Které jsou toho příčiny, že katolické časopisy a spisy pro lid poměrně jen skrovného rozšíření docházejí? Čeho by pastýř duchovní měl a mohl podniknouti, aby rozšiřování časopisů a spisů pro lid směru proticírkevního mezi věřícími s dobrým výsledkem zamezil?

(Otázka k pastýřské poradě v arcidiecesi pražské r. 1889).

Než přikročíme k podrobnému zodpovězení svrchu podaných otázek nutno především poukázati na neblahý zjev v naší i cizích literaturách, že dlužno činiti nyní rozdíl mezi písemnictvím katolickým a spisy směru proticírkevního. Když se jenom poohlédneme k prvním dobám probuzení našeho českého národa, nalezáme sice spisy náboženské a světské, ale nevidíme jiného rozdílu, poněvadž bylo všechno psáno tak, že s plným právem a svědomím mohlo býti doporučeno a podáno do rukou čtenářů vzdělaných i prostých do rukou lidu.

Vždyť čeští kněží vzkřísili národ a jeho písemnictví a věnovali mu nejen podporu hmotnou, ale i podporu mravní nejvydatnější měrou, jak toho důkaz podává památka a „Zásluhy duchovenstva o literaturu“ a „Zásluhy o zakládání knihoven, šíření knih a časopisů.“ O tom bylo dostatečně psáno, toho nemůže upříti ani nejzarytější nepřítel.

Duchovenstvo věnovalo i na literaturu veliké oběti peněžitě, na důkaz čehož uvádím z mnohých jiných jenom Marka, který nejstřídměji jsa živ, všechny příjmy obracel na účely národní. Tenkrát nebylo potřebí zkoumati, co by se lidu do ruky hodilo, literatura byla ve stadiu rozkvětu panenského a duchovní nebyl nucen přihlížeti k tomu, co čtou osadníci. Pravda, čítali málo, ale co četli, bylo dobré.

Než nadešly jiné doby, literatura naše se rozšířila, zmohla, však do pšenice přišel koukol, s dobrým semenem rostlo i bejlí. Duchovní nemohl vše doporučovati, ani podporovati, ani odebírat; nutnost nastala by prohlédal, co je dobré a co špatné, ano i záhubné. Ovšem činěna výtka duchovenstvu, jakoby nebylo tak vlastenecké, předhůzky činěny, že nenásleduje v šlepějích předchůdců svých a podobně. Ale není možno. Kdyby byla zůstala literatura v původním stavu, kněží by všechnu podporovali, nyní nutno činiti rozdíl

mezi neškodnou a škodnou, mezi užitečnou a záhubnou. Duchovenstvo musilo od literatury vůbec retovati a svou vlastní — literaturu katolickou — si raziti, by nepřišlo v konflikt se svědomím, že podporuje a odporučuje spisy špatné, nemravné, krvavé. Duchovenstvo musí však jíti dále. Pro spásu svě-
řených duší, pro zachování mravnosti a katolického rázu musí prohlédati, co se na osadě jeho čte, jaké spisy se rozšiřují a odebírají.

Nikdo nemůže nyní upříti, že se dostává na literární trh obecnstvu vedle věcí dobrých také bejlí škodlivé. Není to už tak zvaná literatura krvavá, která až na malé výjimky byla potřena, jest to nyní literatura proticírkevní, nemravná a lžiliberální, která osady křesťanské ohrožuje, až se vidí nuceni nejvyšší pastýři pozvedati hlasy své a uvažovati o té velmoci tiskové, která sice mnoho dobrého způsobila, však také zlo úchvatně rozšířiti může.

Největší nesvědomitostí jest, že se dostává jedovatých spisů do rukou lidu, který namnoze vše tistěné za pravdu má, který není tak vzdělán, aby mohl lež ze řádků vyčísti.

Že špatné spisy kazí mravy, vyvracejí zbožnost, ničí lásku rodičovskou, rozšiřují bludy a vůbec jako rakovina zhoubně působí na společnost lidskou, o tom každý přesvědčen. Co se už u nás napsalo proti zhoubným spisům! Dobré vůle by se nikomu nedostávalo, ale všecken ten křik, to psaní a nářky samy o sobě nepomohou. Kdyby lékař nad nemocným plakal, pláčem tím mu nepomůže, neužije-li výdatných prostředkův a léků.

Proti špatnému tisku četli jsme mnoho řečí, dopisů v novinách, úvah, však nutno také přičiniti pilnou ruku a odklizovati zlo, které se na lid valí. —

Proto také chceme uvažovati o některých léčivých prostředcích těch, abychom je pomalu na bolavé rány českého písemnictví přikládali. Tak činiti má každý, komu prospěch vzdělání, mravnost a pořádek na srdci leží. Především má tak činiti stát svojí konfiskací a jinými prostředky, má tak činiti učitelstvo, jež vychovává budoucí pokolení a každý vůbec. Vlast-li v nebezpečí, povinností jednoho každého chopiti se zbraně, víra-li ohrožena, katolíci jsou povinni ji chrániti a hájiti. Z těchto obranců na prvním místě jmenujeme duchovenstvo, které vychovává lid a spásu svěřenců svých na mysli stále mítí musí.

Kdyby sebe lépe konal povinnosti své v chrámě, kdyby sebe lépe působil na kazatelně a ve škole, špatný tisk, který by se v osadě jeho zahrnil, všechno zmaří a pokazí. Tisk je nyní velmocí, každý čte a po čtení dychtí, čte vše a také bohužel často všemu věří. Četli jsme o sázce, jíž učinil novinář, že na největší hloupost hejlové sednou a největšímu nesmyslu čtenaři uvěří. Vyhrál, v krátké době přes tři sta se přihlásilo lehkověrných lidí. Že kněz povinen brániti špatným spisům a rozšiřovati dobré knihy, to je samo zřejmo, poněvadž dobrý spis pomáhá duchovnímu výborně ve správě osady, šíří ctnosti, podává vznešené vzory, zjemňuje mravy, ubírá čas ku zbytečným pomluvám, příjemně ukracuje dlouhou chvíli, vzdělává a vůbec blahodárně působí. Opak toho všeho poskytuje špatná kniha, lživé noviny a brožury. Beznáboženské spisy, špatný tisk jest onen, o němž pravil Duch sv. (Zach. V. 23.) „Kniha letící, toť jest zlořečení, kteréž vychází na tvář vsí země.“

Že je duchovenstvo povinno starati se o to, co lid čte, za tou příčinou bychom mohli citovati mnoho vytčených pastýřských listů biskupských: „Špatná kniha hubí lidskou společnost,“ biskupa v Štýrském Hradci Dr. Zwergra „Zhoubnost špatného tisku“, hlasy biskupů tyrolských, biskupa litoměřického Emanuela Jana a mnohých jiných. Sám svatý Otec Lev XIII. poukázal na zhoubnost špatného tisku a napomíná své věrné, by se ho varovali a jenom katolický tisk podporovali.

Citujeme jenom několik vět, které v té otázce kdysi napsal Alban Stolz: „Jeť zřejmo, že dnes dozor nad časopisy, které se čtou v obci, jest

velmi důležitou povinností duchovního. Vždyť, pro Bůh, jakým způsobem by se mohl duchovní domýšlet, že jej nejvyšší pastýř ku dobrým pastýřům připočte, jestliže mu lhostejno jest, když v hostincích a soukromých domech jeho osady se časopisy odebírají a čtou, které bez přestání veřejně i tajně nedůvěru ku kat. církvi a nevěru vůbec hlásají, a jestliže se nestará o to, by se kat. časopisy četly, aneb jestliže jich ani sám neodebírá? . . . Pročež nezbytnou povinností každého duchovního, by všemožně se vynasnažil časopisy špatného směru ze své osady odstraniti.“

Jed se ničím protijedem, tisk proticírkevní se musí potříti tiskem řádným, mravným a bezvadným. Než nadchází otázka, proč se katolickým časopisům a spisům poměrně jen skrovného rozšíření dostává? Smutné toto faktum má mnohé příčiny, na něž poukázati jest naším úkolem.

Hned předem dlužno připomenouti, že rozdíl spisů katolických a protikatolických není ještě dobře vymezen ani dobře znám v lidu. Nesmíme všechny spisy a časopisy odsuzovati, třeba že na sobě nemají biskupské aprobace. Některý list je slušný, nezávadný, jiný i prospívá víře a mravnosti, ba některý čítá mezi spolupracovníky většinu duchovenstva. A tu lid kupuje a odebírá časopisy ty, proti čemuž nelze nic namítati. Nedostává se katolickým časopisům a spisům proto odběratelů, že na ně není lid upozorněn a dle staré zvyklosti konsumuje literaturu vůbec.

Stesky na špatný odbyt jsou ostatně všeobecné a nakladatelé nařikají na lhostejnost a netečnost odběratelů ve všech oborech písemnictví. Nejvíce se tiskne pro lid. Není tomu dávno, kdy každý knihkupec ano i každý antikvarista vydával ne jednu, ale hned několik knihoven, sbírek, kytic, vínků, almanachů — pro lid. Tím se síly roztráštily a teď nesnadno všechny sbíratí a na jistý předmět upínati. Lid se sklamal ve sbírkách, jež se pro něj nehodily a ustal kupovati. Nastala krise, která v oboru tom trvá podnes. Knihovny zanikly nebo jenom živoří.

Nedávno ještě jsme napočítali přes 50 knihoven pro lid, ze sta časopisů českých, padesát listů pro mládež, mnoho jiných odborných, vědeckých, paedagogických, což obstarává 120 firem nakladatelských a knihtiskařských. (Praha měla r. 1883. přes padesát tiskáren.) V takové spoustě liberálních produktů katolická literatura se téměř ztrácí. Literární spolek v Plzni napočítal, že r. 1885. vyšlo u nás z oboru krásné literatury 241 vydání v 318 svazcích. Ký div, že v této záplavě literární spisy čistě katolické sotva probleskovati mohou.

Ale jak řečeno, nadešel obrat. Hyperprodukce literárních plodův a slabý obsah četných sbírek a časopisů zastavily proud. V tu dobu počala se také kat. literatura zvedati. Ovšem nezmohla hned všeho, protože je přesila ohromná a že nebylo také užito všelikých vhodných prostředků. Kat. literatura musí bojovati, musí se obraňovati, musí pracovati s nedostatkem morálním i hmotným, musí si teprve pevnou půdu tvořiti a proto nedostoupila posud té výše, na jaké bychom si ji přáli míti.

Když byla nedávno řeč ve společnosti o „Vlasti“, řekl jeden pán: „Znám ji, četl jsem o ní v „Národních Listech.“ Všechnu vědomost čerpá nyní lid z novin, z velkých žurnálů a těch se právě duchovenstvu nedostává. Máme sice důkladné listy pro duchovenstvo, jako jest „Čech“ a „Hlas“, ale nemáme katolických novin, které by četl spolu lid a pomocí těch listů o katolické literatuře se seznámil.

Liberální listy písemnictví kat. ignorují a žurnály kat. v lid nevnikají. Ovšem pracují v tom oboru listy tak zvané konservativní, ale velmi málo. Ani kat. žurnály neohlašují a neposuzují sbírky a knihy, časopisy a noviny svého druhu. U nás je rubrika „Literatura“ nejslabší. Že se ten aneb onen zastřelil, že ten aneb onen vystrojil hostinu, že vyšla ta neb ona numera, to zaznamenáno velmi pilně a popsáno důkladně, ale literatura je na posledním

místě. Označení se odbude frází a je pokoj. O mnohých knihách ani z našich novin se nedovíme. ¹⁾

Dokud nemáme velkého žurnálu, dotud se literatuře kat. nemůže dařiti. Kolem novin se všechno otáčí, při novinách naleznou spisovatelé katoličtí stálého chleba, odtud plyne povzbuzení, zde se pěstuje kritika, zde lze insertovati. Ale noviny ty musí vniknouti také mezi lid a ne aby byly pouze pro duchovenstvo. Proto aby se stal „Vaterland“ organem všech kněží i českých nejméně výhodným by se osvědčilo. Noviny kat. má čísti s knězem také lid a Češi by německým novinám nerozuměli.

Vedle velkého žurnálu mohou býti noviny menší výhradně pro lid jako nedělní vydání moravského „Hlasu,“ „Dělník“ a jiné, ale ne aby ubíraly odběrately listu velkému a snad i v cestu z osobních řevnivostí se mu stavěly. Taková činnost by škodila.

List by musil míti podklad peněžitý, mecenáše obětavé, přízeň na všech stranách a ne aby se doprošoval almužen, která do roka by vynesla dvě stovky. Takovým listem podporovaným jest biskupa Jos. Rudigiera orgán „Katholisches Vereinsblatt,“ který dochází zdarma farním úřadům a biskupa Josefa Strossmayera „Obzor.“ V té otázce bychom musili mnoho mluvit, však konstatujice nutnost velkého kat. žurnálu ve prospěch kat. písemnictví, jděme dále.

Katolickým spisům a časopisům se nedostává zručné kolportáže. Nepostačí jenom poslati balíky knih po farách a hledati pouze odběrately mezi duchovenstvem; kolportáž musí sahati dále, musí pronikati lid. A tu poznáváme s nemalou lítostí, že kolportéři všechny knihy mají a jenom ne katolické. Buď o nich nevědí, buď dostávají malá procenta, buď se po kat. spisech nikdo prý neptá. Ať nám vypočítá ten aneb onen katolický podnik, kolik má kolportérů? Nyní se musí čtenářstvu kniha podati, jinak nás jiný předejde. V tom ohledu se nedostává zručnosti, čilosti, života. V kolika hostincích jsou vyloženy kat. listy? Mají besedy a spolky, které hojnou zásobu literární produkce konsumují, také spisy a noviny katolické? Kdyby na krátký čas byl poslán kat. list zdarma a seznána byla výbornost jeho, jistě by byl brzo odebírán. ²⁾ Na nádražích, v trafikách, krámech, kde se prodávají noviny a nikdo neprohlédá rychle věcný obsah jejich, nenajdeš listů katolických. Ve venkovských knihkupectvích, kde před skříněmi výkladními lid se zastavuje a knihy prohlíží, málo a téměř žádných katolických spisů.

Špatná kolportáž zaviňuje malý odběr. Jak zcela opáčně si počínají jinde! Kdybychom spočítali, kolik exemplářů přijde do venkovských novin, kolik zvláštním příznivcům, kritikům a jiným, jakou bychom měli radu! Ale to vynáší, známost se šíří, příznivci se činí, kritika zamhouří oko a obchod jde znamenitě.

Katolické listy neinsertují, což je opět chybou. Inseráty sice mnoho stojí peněz, ale přinesou užitek. Kdybychom měli svůj veliký, hojně rozšířený žurnál, stačilo by v něm insertovati a poplatek by opět připadl na kat. písemnictví. Jiné listy a knihy insertují při každém téměř čísle a sešitě. Vidíme to při „Zlaté Praze“, „Ottově slovníku naučném“ a jiných. Kdyby to nevynášelo a neprosplvalo, nakladatel by neinsertoval.

¹⁾ Ctěný p. spisovatel dovolí nám poznámku, že příčina toho nevězí vždy v redaktořích těch kterých katolických listů. Kde ku př. denní list pro bídné poměry hmotné, obsluhován býti může toliko málo silami, tam nelze literatuře zvláštní síla se věnovati, jako při listech jiných, k jejichž vydržení sbírají se fondy, až i na 100.000 zl. A kde nakladateli kat. denníku odběratelé zůstávají až na 6000 zl. ročně dlužni, tam nelze list zdokonaliti. Red.

²⁾ I to se dělo a výsledek? Když po roce byla obec nebo beseda upomínána, řeklo se, my si nic neobjednali a nebudeme dále odebírat. Tak přišel nakladatel listu o mnoho set.

Katolické spisy by se měly v tom ohledu navzájem podporovati a ne snad na sebe sočiti. Kolik bývá často u knih v zadu stran prázdných! Proč by tam nebyl podán seznam dobrých spisův ať té neb oné firmy? V kalendářích rovněž známost o dobrých knihách by měla býti podána při úvaze o četbě. To by prospívalo, poněvadž kalendář vnikne mezi lid. Takových úvah však čteme velmi málo a děje-li se kde zmínka, pak to bývá jenom pro domo sua.

Katolická literatura potřebuje literárního věstníku, který by šířil známost dobrých spisů. V tom způsobu počaly pracovati „Zprávy apoštolátu tisku,“ o nichž bude ještě řeč. Věstník literární vychází buď zdarma nebo jako příloha některého listu a úlohou jeho jest ne vědecký rozbor jako spíše upozornění na produkty katolické.

Nyní všechno spočívá na reklamě, na doporučení, rozhlášení a jiných podobných donucovacích prostředcích. Obchodník musí užítí reklamy, by něco odprodal. Produkty literární sice nejsou čistě obchodními předměty, ale k odbytí a rozšíření jich nutno užítí také obchodu a ten musí se pohybovati kolejem, jaké právě v modě jsou a vynášejí ovšem s udržení solidnosti a důstojnosti. Kat. literatuře by trochu lepší reklamy neškodilo, zvláště když na druhé straně se příliš reklamuje. Vyjde-li sebe chatrnější kalendář, hned sáhodlouhé plakáty to ohlašují, co tu bývá reklam v časopisech, novinách, doporučení, lichotivých „kritik“; ano vešlo teď do mody napřed ohlašovati, o čem ten aneb onen spisovatel pracuje, co je v tisku, co se na trh literární chystá a podobně.

Této čilosti se kat. písemnictví nedostává. Ovšem tichá, svědomitá práce je zásluha hodna, ale vždy toho zasloužení nedochází, zvláště nyní, kdy panuje veliká konkurence a svět se dává snadno oklamati pozlátkem. Nakladatelé by měli vystupovati rázněji a obětovati také něco na plakáty, inseráty, doporučení, oznámení a podobné.

Kritika nynější spisy katolické umlčuje a kat. kritika buď nedostatečna jest nebo se tolik zabývá spisy rozmanitými, že na kat. literaturu zapomíná. To každý dobře ví, jak se kritika macešky ku kat. písemnictví chová. O tom bychom mohli podati mnoho příkladů. Kritika na jedné straně probírá spisy pytevním nožem, katolické ignoruje buď úplně nebo je šmahem haní a tupí. Nemluvíme o původních pracích, by se nezdálo, že mluvíme pro domo sua; ale připomínáme jenom, že na př. Kraszevského „Paměti neznámého“ velmi málo byly oznamovány a posuzovány, poněvadž vyšly ve sbírce kat. Když Beneš Třebízský zemřel, vypočítávána byla v nekrologu díla jeho, však která vyšla u firem čistě katolických, byla buď úmyslně nebo z nevědomosti vynechávána. Když se spisovatelé ve spolek organisovali, nalezeno jenom jedenáct kněží spisovatelů, kteří pořadatelům byli známí.

Toto ignorování, tento nedostatek kritiky zaviňuje špatný odbyt katolických spisů.³⁾

³⁾ Všechny příčiny od ct. p. spisovatele svrchu uvedené lze zahrnouti v jednu velikou, naskrz časovou, a jež zní: est catholicum, ergo non legitur. Teď aby katolický spisovatel dobrý obsah zakrýval rouškou světáctví, chce-li, aby kniha jeho byla čtena. Jak mile některý čtenář jen dosti málo „katoličinu“ nebo vůbec křesťanský obsah vycítí, odkládá knihu nebo list s nechutí stranou. Je to nekřesťanský směr doby, která schyluje se k veliké sociální katastrofě. Těch přerozmanitých úskoků kolportérních nesmí užívati ani katolický spisovatel, aniž katolický nakladatel. Katolické chrámy jsou viditelný dosti, ba převyšují všechna stavení, a proč přemnozí raději se uchylují do pokoutních kapliček? Proč naše kostely jsou vždy prázdnější? Položme dnes čtenáři na stůl mezi ostatní též knihu katolickou ve stejné úpravě, jakmile vyčteníháj její obsah, nevezme jí do ruky. Pravda křesťanská vůbec nemůže zdobiti se těmi vábivými cetkami, s jakými na literárním trhu vtírají se čtenáři frivolnosť, nevěra a pod. V tom ohledu katolická literatura vždycky bude zůstávati pozadu. Pravda musí býti hledána, kdežto lež lze nalézt na každém smetišti. Pozn. red.

K tomu se pojí spolu nedostatek ilustrací, na které se nyní více hledí a větší váha klade než na část slovesnou a to nejen v časopisech, ale i samostatných spisech. Všechno vychází v pěkné úpravě, s lákavými deskami, jež se i za rok změní, a s bohatými ilustracemi. To láká více než cenný obsah. Katolická literatura toho všeho postrádá a jsou-li přece někde ilustrace, bývají chatrné, jednoduché ne tak k provedení, jako v reprodukci. Také není ve všem všudy forma tak skvostná a salonní.

Pro velká díla ilustrovaná je přílišná nyní shánka po odběratelích, čímž se ujímá podpora jiným produktům. Kdo se předplatí na dílo drahé a léta vycházející, musí se na delší dobu uskrovniti, až doplatí a dobře jedno, pak může věnovati část peněz na jinou věc. Kdo na př. je předplacen na některou nádhernou bibli, mnoho let vycházející slovník, nějaký lexikon věd odborných atd., ten se musí při skrovných často poměrech odvrátiti od sebe lepších věcí, poněvadž boháči českou literaturu velmi málo podporují.

Soustava nedělních a svátečních perikop k potřebě katechetické.

(Pokračování.)

Doba druhá.

Od neděle devítniku až do neděle VI. po Velikonocích.

V době prvé snažil se katecheta postaviti v duši dítěte chrám — příbytek Spasitelův. Základ — bylo učení o cíli člověka nadpřirozeném, jenžto jenom v Bohu hledán býti může. K cíli tomu nestačí pouhá síla naše, třeba k cestě této světla i síly s nebes. Pro tu nadpřirozenou pomoc uchystáno jest srdce dítěte a vítá radostně o vánocích svého Spasitele. Sleduje Jeho život, vidí Jeho lásku — a vchází s ním do Jeho domu — do církve svaté. A co tuto bude činiti? Co činil Spasitel. Spasitel přišel, nejen aby učil, kázal — ale také — a to byl hlavní úkol — aby se obětoval. Oběti Jeho má se účastniti každý křesťan. K tomu má div lásky Kristovy: mši svatou. Toť pramen požehnání pro každého křesťana. Křest jeho hlavně k tomuto prameni milosti právo mu dal, otevřel mu přístup do chrámu. Kristus i jiné prameny milosti otevřel — svátosti — a těch třeba pobožně a uáležítě přijímati. Vedle chleba oběti a svátosti také chléb modlitby nám zůstavil — a proto: modlitbu má dítko ve chrámu církve rádo a stále Kristu Ježíši obětovati. Toť postup výkladů katechetických pro tuto dobu. Oběť Kristova na kříži jest předmětem postních výkladův, a s touto obětí postupuje také oběť srdce lidského, jež chystá se odumřiti hříchům, aby s Kristem v novotě života z mrtvých vstalo. A po tomto svém vzkříšení musí proti slabosti těla přijímati lékův a prosil svátostních, má také s apoštoly na modlitbách očekávati Ducha sv. A tak výkladem o modlitbě chystá se přechod k době třetí.

* * *

Výklad 24. Kristus náš Spasitel. Súčastněme se díla spásy své.
(Perikopy neděle devítnik. Mat. 20, 1—16. 1. Korint. 9, 24. 27, 10, 1—5.)

Vinice Kristova — církve. Zde každý pracovati má o spásu své. Práci nejtěžší vykonal P. J. sám. Bez jeho práce my nic bychom nepořídili. Člověk sám sobě spásy dáti nemohl. I přišel Kristus, aby napravil následky hříchu prvotního. Kterak je napravil? Ano, on snášel břímě dne i horka — dne nejtěžšího, dne svého mučení za nás, snášel břímě horka — chtěje nás horka

pekelného zbaviti. Ale Kristus nereptal a nebude reptati, vida, že stejného platu — nebe, obdrží dělníci, kteří po něm přišli, aby s Jeho pomocí menší práce podnikli. První dělníci — apoštolé, mučedníci. Druzí: poustevníci, mnichové, pak kajcníci atd. — a poslední jsou ti, kteří třeba až na konec života se obrátili, by se účastnili práce spásy své. Ale i ti obdrží život věčný, poctivě-li aspoň poslední chvíli pracují pro Krista, pro duši svou. Hleďme také pracovati, jako pracoval P. J. Osvěcujme rozum svůj, šlechtěme srdce, posilujme vůli svou k dobrému.

Epištola líčí marné úsilí těch, kdo se starají o úspěchy časné. Pečujme aspoň též toliko o spásu duše své — o věčný prospěch svůj. K takové péči a práci povolání jsou všickni, jako židé všickni povolání jsou byli do země zaslíbené. Ale mnozí nedošli, protivivše se Bohu. Neprotivme se Bohu — ale pracujmež Jeho pomocí. Přešli jsme moře — křtem sv., odpuštěn nám hřích, obdrželi jsme pokrm a nápoj posily nebeské pro vůli svou, a skálu — Krista v církvi máme stále s sebou. Kristus napravil následky hříchu prvotního — jest náš Spasitel — účastněme se tedy toho díla, které pro naše spasení podnikl.

* * *

Výklad 25. Kristus pravý člověk. Jeho zemský život byl stálá oběť. (Perikopy neděle 1. po devítáku. Luk. 8, 11—15. 2 Korint. 11, 19.—33. 12, 1.—9.)

Rozsévač slova Božího — Kristus, Příklady, kterak všude a vždy hotov byl kázati. A slovo Jeho nemělo všude stejného užitku. Farizeové. Onť činil jako Otec nebeský: ten také dopouští, by se dalo něco — proti vůli Jeho — proč? Ale Kristus i z jiné příčiny dopouštěl odpor proti sobě: chtěl působiti na mnoze jen jako pouhý člověk a nikoli jako všemohoucí vládce. Kristus Pán pravý člověk. Jeho dvojí přirozenost a jednota osoby. Jako člověk pravý jest bratr náš. O nedopouštějme, aby símě dobré — které nám v srdce seje, padalo na skálu, do trní atd. Bratrem naším stal se pro nás — buďme tedy jemu upřímnými, milujícími, obětavými bratřími.

Epištola znázorňuje, kterak pravý následovník Kristův ničeho se neleká, jen aby slovo Kristovo šířil ve světě. Co zkusil sv. Pavel, co podniknul, aby Kristu dokázal lásku svou! A při tom všem i při jiných milostech Božích taková pokora, uznávající a vyznávající slabosti své! Tak jedná — tak se Kristu obětuje, kdo jest Kristův, protože Kristus napřed obětoval se za nás. Kristus napřed tolik podnikal, trpěl, pracoval pro nás. Jeho kázání, útrapy! Proč to snášel, proč trpěl i odpor Farizeův — ba i smrt? Pravý člověk, dvojí přirozenost a jednota osoby. Kristus, bratr náš! Obětujme se mu, pracujme s ním o spásu své, aspoň stín takové horlivosti mějme o spásu lidí cizích, neznámých, nehodných.

* * *

Výklad 26. Oběť Kristova na kříži a na oltáři. (Perikopy neděle II. po devítáku. Luk. 18, 31—43. I. Korint. 13, 1.—13. Popeleční středa. Mat. 6, 16.—21. Joel. 2, 12.—19.)

Ježíš předpovídal často umučení a vzkříšení své — ale apoštolé nechtěli rozuměti. Byli dosud slepi — jako slepec u Jericha. Slepý byl i národ — nechtěje znáti Spasitele na kříži umírajícího. I my bychom byli slepi, kdybychom nechtěli znáti ceny té oběti. Oběť tato se nám co den zpřítomňuje ve mši sv. Co jest, kdy byla ustanovena, její cena, neustálé trvání. Jest pravá oběť prosebná, děkovací, smírná, oběť chvály — všecko parallelou s obětí na kříži. Předobrazy ze starého zákona. Vážme si té oběti! — Vážnost tuto pak ukazujme tím, že sami se při mši sv. obětovati budeme Bohu. A proto, že jsme sami bez pomoci Boží oběť nedostatečná, připravujme očištění své náležitým postem, podle evangelia o postu. Tak nashromáždíme si z oběti Kristovy a z oběti těla svého i duše své poklad nehynoucí pro nebe.

Epištola nedělní vyličuje moc lásky. Takovou lásku ukázal nám Kristus. On hlásal víru z lásky, činil zázraky, krmil lid atd. z lásky. Láska Jeho po-

trvala i když kázati přestal, i když zázraků již nečinil — potrvála i na kříži — ba trvá dosud. Ukázala se Jeho obětí na kříži, ukazuje se obětí mše svaté. Další postup jako při evangelium. Ve starém zákoně znali tu lásku a prorokovali o ní jen z části (verš 9.) ale v Kristu dokonale se objevila. My všickni však jsme dosud jako děti a zdá se nám vše podivné, jako nějaké podobenství, kterému nerozumíme. Ale láska Kristova i nám dokonale se ukáže v nebesích — protože láska jeho jest i nad víru a naději naši. (Verš 13.) Protož podle proroka Joela obraťme se k Pánu v bídách svých, ve hříších svých s pravou kajicností, postem a modlitbou — a Bůh nedá nám zahanbenu býti před nevěřícími, nýbrž pošle nám obilí nebeské posily, víno pravdy a olej duše uzdravující, abychom jemu obětovali oběť čistou a neposkvrněnou beránka Božího ve způsobách chleba a vína.

* * *

Výklad 27. Začátek mše sv. nás nutí vzpomínati na hříchy své (Perikopy neděle I. v postě. (Mat. 4, 1.—11 ; 2. Korint 6, 1.—10.)

I P. J. pokoušen byl od ďábla. Kterak by tedy ďábel ušetřil nás svých útoků? Kristus přemohl ďábla nejen tuto, ale po všecek svůj život — posedlé — a naposledy na kříži obětí krvavou. My však jsme ho často uposlechli! Zpytování svědomí podle desatera B. přikázání se stálým zřetelem k tomu, že tak činíme, bychom mohli srdce své upravit za oběť svému Spasiteli. Tak připravují se kněží ke mši sv. Vyloží se začátek její, hlavně Confiteor — Kyrie a Gloria. Také my nejprve poznejme hříchy své, lítost vzbuzující nad nimi a úmysl pravého pokání, pak úpěnlivě prosme: Pane, smiluj se nad námi, a buďme ujištěni, že P. odpustí, a že ze srdce čistého budeme moci volati: Sláva Bohu na výsostech!

Epištola podává nám výkaz ctností, kterými řádný křesťan stává se obětí Bohu libeznou. Kolik jich asi máme? Ba, místo mnohých těch ctností máme právě opačné jim hříchy a nepravosti. Další postup jako při evangeliu naznačeno.

* * *

Výklad 28. Evangelium. Obětování. Proměna. (Perikopy neděle 2. v postě. Mat. 17, 1.—9. I. Thessal. 4, 1.—7.)

Proměnění Páně. P. J. předpovídal starý zákon. Mojžíš a Eliáš. O jeho slávě svědčí apoštolé — ale snad jejich hlas — je hlas samého Otce nebeského. Svědectví tato jsou psána v písmech sv. a díly jejich čtou se při mši sv., po denních modlitbách jako epištoly, profecie, lekce a evangelia. Čtou se proto, abychom věděli, co vyznávati a věřiti máme. Crédo. Vírou pevnou, obecnou, živou a stálou obětujeme Kristu ducha svého. Oběť Kristova, kterou odhodlal se pro nás podstoupiti, stala se mu základem nové slávy — proměny těla slabého v tělo oslavené. Jestliže my dobře se Jemu obětujeme, proměníme také my svůj život ze života hříšného ve svatý a spravedlivý. Tak tedy naznačeno nám v dalším průběhu mše svaté, co činiti, abychom dobře se Kristu obětovali. Věřme evangeliu, které zvěstuje, že Kristus dal moc církvi odpouštěti hříchy. Obětujme Jemu srdce lítosti pravdou proniknuté. O lítosti. Proměňme pevným úmyslem srdce své, aby třikráte svatému svatým životem sloužilo. Pravý úmysl.

Epištola týž pochod líčí: Cesta Kristova — jeho zákon označen jest v písmech: epištoly a evangelia. (Verš 1.—2.) Ten zákon velí, bychom se posvětili. Kterak? Zanecháme-li zlého upřímnou vůlí a lítostí nad posavadními nepravostmi, kterých pohané se dopouštějí proti Bohu, i sobě i bližnímu. (Verš 3.—6.) Zanecháme-li této cesty a proměníme život svůj ve svatý, pak promění Pán duši naši nespravedlivou v duši svatou a sobě milou. Další postup jako při evangelium.

* * *

Výklad 29. Příprava k sv. přijímání jest očista duše. (Perikopy neděle 3. v postě. Luk. 11, 14.—28. Efes. 5, 1.—9.)

Silný ozbrojenec — ďábel — skrze hříchy měl ve své moci duši naši. Ale silnější — Kristus — přichází, očekává na oltáři, aby přemohl ďábla. Ó, dejme ho vymítnouti ze sebe, abychom dovedli mluvit, vyznati hříchy své a slyšeti hlas Božího milosrdenství. Zpověď a po ní následující rozhřešení očistí srdce naše, aby tu měl Kristus pěkný příbytek. Ale také ozdobme duši svou náležitými ctnostmi. K tomu vybízí též modlitby mešní po sv. pozdvihování. Memento za mrtvé — i naše duše pro hříchy je jako mrtvá. „Nobisquoque peccatoribus“ — protož prosíme, aby také naší duši Pán dopřál té změny, jakou popřál svatým — ze smrti je veda k životu. „Páter noster.“ I nám to učiní, přivineme-li se k němu a upřímně vyznáme: „Otče náš“ — my zhřešili — jinak jsme se modlili a jinak jsme jednali. „Liberanos,“ osvobod nás od těch hříchů našich. To se děje sv. zpovědí. O zpovědi — je jí potřeba, vlastnosti, řád. Rozhřešení. Moc rozhřešení toho značí: „Agnus Dei,“ ono ničí hříchy naše (qui tollis peccata). Po rozhřešení modlitby vroucí za veškeru církev a za nás samy ke sv. přijímání se chystající. Ale když se takto chystáme, pamatujme, že nesmíme dopustiti, aby ďábel vypuzený se sedmi jinými se vracel.

Epištola k témuž postupu vede: Byli jsme temnost (verš 8.), ale chceme skrze oběť beránkovu zůstatí ve světle! Proto zbavíce se skrze rozhřešení hříchů, nedopouštějme, aby nové a nové jejich zástupy se do naší duše dostaly, zástupy jmenované od verše 3.—6. Raději chceme-li, aby Kristus byl stále při nás, jakožto synové světla choďme, ozdobíce duši svou obzvláště dobrotou (láskou k Bohu a lidem) a spravedlností a pravdou (vírou). Postup další jako při evangelium.

* * *

Výklad 30. Sv. přijímání jest nebeský chléb pro duše. (Perikopy neděle 4. v postě. Jan 6, 1.—15. Gal. 4, 22.—31.)

Chleby z požehnání Kristova stačily pro veliký zástup. Chléb Kristův při mši svaté podávaný stačí pro celý svět. Co jest tento chléb? Ustanovení Nejsv. Svátosti. Přijímání její. Účinky jeho. Je to chléb silný, zdravý pro zdravé, ale smrtící pro nemocné, hříšné, špatně připravené nebo připravené nebo nepřipravené. Kristus Pán chce, bychom tento chléb jedli. Církev totéž velí. Přijímání duchovní. Po přijímání číňme totéž, co církev při mši svaté, modleme se s ní, prosme za její požehnání a při posledním evangeliu ještě obnovme jednou úmysl, že nyní jen Bohu chceme náležeti.

Agar — Sinaj a Jeruzalém židovský jest starý zákon, který měl jen předznaky budoucích milostí, ale milosti nepodával. Sára — a Jeruzalém zaslíbený — nový zákon přinesl nám svobodu ze hříchů, naplniv to, co starý sliboval. Židé protivili se Kristu, protivili se církvi, jakoby byla neplodná, nedostatečná spasiti národy — ale církev má od Boha zaslíbení, a nejen zaslíbení, nýbrž samého Krista. On neviditelná hlava její, on viditelná oběť její. Dlí ve svatostánku, podává se nám za pokrm. O nejsvětější Svátosti oltářní. Její přijímání, účinky jeho atd. Toť nejvyšší dar, který novým zákonem světu byl podán. Važme si ho, použijeme svobody své ke spasení vlastnímu i bližních našich — a pak požehnání Boží nemine nás a Kristus bude vždy s námi.

* * *

Výklad 31. Ustavičná přítomnost Ježíšova v Nejsv. Svátosti oltářní. (Perikopy neděle 5. v postě. Jan 8, 46.—59. Žil. 9, 11.—15.)

Abraham viděl P. J. v duchu prorockém. Věřil v Něho a pln byl stále radostí. Abrahamovi potomci však nechtěli věřiti v Něho, vidouce Ho v těle.

Nevěřili znamením ani řečem Jeho, pro pýchu rozumu svého a zatvrzelost vůle. My taktéž vidíme Pána — v nejsvětější svátosti oltářní. Protož odložme pýchu rozumu a pozorujme tajemství toto ještě podrobněji světlem víry. Kristus v Nejsv. Svátosti podstatně, nedílně, trvale atd. přítomen. Odložme i zatvrzelost vůle své a Jemu se klaněme! Průvody církevní, žehnání Nejsv. Svátostí, její výstavy dávají k tomu příležitost. Návštěvy Nejsv. Svátosti. Tak docela dobře učiníme a nebudeme vinní toho neštěstí, aby Kristus musil nás opustiti a odejíti ze chrámu srdce našeho pro kameny urážek Jemu činěných.

Epištola vytýká rozdíly mezi oběťmi starého zákona, a obětí Kristovou. Tam krev zvířat často prolévána jakož i jiné obřady pouze tělesným lidem tělesné očistění značila, zde krev Kristova jednou obětovaná očisťuje duše od skutkův mrtvých. Kristus jednou obětovaný stále trvá ve svátostních způsobách u nás. O Jeho přítomnosti týmž pořadím se pojedná, co prve. Hleďme, aby nový zákon — nová smlouva, kterou při sv. přijímání s Kristem činíme, s naší strany rušena nebyla.

* * *

Výklad 32. Umučení a vzkříšení Páně.

Vypravuje se o umučení Páně a — pokud čas postačí o obřadech církevních ve sv. týden připadajících. Poněvač několik dní školních prázdnin ujmě katechetovi několik hodin, nebude lze vykládati všech perikop tyto dni čtených — podrobněji. O vzkříšení Páně podle katechismu výklad, proč vstal Kristus z mrtvých u opakování v našem vzkříšení.

Epištola na den vzkříšení Páně (I. Korintská 5, 7.—8.) jakožto vhodná doloha po výkladu o vzkříšení Páně vybízí, bychom i my novým životem zasvětili se Bohu. Přesné chleby jsou znakem té čistoty, jakou nyní milovati máme, když hříchů jsme se zbavili (nebo co nejdříve zbavíme) a Krista přijali nebo přijmeme, do srdce svého. Starý kvas, který Židé před Velkonoce odstraniti musili, ten pak značí hříchy, jichžto se máme docela zřici.

Modlitba ve škole.

Motto: „Modlitba povznáší rozum náš k světlu Božímu a vůli naší rozehrává u ohně lás ky jeho.“ Sv. František Saleský.

„Otče náš,“ „Zdravas,“ „Přiď Sv. Duše,“ „Díky Tobě“ jsou obyčejné modlitby před učením a po něm. Tu a tam slýchati bývá „Anděl Páně“ nebo i jinou církevní modlitbu, ale to již není všade v obyčeji.

Nelze upírati přednosti a krásy modlitbám jmenovaným; zvláště dvě první, jelikož slova nejlepšího Učitele modlitby, pozdrav Boha Otce vyslovený andělem, slova sv. Alžběty a Církeve svaté — jsou modlitby nad jiné vzácné, a vše potřebné vyjadřují. Modlitby pak k Duchu sv. před počátkem učení, jakož i díky po vyučování jsou modlitby nad jiné příhodné. Však bude dobře, naučí-li se žactvo také jiných modliteb ve škole užívati. Rozmanitost bývá příjemná. A Církev katolická, která modlitby pro celý rok důmyslně zřídila a spořádala, budiž nám v té rozmanitosti vzorem.

Učiteli dbalému v y c h o v á n í dětí je především dbáti toho, by církevní modlitby, které v domácnostech jsou ve zvyku, děti dobře uměly. To jsou asi „Otče náš,“ „Zdravas,“ „Věřím v Boha,“ „Desatero,“ „Anděle Boží,“ „Anděl

Páně.“ Lid ve své prosté zbožnosti leckde slůvko přidá nebo změní, by zvláštění důvěru, úctu a nežnost na jevo dal. Tak slýcháme: „Zdravas Panenko Maria, — „milosti Jsi Boží plná,“ — „plod života Tvého Ježíš Kristus,“ — „Svatá Maria, Matičko Boží“ — a jiné změny nebo přídavky. To je zbytečné. V modlitbách společných budiž jednota. Mnohé děti je umějí říkati z domova, ale nestejně. Není namáhavé, by učitel zjednal pořádek. K nacvičení se chvíle najde, zbytečnosti se vynechají, stanoví se přestávky k oddechu, a po několikrát se říkání se děti pomodlí samy dobře. Později se přidá modlitba jiná, a střídají se. Tak hlavně v třídách nižších. Starší děti možno seznámiti s jinými církevními modlitbami; zvláště jsou hodny doporučení překrásné modlitby k Rodičce Boží. Tu lze vhodně kráčet s katolickou Církví. Pro dobu vánoční vybereme: „Ó Matko Páně ctihodná,“ později do velikonočních svátků: „Vítej, Královna nebeská,“ po svátcích: „Královno nebeských říší, alleluja!“ Tyto modlitby mají čas ustanovený. Kromě těch modlívejme se kdykoli: „Zdravas Královno,“ „Pod ochranu Tvou,“ memorare sv. Bernarda: „Rozpomeň se,“ „Zdravas hvězdo strážná!“ Vzpomínám, kterak se dětem posledně jmenovaná modlitba líbila. Je v různých knihách různými poněkud slovy podána; nejzručnější a nejsrozumitelnější zdá se býti ta, která je vytištěna ve knížce: „Pravidla a modlitby Marianských kongregací“ (30 kr.), kde je také podařený text Marianských antifon dříve jmenovaných. A jsou ovšem i jiné modlitby, veršem (písně) a prostomluvou: „Přijď k nám Tvůrce, Duše Svatý,“ „Magnificat,“ také ze žalmů lze vybrati a buď zpěvem nebo říkáním modlitbu vykonati; již prosté říkání je působivé. Zcela dobře hodí se po vyučování žalmy: 147., nebo 150. a nedá mnoho hledání nalézti ještě jiné.

Naučiti tomu není práce namáhavá. A když je děti umějí, máme z toho radost i my i děti. U menších bude snad dobře užití tohoto způsobu, chceme-li žactvo s novou modlitbou obeznámiti: Učitel po několik dní modlí se novou modlitbu sám nahlas a zvolna, by děti mohly potichu modliti se spolu. Po čase řeknu: „Kdo to již dovede, ať říká se mnou; kdo ne, zticha!“ Poznal jsem, že si děti dávaly pozor, aby mohly se mnou říkati novou modlitbu. Starším dětem novinku napíšeme nebo nadiktujeme (třeba jako cvičení pravopisné), poradíme jim, aby si ji říkávaly ráno a večer, že se jí tak naučí pomalu z paměti a potom že se budou modliti společně. Nebo uložíme jí přímo k memorování, místo lečjakého nechutného článku nebo prázdné básničky. Možná, že doma jen málo dětí zachová se dle naší rady, ale nevádí. Když modlitbu aspoň některé znají, stanovíme způsob říkání a modlíme se spolu. Rozumí se, že je potřebí, aby ji učitel sám uměl jako „Otče náš,“ by se mládež řídila jeho způsobem a blasem. Jak děti známe, zajisté se pak i méně dbalé přičiní, by se mohly společně nahlas modliti. Naučené často střídáme! Modlíme se dvakrát, i čtyřikrát denně ve škole; tuť lze dvě i čtyři modlitby vystřídati. Žáky těší, mohou li naučeného užití. Za osm let školní docházky mohou děti nastrádati sobě přece o nějakou modlitbu více, než jsou ty nejobvyklejší.

Bez prospěchu to nebude. Hodně děti přiberou si z nového něco k rauní nebo večerní modlitbě. Modlí-li se v kostele bez knížek, mají zaměstnání na delší chvíli, kdežto opakování jen několika málo modliteb nestálou mysl dětskou brzy omrzí. A potom, když vystoupí ze školy, má dítě hezkou památku snad pro celý život. Rádo se též dítě pochlubí doma novou modlitbou, ta se domácím zalíbí (poznal jsem při modlitbě sv. Bernarda), nebo i jinému, kdo ji byl vyslechl, a tak se pomalu rozšiřuje. Kdo se snaží býti „mužem modlitby,“ kéž jedná na základě těchto řádek k větší cti a slávě Boží!

A., učitel.

D o p i s y.

Je-li předseda místní školní rady také členem místní školní rady? a může li býti místním školním dohlížitelem?

Zákon daný dne 24. února 1873. pro království České, jenž se týče místní a okresní dohlídky ku školám, stanoví v §. 17. takto: „K cíli vykonávání bezprostředního dohledu ku školám, na místní radu školní náležejícího, jmenuje okresní rada školní některého člena místní školní rady, vyjma správce duchovního a učitele, pokud zákonem (§§. 3. a 4.) co členové do místní rady školní jsou povoláni, místním školním dohlížitelem na dobu tří let.“

K tomuto §. 17. dala c. k. okresní školní rada v P. dne 10. března 1889. Č. 646. toto vysvětlení:

Vedle §. 17. z. z. ze dne 24. února 1873., čís. 17. z. z., může býti jmenován místním školdozorcem toliko některý člen místní školní rady.

Stane-li se tedy člen místní školní rady, který jest spolu místním školdozorcem, mezi dobou působnosti její předsedou místního úřadu školního, nemůže zastávati zároveň svěřený úřad školdozorský, i jest v té příčině bez průtahu podati zprávu c. k. okresní školní radě, by tato nového místního školdozorce ustanovila.“

C. k. okresní školní rada nepovažuje předsedu místní školní rady za člena místní školní rady, neboť praví, že „může býti jmenován místním školdozorcem toliko některý člen místní školní rady,“ předseda však „nemůže zastávati zároveň svěřený úřad školdozorský,“ ergo: předseda není členem místní školní rady. Ale zemský zákon ze dne 24. února 1873. nic o tom nepovídá, že by předseda místního úřadu školního nesměl býti školním dohlížitelem, ani žeby snad nebyl členem místní školní rady, neboť stojí v §. 17.: „některého člena místní školní rady, vyjma správce duchovního a učitele,“ proč tedy není přidáno: i také předsedu? vždyť snad nemůže okresní školní rada po vůli c. k. okresního inspektora vykládati a měniti zákon zemský? prosíme, byste nám co nejdříve v záhadné této záležitosti vysvětlení nějaké podali.

FEUILLETON.

O desáté.

Padla. Ječivý zvuk školního zvonce ohlašuje desátou. Elektrická baterie neotřásla by ohromnými školními kasárnami, v nichž nalézá se na 1500 dítek, tou měrou, jako ten zvonec. Žactvem to bezděčně trhne. Marně vyráží učitel ze znavených plic energické: ticho! — ještě jsem nedomluvil! — Je po pozornosti, hlavy všech obracejí se ke dveřím. Moudrý učitel ani neosmělí se toto právo žáků na oddech nějak zkracovati. I jím zvonec trhne a mrknuv na jednoho žáka, aby dával pozor, odskočí do sborovny. Naši zdravotníci po hříchu dosud nedozvěděli se, že v praktickém Anglicku mají buď na dvoře, anebo hned vedle školy pískem posypané rejdiště, kamž žáci holohlaví na čtvrt hodinky vybíhají, aby sezením strnulé oudy opět si oživil. Přivedli jsme to sice již na tělocvičny dosti nákladné, ale na rejdiště, na něž by se navezlo několik for písku, jsme se dosud nezmohli. Podívejme se na ty děti o desáté. Vyskakují z lavic na chodbu a zde skáčou, házejí rukama, klátí se a prohýbají se na všechny strany — — příroda žádá své právo. Nechme je

vyřádit se tu čtvrt hodinku. Mnohé z nich musejí vysedět ještě ve škole plně dvě hodiny. Malí bobečkové, nováčkové, o desáté jdou domů. Kterak je to sedění namahavé! Sotva že se ocitnou na ulici, div že nedělají kotrmelce, ale to si mnohý z nich nenechá vzíti, aby si třeba desetkrát na jednom místě neposkočil. Vysedět dvě hodiny na lavici jako přimrzlý, není maličkosť a proto jen skok — skok — skok — desetkrát skok. Jaká to rozkoš praštit sebou na cestu a poprášit, ba i zamazat si kabát! A k čemu pak jsou ty kloboučky! Snad aby kryly hlavu? Hlouposti. Jsou proto, aby se vyhazovaly do povětří, aby se jimi plácali po zádech, aby do nich chytali motýly — ale kde pak na hlavu. To jen tak na oko, když blíží se k bytu, vsadí je na hlavu, aby maminka — nu ovšem — aby viděla, kterak je Venoušek hodný. Ale maminka žádného dne nevychází z divení, že ten kluk, ten uličník přichází ze školy rozedraný. Brzy vyskytne se díra na lokti, brzy na koleně, a ovšem též na něčem, co se nemá ukazovat, a knoflíčků? těch přišívá denně několik. Tolik učení, není divu, že šatstvo na těle zrovna hoří. Než ale vraťme se opět do školy. Staří říkávali, že plenus venter, non studet libenter, není přísloví pitomnějšího. Žaludek prázdný neučí se pranic, což nejlíp dokazuje houskami vrchovatě plný koš školnice, okolo něhož sesype se mládež jako včely na plást medu. Ba ani páni učitelé nemohou odolat pokušení, když vidí, kterak se na něho ta krejcarová z koše usmívá, kterak se paneensky rdí, — ač tu ho uchvacuje mocný cit a sáhne jednou rukou po krejčárku a druhou po ní a — tiskne k ústům, až z ní drobty lítají. A ve sborovně na stole stojí láhev s čerstvou vodou a za láhví sklenice, v níž se něco červená, po čemž prahnou spráhlé plíce, spráhlý hrtan, spráhlá ústa nejen učitele, ale i katechety a p. řídícího. Je to zvláštní cvik hlasu ve škole. Učitel si svatě klade na srdce při vkročení do třídy mluvit lahodně, tiše, jemně, ba až dojemně, ale tam vzadu vidí jich několik, kteří po pětiletém chození do školy, dosud se nedozvěděli, na čem vlastně se sedí. Oko učitele zahálí se hněvem, obočí mračí se, má to patrně neposedovi býti výstražným znamením, — ale což on na to dbá. A tu najednou vydere se z prsou učitele ostrý ton, který řeže nejen do uší žáků, ale ještě více do plic učitele.

— Ale k čemu se s ničemou zlobit, zůstanu klidný.

A začne zase přednáseti a vykládati hlasem zdánlivě klidným, ale rozčilením již silnějším, namahavějším. A tam vzadu několik nezdaru umínilo si stůj co stůj každého dne prováděti obtěžkací zkoušku na trpělivost učitelovu, totiž až do jakého stupně smějí učitele dráždit. Zde je právě moment, kdy hlas učitelův prochází všechny zvuky chromatické, ba i achromatické toniny a všechny modulace a všechny stupnice od pianissima až k furioso. A tu právě o desáté bývá učitel mnohdy nucen, několik svých mučitelů (peiniger, tortores) ze třídy svěsti dolů buď do sborovny, anebo k řídícímu k sumárnímu řízení. A tak bývá o desáté slyšet řvaní, pláč a skřípání zubů těch mladistvých z

Oni schválně řvou, ale to řvaní je vroubeno potutelným, šibalským smíchem; ze řvaní vyzírá největší šibalství. Ty tresty ve sborovně, anebo v řiditelně jsou velmi snesitelné, ale řvají se při tom musí, aby buď trest byl zkrácen, anebo, aby to trestání učitele vůbec omrzelo.

O desáté třídy jsou více méně prázdné. Žactvo se prochází, jen sem a tam zůstal žáček ve své lavici seděti. Proč nevychází za ostatními? Necítí ve svých oudech k tomu popudu. Jemu dobře se v lavici, sedí třeba po čtyři hodiny. Podívejme se na jeho tvář. Je bledá, pohled jaksi utrápený, sedí tiše a nepohněvá učitele za celý rok. Co se mu to rdí na krku? Má tam jakési švy — děsné to svědky, že v útrobach jeho zuří tajný jed, jež zdědil od rodičů. Chuděrka! Proto je tolik tichý.

O desáté scházejí se ve sborovně i páni katecheti.

— Jak se vede? —

— A tak! je mi, jako bych dříví štípal. —

— A mně, jako bych již tři mile cesty ušel. —

— A mně, jakobych prsa měl prázdné. Cítím v prsou prázdnotu, jako by mi někdo plíce vyndal.

— Dlouho-li to ještě budeme klepat? —

— Je to hrozné. —

— Je to děsné. —

— Je to ukrutné. —

— Je to k nevydržení. —

— Jsou to děti? —

Tak stěžuje si jeden více nežli druhý.

Katecheta má naproti učiteli postavení o mnoho horší, protože musí nechávat si hodiny nejtěžší naposled, kdežto učitel může upravit si rozvrh hodin tak, aby mu na hodiny poslední zbývalo jen čtení anebo psaní. Má-li který katecheta ráno tři hodiny, pak musí nechati si největší uličníky — pardon dítky na hodinu poslední. A těmto rozmilým dítkám říká se: sumárně hřebík do rakve. Jsou-li plíce dvěma hodinami jakoby rozřezány, třetí hodinou se dořežou. Jiných radostí mívá katecheta ve velikých, nikoliv ve vysokých školách. V každé třídě je jiná temperatura. Jeden učitel má rád teplo, druhý poloteple a třetí polochladno. V malých třídách topí se více, nežli ve vyšších a ve sborovnách netopí se, až když na střeších praskají šindele. Musí to býti zdraví železné, aby sneslo v každé třídě jinou temperaturu. V jedné třídě si katecheta hrdlo a plíce rozpaří a v druhé zase si je vychladí — podle přísloví: *variatio delectat*. A potom ty zápachy z každých kamen. Skoro ze všech to zapáchá a čadí jinak.

O těchto a podobných radostech hovořívá se ve sborovnách při odpočinku o desáté. Zatím zvonec zavzní, až zalehají uši. Svrchníky se přehodí přes ramena a kolegové se rozcházejí se vzájemnými pozdravy a též povzdechy: zas do roboty! Jen kdyby to co bylo platné! Učení při nynější nekázni dítek je opravdu robotou.

Dvě matky — vychovatelky u kolébky našeho mocnáře Františka Josefa I.

Od R. Scheffela.

„Nenamahej se marně, Ludvíku, musím se na tebe hněvati; neustále jen skládáš verše na oslavu ženské krásy; však to dobro a tu krásu, která všechen zevnější půvab jako zlaté slunko noční světélka převyšuje, takového pokladu zneuznáváš; dívčí to ctnosti.“

Kdo tato kárající slova propověděl — nebyl nikdo jiný, než bavorský král Maxmilian Josef.

Syn jeho, dědic země, pokrčil trochu rameny a ironický úsměv byl odpovědí na vážné toto napomenutí.

Král Maxmilian chtěl se odebrati ze síně; těžké dvěře vedoucí do zimní zahrady již se otevřely, když tu prosebný pohled korunního prince nutil jej zastaviti se.

„Však pomni, otče, že právě ta věc tisíce a tisíce cizinců sem do města vábí. Mnichov se stal městem nejvyššího umění; galerie ženských krás, jimiž jsem ty nejpysnější síně Tvého zámku byl vyzdobil, staly se po celém světě pověstnými.“

Král strožil již odpověď, však Ludvík nepřipustil.

„A jak nestranně počínám si ve volbě! Těsně vedle dcery dvorního sládka stkví se podobizna mé roztomilé sestřičky Žofie. —

Ta dívčina, sotva přišla do květu, své krásy sobě nevědoma, podobá se ve svém bílém, vzdušném oděvu víle, která si ve svitu luny na louce poskakuje.“

„Ano, Ludvíku, ty pro svou mladší sestru horuješ, to musím doznati; avšak ty's zapomněl, jak hořkých slzí Tvé starší sestry, předobré Karolíny, stal jsi se příčinou, když's ji nešetrně vyložil, že tahy jejího obličejce nejsou dosti plastickými, aby její obraz byl hoden té Tvé sbírky.

Naše Karolina jest andělem dobroty, laskavosti a obětavosti.

Na to Ludvík dosti rozčilen:

„U takového anděla nebude ta nevole dlouho trvati a brzy po lehounkých mráčkách lepší nálada se vyjasní.“

Král si povzdychl a více pro sebe dodal:

„Právě nyní přemýšlím více než jindy o ctnosti mého miláčka, neboť ta chvíle není daleká, kdy mi tento poklad z mé blízkosti má býti vyrván. Wirtenberský král uchází se pro svého syna, korunního prince, o ruku princezny Karolíny. Diplomaté již smlouvy uzavřeli; nezbývá nám nic jiného, než co nejdříve zapáliti pochodeň svatebního veselí.“

* * *

Brzy po této rozmluvě tonul královský palác bavorský v moři světél. Diamanty se třpytily jako o závod s drahokamy, hedbávné vléčky šustily; dvorní pánové v bohatém stejnokroji, na prsou řády, stavěli se v hustě v skupiny.

Král, králová, princezna Karolina Augusta, nevěsta korunního prince Wirtenberského, přijímají odevšad úctyplná blahopřání.

Vážnější než kdy jindy jest ale obličej nové korunní princezny; ona asi naplněna jest úzkostí před mužem, jemuž jest zasnoubena.

Karolina sice si je dobře vědoma, že v nejvyšších kruzích panuje etiketa a ceremonie; avšak způsob, jakým se k ní zachoval její nastávající choť převyšoval daleko míru vší dvornosti. Její ženich nevěděl pro ni žádného přívětivého slovíčka, ba jeho pohled — ani s jejíma očima se nesetkal.

Dvorní dámy již obkličují mladou kněžnu a uvádějí ji do připravené komnaty. Bělostná lampa ozařuje růžovou vůní naplněný prostor. Komorné odjímají hvězdný diadem z vlasů, které v hojných praménkách rozpuštěné padají na bělostné rámě mladistvé paní.

Ještě zamění brokátovou svadební robu za běloskvoucí krajkové šaty, jež halí bohatý závoj; úřad komorných jest ukončen.

Karolína spočine na nízkounkém sedátku, hluboký tlumíc vzdech; snad tuší nehodu, jaká jí hrozí.

Rychlý krok v předsíni — a ona se zachvěje; jest to její nejdůvěrnější komorná. Přináší psaní od její zasnoubeného korunního prince. Docela chladně oznamuje nevěstě své, že srdce jeho zneuznává, co byla ústy přislíbila; že se nalezá na cestě své k domovu, do něhož on dávno nemilovanou choť sebou vzítí neobmýšlí.

Zneuznaná spěchá k rodičům, kde na jejich prsou propukne v pláč. Zbožná rodina královská usnesla se na tom, že by pro princeznu v tomto prazvláštním stavu bylo nejlépe, aby se uchýlila do tichých zdí klášterních a tam hledala útěchu ve svém bolu, tam náhradu za ženicha světského v ženichu nebeském.

Bez odporu, ano ráda, velmi ráda, tak poslušna jako by byla necitelnému ženichu až k oltáři následovala — odebrala se do kláštera „dcer božské lásky,“ aby tam světu jsouc ukryta, Bohu sloužila.

Minulo několik let a v zámku na dvoře krále bavorského odbývá se opět slavnost; tentokráte platí všechna čest a sláva převznešenému hostu císaři Františkovi, jenž sem byl z Vídně na návštěvu zavítal.

Po hostině usadí se císař po domácku do svého křesla a poprosí královského hostitele, aby mu představil své dívky.

Mezi těmi objeví se, vychovatelkou svou doprovázena, mladičká princezna Žofie. Unešen její krásou, přitáhne ji císař blíže k sobě a táže se

žertem: „Pověz, děvuško, nechtěla bys jednou vzít si mého druhého syna? Takový obličej, jako je ten Tvůj, byl by podle vídeňské chutě!“

Princeznu uvedla ovšem tato otázka poněkud v rozpaky, však jen na chvíli; neboť vzavši srdečně ruku císařovu mezi své, odpověděla nenuceně: „Ano, Veličenstvo! Až se nebudu muset tolik učit, vezmu si arciknížete.“

Nastala bouře veselosti.

Když pak se mladé panstvo bylo vzdálilo, promluvil císař František: „Mýlím se, nebo nemýlím; tak se mi zdá, že's měl ještě jednu starší princeznu?“

„Ano“, odpověděl tiše král.

„Proč pak tedy ta se nepřijde ukázati?“

„Ona jest v klášteře!“

A tu král Maxmilian vypravoval dobrému našemu císaři Františkovi v krátkosti onu smutnou historii o přerušném sňatku Karolinu s princem Wirtenberským.

Císař vše dokonce vyslechnuv, odvětil:

„A proto musí ta ubohá svůj celý život v smutku trávit! Ještě jí není, jak pravíš, čtyři a dvacet let a ty ji zavíráš? Ještě dnes jí udělejme společnou návštěvu!“

Dne 12. září 1816 přijaly klášterní panny v slavném uvítání oba mocnáře, již byli u klášterní fortny zaklepali.

V radě těchto panen stála pokorně dcera králova, již tato návštěva hlavně platila, a kterouž návštěvou se rozhodlo o budoucnosti princezny Karoliny Augusty.

(Dokončení.)

D r o b n o s t i.

Jen žádných předností ve škole! Nikoliv bez příčiny napomíná již sv. František Xaverský, že by se neměla „nábožnému pohlaví ženskému“ téměř všechna pozornost věnovati, kdežto obyčejně při tom svět mužský se zanedbává; neboť čeho se docílí u mužského, trvá déle a má větší účinky.

Stejně to platí o žácích a žákyních ve škole. Mnohý katecheta, aby se nemusil s těmi tupáky mořit, věnuje hlavně péči svou děvčátkům, protože tyto jsouce úlisnější a neupíráme vtipnější — umějí si získat náklonnost katechetovu.

Jeden takový katecheta vybíral si při zpovědi vždy jen děvčata. Vida to správce školy, řekl bez ohledu velebníčkoví: „Podruhé musím mé kluky do sukniček obléci!“

Pastorální zkušenost učí, že často ty tupé dívky, jež při náboženství málo se hlásí — zpovídávají se nejlépe; kdežto ty bystré — nejhůře!

Obsah „Vychovatele“:

Několik slov o katolické literatuře. (Pojednává A. D.) — Soustava nedělních a svátečních perikop k potřebě katechetické. (Pokračování.) — Modlitba ve škole. (A., učitel.) — Dopisy. — FEUILLETON: O desáté. — Dvě matky vychovatelky u kolébky našeho mocnáře Františka Josefa I. (Od R. Scheffela.) —
Drobnosti.

Majitel, vydavatel a nakladatel VÁCSLAV KOTRBA. — Odpovědný redaktor PETR KOPAL.

Tiskem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské (J. Zeman a spol.) v Praze.

VYCHOVATEL.

List věnovaný zájmům křesťanského školství.

Vychází 15. a posledního dne každého měsíce. — Předplácí se čtvrtletně 50 kr., pro odběratele „Obrany vry“ 40 kr. v administraci Cyrillo-Methodějské knih-tiskárny v Ostrovní ulici číslo 1508—II. v Praze. — Jednotlivá čísla po 8 kr. Redakce na Vyšehradě č. 69.

Z milosti boží či z milosti lidu?

Píše František Pohunek.

Dr. Pravoslav Alois Trojan, zemský a říšský poslanec, vydal o návrzích na změnu říšského zákona o vyučování ve školách obecných zvláštní brošuru a věnoval ji „svým voličům a krajanům a všem Čechům.“ V brošure této napsal pan Dr. Pravoslav Trojan mezi mnohým jiným, proti čemu by se leccos závažného dalo namítati, i také toto: „Rozhodující vliv na vychování mládeže ve škole národní nedal bych kněžstvu leda vými-
nečně, nikoli vesměs, to nejméně řeholníkům! Jest to zcela přirozené: stav, jemuž nejvyšší instancí jest církev, zvláště katolická se středem v Římě, a svrchovaným zákonem jest její ustanovení „na místě Božím;“ stav — právě od ní celibátem vázaný, jemuž jest rodina a cizím pojmem a manželství zakázáno, ačkoliv ho prohlašuje i „udílí“ (požehnává) jako svátost; stav, jenž učí pokoře (jaké ovšem na něm samém zřídka shledáváme) a sice takové, že „udeří-li nás někdo v tvář, máme prý mu nastavit druhou;“ ano stav, jemuž bylo učiti, že každá vrchnost jest od Boha atd.: jak má takový stav vychovati nám silné povahy, mládež statečnou; jak pak nadchnouti ji svrchovanou láskou k vlasti a národu, rozehráti ji k obětavosti, k činům všeobecně užitečným i velikým?“¹⁾

Toto pronuciamento Dra Trojana vypadá právě tak, jako by je byl opsal z nějakého krvavého románu přeloženého Václavem Bambasem a vydaného Hynkem, Bensingrem anebo Trachtou a jest tak patrně nespravedlivé a nepravdivé, že bychom se o něm nezmínili ani slovem jediným, kdyby jeho autorem byl nějaký tuctový spisovatel románů hodně krvavých; jelikož však jest jeho původcem muž už starý a právnický vzdělaný, muž, jenž zaujímá v životě veřejném po léta už drahá místo dosti vynikající a mimo to muž, kterýž náleží alespoň dle jména i sám k církvi oné, na niž nevraží, odpovíme mu a s ním spolu všem, kdož s ním souhlasí — a těch jest mnoho, — alespoň krátce již jenom proto, abychom mu ukázali, že křesťanská pokora ani u kněze nezáleží v tom, aby nastavil tváře a hřbet každému, kdo chce do něho tlouci, a pak i proto, aby se snad nedomýšlel, že nás svými židovsko-zednářskými frasemi omráčil tak, že jsme pozbyli daru řeči a nedovedeme odpovéděti.

¹⁾ Slova zde vytištěná písmem proloženým jsou tak tištěna i v brošure.

Všech jeho výčitek vyvraceti nebudem, neboť jsou některé příliš směšnými a nejapnými a pak by nás to vedlo daleko, nýbrž jenom oněch povšimneme si trochu pozorněji, kteréž se zdají míti aspoň jakous pravděpodobnost, čímž tyto články budou zároveň pokračováním článků našich dřívějších, uveřejněných v listě tomto.

Dr. Trojan napsal, že „stav, jemuž bylo učiti, že k a ž d á vrchnost jest od Boha,“ nemůže „vychovatí silné povahy, mládež statečnou“ atd. Jaký jest dle něho původ vrchnosti a jaký základ její autority, nepověděl nám, ale ze slov právě uvedených možno jest se toho snadno domyslíti.

Kdo chce psa bítí, praví přísloví, najde vždycky hůl; podobně najdou páni zednáři a ti, kdož k zednářům chodí do školy — liberálové, vždy nějakou zbraň ať již ostřejší nebo tupější, když chtějí hnát útokem na církev katolickou, její učení a její kněžstvo. Člověk by se musil od srdce smáti, když pozoruje, jak pitomých zbraní a nemotorných často se chápou a jak sami sobě co chvíli odporují, kdyby nevěděl, že je všecko vede vždy blíž a blíž k cíli, proto že, jak už dávno kdosi řekl, stultorum infinitus est numerus — hlupáků jest množství nesčetné — a tito že věří každé skoro lži a pomluvě, již si kdo vymyslíl na ostouzení církve katolické, že jí věří z pravidla tím ochotněji, čím sami sebe mají za chytřejší a osvícenější, zcela dle výroku Grillparzerova:

„Sonst waren nur die Dummen dumm,
Jetzt sind es auch die Gscheidten.“

Nemusí se tomu rozumný a rozvázný člověk zasmáti, čte-li, kterak Renan ve svém nepřátelství proti křesťanství a proti církvi tak jest „důsledným“, že hned církvi vytýká, že prý podporuje každou tyrannii, a hned ji zase denunciuje, že prý jest veškerým zařízením svým nepřítelkyní vrchnosti každé, proto že prý vrchnost prohlašuje za nepřítelkyni člověka (Weiss. Apol. I. 501—502)? neboť první výtka vylučuje druhou et vice versa. Ale moudrých, rozvázných lidí jest poměrně málo a proto se daří šarlatánům dobře, lhou totiž, jak toho právě potřebují, a docházejí víry. Ve Francii, v Rakousku, v Itálii a ještě i jinde vytýkají církvi, že prý podporuje tyrannii, že jest zapřísáhlou nepřítelkyní každé svobody atd., v Německu opět se jí vytýká, že prý podporuje učením svým snahy revoluční a protivládní, a sice musí tam církev snášeti výtky podobné nejen od bojovných pastorů buntu evangelického, nýbrž i od sborů zákonodárných. Tak pravil v německé říšské sněmovně poslanec Völk: „Káže-li velká silná moc, jakou jest církev katolická, tuto větu („Boha sluší více poslouchati nežli lidí“) svým věřícím, jichž jsou milliony, a staví-li se tím oproti zákonům tohoto státu, není to více výraz mravního sebevědomí, což sluší míti v úctě a vážnosti, nýbrž jest to vzpoura proti státu, proti níž se stát může chrániti a musí chrániti.“ Podobně pravil v téže sněmovně poslanec Schauss: „Se stanoviska státu a pozitivního práva nemá pražádné platnosti věta, že „sluší Boha více poslouchati nežli lidí,“ nežli původců vrchnostenských (obrigkeitlicher) zákonů. Die Anwendung dieses Satzes auf dem Rechtsgebiete würde den Staat in einen wahren Abgrund führen und das Ansehen seiner Gesetze untergraben. Stát požaduje bezvýminečně a stát musí též bezvýminečně požadovati, by se jednotlivci, i když jest náhledu jiného, zákonům státním podrobil. Odpor jednotlivci nic nespomáhá a nemá mu též nic prospěti. Stát má právo, aby se ho chopil celou mocí svou a přivádí též k platnosti vůli zákonů. (Viz: Dr. Bohl, Die Relig. vom pol. jur. Standpunkte str. 118—119 pozn.).

Z těchto útoků činěných na církev a její kněžstvo mohl by, tušíme, i Dr. Trojan poznati, pakli toho ještě až dosud neví, že církev a „stav kněžský“ nepodporují „každou tyrannii“ a že ani „stavu“, jakýž tvoří kněží katoličtí, nebylo a není „svrchovaným zákonem,“ jak on praví posměšně, „ustanovení (církvní) na místě božím,“ nýbrž vždy a ve všem jen zákon boží, kterýž jest i pro všechna nařízení církve normou nezvratnou; dále by

pak mohl poznati, že církev, která vždy a všude učí, že „Boha sluší více poslouchati než lidí“, nebude as fedrovati žádnou „tyrannií“, žádný tuhý absolutismus a byrokratismus ani tenkrát, když jest jí učiti, že vrchnosti jsou zřízením božím, proto že učení církve katolické jest učení jednotné a jednolité, vždy a všude stejné a ne jako učení pánů liberálů plno vnitřních odporů, změn a protiv.

Dr. Trojan píše, že stavu kněžskému „bylo učiti, že jest každá vrchnost od Boha,“ z čehož by nutně následovalo, že dle jeho náhledu této povinnosti stav kněžský více nemá. Trojan chtěl kněze títi do živého, tal však sama sebe a to předně proto, že jednal velice nerytířsky, vytýká-li kněžím, co kdysi „bývalo“, nyní však už není, za druhé pak proto, že jako právník jednal velice neopatrně, proto že užil zbraně takové, jakéž se musí zvláště právníci nejvýš lekati; nebo co všecko bylo hájiti a zastávati, čemu všemu bylo učiti pánům právníkům! vzpomeňme si jenom na ty paragrafy starého práva trestního, práva útrpného se všemi těmi mučidly a torturami, čehož všeho hlavními původci, strůjci i zastánci byli právníci, byli legisti, kteří v starých římských ukrutnostech viděli svůj vzor! za třetí pak konečně i taky proto, že větou onou dokázal, že v tom, o čem psal, chatrně se vyzná a nauce církve katolické o vrchnostech světských že nerozumí.

Stavu kněžskému a celé církvi nejenom bylo, nýbrž jest a bude učiti, že vrchnosti jsou od Boha. Nauka tato není výmyslem stavu kněžského, není výmyslem ani celé církve, není ustanovením církve „na místě božím,“ nýbrž učením, rozkazem a ustanovením Boha samého.

„Skrze mne králové kralují a ustanovitelé zákona spravedlivé věci narižují; skrze mne knížata panují a mocní usuzují spravedlnost“ (Kniha Přísloví 8, 15—16.). „Poddáni buďte všelikému lidskému zřízení pro Boha (t. j. každé na zemi zřízené moci, proto že tak jest vůle boží): buďte králi jako nejvyššímu, aneb vladařům jako od něho poslaným k potrestání zločinců a k pochvale dobrých; neboť jest vůle boží, abyste dobře činíce k mlčení přivedli nevědomost nemoudrých lidí (kteřížto neznajíce vás nemoudře vám vytýkají, jako byste byli nepřátely vlády světské.). „Všecky ctěte, bratrstvo milujte, Boha se bojte, krále v uctivosti mějte.“ (I. Petr 2, 13. 15. 17.). „Každá duše mocností vyšším poddána buď; neboť není mocnosti leč od Boha, a kteréž jsou, (ty) od Boha zřízeny jsou. Protož kdo se mocnosti protiví, zřízení božím se protiví: a kteříž se protiví, odsouzení sobě dobývají; neboť knížata nejsou k strachu dobře činícím, ale zle činícím. Protož chceš-li se nebáti mocnosti? Čiň dobře a budeš mítí od ní chválu; boží zajisté služebník jest tobě k dobrému. Pakli zle činiti budeš, boj se, neboť ne nadarmo nosí meč; boží zajisté služebník jest, mstitel zuřivý nad tím, kdož zle činí“ (Řím. 13, 1—4). „Neměl bys nade mnou moci žádné“, pravil Kristus k Pilátovi, „kdyby ti nebylo dáno s hůry“. (Jan 19, 11.).

(Pokračování.)

Několik slov o katolické literatuře.

Pojednává A. D.

(Pokračování.)

Veliký odbyt těm oněm spisům působí vydávání premií za větší nebo menší doplatek, čímž se spolu nutí abonenti, by správně odváděli předplatné.¹⁾ Katolické spisy nevydávají premií mimo tiskárnu benediktinů rajhradských

¹⁾ Podle zkušeností našich kdyby nakladatel katolických spisů a jmenovitě katol. listů, přidával jako praemii snad i království nebeské, ještě by správně neodváděli předplatné — mnozí cdběratelé, kteří s klidem přímo olympickým každou upomínku nakladatele odkládají stranou. Oni opravdu mají se za

a Mariánský kalendář. Vedle ilustrací by lákavé a spolu cenné premie velice prospěly k lepšímu odbytu literárních produktů katolických, čímž by i jiný užitek vzešel, totiž by se šířily slušné, významné, cenné obrazy. Mohla-li se na premie, záležející z obrazů svatých, šířiti literatura tak zvaná krvavá, proč by spisy řádné nemohly užítí tohoto vnařidla?

Katolickým spisům by prospělo, kdyby se postavily ještě více na stanovisko národní, ač je nyní dostatečně vlastenecké, ale aby si zavlastenčilo jak v obsahu, tak i zevnějšku. Idea národnosti nyní je velice na vrchu a co není hodně vlastenecké, nenalezá milosti u vlastenců, kteří často o pravé lásce k vlasti ponětí nemají. Ale svět tomu chce. Od špiček na doutníky až po mašličku, všechno musí býti vlastenecké, třeba děti chodily do německých škol.

Tudy na vlastenecký moment budiž kladena váha při názvu spisu nebo sbírky, při formě i obsahu, což nikterak nebude vnitřní ceně na ujmu, ale zvýší ji a dílo rozšíří. Katolická literatura zdá se býti mnohým příliš katolickou, hned nápis odstrašuje a odvádí. Je to sice zlo, ale nutno s ním počítati pro dobrou věc.

Nutno připomenouti, že je konkurence katolických spisů s jinými příliš nesnadná. Na př. „Libuše“ dává za zlatý (bez porta) sedm objemných svazků desítiarchových, „Přítel Domoviny“ šest svázaných vkusně, „Maticе lidu“ tolikéž vědeckých a zábavných, a katolické sbírku za stejnou cenu nemohou podati ani polovičku co se týče quantity. Na to velice lid se ohlíží a spíše po větším množství, třeba bylo jenom na oko, sáhne.

Noviny podávají zábavné přílohy feuilletonové, co láká velice a nutí k dalšímu odebírání; katolické listy příloh takových nemají, tisknou povídky do listu samého jež oddělati a uschovati nelze, nebo pěstují tuto stránku nejméně. Americký „Hlas“ přidává ku každému číslu čtvero pokračování zábavné.

Než nutno také nahlédnouti do vnitřních poměrů a uvážiti, zdali spisy katolické vyhovují svým obsahem, slohem, řečí, zdali jsou časové a často vnitřní cenou nahražují vnější nedostatky. Musíme vyznati, že nebývá také v katolických spisech vše nejvzácnější a spolu musíme konstatovati smutnou zkušenost, proč bývá časem obsah slabší. Listy katolické ač vzácné výjimky („Vlast“, „Zábavy večerní“ a jiné) neplatí žádného honoráře nebo takový, že se nemůže nikterak za slušnou odměnu považovati. Za málo peněz bývá málo muziky; spisovatelé několikrát přinesou oběť, že podají práci zadarmo nebo za malou odměnu, však stále tak činiti, nemohou, majíce větší potřeby na cestách, jež musí podnikati, za knihy odborné, časopisy, za opisy a jiné věci. Má-li kdo tedy lepší práci, hledí za ni také něco dostati, menší ceny pak díla dává do listů katolických. I nejideálnější spisovatel je potřebným člověkem, jež bude více lákati čtrnásobný honorář ve sbírce, která také většího dochází rozšíření, než malou almužnu v listě katolickém. Platí-li list, který v padesáti tisících rozšíří feuilleton, kam se nakloní spisovatel; sem, nebo do listu, který dává pouhý redakční exemplář a v několika stech práci rozšiřuje? Někdy ani na opisování by si nesebnal katolický spisovatel, kdyby jenom do katolického listu psal. O těch poměrech by se dalo mnoho mluviti.²⁾

bohy považující za velikou milost, přijmou-li od nakladatelského červíka spisy a listy na úvěr. Nic na světě nemůže je pohoršiti tou měrou, jako opovází-li se po 2—3 letech je upomínati. Upomínati je vůbec svrchovanou urážkou jejich majestátu. Ty praemie považujeme dle našich zkušeností za švindl. Buďto ten který spis má nějakou cenu, pak praemie je zbytečná, anebo je bez ceny, nebo též ceny negativní a pak potřebuje praemie, aby šel na odbyt. Solidní nakladatel má dosti výloh s tiskem vůbec a proto mu nelze dělati si výloh ještě větších praemiemi.

²⁾ Otázka o honoráři rozřeší se okamžitě tím, budou-li odběratelé listů katolických správně platiti. Kde však sotva třetina odběratelů ten který list

Spisovatelé světští málo píší katolických spisů z udaných příčin, ač je po nich do katolických listů přímo honba.³⁾ Ti právě sem ukládají věci menší ceny a mnohý se k nim utekl teprve, když byl jinde odmítnut.

Kdyby se platil v katolické literatuře náležitý honorář, hned by měla dost prací důkladných a náležitý výběr. —

Ku příčinám vnějším dlužno také přičísti zkaženou chuť čtenářstva, jež bývá odkojeno na spisech proticírkevních. Takový vkus se těžko napravuje a bude potřebí vyčkati času, než se vše uvede v pořádek.

Také nutno podotknouti, že zavládla nejen v lidu, ale i u duchovenstva na mnohých místech vlažnost k literatuře katolické, že postrádáme té horlivosti, jakou se mnozí duchovní vyznamenávali, knihovny zakládali, psali. U nás jakoby někomu spisování škodilo v kariéře, mnozí mohou psáti, majíce k tomu nadání i vědomosti, nepíší, nepodávají zpráv ze svého okolí, nesepisují, co by sepsati mohli. Jenom pověst o nich mluví, že jsou dobrými hvězdáři, přírodozpytci, historiky, že znají svět, mají zkušenosti a kdyby chtěli, mnoho pěkného by napsali. Nedopouští se takový hřích, necháváje ladem ležeti vlohy své? Nejsou to zakopané hřivny? Nedal Bůh lidem nadání proto, by ho užívali, upotřebili ve prospěch svých bližních?

Každý se má chopiti díla, pracovati, literaturu podporovati hmotně i duševně, tuto rozšiřovati, by tím více proticírkevní spisy a noviny byly zatlačovány a zapuzovány. Jenom tehdy, až katolická literatura ve všech poměrech, ve všech okolnostech se povznese, co do vnitřní ceny se zušlechťí, do všech vrstev pronikne, jenom tehdy mocná učiněna bude hráz literatuře proticírkevní. Sem spadá druhá část otázky, která již částečně nahoře zodpovídána: Čeho by pastýř duchovní měl a mohl podniknouti, aby rozšiřování časopisů a spisů pro lid směru proticírkevního mezi věřícími s dobrým výsledkem zamezil?

Jak bylo řečeno, zmohla se literatura špatná, nemravná, proticírkevní tou měrou, že dlužno pomýšleti na obranu. Musíme se snažiti spisy podobného druhu zamezovati a činnosti jich v cestu se stavěti. Je to smutný úkaz v našem písemnictví. Neděje se tak u nás toliko, i v jiných zemích bojovati musejí přátelé mravnosti a obrancové víry sv. proti liberálním spisům druhu proticírkevního. Tato povinnost přísluší všem pravým katolíkům, všem zastancům a ochrancům mravnosti a pořádku, všem lidumilům, úřadům, všem učitelům a především **d u c h o v e n s t v u**.

Rakousko čítá 22 miliony obyvatelů a všichni katolíci mají pouze 35 politických listů čistě katolických. Připadá tedy jeden katolický list na 625000 obyvatelů. Katolické listy však nemají po 2000 předplatitelích. Všech pak kat. listů v Rakousku je 85 a protestantské Německo jich má přes 300. Jak málo to listů pro tolik katolíků (35 politických a 50 nepolitických) a jak málo mají tyto ještě odběratelů!

Právem nazvaly žurnály tento neblahý poměr pressmizerií. Duchovenstva je v Čechách a na Moravě ku pěti tisícům. Kdybychom odčetli malou část Němců a jenom všichni duchovní kat. literaturu předplacením se řádným podporovali, musilo by se jí dobře vésti. Že je mnoho časopisů a spisů, to nemůže nikoho odstrašiti, poněvadž na druhé straně je počet mnohonásobně větší a kat. listy nejsou pouze pro duchovenstvo, ale i pro lid katolický.

Neznámý dopisovatel z Moravy trpce touží do vlažnosti, jaká zavládla a radí, by se duchovní spojili v jeden šik (*acies ordinata*, o níž se psalo před mnohými lety). Třeba, aby ti, kdož dobré vůle jsou, podali sobě

opravdu předplácí, druhá třetina teprv po 2—3 letech doplácí a z třetí třetiny mnozí vůbec ani nepředplácejí ani nedoplácejí, tam těžko je honoráře platit. Všecky stížnosti p. spisovatele na nakladatele katol. listů točí se okolo svrchovaně nesprávného placení pl. t. odběratelů.

³⁾ My opáčně máme příkladů hojných, že se i vtírají. A vůbec nebylo by ani radno z kozlů dělat zahradníky na vinici Páně.

ruku v ruku. Máme časopisy, ale nemáme dopisovatelů, nemáme těch, kdož by časopisy zásobovali zbrojí, nemáme těch, kdož by časopisy zásobovali i nejpotřebnějším, to jest penězi. Třeba jednoty, třeba té bratrské lásky, jaká dříve mezi kněžstvem byla . . .“

O kat. literatuře rokoval i katolický sjezd ve Vídni a odhlasovány známé resoluce. „Katolický sjezd hledě k připomenutým již žalostivým poměrům tiskovým, vyslovuje své přesvědčení, že k způsobivému potírání liberálního tisku rozsáhlá hmotná i mravní podpora kat. časopisectva jest nezbytně potřebna, že zdá se býti také potřebným potřebě odpovídající rozmnožení a doporučuje proto vydávání periodicky vycházejících tiskopisů, zejména i takových, které si obraly za úkol hájení zájmů jednotlivých stavů dle povolání ve všech větších městech, kde dosud jich není.

Katolický sjezd označuje upravení a rozšíření ve Vídni stávajícího katolického denního časopisectva nejen za všeobecně citěnou potřebu, „nýbrž pokládá také za povinnost a čestnou záležitost každého katolíka, aby katolické časopisectvo dle možnosti podporoval.“

Co se týče orgánu všeobecného „Das Vaterland,“ o tom bylo pojednááno v denních listech, že by českému lidu německý list nepomohl. Dále doporučovány pravidelné schůzky katolických publicistů a jednota katolického časopisectva a podpora katolického tisku vůbec.

Sekce o četbě z á b a v n é vydala resoluci následující: „Protože velikým množstvím výplodů belletristické literatury zásadám křesťanským nepřátelský liberalisující a materialistický požitku chtivý ruch časový našich dnů velikou měrou se plodí, podporuje a rozšiřuje, hledě k tomu, že katolíci nemají žádného nedostatku děl a časopisů belletristických, jež na křesťanských spočívají základech; uvažujíc, že rozmnožením kupování katolických prací tohoto literárního odvětví toto počtem i vnitřní hodnotou vzroste: pokládá druhý všeobecný rakouský katolický sjezd za svou povinnost, všem katolíkům klásti na srdce, aby víře nepřátelské a mravům nebezpečné výplody belletristické literatury z křesťanské rodiny byly vypuzeny a kde potřeba četby zábavné se jeví, aby tam jen křesťanská díla a časopisy tohoto druhu čteny a podporovány byly; zároveň doporučuje v zájmu méně zámožných tříd udržování, podporování a novozakládání katolických čtenářských kroužků, spolků, farních a lidových knihoven; a právě proto vznáší prosbu na ony spolky a podniky, které sobě rozšiřování dobrých knih vytkly za úkol, aby zakládání a rozšiřování dobrých lidových knihoven zvláštní věnovaly pozornost.“

Tolik katolický sjezd o literatuře. Než ponavrhne některé prostředky, jichž by užil duchovní správce, uvažujme o písemnictví katolickém vůbec. Vizme, co dí v té příčině americký dopisovatel „Hlasu“ (č. 760) „Katolíci a časopisectvo.“ Uvádí, že katolíci mají málo novinářů a ku změně stavu potřebí tří věcí. „1. Sjednocení a svornost: Síly se musí shromážďovat a soustřeďovati; pokavad se osamocují a roztříšťují, nesvede se nic. 2. Musí forma, řeč býti plynější a živější. Náboženství velí, aby se šetřili lidé, ale ne nepravé, překroucené zásady. 3. Peněžitá oběť. Tim docílilo se skvělých výsledků hlavně v Belgii. Vyplní-li se zcela vážně tyto tři podmínky dokládá „Hlas,“ „pak naleznou katolíci vzdor překážkám, jež jim staví v cestu čest a svědomí ve svém dobrém právu a u vědomí spravedlnosti své dobré věci náhradu za to, že se musí vzdáti tak mnohých nepoctivých zbraní svých protivníků.“

Co by pomohlo kat. tisku, o tom se usneslo shromáždění katolicko-politického spolku v Inšpruku. Je to předplácení (ale ne jako na „Čecha“) požadování v hostincích listů konservativních, vyhýbání se liberálním novinám, dopisování do listů katolických, aby měly v čas dobré zprávy, inserování, peněžitá oběť. Pryč s nevěreckým tiskem z křesťanských rodin — mělo by býti heslem všeobecným, dí dopisovatel při zprávě té.

Z toho viděti, každý má povinnost, řádný katolický tisk šířiti a podporovati, že všichni, kteří v tom ohledu hlavu pozvedají, na první místo staví peníze — oběť peněžitou a těch se právě tisku kat. nedostává. Proticírkevní listy mají mnoho podpor od svobodných zednářů, spolků evangelických („Gustava Adolfa“), židů, bohatých kapitalistů, však kat. tisk nemá mecenášů obětavých a u nás v Čechách zvláště. Všechno připadá na duchovenstvo, na venkovské kněžstvo, které literaturu katolickou má vytrhnouti. Písemnictví potřebuje podpory, potřebuje peněz a dokud těch není, nelze pracovati.

Když jediný „Čech“ má vůbec za dlužníky až do sta zlatých, když se ani orgánu duchovenstva, ani novinám nevěnuje podpora, bez níž žádný list velký neexistuje, pak těžko vydávati, psáti, rozšiřovati. Peněžitá tíseň všechno ničí.⁴⁾

Soustava nedělních a svátečních perikop k potřebě katechetické.

(Pokračování.)

Výklad 33. O svátosti křtu a pokání. (Perikopy neděle I. po velkonocích. Jan 20, 19—31. 1. Janova 5, 4—10.)

Evangelium vypráví o tom, kterak P. J. dal skrze apoštoly církvi moc odpouštěti hříchy. Církev moci té používá, přisluhujíc svátosti pokání. Opakuje se o ní podle přípravy postní — a před tím již adventní. Kromě této svátosti ještě jedna přímo odpouští hříchy, ba jest branou k ostatním. Křest. Pojednává se o této svátosti způsobem paralely mezi křtem a pokáním. Křestný obřad. Křtem povolání jsme byli k víře Kristově. Věřme ochotně, vždyť i naši víru Kristus posilnil, posilniv víru Tomášovu. Vstal-li Kristus z mrtvých — víra naše je pevná, odůvodněna, jakoby byla marna, ničemna bez tohoto největšího důkazu svého.

I my — dle epištoly — narodili jsme se z Boha k víře skrze křest. Vírou svojí tedy přemáhejme svět a jeho žádosti hříšné v sobě. Když pak v boji klesneme, — pomněme, že nejen voda křestní, ale i krev Kristova nám dáti může Ducha sv. skrze milost posvěcující. A to děje se pokáním. Křest a pokání — táž paralela, co při evangelium se provede. A tak skrze tyto svátosti stáváme se milými Bohu Trojjedinému a jemu sloužícе svědčíme o něm. A voda křtu sv. a krev Kristova na shlazení hříchů a Duch milosti Boží — této na světě svědčí o milosrdenství Boha našeho. Přijímejme rádi svědectví toto a vírou pravou sami o něm svědectví vydávejme!

* * *

Výklad 34. Svěcení kněžské — stav manželský. (Perikopy neděle II. po Velkonocích. Jan 10. 11—16. 1. Petrova 2, 21—25.)

Kristus Pán byl pastýř dobrý, veda duše věřících učením, zákonem a posilou milosti k nebesům. Ustanovil své nástupce: apoštoly s toutéž mocí učitelskou, kněžskou a královskou. Nástupcové apoštolů. Potřeba posily nebeské k jich úřadu, svěcení kněžstva tu moc i milost udílí. — Ještě jiní pastýřové dobří jsou, kteří zároveň s nástupci apoštolův mají sebe i jiné věsti k nebesům: rodiče. Též oni potřebují posily nebeské: stav manželský jako

⁴⁾ Uveřejnili jsme ochotně úvahy z pera jednoho z nejlepších katol. spisovatelů. Zajisté že i jemu dříve nebo později naskytne se příležitost, z názoru vlastního o strastných poměrech nakladatelských v katol. písemnictví se přesvědčiti. Kéž by každý odběratel katol. spisů držel se zásady: co nemíním anebo nemohu platiti, nebudu odebírat, katol. nakladatel pak se podle toho zařídí.

svátost. Pokud čas postačí proběře se hlavní díl obřadů svěcení kněžstva — a pak v stavu manželském poukáže se, kterak Bůh žehná takovým rodičům a manželům, jenž nezapomínají, že stav ten je svatý — že to svátost nového zákona.

Epištola vypisuje obětavost Kristovu, kterou zvláště smrtí svou na kříži ukázal. Obětavost buď úkolem Jeho zástupců: církevních vrchností a kněží. Jich povinnosti jsou podobny, jako Kristovy, ovšem v míře jiné a s Jeho jen pomocí dají se řádně zastávat. Moc a milost k tomu dává svěcení kněžstva. Přejít k učení o stavu manželském a další postup jako při evangelium.

* * *

Výklad 35. Biřmování, poslední pomazání. Odpustky. (Perikopy neděle 3. po Velikonocích. Jan 16, 16—22. 1. Petrova 2, 11—19.)

Loučení P. J. s apoštoly zármutek v nich způsobilo — ale P. J. nepustil jich nikoli docela, nýbrž postaral se jim o posilu s nebes, o Ducha sv. Téhož Ducha sv. posilou a jinými dary sesílá ve svátosti biřmování tu dobu, kdy boj začítí třeba proti tělu, světu a ďáblu. Ještě jedna doba je, kdy nejvíce posily potřebujeme: doba smrti. A zde jí obdržeti lze ve svátosti pomazání nemocných. Pojedná se o těchto svátostech způsobem parallelly co do ustanovení, účinkův a hlavních obřadů. Obřad zaopatřování. Po něm uděluje se požehnání s odpustky. O odpustcích hlavní věci. — Hle tak i v poslední chvíli jest při nás Spasitel, abychom šťastně překročili branou smrti do života věčného, kdež Ho uvidíme a radovati se bude srdce naše. (verš 22.)

Křesťané všickni mají úkol v epištole této udaný, aby dobrým příkladem posvěcovali sebe i jiné. Ať jsou poddaní, nebo svobodní, služebníci nebo páni, všickni mají sloužiti Kristu! Je to snadno? Jest pro toho, kdo má posilu od Krista, by přemohl všeliké pokušení v životě i smrti, v hodinu odplaty. K tomu ustanovil Kristus svátosti, hlavně biřmování a poslední pomazání. Další postup výkladu jako dříve.

* * *

Výklad 36. Svátosti vůbec. Svátostiny. (Perikopy neděle 4. po Velkonocích. Jan 16, 5—15. Jakub 1, 17—21.)

Co darů obdržel svět od Boha! Co darů přinesl mu P. J. A ještě Utěšitele poslati chce, Utěšitele dobrých — ale karatele zlých. A ten souditi bude nevděk lidský k Spasiteli. Nevděku toho se dopustili, protože považovali se za spravedlivé a tudíž pohrdali Spasitelem, který pro hříšníky přišel. Jiní pak, že svůj rozum nechťeli podříditi Kristu, ale Jeho učení a zařízení posuzovali právě tak nestranně a spravedlivě jako Pilát. Tím se dopouštěli hříchů nejen proti Spasiteli, ale i proti Duchu sv. — Jaké dary nám poskytl P. J.? Postup svátostí již přijatých, poukázání na svátosti, které ještě přijmeme, zvláště na poslední pomazání. Vyberou se společné znaky a sestrojí se obecný pojem svátosti. Rozdíly svátostí živých a mrtvých, svátostí, které vtiskují duši nezrušitelné znamení a které nikoli. Jiné dary posily nebeské poskytuje nám Spasitel skrze ustanovení církevních žehnání, svěcení, zařikání atd. Církev má k tomu moc; svátostiny jsou užitečny. Ukázky některých: svěcení popelu, soli, vody i křídly. Obětování dítky při úvodu. Neodporujeme Spasiteli, rádi přijímejme dary Jeho a používejme svátostí a svátostin ke své spáse.

Epištola poukazuje týmž pochodem na dary Boží: zplodil nás — křtem, chce, abychom jakožto stvoření jeho zmáhali se a rostli: biřmování, Svátost oltářní; když pro chyby své nekonali jsme spravedlnosti, očistil nás pokáním a i v poslední chvíli podává nám slovo odpuštění a posilu pomazání posledního, aby spasena byla duše naše. Tak i jinými ještě dary o nás pečuje. Pojedná se o svátostech vůbec a svátostinách, jakož prve naznačeno.

* * *

Výklad 37. O modlitbě vůbec o prosebné zvláště. (Perikopy neděle 5. po Velkonoci. Křížových dní a na Nebevstoupení Páně. Jan 16, 23—20. Jak. 1, 22—27. Luk. 11, 5—3. Jak. 6, 16—20. Mar. 16, 14—20. Skut. ap. 1, 1—11.)

Evangelium neděle 5. po Velkonocích vybízí nás k modlitbě. Proč se máme modlit. Co jest modlitba? Je jí nutná potřeba, jaká má býti? Zač prosíme Boha? Kterak máme Boha prositi? Podobenství o příteli nezbytném nám dává příklad modlitby prosebné. My však neprosíme pouhého přítele — ale Otce, a to ještě ne sami, nýbrž se Synem Jeho, který na nebe proto vstoupil, aby zde byl prostředníkem a přímluvcem u Boha. Podle evangelia na den Nanebevstoupení Páně ukáže se v doloze, kterak snadno můžeme doufatí vyslyšení modliteb svých, jsou-li věci, za které prosíme, užitečny ke spáse naší.

Epištola neděle 5. po Velkonocích jakožto úvod k pojednání o modlitbě ukazuje na příkladech, kterak nejen slovy smíme Bohu sloužiti, ale skutky. A když skutky osvědčujeme ctnosti své, pak snadno dobře se dovedeme modlit, snadno dobře a právě budeme nábožni. Epištola dní křížových podává vlastnosti a cenu dobré modlitby, také zač se máme modlit především (za spásu svou a za obrácení hříšníků). — Vypravování o nanebevstoupení Páně sloužíž k doloze, abychom i my, jako apoštolé k nebi často hleděli a odtud očekávali všeho potřebného pro tělo i duši.

* * *

Výklad 39. O modlitbě Páně. (Perikopy neděle 6. po Velkonocích. Jan 15, 26—27. 16, 1—4. 1. Petrova 4, 7—11.)

Utěšitele potřebovali apoštolé pro ty strasti a nesnáze, které jim P. J. předpověděl! Kolikráte asi v těch strastech znova pohleděli k nebesům, volajíce: Otče náš! I my často se modlíme tuto modlitbu — kéž vždy dobře! Výklad otčenáše. Tak se modleme v pokušení, vždycky. Tak hledme častěji k nebesům, kde Otce máme, a žádejme, by Otec skrze Syna i nám seslal Ducha sv. Utěšitele slíbeného a tolik toužebně od apoštolův očekávaného.

Epištola napomíná: Buďte opatrní a bděte na modlitbách. Nejste ještě u Otce v nebesích, ale na světě plném příležitosti a pokušení ke zlému. Protož volejme: „Otče náš na nebesích!“ Zlému nedávejte přístupu k sobě, aby „jméno B.“ bylo posvěceno mezi vámi a „království B.“ především u vás a pak i jinde se šířilo. Podrobte se ve všem „vůli Boží“ — a vůle tato jest láska k Bohu a bližnímu. Jako sami přijímáte „chléb vezdejší, různých milostí, tak i rozdávejte každý podle svého povolání a moci, vzdalující od sebe i jiných „pokušení“ a brání se všemu zlému. Tak bude ve všem ctěn Bůh skrze našeho Spasitele — tak také otevřeme Duchu sv. chrámy srdcí svých, aby mohl přijíti a u nás se uhostiti jako u apoštolův sv.

Poznámka. Pozdravení andělské, které všude skoro hnedle po modlitbě Páně kladeno, odloženo jest tuto a položeno k perikopám svátečním a sice Marianským, kde během církevního roku může několikráte dojiti žádoucí pozornosti a vhodného k církevní slavnosti výkladu.

Doba třetí.

Neděle od svatodušních svátkův až do konce školního roku.

Co několik zbývajících neděl školního roku po svátcích svatodušních vykládati se má, snadno je patrné: o Duchu sv., o tom co přináší, tedy o milostech nadpřirozených vůbec; ale okolností tou, že doba tato již připadá pomalu na konec roku školního, stávají se nutnými dvě věci. 1. že mnohé výklady, které by vlastně patřily teprve do této doby, — na př.: prostředky, kterými obdržujeme milostí nadpřirozených — svátosti tutěž položeny jsou dříve, ač také vhodně, jakožto dary, kterými ovoce Kristova díla sobě přivlastňu-

jeme. A za 2., že záhy již třeba připojiti k výkladům perikop nikoli výklady nových některých pravd — ale opakování z látky již probrané — a opakováním tímto ukončiti školní vyučování. Poslední 2—3. neděle školního roku připojí se zvláště příprava ke sv. zpovědi a přijímání žákův. Na venkově zvláště tuto dobu je třeba důrazně připomenouti při té příležitosti mnohé hříchy, v době letní často se opětuující, a mocnými důvody upevniti v dítkách vědomí o Bohu všudepřítomném, a úmysl, že všude, ať na pastvinách nebo v lese, nebo při vodě, mravně a zbožně budou živi. Zpověď na konec roku školního jest sice z leckterých příčin nepohodlná, jak žákům, kteří namnoze již bývají tou dobou přidržováni k práci polní — tak i rodičům, pokud jsou vlažní křesťané a dítek k práci takové potřebují, ale jest velmi užitečna a zabrání často mnohým hříchům, které přes prázdniny by staly se stálými již soudruhy mnohého žáka, kdyby v tento čas právě příhodný nebyl důrazným napomenutím ve sv. zpovědi od nich odvrácen.

* * *

Výklad 40. Kdo jest Duch sv. a co nám přináší? (Perikopy Svatodušních svátků: 1. Jan 14, 23.—31. Skutky ap. 2, 1—11. — 2. Jan 3, 16.—21. Skut. ap. 10, 42.—48.

Evangelium slavnosti svatodušní ještě nás vede mezi apoštoly před sesláním Ducha sv. Ukazuje nám je zarmoucené pro loučení s Ježíšem nestatečné, nedověrné. Jaká změna však nastala, jakmile přišel Duch sv.! Naučil je pravdě, potěšil je, naplnil statečností. Vypráví se o seslání Ducha sv. Kdo jest? Pravý Bůh. Důkazy toho z řečí Kristových, z Jeho působení, kterým jeví božskou moc a vědoucnost. Působení jeho ve St. Zákoně v apoštolech. Působení Jeho v církvi a naší duši. Písma sv. Milodar zázraků a jazyků. — Znejmež podle toho všeho lásku Ducha sv., rovnou lásce Otcově i Synově a za lásku tu opět sami lásku věnujme a víru s nadějí.

Čtení ze Skutkův apoštolských k témuž postupu výkladu, dává úvod. Kéž Duch sv. také při nás s podobným působením se uhostí, abychom i my plni byli Ducha sv. a nikoli ducha hříchův a marností.

* * *

Výklad 41. O nejsvětější Trojici. (Perikopy neděle 1. po sv. Duchu: Luk. 6, 36.—42. 1. Janova 4, 8.—21. Na den svaté a nerozdílné Trojice: Mat. 28, 18.—20. Řím. 11, 33.—36. Na Boží Tělo: Jan 6, 56—59. 1. Korint. 11, 20—32.)

Evangelium na neděli 1. po sv. Duchu předkládá věřícím zákon lásky k bližnímu, který plniti mají milosrdenstvím, spravedlností, odpouštěním a shovívavostí. Proč je toto zákon náš? Protože k lásce povolal nás Bůh a lásce vyučil příkladem: Miloval a miluje nás Otec — i Syn — i Duch sv. Opakuje se o nejznamenitějších skutcích Božích a ukáže se, že láska Boží jest jich původkyní. Tři osoby stejné podstaty. Učení o Nejsv. Trojici. — I Tělo Páně toto stálé obnovování díla naší spásy jest důkaz více o lásce Nejsvět. Trojice: Bůh Otec jako Stvořitel jest původ Těla tohoto. On zaslíbil a předobraziti dával oběť tuto ve St. Zákoně. On milostivě ji přijímá z ruky kněze, jako na kříži přijal smírnou oběť Kristovu. Bůh Syn jen z lásky k nám milerád podrobil se oběti této — a Duch sv. — tenť těšil ve Starém zákoně nadějí na tuto oběť — účastnil se přípravy Těla viditelného („Zvěstování P. M.“) a řídí Tělo Páně tajemné v církvi, dává jí dar neomylnosti a svatosti. Kdykoli děláme kříž, vzpomínejme těchto dobrodiní a statečně vyznávejme Otce i Syna i Ducha sv. jako svého jediného a pravého Boha.

Epištoly ještě zřejměji na týž postup odkazují: Epištola neděle I. po sv. Duchu volá: „Bůh jest láska!“ Epištola sváteční ukazuje, že Bůh jest láska nepochopitelná — protože tajemství lásky té jsou právě tak nepochopitelná, jako On sám. Tajemství Nejsv. Trojice — je tajemství lásky Boží nestíhlé. Sláva Nejsvětější Trojice skryta jest nám — ale lásku její hlásá jiné nesmírné tajemství: vtělení a ustavičná přítomnost vtěleného Spasitele

v Nejsv. Svátosti. Dbejme, aby o nás neplatilo, že přijímáme s Tělem Páně odsouzení svoje; a dále, abychom dělajíce kříž sv., také životem vyznávali, že milujeme svého Boha trojjediného.

* * *

Výklad 42. O milosti Boží nadpřirozené. (Perikopy neděle 2. po sv. Duchu: Luk. 14, 16.—24. 1. Janova 3, 13.—18.)

Proč nepřijali pozvání pozvání králova? Byli zaslepení, nevědouce, co by jim prospělo. Byli také oddáni svým tělesným žádostem a jen o to se starali, aby jim vyhověli. Večeře králova — nebe. Nebe nedochází, kdo nechce prohlédnouti, aby viděl zrakem duševním, co mu P. Ježíš ukazuje — a kdo nepřijímá posily od P. Ježíše, by neklesl, nebo po pádu nepřijímá jeho léků, Jeho pomoci k povstání. Tedy: Kdo nemá milosti posvěcující a zamítá milosti účinnivé. Z účinků sv. svátosti opakuje se o milosti posvěcující. Na základě pak výkladu o působení Ducha sv. v apoštolech doplní se o milosti účinnivé a z toho obecný pojem milosti Boží nadpřirozené. Její potřeba a cena. Velký hřích, odíratí milostem Božím: hříchy proti Duchu sv.

Epištola dí, že víme o životě věčném. Kterak? Že rozum náš milostí Boží jest osvícen. Život tento má i v nás trvati — a to již na tomto světě — milostí posvěcující. A jeví se, zdali máme tento život v sobě, čili nic, láskou naší vzájemnou, abychom lásku tuto dobře a vytrvale měli a prokazovali, posilu máme od Boha. O milosti posvěcující a účinnivé (osvěcující a posilující), jako prvé naznačeno, se pojedná. Máme-li takovou pomoc a ochranu Boží při sobě, co na tom, že nás svět snad bude pronásledovati! Jen my neodpírejme nikdy milosti Boží. Hříchy proti Duchu sv.

Boj proti mrtvým řečím na středních školách.

Přinesli jsme letos delší pojednání proti přílišnému a neprakticky vedenému vyučování klasicismu na našich gymnasiích. Že náhledy naše byly přesné, toho dokladem je nejnovější spis: Biologische Zeitfragen Schulreform od Preyera a v němž mezi jiným čteme:

Mnoho zlepšilo se na normálkách, na gymnasiích skoro nic. Zde pořád ještě nutí žáka plniti si paměť hotovostmi, kterým nerozumí, poněvadž nemá mozek vyspělý; místo co by mu měli dávatí návod, jak by sám jednotlivůstky v celek skládal. Přetěžuje se. Proto čtyři pětiny gymnasistů v Prusku nedospějí k maturitě. Střední škola mívá se cíle a pěstí polovzdělanost. Škola má většině a nikoli menšině vyhověti. Také tělu špatně hová. Ni polovička odchovanců nehodí se za jednoroční dobrovolníky, tedy k prvnímu výkonu, co od nich vlast žádá. Krátkozrakost a povšechná zakínělost vykazují nehezká procenta. Potřeba školních lékařů stává se stále nutnější. Moderní vzdělanec naučí se ve škole, jak by většinu života proseděl. Odtud bledost, nervosita, tučnatost. Tělocviku patří šest a nikoli dvě hodiny v týdnu. Školní ředitelé měli by do učebního rozvrhu napsati hodiny plovací. Volné dýchání nahého v čerstvé vodě, čilá vzpruha veškerého svalstva, vzrušený koloběh krevní vyjasní mozek. Tři čtvrti hodiny věnované jednomu předmětu vyčerpají pozornost. Kdo dvě hodiny poslouchá, čte, anebo píše, je znaven.

Pořáde latina s řečtinou na prvním místě! Všecka úcta hellenskému umění, ale grammatika znechutí nejskvostnější výplody lidského ducha. Hezky mluvil starý advokát Cicero, ale abiturient neví z obsahu řeči nic, poněvadž musil při „latinské přípravě“ hledati slovíčko za slovíčkem v obrovském slovníku. Slohové úkoly pěstující fráse jsou svěrací kazajkou zdravému rozumu.

To by cvičba v slohu telegrafistů byla užitečnější. A pak se ještě farisejsky káže, „že nikoli pro školu, nýbrž pro život se učíme.“ Abiturient, který zrovna nechce býti učitelem řečí, aneb učencem vůbec, nepřináší si z gymnasia pro budoucí povolání pražádné vědomosti. Na špetku latiny a řečtiny, kterou potřebuje farář, sudí a praktický lékař, věru netřeba osm let civěti ve škamnách. Co si maturant odnáší, za to mu přítomnost nedá ničeho. Je to bezcenný kapitál. Avšak těm, kdo hájí obligátnost řečtiny a latiny patrně neběží o to, aby se žáci obsahem zušlechtili, nýbrž aby se těžkými formami po osm let nepřetržitě lopotili. Tak prý navyknu si důkladně vehloubávati se do řešení těžkých vědeckých úkolů, které jim v pozdějších studiích nastávají. Jen že k tomu je především zapotřebí živého zájmu a ten je u abiturientů zbytečnostími umořených namnoze vyčerpán. Pro bádání těžkých problémů technických, medicinských a přírodozpytných nemá vychovanec gymnasia vytříbených smyslů, nemá vycvičených rukou a co hlavního, nenaučil se pozorovati. Plete si hypotézy s vymoženostmi, subjektivní domněnky s objektivními zjevy.

Přírodozpytu a medicíně staví se palácové laboratoře a praktické výsledky jich ovládají svět, ale na gymnasiích vyučuje se stále, jakoby se měli ze žáků všichni státi supplenty. Dnešní vysvědčení zralosti není daleko důkazem, že majitel zralým je ke studii příštího povolání, dokazuje toliko, že šťastně obstál v porobě jednostranné dressury. Snad stačí theologu, juristovi a filologu, ale nikterak přírodozpytci a medikovi. Těm nezbývá, nežli nadobro se převrátiti, podstoupiti „nepřirozený skok z klasicismu do přítomnosti, ze světa písmen do skutečnosti, od grammatiky k mikroskopu.“

Co má se státi?

Ve školách musí býti více času věnováno pěstění charakteru a výcviku těla; s námahou paměti musí se přestat. Jenom ne polovičatosť a kompromiss v reformách! Vyvrátiti kořeny a přesaditi do přirozené půdy. Nikoli přeučence, nýbrž statné a zdatné vzdělance má gymnasium vyráběti.

Především musí na úkor starých řečí v míře nedosti štědrejší popřán býti rozvoj materštině. Zdá se býti zbytečné, ale fakticky je nezbytné, aby se mladík teprve cvičil v rodné řeči nejen čísti a psáti, nýbrž i mysliti a mluvití zřetelně, jasně, plyně a výrazně. Je to zrovna tak jen věcí cviku jako přemety na hrazdě a plování, ale právě, že zanedbáváno, je řečnických zjevů v parlamentě tak poskrovnu. Autor, který je 20 let členem lékařské zkušební komise, doznává, jak vzácným ptákem je kandidát, který by dovedl souvislou a hbitou řečí vypověděti, co ví. Místo řečnictví pěstí se na gymnasiích tréma, která jest jenom mimovolně imitačním zlozvykem. A přece jsou mluvidla nejmohutnějším, ale také nejpoddanějším nástrojem vůle.

Angličina a frančina jsou jinochu více než záhodnými, nejen poněvadž jazyky ty světem vládnou, ale poněvadž v jejich krásných literaturách výtečně znázorněno, jak snadně a jasně má myšlénka vtělovati se ve slovo. Za to nemají řečem učiti neznaľci, aby žák nenapodobil falešnou výslovnost učitelovu. Vůbec prý stačí, aby žák četl novější díla ku př. Macaulaye a Thiersa bez pomůcek a aby rozuměl, když by si se slovníkem v ruce četl vědecké časopisy.

Je pravda, že i nynější zastaralý systém vychoval mnoho bystroduchých, odhodlaných a vytrvalých pracovníků, ale mohlo jich být více. A mnozí, kteří z řečtiny a latiny propadli, stali se vynikajícími. Největší Angličané (a Američané), kteří ku klasičtým idiomům ani nepřičichli a znají řeč jedinou, nejsou proto považováni za nevzdělance.

FEUILLETON.

Dvě matky — vychovatelky u kolébky našeho mocnáře Františka Josefa I.

Od R. Scheffela.

(Pokračování.)

Netrvalo to dlouho — dne 29. října to bylo r. 1816 — přijela do Vídně dcera bavorského krále, když byla hned po oné návštěvě klášter opustila, k němuž se žádným slibem nebyla zavázala. Císař František sám si ji vyvolil za svou čtvrtou choť a papež neuzavřený ještě sňatek — tedy jen pouhé zasnoubení — uvedl v neplatnost. Tak z klášternice Karoliny Augusty stala se mocná císařovna rakouská.

Více však než koruna a červec, zdobily novou císařovnu její dětinná oddanost a vděčnost, její něžný pohled, jímž manžela svého při každém kročeji blažila, že její osud tak mile proměnil.

Mezi knížaty, již panující císařovně na dvoře ve Vídni konali čestnou službu, nacházel se také její dřívější zdánlivý choť, korunní princ Wirtenberský.

Docela nenuceně, ba usmívajíc se, šla Karolina s mužem tím ku dvorní tabuli, a když ji potom večer na to císař František ujišťoval, jak se mu líbilo, že tak důstojně se zachovala ku svému nepříteli, odvětila zcela jednoduše:

„Jak bych neměla se zachovati ku knížeti tomu co nejvíce přátelsky, když právě jemu své největší štěstí na zemi děkovati mám.“

Neméně jako něžnou proukázala se císařovna svému choti, zachovala se k dítkám jeho z prvních manželství. Všecky téměř hodiny, jež nemusela vynaložiti povinností svým co císařovna, věnovala ku výchování arciknížat. Císař, jenž toto její počínání z pozdálce pozoroval a při tom nikoliv bez pohnutí viděl, ana se jako starostlivá matka ku všem chová, řekl jí jednou:

„Ty víš, že mám moc, takovým lidičkám, které zvláště hodnými jsou, rozličné vyznamenání a titule udíleti. Ty Jsi si také něco zasloužila, a tak pro Tebe mám také něco: Od dneška Tě jmenuji svojí perlou!“

Když pak churavost korunního prince Ferdinanda se nelepšila, naléhala Karolína na císaře, aby druhý syn, arcikníže František Karel, byl zasnouben.

„Já už na to myslel hned tenkrát, když jsem byl u Vás — odvětil potutelně císař — a sice mluvil jsem o tom s Tvoji sestrou Žofií.“

Jako by na návštěvu, odebrala se nyní Karolína Augusta sama na námluvy do Mnichova a když se vracela, přivezla sebou sestru svou, kvetoucí princeznu Žofii.

Brzy na to, dne 4. listopadu 1824. slavilo se zasnoubení duchaplné kněžny Žofie s arciknížetem Frant. Karlem.

* * *

Ačkoliv nebe odepřelo císařovně Karolíně Augustě štěstí, státi se matkou, tož nemohlo se říci, že by ona mateřského srdce neměla: tím více lnula láskou mateřskou ku dítkám cizím. Mnohé večery ztrávila vznešená paní mezi sirotky na venkově, v státních ústavách výchovavacích ve městě; a čím více neobaleně dítky na ni dorážely, tím blaženější se cítila mezi nimi.

Málo které děvče bylo ve škole, aby je vznešená dobrodějka neznala; ona byla na všech zkouškách, všecka vysvědčení šla její rukou.

Žalováno-li na některé dítko, tu musely malé hříšnice před císařovnu, od níž naposledy po dobrém poučení a napomenutí byly zlíbány; ortel obyčejně končil velikým košem čokolády a pečiva, jenž na rozkaz císařovnin do ústavu byl přinešen.

A zajisté tenkrát v čase přísné kázně, téměř vojenské, se tato metoda osvědčila.

V roce 1827 bylo doručeno do ústavu jedno velmi hezké, ale tvrdohlavé děvčátko, o jehož polepšení nebylo až dosud ani té nejmenší naděje.

Malá Tonička Móraova ztrávila svá první léta v domě své matky, herečky. Tato ve své roztržitosti nenaučila dítě žádnému pořádku; dovolila mu tak žítí jak sobě sama žítí přála. Však umělkyně náhle zemřela beze všeho jmění (jakž jinak) a Tonička byla návodem ředitele dvorního divadla do klášterního ústavu pro sirotky přijata.

Zde počínala si malá světačka zrovna zběsile. Ona se zdráhala s jinými v určitou hodinu jítí spat, ona se nechtěla podrobiti nižádnému napomenutí, nýbrž všemu se postavila na odpor.

I císařovna marně se namáhala toho blázínka napravit; sama unevěděla si rady, avšak zůstala při svém výroku, aby dítě nebylo z tohoto přístavu jisté budoucnosti vydáno v šanc nebezpečným vlnám světa.

Tento anděl vychovávacího ústavu byl pojednou na delší čas zamilovanému zaměstnání svému mezi maličkými odtržen. Arcivévodkyně Žofie, jejíž manželství bylo rovněž jako císařovny — sestry bezdětným až dosud zůstalo očekávala se ku dítěti, jehožto brzké narození naplňovalo veškeré členy císařské rodiny největší radostí.

V té příčině věnovala císařovna Karolína Augusta všechn svůj čas své sestře Žofii; s ní osnovala plány o vznešeném povolání dítěte očekávajice s napjetím prince, budoucího to snad panovníka rakouského mocnářství.

Dne 18. srpna 1830 spatřil náš milovaný nynější císař František Josef, jakožto prvorozený syn arcivévody Františka Karla světlo světa; dvě matky bděly nyní u jeho kolébky: císařovna Karolína a arcivévodkyně Žofie. Císařská matka — vychovatelka neopustila dříve zákoutí Žofino, dokud tato tak daleko se nesesílila, až by mohla přejítí aleji dvorní zahrady po boku vozíku, v němž malý František Josef sladce spal.

Teprv nyní vyjela si zase naše císařská vychovatelka, anděl ústavu, ku svým „hodným i zlým dětičkám,“ by se dověděla, co se mezi tím přihodilo. S malinkým diblíkem Antoníí Móraovou nešlo to jinak po dobrém, tudíž začlo se po zlém.

Trest za trestem následoval a aby si to zapamatovala, nebyla ku výletu, na nějž se všechny děti těšily — připuštěna.

Když pak se vychovatelky večer se svými svěřenkami byly navrátily, nebylo po Toničce ani stopy. Nyní dostaly vychovatelky samy strach a s velikým zdráháním se oznamovaly císařovně, co se bylo s ní stalo, neboť právě tato palička těšila se zvláštní pozornosti vznešené paní, která nemalou nad tím pocítila bolest. Všecky pokusy přijítí uprchlému děvčeti na stopu byly marny.

* * *

Na radu Metternichovu, tehdy státního kancléře přivolil císař František i ku sňatku svého korunního prince Ferdinanda. Jednalof se jen o to, aby měl družku a sobě rovnou ošetřovatelku ve svém dosti uzavřeném životě.

Že by na trůn z tohoto manželství vstoupil přímý dědic, nebylo ani očekáváno. Každý poddaný věděl, že budoucí panovník říše bude arcivévoda František Josef. Arcivévodkyně Žofie byla zatím porodila ještě druhého syna, potomního nešťastného císaře Maxmiliána Mechického.

Před narozením třetího dítěte, arcivévody Karla Ludvíka, počal císař František postonávat. Síly mu ubývalo tak, že v březnu roku 1835 skonal.

Tři plné dny prodlela císařovna-vdova na klekátku před rakví svého císařského chotě. Na její přání byly všechny brány a dveře do hradu otevřeny, aby lid měl přístup ještě jednou svého panovníka tvář spatřiti.

Ačkoliv hluboce byla ponořena ve svůj bol, přece naslouchala slovům, jež z úst prostých občanův a venkovanův před vystaveným na katafalku císařem sem a tam byly pronešeny.

Z jedné strany bol, z druhé chvála, jež tak mimoděk se u lidu ozývala, ulehčovaly tok její slz.

Tu však ve stalo, že jedna paní, která se zadívala na veliký obraz císařův v životní jeho velikosti tu zavěšený, své soudruhyni pravila: „Ten obraz je špatně malovaný a není věrný; malíř tu nechává císaře se usmívati, ale v skutečnosti byl on vždy vážným.“

Ihned zdvihla se císařovna a přistoupivši k mluvkyni, mezi štkáním vypravila ze sebe:

„Nikoliv, obraz jest dobře; můj František se uměl usmívati, jak zde na obraze spatřiti lze a když se tak usmál, tu mi srdce radostí poskočilo.“

Jakkoliv manželství císařovnoho zůstalo bezdětným, obdržela přece značnější roční důchod jako císařská vdova; však její dobročinnost byla tak veliká, že její pokladnice vždy prázdná zůstávala. Její tajemník a tělesný lékař Wache říkával pak, že musí vyplácet tolik podpor, že mu není možno zapraviti účty dvorní, ačkoliv císařovna si všecken přepych, ba i ta nejmenší pohodlí byla odřekla. S arciknížetem Františkem Karlem udržovala nejjemnější přátelství.

Tento častěji říkával: „Tvé nynější jméno Ti více sluší než předešlé; vždyť ta Tvá pokora nenechala císařovnou slouti, za to ale císařova — matka Ti sluší a patří v pravém smyslu.“

D r o b n o s t i.

Mladí tuláci. V Paříži leží vězení pro odsouzené děti, Petite Roquette, právě naproti Grande Roquette, věznic, v níž zločinci dospělí před dopravou do trestnice držáni bývají, a jeden dům je předsíní pro druhý. Dohlížitel v dětském ústavě pravil mi způsobem, kterýž mne překvapil: „Zde, v Petite Roquette sejeme a pěstujeme; v Grande Roquette pak se sklízí.“ Když jsem se rádného toho muže otázal, zda by syna svého, kdyby darebákem byl, tam zavřítí dal, odpověděl přesvědčivě: „Tam? Abych z něho galejního trestance vyučiti dal? Raději bych ho zardousil.“ — Navštívil jsem často toto dětské vězení, otevřel cely a rozmlouval s malými, nejednou za ně prosil, když jim měla pro vzdorovitost svěřací kazajka býti dána; pozoroval jsem je v nemocnici, viděl jsem je v kostele mezi službami Božími zívati a se nuditi; pozoroval jsem jich nechuť k práci, díval se, jak po dvoře věznice sem a tam se procházejí, i přesvědčil jsem se, že ústav ten je v ohledu mravném i fysickém bídný: uzavírá děti mezi zdi, nic více pro ně nečině.

Kdo toulavé dítě, jež z otcovského domu uprchlo neb od své rodiny zahráno bylo, přísně jako zloděje posuzuje, nehledě k jeho útlému věku, ten učiní je zlodějem. Byl jsem přítomen vyšetřování hochy dvanáctiletého, hladového a polonahého, jenž slušné své odpovědi ne bez ironie pronášel. Byl napaden toulaje se večer po tržišti, dopraven prozatímně do policejní místnosti Dépôt zvaná a před soud přiveden. Dle jeho vypravování otec jeho odešel, nikdo neví kam, matka pak syna vypudila, by sám si chleba dobýval. Po dva měsíce toulal se hoch po městě; otevřel dvířka povozů, jež k divadlu přijížděly, nosil zavazadla, čímž několik sousi si vydělal; jak a co jedl, ví Bůh milý sám, spal všude, jen ne na lůžku, a přece zůstal poctivým a pokušení odolal. — Soudce hochu litoval, ježto se však k přestupku přiznal, měl jsa

tulákem mladším než 16letým, zůstati do 20. roku pod policejní dohlídkou, což jest: v cele Petite Roquette.

Když hoch dozvěděl se, co ho čeká, zvolal: „Po dva měsíce žil jsem z košťálů zelných, spal pod širým nebem, abych nemusel krásti! Jest to spravedlivé, mne odsouditi jako zloděje?“ Výkřik dojal všechny; rozsudek odložen na několik dnů, několik dobrých osob ujalo se dítěte, jemuž nescházelo nic než síla dostatečná, by stal se řádným dělníkem. Přijat byl do učení a tak zachráněn. Kolik jich však ztraceno na vždy, když schází jim ruka, jež by je kol pasti na dobré cesty přivedla! Č. U.

* * *

Pochvalné uznání vyslovila c. k. okr. školní rada v Blatné p. Františku Tingerovi, řídícímu učiteli v Kasejovicích, za úspěšné vyučování a vychovávání mládeže, a knížecí arcibiskupská konsistoř v Praze panu Františku Vránovi, správci školy na král. Vinohradech, za obětavou činnost ve školství a snahu po mravném prospěchu mládeže.

K dotazu uveřejněném ve 20. č. letošního „Vychovatele“.

Dle §. 2. zákona z. ze dne 24. února 1873 „*místní radu školní činí 1. zastupitelé společností náboženských, 2. zastupitelé školy a 3. zastupitelé obce školní. Mimo ně 4. má jako člen v školní radu vstoupiti, . . . kdo jest v držení školního patronátu.*“ Tímto § zřetelně se druhy členů místní školní rady vytýkají. *Zastupitelé obcí* jsou dle toho rovněž tak *členy* místní šk. rady jako zastupitelé společností náboženských, nebo školy nebo majitel patronátu. Že pak mezi *zastupitele obce* náleží i *starosta* obce, vypočítává se jasně v §. 5 téhož zákona, kterým stanoví se tento člen rady za *předsedu*. Kdo není členem místní školní rady, nemůže býti předsedou jejím, leč toliko *zástupcem* jeho dle výslovného doplňku dotčeného §., jenž zní: „*Jeho*“ (totiž starostu místní obce školní) „*v úřadě předsedy* zastává ten, kdo k tomu povolán jest podle zřízení obecního, i kdyby *osoba tato nebyla členem* místní rady školní.“ Nač by dodatek tento k § řečenému byl připojen, kdyby ani *starosta obecní* nebyl pokládán za „*člena*“ místní školní rady. Ježto pak dle 5. odstavce §. 17. všichni členové místní školní rady mají právo navštěvovati školy, „*aby o tom vědomosti nabyli, v jakém jsou stavu,*“ má právo to také předseda místní školní rady, jenž tedy, uznán-li jest za způsobilého k dozoru školnímu vůbec, *může* dle 1. odstavce dotčeného §. 17. jmenován býti „*dohlížitelem školním,*“ ježto jmenováním tím, když i jinak má právo k řečenému dozoru, mu prací žádných nepřibývá, ano nezřídka jich musí ubývati následkem důkladné samostatné zkušenosti ve školství, kteráž zkušenost mnohonásobné a časté i obšírné výklady se strany jiných osob činí zbytečnými.

Obsah „Vychovatele“:

Z milosti boží či z milosti lidu? Píše Fr. Pohunek. — Několik slov o katolické literatuře. (Pojednává A. D. Pokračování.) — Soustava nedělních a svátečních perikop k potřebě katechetické. (Pokračování.) — Boj proti mrtvým řečím na středních školách. — FEUILLETON: Dvě matky vychovatelky u kolébky našeho mocnáře Františka Josefa I. (Od R. Scheffela. Pokračování.) — Drobnosti.

Majitel, vydavatel a nakladatel VÁCSLAV KOTRBA. — Odpovědný redaktor PETR KOPAL.

Tiskem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské (J. Zeman a spol.) v Praze.

VYCHOVATEL.

List věnovaný zájmům křesťanského školství.

Vychází 15. a posledního dne každého měsíce. — Předplácí se čtvrtletně 50 kr., pro odběratele „Obrany víry“ 40 kr. v administraci Cyrillo-Methodějské knih-tiskárny v Ostrovní ulici číslo 1508—II. v Praze. — Jednotlivá čísla po 8 kr. Redakce na Vyšehradě č. 69.

Z milosti boží či z milosti lidu?

Píše František Pohunek.

Této nauce církve katolické, jejíž jádrem jsou slova apoštolova, že „každá duše mocnostem vyšším poddána má být, protože není mocnosti leč od Boha,“ se ovšem mnozí smějí — hlavně ovšem proto, že jí — nerozumějí. Jedni totiž mají v své hlouposti za to, že snad církev učí, že i osoby neb rodiny jednotlivé, kteréž vládu a moc vykonávají, zvláštním způsobem bývají od Boha k tomu povolány a ustanoveny, a proto že jsou při své hlouposti zároveň líní, nechtějí si vzítí pražádnou práci, aby poznali, čemu že církev v příčině této vlastně učí. Kdyby si chtěli dáti práce a kdyby tuto nauku z nezkalených pramenů církve katolické s dobrou vůlí studovali, seznali by zajisté, že církev neučí ani v této příčině ničemu směšnému, nýbrž stanoví toliko princip, jehož potřebu znali a uznávali skoro všichni staří (pohanští) zákonodárci, princip, který souhlasí a to velmi dobře s naukou zdravé filosofie i s událostmi dějepisnými (Srov.: Balmes, „El Protestantismo comparado con el Catolicismo en sus relaciones con la civilizacion europea“, vyd. 6., díl III. str. 141.) Ba my se odvažujem přímo tvrditi, že hlavní příčina všeho nezdaru a všech těch nehod, jakých Evropa musila a musí dosud zakouseti při řešení problemu, jak by bylo lze zjednatí národům svobodu co možná největší a přec aby pořádek a řád společenský při tom netrpěly, spočívá v tom, že Evropa zapoměla, čemu v této příčině učí církev katolická, že nauku tuto odsoudila, aniž by si byla dala trochu práce, aby pátrala, v čem že záleží; nepřátelé církve opisovali pak jeden od druhého, aniž by jim bylo přišlo na mysl, aby hledali v přesných pramenech, kdež bylo snadno najíti pravdu (Balmes l. c. 188.).

Kdežto si však jedni ve své zpozdilosti matou úřad s osobami úřad zastávajícími a za tento vlastní zmatek svůj a nerozum činí zodpovědnou církev katolickou, pletou si zas jiní *mravní moc* vrchnosti se *silou fysickou*, ano zabíhají i do větších ještě směšností, jenom aby mohli učiniti směšným učení církve. Tak Rousseau na př., jenž celým svým jednáním i způsobem psaní jasně ukázal, že mu nejde o pravdu, nýbrž jenom o efekt, a toho že možno dosáhnouti ne logicky přísným uvažováním a pátráním po pravdě, kterýmž se mluví pouze k rozumu, nýbrž mnohem spíše lesklými frasemi a sofismaty, jakéž lichoť srdci lidskému a různým jeho vášním, zvláště pak pýše a domýšlivosti, což již z toho viděti, že hned z počátku své „Smlouvy společenské“,

v níž jedná o tomto předmětu, křičí jako tribun: „člověk se rodí volným a se všech stran jest spoután řetězy!“ Rousseau, pravíme, tropí si ze slov apoštolových, že „neú mocnosti leč od Boha,“ ve své vtipkující sofismatice smích as následovně: Každá mocnost jest od Boha, já to vyznávám; ale i nemoci jsou od Boha, mělo by snad proto býti zakázáno, abych si zavolal lékaře? Každá moc jest od Boha, ale pistol loupežníková jest přece také moc!“ Tak vtipkuje Rousseau a to ve spise, jenž měl přece býti spisem vážným; ale směšným není výrok Písma, nýbrž Rousseau sám. Ovšem jest pravda, že všechny bytosti časné, obmezené jsou od Boha, bytosti to věčné, neobmezené, ale nejsou od něho všechny stejným způsobem a v témže smyslu. Nemoci jsou od Boha a vrchnosti čili mocnosti jsou taky od Boha, ale ne v stejném smyslu; nebo kdyby vrchnosti pouze v tom smyslu byly od Boha, v jakémž jsou od Boha nemoci, nebyly by mocnostmi legitimními čili řádnými a moc jejich byla by pouhou mocí fysickou a pod moc pouze fysickou zastrčil Rousseau ve své sofistice jako eskamotér — jen že trochu nešikovný — moc vrchnosti světské, řka, že prý jest pistol také moc; tím však přesmykl celou otázku na půdu, kamž nepatří, a chtěl raději býti hodně mělkým jenom aby se zdál být hodně vtipným, neboť i jemu bylo zajisté snadné poznati, že mluvíce o moci vrchnosti světské mluvíme o moci nikoli fysické, nýbrž o moci mravní, o moci řádné či zákonité a ta že má svůj původ od Boha jakožto pramene veškerého práva, veškeré spravedlnosti a zákonitosti (Srov. Balmes I. c. 139—149).

To plyne již z práva přirozeného. Člověk jest tvor boží a stvořen jest od Boha ne aby žil v samotě a sám pro sebe, nýbrž v společnosti; pro společnost cítí člověk v sobě náklonnost a v společnosti žije a tato vlastnost jest u něho známkou tak podstatnou, že pro ni nazván jest tvorem společenským (*homo est animal sociale*, pověděl již Aristoteles). Člověk jednotlivý předpokládá rodinu a jeho náklonnosti nesou se k založení nové rodiny čili domácnosti (*Familia*). Jednotlivé rodiny jsou spolu spojeny páskami co možná nejněžnějšími a nejpevnějšími, mají společné mnohé potřeby a jedny by nemohly býti šťastnými, aniž se zachovají čili udržeti bez pomoci druhých; musily tudíž vejíti v společnost. Společnost však nemůže trvati bez pořádku a pořádek jest nemožným bez spravedlnosti a oba konečně, jak spravedlnost tak i pořádek, potřebují strážce čili ochránce, vykladatele čili tlumočníka a vykonavatele. Tenť jest přirozený původ moci světské, zde ho třeba hledati a nikde jinde. Bůh, jenž stvořil člověka a jenž chce, aby pokolení lidské trvalo, chtěl tudíž taky, aby byla společnost a moc, jakéž jest společnosti třeba. Jsoucnost moci vládní jest tudíž ve shodě s vůlí boží, rovněž jako jsoucnost moci otcovské, nebo jestliže jest této třeba rodině, jest oné opět třeba společnosti. Bůh, jenž ve své dobrotě nechtěl, aby tato důležitá pravda byla vydána, smíme-li tak říci, na milost a nemilost zchytralosti lidské a rozličným bludům, ráčil nám zjeviti, že on jest pramenem moci řádných vrchností a že jsme povinni poslouchati jich jakožto božích zástupců a služebníků (Srov.: Balmes I. c. 140—141).¹⁾

¹⁾ „*Quod necesse est homines simul viventes ab aliquo diligenter regi.*“ — „*Et siquidem homini conveniret singulariter vivere, sicut multis animalium, nullo alio dirigente indigereť ad finem, sed ipse sibi unusquisque esset rex sub Deo summo rege, in quantum per lumen rationis divinitus datum sibi, in suis actibus se ipsum dirigeret. Naturale autem est homini, ut sit animal sociale et politicum, in multitudine vivens magis etiam quam omnia alia animalia, quod quidem naturalis necessitatis declarat . . . Non est possibile, quod unus homo ad omnia hujusmodi (t. j. toho, čeho jest mu uměti a znáti třeba) per suam rationem pertingat. Est igitur necessarium homini, quod in multitudine vivat et unus ab alio adjuvetur . . . Si ergo naturale est homini, quod in societate multorum vivat, necesse est in hominibus esse, per quod multitudo regatur . . . Oportet praeter id, quod movet ad proprium bonum uniuscujusque, esse aliquid, quod movet ad bonum*

K témuž výsledku dostaneme se, uvážíme-li úkol a cíl státu; nebo co jest stát? Dle názoru křesťanského jest stát od Boha stanovený pořádek k zachování pokoje a spravedlnosti, obraz řádu mravního v životě tomto pozemském,²⁾ čili slovy jinými: „stát jest ústav, jenž má dle vůle Hospodiny uskutečňovati úkol mravní v jisté části lidstva. Celý zákon mravní jest však pod dozorem Boha samého, od něhož pochází, jehož moc a vůle posvětily jej a učinily nezvratným pravidlem pro veškeré lidstvo, před jehož neúplatnou spravedlností bude se musiti jednou zodpovídat každý jednotlivec i lidstvo veškeré, jak zákon ten plnili. Ueberrimmt nun eine menschliche Einrichtung die Aufgabe an Gottes statt für eine bestimmte Anzahl von Menschen die Ueberwachung und Durchführung dieses heiligen, Gott so theueren Gesetzes zu besorgen, eines Gesetzes das in Gott selbst begründet, das eines ist mit dem heiligen unabänderlichen Willen Gottes, eines Gesetzes, von dem nach Gottes Plan die Wohlfahrt der Welt und das Heil der Seelen abhängt, so wird sie für diese erhabene und schwere Verpflichtung, der sie sich um Gottes willen unterzieht, auch mit der Gewalt bekleidet, die Gott selber in den Händen trägt, um seinem Willen Nachdruck und Vollzug zu verschaffen. Tenť jest základ auktority státní, mimo nějž není jiného. Jest to marná práce, hledati pro státní auktoritu jiný základ a jinou ochranu nežli jest tato. Moc státu jest od Boha, neboť to není žádná moc jiná, než jakou Bůh sám vykonává, by svým rozkazům zjednal platnosti, kterouž však částečně propůjčuje těm, kdož na místě něho a jakožto jeho služebníci před světem beřou na sebe povinnost jak oproti němu tak oproti lidem, že budou věrně dbáti toho, by zákony jeho zachovány byly v neporušené platnosti a byly též plněny.“ (Weiss, Apol. IV. 41—43.)

Mocnosti či vrchnosti jsou tedy od Boha; moc jejich jest rovněž od Boha a na Bohu závislá, a odtud ten krásný obyčej u národů křesťanských dávatí nejvyšším světským mocnostem titul „z boží milosti.“ Tento titul, kterýž jest krátkým výrazem učení křesťanského, že státní autorita zakládá se jedině na autoritě boží, protiví se těm, kdož pozbyli víry v Boha osobního, svatého a spravedlivého a kteří jsou pak nuceni hledati pro státní autoritu nějaký základ jiný, a pak i taky těm, kteří se dávají zaslepiti, ačkoli lesknou se přec jen prázdnou frásí a spolu frásí pro lid i vrchnosti nejvyš nebezpečnou — o svrchovanosti lidu, kterouž mají zvláště „liberálové“ a všickni ti, kdož chtějí lid ve svůj prospěch vykořistiti a zotročiti, ustavičně v ústech. Lidé druhu tohoto, ať již jsou to básníci, filosofové nebo žurnalisti, hledí název „z boží milosti“ učiniti směšným a proto mu podkládají význam takový, jakého nemá.

„Z boží milosti“ předně neznamená, že Bůh dal moc státní přímo a bezprostředně jisté osobě. My víme tak dobře jako kdo jiný, že mnohá knížata domohla se vlády nespravedlno tí a násilnostmi, ale přece díme, že pozdějším jejich potomkům a u vládě nástupcům nemohl právem odprírán býti titul „z boží milosti.“ Jeť to s mocí vládní něco podobného jako s majetkem. Jako totiž jest majetek od Boha, ačkoliv ho každý nenabývá způsobem, kterýž by souhlasil s vůlí boží, tak jest od Boha i moc státní i moc vla-

commune multorum . . . Oportet igitur esse in omni multitudine aliquod regitium“ (Thom. Aqu. De regimine principum L. I. cap. 1).

²⁾ „Der Staat ist nach christlicher Auffassung eine von Gott geordnete Ordnung zur Handhabung des Friedens und der Gerechtigkeit, ein Abbild der sittlichen Weltordnung in dieser irdischen Welt. Die Majestät und Gewalt der Obrigkeit beruht auf dem Auftrage und der Stellvertretung Gottes, und es ist ihr Beruf für die Erweiterung des Reiches Gottes und für die Erziehung der Menschheit zu ihrer überirdischen Bestimmung nach Kräften thätig zu sein.“ (Walter, Naturrecht und Politik str. 515.)

dařská, třebas jí mnohý nabyt původně proti právu a spravedlnosti; jdeť tu v první řadě ne tak o osoby, kteréž mají moc vladařskou v rukou, jako o moc samu, neboť jenom ta jest od Boha, způsob vlády (samovláda, vláda konstituční, republika) a osoby vládu vykonávající jsou tu věci více vedlejší, méně závažnou. Tak se slovům těm vždycky rozumělo. Již sv. Jan Zlatoústý vykládá slova apoštolova: „není mocnosti leč od Boha“: „Co díš? Jest tedy každý panovník ustanoven od Boha? Toho nepravím. Nemluvíme o každém panovníkovi, nýbrž o věci samé, t. j. o samé mocnosti. Že jsou totiž knížectva a že není vše zůstaveno pouze náhodě a smělosti lidí jednotlivých, považují za dílo božské moudrosti. Proto též nepraví apoštol: není knížete čili panovníka leč jen od Boha, nýbrž rozmlouvá o věci samé, řka: není mocnosti leč jen od Boha.“ (Hom. 23.).

„Z milosti boží“ za druhé neznamená, jako by snad i všechny úkony a skutky moci vládní byly jaksi od Boha a jako by snad za takové měly býti považovány a taky ctěny. Moc vládní jest od Boha, nikoli však vykonávání čili upotřebením této moci. Vykonávání moci vládní jest ponecháno svobodné vůli těch, kteří tuto moc mají v rukou svých, a to asi rovněž tak, jako jest ponecháno svobodné vůli lidské užívání sil a schopností, jež Bůh člověku dal.

„Z milosti boží“ za třetí neznamená tolik jako všemocně a neobmezeně, nýbrž právě naopak že moc vládní, že moc panovnická obmezená jest a to velmi značně. Nebo kdo chce vládnouti „na místě božím,“ musí sám nejdříve Boha poslouchati, a nechce-li Boha poslouchati, nemůže ani sám žádati poslušnost ve jménu božím, nebo, jak už Stagirita řekl, nikdo nedochází poslušnosti, kdo se dřív nenaučil poslouchati sám. Kdo odvozuje svou moc od Boha, ten tím vyznává, že smí tuto moc vykonávati jen dle vůle boží a že musí tudíž uznávati meze čili hranice, jež mu vytknula všemocná vůle boží ve svých přikázáních, ve svém mravním zákoně, ve všeobecném řádu světovém, jakož i v právech lidí ostatních, a hranic těchto že musí šetřiti.

„Z boží milosti“ značí, krátce řečeno jenom tolik, co již dříve bylo pověděno o státu a moci, kterouž vládne, totiž: že se spolčují lidé ve státy, není pouhým dílem lidským, nýbrž přede vším dílem božím a moc, kterouž ve státě vykonává vladařstvo nebo panovník, není žádným vynálezem lidským, nýbrž zařízením od lidské vůle zcela nezávislým, zařízením božím; jako totiž Bůh stanovil základní zákony pro veškerý řád světový bez spolupůsobení vůle lidské, tak stanovil též v plnosti božské moci své, že kdekoli budou chtít lidé žíti pospolu v poměrech spořádaných, musí mezi nimi býti moc vládní čili vrchnostenská a řízením božské prozřetelnosti také skutečně jest; lidem nezbyvá v příčině této pranic jiného, než aby tuto moc buď prostě uznali a se jí podrobili, anebo aby jí odporovali a ji zničili a tím se zároveň zřekli všeho vzdělání veškerého vývoje a klesli v barbarství. Tenť jest pravý smysl slov „z boží milosti“ potvrzený rozumem i zjevením božím. (Viz: Dr. Ketteler, Freiheit, Autorität und Kirche 26—27.); tenť jest i smysl slov: „není mocnosti leč od Boha.“ Co by v tom bylo nerozumného neb dokonce směšného věru nevíme a nechápeme, spíše považujeme každý jiný výklad o původu moci a autority státu a řádných vrchností za bezdůvodný a neoprávněný.

(Pokračování.)

Několik slov o katolické literatuře.

Pojednává A. D.

(Dokončení.)

Čím má duchovní správce proti tisku proticírkevnímu bojovati?

Provincialní synoda nařizuje, by na každé osadě byla zařízena farní knihovna, odkud by se věřícím dostalo buď za malý poplatek anebo zadarmo dostatečně dobrých knih. O tom bylo před několika lety uvažováno ve vikariátních konferencích Kralo-Hradecké diecese. Není zde místa, poukazovati na prostředky, z jakých by knihovna ta byla zřízena a udržována, jak musí býti vedena, by prospívala; jenom tvrdíme, že kdyby na každé osadě takové farní knihovny bylo pro lid, veliká by tím vznikla hráz spisům proticírkevním. Farní knihovny by otevřely čtenářům i pokaženým rádně oči a pomahaly by šířiti mrav a pravou vzdělanost

Knihovny celé pro chudé a ohrožené osady nabízí bohoslovci, družstvo „Vlast“ zakládají konference sv. Vincence a každý rok několik jich přibude. Soukromá knihovna některého duchovního byla by výbornou knihovnou farní. Tedy založení a rádné vedení farní knihovny považujeme za jeden přední prostředek proti šíření se nevěreckých spisů.

Vedle knihoven farních mají býti zakládány knihovny vikariátní, které by rovněž utěšeně prospívaly a katolické literatuře pomahaly na nohy.

Nevíme, jak dotčená konference pomohla knihovnám, však vzmahající se v tom oboru ruch ukazuje na pravou cestu.

Duchovní odebírá časopisy, noviny, brožury, spisy a tu by velice prospělo, kdyby všechny ty věci také v obci p ů j č o v a l. Nač uschovávat knihy do zlatých ořízek a nákladných vazeb, proč odhazovati noviny přečtené, když by jiný je rád četl? Mnohý by si i připlatil na noviny, poněvadž sám je odebíratí nemůže. Pro noviny ty vyhledá duchovní místo, kde se mnoho čte, rozumuje, kam snad i špatné žurnaly vnikají. Proto si přejeme, by žurnál duchovenstva byl v jazyce lidu srozumitelném. Maje kněz čtenáře svých časopisů, zaškrtně jim, co si přeje, by zvláště četli. Ano znal jsem duchovního, který v tom případě i neznámá cizí slova nahoře srozumitelnými nahradil.

Kdo si chce sám některý týdeník odebíratí, tomu poradí duchovní příležitostně, by se předplatil na list slušný a nezávadný. Osobní vliv, osobní styk mnoho zmůže.

Předhazuje se duchovním, že si nevědí, že nevědí, že nevědí, co se píše na druhé straně. Kdyby kněz i liberální — řekněme proticírkevní listy odebíral a četl, dal by pohoršení, poněvadž by jiní řekli, že věřící před špatnou četbou varuje, sám se k ní hlásí. Proto duchovní listů a spisů těch nechte a neodebírá, jich v hostincích neřádá a kdyby mu byly poskytnuty, jich nepřijímá. Nenalezáme-li dosud ve veřejných místnostech listů výhradně katolických, musíme se obracet ku konservativním, což ví ostatně každý sklepník, který kněze obsluhuje. Také to může poraditi kněz, aby se na venkově bral katolický denník anebo týdeník, jako jsme na Moravě „Hlas“ po vesnicích nacházeli.

Duchovní správce poučí věřící při cvičeních v obcích, kde příležitost má zeptati se, jaké noviny se zde čtou a knihy kupují. Tu hned poukáže na zhoubnost proticírkevních spisů a poukáže na noviny a spisy dobré, jichž seznam hned podati může. Jindy poučí věřící na kazatelně. Máme sice málo takových kázání („O dobré a špatné četbě“ od Ježka), ale duchovní sám si oběře tento předmět někdy a pojedná, jakým zlem, jakou zhoubou je špatná kniha v domě, špatné noviny v obci.

Jistý duchovní správce tím způsobem odstranil ze své osady knihy krvavé. Poučoval věřící po několikráte, půjčoval sám knihy a záhy krvavá

literatura přestala zlobně působiti. Nemravné a proticírkevní knihy a spisy jsou však ještě záhubnější, proti nim kněz i na kazatelně pojedná.

Takové soukromé a veřejné poučování bude velmi prospívati.

Nemáme u nás takového „Varovatele,“ jaký vychází proti špatným spisům v Novém Iorku, kněz sám upomene věřící, že ta svoboda, která v katolických státech kvete, není vždy k užítku ale i k záhubě a to svoboda tisku. Zolovy romány jsou jinde (v Anglii, Americe) zakázány a u nás se překládají beztrestně.

Osobní vliv kněze na př. spisovatele mnoho může působiti na celé vedení listu. Znáám příklady, že se redakce zavázala nepodávati ničeho špatného, by si udržela přízeň. Je to prostředek výmínečný ale i ten padá na váhu.

Není s prospěchem, když se kněz vyhýbá veřejnému životu, když se nestýká se svými přífařenci a veřejný život v obcích a městech se dostává do rukou lidí, víře sv. nepřátelských. Dříve kněží zakládali besedy, čtenářské spolky, besídky, kroužky, knihovny, divadla a podobné, jak toho máme důkazy v Praze na Měšťanské besedě, v Budějovicích na Besedním domě a jinde. Kněz sice nyní do všech spolků docházeti nemůže a také nesmí, ale aby se uzavíral před veřejným životem vůbec, to není také s prospěchem. Je-li kde kněz členem spolku, již se mnoho na něj reflektuje. V Plzni v Občanské besedě k vůli kněžím se odebíraly katolické listy („Čech“) Na venkově, kde několik jenom anebo dokonce jeden pouze spolek, tam by měl kněz spolupůsobiti na spolkovém životě. Příležitostně by poučil o dobrých spisech a také by řádné noviny prosadil.

Nyní se všechno ve spolcích otáčí, ze spolků vše vychází a kněz by v nich mohl vydatně působiti svým vlivem, svými vědomostmi, svým rozumem. Také by vymýtny byly ze spolků plané hádky a křiky a čas by se věnoval četbě a výkladům. Mám na mysli besedu, kde místní duchovenstvo velmi dobře působí a kde z besedy působnost ta přenáší se do celé osady.

Proto kdo může, vstup do slušné besedy a bojuj zde proti literatuře proticírkevní, proti spisům špatným, novinám lžiliberalním, židovským a navrhni dobré knihy a noviny. Tím pracuje kněz ku blahu svých osadníků, usnadňuje si práci v duchovní správě a zajišťuje mravnost a zbožnost na osadě.

Nakladatelé knih dožadují ze toho, by duchovní sám spisy a časopisy rozprodával. Mnozí tak činí a dobře tím způsobem působí. Znáám jest jeden zámecký kaplan na Hradecku, který takto za sta knih nemnoho bohatým osadníkům rozprodal a za to si nehynonci pomník postavil. Než všude to není možno, buď že kněz ani k tomu času ani koncesse nemá, buď že by v podezření přišel, jako by po obchodě toužil, buď že by s portem, donáškou a jinou manipulací mnoho vydání měl. Pisateli těchto řádků bylo i žalobou hrozeno pro nedovolený obchod s knihami a kalendáři a mnozí v tom ohledu měli skutečné opletání se soudy, když člověk nepřítel na tuto činnost blahodárnou okem závistivým koukal. Známe processy z neblahé doby sbírání podpisů pro školské opravy a rozdávání brožurek.

Ačkoliv tedy na mnohých stranách kněz s prospěchem velkým knihy rozprodává, na časopisy odběratelky shání a spisy katolické doporučuje; přece si dovolíme poukázati ještě na jiný způsob, který se hlavně v Americe osvědčuje. Jsou to tak zvaná jednateleství. Duchovní by snadno vynašel na osadě člověka, který by na sebe veškeru činnost převzal za menší nebo větší procenta, jaká každé knihkupectví uděluje. Duchovní by mu vše zařídil, jej doporučil knihkupci, ten by svému jednatele zjednal koncesse a teď by jeho prostřednictvím noviny se šířily a spisy rozprodávaly. Jednatel by mohl manipulovati poukázkami, reklamacemi, odváděl by peníze a tento vedlejší výdělek by mu přišel vhod, že by se snažil, aby co nejvíce věcí objednal a rozprodal. Jednatel by pracoval s duchovním, jemu spolu objednávky činil, od něho radu bral a seznamy řádných spisů přijímal.

Kněz sám tedy zjedná listům katolickým odběratele. Tyto zpravidla vyzývají, aby každý abonent získal jenom jednoho odběratele, že jim bude pomoci. Může tak činiti kněz, může poslati seznam adres knihkupcům, to není žádnou namahavou prací. Však i při tom bývají těžkosti. Tak na př. předsevzeme si kdosi rozšiřovati časopisy mládeži ve škole. Tyto vycházejí prvním lednem. Jakmile se děti sejdou do škol, již tu je mnoho časopisů pro mládež — číslo za několik krejcarů — a když katecheta přijde k novému roku s časopisem, už je pozdě. Koupěchtiví již odebírají a celoroční předplatné odráží kupce.

Chce-li kněz objednávat knihy, přinášejí mu také peníze a to bývá později velmi nepořádně. Knihkupec zašle účet pojednou a nynější nesnáze a rozpaky odebírají chuť k další činnosti. Proto nejlépe, když buď jednatel světský peníze odvádí nebo časopisy přímo u knihkupce se platí. Než namítne snad někdo, že tímto upozorněním se spíše odvrátí kněz od prostředkování knih a časopisů; nikoliv, radíme jenom k opatrnosti, by začna nedokončil záhy, ale aby stále podporoval písemnictví.

Chceme několik ještě přičiniti slov, která se zlepšení kat. literatury vůbec dotýkají a tudý také duchovnímu správci o nich uvažovati přísluší.

Písemnictví katolické již před lety bráno bylo v úvahu. Již provinciální synoda pojednávala o kat. tisku a byl dán návrh, aby ten, kdo obětuje sto zlatých nebo více na literaturu, za to měl zvláštní název v katalogu jako mecenáše písemnictví. Za touže příčinou zakládána rozmanitá *dictví*, která mají za účel rozšiřovati dobré spisy.

Pamatují se na brožurku, která tuším v Pražském týdeníku vyšla a označovala, by zvláštní spolek na osoby soukromně naléhal, aby se v mezích slušnosti udržovaly a nic závadného nepsaly.

Také „Hlasy kat. spolku tiskového“ r. 1870 za týmže cílem jsou založeny a podnes vycházejí.

Na Moravě založen tak zvaný *apostolat tisku* se svým orgánem „Zprávy apoštolátu tisku. Listy věnované zájmům křesť. písemnictví.“ (Z těch vznikla nynější „Hlídka literární,“ která pěstuje literaturu vůbec.)

Do tohoto spolku mnoho kladeno nadějí. Naší snahou jest zjednati zásadám křesťanským v životě obecném patřičné platnosti a sice vzhledem ku písemnictví a knihtiskařským výrobkům. Poněvadž však na úkor vznešenému účelu zneužívá se umění tiskařského směrem opácným, poněvadž idey podvrtné a zhoubné tiskem šířené i v naší vlasti téměř převládají a hrozí strhnouti národ náš na takové bezcesti, kde daleko mocnější národové zahynuli, přirozená povinnost sebezachování a sebeobranu velí nám, abychom vidouce nebezpečí, v čas se proti němu postavili a seč jsme, je odvraceli.

Proto chceme v lidu šířiti spisy ušlechťující poučné i zábavné, spisy, sloužící jenu pravdě a právu, nikdy lži, spisy, které věrným přítelem a upřímným rádcem mohou býti zejména sklíčeným, v beznadějnost a zoufalství puzeným.

Takto chceme napravit, co pokaženo, na pravou cenu uvést co zbloudilého a upevniti, co dosud vrtkavo . . .“

Apostolát tisku rozdával knihy na bibliotéky a orgán ukazoval, co by se hodilo jako četba pro lid.

Za povznesení kat. tisku vydávány nyní laciné brožurky a posledně vystoupilo zvláštní družstvo „Vlast“ se svými odbory. Jak viděti, nikdy se nenedostávalo dobré vůle, mnoho činěno s menším větším prospěchem. Jenom třeba více energie, více organisace, více činnosti.

Mnoho bylo vykonáno, však to ještě nepostačuje. Katolický tisk musí býti více fedrován, podporován a povznášen. Všechny síly rozdrobené nutno sebrati a upevniti v jeden proud, který by byl nepřekonatelný. Za tou pří-

činou viděti lepší budoucnost při souborné práci. Tu tam budiž kyselost a nepřízeň osobní; vznešený cíl ať všem září jasně před očima.

Na obranu sv. víry a mravů dlužno celou literaturu míti stále v evidenci. Každý ať pracuje v některém odboru a co nalezne špatným, ať hned kárá a na jevo uvádí. Nutno proklepati dobře ono bejlí v literatuře a hned pisatele hnáti, by dokázal co lživého napsal. Jak mnohý by obrátil, jak by se kroutil, kdyby se rázně proti jeho lžím ať historickým, ať ze života nynějšího rázně zakročilo. Americký „Varovatel“ by nám neškodil. Tu však třeba, by se více u nás psalo, častější posílaly zprávy do novin, články odborné a nikomu se ničeho neslevilo.

Připomínáme si, když r. 1888 tolik lží bylo hlásáno o kněžích ve svobodomyslných listech a přece tak málo jsme četli odvolání. Proč neužili všichni napadení známých článků tiskového zákona?

Nestačí jenom si mysliti, že těm a oněm novinám nikdo nevěří, nutno se postarati hned o nápravu lživých zpráv. Kdo mlčí, zdá se, že přisvědčuje.

Jak již řečeno, málo se u nás píše; mnoho vědomostí leží ladem. Duchovní správce má býti dopisovatelem do kat. listů; pak by se věru tolik na veřejnost nedostalo lživých a klamných zpráv. Nestačí jenom popisovati visitaci. Duchovní má do svého orgánu podati vše, co by se veřejnosti týkalo a ku všeobecnému dobru prospívalo.

Na konec budiž podán příklad, jak se zmohla literatura kat., když kněžstvo chtělo a také organisator dobrý věci se uchopil. Jsou to kat. kalendáře. O tom nás poučuje soukromá zkušenost a „Correspondenz Blatt“ (VIII. 16.) v článku „Zur Kalender-Saison.“

Roku 1876 v diecesi Budějovické byla dána ku konferencím otázka tohoto smyslu: „Dobrý katolický kalendář má velmi blahodárný vliv na lid, jak by se měl za tímž účelem rozšiřovati?“

Duchovenstvo Budějovické neodpovědělo na otázku onu jenom theoreticky ale hned také prakticky. K tomu cíli získán snaživý knihkupec J. Steinbrener ve Vimperku, který ročně 200.000 až 300 000 kalendářů do světa rozesílá českých i německých. Týmž počal hned na vybídnutí duchovenstva rozšiřovati německý kalendář Mariánský po Čechách, Moravě a Slezsku. A dárilo se mu pomocí kněžstva výborně. Na tisíce záhy rozšířil těchto dobrých knih do rodin. Ani nemohl vystačiti, jak horlivě lid sahal po dobré četbě té.

Tam založen také český Velký Mariánský kalendář a k němu přibyl kalendář Božského Srdce Pána Ježíše a P. Marie. Tyto kalendáře Steinbrener spojuje v tak zvané „Velké zábavné kalendáře pro rodinu.“ Spolu pak vliv duchovenstva působí, že všechny tyto knihy pro lid jsou nezavadné a že tisíce dobrých kalendářů se rozšiřuje po Čechách. Tak na př. jenom Mariánského kalendáře se rozprodalo minulého roku 42.000 exemplářů.

Tak výborné ovoce přinesla jediná pastorální otázka, když nebyla jenom theoreticky ale i prakticky probrána, když se dostalo jí výborného organisatora a redaktora Adolfa Rodlera, komořího J. Sv., ředitele semináře v Budějovicích atd.

Kéž by i tato otázka přinesla podobné ovoce? Znameníť jeden agitátor pro literaturu katolickou P. Placidus Mathon předčasně zemřel. Jeho snahou bylo mnoho vydáno a rozšířeno knih dobrých po Moravě a Čechách.

Velikou naději budí a spolu i splňuje družstvo „Vlast“, poněvadž má prostředky, má snahu, přízeň, má životní síly a dobrého organisatora P. Tomáše Škrdle. Ve „Vlasti“ nutno soustřediti všechny síly, „Vlast“ budiž Svatořem katolickým, středem katolických spisovatelů, zdrojem knihoven na venkově, podporou venkovských jednatelství, „Vlast“ ať pořádá schůze po venkově a přáli bychom si, by spolu odtud vycházela některá knihovna pro lid, která by mohla čeliti proti jiným namnoze proticírkevním.

Z toho srdce si přejeme a doufáme, že pastorální konference o katolickém tisku mnoho dobrých myšlének přinesou, ty že nezůstanou ladem ale

na základě jejich bude zdárně pracováno ve prospěch české literatury našeho národa, a toho dobrého lidu, jehož jméno sice bráno bývá nadarmo, o nějž však pečovati se snaží ze všech sil duchovenstvo, spisovatelé katoličtí a katolický tisk. K tomu dílu výbornému pomoz nám Bůh a zasazujte se o ně, kde který šlechtný vlastenec, jemuž jde o mravné, náboženské vzdělání lidu českého.

Soustava nedělních a svátečních perikop k potřebě katechetické.

(Pokračování.)

Výklad 43. Opakování o svátostech jako pramenech milosti Boží. (Perikopy neděle 3. po sv. Duchu. Luk. 15, 1—10. 1. Petrova 5, 6—11.)

Podobenství o ztracené ovci a penízi týž význam má, co o marnotratném synu. Ovečka-peníz = duše naše, jež od Krista odpadla pro hřích. Již hřích prvotní byl takové odpadnutí od spásy věčné — a toho zbavení jsme na křtu sv. Duše s Bohem smířená však nezůstala dlouho s milostí Boží — prchla Kristu poznovu, a přivedena jest nazpět cestou svátosti pokání. Aby posílena byla ke šťastnějšímu boji pro spásu svou, obdržela zbroj a sílu Ducha sv. ve svátosti birmování — obdrží i stravu nebeskou ve Svátosti Nejsv. Duše má od Krista i viditelné vůdce a pastýře skrze stav manželský a svěcení kněžské. I v poslední chvíli přichází Spasitel hledat duše naší ve svátosti pomazání nemocných. Potřebujeme tedy oddávati se strachu? Jest-li Bůh při nás, kdo proti nám? Ani peklo nás pak nepřemůže.

Epištola v paměť uvádí, že na světě stále bojovati máme proti pokušiteli (verš 8—9.) V boji tom sílí a vede nás Spasitel. (Verš 10.) Proto s pokorou podrobme se jeho vedení a bděme stále, bychom nepromeškali čas k boji příhodný. (6—7.) Často jsme tak učinili a podlehli nepříteli a Spasitel často již jen skrze své milosrdenství nám pomohl. Další postup jako při evangelium.

* * *

Výklad 44. Církev — dům Ducha sv. (Perikopy neděle 4. po sv. Duchu. Luk. 5, 1—11. Řím 8, 18—23.)

Loďka Šimona Petra — pravý obraz církve Kristovy. Kristus vstoupil na jednu loďku a to Šimonovu — církev jednotná. Velel apoštolům loviti — apoštolská. Nalovili plnou síť — obecná. Petr se ulekl, vyznal hříšnost a od Krista došel útěchy, takové útěchy docházejí v církvi kajícími posvěcením Ducha sv. — jest svatá. Kristus vede apoštoly, on bdí nad svou církví a řídí práce její. Která jest pravá církev. Jest dům spásy — samospasitelná; nebude nikdy bouří pohlcena ani vlnami bludu ponořena — neomylná. Jest plna darů nebeských, škola víry pravé, zákona pravého a milosti Boží hlasatelka i rozdavačka. Kéž poznají to její odpůrci, kéž my nikdy toho nezapomeneme. Následky hříchu prvotního jsou to, co vyličuje epištola — že totiž tresty jeho stihly nejen lidi — ale jistým způsobem vše, nad čím lidé měli panovati — přírodu. Proč Kristus i tělesných následků hříchu toho nenapravit? Abychom v církvi bojující sobě zjednatí mohli právo na příslušenství k církvi vítězné. Podaří se nám to s pomocí Boží, budeme-li poslušni té církve Kristovy, o kteréž již jsme se učili a o které chceme opakovati. Co jest církev, kdy založena atd. I kdybychom někdy poklesli v boji církve své — ani pak zoufati netřeba — jest ještě místo naděje = církev trpící, kde skoro jistě i nám nastane jednou doba bolestného, ale přece naděje plného čekání spásy.

* * *

Výklad 45. Cesta zákona Božího — cesta Ducha sv. (Perikopy neděle 5. po sv. Duchu. Mat. 5, 20—24. 1. Petrova 3, 8—15.)

Spravedlnost naše má být nad farizejskou. Kdo jest spravedlivý? Dobré skutky a ctnosti. — Zákon Boží. Neposlušnost zákona Božího zhoubná pro duši. Též fariseové mysli, že poslouchají Boha. A Kristus je kárá, že přece nejsou spravedliví. My tedy lépe máme Boha poslouchati. Opakuje se desatero Boží a sice způsobem parallelly mezi farizejským a Kristovým Jeho výkladem a plněním. Při tom častěji otázky: zdali jednáme jako praví křesťané, anebo spíše jako fariseové? Zpytujeme v tom svědomí své, ať od Boha dočkáme se odpuštění nových provin svých, prve než opustíme školu. Povolání naše dle epištoly jest, abychom cestou ctnosti kráčeli k dědictví milosti Boží. Bůh vidí dobře, kterak kráčíme a vidí také i proviny naše! Protož — varuj se zlého, čiň dobré = spravedliv buď! Opakuje se o týchž věcech, které při evangeliu jsou naznačeny. Touto cestou jsme namnoze nešli! Proto pamatujme si, kde jsme bloudili, abychom po novém smíru s Bohem bludu tomu se vyhnuli. Budeme-li kráčet cestou Boží, nikdo nám neuškodí a žádného marného strachu se nám nebude třeba lekatí — protože budeme míti Krista nejen okolo sebe — ale v srdci svém. (Verš 15.)

* * *

Výklad 46. Bůh — odměnitel spravedlivý. (Perikopy neděle 6. po sv. Duchu. Marek 8, 1—9. Řím. 6, 3—11.)

Požehnání Páně rozmnožuje chléb — na polích, chléb nadpřirozený — milosti své a posily v církvi, chléb života věčného novým a novým zástupům, které svět opouštějí. I my opustíme jednu svět. Kterak bude s námi? Kristus P. nám pověděl o tom. Živě se vylíčí soud soukromý — peklo, očistec, nebe, vzkříšení z mrtvých a poslední soud s tendencí tou, aby lítost nad hříchy a úmysl se vzbudili v dětech, že vždy podle svědomí svého živi budou. Hleďme tedy v čas utíkatí se k soudu milosrdenství Božího ve sv. zpovědi (kterou vykonáte ještě před ukončením školního roku). A pak i vám dostane se vždy požehnání Božího na duši — a pokud třeba bude i na těle.

Kristova smrt jest nejen základ života našeho — ale i vzor, kterak my bychom žili, abychom i rovněž tak šťastně z mrtvých vstali, jako Kristus. Vylíčí se poslední věci člověka podle Kristových muk. Soud soukromý Krista Ježíše ovšem nebyl soudem hrůzy — protože hrůzná byla smrt Jeho. Jaký bude náš soud soukromý? Proto v čas odumřeme hříchu! Jaká hanba při soudě veřejném, posledním, pro ty, kdo by Krista nechtěli následovati!

Poznámka: Šest neděl prázdnin, po případě 8 neděl, přerušuje nepřetržitý postup výkladův podle perikop. Proto i zde následující nedělní perikopy již jen co nejkratčeji v souvislost jsou uvedeny k tomu cíli, aby se jich použilo buď na konec roku školního. zbývá-li ještě nějaký týden, k opakování konečnému, anebo na začátku nového roku školního k jakémusi úvodu k výkladům katechetickým. V obojím případě hleděti třeba, by za týden probrány byly ne-li všechny, tedy polovina, tak aby ve 2 až nedělích postup výkladů školních shodoval se s postupem roku církevního.

* * *

1. *Člověk stále má činiti dobré a varovati se zlého.* (Perikopy neděle 7. po sv. Duchu. Mat. 7, 15—21. Řím. 6, 19—23.)

Ovoce naše dobré — dobré skutky; ovoce zlé — hříchy. Neseme-li ovoce zlé — co nás čeká? Naopak za ovoce dobré — odměna. Opakování o dobrých skutcích a ctnostech. Nejlépe nás o tom učí Kristus. Dbejme vždy Jeho sv. učení.

Epištola líčí „skutky těla“ — hříchy a vybízí, bychom hleděli vždy činiti jen „skutky ducha“ jako sluhové Boží. Odměna jejich i milost posvěcení zde a život věčný. Totéž opakování a doložení, co při evangelium.

* * *

2. *Bohatství pravé a zdánlivé.* (Perikopy neděle 8. po sv. Duchu. Luk. 16, 1—9. Řím. 8, 12—17.)

Vladař nespravedlivý staral se o pouhé bohatství hmotné a proto byl sklaman: jsou to statky pomíjející, nespolehlivé — se hříchy spojené, v hodině soudu nic platné. Jeho opatrnost Pán chválil: budme i my tak opatrní — ale pro duši. Duše je nesmrtelná. Její bohatství: vzdělání rozumu, pevná a dobrá vůle, ctnosti — milost Boží! O to pečujeme!

Kdo dle epištoly slouží tělu a hledá jeho statků, nemá pravé svobody a blahosti — ale mnoho marné péče a strachu. Jinak kdo o statky duševní pečuje — tenť ví, že jest synem Božím a proto vždy s důvěrou a nadějí volá k Bohu „Otče“ — a jde k němu s velkým bohatstvím duše své.

* * *

3. *Hříchy — zkáza duše.* (Neděle 9. po sv. Duchu. Luk. 19, 41—47.; 1. Korint. 10, 6—13.)

Jerusalém — vl . . . národ židovský odpíral milosti B. Totéž činí hříšník — Jerusalem dočkal se zkázy, téhož dočká se zatvrzelý hříšník. Hříchy Jerusalema byly hříchy — proti Duchu sv. Pocházely z pýchy jejich a rozplemenily v nich símé hříchů hlavních — i hříchů do nebe volajících! V duši hříšnickové též hřích se rozmáhá, nebude-li v čas odtud zapuzen.

Epištola líčí hříchy národa israelského na poušti, kteréž byly jako hlavní tak i proti Duchu sv. a později též do nebe volající. (Farizeové utiskovali chudé a vdovy.) I mezi námi snadno se klesá do hříchu — a hřích v duši snadno se rozmáhá. Chraňme se ho!

* * *

4. *Pokora základ ctnosti.* (Neděle 10. po sv. Duchu.)

Farizeus — obraz pýchy, publikán — pokory. O pokoře. Jest i základem ctností božských, učíc rozumu i vůli podrobovati se Bohu; i ctností mravných, podřizujíc tělo duši, a duši Bohu; i stěžejných, krotíc všeliké nezřízené žádosti a náklonnosti člověka.

Dary Ducha sv. podle epištoly ovšem jsou různé — ale všechny udělují se jen duši pokorné. Ukáže se na jednotlivých, že tomu tak a o pokoře se pojedná, jakož naznačeno.

* * *

5. *Láska k Bohu vrchol ctnosti.* (Perikopy neděle 11. po sv. Duchu. Mat. 7, 31—37. 1. Korint. 15, 1—10.)

Ježíš otevřel sluch hluchému a zrak slepému člověčenstvu, aby slyšel slovo víry a viděl díla Boží, aby viděl laskavou ruku Otcovu a slyšel slovo Jeho, řkoucí: doufej; aby pozoroval lásku Jeho a lásku splácel láskou. Láska B. vrchol ctnosti. Kdo Boha miluje, tenť v Něho i věří i doufá. Láska přetrvá víru, až nastane patření, přetrvá naději, až nastane ples věčný, ale sama potrvá na věky. Apoštolé svědkové víry, a hlasatelé naděje naší, a to proto, že milují skrze milost Spasitelovu Boha svého. O lásce k Bohu, jako prve naznačeno.

* * *

6. *Milost Boží — lék náš.* (Perikopy neděle 12. po sv. Duchu. Luk. 10, 23—26. 2. Korint. 3, 4—9)

Spasitel jest milosrdný Samaritán, jenž vyhojil rány naše, vede nás cestou zákona nového do hospody církve, aby odtud nás vykoupil do vlasti nebe.

My sami ze sebe jsme malomocni, slabi — ale milost Spasitelova v zákoně novém přináší lék, který nás posiluje k patření na velebnost Boží a činí schopnými vzdorovati smrti a zkáze, ale ovšem tehdy, jestliže té milosti Boží dobře se chopíme.

* * *

7. *Milost Boží — pramen života věčného.* (Perikopy neděle 13. po sv. Duchu. Luk 17, 11—19. Galat. 3, 16—22.)

I my jsme malomocní, — nemáme-li milosti Boží. Dobré, co bychom bez milosti posvěcující činili — je nadpřirozené ceny a přece i k tomu jest třeba milosti Boží aspoň účinnivé. I my buďme vděční za každou milost Boží, zvláště tedy za prostředky spásy, které nám podává víra Kristova. Víra tato uzdraví každou nemoc duše, a uvede v život věčný.

Epištola ukazuje malomocenství veškerého zákona starého, jenžto přece byl veliký dar Boží, aby tak vyjasnila se cena milosti Spasitelovy, kterou nový zákon skrze Ježíše Krista podává. I přijímejme tu milost Kristovu, abychom skrze víru pravou a živou spásy věčné došli.

FEUILLETON.

Dvě matky — vychovatelky u kolébky našeho mocnáře Františka Josefa I.

Od R. Scheffela.

(Dokončení.)

Jednou při čaji v pokojích své milované sestry arcivévodkyně Žofie dala se císařová Karolína Augusta do řeči o novém způsobu anglických vozův a pronesla nad jedním, jenž jí byl ku koupí nabízen, svůj nejchvalnější úsudek; jen že prý nyní musí s koupí posečkati, dokud důležitější vydání nebudou zapravena.

„Ano!“ vece arcivévoda František Karel — „ale to bude ještě hezkou chvíli trvati! — To by zrovna se musely vrátiti ty blahé, zlaté časy, kdy nebude ani chudých, ani nemocných, ani vdov a sirotkův; teprv potom si mamá něčeho dopřeje.“

Když pak prvního máje císařovna-matka dávala zapřahati k jízdě do Prateru, nalezla kýžený kočár se šesti statnými, avšak jako beránci tichými vraníky pro ni zapřažený. V Prateru setkala se jízdmo též s vozem arcivévodovým. Bleskorychle zvolá naň císařovna: „Tiscerý dík, Františku! Ty jsi dočista jako můj císař; máš nejen jeho jméno, ale i srdce!“

* * *

Nevyčerpatelná dobrotivost císařovnina, jež pro to byla stále v ústech lidu vídeňského, měla za následek, že denně přišly na ni stohy proseb. Tyto všecky prosby, aby jí jen nic neušlo, kde by se její pomoci dovolávali, poručila si přímo do své ložnice donášeti.

Jednou nalezla při ranní prohlídce mezi žádostmi malinké psaníčko, jež jí bylo velice nápadno. I odložila je stranou pro sebe.

Císařovna-matka psávala totiž na každý list prosby vlastnoručně číslici a odevzdala pak veškeru korespondenci svému tajemníkovi. Odbyvši svou práci, spolehla si trochu jako k odpočinku na jednoduchou rákosovou pohovku, jež mnoho let stávala u stolku císaře Františka, a kteréž nyní ona sama používala.

V psaníčku, které nyní teprv byla otevřela, stálo:

„Osoba, jež zvláštní přízni a nepočtým důkazům šlechetné myslí císařovny Karoliny Augusty se byla těšila, prosí, dnes o novou a sice zvláštní milost. Nikoliv peníze, nikoliv dary tu co zpomohou; jiný způsob to jest, jímž Vaše Veličenstvo dopomůže jistému stvoření ku předu přijíti na cestě, jíž si razí dráhu života. Žádoucně jesti toliko: aby Vaše Veličenstvo ráčilo dnes navštívit divadlo na Vídni (auf der Wieden).“

Císařovna, jež byla nad touto žádostí celá užasla, zazvonila a poručila si přinést divadelní oznámení.

Poněvadž pak císařovna od té doby, co byl její císařský manžel zemřel, skoro nikdy se veřejných zábav nesúčastnila, bylo to při dvoře jejím něco neslýchaného a trvalo to hezky dlouho, než se jí všechna ta oznámení divadel v městě a předměstí předložit mohla.

Opatrně je prohlížela.

Na Vídeňském předměstí byl oznámen kus jeden od Kotzebue; hlavní úlohu hrál host, jehožto jméno krylo tři hvězdiček. Ihned věděla císařovna, že jest to její prosebník — a od té chvíle přemýšlela sem a tam, kdo by to byl, jenž se její pomoci v divadle dovolává.

Císařovna od jakživa držela se té zásady: Každému možnému přání vyhověti, při tom ale nikdy chladné rozvahy se nespouštěti. Tudíž dala divadelnímu ředitelství věděti, že se dnes ve dvorní loži ukáže.

Vídeňané neměli tak často příležitosti, vdovu císařovou viděti, a tu se dá vysvětliti, že dům divadelní byl zcela vyprodán. Dříve ještě než ouvertura byla u konce, byla již vznešená paní zaujala své místo a s velikým napjetím pozorovala jeviště. První vystoupení neznámé herečky bylo uvítáno potleskem, tak že tato tím větší jistotou a zručností svoji úlohu provedla.

Však v loži přemýšlela císařovna sem a tam, kdy a kde slyšela ten brzy vzdorný, brzy tak dojemný hlas. Ty ruce, které se tu na jevišti před tyranským otcem spínaly, viděla kdysi rovněž takovou živostí se pohybovati. Konečně v zpomínkách vysoké paní utkvěl obraz onoho svévolného děvčete, na něž tak často jí od trpělivých pěstounek bylo žalováno.

Nyní věděla, že tři ony hvězdičky stály na místo: „Antoniny Moro!“

Zděděným asi pudem vrhla se uprchlá schovanka na dráhu, již matka její byla kdysi svůj život zasvětila.

Dobrá císařovna zůstala v divadle až do konce a projevila sama častěji potleskem svou spokojenost. Ředitel dobře věděl, že to nebyl kus, jenž by byl do divadla vznešenou tu návštěvu přilákal, nýbrž že toto vysoké vyznamenání platí vlastně příjemkyni hry.

I odebral se hned druhého dne do bytu své pohostinné herečky, avšak tu se dověděl, že tato byla do hradu povolána od dvorního lokaje, jenž se byl její adresu u divadelní kassy dověděl.

Zde se proměnila včerejší hrdinka z jeviště v jednoduché prosté děvče, které sotva že očí pozdvihnouti se odvážilo, za to však prostosrdečně a upřímně vypravovalo dobré císařovně své dosavadní příhody.

Vypravovala, že když jediný slunečný paprsek, jaký jí v ústavu zasvitl — návštěva totiž císařovny — přestal vycházeti, utekla se v čase příznivém ku jedné bývalé služce mamincině, Teréze zvané.

„Dobrá Teréza zacházela se mnou co nejvlídněji. Ač sama v poměrech žila velice chudičkových, přece mi skýtala obydlí i stravu.“

Měla jsem býti švadlenou a již jsem se v té práci cvičila. Však Teréza měla dva syny, polodivoké to výrostky, již mne nenáviděli, proto že jsem svým se k matce útekem rozmnožila jen jich strádání. Když však jim bylo zapovězeno se mnou špatně nakládati, tu zase se mi vysmívali a když jsem se dala do pláče, pokřikovali:

„Komediánka hraje komedii; to jsou samé strojené slzy!“ —

To jméno „komediánka“ mi zůstalo a trápilo mně tím více, když jsem poznala, že vlastně tím chtějí potupiti památku mé zemřelé matky. Tu však mi jednou napadlo: nehřeším-li já sama proti své matce, když její povolání si za tak bezectné vykládám — a pravím: „Máte pravdu; já chci býti komediánkou jako má matka byla.“

Uplynulo více let a nastal u nás nejhorší obrat. Synové Terezini počali mne místo nenávisť — láskou pronásledovati. Musila jsem utéci poznovu.

Měla jsem ještě malou praxi v šití a proto jsem se musila spokojiti, když jsem si aspoň na živobytí vydělala.

Mnohé od té doby přišlo na mně pokušení; však já si vždy připomenula: Hlava, kterou císařovna Karolina žehnala, nesmí se haubou nechati poskvřnit!

Vzdor vši bídě dovedla jsem si zachovati i ten zlatý křížek, kterýmž jednou císařovna šiji mou ozdobiti ráčila a pod tímto znamením tlouklo mi udatné srdce, jež si zůstalo vědomo, čeho dosíci chtělo.“

Tu usmála se přívětivě císařovna na svého miláčka.

Antonie však pokračovala:

„V posledních dnech dostalo se mi příležitosti studovati klassiky a v řeči co nejčistěji a nejsprávněji se zdokonaliti. Krok za krokem blížíla jsem se ku cíli svému.

Tu jsem se dozvěděla, že jedna bývalá přítelkyně mé matky co divadelní síla přišla do Vídně. Ihned jsem ji vyhledala a ona se nabídla, že dceři své bývalé přítelkyně ráda a ochotně hodiny své prázdné cvičbě divadelní věnuje. O mé veliké nouzi se s ní sděliti, k tomu jsem byla až příliš hrda.

V noci seděla jsem u šicího stolku a hleděla tak doboniti, čeho jsem během dramatické cvičby byla zameškala. Moje učitelka to byla, kteráž mi dopomohla ku včerejší pohostinné hře a já vědouc, jak na tomto mém prvním vystoupení visí má celá budoucnost — rozhodla jsem se psáti Vašemu Veličenstvu.“

Císařovna zůstala nějakou chvíli pobřížena v myšlenkách, pak ale odpověděla svým přelaskavým hlasem:

„Měla jsem sice s Tebou. milé dítě, jiné plány, avšak nelze mi jinak než s božským Spasitelem zvolati: „V domě Otce mého jsou přibytkové mnozí“ — a cesta ať jakákoliv, jen když se jí poctivě vydobývá chleba vězdejšího, může se státi požehnanou.

Mám za to, že nejenom máš chuť, ale schopnost pro jeviště; Karolina Augusta bude hleděti, aby Ti byla vydatnou pomůckou k spořádanému životu.“

První pohostinské vystoupení slečny Antonie Morovy bylo také posledním — na předměstí totiž. Ihned na to byla mladá herečka engažována pro divadlo dvorní.

Samo sebou se rozumí, že co začátečnice dostávala menší úlohy. Za to však její čestnou úlohou bylo, že mohla a to dosti často předčítati své vzne- a přejasně příznivkyni.

Při té příležitosti vyhledávala císařovna pro dívku tu takové knihy, jež byly příhodny, aby nábožensko-mravní smysl v ní utužily a ji obrnily proti všem svůdným lákadlům, jimž mladá, krásná herečka vysazena bývá.

Někdy popřána Antonii Moro též úloha dvorní dámy. Tam při císařském dvoru naučila se znáti synovce první dvorní dámy, Dra. K., jenž co začátečník ovšem mohl svých služeb nabízetí více zdravým než nemocným.

Jednou vypravovala celá zardělá císařovně, že našla muže, jehož miluje a jenž jí byl ruku svou nabídl.

Císařovna, jež při své zbožnosti vždy obavu zachovala ohledně jejího kluzkého na divadle povolání, se vši radostí požehnala sňatku tomu.

Její velikomyslností vybavila snoubence způsobem nejvelikolepějším, ba sama byla přítomna na kůru kostela, v němž oddáni byli. Po té přijala v audienci svého chráněnce tak milostivě, že mladá paní klesla z hluboka vzlykajíc a vděčností přemožena k nohám své jasné příznivkyně.

Karolina Augusta však položila své ruce na hlavu svého miláčka a řekla: „Zachovej dnes a vždycky takovou lásku a úctu ku svému choti, jakou já mému drahému zesnulému Františkovi věnem přinesla.“

Tak byla a zůstala veškerá činnost císařovny-vdovy neustálým řetězem tiché dobročinnosti, k níž měl každý bez rozdílu vyznání a národnosti volný přístup.

Leta minula. Když pak r. 1854 si přivázel náš nejmilostivější císař pán František Josef I. spanilou svou choť Alžbětu z královské rodiny bavorské, tu zaplesalo na výsoť to dobročinné srdce císařské vdovy. S mladistvým zápalem spěchala ona, jedna z prvních, po schodech Schönbrunského letohrádku, aby mladistvou a něhyplnou nevěstu, princeznu Alžbětu, k svému mateřskému srdci přivinula.

Tragická smrt druhého jejího synovce císaře Mexického Maxmiliána a dcerušky Albrechtovy, arcivévodkyně Mathildy, jež byla kouření cigarety svou smrtí zaplatila, způsobily, že císařovna vdova od r. 1867 až do své smrti dne 9. února 1873 živa byla v největší uzavřenosti, sřeknuvši se všech radováněk světa.

Smrt Ludvíkovu ve vlnách Stahrenberského jezera a Rudolfovu v zámku Mayerlingu ovšem nedožila.

V. Bosáček.

D r o b n o s t i .

Dar Zlaté Knihy čili Dědictví sv. Ludmily. Jak se nám z Písku oznamuje, obmyslil v těchto dnech J. Eminencí nejd. p. kardinál kníže arcibiskup olomucký lautkrabě z Fürstenberga Zlatou Knihu vzhledem k záslužnému jejímu působení darem 10 zl. — Přejeme Zlaté Knize, aby vzácná tato přízeň stala se záslužnému tomuto podniku nejlepším doporučením.

Dvojí loket. — Jak to přijde, že na Hořovicku jeden kaplan má do filiální školy změřenou cestu na 2 $\frac{1}{2}$ kilometrův, kdežto lékaři se počítá do téže vesnice 4 $\frac{1}{2}$ kilometrův?

Na jedné vídeňské škole měšťanské jest ve sborově vyvěšen rozdílný hodin dle učitelova namáhání orgánu plicního a hrdelního. Tak zvané „Sprechstunden“ (Weltgeschichte, Physik, Rechnen, Geometrie etc.) smějí míti nejvýše 19 hodin týdně. Ostatní předměty, mezi něž počítá se i tělocvik, nejvýše 22 hodin. Jenom náboženství má to privilegium dosíci nejvyššího počtu hodin 24 ano i 25 týdně!

Nová morálka z Francie do našich škol. Je známo, že ve Francii náboženství ze škol bylo vyloučeno a že na místě něho tam vyučuje se „občanské morálce bez Boha a beze všech článků víry. Povinnosti občanské ve Francii zakládají se na Rousseau-ovským contractu sociálním — čili na společenské úmluvě — až do výpovědi. Ačkoliv naši liberální Němci co do politiky nepřátely jsou Francie, nemohou tu republikánskou morálku pro naše školy dosti si vynachvaliti a doporučovati. Veliký paedagog Dittes vyjádřil se, že francouzské obecné školství je nejdokonalější na celém světě. Vídeňské židovské listy nemohou dosti vynachváliti zajímavou a povznécující a s velikou pochvalou přijatou přednášku o franc. školství, jež tyto dni konala se ve Vídni ve vědeckém klubu před četným publikem, mezi nímž bylo viděti dra Kronawetra, polního maršálka Skudiera, šefa všech vzdělávacích ústavů vojenských gener. majora Feldenhauera, radu vrchního zemského soudu Holzingra a jiných vojenských a úředních notabilit. Přednášku konal jakýsi p. Fleischner. — Zjev tento v našem legitimním a monarchickém Rakousku jest velmi povážlivý. V Uhrách sedí na křeslu ministerském zjevný zednář Wekerle; jest dokázáno, že tam i hodnostáři berou biskupskou vyznamenání ku spolku tomu náleží a že kromě těchto bude i dosti kněžstva nižšího členy spolku zákony církevními, ale i světskými zapovězeného; — a v západní polovici říše hlásají se veřejné zásady francouzské revoluce a její podvrtného systému školního — u přítomnosti vojenských a úředních notabilit. Jaký div že návrh Liechtensteinův narazil právě zde na odpor největší. Zdalíž v poměrech takových lze u nás kdy doufati na školu náboženskou?

Grillparzer do školy. Zuámá světová firma Cottova uvolila se ku stoleté památce narození básníka Grillparzera vydati laciné vydání pro školu, žádala však svým agentem ve Vídni professorem Aug. Sauerem, který tvrdí, že je křtěným a z plemene indogermanského naproti jiným, kteří zase prohlašují jej za žida, na městské radě vídeňské o podporu 5000 zl. Z toho se rozpředla ve městské radě zajímavá debata, v níž semité a antisemité se hádali, byl-li Grillparzer antisemitou. Dr. Lueger tvrdí, že básník, jenž mohl napsati „die Jüdin von Toledo“, musil býti antisemitou a na doklad toho uváděl citát z díla toho: ďábel chtěl stvořiti vraba. I vzal k tomu žravost hyeny, lstivost šakala atd.; avšak jednoho opomenul: dáti mu udatnost lva. Načež ďábel praštiv toho tvora přes nos, zvolal hněvivě: Lump, werd ein Jud und rezensire. — I jiný citát ještě uváděl Lueger, kterak prý Grillparzer jednou, uviděv někde obrazy: Saphira a Bäuerla vedle sebe viseti, napsal epigram:

„Die Aehnlichkeit ist unbestritten,
Nur der Heiland fehlt inmitten.“

Co ovšem nemálo podráždilo Herr von Mauthnera, který v Neue Presse dokazoval, že Grillparzer byl v panské sněmovně bojovníkem za moderní školu. Konec byl, že podpora 5000 zl. Cottovi byla odepřena. A tak mládež rakouská sotva bude míti potěšení, nejlepšího rakouského básníka v desíti krejcarových sešitech dostávati.

* * *

Rodičové vyučujte své dítky náboženství. Poznaňské listy usnesly se v uvázení, že na obecných školách polských náboženství polsky vyučovati se nesmí, aby v každém čísle tučnými písmenami čtenářům před oči stavěly: Rodičové vyučujte své dítky náboženství. Neškodilo by jinde v příčině náboženství křesťanského.

Jako pendant k dotazu „Vychovatele“ str. 316. podávám následující dotaz:

Zemský zákon od 24. února 1873 stanoví § 18.: „Členové místní rady školní nemohou žádati žádné náhrady za vyřizování prací svých; za hotové vydání s vyřizováním prací spojené dostane se členům místní rady školní náhrady z obecních prostředků.“

V místní radě školní jedná se o rozpočtu školním na příští rok a předseda vkládá kromě určité částky na potřeby kancelářské do rozpočtu také značnou část peněz pro sebe jako odměnu či služné za konané práce místní rady školní.

Je předseda členem místní rady školní a týká se ho také § 18. zmíněného zákona?

Obsah „Vychovatele“:

Z milosti boží či z milosti lidu? Píše Fr. Pohunek. (Pokračování.) — Několik slov o katolické literatuře. (Pojednává A. D. Dokončení.) — Soustava nedělních a svátečních perikop k potřebě katechetické. (Pokračování.) — FEUILLETON: Dvě matky vychovatelky u kolébky našeho mocnáře Františka Josefa I. (Od R. Scheffela. Dokončení.) — Drobnosti.

Majitel, vydavatel a nakladatel VÁCSLAV KOTRBA. — Odpovědný redaktor PETR KOPAL.

Tiskem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské (J. Zeman a spol.) v Praze.

VYCHOVATEL.

List věnovaný zájmům křesťanského školství.

Vychází 15. a posledního dne každého měsíce. — Předplácí se čtvrtletně 50 kr., pro odběratele „Obrany víry“ 40 kr. v administraci Cyrillo-Methodějské knih-tiskárny v Ostrovní ulici číslo 1508—II. v Praze. — Jednotlivá čísla po 8 kr. Redakce na Vyšehradě č. 69.

Z milosti boží či z milosti lidu?

Píše František Pohunek.

(Pokračování.)

Každému státu, necht' jest jeho forma monarchická, oligarchická, republikánská, aristokratická neb demokratická, třeba jest nezbytně autority t. j. právní moci dávatí zákony, ukládati jiným povinnosti, vázati vůli cizí vůli vlastní. Bez autority, kteráž si zjednává poslušnost, kam bychom as dospěli? Bohatý by bez trestu utiskl chudého; silný by zničil slabého; zloděj by si přivlastnil majetek svých susedů; ctižádostivý, prchlivý, lakotný, záviťivý ohrožoval by život svých bližních, ve společnosti až na dno podryté nebylo by žádné bezpečnosti a žádného pokoje, žádného pořádku a žádné stálosti: sobectví, lakota, smyslnost, násilnictví jsouce všech pout zbaveny, nemajíce nad sebou žádného pána a nemusíce se ničeho báti, lákaly by lidstvo k ustavičným vzpourám a lidstvo by musilo úspěšný svůj boj proti autoritě pykati záhy úpadkem hlubokým, úpadkem v barbarství. Bez autority stala by se země loupežnickou peleší, v níž by nikdo nebyl jist ani majetkem ani životem, a lidská společnost musila by nutně rozpadnouti se (Elie Méric, Les erreurs soc.; ch. V. 5.). Zlou věcí jest zajisté vláda špatná, slabá, ukrutná neb nespravedlivá, ale věcí ještě horší než nejhorší vláda jest, jak právem napsal Taine, anarchie, bezvládní; nad bezvládní není pro lidstvo, jak píše Sofokles, na zemi žádné větší pohromy, proto že bezvládní města vyhlazuje a vyvrací lidské příbytky. (Antig. 672—674).

Bez autority nemůže býti rodina, nemůže býti obec a teprv ne stát. Není-li však tato právní moc státu čili autorita od Boha, od koho jiného mohla by pak býti? o jaký princip, nedíme nezvratný, nýbrž jen poněkud spolehlivý, mohla by pak opíratí se? na jakém základě mohla by spočívatí?

Uvažujeme-li člověka pouze jakožto člověka, hledíme-li toliko na lidskou jeho přirozenost, nevíme věru, jakým právem by nám směl někdo poroučeti a námi vládnouti; nebo v této příčině jsou si všichni lidé úplně rovni. Či snad by nám směl, abychom mluvili s Jakobem Balmesem, někdo proto poroučeti a nad námi panovati, že jest moudřejším a rozumnějším? Kdo však rozhodl, komu v této příčině náleží palma? A kdyby i někdo skutečně byl moudřejším nežli mnozí jiní, ještě by z toho nenásledovalo, že by měl proto míti nad nimi nějaké právo. My bychom se mohli řídití radou jeho, my bychom mohli dáti se jim vésti a spravovati, ale naši povinností by to nebylo.

Či snad by měl mít vládu nad jinými ten, kdo jest silnější? V tomto případě by vláda nad světem patřila lvům a slonům. Či snad by mělo právo to náležeti tomu, kdo nad jiné vyniká bohatstvím? Rozum, právo a spravedlnost nespočívají v žádných penězích, ať již jsou papírové, stříbrné, či zlaté. I boháč přišel na svět nahý a s rukama prázdnýma jako každý jiný a za hrob s sebou nevezme taky ani haléře. Peníze mu mohou býti prostředkem, aby si nad jinými na zemi dobyt větší neb menší moci, tak jako opět jinému k dosažení moci sloužiti mohou síla, chytrost, ukrutnost, lest, úskok neb podvod; ale moc není ještě právo; moc fysická není mocí mravní, není mocí právní čili autoritou. Moci ustoupiti, moci se podrobiti a jí poslouchati bývá někdy nutnost, nikdy však povinností!

To zdá se, že cítili dobře i nevěrci jak Hobbes tak Rousseau a jejich nobsledové, jichž jest až dosud veliká hojnost, a proto, nechtíce uznati Boha aneb aspoň ne autoritu božskou, snažili se původ moci vládní či autority státu vysvětliti jinak a sice na základě společenské smlouvy a to zcela důsledně. Jakmile totiž člověk tak pobloudil, že nad sebou neuznává žádné vyšší bytosti, že neuznává žádné vyšší vůle a vyššího rozumu nad vůli a rozum lidský, dospěje konečně tak daleko, že pak považuje vlastní vůli svou a vlastní rozum svůj za to nejvyšší, za to co jediné ve všem rozhoduje. Veškeré minulosti, veškeré přítomnosti, veškerému člověčenstvu jest pak se svou vůlí a se svým rozumem, jak se bludně domýšlí, úplně roven a od nich nezávislým. Vše, co lidé mysli, jsou pro něj pouhé myšlenky lidské, vše, co ve státě, v občanské společnosti a rovněž i v společnostech náboženských zřídili a stanovili, jest dle jeho náhledu pouhým dílem lidským, kteréž pro něj nemůže, jak se domýšlí, žádnou býti autoritou, žádným zákonem, žádným měřítkem. Žádný člověk na světě nemá — dle jeho náhledu — práva jej poučovati, jemu poroučeti, jej souditi, jej trestati, proto že rozum všech a vůle všech na jednom jsou stupni, nad který není už žádného stupně vyššího. Jediným pojátkem oprávněným jest pak mezi lidmi jenom — smlouva. (Viz: Ketteler, Freiheit, Autorität u. Kirche 35.). Ku smlouvě vzali tudíž útočiště, aby vyložili původ a oprávněnost autority státní, jak Rousseau tak Hobbes.

Ačkoli však oba za původ a základ autority státní berou smlouvu společenskou, jest přece zas v tom, jak smlouvu tu vykládají, veliký rozdíl. Hobbes (1588—1679) má za to, že prý lidé žili z počátku ve stavu naprosté divokosti a každý že měl neobmezené právo ke všemu, k čemu jen stačily síly jeho; to však prý mělo nutně za následek, že žili spolu ve stálých bojích, svárech a rvačkách. Aby vybledli z tohoto boje všech proti všem a mohli žíti v pokoji, spojili prý se v společnost, v níž našli prostředek, by silami spojenými bránili se proti nepřátelům svým a rušitelům pokoje. Toto spojení se a sjednocení stalo prý se na základě smlouvy, ve kteréž se každý vzdal svého původního neobmezeného práva a sice tak, že prý je cele a neskráceně postoupil společnosti, kteráž nyní nad každým nabyla práva neobmezeného. Tuto společnost utvořenou na základě smlouvy nazývá pak Hobbes prostě státem. Společnost a stát a sice stát absolutistický, stát s právem absolutním, neobmezeným, jsou dle něho totéž.

Zcela jinak rozumuje Rousseau. Viděl-li Hobbes v lidech doby nejstarší jenom samé divochy surové, nevázané, z nichž jeden bojoval proti druhému u viděl v nich Rousseau hotové anděly, kteří sice neměli žádné vědomost, o Bohu a náboženství, žádného též vzdělání, ale za to prý žili v nevinnosti, v pokoji a klidu a byli „božsky“ šťastni; teprve vlivem vzdělání a kultury počali prý se kaziti a čím víc kultura pokračovala, tím víc prý mizel pokoj a mír, mizelo štěstí, až zmizely úplně. I uzavřeli prý, tísní a potřebou byvše donuceni, mezi sebou smlouvu ku společné obraně a ochraně. Smlouva ta však byla dle náhledu Rousseau-ova druhu zvláštního, neboť smysl její jest, v podstatě tento: na základě této smlouvy jest společnost povinna brániti a chrániti majetek i osoby všech jednotlivých členů společnosti silami spojenými, každý však člen společnosti zůstává i po uzavření této smlouvy spole-

čenského práva tak volným jako byl dřív a neposlouchá nikoho než jen sama sebe.

Jak jest to možno, aby někdo, jenž uzavřel smlouvu, již se zavázal, že společně s jinými bude chrániti osoby i majetek všech členů společnosti, i napotom zůstal rovněž tak volným, jako byl dříve, a nikoho aby neposlouchal než jen sama sebe, toho Rousseau ovšem nevyložil a někdo jiný taky ne, proto že jest to čirý nesmysl, který jen proto došel tak veliké obliby, že se jím hlásá oprávněnost revoluce za každé doby a z jakýchkoli pohnutek, a ne jenom oprávněnost revoluce, nýbrž oprávněnost anarchie, proto že jednotlivec dle této smlouvy neposlouchá nikoho než jen sama sebe a nemá též žádné povinnosti někomu jinému poslouchati; kdyby si však někdo nějaké právo nad ním osoboval, stala by se smlouva neplatnou, proto že Rousseau výslovně učí, že prý každá i nejmenší změna, každá i nejmenší modifikace celou smlouvu činí nicotnou a neplatnou (kniha 1. kap. 6. jeho „Smlouvy společenské“). Rousseau tedy dospěl skoro k pravému opaku toho, k čemu dospěl Hobbes, nebo stupňoval-li anglický filosof státní autoritu tak přílišně, že oproti ní mizí všechna práva jednotlivcova, snížil ji opět Rousseau tak, že se stává bezmocnou oproti každému jednotlivci. Oba však jednostejně chybní v tom, že společnost, kteráž dle nich povstala teprv na základě společné úmluvy, nazývají prostě státem, neboť stát a společnost nejsou pojmy, kteréž by se kryly, nejsou pojmy totožné; stát není, jak se i nyní často učívá, „rozumně spořádaná společnost;“ stát společnost spíše předpokládá, jest pouze částí té veliké společnosti lidské. Pomlčme však o tom a zůstaňme pouze při smlouvě, o kteréž mluví rovněž oba dva. I tu jest nade vše pochybnost jisto, že se smlouva ta nikdy nestala, nikdy a nikdy nebyla uzavřena, a že ji tudíž jak Rousseau tak Hobbes toliko lehkomyšlně předpokládají. Avšak i v tom případě, že by se byla společnost menší utvořila skutečně na základě smlouvy, byla by smlouva ta z těžka mohla dojíti souhlasu a schválení všech jednotlivců. K uzavření smlouvy byly by se mohly sejíti nanejvýš všechny hlavy rodin, v kterémžto případě by smlouva byla měla závaznost jenom pro ně, nikoli však zároveň pro jejich manželky a jejich děti, proto že i tyto, není-li žádné vyšší autority nad autoritu lidskou, úplně jsou volnými a nezávislými a nikdo nemá práva — ani otec ne — jednati jejich jménem, neboť i otcovská autorita má svůj základ v autoritě božské.

Dejme však tomu, že vůle manželek a vůle dětí byla implicity obsažena ve vůli mužů a ve vůli otců smlouvu uzavírajících (což jest ovšem jenom pouhá fikce, ale budiž —), tož by přece onou smlouvou mohli býti vázáni jedině ti, kdož žili v době uzavření smlouvy, nikoli však pokolení budoucí; ta by se musila vždy opětně znova umlouvati, což se ovšem neděje a nikdy nedělo.

Nechť se tudíž ti, kdož chtějí vyhledati takový základ pro autoritu státní, který by se v ničem neopíral o autoritu božskou, nýbrž byl od ní zcela nezávislým, kroutí a namáhají, jak jim libo, vždycky zůstanou jejich nauky pouhými domněnkami, pouhou jen fikcí beze vší pravdy. Nikoli tedy v „milosti lidu“, nýbrž v božské autoritě má státní autorita svůj oprávněný a pevný základ. —

(Pokračování.)

Psychologické črty.

Nikdo snad nemá tolik příležitosti umění psychologické studovati jako učitel a po hříchu, až dosud umění toho pramálo se užívá k účelům vychovacím. Příčina toho je ta, že moderní škola z učitele učinila š e m a t i s t u, t. j. bezvolný nástroj školní byrokracie.

Kdyby tatáž učitele při každém kroku nestihala, zdaž v tom kterém čtvrtletí dospěl až k vytknutému „Lehrzielu,“ mohl by učitel počínati si

o mnoho volněji, řekněme individualněji, mohl by o mnoho více poznávat povahu dětské a podle toho i s každým přiměřeně si počínati. Rozumí se, že kde je škola přeplněna, učitel na prsto odkázán bývá na šablonu a to tím více, protože — podle nejnovějšího zařízení skoro každého roku mívá dívky jiné. Sotva že je všecky poznal a jakž takž své individualní kázně přispůsobil a sotva že dívky jej seznaly a jeho metodě přivykly, přicházejí zase do rukou jinému. O mnoho hůře je v tom učitel náboženství, jenž do školy více méně přichází jako host. Uznáváme sice námitku, že dívky jedné třídy byly by nešťastny, když by po všech osm let školy měly vždy téhož učitele, náhodou snad nejslabšího a že měněním učitelů ve dvou letech škoda tato se vyrovnává. Kterak ale přicházejí k tomu přemnohé dívky na venkově, dostane-li se jim dopuštěním božím a řízením školní byrokracie učitele škarohlída, mrzouta, který tam ztráví celý život, protože od něho není vykoupení.

Podle metody ve městech praktikované, měla by míti každá obec právo žádati, aby zrovna jako ve městech po každém druhém roce učitelové byli vyměňováni. Šťastná škola, šťastná i obec, má-li učitele zdatného, opáčné ale — — —

* * *

Přijde-li učitel — katecheta — ponejprv do školy, smějou se mu v ústrety tváře dítek. Oko jeho již v první hodině vycítí povahy ve třídě nejlepší. Učitel obyčejně rozsazuje dívky tak, že ty nejlepší a též z rodin jaksi protežovaných posazuje na místa přednější a ten brak odkazuje na lavice zadní. V předních lavicích bývají ti „vyvolení“ a v zadních — —

Kdo přes třicet roků do školy chodí, naučí se mnohému. V každé třídě bývá několik učitelových a snad i katechetových mazlíčků, což byť i nebylo vždy spravedlivé, je velmi přirozené. Dítě, jež směje se učiteli v ústrety, vydobývá si okamžitě jeho přízeň. A což ty děti, jež sedí kdesi v pozadí a pohlízejí na něho, jako na bírice, anebo jako na svého „tátu,“ od něhož málo kdy zaslechnou slova vlídného? Proč se všecka dítky na učitele neusmívají? Proč nejedno z nich na něho se kaboní, nebo na něho pohlíží z úkosu, jako na někoho, před nímž by se mělo dávatí na útěk?

Dítě takové bývá nejvíce k politování. Jemu nesměje se nikdo v ústrety, když přichází ze školy domů, ono je zvyklé, slýchati jen slova kletby a cítiti na těle rány vášnivce, z tváří jeho dávno zmizel onen andělský úsměv dítěte rodičů hodných. Svaly kolem úst a nosu na čele a na skráních děsnými výjevy domácími naučily se jen násilně buď k výkřiku, anebo ku pláči, k bolesti, hrůze a zděšení se stahovati, ony ztratily tu jemnost, ten lehounký pohyb k úsměvu. Dítě takové u s m í v a t i se nenaučilo, ono umí jen rozpustile se chechtati: hihhi — hohoho. Dítě takové hned ponejprv činí dojem, jako by před učitelem bylo na číhané, stále na útěku před ranou na ně dopadající. Ono má na učitele oči vytřeštěné a táže-li se je na něco, mlčí urputně. Z domu otcovského ví dobře, že sotva kdy promluvílo bylo bito, ono tudíž navyklo si úporně mlčeti. Vypravujmež něco těm maličkým a vypoptejme se hned na to. Některá se hlásí ihned, některá již ostýchavě, a z některých nelze slova dostatí. A právě u těchto znamenáme vytřeštěný, bázlivý hlas, ústečka se jim třesou, jako by nevěděla, mají-li mluvíti, anebo mlčeti, aby nebyla bita!

Kéž by učitel dítky taková neodsuzoval obvyklým: to je dítě tupé, naskrz neschopné!

Ve které domácnosti okřikují se děti: drž hubu, sic ti jednu dám, že ti všecky zuby vyletí — z takové domácnosti nebudou se děti ve škole k odpovídání hlásiti — dokud sám učitel nezíská si je vlídností, již u vlastních rodičů nedoznaly.

A děti takové ve škole zhusta odsuzovány bývají do školního předčili zápekli nejzadnějších lavic, kdež bývají ponechány svému osudu. Oč

bývají v příznivějším postavení, čili posezení dívky v lavicích předních! Těch učitel nejčastěji se dotazuje, s těmi nejvíce se zabývá a ti též nejvíce prospívají, kdežto na zadní zbývají často jen slova kázně.

Proto souhlasíme s těmi učiteli, kteří žáky své častěji přesazují. Stává se mnohdy, že dítě na jiném místě prospívá o mnoho více, nežli když musí vyseděti půl roku na jednom místě.

Mnohdy i vedlejší souseď kazí a zkaží spolužáka i hodného.

Jiné vycházejí dětské tváře z dílny řemeslníka, v níž otec se svými pomocníky pracuje a v níž matka vede hospodářství a jiné z dílny opuštěné, z níž bezmezná soutěž mistra vyhnala do továrny a za ním i manželku matku, aby pomáhala muži rodiku živiti. Jiné bývaly tváře dětské z malých, ale samostatných dílen a jiné jsou v době, v níž panuje železný zákon mzdy, za něhož rodiče mnohdy musejí děti doma uzamknouti, samým sobě ponechati a od rána do večera do práce odcházeti.

Postavme ve škole vedle sebe dívky z rodiny, v níž rodičové, anebo alespoň matka po celý rok vede výchovu a dívky z rodiny, do níž vracejí se rodičové vždy teprv k večeru. Rozdíl bude — *ceteris paribus* — nápadný až příliš. Dítě více méně po celý den v bytě uzamčené bude míti výraz tváře jaksi zadušený a zádumčivý. Povaha jeho bude nemluvná, umořená, ale za to k výstřednostem náchylná. Dítě, jemuž otcovský byt jest jako žalářem, jak mile ocitne se venku, bude vždy rozpustilejším, nežli dítě, jež s důstatek doma se vyhraje. Teď ovšem velmi dobře působí opatrovny do nichž rodičové po práci jdoucí, mohou odváděti své dívky po čas práce. Kde však opatroven není, tam dívky opravdu jsou k politování.

Dítě z rodiny, v níž může se do syta vyžvatlat, jeví ve škole ve tvářích ducha o mnoho probudilejšího, nežli dítě samotářské. Řečí probouzí se nejvíce lidský duch. Dítě samotářské podobá se dítěti hluchoněmému. Dítě, jež za den matky táže se na věci tisíceré, osvědčuje ve škole vždy lépe vlohy vypravovací, protože má mluvidla o mnoho vyvinutější, než dítě samotářské, což nejlíp pozoruje katecheta při opakování dějepavy. Dítě druhu prvního vypravuje snadno věci přednešené, ono má i s důstatek slov, ono dobře vyslovuje písmena r, ř, š, l, kdežto dítě druhu poslednějšího bývá šišlavé a sotva slovo jedno, dvě ze sebe vypraví, protože nemá copii verberum. A tu bývá učitel často náchylen, spáchatí na dítěti samotářském velikou křivdu. Při povrchním pozorování dospívá k úsudku, že to dítě nemá nadání, že je líné a snad i vzdorovité. Posadí je někam do posledních lavic, kdež si ho povšíme jen tehdy, když ho postihne při hraní, protože děti samotářské jsou náramně hravé. Se slaminou, papírkem, větvičkou dovede si vyhráti půl dne. A co dělá doma o samotě, to dělá i ve škole.

Důvody paedagogické tu velí, aby učitel použil všeho ku probuzení takých samotářských dětí. Tu se odporučuje, aby právě takové posazování do předních lavic, v nichž by byly nuceny stále mluvíti.

Není výchovy špatnější, jako když rodičové přirozenou povídavost svých dítek zakřikují slovy: budeš mlčet! držíš hubu! Pravda, že od dětí povídavých učitel zkusí dosti, jmenovitě katecheta, jemuž mnohdy nelze ukončiti řádně kousek jednoho článku z dějepavy, aby od nich nebyl vyrušován. Ku př. hned při Kainovi, jež Bůh odsoudil k tuláctví, přeruší takový povídálek slovy: a kde nechal děti, když utíkal?

Při potopě tázalo se jedno: a dcery neměl Noe žádné? — Významná otázka, jež by snad některého doktora přivedla do rozpaku. Na otázku tu ovšem musí katecheta odpověděti: ano.

Při oběti Isáka tázalo se jedno: jestli pak to Abraham pověděl i mamince? Na to tázal se katecheta navzájem: co myslíš: pověděl, nebo nepověděl, že jí odvádí Isáka?

— Já myslím, že nepověděl! — odpovědilo dítě.

— A proč nepověděl? —

Dítě se zamyslilo, načež pravilo: moje maminka by mne nedala.

Jaký to rozumek, jaká to psychologicky důsledná odpověď! Kdyby byl Bůh Sáře uložil obětovati svého jedináčka, zajisté že by ho byla neobětovala. —

Otázky šestiletých dětí ve škole zasluhují, aby učitelem byly zaznamenávány, jelikož v nich jeví se nejen probouzející se duch ale i základní zákony rozumu a srdce lidského. Duch lidský sám si tu razí cestu z ústrojí mozkového.

Zajisté že každý učitel pozoroval, že mnohé, z počátku zamlklé děti rozvazují teprv později — po dvou, tří letech, mnohdy ještě později. Samotářství vývoj duší jejich opozdilo. Pisateli tohoto k porozumění povah dětských vždy mnoho nepomáhalo, že si z katalogu vypisoval nejen jména dětí, ale i zaměstnání rodičů, jež často je klíčem k seznání dětského rozoumku. Vzdorovitá nemluvnost dítěte obvykle vysvětluje se poměry rodinnými a proto chraňme se — odsuzování dětí: to je ničema, to je lotr atd. Z jistých poměrů rodinných nemůže ovšem vyjiti než jen lotr, avšak hledme k takovému zachovati alespoň soucit, nenaplňujme srdce jeho hořkostí k učiteli a ke škole vůbec. Dítě takové má doma malé peklo, nedělejme mu ze školy očištěc. Nečiní-li s jinými pokroky stejné, snažme se alespoň v něm probouzeti cit — pro Boha, cit lásky, cit pro čest a dobré skutky. Byť se i nenaučilo ve škole dobře číst a psát, jen když s posledním východem ze školy nebere sebou do světa kletbu na školu a na učitele. Platí-li pro školu života pravidlo: neodsuzujme nikoho! — platí tím více pro školu dětskou: neodsuzujme žádné dítě!

* * *

Potkáme se někde s člověkem neznámým. Podíváme se na jeho tvář. Hledáme ve skladišti paměti obraz jemu podobný. Tážeme se maně sebe: seznal jsem kdy člověka tváře podobné? Jaký byl ten člověk? byl hodný, nebo nehodný?

Tvář neznámá jest jakousi rovnicí, jest X-em k němuž hledáme známé číslíce. Na tom zakládá se všechna psychologie.

Psychologie není vědou, jest na nejvýše u m ě n í m, obvykle se nazývá prostě zkušeností. Vědou exaktní nebude nikdy, protože jedině Bohu jsou známy hruď a srdce člověka. Slavný psycholog Lavater byl pouze umělcem.

Při pozorování neznámých tváří velmi často rozhoduje cit a málo kdy rozum, proto je posuzování tváří neznámých věcí vždy choulostivou.

Pravda, jsou jisté typy, jež na první pohled prozrazují smyslůst, kručost, prohnanost, důmysl a pod. Postavme vedle sebe nevěstku a pannu stejného stáří a oděvu a první pohled, první slova vyzradí jejich duševní stav. Milosrdný Samaritán od lichváře, voják od řeholníka, učenec od prostáčka a asketa od vilníka je vždy k rozeznání i kdybychom je přestrojili jak chtěli. Tolik rozezná praobyčejný policista. Takových psychologických zkušeností musí osvojit si kreslíř obrázkových listů. Pohříchu že o kreslířích našich musíme říci, že sice jsou dobrými kreslíči, ale špatnými psychology. Oni dovedou jen obstojně karikovat, avšak nikoliv charakterisovat. V tom záleží všechno jejich umění: bulharskému Koburkovi udělati čapí nos, jezovitovi děsnou tvář, dru Hubáčkovi v Sípech brozné zuby, dru Riegrovi babskou hlavu a pod. Provedení může jinak býti ucházející, ve všech ilustracích není ale za mák psychologie. Nalezáme jí velmi málo i v obou našich předních obrázkových listech.

Není příliš těžkým psychologická studia konati, ale velmi nesnadné jest psychologická pravidla odvozovati.

*

V každé třídě jest jeden žák prvním a jeden posledním, což je ovšem velmi pochopitelné. Avšak o mnoho těžší je udati příčiny: proč právě ten je prvním a onen posledním? Řekne-li se: onen je nadaný a je pilný a tento je lenoch anebo hlupec, tím se ještě všecko nevysvětluje. Vlohy se ovšem nekupují v lékárně, ale pilnost anebo lenost nabývá se vychováním.

Otázku: proč jeden žák je pilnější, nežli druhý, nelze snadno zodpovídati. Tu nám nejuplněji řeší domácí poměry každého žáka. Proč jedno dítě bývá hovornější, nežli druhé, o tom pojednali jsme svrchu. Kde železný zákon mzdy matku odvádí do továrny anebo bída vůbec matku do práce mimo dům a nutí ji malé děti doma o samotě uzamykati, tam dítě dlouho zůstává nemluvné. Ono ve své samovazbě musilo mnohé dny vyseděti n ě m ě. Dítě takové i ve škole je s to dívati se celé hodiny do prázdna, anebo bezmyšlenkovitě hráti si s kouskem papíru, tkaničkou, sklíčkem a pod. Oč bohatší je dítě na představy, slova a mluvnické formy, jež po celý den může s matkou žvatlati a na věci tisícové se tázati? Dítě takové v první třídě je k poznání ihned, sotva že do školy vkročí. Ono katechetu velmi často otázkami interviewuje.

Učiteli — vychovateli! — jest od případu k případu vyšetřovati: proč ten, nebo onen žák je mezi posledními. Nedostatek vloh nebývá vždy toho příčinou. Velmi často zanedbanost. Velmi často bývá mravní cit doma utlučen. Jsou-li manželé surovci, pak dítě ztrácí všecku snahu státi se dokonalejším, ono ztrácí všecku ambici, ať již ani o citu náboženském nemluvíme. Duše jeho je hned z mládí udupána, umrskána a proto zhusta nalezá se na cestě — do káznice. A tu věru stojí za pokus, aby učitel ukázal svoje umění v y c h o v a t e l s k é, aby dítě z cesty srázné strhl, aby v něm ducha dobrého probudil, aby vrátil je sobě samému.

Nejosudnější methodou je odsuzovati dítě slovy: ty ničemo, ty vo . . atd. Konečně dítě samo uvěří, že je jakýmsi vyvrhelem ve škole.

Učitel nesmí nikdy z mysle spouštěti, že má před sebou štěpnici nesmrtelných a vykoupených duší, a nikoliv snad jen košťálové pole. Ve štěpnici té každý štípek vyžaduje zvláštní péče. Z ní nesmí se štípek zakrnělý, snětivý a pod. vyhoditi a jiným nahraditi, nýbrž právě nejchorobnějšímu nejvíce péče obětovati.

Pravda: nynější osnova váže učiteli ruce.

On se nesmí s jednotlivcem dlouho zdržovati. On má svoji šablonu, on má svůj školní magazin, z něhož rozdává komisi prádlo, komisi holzmicí, brodsaky, rukavice atd. bez ohledu, zdaž to k duši přilehá, nebo nic. Šablona ku p. vyžaduje, aby učitel v prvním pololetí v počtech, v mluvnici atd. dosáhl jistý Lehrziel, zdaž ale a kolik procent žáků ten Lehrziel dosáhlo, to není jeho věcí. Kolik žáků mu ročně zůstane sedět, co mu po tom, on se na přes rok přestěhuje do třídy jiné a začne šablonovati dále. Řekne se prostě: tam ten a ten je darebák, ničema, zvíře — je odsouzen.

Dítě nemá odsuzovati se nikdy. Ve hněvu, v rozčilenosti vyklouzne učiteli snadno příkré slovo, takřka ortel smrti nad žákem, avšak při povaze chladnější opatrný učitel sám úsudek svůj opraví a opět a opět se pokouší, zdaž by nebylo lze, že žáka i nejposlednějšího něco vyvésti. A jsou příklady mnohdy až překvapující, kterak i ve škole z lotrů nekajících stávají se kající. A jsou příklady časté, že žák nejhorší v ruku učitele jiného se lepší, ba že pouhé přesazení do jiné lavice setkává se s prospěchem. Proto je umění vychovatelské tolik těžké, ale též tolik záslužné.

Soustava nedělních a svátečních perikop k potřebe katechetické.

(Dokončení.)

U věnec roku církevního vpleteny jsou jiné ještě krásné a vonné věnečky i slavnosti Mariánské a slavnosti a svátky sv. Ve škole nelze příliš dlouho se zdržovati výkladem perikop těchto slavností a svátků, poněvadž není času ani na výklad sv. pravd, podle postupu celkového církevního roku příliš mnoho; ale přece chvílku bude lze věnovati tomu, aby na základě posvátného čtení v čas náležitý dětem se vyložila tajemství slávy P. Marie a jiných miláčků B. jakožto krásných vzorů, jichž následováním i my můžeme „Krista obléci“ a v nebesích posléze dosáhnouti. Proto i zde krátce naznačuje postup výkladu především

Na svátky P. Marie.

1. Narození P. Marie. Mat. 1, 1—6. Přísloví 8, 22—35.

Maria Panna jako matka Spasitelova již od věčnosti byla od Boha předzvěděna, ba vyvolena. Ještě před stvořením světa věděl o Ní Bůh a připravoval jí dary a milosti své pro spásu světa. Její příchod připravován řadou patriarchů, králů a předků rodu sice vznešeného, — ale v chudobu kleslého, aby pak přijdouc na svět, byla sice chudou Matkou chudého Spasitele, ale přece zároveň s Ním královnou naší, plnou víry a lásky, plnou milosti a naděje spásy naší.

2. Jména Panny Marie. Luk. 1, 26—38. Eklesiastik 24, 23—31.

Jméno Panny Marie značí, že jest vydatnou pomocnicí spásy naší. „Moře hořkosti“ — utrpením jsme musili dojíti vykoupení a Maria trpěti měla se Synáčkem svým. „Hvězda mořská“ naděje naše Kristus, a Kristus poslušen Marie. „Královna“ — pravá a laskavá jest Maria k ní se tedy utíkejme i tehdy, kdy pro veliké hříchy ostýcháme se jíti přímo ke Kristu.

3. Početí Panny Marie. Perikopy jako na den Narození.

Důstojenství Panny Marie jest příčinou, že nesměla poskvrněna býti ničím hříchem. Důvody, proč věříme v neposkvrněné početí Panny Marie. Milost tuto obdržela pro nás! Hleďme, ať neporušeností a čistotou, mravů se jí zalíbíme, aby nás uznala svými milými dítkami.

4. Na den Hromnic. Luk. 2, 22—32. Malach. 3, 1—4.

Maria beze hříchu — a přece zákona poslušna! Očistujme i my svědomí své sv. zpovědí rádi a ochotně a to bez výmluv.

Malachiáš s radostí předpovídal příchod Spasitelův do chrámu Jerusalemského. Přišel poprvé při obětování svém s Matičkou zákona poslušnou — přišel i jindy — a nalezl chrám znečištěný světskými věcmi a posléze zamítnouti, zavrhnouti musil chrám tento. Kéž podobně se nestane s chrámem duše naší, kam také již Spasitel častěji přišel.

5. Zvěstování Panny Marie. Luk. 1, 26—38. Isaiáš 7, 10—15.

Již ve st. zákoně zvěstováno bylo o Matce Boží. I pohanům dostalo se stop této zvěsti. Touha veliká byla mezi národem vyvoleným, aby brzy již objevila se na světě. O jejím původu a mládí ve chrámě ztráveném. Pozdravení andělské. Stručný jeho výklad až do slova „Ježíš.“ Maria jest Matka Boží. Jaký to pro nás mocný důvod naděje a důvěry v Její mocnou přímluvu.

6. Navštívení Panny Marie. Luk. 1, 39—47. Velepíseň 2, 8—14.

Další výklad pozdravení andělského — kéž i nás navštíví Panna Maria nyní, kdykoliv toho potřebujeme k vítězství nad pokušením, kéž navštíví nás i v hodinu smrti.

Velepíseň v oddílu tuto čteném líčí lásku Boží, která s hor nebeských chvátá v naše údolí neúrodné a skalnaté, plné hříchův a zatvrzelostí, a zde hledá duši pokorných a skrytých, by je navštívila. Tak Matka Boží učiní také nám, jako učinila sv. Alžbětě, učiní nám tak nyní, kdykoliv v potřebách svých k ní se utečeme, i v hodinu smrti naší.

7. Nanebevzetí P. Marie. Luk. 10, 38—42. Eklesiastik 24, 11—20.

Maria byla milosti plna od početí. Za života svého osvědčila to svým životem bezhříšným — po svém pak se světa odchodu ochranou, kterou sv. církvi poskytuje. Zasloužila pro svou všestrannou neporušenost vejíti do nebe i s tělem veskrze svatým a čistým.

Slova Eklesiastikova v prvním smyslu líčí úmysly odvěké Moudrosti Božské osobní ohledně spasení našeho. Spásy této pomocnicí byla Maria, i lze o ní jako Panně moudré, „stolici moudrosti“ toto místo vykládati. Též ona zvolila za stálé sídlo milosti a ochrany své nový Israelský národ — církev Kristovu. Osobně s tělem i s duší přebývá na Sionu nebeském, ale ochranou a přimluvou svou štědrí neustále církev bojující a trpící.

Poznámka: Pro prázdniny třeba tento výklad spojit hned s výkladem na den navštívení P. Marie, anebo k perikopám zbývajícím po neděli 8. po sv. Duchu, právě tak jako výklad o narození Panny předešle se před výklad početí Panny Marie, anebo s ním spojí na začátku školního roku z téže příčiny.

Svátky některých svatých.

Andělů strážných. Mat. 18, 1—10. 2. Mojž. 23, 20—23.

Andělé jsou dokonalejší bytosti nežli my — jsou jisti své spásy, překavše zkoušku první. Andělé zlí — ďáblové — usilují o svedení naše. I lidé stávají se svůdci. Buďme raději pomocníky andělů strážných, učíce dítky zbožnosti a dobrým mravům. Jak hanebné jest pohoršení dítek! Ono činí svůdce podobným ďáblu. Výklad modlitby: „Anděle Boží, strážce můj.“

(Zbývá-li času, promluví se o Michaelovi, Gabrielovi a Rafaelovi archandělech, kterak i oni byli pravými strážci — první svých spoludruhů, on přemohl Satana, druhý pokolení lidského, on zúčastní se jako nebeský posel díla spásy, třetí jednotlivých mužů Bohu milých)

Sv. Václava. Mat. 16, 24—27. Moudr. 10, 10—14.

Kříž Kristův nesla Matka Boží — a všickni svatí. Nesli jej i knížata. Tak sv. Václav. Zdál se ovšem život jeho bláznovstvím bezbožníkům — ale byl cestou k nebesům i přes to, že vedl k smrti násilné. V tom záleží moudrost pravá, bychom Bohu náležitě sloužili bez ohledu na soud a potupu světa.

Všech sv. a dušiček. 1. Mat. 5, 1—12. Zjevení sv. Jana 7, 2—12. 2. Jan 5, 25—29. 1. Korint. 15, 51—57.

Kdo jsou v nebi a kdo v očistci? V nebi, kdo následovali Krista podle pravidla osmera blahoslavenství. V očistci, kdo v této práci byli liknaví. Proveďte se paralela o stavu obojích těchto miláčků Božích. Snad máme i my v očistci některé svoje miláčky. Nezapomínejme na ně!

Slavnost posvěcení chrámu. Luk. 19, 1—10. Zjev. sv. Jana 21, 2—5.

Paralela církve obecné a chrámu. Chrám jest dům spásy. Milosti, kterých ve chrámu docházíme, naznačeny jsou v evangeliu o Zacheovi: nale-

záme tu Krista, nalezáme tu prostředky, bychom k němu mohli vystoupiti a Jeho viděti — s Ním se smiřujeme, — s Ním hodujeme. Chrám jest před-
sín nebeského Jerusaléma.

Sv. Jana Nepomuckého. Mat. 11, 2—10. Eklesiastikus 21, 26—30.

O sv. patronech křestních, o patronech chrámův — o patronech vlasti naší. Jejich zásluhy odměnil Bůh a na jejich přímluvu chrání své věrné Čechy. Sv. Jan Nepomucký stal se takovým ochráncem našim pro svou statečnost a zbožnost, pro lásku k zemi naší, kteroužto často odporoučel do ochrany Rodičky Boží. Jeho neporušený jazyk svědek nepřemožitelný jeho skutečné existence a od Boha vyvolení.

Sv. knížat apoštolských Petra a Pavla. Mat. 16, 13—19. Sk. ap. 12, 1—11.

Patronové církve veškeré. Zakladatelé hlavní mezi apoštoly: Petr a Pavel. Paralela mezi oběma: Jejich schopnosti, vady, obrácení, — působení a posléze společné svědectví Kristu vydané, oběti krve jejich. Hleďme i my Kristu věrně sloužiti a tím posloužíme svému spasení, i kdybychom života v té práci pozbyti měli.

Na konec pouze několik slov dodati považuji za užitečno. Vím, že snadno by bylo na základě jednotlivých perikop i jiné úvahy a výklady utvořiti, a také tyto aspoň přibližně v soustavný celek spořádati. Ano, vím a jsem přesvědčen, že by soustav mnohem lepších dalo se vyhledati, nežli jest pokus tento, jehož vady jsou mi dobře známy. Ale — jest práce tato právě jenom pokus, který pouze tím úmyslem se stal, v tom ohledu aspoň začátek učiniti, aby také děti školní již za svého školního vychování porozuměly životu církevnímu a k životu tomuto postupem církevních slavností již záhy vedeny byly.

Filip Šubrt.

List starší učitelky mladší družce.

Milá přítelkyně! Stěžuješ si, že práce Tvá ve škole dosti se ti nedaří, že všestranné výsledky její nejsou v náležitém poměru ani s dobrou vůlí, ani s přičiněním, ani se svědomitou přípravou Tvou. Dotknu se sice v tomto svém pojednání stránky, již nevalně přeješ a na niž pohlížíš poněkud asi pohrdavě; avšak vím, že dobře míněné a ze zkušenosti plynoucí rady ráda přijímáš, uvažuješ, a uznáš-li jejich vhodnost i cenu, jimi se řídíš. Nuž tedy: Vstoupilas do školy, milá přítelko, s hlavičkou snivou, plnou idealů; nerada skláníš se k zemi a k její próze; raději prodléváš v závratných výšinách vznešených idejí; jen vzhůru volně spěti, shoditi ty okovy všednosti, nepatrných prozaičkových starostí!

Avšak život — až jej poznáš — bude se Ti jeviti zcela jinaký než jak si jej nyní ve snech svých sprádaš. Poznáš, že bez těch „všedností“, jak říkáš, obejít se nelze; poznáš též, že není skutečně největším idealistou ten, kdo honí se za vzdušinami, kdo horuje pro krásu, dobro, šlechtnost, dokonalost — ale jen horuje; poznáš, že pravý idealista dovede vložiti i ve věc nejmenší, nejnepatrnější, v povinnost nejprozaičtější duši jinou, svou; a že ti, kdo idealně jednají, i při svém idealismu uchovali si kus praktického ducha. Provoď mne s tímto náhledem na chvíli do školy. Podívejme se na dítky před námi. Tu ta na kraji s tím zářivým okem, ale s bledým líčkem jest dceruška nádenníková; před půl letem zemřela jí matka; staříčká babička jakž takž „ošukává“ domácnost synovu a vychovává jeho

tři děti, z nichž tuto Marie nejstarší. Vdechni tomuto dítěti kus své ideálně horoucnosti, či vlastně: probuď ji v něm dřímající; nauč je s láskou pracovat za starou babičku, pro otce i ubohé mladší sirotečky tak, aby všem se stala nadějí, útěchou, radostí, útočištěm, aby věděla, že ji potřebují, že jsou na ni odkázáni, že na laskavé služby její čekají. Posvět práci její idealem lásky k rodičům a opuštěným sourozencům, — a dáš tomu dítěti jeho štěstí. Ale vedle vědomí, že má a že chce o své drabé se starati, podej mu i praktický návod, jak to činiti a, pokud Ti lze, nauč je i konati, čeho rodina od něho potřebuje.

Tu jsme při místečku, jehož jsem se dotkla prvními řádky svého listu. Máš býti tomuto dítěti osiřelému i všem ostatním nejen učitelkou literní ale i matkou; máš jim býti vzorem ženy, na něž hledíce a dle něhož se řídíce dospívají nejen pro ideálně horování ale i pro život praktický. Máš býti na svůj úřad učitelský připravena nejen theoreticky, nejen ozbrojena výtečným vysvědčením maturitním, nýbrž i všemi praktickými schopnostmi a dokonalou znalostí všeho, co patří k vedení vzorné domácnosti. Nejen „slečnu“ učitelku mají dívky v Tobě viděti; mají vedle toho, že s úctou k Tobě pohlížejí jako ke své učitelce vyzdobené vědomostmi, okrášlené všestranným vzděláním, býti o Tobě přesvědčeny, že nejen veškeru práci hmotnou, t. zvanou domácí, ctíš, ale i že ji znáš a umíš, že mohou v kterémkoli případě života k Tobě se utéci a že u Tebe vždy rady dobré dojdou.

A jako zákyně Tvé v Tobě uvidí ideal, za nímž půjdou po celé žití své, tak i domácnost jejich bude si Tě jakožto zkušené v každém ohledu též více vážiti, přilne k Tobě upřímnou láskou a důvěrou. A těch při výchově společné ve škole i v domácnosti třeba jest; vydobyla-li jsi si jich, pak zpola již vykonán úkol Tvůj.

Nuž tedy, dej se do přípravy na druhou část své činnosti.

Snaž se dokonale vniknouti v práce, potřeby spořádané domácnosti, nauč se sama býti vzornou hospodyňkou, která by dovedla vésti i větší dům. Pořid' jen si ke svým rovnícím druhého stupně též hezky obšírnou kuchyňskou zástěru, k barvám a štětci vařečku, k tužce jehlu, k mapám záplatu. Nauč se nejen řešiti těžké algebraické rovnice ale i ten velmi nesnadný úkol početní: jak při malých vydáních poříditi utěšenou, klidnou, šťastnou domácnost. A zkušenosti své v těchto oborech sdílej pak s těmi svými dorůstajícími budoucími hospodyňkami.

Loňského roku byla jsem překvapena zvláštním dárkem svých zákyň k svátku: Přišedši do své třídy (k zákyním 14letým a starším) stanu udivena na prahu: třída stkví se čista, podlaha vydrhnuta, okna jasna jako — ba lépe než — po prázdninách. Než tu mi napadlo: to pozornost našich školníkových. Po chvíli vstoupí ředitel, aby podle dávného zvyku na naší škole s milými kolegyněmi mi popřáli k svátku. A rozhlednuv se potěšen po třídě, vyprávěl se slzou v oku: „Bez vědomí našeho připravily Vám Vaše dcerušky překvapení. Učistění a výzdoba třídy jest prací jejich. Přišly mi ráno oznámit, co večer činily a poprosit, bych jim prominul. Chtěly prý Vám dokázati, že Vám rozumějí, když říkáte: „Práce šlechtí!“ Jak se Ti líbí tento dárek? Malicherný! pomyslíš si snad? Pro mne měl cenu velikou. Naučila-li jsem je v posledním roce školním, na odchodu ze školy do života, věřiti, že „práce šlechtí a láska blaží“, jsem spokojena.

Časopis Učitelek.

D o p i s y.

Od Hořovic.

Jsou tři důležité věci, které poslední dobou hýbají srdcem i myslí kněžstva katolického a které se nám velmi slavně podařily. Jest to především slavná kongrua, provedená až na ty četné rekursy, opravy a t. d. r. 1888. Za druhé jest to kaceřovaná škola — kámen úrazu mladých i pp. kantorů. Z našeho vikariátu měl jeden duchovní svou horlivost při sbírání podpisů a uvědomění publika Kopřivovou brožurkou — odsedět. A třetí velmi roztomilé nadělení jest bez odporu zákon katechetický, sdělaný loňského podzimku ještě v „starém staročeském sněmu“ a prováděný od „mladých“ a mladších pp. inspektorů. O těch prvních dvou věcech neradno mluvit — de mortuis nil nisi bene — platí zejména o druhém puntíku a co třetího se tkne, pověděli jsme si při minulé konferenci, co nás k tak radostnému jáсотu nadchlo, že dnes aspoň my kaplané myslíme, že se nám ani hrbatý nevyrovná. Slavná zemská šk. rada uvádějíc tento zákon v život, ovšem nevěděla, jak budou tomu podřízení orgánové rozuměti. Bona fide vynesla, aby se při látce v třídních knihách zaznamenávalo povždy datum hodiny náboženské. Dobrá, zanašelo se! Ale — ačkoliv výslovně bylo zemskou šk. radou nařízeno, aby se k porovnání hodin správou duchovní udaných užilo třídních knih s oněmi záznamy, shledalo se, že v našem vikariátě toho dbáno nebylo a že byl zcela jednoduše pan řídící jedné každé školy tázán, zdali to pravda, co farní úřad udává. Učitelé dávali svá potvrzení a výkazy k platům — jež po většině došly. A jak? Každý téměř shledal, že jinak počítal sám a jinak pan řídící. Tak mně ku př. touto manipulací zkrácena remunerace asi o 4 zl. Jinde zase napočítal p. řídící o několik cest neb hodin více — ale v tom případě výkazy k platům ještě nedošly. Jsme žádostivi, komu tu budou věřiti? Jest to věru charakteristické! I u pohanů a fetišů požívá kněz úcty a důvěry, všude je kněz první téměř autoritou ve věcech víry a mravů, tudíž i pravdomluvností representantem a jen u nás se mu nevěří od c. k. školních úřadů. Snižující jest ten způsob tím více, an často holobradý jinoch knězi v práci pro slávu Boží a v zájmech vlasti sešedivělému má referát podávati a výpovědi jeho stvrzovati.

Dále: farnímu úřadu ve věcech matričních i jiných věří c. k. úřad každý, ano i ministerstvo samo, i p. Excel. Gautsch a jenom c. k. šk. inspektor ne. — Rádi bychom se dověděli, jak se ta věc praktikovala jinde a prosíme vdpp. bratry, aby nás o tom uvědomili. Když jsme letos na jaře zadali uctívou žádost na příslušné místo, bylo nám se vši rozhodností přislíběno, abychom jen nějaký čas vyčkali, a budeme-li míti příčiny k stížnosti, abychom ji podali, že se nám vždy po právu a spravedlnosti stane. Myslíme však, že nyní ta příčina nadešla, neboť nařízení sl. zemské šk. rady se v okrese našem nedbalo, knih třídních nežádalo a naopak pp. učitelé dožadání byli o vyjádření v naší záležitosti, což by v konsequencích mohlo se nepřijemným státi, ano již dosti odiosním jest. Pro mizerný groš se takhle poddávat, není kněžstva a jeho svatého povolání důstojno, a proto mnozí dpp. bratří ani nežádali o milostivé schválení vyučovacích hodin a uražených kilometrů. Ostatně poukázalo se v minulé konferenci též na to, že takto sv. náboženství vřaděno nenadálým způsobem mezi předměty vedlejší a sice hned po ručních pracích vedle němčiny na školách obecných. Podobný proces prodělají teď učitelé němčiny, jakým trpíme i my. Škoda paušálu! Dnes pro pár punčoch odstrčí a zkrátí se mnohdy i náboženství, ano jistý pan řídící chtěl, když mělo se za příčinou stavby školní budovy učiti jen polodenně, aby pan katecheta prý jednu hodinu týdně slevil, že slečna industriálka též tak učiní a on prý dětem tělocvik také odpustí.

Tak daleko to došlo a bude ještě hůř, nebude-li se dbáti zřejmých rozkazů a nařízení úřadů vyšších od těch nižších. A od těch ještě nižších, co tu se děje, na to ukážeme, dá-li Pán Bůh, příště. B.

Krátký posudek „ukázky nového katechismu pro obecné školy od venkovského faráře.“

Důst. P. farář venkovský, jenž v několika číslech „Vychov.“ podal nově zdělaný katechismus pro školy obecné v č. 14. zřejmě přičinil poznámku, abychom my, katechetové venkovští, vyslovili se o tom, co o praktičnosti práce jeho soudíme. K tomu se táhnouce tuto podáváme o jeho elaboratu posudek kratičký.

Že katechismy, co jich máme, ve příčinách mnohých jsou nedostatečné, o tom mezi námi hlas jeden; přirozeno tedy, že katechismus dosavadních vhodnější rádi uvítáme. Ukáže-li se katechismus nový bude k tomu přihlížeti, stal-li se „pokrok k lepšímu.“ Abychom toho druhu soud mohli pronésti, povíme

- a) co při novém katechismu se nám líbí;
- b) co při něm nám nelíbí se.

Líbí se nám

1. rozvrh učiva: víra, naděje, láska; přikázání Boží a církevní, ctnost a dobré skutky; hřích; svátosti. Toť postup přirozený: jest zajisté základem života křesť. víra, z víry živé plyne naděje i láska; kdo Boha miluje, přikázání jeho zachovává; kdo tak činí, jedná dobře (ctnost), jinak dopouští se hříchu; kdo ve hříchu upadl, potřebuje svátostí. Rozvrh učiva i postup jest přirozený.

2. líbí se nám

jednostejný postup ve výkladech, čehož v Pražském katechismu není naprosto. Tak na př. Praž. kat. modlitbu P. vykládá praví: „první prosbou učí nás P. Ježíš;“ „v druhé prosbě žádáme;“ „třetí prosbou žádáme;“ „pátá prosba nám připomíná;“ atd. Při každé prosbě třeba otázku položit jinak! V novém katechismu stačí jediná otázka, jednotejná při všech prosbách: Co v 1., 2., 3. prosbě žádáme? Učiteli i žáku práce se usnadnila. Tolikéž pozorujeme v Praž. kat. při výkladě 1. přikáz. B., kde se vykládá „Modlářství se dopouští;“ „pověrou hřeší;“ „pochybování u víře záleží;“ „netečnost u víře se dopouští;“ „mrtvou víru chová;“ „v bludařství padá;“ „odpadlictví se dopouští.“ Kde si to katecheta může dobře zapamatovati, aby dle knihy otázku přiměřeně položil?! Nový katech. důsledně a jednotejně vykládá: „modlářstvím hřeší; nevěrou hřeší, pověřou hřeší“ atd. A že všeho dobrého do třetice, poukazujeme ještě k výkladu o svátostech. V Praž. katech. čteme: „Křest svatý působí;“ „účinky svát. biřmování jsou;“ svat. přijímáním nabýváme;“ „užitky svátosti pomazání jsou;“ účinky svát. svěcení kněžstva jsou;“ milosti, které svátost stavu manželského působí, jsou.“ Rozhodně lépe vykládá nový katechismus: „svátosti křtu dosahuje křtěnec;“ svát. biřm. dosahuje biřmovanec;“ „svát. pokání dosahuje kající;“ „svát. pomazání dosahuje nemocný;“ atd. Otázka jednou položená stačí tu při všech svátostech. Že tím práce se usnadňuje, kdo by pochyboval?

3. líbí se nám, že nový katechismus poněkud více než Praž. kat. přihlíží ke konkrétnímu rázu jazyka českého vyhýbaje se podstatným jménům slovesným poněkud více než Praž. kat. Neříkáme, že v té příčině nový katech. jest bezvadný: jest tam verbal. jmen podstat. více než potřebí, avšak v Praž. kat. germanismů toho druhu je více. Na příklad uveden buď jen výklad sedmera hlavních hříchů (dle Praž. katech.): „pýcha záleží v nezřízeném vyvyšování sebe;“ „lakomství jest nezřízené bažení;“ smilstvo záleží v nezřízeném se poddání“ atd. Vhodněji vykládá kat. nový: „pýchou hřeší ten, kdo,“ „lakomstvím hřeší atd.

b) Co se nám při novém katech. nelíbí, vyslovujeme krátkými slovy: „jest veliký.“ Naříkáme-li sobě, že Praž. kat. množstvím látky přibírané našim školám nesvědčí, nový kat. nářkům neodpomůže. O kolik látky tu méně než tam, ani za řeč nestojí. Dal-li si již venkovský důst. p. farář s novým katech. tolik práce a chtěl-li práci svou zavděčiti se venkovským katechetům a učitelům, měl i látku učebnou přiměřeně upravit t. j. dle potřeby zkrátiti. K těm, kteří mají za to, že náš katechismus jest příliš objemný a proto nepraktický, náleží i pisatel těchto řádků. O tom, proč toho potřebí, aby učeb. látky objem se zkrátil, ve sloupcích „Vych.“ již častěji bylo jednáno a nevidí se nám proto v této věci dále se rozpisovati.

Také venkovský farář.

Co jsme my katolíci a kam přijdeme?

Několik zachycených slov z řeči při pohřbu evangelíka.

Při pohřbu jinocha evang. helv. vyz. mluvil dvojctihodný pán na základě slov ze sv. Jana 14, 1—6.

Jeden katolík přítomen pohřebal řeči v domě konané následující mně sdělil, což našim katolíkům v známost uvádím, jaká jest ta láska bratrská čistého evangelia a slova Božího. —

V domě otce bydlí dívky jeho, radují se z bohatství otce, a z blahobytu i služební i čeledí, i ostatní bydlící se těší. Dívky mají jistou naději, že po smrti otcově zdědí dům jeho, a vejdouce do něho tam přebývati budou. Avšak otec umře bez poslední vůle. Či bude dědictví? Mimo dívky pravé hlásí se i ostatní dělajíce si nároky na dědictví. Jak se dokáže kdo pravým synem? Žádá se křestní list, aby dle toho poznala se posloupnost a právo dítek. Kdo pravým křestním listem se nemůže vykáhati, nevejde do domu a dědictví. A tak činí Otec nebeský. Pán Ježíš praví: V domě otce mého jsou mnozí příbytkové; já jsem cesta, pravda a život. Žádný nepřichází k Otci, než skrze mne. My jsme synové Boží, a jestli synové, tedy i dědicové zajisté boží a spoludědicové Kristovi (Řím. 8, 17). A co dosvědčuje, že jsme synové Boží? My (rozuměj vždy evang.) jsme Kristovou krví obmyti a posvěceni, my máme pečeť křtu na duši naší, my tedy máme právo na dědictví Kristovo v domě Otce jeho, a tam vejdeme a podílu na hostině nebeské vezmeme.

Ptáte se, kterou cestou přijdeme do domu Otce k nebeské hostině? Spasitel praví: Já jsem dvěře, já jsem cesta. My k Otci jdeme přímo.

Dům jest jeden, má jen jedny dvěře. Kristus jest dveřmi. Poctivý člověk jde přímo do dveří.

My taktéž jdeme přímo k Otci skrze Ježíše, na nikoho se neobracujíce. Zloději, lotři hledí se dostatí do domu okny, ale hospodář, když je spatří, nepřipustí je k hostině, ale ven vyvrhne. Okny do domu Otce nebeského chtějí dostatí se ti, kteří se spolehají na zásluhy svých dobrých skutků a přímlovu svatých. To jsou ti zloději a lotři, ale nebudou připuštěni k hostině nebeské.

Kdo čteš, rozuměj, komu ta slova platí. To smutné při tom, že na slova mluvena při výkonu náboženském nemůže hned odpověď dána býti, a tak katolíci přítomni bývající při pohřbech evang. mnohý štulec do kapsy zastrčiti musí. Ale dobře tak, nemusí pomáhati dělati štafaži.

D r o b n o s t i.

Odvaha ve všedním životě. Měj dosti odvahy o zdravý pokrm a byt se postarati dříve, než peněz za zbytečné neb škodlivé vydáš.

Měj dosti odvahy, v šatě svém pohodlí a slušnost než modu zachovati. — Měj dosti odvahy, své zdraví více milovati než předsudky svých přátel. — Měj dosti odvahy, tím sebe zváti, kým jsi. — Měj dosti odvahy, jako žák učiti se, byť lidé nad tím se pozastavili. — Měj dosti odvahy, své ideály právě tak málo skrývati, jako tvé chyby a slabosti skryty jsou. — Měj dosti odvahy přidržeti se toho, co trvalé, ne však toho, co pomíjející jest.

Měj dosti odvahy, ctnost a počestnost ctíti, ať v jakémkoli rouše vystupuje, proti nepoctivosti pak a jiným neřestem bojovati, ať kdokoli jimi hřeší. — Měj dosti odvahy, mínění své vysloviti, kdy toho potřebí jest. — Měj dosti odvahy, znáti se k příteli v ošumělém oděvu i tenkrát, kdy vkusně oblečen jsi a se zámožnými lidmi jdeš. — Měj dosti odvahy, své špatné náklonnosti potlačovati, pak budeš hrdinou, byť bys i nikdy nenosil meče.

„*Volkswohl*“

* * *

O vychování jesuitském vyslovil se protestantský řiditel Körner z Halle takto: Teprv Jezuiti založili školství, jež bylo nejlíp zařízené onoho času a proto i v celém světě věhlasu zaslouženého nalezlo. Stalo se sice módou, Jezuity jako nelidi plné zloby, úskoků a zrady vyličovati, ačkoliv dobře je známo, že zločiny jim připisované historicky nelze zjistiti a že jejich zrušení v předešlém věku násilnickým bylo skutkem byrokratických ministrů. Jest veskrz spravedlivé zakřiknouti početlost těch, kteří ve výchovacím systému Jezuitů spatřují nejrafinovanější zlobu ku zkáze mládeže. Jezuiti stojí na výši času, proto i tolik velikého vykonali, tak že i protestant bezzávistně uznati musí, že oni studium klasiků uchopili se stránky praktické, s ním zároveň výchovu spojujíce. Oni byli prvními paedagogy, kteří si počínali s taktem psychologickým, kteří nepracovali podle šablony, nýbrž při každé povaze žáka individuálně si vedli a takto i pro praktický život vychovávali. Proto i jejich školství domáhalo se všudež vlivu rozhodného. (I v Rusku a Prusku.) Jezuiti docílili čistotu mravů, jaké bychom ve věku 16. a 17. nenalezli nikde.

* * *

Bohatá Američanka řeholní sestrou. Kateřina Drexela, dcera bohatého, dobročinnosti proslulého peněžníka Fr. Drexela ve Filadelphii, věnovala se v klášteře milosrdných sester v Pittsburku obsluze nemocných a byla nedávno za novicku přijata. Nežli do kláštera vstoupila, navštěvovala na severozápadě a na západě roztroušené osady rudochů. Seznavši jejich úžasnou bídu a opuštěnost mládeže, umínla si zakládati u nich ženské kongregace, aby je získala křesťanské vzdělanosti, kterémuž účelu věnovala všecko své jmění.

* * *

Ze života včel. Přítel včel S. — tak se píše „Cob. Tgbl.“ — přinesl na svém rukávě domu včeličku. Bezpochyby že unavením a hladem na rukáv mu sklesla. Doma ji položil na stůl a pohostil ji kapkou medu. Včelka ne nechala se dvakrátě prositi. Nasativši se odlétla, ale po 1/4 hodince vrátila se otevřeným oknem opět, ale již v průvodu včelky druhé, a pustily se obě do medu. Za malou chvíli odletěly, ale ihned přiletělo jich najednou šest a potom 20, 50. — Hola! — smál se přítel včeliček, — tak jsme to nemysleli! — Načež zavřel okno, avšak včelky ještě dlouho kolem okna poletovaly.

Výsledky vyučování mravnosti bez Boha ve Francii jsou podle úředních zpráv velmi bídné. Mluví se o bankrotě primárních škol francouzských, v nichž na místě dějepavy a katechismu zavedla se holá morálka, na místo dogmat, učení rozumu. Ministerstvo vyučování došlo na požádání úhrnem 558 zpráv, z nichž jeden profesor protestantského bohosloví sestavil zprávu generální o tom, kterak školní zákon od r. 1885 působí. Jsou celé kraje, v nichž té vládní morálce vůbec ani se nevyučuje, protože rodiče a děti ji považují za nesmysl. Inspektor z Angoulému konstatuje, že v 60 školách ze sta vyučování morálky je podmínkou, jelikož prý sotva 3—5 minut vyučuje se morálce prostě užitečné a nikoliv vyšší. Jiný inspektor doznává, že v okrese jeho morálce vůbec se nevyučuje, jelikož učitelové k tomu nejsou spůsobilí a jsou bez přesvědčení, sotva že prý kde praktické doporučení žákům se udělí. Mnozí učitelové pletou si morálku s občanskou výchovou. Jeden učitel přiznal se inspektorovi, že dal dětem za úlohu naučiti se na paměť právomoc místního starosty. Z toho vysvítá, že republikánský Francouz vidí všecku morálku zosobněnu v žandarmu. Morálky lepší republika nezná. Kterak tu může se opovážiti kdosi u nás tvrditi, že školství ve Francii je prý nejdokonalejší pod sluncem, proto snad, že je republikánské?

* * *

Předseda spojených států severoamerických vyučuje z ochoty každou neděli ve škole pokračovací žáky škole odrostlé.

N á v ě š t í .

Pakliže kdy, jest třeba nyní jednomyslnosti a součinnosti katolického kněžstva ve všech oborech povolání jeho a zejména vychovatelského, kdež více méně jest povinností každého kněze, neobyčejnějších zkušeností se spolu-bratry sdělovati pro trvalou paměť i budoucím ne tak v listě denním, jenž se pohazuje, jako spíše v listě odborném. Po hříchu doznali jsme zkušeností velmi trapných a to jak se stránky hmotné, tak i duševní. Rakovina katolických listů, neplacení (od více než poloviny všech odběratelů), podryla též existenci našeho listu, a když pak list velmi skromně, skoro jen výmínečně podporován jest ode svých čtenářů, kteří jinak vědou, umělostí i zkušeností vynikají: pak zaniknutí jeho bývá nezbytné. Proto i redakce i nakladatelstvo umínily si, v dalším vydávání „Vychovatele“ přestati, pakliže během čtrnácti dnů nepřihlásí se větší počet předplatitelů. Zároveň žádáme snažně, aby četné nedoplatky nám byly během tohoto měsíce zašlány.

Vydavatelstvo.

Obsah „Vychovatele“:

Z milosti boží či z milosti lidu? Píše Frant. Pohunek. (Pokračování) — Psychologické črty. — Soustava nedělních a svátečních perikop k potřebě katechetické. (Dokončení.) — List starší učitelky mladší družce. (Časopis učitelek.) — DOPISY: Od Hořovic. — Krátký posudek „ukázky nového katechismu pro obecné školy od venkovského faráře.“ — Co jsme my katolíci a kam přijdeme? — Drobnosti.

Majitel, vydavatel a nakladatel VÁCSLAV KOTRBA. — Odpovědný redaktor PETR KOPAL.

VYCHOVATEL.

List věnovaný zájmům křesťanského školství.

Vychází 15. a posledního dne každého měsíce. — Předplácí se čtvrtletně 50 kr., pro odběratele „Obrany víry“ 40 kr. v administraci Cyrillo-Methodějské knihtiskárny v Ostrovní ulici číslo 1508—II. v Praze. — Jednotlivá čísla po 8 kr. Redakce na Vyšehradě č. 69.

Našim čtenářům.

Byvše s mnohých stran vyzváni k dalšímu vydávání jediného katolického paedagogického listu a obdrževše zároveň nejednoho ujištění, že literární příspěvky budou nám zasílány; odhodlali jsme se u vydávání „Vychovatele“ pokračovati v té pevné naději, že příznivci jeho dle možnosti získají mu nových přátel, že dosavadní odběratelé zůstanou mu věrni a předplatné v čas obnoví, a že zároveň četné nedoplatky z let předešlých budou nám příležitostně vyrovnány.

V Praze 31. prosince 1889.

Nakladatelstvo.

Z milosti boží či z milosti lidu?

Píše František Pohunek.

(Pokračování.)

Autorita vládní či právní moc státu pochází od Boha; tať jest nauka církve katolické. Jakým však způsobem od Boha přechází na osoby vládu vykonávající, zdali prostředně či bezprostředně, o tom vedl se v dobách dřívějších dosti tuhý boj mezi theology katolickými a theology protestantskými. Poslednější, kteří byli skoro vesměs příznivci a podporovateli neobmezené moci panovnické a tuhého absolutismu, hájili princip, že prý se vladaři dostává moci a potřebné authority bezprostředně od Boha; theologové katoličtí však hájili s velikým důmyslem princip, dle něhož autorita státu potřebná pochází sice od Boha, Tvůrce lidské společnosti, nikoli však bezprostředně, nýbrž prostředně — prostřednictvím totiž lidu, prostřednictvím národa, argumentující asi následovně: člověk se může zachovati, může prospívati, může vyvíjeti síly své a schopnosti jedině v společnosti; Bůh, jenž stvořil člověka, jest tudíž i tvůrcem lidské společnosti, proto že člověka pro společnost stvořil; existence společnosti není tudíž pouhou výslednicí souhlasu lidí, nezávisí na smlouvě, není dobrovolným výtvořem lidským, nýbrž výsledkem na-

prosté nutnosti. Nemá-li společnost hynouti a sama sebe ničiti, potřebuje nutně autority, proto že by jinak nemohl býti zachován pořádek, nemohla býti hájena práva ani jednotlivců ani společnosti. Nezbytně potřebné této autority dostává se bezprostředně od Boha ne jednotlivci, nýbrž společnosti, národu jakožto celku; veškeren národ nemůže však nikterak tuto autoritu vykonávati sám a proto ji přenáší na jednu neb více osob, jak za dobré uzná.¹⁾

Z toho plyne, že státní autorita spočívá jednak na právu lidském, jednak na právu božském, od Boha že pochází bezprostředně, státům však a vladařům že se jí dostává ne bezprostředně a přímo od Boha, nýbrž teprve prostřednictvím národa. V tento smysl učí sv. Tomáš Aqu., Salmeron, Bellarmín, Azor, Novarre, Gerson, Almain a jiní výteční katoličtí theologové (El. Méric, Les erreurs soc. 302.)²⁾

Má-li však autorita či právní moc státu původ svůj v Bohu, následuje z toho, že jest obmezena, že jest vázána jak právem božím, tak i právy lidskými, oněmi totiž, jakýchž se dostává rodinám a jednotlivcům přímo od Boha, kterážto práva starší jsou než státy a člověku tak vlastní, že je nikdy nikomu nesmí zadati; následuje z toho, že jsou s právem souverenity spojeny i svaté povinnosti a veliká zodpovědnost.

Co se týče povinností jsou všechny jakoby soustředěny v povinnosti té, aby každý, jemuž svěřeno jest vykonávání pravomoci vládní, považoval se ne za pána svrchovaného, nýbrž za služebníka a zástupce božího a moci vládní aby užíval pouze a jedině k uskutečnění účele a cíle onoho, jakýž jest státu vytknut samým Bohem. Cílem tím pak jest časné blaho poddaných, čili jak učí sv. Tomáš Aqu., jednota pokoje; „hoc est ad quod maxime rector multitudinis intercedere debet, ut pacis unitatem procuret“ (De reg. prin. I. 2.). „Jednota pokoje“ jest však hlavně podmíněna tím, aby každá fysická neb mravní osoba nalezající se ve svazku státní společnosti, byla předně ve svých právech chráněna, dále pak, aby zdržována byla, aby sama svévolně a způsobem neoprávněným nezasahovala ve práva cizí a když by tak přece učinila, aby byla nucena dáti přiměřené zadostučinění (Dr. Pruner l. c.). —

Čím výše jest kdo postaven, čím větší jest mu svěřena moc, čím světlejší jsou jeho povinnosti, tím větší jest též jeho zodpovědnost. — Vládnouti a poroučeti millionům lidí, držeti tak řka v ruce své život a smrt statisíců poddaných, moci rozhodnouti jediným jen slovem, jediným péra škrtnutím o jejich štěstí nebo neštěstí, moci strhnouti je jediným krokem nepředloženým v nevýslovné hoře a dlouholeté útrapy a bědy, jaká to hrozná moc, jaká též veliká a děsná zodpovědnost.

Tuto zodpovědnost připomíná Písmo vládcům a panovníkům slovy důtklivými, takto k nim mluvíc: „Slyšte, králové, a rozumějte, učte se soudcové

¹⁾ Cornelius a Lapide píše: „Potestas saecularis est a Deo mediate, quia natura et recta ratio, quae a Deo est, dictat et hominibus persuasit, praeficere reipublicae magistratus, a quibus regantur.“

²⁾ Že jest mezi tímto katolickým názorem a mezi teorií, kteráž zastává svrchovanost lidu, rozdíl veliký, nemusíme ani připomínati. Theorie o „svrchovanosti lidu“ vyvozuje původ autority státu přímo z lidu, popírá její původ božský a o lidu hlásá, že zůstává stále souverénem atd., čili jak dí Dr. Pruner: „Die auf dem Boden der Offenbarung wurzelnde Rechtsanschauung verträgt sich allerdings mit der Annahme einer Uebertragung der Gewalt an den Souverän durch das Volk aber nur in dem Sinne eines von Gott bestimmten Mittels der von ihm geordneten höchsten Auctorität in der Gesellschaft einen Träger zu geben, während die Theorie der Volkssouveränität den Ursprung der Gewalt aus Gott läugnet und denselben nur im Volke findet, und zwar so, dass es auch nach Aufstellung eines Vertreters in Ausübung seiner Gewalt selbst der eigentliche Souverän bleibt, welchem derselbe beständig verantwortlich ist.“ (Lehrbuch der kath. Moraltheologie 362.)

všech končin země. Nachylte uši vy, jenž vládnete nad množstvím a libujete sobě v houfích národů. Nebo dána jest vám moc od Pána a síla od Nejvyššího, kterýž tázati se bude na skutky vaše, zpytovati bude myšlení vaše . . . hrozně a brzce ukáže se vám: nebo nejtvrdší soud na těch, kteří představení jsou, vykonán bude. Chatrnému zajisté propůjčuje se milosrdenství (přehlídá se mu něco za příčinou sprostnosti a neumělosti jeho): ale mocní mocně muky trpěti budou. Nevyjmeť Bůh osoby žádného, aniž se bude ostýchati něčí velikosti; nebo malého i velikého on učinil, a jednostejně pečuje o všechny. Ale silnějším silnější nastává trápení (soud, trest). K vám tedy, králové, jsou tyto mé řeči, abyste se naučili moudrosti a nevypadli (z dobrého obcování.) [Moudr. 6; 2—10.]

Tím že křesťanství jasně vyslovilo a, kam jen vniklo, všude k platnosti přivedlo zásadu, že jest právomoc státu od Boha a vladař že jest pouze zástupcem a služebníkem božím, získalo sobě zásluhy nesmírné jak o vladaře tak o národy, neboť dalo autoritě vládní ráz božský a poslušnost národů posvětilo.

Tímto učením křesťanským získali l. vladařové. Nebo kde zapustilo ve srdcích lidských kořeny učení, že Bůh jest Pánem nejvyšším a jediným samovládcem světa veškerého, ti pak, kteří na zemi moc vladařskou mají, že jsou pouze jeho lénníky a každá vrchnost že jest služebníci boží, tam se panovníci nepotřebují obklopovati četnými strážemi a přec se nemusí báti úkladů nebo útoků na osobní svou bezpečnost. Klidně mohou nechati brány u svých hradů otevřené a hlavu svou mohou položit na klín kteréhokoliv ze svých poddaných. Nebo duchem křesťanským proniknutý poddaný nespátruje ve svém panovníku modlu, kteráž má moc činiti a poroučeti, co jí právě napadne, a dáváti zákony, nad nimiž stojí jako božstvo nějaké u veliké výši, nýbrž služebníka, zástupce a plnomocníka Boha všemohoucího a spravedlivého, jehož rameni nikdo neuteče, před jehož okem se nikdo neskryje, jehož vůli nezmění ni žádná moc a jehož zákonu podléhá rovněž tak vladař jako poddaný. (Weiss, Apol. IV. 46—47.)

Kde poddaní spatřují ve svém panovníku a v řádných vrchnostech plnomocníky a zástupce boží, tam budou též svědomitě a bez reptání plniti a zachovávatí všechny jejich spravedlivé zákony a rozkazy, pamětlivi jsouce slov Písma, kteréž poroučí a napomíná: „Poddaní buďte všelikému lidskému zřízení pro Boha (t. j. každé na zemi zřízené moci, proto že jest tak vůle boží); buďte králi jako nejvyššímu, anebo vladařům jako od něho poslaným ku potrestání zločinců a k pochvale dobrých; (poddaní) buďte jako právě svobodní a ne jako majíce svobodu za zástěru zlosti, ale jako služebníci boží. Všecky ctěte, bratrstvo milujte, Boha se bojte, krále v uctivosti mějte. Služebníci poddaní buďte ve vši bázni pánům, netoliko dobrým a mírným, ale taky nevhodným“ (I. Petr 2; 13—14, 16—18). „Protož z potřeby poddaní buďte (t. j. potřeba jest, abyste poddaní byli) ne toliko pro hněv (ne toliko ze strachu před trestem), ale také pro svědomí“ (Řím. 13, 5.); „ne na oko sloužíce, jako lidem se líbíce, ale jako služebníci Kristovi, činíce vůli boží ze srdce; s dobrou vůlí sloužíce jakožto Pánu a ne lidem“ (Efez. 6; 6—7; srov. též Kolos. 3; 22—23.)

„Staří (pohanští) panovníci a vládcové národů,“ napsal vším právem Donoso Cortés, „budovali svrchovanost svou na základech lidských, vládli toliko ve jménu svém, panovali toliko nad těly svých poddaných právem moci (por el derecho de la fuerza). Vladařové katoličtí, považující se ne za pány svrchované, nýbrž toliko za plnomocníky a služebníky boží, vládnu ne toliko nad těly svých poddaných, nýbrž panují nad jejich těly i duchem zároveň mocí práva (por la fuerza del derecho), nemusíce se obávati vzpoury a neposlušnosti se strany svých poddaných, neboť dvě věci jsou tak říka nemožny ve společnosti v pravdě katolické: revoluce totiž a — despotismus (Ensayo sobre el catolicismo etc. 25—26).

Tím již naznačeno, že zásadami, jakéž o povaze autority státní k platnosti přivedlo křesťanství, získali 2) i národové. (Pokr.)

O D o b r o v s k é m. *)

Josef Dobrovský slul vlastně D o u b r a v s k ý a podepisoval se někdy tak i sám ještě za let dvacátých. Kněz, neuměje česky, jméno jeho do křestné knihy místo „Doubravský“ zapsal „Dobrovský“, při kterémžto způsobě psaní později zůstáno. Narodil se 17. srpna r. 1753. v Děrmetu v Uhrách u Rábu, kdež otec jeho, tehda desátník u dragonů, právě ležel; po rodičích však pocházel ze Solnice v Královéhradecku v Čechách, a v Solnici dosud jest rodina Doubravských.

Zajímavá jsou dáta, jež dr. Bačkovský z literárního působení Dobrovského uvádí. Tak čteme na str. 14.:

Velmi platné služby Dobrovský prokázal dějepisectví literárnímu. Vydal v té příčině čtyry díly spisu pokračujícího, vyšlého r. 1786. a 1787. (o třech svazcích), pod názvem „Litterarisches Magazin von Böhmen und Mähren.“ Čtvrtý díl jest objemný tak jako prvé tři dobromady a vyšel teprve po delší přestávce z té příčiny, že bylo zakázáno jej vydati. Palacký v životopise Dobrovského praví o tom: „Professor, jenž jedno místo v předmluvě k ročníku 1780. k sobě vztahoval, u tehdejší studijní dvorské komise provedl, že tisk se zakázal, jelikož Dobrovský ono místo odvolati nechtěl.“ Professor onen byl patrně Fr. Jan Běšín z Běšína, říditel právnické fakulty (od r. 1782. dvorský rada ve Vídni), za jehož řiditelství fakulta dopustila se té osudné chyby, že při promoci 20. května r. 1779. kázala brániti doktorandovi větu: „Kterakým právem Rudolf I. připojil rakouské země králem českým Otou držené k říši.“ Chybu tu Dobrovský pokáral, řka: „Ota ovšem nebyl nikdy králem českým; má snad státi Otakar.“ Ale působily, aby zákaz tisku se stal, i jiné okolnosti. Zlobický totiž, professor české řeči při universitě vídeňské a spolu též úředník při nejvyšším soudním dvoře, převedl r. 1781. na česko soudní řád, kterýžto překlad Dobrovský nepříznivě posoudil. I stalo se, co Zlobický r. 1786 teprve listem Ungarovi daným vysvětlil: „Hrabě Klary, president českého senátu, byl tehda českým kancléřem a presidentem censury, když Dobrovský „Böhmische Litteratur“ psal, a on sám další pokračování zastavil. Náš dvorský rada Běšín, kterého v tom spise pro Otu místo Otakara směšným učinil, a jiní se mne zastávali, vyhlašující Dobrovského za osočovatele a útočníka dvorského úřadu, který můj překlad byl schválil.“ Dobrovský potom, vydav díl čtvrtý, od dalšího vydávání upustil, jsa omrzen hádkami, urážkami choulostivých osob, ostudami censury, a slabým odbytem, jakož i z příčiny, o které Pelcl zanechal nám tuto zprávu: „Dobrovský r. 1781. 5. června na dvorní rozkaz musil profesora kanovníka Voldřicha před svědky odprositi, poněvadž jej v „Böhmische Litteratur“ z nevědomosti obvinil anebo poněvadž jej oslem nazval. Dne 8. po té chtěl se dáti na kněze vysvětliti. Arcibiskup nechtěl jej tentokráte připustiti, musil dříve 8 dní v kapucínském klášteře exercitia konati. Toto pronásledování vzniklo odtud. Voldřich ve veřejných přednáškách tvrdil, že není nutno východním řečím se učiti, poněvadž již všechno do latiny jest přeloženo. Dobrovský vypravoval to ve svém spise na důkaz, že východní literatura na pražské universitě špatně jest pěstována. Voldřich popíral, že to řekl. Dobrovský dokazoval to čtyřmi svědky, kteří to v kollegiu slyšeli. Všichni čtyři jsou kleriky, dva již kněžími. Nyní přešlo se přes svědky a oznámeno ke dvoru, že Dobrovský královského úředníka neboli profesora zostudil. Proto bylo odprošení uspořádáno. V červenci přišel z vysokého místa rozkaz, že Dobrovský pokračovati ve svém spise nesmí, pouěvadž nic dokázati nemůže. Bylo tedy vysoké místo lživě poučeno a o svědcích zmínka se nestala.“

*) Vyňato z nejnovějšího díla: Kněží katoličtí o písemnictví novočeské zasloužili. V Praze. Nákladem knihkupectví Dra. Frant. Bačkovského.

Dobrovský psal nejvíce německy, něco také latinsky; česky napsal pouze několik menších rozprav. Nepomýšlel přivést jazyk český k novému životu, třebaže rád uváděl na paměť sobě i jiným slova Dalimilova: „Vřet každému srdce po jazyku svému,“ která si byl heslem učinil; on viděl v něm pouze jazyk vymírající.

Také přátelům, česky umějícím, Dobrovský dopisoval německy, a to i když české dopisy od nich dostával. Ba na př. faráře zbislavského Františka Vambery, který jej látkou k slovníku zásoboval a česky mu psával, se ptal, proč česky píše. Načež ten mu odpověděl 27. června r. 1801.: „Proč česky píšu? Zapřisáhl jsem si silně, silně jsem se zapřisáhl, žádnému více nepsati a se žádným více jinak nemluvit, kdo česky zná, nežli česky. Jestliže se to nám Čechům od našich pronárodů posměšně vytýká, že toliko v cizích řečích sobě píšeme a mezi sebou mluvíme, proč bychom nemohli tomu odvyknouti? Jest tomu tak těžko odvykati? Já myslím, že ne, a proto jsem se zapřisáhl.“

Jestliže Dobrovský konečně přece tušil, že by snad jazyk český mohl ukrývati v sobě jiskru života, bylo to teprve na sklonku jeho dráhy životní a tedy přílišně pozdě, aby sám o to pokusiti se mohl. Avšak probádav jej, vychoval takto nevědomky ohnivější záky, kteří byli ctižádostí nadchnuti, aby tomuto, tak učeně obnovenému nářečí nový život vdechli. Bez prací Dobrovského vzkřísiti národního ducha českého mohlo státi se touhou několika vybranějších duchův, ale nebyl by dojistá vznikl onen jednomyslný ruch, jenž uvědomil znenáhla všechny vrstvy národu českého. Kterak ostatně pečliv byl jazyka českého, zobrazuje na př. příhoda, o které vypravuje r. 1799. v „Böhmische Litteratur.“ Četl kdysi v Hájkově „Kronice“ slovo „saň“ a nerozuměl mu. I ptal se rozličných lidí v městě, ale nikdo mu neuměl pověděti, co by to slovo znamenalo; šel tedy před brány městské hledat starších lidí a tu dověděl se konečně, co to jest „saň.“

Dobrovský však získal si velikou zásluhu nejen o znovuzrození národa českého, ale též o vznik vzájemnosti slovanské. On prvý jal se srovnávati jazyky slovanské, stav se tvůrcem srovnávacího jazykozpytu slovanského. A netoliko pérem, Dobrovský také výmluvným slovem obracel zření Čechů k ostatním Slovanům. V určité doby přicházeli totiž vyvolení k tomu studující a jiné osoby vzdělanější do bytu Dobrovského, kdež, usednuvše kolem něho, naslouchali bedlivě zajímavým jeho přednáškám o jazykozpytě, písemnictví a jiných věcech, týkajících se Slovanstva.

Ze zmíněných právě přednášek nelze zde nepřipomenouti příběhu, jenž ukazuje k tomu, jak pravdiva byla slova, která tehdejší professor universitní Bernard Bolzano nejednou o Dobrovském pronesl, říká, že Dobrovský jest jediným mezi třemi miliony Čechem, který požívá za hranicemi vážnosti všeobecné. Když totiž r. 1813. jedenkrát Dobrovský své posluchače kolem sebe shromáždil, vstoupil do jeho obydlí vyšší důstojník ruský, žádaje za povolenou, aby velitel jeho Dobrovskému svoji úctu osobně a ústně mohl dáti na jevo. Když k tomu Dobrovský milerád svolil a důstojník se vzdálil, posluchači jali se nakvap skrovný příbytek učitele svého jakž takž uspořádávati a čistiti, neboť leželo tu obyčejně vše — knihy, spisy, šaty a jiné věci — v největším nepořádku, a skříně i jiné náčiní bývalo poprášeno i sem tam rozestaveno. Sotva pak vše bylo trochu v pořádku, vešel do skrovného obydlí největšího slavisty v průvodě několika vyšších důstojníků generál ruský četnými řády vyznačený. Ukloniv se hluboce, skládal svoji úctu Dobrovskému slovy nejvýše pochlebnými, ano poníženými, pokládaje sebe za šťastna, že poznal osobně muže, kterého veškero Slovanstvo, ba veškera střední Evropa řadí mezi své nejučenější a nejvácnější muže. Po té rozmlouval s Dobrovským asi půl hodiny o rozličných věcech literárních a posléze projevil, odcházeje s průvodem svým, ještě jednou svoji úctu Dobrovskému. Byl to slavný ruský vojevůdce hrabě Barclay de Tolly, který toho času ležel táborem se sborem svým u Prahy. Jiný doklad podobný, jak Dobrovský byl ctěn

a vážen, dává nám dopis Kopitarův, poslaný Dobrovskému 31. října r. 1812., v němž píše: „Baron Zois mi psal, že mrzutostí téměř plakal, poněvadž jste tak ceremoniálním tonem s ním mluvil; před Vašností nechce býti Excellencí, nýbrž byl by si přál, abyste s ním byl nakládal jako se ctitelům svým.“

Göthe o Dobrovském napsal:

„Abbé Josef Dobrovský, starosta kritického dějepytu v Čechách, ne obyčejný tento muž, který záhy již obecné studium jazykův a dějin slovanských vedl důmyslnou v knihách pilností a Hérodotskými cestami, neustával obracet se zálibou všeliký výtěžek svůj na zvelebu zuámosti národu českého a země České a spojoval takto největší slávu vědeckou s řídkou slávou obecné oblíbenosti. K čemužkoli přistoupil, ihned bylo viděti mistra, který předmět svůj odevšad obsáhl a kterému zlomky honem pořádají se v celek.“

Ačkoli pak Dobrovský jak doma tak i v cizině velice byl ctěn a slaven, přece neupadl v chybu mnohých učenců, kteří slávou svojí zpyšni a žádného vedle sebe trpěti nechtějí, nýbrž povzbuzoval a podporoval mladší talenty a staral se, aby hmotnými starostmi tížení nejsouce, vědě věnovati se mohli. Tak ujal se Tháma, Tomsy, Jungmanna Pišelyho, Puchmajera, Kopitara, Hanky a zvláště též otcovsky mladého Fr. Palackého, když 11. dubna 1823. do Prahy přišel. Uváděl Palackého do domu hraběte Šternberka, přimlouval mu, aby z Prahy neodcházel, nýbrž domov v ní si zřídil, za kteroužto příčinou dbal dvojnásobnou pečlivostí, aby Hanka stal se knihovníkem v Olomouci, chtěje dosíci, aby Palacký Hankovo místo při Museu obdržeti mohl, a když se to nepodařilo, doporučoval mladého učenice hrabatům Šternberkům a Černínům, aby rodopisy a rodokmeny jejich sepsal a nabyv takto znamenitého honoráře, snáze v Praze setrvali mohl, ba vymohl u hr. Frant. Šternberka, že Palackého jmenoval svým archivářem s ročním platem.

Náhoda, že Dobrovský v Uhrách se narodil, způsobila, že Maďari, když pracemi svými byl proslul, národností maďarské jej přiosobovali; Dobrovský však tuto snahu Maďarův odmítal a sebe vždy za Čecha prohlašoval. Tak psal již r. 1788. Zlobickému: „Sklénář přílišně mnoho deklamuje a všecko slovy přepíná; ostatně jest vlastencem, ovšem nikoli mým, který jsem se sice v Uhrách narodil, ale z rodičů českých. Můj otec byl ze Solnice v Královéhradecku.“ A r. 1810. psal Kopitarovi: „S Maďary nelze nic začítí . . . Snad nevíte, že jsem se v Děrmetu u Rábu narodil, ale můj otec byl Čech, jenž v dragounském pluku prince Josefa sloužil. Proto nesmýšlím maďarsky.“ Podobně též od Němců byl prohlašován za Němce, poněvadž skoro toliko německy psal; avšak i naproti takovým hlasům Dobrovský znal se upřímně k národu českému a k národnosti slovanské. Již svrchudotčené doklady dokazují, že Dobrovský Čechem se cítil, ale nad to více pokládal zemi Českou za zvláštní k državě Rakouské připojené království, o čemž vyjádřil se r. 1779. v „Böhmische Litteratur“ takto: „Vydáno sice Das gelehrte Oesterreich, kteréžto dílo také české učence obsahuje; avšak žádný nehledá Čechů ve spise Das gelehrte Oesterreich, jakož také se nehledá Augličan ve spise o učených Hanoveranech pojednávajícím.“ Byl si vědom historického a genetického spojení Čech s Moravou, jakž tamže se pronesl: „Chceme-li my Čechové a Moravané, aby podniky naše v říši učené se dařily, máme si vzájemně pomocní býti, své síly spojití a takto společně v obapolný prospěch pracovati. Či nám naši předkové nedali v tom krásného a následování hodného příkladu?“ Kopitarovi psal r. 1810: „Uvažte, že nám činiti jest s Němci, kteří nás již tak dlouho utlačují.“

Do Čech z Uher Dobrovský dostal se, když mu bylo teprve šest neděl; obdržel otec jeho tehdejší od vojska propustný list a navrátil se do Čech, kdež usadil se v Horšově Týně, městě německém. Katecheta tamější školy zalíbil si v bystrém, neobyčejně nadaném hochu a radil otci, aby jej dal na studie. Otec, boje se vydání na studie, zdráhal se. Ale šťastná náhoda, že mu příbuzný v Něm. Brodě byl dlužen peníze, kterých nikterak od něho dostati nemohl, pohnula jím konečně dáti syna svého do toho města, aby

v domě onoho dlužníka měl opatření za ten dluh. V Něm. Brodě, jsa pouhým Němcem, vystál dosti od spolužáků svých, jak sám o tom Hankovi r. 1828., tedy nedlouho před svou smrtí psal: „Když jsem v Něm. Brodě do školy chodil, čeští hoší sváděli na Němce (t. j. na mne) leckterý klukovský kousek a vysmívali se mně, pokřikující za mnou: „Němec brouk, hrnce tlouk, pod lavici je házel,“ házeli kameny po mně, že jsem měl krvavé rány na hlavě. Když pak vystudoval grammatikální třídy v Něm. Brodě, přála mu táž náhoda, která mu do Brodu na studie pomohla, že také humanitní třídy studovati mohl. Otec jeho totiž i v Klatovech měl dlužníka, nechtějícího platiti, i poslal syna na gymnasium klatovské.

Po celé gymnasium Dobrovský býval vždy prvním žákem a jsa takto výtečnými vysvědčeními opatřen, odebral se v patnáctém věku svém do Prahy na fakultu filosofickou. Ačkoli pak v Praze sám výživu dobývati si musil soukromým vyučováním, nicméně pilností a bystrostí rozumu svého vyšinal se nad ostatní studující tak, že při povýšení kandidátů filosofie na mistrovství v osmnáctém roce svém obdržel mezi všemi magistry místo první a že byl vřaděn i před tak zvaným „šlechticem z vavřínu“ (nobilis de Lauro), kterému podle starého zvyku filosofie hájiti bylo.

Literární práce své Dobrovský počal otiskovati jako bohoslovec r. 1775. Nejdůležitější však a nejzáslužnější práce jeho vznikly teprve za let, kdy duch jeho býval týrán choromyslností.

FEUILLETON.

1789—1889.

Ať žije svoboda!

(Přátelské slovo českým studujícím.)

Ze slovinského čas. „Rimski katolik“ vyňal Frant. Štingl.

Zdá mi se velice vhodným, mladí přátelé, pohovořiti si s Vámi trochu o veleznameníte události, jejíž stoleté jubileum dnes slavíme. Víím z vlastní zkušenosti, že se dějepisu pilně učíte; jest Vám tedy zajisté všem dobře známa francouzská revoluce.

Rok 1789. znáte nejen ze školní knihy, o něm jste též jinde mnoho četli, mnoho slyšeli. Komu z Vás se při vzpomínce na tu dobu nerozehřívá jinošská krev, komu nevstávají z hrobu mrtvé, dávno zapomenuté obrazy?

Tu dobu bych přirovnal k bouři. Nebe pokryto černými, děsnými mraky, blesky se křížují, hrom duní, zapaluje dým, požár, rozruch na všech stranách!

Blesk, hrom byly idee Mezi těmito nejmohutněji zářila, nejvíce se šířila idea svobody. — Ať žije svoboda! — rozléhalo se z Paříže po Francii, z Francie po Evropě.

To slovo naplňuje, elektrisuje také náš věk. A jsem přesvědčen, že zaznívá i ve Vašich mladých prsou.

Rovněž i v mých. Již vidím, že na mne hledíte jaksi nedůvěřivě, vysmívačně na mne známého utlačovatele studentské svobody! Nechcete mi věřiti, když Vás ujišťuji, že rovněž i já ze vsí duše volám: Ať žije svoboda!

Není ráznějšího ani horlivějšího zastance svobody nad toho, jenž k Vám nyní mluví.

Ovšem že — pravé svobody. No, to se samo sebou rozumí. Vždyť svoboda je svobodou, pokud je pravá. Pro tu jste nadšeni i Vy. Ať žije tedy pravá svoboda!

Budete se mne tázati: která je pravá svoboda? K tomu Vám dávám odpověď, se kterou zajisté budete souhlasiti: Pravá svoboda záleží v tom, že činím to, co já chci.

Výborně! — tleskáte mi. Právě takovou svobodu pokládáme i my za jediné pravou, jen po takové toužíme.

A já Vám ji ze srdce přeji!

Oho! — odpovídáte mi — slova sice zlatá, ale praxe, praxe právě naopak! Běda tomu, kdo přijde pod Vaše komando! Jiného neslyší z Vašich úst nežli: poslušnost, slepá poslušnost. Ne co se Vám zlíbí, nýbrž co je vůle Boží, co rozkazují vyšší to a tak činite — tak stále říkáte, až uši brní; a kdo Vás neposlouchá, tomu notně domluvíte, ba i potrestáte! A nyní nás ujišťujete, že nám přejete pravé svobody. Takové protivy! Chcete nás tím klamati? Oho! raději hned

Umírněte se přece, vytrvejte do konce. Co jsem řekl, opakuji: Každému z Vás přeji jen takové svobody, že může každý říci: činím to, co já chci. Vám se sice zdá, že tato věta odporuje větě: činite, co Bůh chce a Vaši představení! Což, když si kdo vůli Boží prostě vyvolá za svou, není-li potom vůle Boží také jeho vůlí?

Nesmysl! to naučení nám nejde do hlavy!

Poslouchejte tedy. Zůstaňme jen při tom, co jsme řekli: jsem svoboden, činím-li to, co já chci. Co pak je to tak zvané „já?“ Slovo, které má jako každé jiné svůj význam. „Já“ jest výrok uvědomělé osobnosti. Zvíře sebe není vědomo, nepřijde k vlastnímu „já;“ proto není osobnost. Uvědomění pak, jak musí uznati sami materialisté, nemůže býti výsledkem materiálního principu, nýbrž jen nemateriálního, rozumného. Rozumem se tedy člověk liší podstatně od zvířete, jím se stává osobností, svým „já,“ jen rozum umožňuje svobodu. Svoboda a rozum jsou nerozlučitelný. Kdo jedná nerozumně nebo pošetile, jedná nesvobodně. „Já,“ kterým se svobody dožadujeme, jest rozumné „já,“ a čím více se rozumu vzdaluje, tím více upadá v moc temných, donucovacích sil a ztrácí samostatnost.

Rozumné je to, co se shoduje s rozumovým poznáním. Rozum jest světlo, jež vůli osvětluje, ono jí ukazuje předměty, které, jak a v jakém pořádku má voliti. Svobodně jedná, kdo jedná, jak rozum učí.

Co zatemňuje rozum, zmenšuje nebo dokonce ničí i svobodu. Tak působí především blud nebo nevědomost. Kde rozum nepoznává pravdy, tápe i vůle ve tmě nevěduc, jak a co chce; v tom případě nemůžeme mluvit v svobodě, jakož i nemůžeme mluvit o svobodě u poutníka, jenž v temné noci bloudí po neznámém lese beze světla, bez vůdce, jeho svoboda záleží v tom, že zabřeде do houštiny, že padne do propasti neb přijde mezi divoká zvířata. Tak nám je možno teprve porozuměti evandělským slovům: „Poznáte pravdu a pravda vás osvobodí.“

Potom se Vám snad nebude zdáti tak nerozumným a nesmyslným, tvrdím-li: svoboden může býti také ten, jenž svou vůli podrobí zákonu Božímu a rozkazům představených. Já dokonce myslím, že takový je svobodnějším než ten, jenž mluví o své neodvislosti, stále dělá jen to, co se přičí zákonu Božímu. Není třeba udiveně na mne hleděti! Řekli jsme: svobodněji jedná, kdo jedná rozumněji. Rozum nám dává svědectví o existenci nejvyšší, nejmocnější bytosti, jež se zove Bůh; na té jest člověk závislý; proto musí rozum tu závislost uznávati plněním její vůle. Týž rozum učí, že vůle Boží je nejdokonalejší, nejsvětější, kdežto vůle lidská je nedokonalá. Proto je rozumnější, tedy i svobodnější jednati dle Boží než dle své vůle.

Sudte tedy: Jest-li skutečně Bůh — myslím, že nehovořím s nevěrci, nevěří-li snad někdo z Vás v Boha, nebudu ho tu přesvědčovati — sudte, kdo je svobodnější: Kdo se Bohu podrobí, či kdo se mu protivuje? Polito-

vání hodna jest svoboda toho, jenž jda po cestě narazí na velikou stěnu, ačkoli ví, že se mu stěna nevyhne, začne do ní bušiti a hlavou do ní vrážeti myslé si, svobodným jsem, proto mi musíš s cesty, a ne já tobě!

Podobně se to má s rozkazy představených. Oni jsou zástupci Boží, oni mají více vědomostí a více zkušeností nežli mladí — tedy

Vím, co mi řeknete: to zapáchá příliš po katechismu, Vy jste mravo-
učný kazatel!

A přece jsem Vám to vše dokázal ne z katechismu, nýbrž ze samého rozumu! Nebylo by tedy lépe říci: Co jsme kdysi slyšeli z katechismu, totéž učí, totéž vyžaduje zdravý rozum? Vidíme tedy, že jest katechismus, jemuž nás učili naše matky a katechetové, opravdu rozumový; vraťme se tedy k němu t. j. chceme-li býti opravdu svobodni, služme Bohu, buďme poslušni představených.

No, již vidím, že jest s Vámi těžká řeč. Příliš jste se rozebráli pro svobodu. Ale já Vás dosud ještě ujišťuji: rád Vám přeji — pravé svobody. Snad se dohodneme jinak. Obrátme věc. Dosud jsem mluvil o svobodě, kterou já pokládám za pravou, nyní však vezmeme tu svobodu na přetřes, kterou Vy hájíte jako pravou.

Před lety přišel ke mně jinoch Vašeho stáří. Byl několik let v ústavě, kam ho dali rodiče přísným představeným pod tuhou disciplinu — aspoň tak se zdálo jemu. Dorostl; vzbudila se v něm touha po svobodě. „Oznamuji Vám, že myslím ústav opustiti!“ — „Proč pak?“ — „Jediný důvod jest, že chci užívati svobody.“ — A odešel.

Nezáleží nám na tom, co se s ním dále dělo. Byl to totiž jeden z těch, kteří k sobě praví: Já — gymnasista, akademik — chci teď býti svobodným. In specie: chci choditi spat a vstávati, kdy se mi zlíbí, chci navštěvovati hostince, píti, ne kolik mi jiní odměří, nýbrž mnoho-li já chci; chci navštěvovati kavárny, divadla atd. Na vše to jest ovšem třeba peněz. A poněvadž jich nemám, aspoň ne dosti — musím si je vydělati — vyučováním jiných. Toť jak známo, jediný „výdělek“ peněz potřebujících studentův. A takových je plný svět.

Co z toho všeho následuje? Začneme od zadu. Tím že vyučuje jiné, nemůže se učiti sám. Poněvadž dostává peníze, musí je utratiti, a poněvadž jich nemůže utratiti ve dne, zbývá mu noc. Pije a zpívá celé večery a vrací se pozdě spat, řekneme v půlnoci. Ráno vstane s těžkou hlavou, naplněnou alkoholovými výpary. Do školy jde nepřipraven — spoléhaje na štěstí. Že padá dvojka za dvojkou rozumí se samo sebou. Zkoušky — dojde-li vůbec na ně — se nezdaří. A často na ně ani nedojde. Desítiletí uplyne a ještě není konce studií. Odtud ti věční studující na universitách, odtud tolik „zkažených existencí“, tolik křiklounů a písarů atd., kteří za kus chleba prodávají svědomí, víru a přesvědčení, mají-li vůbec jaké. Jiní si pitím a hýřením podkopávají zdraví. Když se blíží konec studií, jsou vyžili na duchu i těle; když by měli vstoupiti do života jako prospěšní údové člověčenstva, chřadnou a hynou, dokud neklesnou v předčasný hrob.

Mladí přátelé, jmenujete-li tohle pravou svobodou, tož mi musíte přisvědčiti, že není pravou. Sudte dle jejího ovoce

Není to pravá svoboda. Ačkoli snad ještě nyní se mnou nesouhlasíte, přece každý z Vás stojí dosud stále na svém mínění: svoboden je ten, kdo dělá, co sám chce. Pozorujeme-li však zevrubněji jednání takových nešťastníků, shledáme, že je vodí a jim poroučí vůbec jiné síly a ne jejich vlastní vůle. Jsou to: vášeň, žádostivosť a jiné zlozvyky. Vezmeme opilce! Není-li u něho vůle bezděčnou hračkou zvířecí touhy, úplně bez citu, neschopna všech představ?

Znal jsem před lety jednoho — Vašeho stáří, Vašeho stavu. Byl to akademik. Byl chudý, že vlastní jeho jmění neobnášelo ani krejcaru. Měl však štěstí, obdržel stipendium obnášející ročně 300 zl. Snadno mohl žíti.

Ale chtěl užívat svobody t. j. obdržev za půl léta 150 zl. tak dlouho se toulal po městě, dokud se za několik dní nevrátil domů — trpět nouzi.

Proto, ať věc vezmete s kterékoli strany, přijítí musíte k mému úsudku. Svobodným jest ten, kdo je podroben moci rozumu. Jakmile se chce z ní vybavit, přichází v podruží cizích sil, jež ho vedou k neštěstí, ku zkáze.

Nyní se Vám snad nebude zdátí nepochopitelným, tvrdím-li: svobodnějším je ten jinoch, jenž jen sama sebe učí, než který jiné učí, svobodnějším je ten, jenž má málo peněz, nežli ten, jenž má mnoho peněz. Svobodnějším je ten, jenž pouze jí a pije, co mu dávají rozumní rodičové a představení; svobodnější, jenž ráno vstává a pilně se učí, než ten, jenž se po posteli válí, pokud se tělu líbí atd. Nic neškodí, stojí-li prvý pod přísným vedením představených, dobání-li jej trest k vykonávání povinností, svobodnějším je přece nežli druhý, poněvadž onomu prospěje, ne-li něco jiného, tož aspoň hůl rozumnému „já“ k vítězství, kdežto druhý zůstává stále otrokem zvířecké lenosti a jiných zlovyků.

Jak vidíte, mladí přátelé, pravá svoboda jest poněkud jiná, než jak jste si ji dosud představovali. Mnohý z Vás myslí, že je svobodným, nezávislým, žije-li jak on chce. V pravdě však otročí vášním žádostivosti a tělesnosti. Kdyby se mšla, ve kterou jest zahalen jeho otročící „já“, rozplynula, a zavisitlo duši zářící slunce rozumu, kdyby z opojného neuvědomění vystřízlivěl, potom by udiveně vzdychl: první teprv vidím, jakým otrokem jsem byl.

Přeji Vám ze srdce, aby Vám brzy zasvitla doba rozumné střízlivosti, doba mírného, uvědomělého soudu a abyste si vybojovali pravou svobodu, jediné hodnou rozumné bytosti člověka.

Abyste však brzy dosáhli toho stáří — duševní stáří se nečítá na léta — vtiskněte si jako vzpomínku na jubileum francouzské revoluce hluboko v srdce tyto nauky: Francouzská revoluce pozdvihla prapor svobody vypověděvši válku Kristu a pravdě. To není cesta, která vede k pravé svobodě. Evangelium praví: „Jestliže Vás osvobodí Syn, budete v pravdě svobodni. Vypověděti Kristu válku, odloučiti se od jeho církve je totéž, jako zbaviti se svobody a prodati se do otroctví. Kristus jest světlo pravdy. Kdo se od něho odvrátí, tane ve tmách; Kristus přemohl hřích, kdo Krista nenávidí, zůstává v hřichu a jest otrokem hřichu; Kristus jest původcem milosti, jež jediné může dáti rozumné duši moc, aby ovládala žádostivost, bez této milosti jsme otroky, jako nerozumná zvířata, vydáni jsouce v šanc tělesné žádostivosti. Pravou svobodu si vybojuje jen ten, jenž se klaní Kristu a jeho pravdě, jenž používá jeho milostí. —

Rok 1789. naplnil Evropu otroky, poněvadž vymanil člověka z vlivu křesťanské pravdy a Kristovy milosti, a podmanil jej nižším vášním. Všeobecná zotročilosť nejen v privátním, ale i ve veřejném životě je znakem revoluční doby. Revoluce přivázala školství ocelovými řetězy ku státní moci, umění zhyzdila blátem umazaného materialismu, národy ujařmila ve jho militarismu, ubohým a sirotkům pohltila starodávná ustavení, Evropu obtěžkala strašnými daněmi. Ba docela pěstitelé nebeských věd, filosofové a professoři, podrobeni jsou vojenskému zákonu: Athena otročí Martovi. A snad mezi Vámi samými je mnoho takových, kteří již pocítili, jak těžkým je vojenské jho pro ty, kteří se zaměstnávají Platonem a Ciceronem, jho, jež ukládá nová svoboda, smutné dědictví r. 1789.

Končím tedy: Svoboda bez Boha, bez Krista a jeho zákona, je žalostná svoboda vedoucí k hřichu, k bludům, nemoci, časnému a věčnému neštěstí, k smrti, svoboda pro peklo! Kdo chceš pravou svobodu, vrať se k rozumu, vrať se ku Kristu! To platí jak o jednotlivcích, tak i o celých státech a národech.

Nepřátelství, boj proti Kristu a jeho církvi vede jen k oné svobodě, jež jest negace každé svobody. Kdo se však ve slepém záští proti katolické církvi honosí takovou svobodou, následuje Satana, jenž u Miliona od Boha do pekla svržen, takto mluví:

„Aspoň svobodni tu budeme Lépe v pekle vládnouti, nežli v nebi otročiti!“

Nyní mi snad věříte, že mluvím z celého srdce, volám-li zároveň s Vámi nadšeně:

„Ať žije svoboda — pravá svoboda!!“

L I T E R A T U R A.

Karolina Světlá: Škapulíř. Přítel domoviny 1889. č. 4.

Po nepěkném díle „Hrabě Šporck“ přinesl Přítel domoviny 3 pěkné práce. První je nadepsaná „vzpomínka“ Karoliny Světlé. Jako ve svých „Upomínkách“ vyprávěla, nač se pamatuje z Královské Prahy v dobách probuzení, tak i zde líčí neuvědomělost národní a vůbec duchovní a hmotný stav bohatých rodin Pražských za dob Napoleonových.

Dům Hrazanský (pseudonym) a jeho osudy jsou vodící nitkou. Hrazan starší nahromadil jmění a vede obchod s Hrazanem mladším.

Finančním patentem cítí Hrazan ml. ohrožen svůj blahobyť a snaží se státi erárním dodavatelem, aby schodek vyrovnal. K tomu má dopomoci líčená hostinnost Hrazanova domu ke spojencům Rusům, po bitvě u Lipska do Prahy přibylým. Slavnost na rozloučenou uspořádaná jest příčinou požáru, kterým zjitří se fixní idea ml. Hrazana, že je na mizině, a on později po prudké horečce umírá v šílenství.

Tyto necitelné, vypočítavé povahy Hrazanů jsou stín. Světlo je sestředěno na nešťastné paní Hrazanové ml., postavě ideální, kterou surový muž chce mít pouhou otrokyní, ačkoli září duchem a ctností nad ostatní. Tato paní zamiluje si pravou láskou ruského důstojníka. Tento Rus obdržel zprávu o matčině smrti a na památku její škapulíř, který paní Seleně odevzdá, by v čas potřeby jeho pomoci žádala pomoci tohoto hrdiny. Ale Selena zachová věrnost hrdinnou manželu nehodnému až do konce a teprve potom bere si Rusa — a s ním sdílí se o jeho vyhnanství na Sibiři, kam poslán jest pro účastenství v tajných spolcích.

Ruští kozáci a důstojníci líčení zde sympaticky, ba příznivěji, nežli sami Rusové — šlechtici na ně hledí. Myšlénka slovanské vzájemnosti svítí zde nad temnotou tehdejší neuvědomělosti jako hvězda naděje. Zdali svítí dnes utěšeněji?

Václav Beneš Šumavský: Všecko nebo nic. Přítel domoviny. 1889. č. 5.

Mamon je namnoze bůh moderního světa. Jeho sluhy jsou, kdo se po něm shánějí. Jsou obyčejné fanatictější, nežli ti, kdo jeho požehnání jsou účastni. Takového sluhu Mamonova líčí tento „román.“

Pan Štika shání peníze: falešnou brou, balamucením lidu, podvodnými pojistkami lidu nemocného — a posléze i lovem bohaté nevěsty.

Ale při tom lovu dobře nedopadl. Helenka Markova má svého Ohniče ráda i zůstává mu věrnou, i když rozmilý pan Štika otce obalamutil a Ohniče očernil.

Týž pan Štika prozradí předčasně svoje šlechetné úmysly přepadením dívky, kterým násilně se chtěl státi zetěm bohatého měšťana. Přepad se nezdařil, Marek poznal šlechetnou mysl Ohničovu a dal mu dceru. Štika prchá pryč, vida všecky své plány zmařeny.

Dobře kreslené postavy pražského domácího, pražské klepný, podomka, blatošlapů a t. p. ukazují, že spisovatel bedlivě pozoruje život.

Reflexe o společenských poměrech — vlastně nepoměrech — svědčí, že nehledí na život, jako na pouhé zábavné panorama. Toliko reflexe Štikovy snad rázněji ještě mohly přivedeny býti ad absurdum, nežli pouhým nezdarem jeho plánův, ač takto úpír ten potrestán byl nejcitelněji.

Závěr z událostí plynoucí a zřetelně vyslovený: „Je přece vyšší moc, řídící osudy lidské“ — ukazuje mravnou hlavní myšlenku spisu, který dobře se hodí do zapůjčné knihovny pro lid.

**Oldř. S. Kostelecký: Kandidát šílenství. Přítel domoviny.
1889. č. 6.**

Dobře umí bavit ten pan Oldřich. Ať napíše třeba jen drobotinu, anebo jednoduchou povídku — pobaví přece.

V této povídce podal ukázkou hlubších tahů a nikoli pouhých motýlovitých, neurčitých postaviček.

Líčí dva přátely: Vladimíra s Alexejem, právníka s lékařem, oba takto křesťany (takových krom doktorů theologie mezi doktory málo) a jinak šlechtěné lidi a jejich náhlé i nenadálé zamilování. Obadva nehodou „bez dalších bolestných následků“ seznámili se s p. farářem s pensí a jeho neteří, oba se do ni zamilovali — ale Vladimír šlechtěně ustoupil a naučil Měrunku trpěti a milovati Alexeje.

Milého Vladimíra zamiluje si znenadání Jaroslava, dcera bohatého dřevaře, strýce Alexejova, která dříve nazvala ho kandidátem šílenství pro jeho malou galantnost k její osobě. Ale Vladimír ji nemiluje.

Zatím slaví se svatba Alexejova s Měrinkou — brilliantně líčená.

Šťastni jsou i Jaroslava s Vladimírem. Jaroslava prchá z obecného veselí, Vladimír shledá se s ní v Maruščině komnatě, kde se tato modlí (velmi hezká scéna) — a z útrpnosti povstává i v něm láska, rozhodující o jeho dalším životě. Běře si Jaroslavu — a oba milují více vlast, nežli sebe.

Vladimír podle intence spisovatelovy má býti povahou šlechtěnou — a přece jaksi odpuzuje. Nejlépe povedl se mu taškárský — a dobrosrdečný knihař a pak Maruška.

Knih pro zapůjční knihovnu jako ušitá — chci říci sepsaná.

D r o b n o s t i.

Koňské náturey. Němci v říši chválí si, že spotřeba koňského masa v čelnějších městech velmi roste, což prý bude míti nemalý vliv na výchovu dětí. Jeden žertovný list vidí již v duchu, kterak příští pokolení vyznačovati se bude neodolatelnou koňskou nátureou a snad i všelijakými — koninami. V Kolíně nad Rýnem spotřebovalo se koňského masa v říjnu o 25%, v Mnichově o 30%, v Drážďanech o 50%, v Kielu o 80%, v Hannoveru o 90% více nežli v říjnu roku minulého. V Německu je teď koňské maso dražší, nežli před záповědi dovozu z Rakouska, maso hovězí a vepřové. Průměrně prodává se koňského masa libra za 60 fenigů — tedy podle ažia více než za 30 krejcarů. Chudší úřednické rodiny živí se výhradně koňským masem. V Královci, kdež je něco přes 100 000 obyvatelů, bylo zabito v měsíci říjnu 332 koňů.

Obsah „Vychovatele“:

Z milosti boží či z milosti lidu? Píše Frant. Pohunek. (Pokračování.) — O Dobrovském. — FEUILLETON: 1789—1889. Ať žije svoboda! (Přátelské slovo českým studujícím). — Literatura. — Drobnosti. — Titul a obsah.

Majitel, vydavatel a nakladatel VÁCLAV KOTRBA. --- Odpovědný redaktor PETR KOPAL.